

ROMERSKE RETSKILDER

I UDTOG VED

DR. **HOLGER FEDERSPIEL**

OVERSATTE AF

A. B. DRACHMANN OG H. FEDERSPIEL

TREDIE FORØGEDE UDGAVE

NYT NORDISK FORLAG · ARNOLD BUSCK
KØBENHAVN MCMXXX

FORORD TIL FØRSTE UDGAVE

Nærværende Oversættelse af Dr. Federspiels Retskilder er blevet til paa den Maade, at Prof. Drachmann har oversat Texten paa Dansk og Dr. Federspiel derefter sammenholdt hans Manuskript med den latinske Original. For Oversættelsen bærer vi saaledes i Forening Ansvaret. — Paa tvivlsomme Steder har vi raadspurgt Sintenis's tyske Oversættelse; desuden har Prof. Jul. Lassen vist os den Velvillie at gennemse Dele af Manuskriptet og meddele os talrige Vink og Bemærkninger dertil. For denne hans Medvirkning, der har været os overordentlig værdifuld, bringer vi ham herved vor bedste Tak.

Under Oversættelsen har det fremfor alt været vor Bestræbelse at gjengive de tekniske Ord og Udtryk saa vidt muligt overalt paa samme Maade. Helt har dette ikke kunnet gennemføres; i visse Tilfælde har det medført nogen Haardhed i Udtrykket, som naar *actio* de fleste Steder er gjengivet ved *Søgsmaal* (sjeldnere ved *Søgsmåalsret*), *tradere* ved *overgive* o. desl. Forholdet er jo dette, at der ikke findes noget dansk Ord der dækker f. Ex. det latinske *actio*, fordi Sagen selv (en Række bestemte Procesformer, hvis Anvendelighed er Betingelsen for at gjøre en Fordring gjældende) ikke findes i dansk Ret. Det har i disse Tilfælde forekommet os nødvendigt at stemple et enkelt dansk Ord til at være Ækvivalent for det latinske, og herved kunde en vis Vilkaarlighed ikke undgaas.

For at lette Brugen af Oversættelsen ved Siden af den latinske Text (der selvfølgelig er uundværlig for den Studerende) er dels Paragraftallene overalt anførte over Siden, dels Sidetallene i den latinske Udgave tilføiede i Marginen. Henvisninger i Texten til Sidetal refererer sig dog altid til Oversættelsens Paginering, hvor intet andet

er angivet. — Paa enkelte Steder er for Tydeligheds Skyld lidt mere medtaget af de citerede Kildesteder; derimod er intet udeladt af hvad der findes i den latinske Udgave.

Kjøbenhavn, i August 1907.

FORORD TIL ANDEN UDGAVE

Anden Udgave af »Romerske Retskilder« i Oversættelse slutter sig i det Hele nøie til anden Udgave af »Romerske Retskilder« paa Originalsproget. Dog har det, da de to Bøger skulde udkomme samtidig og gjøres færdige i ret kort Tid, ikke overalt været muligt at tilvejebringe fuld Overensstemmelse; Hovedvægten er lagt paa, at den latinske Udgave ikke skulde indeholde noget Stykke, der ikke tillige fandtes i Oversættelsen.

Paa visse Punkter har vi særlig af Hensyn til Bogens Brug i Norge, ment at maatte gjøre Udvalget i Oversættelsen noget fyldigere end i den latinske Udgave. Vi har her taget det videst mulige Hensyn til den kyndige og villige Kritik af første Udgave, som Prof. M. Ingstad har fremsat i Tidsskrift for Retsvidenskab 22de Aargang 1909, S. 357—73. Udvidelserne bestaar dels i Optagelse af enkelte Stykker fra Bruns's Samling¹⁾, dels og fornemmelig i en betydelig Udvidelse af Afsnittene om Familieret. Ved Valget af Kildesteder til dette Afsnit har vi i det væsentlige fulgt Prof. Lassens »Forlæsninger over romersk Privatret« (Kbhvn. 1904), dog med endel Udeladelser og nogle Tilføielser. Vi har anset det for rigtigst at samle dette nye Stof under § 104, medens Prof. Lassen saavel i sin Lærebog som i »Forelæsninger« har behandlet det meste af det under Personretten (§ 16—21). For at lette Oversigten er Overskrifterne fra § 16—21 gjentagne over de vedkommende Afsnit af § 104, med Vedføielse af Paragrafallet; ligeledes er der selvfølgelig under § 104 henvist til de faa Kildesteder, der allerede er optagne under § 16—21. For disse Afsnits Vedkommende bringer altsaa den danske Oversættelse betydelig mere Stof end det latinske Udvalg; kun i det sidste Afsnit af § 104

¹⁾ Citeres efter 7de Udgave, Tübingen 1909.

(Ægteskabet), hvor den latinske Udgave er udvidet med en Del nyt Stof, er der atter i det væsentlige Overensstemmelse. Dette gjælder ogsaa for Afsnittet om Arveretten, hvor den latinske Udgave ligeledes er blevet udvidet; de to Udgaver har her fælles Stof. Det større Udvalg af Kildesteder om Arveret i norsk Oversættelse, der er udgivet af J. Jorstad (Kr:a 1916), har det ikke været vor Mening at overflødiggjøre.

Ogsaa i andre Henseender har vi næsten overalt kunnet tage Prof. Ingstads Forslag og Henstillinger til Følge. Saaledes har vi gennemgaaende betegnet de Steder, der menes at skyldes Justinians Redaktion, ved at indslutte de interpolerede Ord i Vinkelparentheser (< — >). At foretage et selvstændigt Studium af den omfattende Interpolationslitteratur har dog ikke været os muligt med den stærkt begrænsede Tid, der stod til vor Raadighed; vi har maattet nøies med at følge Anvisningerne i den sidste Udgave af Corpus Juris ved Mommsen, Krüger, Schöll og Kroll (1911—14). For Benyttelsens Skyld maa mærkes, at Vinkelparentheserne er anvendt ikke blot hvor Stedet er sikkert interpoleret, men ogsaa hvor det blot er mistænkt; samt at det ifølge Sagens Natur ikke altid er muligt at faa en læselig Text ved at overspringe de indklamrede Ord, idet baade Justinians Redaktorer ofte har omskrevet den oprindelige Text, og Oversættelsen, selv hvor dette ikke er Tilfældet, ikke altid kan gjengive den latinske Text saaledes at Tilføielserne kan udskilles uden Skade for Meningen. — I de Stykker der er taget fra Institutionerne er ikke hele Kildeforholdet, men kun Justinians Tilsætninger betegnede; dog er ofte henvist til Gaius's Lærebog, hvor denne i større Omfang ligger til Grund. — Ligeledes har vi — omend med nogen Betænkelighed — fulgt Prof. Ingstads Henstilling om at medtage Angivelsen af de Skrifter af ældre Jurister, hvorfra Stykkerne i Digesterne er tagne; endelig har vi vedføiet Aarstallet for Stykkerne af Codex og Novellae, hvor det kunde angives. — Paa ganske enkelte Punkter har vi ikke ment at burde ændre 1ste Udgaves Form; dette gjælder saaledes Oversættelsen af *divus* ved »høiselig«, af *aureus* ved »Dukat« (og Tilføielsen af »Dukat«, hvor den latinske Text har et ubenævnt Tal, jfr. S. 38 Anm.), samt af *societas* ved »Fælledsskab«. Alle disse Punkter er af rent

oversættelsestechnisk Natur, og Bibeholdelsen af den oprindelig valgte Form vil neppe kunne paavirke Bogens Brugbarhed.

Paa Grund af den knappe Tid, der har været til Udarbeidelsen, er det ikke helt lykkedes at undgaa Gjentakelser af de optagne Stykker; dog er der, som det har vist sig ved Registrets Udarbeidelse, nu kun faa tilbage af den Slags. Helt havde de kunnet undgaas, hvis vi havde kunnet ændre Bogens Plan saaledes at den fremtraadte som et Udtog af de romerske Retskilder i deres overleverede Orden; vi er tilhøielige til at tro at en saadan Ordning netop i en Bog, der bruges ved forskjellige Universiteter, vilde være den mest praktiske, og vil, dersom der skulde fremkomme et Ønske derom, i en ny Udgave eventuelt tage det til Følge. I nærværende Udgave har vi maattet nøies med at lette Brugen af Bogen ved Tilføielse af et Register over alle optagne Stykker.

Kjøbenhavn, i Juli 1918.

FORORD TIL TREDIE UDGAVE

Tredie Udgave er i alt væsentligt et uforandret Optryk af Anden Udgave, idet der dog er taget Hensyn til de nyeste Interpolations-Forskninger.

Tanken om en Omordning af Stoffet er opgivet, da en Henvendelse til Bogens Brugere har vist, at der ikke næredes noget Ønske i saa Henseende.

Kjøbenhavn i September 1930.

A. B. DRACHMANN.

H. FEDERSPIEL.

FØRSTE DEL.

Retshistorie.

FØRSTE KAPITEL.

Indtil Republikkens Ophør.

§ 1.

Udgangspunkter for Retsudviklingen
De tolv Tavlers Lovgivning.

1. 2 §§ 1—4 Dig. (1—2)

POMPONIUS i *Haandbogen* 1. I vor Stats første Tid levede Folket uden fast Lov- og Retsorden; alt styredes egenmægtigt af Kongen. 2. Efterat Borgersamfundet havde naaet en vis Størrelse, skal Romulus selv have delt Folket i 30 Afdelinger, som han kaldte Curier, fordi han fra da af lod Besørgelsen (*cura*) af Statssager foregaa ved Afstemning af disse Afdelinger¹). Han lod da ogsaa selv nogle *leges curiatae* vedtage af Folket; og det samme gjorde de følgende Konger. Alle disse Love er udgivne i en Bog af <S.> Papirius, der levede paa samme Tid som Korinthieren Demaratus's Søn Superbus og hørte til Statens anseteste Mænd. Denne Bog kaldes, som sagt, Papirius's borgerlige Ret (*ius civile Papirianum*), ikke fordi Papirius deri har tilføjet noget af sit Eget, men fordi han har ordnet de efterhaanden ved-

¹) Denne Etymologi af *curia* er sikkert urigtig.

tagne Love til een Samling. 3. Efterat dernæst Kongerne var fordrevne ved en Tribunlov, gik alle disse Love af Brug, og Romerfolket begyndte atter at leve uden fast Retsordning og efter Sædvaneret istedetfor efter Lovgivning, og heri fandt det sig i omtrent 20 Aar. 4. Derpaa besluttede man, for at dette ikke længere skulde finde Sted, at nedsætte en Kommission paa 10 Mænd med Fuldmagt af Staten, som skulde hente Love fra græske Stater og give Samfundet et Lovs-Grundlag. Disse Love lod man opskrive paa Tavler af Elfenben og opstille paa Talerstolen, for at de bedre kunde komme til offentlig Kundskab; og der blev givet de 10 Mænd den høieste Magtfuldkommenhed i Staten i det Aar, saaledes at de baade, om fornødent, kunde forandre Lovene og fortolke dem, og saaledes at der ikke kunde appelleres fra dem (til Folket), som fra de sædvanlige Embedsmænd. De opdagede selv, at der manglede noget i de første Love, og føiede derfor i det følgende Aar to Tavler til dem; som Følge af dette Tillæg kaldtes Lovene de XII Tavlens Love. Efter nogle Beretninger skal Timændene have givet disse Love paa Foranledning af en vis Hermodorus fra Ephesus, der opholdt sig i Landflygtighed i Italien.

(§ 2.)

Republikkens Lovgivning efter de tolv
Tavlens Love. Sædvaneret.

I. 32 § 1 Dig. (1—3)

JULIAN *Dig. B. 84* En indgroet Sædvane har med Rette Lovskraft, og dette er hvad der kaldes Sædvaneret. Thi da selve Lovene ikke forpligter os af nogen anden Grund end fordi de er vedtagne ved en Beslutning

af Folket, maa fornuftigvis ogsaa Retsregler, som Folket har godkjendt uden skriftlig Formulering, forpligte alle; thi hvad Forskjel skulde det gjøre om Folket tilkjendegiver sin Villie ved en Afstemning eller i selve det praktiske Liv? Derfor er det ogsaa med fuld Ret almindelig antaget, at Love ophæves ikke blot ved en Afstemning af Lovgivningsmagten, men ogsaa ved alles stiltiende Samtykke, idet de gaar af Brug.

§ 3.

Interpretatio. Retsvidenskab i Republikkens Tid.

1. 2 §§ 5—7 Dig. (1—2)

POMPONIUS *Haandb.* Efter at disse Love var givne, begyndte en theoretisk Undersøgelse af Retsspørgsmaal at være nødvendig; Fortolkning er jo en Opgave, der ifølge Sagens Natur kræver Retskyndiges Autoritet. Disse Undersøgelser og den Ret, som uden skriftlig Fastsættelse grundlagdes af Retskyndige, kaldes ikke med nogen særlig Benævnelse, medens jo de øvrige Slags Ret har egne Navne, men kaldes med den almindelige Benævnelse Civilret (*ius civile*). 6. Endvidere blev der omtrent samtidig paa Grundlag af Lovene opstillet Procesformer, med hvilke Folk skulde procedere med hinanden; og for at Folk ikke skulde handle med Procesformerne efter Forgødtbefindende, bestemte man, at der kun skulde være et begrændset Antal, og foreskrev nøie Ord og Handlinger for hver især. Denne Del af Retten kaldes *legis actiones*, d: de lovbundne Procesformer. Saaledes opstod omtrent paa samme Tid disse tre Slags Ret: efter de 12 Tavlers Lovgivning udviklede Civilretten sig af den, og ligeledes blev Legisactionerne oprettede paa Grundlag af den. Det maa dog mærkes,

at baade Indsigten i Fortolkningen af hele Loven og i Procesformerne fandtes hos Pontificernes Collegium, af hvilket der aarlig udtoges en til at lede den private Retspleie¹⁾. — Denne Sædvane brugte Folket omtrent 100 Aar. 7. Da dernæst Appius Claudius havde samlet Procesformularerne og formuleret dem skriftlig, tilvendte hans Sekretær Gnaeus Flavius, en Søn af en Frigiven, sig hans Opskrift og offentliggjorde den, og for denne Tjeneste var Folket ham saa taknemmeligt, at han blev Almuetribun og Senator og Curulædil. Denne Bog, som indeholder Procesformularerne, kaldes Flavius's Civilret, ligesom den ovenfor omtalte, der indeholder Kongelovene, kaldes Papirius's Civilret. Da der, efterhaanden som Borgerskabet voxede, manglede nogle Procesformularer, udgav ikke længe efter Sextus Aelius en ny Samling Procesformularer, der kaldes Aelius's Civilret.

XII tab. VI 1.

Se S. 52.

XII tab. IV 2.

Se S. 21.

Gaius I §§ 114 og 115.

Se S. 21.

(§ 4.

Det prætoriske Edikt.

l. 2 § 10 Dig. (1—2)

POMPONIUS *Haandb.* Paa samme Tid afsagde og-saa Øvrighedspersoner Retskjendelser, og forat Borgerne kunde vide, hvilken Retsregel en Øvrighed vilde følge

¹⁾ Oversættelsen af dette Punktum er tildels usikkert, og Indholdet er, hvorledes man end oversætter, sikkert urigtigt; der er intet Spor af, at den private Retspleie nogensinde har været i Haanden paa Pontificerne som saadanne. Derimod har juridisk Kundskab fra gammel Tid hørt hjemme i dette Collegium, formodentlig paa Grund af, at det var Autoritet i alle sacralretlige Spørgsmaal.

i enhver Sag, og sikre sig forud, udstedte de Edikter (o: Bekjendtgørelser). Saadanne Edikter af Prætorerne grundlagde *ius honorarium* (den magistratiske Ret); *honorarium* kaldes den, fordi den var udgaaet fra Prætorsens *honor* (o: hans Embedsstilling).

1. 7 § 1 Dig. (1—1)

PAPINIAN *Definitioner B. 2* Den prætoriske Ret er den som Prætorerne har indført for at hjælpe paa eller udfylde eller ændre Civilretten af Hensyn til Almenvellet. Den kaldes ogsaa *honorarium*, hvilket Navn den har faaet af Prætorernes *honor*.

1. 8 Dig. (1—1)

MARCIANUS *Instit. B. 1* Den magistratiske Ret er Civilrettens levende Røst.

Gaius IV § 36

Hævd fingeres ligeledes i det Søgmaal som kaldes Publicius's. Dette Søgmaal gives den som endnu ikke har faaet Hævd paa en Ting der er overgivet ham af en retmæssig Grund, og som gjør Krav paa Tingen efter at have mistet Besiddelse af den. Da han nemlig ikke kan gjøre Paastand paa at den er hans efter Quiriternes Ret, fingeres han at have faaet Hævd paa Tingen, og gjør sin Paastand som om han var blevet Eier efter Quiriternes Ret, f. Ex. som følger: (N. N.) skal være Dommer. Hvis A. Agerius havde besiddet den Slave, som han har kjøbt og som er ham overgivet, i eet Aar: hvis i saa Fald vedkommende Slave burde være hans efter Quiriternes Ret o. s. v.¹⁾

Gaius II § 41

Se S. 120.

¹⁾ Gaius har udeladt Slutningen af Formlen, hvori der staar hvad Dommeren skal gjøre (tilkjende Agerius Slaven).

Retsudviklingens Karakter. *Ius gentium*.

1. 9 Dig. (1—1)

GAIUS *Inst. B. 1* Alle Folkeslag, som regeres ved Lov og Sædvane, bruger dels deres særlige, dels en for alle Mennesker fælles Ret. Thi den Ret, som ethvert Folk har stiftet for sig selv, er særlig for vedkommende Borgersamfund og kaldes »borgerlig Ret« (Civilret), d. v. s. den for vedkommende Borgersamfund særlige Ret; den Ret derimod, som Forholdenes Natur har stiftet blandt alle Mennesker, den haandhæves hos alle uden Forskjel og kaldes *ius gentium* (»Folke-Ret«), ∴ den Ret, alle Folk benytter.

ANDET KAPITEL

Under Keiserdømmet indtil Justinian.

§ 6.

Lovgivning: Senatsbeslutninger; keiserlige Forordninger.

1. 7 pr. Dig. (1—1)

PAPINIAN *Defin. B. 2* Civilretten er den, som beror paa Love, Plebisciter, Senatsbeslutninger, Keisernes Resolutioner, de Retskyndiges Autoritet.

1. 1 § 1 Dig. (1—4)

ULPIAN *Inst. B. 1* Alt hvad Keiseren har forordnet i Skrivelse eller ved Paategning eller har dekreteret i Retten eller har udtalt udenfor Retten som Svar paa en Forespørgsel eller har foreskrevet ved offentlig Bekjendtgjørelse (har Lovskraft). Dette er hvad vi almindelig kalder keiserlige Forordninger.

§ 7.

Magistraternes Edikt og Retsvidenskaben
i Keisertiden.

1. 2 §§ 47—49 Dig. (1—2)

POMPONIUS *Haandb.* Efter Tubero var de ansetteste Retslærde Ateius Capito, Discipel af Ofilius, og Antistius Labeo, som havde hørt alle de ovennævnte, men hvis egentlige Lærer var Trebatius. Af disse to var Ateius Konsul. Labeo blev der af August tilbudt Konsularet som *suffectus*, men han vilde ikke tage imod det; derimod arbejdede han flittigt som Videnskabsmand, og havde inddelt hele Aaret saaledes, at han virkede sex Maaneder i Rom som Lærer, men i sex Maaneder tog paa Landet og hengav sig til Forfattervirksomhed. Han efterlod sig derfor 400 Bind, af hvilke en Mængde endnu er bevarede og benyttes. Disse to Mænd var de første der stiftede Skoler med forskjellig Charakter; Ateius Capito holdt nemlig fast ved Overleveringen; Labeo derimod indførte talrige Forandringer paa Grund af sin store Begavelse og i sin Tillid til Theorien, idet han ogsaa havde sat sig ind i andre, navnlig philosophiske Videnskaber. 48. I Ateius Capitos Fodspor gik Massurius Sabinus, i Labeos Nerva, og de uddybede endog Uenigheden mellem deres Lærere. Denne Nerva var forresten en fortrolig Ven af Keiser Tiber. <Massurius Sabinus var af Ridderstand og var den første der offentlig gav Responsa; senere begyndte Retten hertil at søges som Bevilling, men ham var den blevet tilstaaet af Keiser Tiber.> 49. I Forbigaaende kan bemærkes, at før Augusts Tid tildeltes Retten til offentlig at give Responsa ikke af Keiseren, men de, der mente at være kvalificerede dertil, gav Responsa naar de raadspurgtes; og de gav ikke ufravigelig deres Responsa som et forseglet Dokument, men skrev gjerne direkte til Dom-

merne eller gav Spørgeren en vidnefast Erklæring. Først høisalig August forordnede, for at give Retsvidenskaben¹⁾ større Autoritet, at man maatte give Responsa efter Bemyndigelse af ham; og fra den Tid af begyndte man at ansøge derom som Bevilling. Saaledes forstaar man, at Keiser Hadrian, da Mænd af Prætorrang ansøgte ham om Tilladelse til at give Responsa, kunde svare, at dette var noget man ikke pleiede at søge om, men at gjøre paa egen Haand, og at han følgelig gjerne saa, at enhver der ansaa sig for kvalificeret dertil, tilbød sig offentlig som Respondent.

§ 8 Inst. (1—2)

<De Retskyndiges Responsa er Erklæringer og Meningstilkjendegivelser af Personer, hvem det var tilstaaet at kunne grundlægge Ret. Det var nemlig i gamle Dage Skik, at der var Mænd som offentlig fortolkede Retten, idet de af Keiseren havde faaet Ret til at give Responsa; de kaldtes *iuris consulti* (Retslærde). Alle disse Erklæringer og Meningstilkjendegivelser har den rettlige Betydning, at Dommeren ikke tør fravige deres Responsum, som forordnet er.>

Gaius I. § 7

Retslærdes Responsa er Erklæringer og Meningstilkjendegivelser af dem hvem det er tilstaaet at stifte Ret. Dersom samtlige disse Erklæringer gaar ud paa eet og det samme, har hvad de saaledes mener Lovskraft; er de derimod uenige, har Dommeren Lov til at følge hvilken Erklæring han vil; dette fremgaar af et Reskript af høisalig Hadrian.

Selve Julian, den skarpsindige Grundlægger af Lovgivningen og *edictum perpetuum*¹⁾, har i sine Skrifter bemærket, at hvad der maatte være af ufuldkomment, bør udfyldes af keiserlig Forordning. Og ikke blot han,

¹⁾ Man har formodet »de Retskyndige«.

men ogsaa høiselig Hadrian har ved Sammenstillingen af Ediktet og i den Senatsbeslutning der fulgte paa den²⁾, ganske udtrykkelig fastslaet, at hvad der ikke maatte findes fastsat i Ediktet, det kan en ny retskraftig Erklæring udbygge i Overensstemmelse med dets Regler og ved skønsmæssig Anvendelse af Analogi.

l. 15 Dig. (28—7)

Se S. 86.

l. 1 Dig. (50—17)

PAULUS *t. Plautius B. 16* En Regel er hvad der kortelig udtrykker et Forhold. Retten maa ikke udtrages af Reglen, men Reglen maa fremgaa af den Ret som er. Ved Reglen overleveres altsaa et kort Udtryk for et Forhold, og den er, som Sabinus siger, ligesom et Resumé af en Sag, der mister sin Betydning saa snart det faar en Feil paa noget Punkt.

¹⁾ ÷: af den med Redaktionen af *ed. perp.* indledede Kodifikation af Civilretten.

²⁾ ÷: (formodentlig): i den efter den samlede Udgave af Ediktet udstedte Senatsbeslutning.

ANDEN DEL.

Retssystemets almindelige Del.

§ 12.

Indledende Bemærkninger.

1. 1 Dig. (1—5)

GAIUS *Inst. B. 1* Al vor gjældende Ret angaar enten Personer eller Ting eller Retshaandhævelse.

FØRSTE KAPITEL

Personret.

§ 13.

Indledning.

1. 1 pr., § 1 Dig. (3—4)

GAIUS *til Provins-Ediktet B. 3* Hverken Selskab eller Laug eller lignende Korporationer tillades det alle uden videre at danne; thi baade ved Love og Senatsbeslutninger og keiserlige Forordninger sættes der Grændser herfor. Kun i ganske faa Tilfælde er den Art Korporationer tilladte; saaledes er det f. Ex. Deltagerne i Forpagtningen af Statsskatter, af Guld- og Sølvværker og af Saltværker tilladt at danne en Korporation. Ligeledes er der i Rom visse Laug, hvis Korporationer er anerkjendt ved Senatsbeslutninger og keiserlige Forordninger, f. Ex. Bagernes og visse andres, samt Skibsrhedernes, der ogsaa findes i Provinserne. For dem,

hvem det er tilladt at danne en Korporation under Navn af Laug eller Selskab eller et hvilket som helst andet Navn, er det eiendommeligt, at de har visse Ting i Fællig paa samme Maade som et Statssamfund: fælles Kasse og en Forretningsfører <eller juridisk Repræsentant,> ved hvem alt udføres og foretages, hvad der skal udføres og foretages i Fællig, ligesom i et Statssamfund.

1. 7 § 1 Dig. (3—4)

ULPIAN *til Ediktet B. 10* Naar der skyldes en Fællesskabsenhed noget, skyldes det ikke de enkelte (Medlemmer); ei heller skylder de enkelte Medlemmer, hvad Fællesskabsenheden skylder.

1. 6 § 1 Dig. (1—8)

MARCIANUS *Inst. B. 3* En Fællesskabsenheds, ikke Enkeltmands, Eiendom er f. Ex. Kommunernes Theatre og Sportspladser og lignende, og hvad der ellers er fælles for en Kommune. Derfor ansees heller ikke en Slave, der er en Kommunes Fælleseie, for direkte at være de enkelte Borgeres Sameie undergivet, men for at være Fællesskabsenhedens Eiendom, og derfor har de høisalige Brødre [ø: M. Aurelius og L. Verus] i et Reskript erklæret, at en Kommunes Slave kan underkastes pinligt Forhør saavel imod som for en Borger i Kommunen. Derfor behøver heller ikke en Frigiven af en Kommune at søge Dispensation i Henhold til Edikt, naar han stævner en af Borgerne for Retten.

Bruns Fontes I 175

(Begravelseskasse i Lanuvium)

Præskr. I L. Ceionius Commodus's og Sex. Vettulenus Civica Pompeianus's Konsulat [ø: 136 e. Chr.], d. 9de Juni.

I Lanuvium i Antinous's Tempel, hvor L. Caesennius Rufus, Municipiets Patron¹⁾, havde befalet at afholde en Forsamling gennem L. Pompeius ..., Quinquennalis for Dianas og Antinous's Dyrkere, har han lovet at give dem som frivilligt Bidrag Renten af 15000 Sesterts²⁾, nemlig paa Dianas Fødselsdag, d. 13de August, 400 Sesterts, og paa Antinous's Fødselsdag, d. 27de November, 400 Sesterts, og har foreskrevet at de af dem vedtagne Statuter skal indskrives indvendig paa Antinous's Tetrastyl³⁾ med Ordlyd som følger:

I M. Antonius Hiberus's og P. Mummius Sisennas Konsulat [o: 133 e. Chr.] d. 1ste Januar oprettedes en Hjælpeforening⁴⁾ af Dianas og Antinous's (Dyrkere); L. Caesennius, L.s Søn, af Quirina, Rufus⁵⁾ var Diktator⁶⁾ fjerde Gang, og tillige Patron.

Stykke af en romersk Senatsbeslutning.

Hvem det er tilladt at træde sammen, komme sammen og stifte Forening. — Hvem der vil skyde maanedlige Bidrag sammen til Begravelser, maa træde sammen til Forening herom, men maa ikke paa den Forenings Vegne komme sammen mere end een Gang om Maaneden for at skyde sammen til Begravelse af Af-døde.

Held, Lykke og Gavn for Keiser Cæsar Traian Hadrian Augustus og hele det høie Keiserhus og os og vor Forening; og maatte vi have indgaaet vore Forpligtelser⁷⁾ godt og omhyggeligt, saaledes at vi kan vise Afdøde den sidste Ære paa sømmelig Maade, og derfor bør vi alle være enige om at bidrage godt, saa at vi kan faa Fasthed ved lang Tids Bestaaen.

¹⁾ Enhver Købstad havde en fornem Romer som Patron til at tage sig af Byens Sager overfor den romerske Regering.

²⁾ En Sesterts er ca. 20 Ore; den deles i 4 As à 5 Øre.

³⁾ Ordet pleier at betyde en Søilegang med fire Rækker Søiler.

⁴⁾ Technisk Udtryk for Begravelseskasse, idet man undgaar at nævne det egl. Formaal, der har med Død at gøre.

⁵⁾ I officiel Stil gives først Fornavn og Familienavn, dernæst Faderens Fornavn, saa Tribus og sidst Tilnavn.

⁶⁾ Saaledes hed den højeste Embedsmand i Lanuvium.

⁷⁾ Oversættelsen er usikker.

Du, der vil indtræde som nyt Medlem i denne Forening, skal først læse Statutterne og derefter træde ind, for at du ikke bagefter skal beklage dig eller efterlade din Arving et Tvistemaal.

Foreningens Statuter.

Vedtaget af Generalforsamlingen: naar nogen vil indtræde i denne Forening, skal han udrede som Indskud 100 Sesterts og en Amphora¹⁾ god Vin; endvidere maa nedlig 5 As.

Endvidere vedtaget: naar nogen i sex Maaneder i Træk ikke har betalt Kontingent, og der derefter hændes ham noget Menneskeligt, skal der ikke foretages noget i Anledning af hans Begravelse, selv om han har gjort Testamente.

Endvidere vedtaget: naar nogen af denne vor Korporation afgaar ved Døden med sit Kontingent i Rigtighed, skal der til hans Begravelse udbetales af Kassen 300 Sesterts, af hvilken Sum dog fradrages som Gratiale til Ligfølget 50 Sest., der uddeles ved Ligbrændingen. Følget skal gaa med tilfods²⁾.

Endvidere vedtaget: naar nogen er afgaaet ved Døden mere end 20 Mil fra Municipiet og det er blevet anmeldt, skal der reise til det Sted tre Personer, udvalgte af vor Midte, for at tage sig af Begravelsen; og de skal aflægge Regnskab for samtlige Medlemmer uden Svig; og hvis der herved befindes at være foretaget noget i svigagtig Hensigt, skal der bødes firdobbelt derfor. Til dem skal hans (Begravelsespenge³⁾) udbetales, og derudover som Reisepenge frem og tilbage til hver 20 Sest. — Dersom han er død mere end 20 Mil fra Municipiet, og det ikke har kunnet anmeldes, skal den der har besørget Begravelsen lade Sagen bevidne skriftlig under 7 romerske Borgeres Segl, og naar han har bevisliggjort sit Krav, skal han søge Foreningen om at faa Vedkommendes Begravelsespenge udbetalt i Overensstemmelse med For-

¹⁾ 26 Potter.

²⁾ Meningen synes at være at Følget ikke er pligtigt til at mode til Vogns (efter Mommsen: at den Afdodes Arving ikke var pligtig til at stille Kjøretøi eller Ridedyr til Følget).

³⁾ Suppleret ved Gjætning.

eningens Statuter, efter at han har stillet Sikkerhed for at ingen yderligere vil søge¹⁾, og efter Fradrag af Sportler og af Gratiale til Ligfølget; herved maa ingen Svig finde Sted. Hverken Patron eller Patronesse eller Herre eller Frue eller Kreditor skal kunne reise noget Krav mod denne Forening, med mindre En ved Testament er nævnt som Arving. Døer En uden Testament, skal han begraves efter Quinquennalens og Generalforsamlingens Skøn.

Endvidere vedtaget: naar af denne Forening en Slave er død, og hans Lig af hans Herre eller Frue paa ubillig Viis ikke er blevet udleveret til Begravelse, og han ikke har opsat noget skriftligt²⁾, skal der afholdes en Begravelse in effigie for ham.

Endvidere vedtaget: naar nogen af en hvilkensomhelst Grund har berøvet sig Livet, skal der ikke foretages noget i Anledning af hans Begravelse.

(Resten handler om forskellige Afgifter og Indtægter for Kollegiets Medlemmer, særlig dets Embedsmænd, og om Bøder for Uorden ved Gilderne.)

Bruns Fontes I 177.

(Begravelseskasse i Alburnus³⁾)

Verificeret Afskrift af en Skrivelse som var opslaaet i Store Alburnus ved Resculus's Station, og hvorpaa var skrevet hvad nedenfor skrevet er.

Artemidorus Apollonius's Søn, Formand for Jupiter Cernenus's Forening, og Valerius Nico's Søn og Offas Menofilus's Søn, Kasserere i samme Forening, gjør offentlig vitterligt ved Opslag af denne Skrivelse:

Af ovennævnte Forening, hvori der var 54 Medlemmer, er af dem ikke mere blevet tilbage i Alburnus end

¹⁾ Ivfr. l. 12 § 2 Dig. (11—7): Prætor siger: »Hvad der er gjort af Bekostning for Begravelses Skyld, for at faa det erstattet vil jeg give Proces mod den hvem den Ting paahviler«.

²⁾ Slaven kunde ikke gjøre noget egentligt Testamente; derfor anvendes her et almindeligere Udtryk (*tabellas fecerit*).

³⁾ Nu Verespatak i Siebenbürgen. — Latinen i denne Bekjendtgjørelse er barbarisk, og der kan derfor paa sine Steder være Tvivl om Meningen.

saa mange som 17 Medlemmer: Julius Iulius's Søn, hans Medformand, er siden Tiltrædelsesdagen af sit Formandskab ikke kommet til Alburnus eller i Foreningen; og han [ϝ: Artemidor] har aflagt Regnskab for dem der var tilstede, og hvad han havde haft af deres, har han givet dem tilbage eller anvendt det til Begravelser, og han har faaet sin Kautio tilbage, hvori han havde stillet Sikkerhed derfor; og nu slaar det ikke til til Begravelsespenge og han har heller ingen Kasse, og ingen har i saa lang Tid paa de statutmæssig fastsatte Dage villet komme sammen eller yde Begravelseskontingent eller Gaver. Derfor gjør de ved denne Skrivelse offentlig vitterligt, at naar En er død, maa han ikke tro at han er i Foreningen eller at han har noget Begravelseskrav paa dens Medlemmer.

Opslaaet i Store Alburnus, 9de Febr. i Keiser L. Aurelius Verus's tredie og Quadratus's Konsulat [ϝ: 167 e. Chr.].

Foretaget i Store Alburnus.

§ 14.

Slaver.

1. 14 Dig. (44—7)

ULPIAN *Disputationes* B. 7 Slaver forpligtes ganske vist ved Retsbrud og vedbliver at være forpligtede, selv om de frigives; ved Kontrakt derimod forpligtes de vel ikke civilretligt, men de baade forpligtes og forpligter naturligt. Naar saaledes en Slave har laant mig Penge, og jeg betaler ham dem tilbage efter hans Frigivelse, frigjøres jeg for Gjælden.

TRYPHONINUS

1. 64 Dig. (12—6)

TRYPHONINUS *Disput.* B. 7 Hvis en Herre betaler, hvad han skylder sin Slave, efter dennes Frigivelse, saa vil han, selvom han har gjort det i den feilagtige For-

udsætning, at han kunde tilpligtes at betale ham det ved Retten, dog ikke kunne kræve det tilbage, fordi han har anerkjendt en naturlig Gjældsforpligtelse; thi ligesom Friheden beror paa Naturret og Slaveri kun er indført ved *ius gentium*, saaledes maa Spørgsmaalet om Gjæld eller ikke Gjæld, naar der er Tale om Tilbage-søgning, sees fra Naturrettens Synspunkt.

l. 13 pr. Dig. (12—6)

PAULUS *til Sabinus B. 10* Naturligt forpligtes ogsaa en Slave. Hvis derfor nogen paa hans Vegne, eller, som Pomponius bemærker, han selv som Frigiven betaler en Gjæld <af hans Peculium, forudsat at Slaven har fri Raadighed over dette,> saa vil den ikke kunne kræves tilbage. Derfor hefter ogsaa den, der er antaget som Kautionist for en Slave, og et Pant, der er stillet for ham, er gyldigt, og hvis en Slave, der har Raadighed over sit Peculium, giver en Ting i Pant for en Gjæld, maa der gives Panthaveren analogt Pantessøgsmaal.

§ 1—4a Inst. (4—7)

Naar der er indgaaet en Retshandel med en Slave efter Herrens Ordre, tilstaar Prætor Søgmaal fuldtud mod Herren, fordi nemlig den der slutter saadan Kontrakt maa antages at gjøre det i Tillid til Herren. 2. Af samme Grund tilstaar Prætor to andre Søgmaal fuldtud, af hvilke det ene kaldes Rhedersøgsmaalet, det andet Faktorsøgsmaalet. Rhedersøgsmaalet er anvendeligt, naar En har sat sin Slave til Skipper og der er sluttet Kontrakt med denne i Anledning af det Hverv han er sat til. Det kaldes *exercitoria*, fordi den, der oppebærer den regelmæssige Indtægt af et Skib, kaldes *exercitor* (Rheder). Faktorsøgsmaalet er anvendeligt, naar Nogen har sat sin Slave til at forestaa f. Ex. en Butik eller en

hvilkensomhelst anden Forretning og der er sluttet en Kontrakt med Slaven i Anledning af det Hverv han er sat til. Den kaldes *institoria*, fordi den der sættes til at forestaa en Forretning kaldes *institor* (Faktor). 2 a. Disse to Søgmaal tilstaar Prætor forøvrigt ogsaa naar En har sat en Fri eller en andens Slave til Skipper eller til at forestaa en Butik eller en hvilkensomhelst anden Forretning, fordi nemlig det samme Billighedshensyn ogsaa i dette Tilfælde gjør sig gjældende. 3. Prætor har ogsaa indført et andet Søgmaal, der kaldes *tributoria*. Naar nemlig en Slave med Herrens Vidende driver Forretning med Varer af sit Peculium og der er indgaaet en Kontrakt med ham i den Anledning, saa følger Prætor i sin Retshaandhævelse den Regel, at hvad der hører til disse Varer og er kommet ind for dem, det fordeles forholdsvis mellem Herren, dersom der skyldes ham noget, og de andre Kreditorer. Og da han overlader Fordelingen til Herren selv, saa tilstaar han, dersom en af Kreditorerne klager over at have faaet for lidt ved Fordelingen, denne det Søgmaal, som kaldes *tributoria* (Fordelings-Søgmaal). 4. Endvidere er der indført et Søgmaal angaaende Peculium og hvad der er anvendt til Herrens Fordel, saaledes at selv om en Forretning er ført uden Herrens Villie, maa han dog fuldt ud staa inde for hvad der er anvendt til hans Fordel, og for hvad der ikke er anvendt til hans Fordel, maa han for saa vidt staa inde, som Peculiet strækker til. 4 a. Ved hvad der er anvendt til Herrens Fordel forstaas alt hvad Slaven nødvendig har udgivet til hans Fordel, f. Ex. naar han har laant Penge og dermed betalt hans Kreditorer, eller afstivet faldefærdige Bygninger eller kjøbt Korn til hans Tyende eller endog har kjøbt en Eiendom eller en hvilkensomhelst anden nødvendig Ting.

pr. Inst. (4—8)

Af Slavers Misgjerninger, f. Eks. naar de gjør sig skyldige i Tyveri eller Rov eller skadegjørende Handling eller begaar Injurier, udspringer Noxalsøgsmålene, i hvilke der gives Herren, naar han er dømt, Valget mellem at erstatte Skaden efter Vurdering eller at udlevere Slaven som Skadeserstatning.

§ 5, 1ste og 2det Punktum Inst. (4—8)

Ethvert Noxalsøgsmåle maa følge den Person som har gjort Skaden. Hvis nemlig din Slave har gjort Skade, saa maa Søgsmålet rettes mod dig, saalænge han er i din Magt; gaar han over i en andens Magt, maa Søgsmålet rettes mod denne; bliver han frigiven, hefter han selv direkte, og Udleveringen som Skadeserstatning falder bort.

§ 16.

Familien.

§ 1 Inst. (1—15)

Ens Agnater er de der er forbundne ved Slægtskab paa Mandssiden (saa at sige »*cognati*«¹⁾ gennem Faderen), f. Ex. Ens Broder, naar han har samme Fader, Broders Søn og Sønnesøn, fremdeles Farbroder, Farbroders Søn og Sønnesøn. De derimod, der er forbundne ved Slægtskab paa Kvindesiden, er ikke Agnater, men paa anden Maade beslægtede efter Naturret. Altsaa er din Faders Søn ikke din Agnat, men din Cognat (og omvendt er du naturligvis forbunden med ham ved samme familieretlige Forhold), fordi Afkommet hører til Faderens, ikke til Moderens Familie.

¹⁾ *Cognatus* bruges baade i den alm. Betydning »beslægtet« og i den specielle »beslægtet paa Kvindesiden«.

§ 17.

Fædremagt. Børn i Afhængighed.

I. 4 Dig. (1—6)

ULPIAN *Inst. B. 1* Af romerske Borgere er nogle Familiefædre, andre Familiesønner, nogle Familiemødre, andre Familiedøtre. Familiefædre er de, der er uafhængige [ordret: i deres egen Magt], hvad enten de er myndige eller umyndige; <ligesaa> Familiemødre; Familiesønner og -døtre er de, der staar i Afhængighedsforhold til en anden. Den, der avles af mig og min Hustru, er nemlig afhængig af mig; fremdeles er den, der avles af min Søn og hans Hustru, o: min Sønnesøn og Sønnedatter, ligeledes afhængig af mig, og ligesaa min Sønnesønssøn og Sønnesønsdatter og saa fremdeles.

pr. Inst. (1—9)

Afhængige af os er vore Børn, som vi har avlet i ret Ægteskab.

§ 3 Inst. (1—9)

Din og din Hustrus fælles Børn er altsaa afhængige af dig; fremdeles er din Søns og hans Hustrus fælles Børn, o: din Sønnesøn og Sønnedatter, ligeledes afhængige af dig, og din Sønnesønssøn og Sønnesønsdatter og saa fremdeles. Men din Datters Afkom er ikke afhængigt af dig, men af sin Fader.

pr., § 1 Inst. (1—11)

Afhængige af os er ikke blot kjødelige Børn, som ovenfor udviklet, men ogsaa de, som vi adopterer. 1. Adoption foregaar paa to Maader, enten ved keiserligt Reskript eller ved Bevilling af Øvrigheden. Ved Keiserens Bevilling adopterer vi Personer af begge Kjøen, som er retlig uafhængige. Denne Form for Adoption kaldes Adrogation. Ved Bevilling af Øvrigheden adopterer vi

Personer af begge Kjøen som er afhængige af deres Forældre, være sig at de er Descendenter i første Led, ♂: Søn eller Datter, eller i et følgende Led, ♀: Børnebørn eller Børnebørnsbørn.

pr. Inst. (4—7)

(Da vi ovenfor har omtalt det Søgmaal, som kan gøres gjældende mod afhængige Sønners eller Slavers Peculium, maa vi give nærmere Oplysning om dette Søgmaal og de andre, som pleier at tilstaas mod Forældre og Herrer i de nævnte Personers Sted. Da Retsreglerne er omtrent de samme, hvad enten der er indgaaet en Retshandel med Slaver eller med dem, der er afhængige af deres Forældre, saa vil vi, for at Udviklingen ikke skal blive for vidtløftig, indskrænke os til at tale om Slaven og Herren, idet vi underforstaar, at det Sagte gjælder ogsaa om Børn og deres Forældre, af hvem de er afhængige. For saa vidt der nemlig er noget særligt at iagttage med Hensyn til disse, gjør vi særskilt Rede derfor.

§ 7 Inst. (4—8)

(<De Gamle tillod dette [♂: Udlevering til Skadeserstatning] ogsaa overfor Børn i Afhængighed af begge Kjøen. Under de nyere Samfundsforhold har man med Rette fundet saadan Haardhed forkastelig, og den er ganske gaaet af Brug; thi hvem kan finde sig i at udlevere sin Søn og især sin Datter til en anden i Erstatning for Skade, hvorved jo Faderen indirekte næsten lider mere end Sønnen, medens for Datterens Vedkommende allerede Velanstændighedshensyn ganske udelukker denne Fremgangsmaade. Derfor er det fastsat, at Søgmaal til Udlevering til Skadeserstatning kun maa tilstaas imod Slaver, idet vi hos de gamle Lovfortolkere oftere finder bemærket, at Sønner i Afhængighed selv kan indklages for deres Retsbrud.>)

XII tab. IV 2 (Bruns p. 22)

Sælger en Fader sin Søn tre Gange, skal Sønnen være fri af Faderen.

Gaius I §§ 114 og 115

En Kvinde kan indgaa *coemptio* ikke blot med sin Mand, men ogsaa med en Udenforstaaende; *coemptio* siges nemlig enten at være indgaaet for Ægteskabs Skyld eller paa Tro og Love (*fiduciae causa*); den nemlig der indgaar *coemptio* med sin Mand for at være hos ham i Datters Sted, siges at have indgaaet *coemptio* for Ægteskabs Skyld; men den der indgaar *coemptio* for en anden Sags Skyld, enten med sin Mand eller med en Udenforstaaende, f. Ex. for at undgaa Formynderskab, siges at have indgaaet *coemptio* paa Tro og Love. 115. Dette er som følger. Naar en Kvinde vil være af med de Formyndere hun har, og faa en anden, indgaar hun *coemptio* med deres Samtykke; dernæst bliver hun af *coemptionator* remanciperet til hvem hun selv vil, og naar hun er frigivet ved Haandspaalæggelse af ham, begynder hun at have ham af hvem hun er frigivet til Formynder. Han kaldes »Formynder paa Tro og Love« (*tutor fiduciarius*), som nedenfor skal udvikles.

§ 19.

Standsförriugelse.

I. 11 Dig. (4—5)

PAULUS *t. Sabinus B.* 2 Der er tre Slags Standsförriugelse, den største, den mellemste og den mindste; der er nemlig tre personlige Retsgoder vi har, Frihed, Borgerret og Familie. Nar vi altsaa mister alt dette, d: Frihed og Borgerret og Familie, saa er det den største Standsförriugelse; naar vi mister Borgerretten, men beholder Friheden, er det den mellemste Standsförriugelse; naar baade Frihed og Borgerret bevares, og kun Familien forandres, er det den mindste Standsförriugelse.

§ 21.

Kjøn, Alder, Sindstilstand og deslige.

l. 1 Dig. (50—16)

ULPIAN *t. Ediktet B. 1* Dette Udtryk »naar En«¹⁾ omfatter saavel Mænd som Kvinder.

l. 2 pr. Dig. (50—17)

ULPIAN *t. Sabinus B. 1* Kvinder er udelukkede fra alle borgerlige og offentlige Bestillinger og kan derfor hverken være Dommere eller beklæde et Embede eller stille retlige Andragender eller indtræde i andres Forpligtelser eller være Retsfuldmægtige.

l. 1 pr. Dig. (16—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 30* Ved Velleius's Senatsbeslutning er det tilfulde fastsat, at Kvinder ikke maa paatage sig andres Forpligtelser.

pr. Inst. (1—22)

Umyndige af begge Kjøn udtræder af Formynderskab ved Kjønsmodenhedens Indtræden. <Kjønsmodenheden skulde efter de Gamle bestemmes ikke blot efter Alder, men hos Mandspersoner tillige efter Legemsbeskaffenhed. Vor Regering har derimod med Rette ment, at det stemmede bedre med vore Tiders Velanstændighedsfølelse, at en Undersøgelse af Legemsbeskaffenheden, som allerede de Gamle fandt uanstændig overfor Kvinder, heller ikke finder Sted overfor Mandspersoner; Vi har derfor ved Udstedelse af en keiserlig Forordning [l. 3 Cod. (5—60)] fastsat, at Kjønsmodenheden hos Mandspersoner (regnes at) indtræde straks efter det fyldte fjortende Aar, medens vi lader de Gamles rigtige Regel bestaa uforandret med Hen-

¹⁾ »En« (*quis*) er paa Latin Masculinum.

syn til Kvinder, saaledes at de anses for mandbare efter det fyldte tolvte Aar.>

pr. Inst. (1—21)

Formynderens Samtykke er nødvendigt for Umyndige i visse Tilfælde, i andre Tilfælde er det ikke nødvendigt. Hvis de f. Ex. stipulerer¹⁾ at noget skal gives dem, er Formynderens Samtykke ikke nødvendigt; men naar Umyndige lover Andre noget, er det nødvendigt. Man antager nemlig, at de bør kunne forbedre deres Stilling ogsaa uden Formynders Samtykke, men ikke forringe den uden hans Samtykke. I de Retshandler, ved hvilke der opstaar gjensidige Forpligtelser (Køb og Salg, Leiemaal, Mandat og Depositum), forpligtes derfor, hvis Formynderens Samtykke ikke foreligger, vel de der indgaar Handelen med de Umyndige, men disse forpligtes omvendt ikke.

§ 2 Inst. (1—23)

Mindreaarige kan ikke faa Kurator imod deres Villie, undtagen til en Proces; en Kurator kan nemlig beskikkes ogsaa for et bestemt Tilfælde.

l. 1 pr., § 1 (Dig. 4—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Dette Edikt, hvorved Prætor har overtaget de Mindreaariges Beskyttelse, har han udstedt af Hensyn til naturlig Retfærdighed. <Da nemlig alle er enige om, at Forstand og Villie hos Mennesker i den Alder er skrøbelig og svag, udsat for mange Forfordelelser og Gjenstand for manges Efterstræbelser, saa har Prætor ved dette Edikt lovet dem Støtte og Hjælp imod Forfordelse.> 1. Prætor bekendtgjør: »Enhver Retshandel, der paastaas at være indgaaet med en Person,

¹⁾ Se § 92.

der er under 25 Aar gammel, vil jeg behandle efter dens særegne Beskaffenhed«.

1. 24 § 1 Dig. (4—4)

PAULUS *Sentent. B. 1* Dog maa ikke altid Retshandler, der indgaas med Mindreaarige, ophæves, men det bør kun ske hvor Billighed kræver det, for at ikke Personer i den Alder skal komme i stor Uleilighed ved at Ingen vil indgaa Retshandler med dem, hvorved de paa en Maade vilde udelukkes fra Retssamkvem. Hvis de altsaa ikke enten notorisk er blevet forfordelte eller har udvist betydelig Uagtsomhed i vedkommende Tilfælde, bør Prætor ikke lægge sig imellem.

ANDET KAPITEL.

Retshaandhævelsen.

§ 22.

Oversigt over det romerske Processystem.

§ 31 Inst. (4—6)

Endvidere kalder vi visse Søgmaal arbitrære, d: beroende paa Dommerens Skjøn (*arbitrium*), nemlig saadanne, i hvilke Indstævnte skal domfældes, dersom han ikke tilfredsstiller Sagsøgeren efter Dommerens Skjøn, f. Ex. leverer en Ting tilbage eller fremlægger den <eller betaler eller udleverer en Slave til Erstatning for Skade.> Disse Søgmaal kan saavel være tinglige som personlige. Tinglige Søgmaal er f. Ex. *Publiciana*; *Serviana* <om en Fæsters Ting,> *quasi-Serviana*, <som ogsaa kaldes *hypothecaria*;> personlige f. Ex. de, hvori der handles om hvad der er skeet paa Grund af Tvang eller ifølge Svig; ligeledes det hvorved man kræver hvad der er lovet paa et bestemt Sted. <Ogsaa Søgmaal til Frem-

læggelse af en Ting eller Fremstilling af en Person beror paa Dommerens Skjøn. > I disse Søgsmaal og de øvrige af samme Slags overlades det nemlig til Dommeren alt efter vedkommende Procesgjenstands Beskaffenhed efter Ret og Billighed at skjønne, hvorledes Sagsøgeren bør tilfredsstilles.

§ 23.

Aktionssystemet.

pr., § 1 Inst. (4—6)

Der staar tilbage at tale om Søgsmaalene. Et Søgsmaal er ikke andet end Retten til ved en Domstol at kræve hvad der skyldes En.

1. Alle Søgsmaal, med hvilke der procederes mellem Folk for Dommere eller Skjønsmænd om hvadsomhelst, falder i to Hovedarter: de er dels tinglige, dels personlige. Thi enhver gaar i Rette enten med En, som er forpligtet overfor ham, være sig ifølge Kontrakt eller ifølge et Retsbrud — i dette Tilfælde foreligger der personlige Søgsmaal, hvori Sagsøgeren paastaar, at Modparten skal give ham noget eller give og gjøre Noget for ham o. l. —; eller han gaar i Rette med En, som vel ikke har nogen retlig Forpligtelse overfor ham, men han ypper dog Trætte med Vedkommende om et eller andet. F. Ex. naar nogen besidder en legemlig Ting, som Titius paastaar at være Eier af, og Besidderen paastaar selv at være Eier; naar saa Titius paastaar, at den er hans Eiendom, foreligger der et tingligt Søgsmaal.

§ 13 Inst. (4—6)

Anerkjendelses-Søgsmaal regnes til de tinglige. Det er saadanne i hvilke der er Spørgsmaal om En er Fri, om En er Frigiven, eller om Paternitet. Af disse har

vistnok kun det ene Søgsmal civilretlig Hjemmel, hvori der er Spørgsmal om En er Fri; de øvrige hviler alene paa Prætores Jurisdiktion.

§ 16 Inst. (4—6)

Den næste Inddeling er denne, at nogle Søgsmal er indrettede for at man kan gjøre en Formuerettighed gjældende, andre for at man kan gjøre Paastand paa en Straf, atter andre er blandede.

§ 18 Inst. (4—6)

Af de Søgsmal der udspringer af Retsbrud er nogle kun indrettede for at man kan gjøre Fordring paa en Straf, andre saavel for at gjøre Fordring paa en Straf som paa en Formuerettighed, og altsaa blandede. Paa Straf alene gjør man Fordring i Tyverisøgsmal; hvad enten der nemlig klages paa frisk Tyveri (*furtum manifestum*) og altsaa paa det Firdobbelte, eller paa gammelt Tyveri (*f. nec.-m.*) og altsaa paa det Dobbelte [af den stjaalne Gjenstands Værdi], klages der alene paa Straf; selve Gjenstanden maa man nemlig gjøre Paastand paa i et særligt Søgsmal, 5: gjøre Paastand paa den som sin Eiendom, hvad enten Gjenstanden er i Tyvens eller i en andens Besiddelse. Yderligere har man ogsaa personligt Tilbagesøgsmal af Tingen overfor Tyven.

§ 20 Inst. (4—6)

(Nogle Søgsmal regnes for at have blandet Charakter, saavel tinglig som personlig. Hertil hører Skiftesøgsmålet (*actio familiae erciscundae*), som staar aabent for Medarvinger til Deling af Arven; ligeledes Sameiersøgsmålet (*actio communi dividundo*), der tilstaas mellem dem der har <noget i> Sameie (*commune*), at det kan deles; endvidere Skjelreguleringssøgsmålet (*a. finium regundorum*), der føres mellem dem der har fælles

Markskjel. I disse tre Procesarter overlades det til Dommeren at tildømme en af Parterne Tingen efter Billighed, og hvis den enes Part skjønnnes at blive for stor, til Gjengjæld at dømme ham til at betale den anden en bestemt Sum Penge.

§ 28 Inst. (4—6)

Nogle Søgsmaal er *bonae fidei*, andre *stricti iuris*. *Bonae fidei* Søgsmaal er følgende: ved Kjøb og Salg, Leiemaal, uanmodet Forretningsførelse, Mandat, Depositum, Interessentskab, Formynderskab, Laan til Brug, Haandpant, Skifte, Sameie; <endvidere Søgsmaal med fri Motivering (*praescriptis verbis*, o: uden fastslaaet Formula); Vurderingssalgs-Søgsmaalet; Søgsmaal i Anledning af Bytte; endelig Arveretssøgsmaalet. Medens det nemlig hidtil har været usikkert, om dette sidste skulde regnes mellem *bonae fidei* Processerne eller ikke, saa har en Forordning af Os [l. 12 § 3 Cod. (3—31)] udtrykkelig anordnet, at det var *bonae fidei*.>

§ 30 Inst. (4—6)

I *bonae fidei* Processer antages Dommeren at have fri Beføielse til efter Billighed at skjønde hvor meget Klageren skal have. Heri er ogsaa indbefattet, at hvis Klageren paa sin Side bør udrede Noget, bør dette modregnes, og Indstævnte kun dømmes til at udrede Resten. Ogsaa i Processer efter streng Ret indførtes dog ved en Forordning af Keiser Marcus Aurelius Hensynet ogsaa til Modfordringer ved Hjælp af Svigs-Indsigelse. <Men en Forordning af Os [l. 14 Cod. (4—31)] har i videre Omfang indført Hensyntagen til Modfordringer som støtter sig til en rede og klar Retsgrund, saa at Fordringer, være sig tinglige eller personlige eller af en hvilken som helst anden Art, uden videre nedsættes. Herfra undtages alene Depositumssøgsmaalet; imod dette

har Vi anset det for ganske utilladeligt at reise For-
dring om Fradrag, paa det at Ingen under Paaskud af
Modfordring skulde hindres i at kræve betroet Gods
tilbage.>

l. 14 § 3 Dig. (4—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* I Tvangssøgsmålet spørges
ikke om Indstævnte eller en anden har anvendt Trusler;
det er nemlig nok at bevise, at der er anvendt Trusler
eller Vold mod En, og at Indstævnte, selv om han er
uden Skyld heri, har haft Fordel deraf. <Thi da An-
vendelse af Tvang i sig selv kan medføre Uvidenhed,
kan man ikke med Rimelighed tilpligtes til at angive,
hvem der har anvendt Trusler eller Vold mod En;> Sag-
søgeren forpligtes derfor kun til at bevise, at Tvang
har været medvirkende til, at han kvitterede for en
Pengesum eller <overdrog> en Ting el. lign. Heller ikke
kan nogen finde det ubilligt, at En idømmes firdobbelt
Erstatning for en Andens Handling, da der jo ikke
gives Søgmaal til firdobbelt Erstatning strax, men kun
hvis Tingen ikke [efter Dommerens Paalæg] gives til-
bage.

§ 24.

O v e r g a n g o g O p h ø r a f S ø g s m a a l.

§ 1 Inst. (4—12)

Ikke alle Søgmaal, som enten kan reises uden videre
eller tilstaas af Prætor mod En, kan lige saa vel reises
eller pleier at tilstaas mod hans Arving. Det er nemlig
en fast Retsregel, at Straffesøgmaal som Følge af For-
brydelser ikke kan reises mod Vedkommendes Arving,
f. Ex. Søgmaal paa Tyveri, Røveri, Injurier, uretmæs-
sig forvoldt Skade. Derimod kan saadanne Søgmaal
reises af Arvinger og tilstaas dem af Prætor, undtagen

Søgsmaal for Injurier og dermed analoge. Undertiden kan dog selv et Kontraktsøgsmaal ikke reises mod Arvingen, <naar nemlig Arvelader har handlet svigefuldt uden at Arvingen er blevet beriget ved hans Svig. — Naar derimod de ovenomtalte Straffesøgsmaal allerede er bragt for Retten af Vedkommende selv, tilstaas de baade deres Arvinger og kan overføres imod Arvingen.>

1. 3 § 1 Cod. (7—39)

Keiserne Honorius og Theodosius til Gardechefen¹⁾
Asklepiodotus Ikke tidligere reiste Søgsmaal skal efter 30 Aars uafbrudt Taushed fra det Tidspunkt at regne, da de rettelig kunde reises, ikke længere kunne holdes i Live. Det skal ikke nytte ifølge Ansøgning at have opnaaet et særligt Responsum, ikke engang i Form af keiserlig Paategning, eller endog at have gjort et saadant gjældende for Retten, med mindre der efter Paaberaabelse af den keiserlige Skrivelse eller Indbringelsen af Søgsmaalet for Retten er paafulgt en Stævning ved Retstjeneren. Mod denne Regel skal man ikke kunne paaberaabe sig Kvindekjøn, Fraværelse eller Krigstjeneste; kun Umyndighed, selv om den er under Formynderskab, skal gjælde som Undtagelse fra denne Bestemmelse. Naar man derimod er naaet til den Alder, der henhører under Kurators Varetægt, er man saa vel som andre underkastet Reglen om den trediveaarige Frist. (A. 424)

Bruns Fontes I 87

(Forordning af Severus og Caracalla (Aar 199) om Forældelse ved langvarig Besiddelse)

Keiser L. Septimius Severus Pertinax Augustus (o. s. v.) og *Keiser M. Aurelius Antoninus Augustus til Ju-*

¹⁾ *praefectus praetorio* (paa den Tid en hoi juridisk Embedsmand).

liana, Datter af Sosthenia, ved hendes Mand Sosthenes Forældelse ved langvarig Besiddelse træder for dem, der har haft retmæssig Grund og besiddet ubestridt, i Kraft efter 20 Aar overfor Personer der har Ophold i en anden Kommune, efter 10 Aar overfor Personer i samme Kommune¹⁾.

§ 25.

Exceptio (Indsigelse). Replicatio (Modindsigelse).

1. 2 pr. Dig. (44—1)

ULPIAN *t. Ediktet B 74 Exceptio* [ordret: Undtagelse] betyder omtrent det Samme som *exclusio* [Udelukkelse]; det er en Indsigelse, der kan rettes mod et hvilket som helst Søgmaal for at udelukke det der er indeholdt i Sagsøgerens Paastand eller Domsordren.

pr., § 1 Inst. (4—13)

Dernæst bliver at handle om Indsigelser. Indsigelser er indførte for at beskytte Indstævnte. Det hænder nemlig ofte, at <skjønt den Fremgangsmaade som Sagsøgeren benytter i sig selv er retlig begrundet, saa er den dog ubillig imod Indstævnte.>

1. Hvis du f. Ex. paa Grund af Tvang eller Svig eller Vildfarelse har givet Titius et Løfte som du ikke burde have givet, saa er det klart at du er forpligtet efter streng Ret, og det Søgmaal, hvorved du paastaas pligtig til at opfylde dit Løfte, er retskraftigt; men det er ubilligt at du dømmes. Derfor tiltaas der dig Indsigelse »paa Grund af Tvang« eller »paa Grund af Svig«,

¹⁾ Cfr. l. 12 pr. Cod. (7—33): Da der ved Forældelse opstod tre Tvivlsmaal hos de Gamle, for det første ... og for det tredje, om Personerne, saavel Klagerens som Besidderens, og Tingene hvorom der er Strid skal være i samme Provins eller i samme Kommune ...

eller »*in factum composita*« [o: redigeret efter de foreliggende Omstændigheder], til at værgе dig imod Søgsmålet.

§ 3 Inst. (4—13)

Endvidere: hvis Debitor har aftalt med Creditor at Gjælden ikke maatte fordres af ham, vedbliver han ikke desto mindre at være forpligtet, fordi Forpligtelser [efter streng Ret] overhovedet ikke hæves ved en [formløs] Aftale; altsaa er et Søgsmål, hvori Sagsøgeren paastaar Indstævnte dømt, »hvis det er klart at han er pligtig til at yde«, retskraftigt imod Indstævnte. Men da det er ubilligt at han domfældes imod Aftalen, beskyttes han ved Indsigelsen *pacti conventi* [o: hvorved en Aftale paaberaabes].

l. 112 Dig. (50—17)

PAULUS *t. Ediktet B. 8* Det gjør ingen Forskel, om En *ipso iure* mangler Ret til Søgsmål eller den ophæves ved en Indsigelse.

§ 26.

Virkninger af Processens Indledning (*litis contestatio*) og af Domfældelse (*res iudicata*).

Exekution. Konkurs.

Gaius III § 180

En Forpligtelse hæves endvidere ved Indledning af Proces, vel at mærke naar der procederes i lovfæstet Form. I saa Tilfælde hæves nemlig den oprindelige Forpligtelse; men istedet indtræder for Indstævnte Heftelse ifølge Processens Indledning. Domfældes Indstævnte, hæves Virkningen af Processens Indledning, og istedet træder Heftelse som Følge af Domfældelse. Det er derfor det hedder hos de Gamle, at før Proces-

sens Indledning skal Skyldneren betale, efter Processens Indledning skal han domfældes, og efter Domfældelsen skal han efterkomme Dommen.)

Gaius IV § 48

I alle Formler, som gaar ud paa en Domfældelse, er Domfældelsen affattet som en Vurdering paa en Sum Penge. Selv om man altsaa gjør Krav paa en Ting, f. Ex. en Grundeiendom, en Slave, en Klædning, en Guld- eller Sølvgenstand, saa dømmer Dommeren ikke Indstævnte til at udrede selve Tingen, saaledes som det i gamle Dage pleiede at skee, men han vurderer Tingen og dømmer ham til at udrede dens Værdi i Penge.

l. 40 pr. Dig. (5—3)

PAULUS *t. Ediktet B. 20* Ogsaa Bestemmelsen i høiselig Keiser Hadrians Tale: at der efter Doms Afsigelse skal udredes til Sagsøgeren hvad han vilde have faaet, dersom Arven var blevet ham udleveret paa det Tidspunkt, da han sagsøgte — bliver i visse Tilfælde for haard. Hvis f. Ex. efter Processens Indledning Slaver eller Arbejdsdyr eller Kvæg er døde, saa maa Indstævnte efter Ordlyden i Talen dømmes til at udrede dem, <fordi Klageren jo kunde have skilt sig ved dem, hvis Arven var blevet ham udleveret.> Proculus mener, at dette ogsaa er i sin Orden ved nogle særlige Søgmaal; Cassius er af modsat Mening. <Proculus har Ret, hvor der foreligger røverisk Tilegnelse; Cassius, hvor der foreligger Besiddelse i god Tro.> Besidderen bør ikke stilles overfor det Valg, enten at skulle erstatte Tab ved Dødsfald, eller af Frygt for denne Risiko paa Forhaand at opgive et Forsvar for sin Ret.

§ 27.

Interdikter.

pr. Inst. (4—15)

Vi maa dernæst betragte Interdikterne [o: Forbud] <eller rettere de Klageformer som er i Brug i deres Sted.> Interdikterne <var> Formler og staaende Udtryk, hvori Prætor enten befalede at noget skulde ske, eller forbød at noget skete. Dette gjorde han navnlig naar der var Strid mellem Parter om Besiddelse eller quasi-Besiddelse.

§ 8 Inst. (4—15)

<Om Interdikternes Indretning og Retsvirkninger i gamle Dage er det nutildags overflødigt at tale; thi saasnart der procederes ekstraordinært (og saaledes er nu alle Processer), behøver der ikke at gives et Interdikt, men der dømmes uden Interdikt, som om der var givet analogt Søgmaal som Følge af Interdikt.>

§ 28.

Gjenindsættelse i tidligere Tilstand.

1. 1, 2, 3 Dig. (4—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Betydningen af dette Afsnit trænger ikke til nærmere Paavisning, da den er selvindlysende. Under dette Afsnit tilsiger nemlig Prætor i en Række Tilfælde Mennesker, der har feilet eller er blevne forurettede i retlige Former, sin Hjælp, naar de f. Ex. er bragt i Fælde ved Tvang eller Modpartens Snedighed eller som Følge af Alder eller Fraværelse

(PAULUS *Sentent. B. 1*) eller ved Forandring af Stand eller ved en undskyldelig Feiltagelse.

MODESTIN *Pandekt. B. 8* Alle Gjenindsættelser til-

siges af Prætor »efter Sagens Undersøgelse«, <d. v. s. med det Forbehold, at han vil undersøge Berettigelsen af de Grunde (om de virkelig foreligger), i Kraft af hvilke han i hvert enkelt Tilfælde giver sin Hjælp.>

l. 1 pr., § 1 Dig. (4—4)

Se S. 23.

l. 16 pr. Dig. (4—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Ved Sagens Undersøgelse bliver der ogsaa at tage Hensyn til, om der mulig staar en anden Søgsmålsform aaben foruden Gjenindsættelse. Hvis nemlig Vedkommende er beskyttet ved ordinære Procesmidler og ligefrem Ret, bør der ikke tilstaas ham et ekstraordinært Retsmiddel; f. Ex. hvis der er indgaaet en Retshandel med en Umyndig uden Formynders Samtykke <og den Umyndige ikke er blevet beriget derved.>

l. 24 § 1 Dig. (4—4)

Se S. 24.

TREDIE KAPITEL.

Personhandler.

§ 29.

Begreb og Inddelinger.

§ 8 Inst. (3—19)

En Afsindig kan ikke indgaa nogen Retshandel, fordi han ikke veed hvad han gjør.

l. 1 §§ 2 og 3 Dig. (2—14)

ULPIAN *t. Ediktet B. 4 Pactum* (Aftale) kommer af *pactio* (o: den Handling at aftale), hvoraf ogsaa Ordet *pax* (Fredslutning) er afledet, og er en Aftale og et Sam-

tykke mellem to eller flere, hvorved der tilveiebringes en fælles Beslutning. *Conventio* (Overenskomst) er et generelt Udtryk, der betegner alle Handler, hvorom Personer der forhandler med hinanden bliver enige for at indgaa og afslutte en Retshandel. Ligesom man nemlig bruger Ordet *convenire* (komme sammen el. komme overens) om dem der fra forskellige Steder forsamles og kommer til samme Sted, saaledes ogsaa om dem der udfra forskellige Sindstilstande kommer til at stemme overens <∴ mødes i samme Beslutning.> Udtrykket Overenskomst (*conventio*) er saa omfattende, at Pedius korrekt bemærker, at der ikke findes nogen Kontrakt eller nogen Forpligtelse, der ikke indeholder en Overenskomst, hvad enten den afsluttes i Handling eller Ord; thi ogsaa en Stipulation, der sluttes i Ord, er uden Gyldighed, dersom den ikke indeholder et Samtykke.

1. 3 pr. Dig. (50—12)

ULPIAN *Disputat. B. 4* En Aftale er et Samtykke og en Overenskomst mellem to, men et Løfte noget der loves af Een, som tilbyder ... Derfor er det anordnet, at naar et Løfte er afgivet for en Hædersposts Skyld, kan det kræves opfyldt som en Gjæld. Ogsaa et paa-begyndt Arbejde, selv om det ikke er lovet for en Hædersposts Skyld, kan Løftegiveren tvinges til at fuldføre i Kraft af at han har paa-begyndt det, og saaledes er det anordnet.

§ 30.

Villieserklæringernes objektive Fremtrædelsesmaade. Overenskomsttheorien.

1. 77 § 3 Dig. (31)

PAPINIAN *Respons. B. 8* En Døvtum, der modtager et Legat, kan det paalægges at tilbagebetale det ved sin Død; thi ogsaa uden sit Vidende bindes man ved et Fideikommis, naar man uden sit Vidende har Fordel af vedkommende Testamente.

1. 19 § 1 Dig. (8—6)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 32* Dersom jeg ved Legat har tillagt dig Vei over min Grund, og du, efterat Arven er tiltraadt, i hele den Frist <efter hvis Udløb en Servitut anordningsmæssig fortabes> har været uvidende om, at Veien var dig tillagt, mister du Retten til Veien ved ikke at benytte den. Hvis du sælger din Eiendom indenfor samme Frist, før du fik at vide, at Servituten var dig tillagt, tilhører Retten til Veien Kjøberen, forudsat at han benytter den i Resten af Fristen, idet den jo var begyndt at tilhøre dig; og du vil følgelig ikke engang mere have Ret til at afslaa at modtage Legatet, eftersom Eiendommen ikke tilhører dig.

§ 5 Inst. (2—19)

Livsarvinger tillader Prætor, naar de ønsker det, at afholde sig fra Arven . . . Udarvinger har Lov til at betænke sig, om de vil tiltræde Arven eller ikke. Men naar den der har Lov til at afholde sig, befatter sig med Boet, eller naar en <Udarving,> som har Lov til at betænke sig, om han vil tiltræde Arven, har tiltraadt den, har han ikke mere Lov til at opgive Arven, med mindre han er under 25 Aar gammel. Folk i den Alder hjælper nemlig Prætor, naar de ubesindig har overtaget en Arv der bringer dem Tab, ligesom naar de er blevne bedragne i alle andre Retsforhold.

1. 20 § 4 Dig. (29—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 61* Det hedder hos Papinian, at det er almindelig antaget, at en Søn der er indsat til Arving, men har afholdt sig fra Boet, kan søges af Creditorerne, dersom han har modtaget Løskjøbelsessummen af en i Testamentet betingelsesvis frigiven Slave, hvad enten disse Penge hørte til Slavens Peculium eller ikke, eftersom alt hvad der gives for at opfylde en [testamentarisk] Betingelse, modtages ifølge den Afdødes Vilje. Julian mener at det samme gjælder i det Tilfælde at han ikke har afholdt sig fra Boet. Papinian siger imidlertid, at Sønnen kun er optraadt som Arving i det Tilfælde at han er ene Arving; hvis han derimod har en Medarving og Medarvingen har tiltraadt Arven, kan

den der har modtaget Penge af den Frigivne ikke tvinges til at finde sig i Creditorernes Søgmaal. Naar nemlig en Søn afholder sig fra Boet, maa han efter prætorisk Ret opnaa det Samme som en Søn udenfor Fædremyndighed, der ikke har vedgaaet Arv; og i dette Tilfælde kunde den Frigivne, hvem det var paalagt at give Løse-summen udtrykkelig til Sønnen, opnaa sin Frihed ved at give ham den ogsaa uden at han var Arving. <Papinian mener altsaa, at det kun da bør siges at man optræder som Arving, naar man modtager hvad man ikke kunde modtage uden Arvings Navn og Ret.>

1. 22 pr. Dig. (32)

HERMOGENIAN *Oversigt over Retten B. 4* Hvis En i Begyndelsen af sit Testamente har skrevet: »Hvem jeg to Gange tillægger et Legat, skal det kun skyldes een Gang«, men senere i det samme Testamente eller Tilføielser dertil med Vidende oftere har tillagt den Samme Legater, saa maa den sidste Villieserklæring have Fortrinet; thi Ingen kan paalægge sig selv at han ikke maa fravige en tidligere Villieserklæring. Dog kan dette kun gjælde, dersom han udtrykkelig har sagt, at han har fortrudt sin tidligere Erklæring og har villet, at Legataren skulde modtage flere Legater.

1. 1 § 14, 15 Dig. (44—7)

GAIUS *Gyldne Ord B. 2* At en Stum ikke kan have med Verbalkontrakt at gjøre, er selvindlysende. Men om den Døve maa det samme gjælde. Det er ikke nok, at han kan tale; han maa ogsaa, naar han lover, kunne høre Modtagerens Ord, og naar han modtager et Løfte, kunne høre Løftegiverens Ord. Heraf fremgaar, at vi ikke taler om den der er tunghør, men om den der slet ikke kan høre.

1. 1. § 3 Dig. (2—14)

Se S. 34.

1. 55 Dig. (44—7)

JAVOLENUS *Epist. B. 12* I alle Tilfælde, hvor der foregaar en Overførelse af Eiendomsret, maa der være

en fælles Villie tilstede fra begge de kontraherende Parter Side; hvad enten der nemlig foreligger et Salg eller en Gave eller et Leiemaal eller der har været en hvilken-somhelst anden Grund til at indgaa Kontrakt, kan den paabegyndte Betshandel ikke virkeliggjøres, med mindre der foreligger en samtykkende Villie fra begge Parter.

l. 3 pr. Dig. (50—12)

Se S. 35.

§ 4 Inst. (3—23)

Kjøb kan sluttet saavel under Betingelse som betingelsesfrit. Under Betingelse som f. Ex.: hvis du inden en vis Frist er tilfreds med Stichus, skal han være købt af dig for saa og saa mange Dukater¹⁾.

l. 13 § 29 Dig. (19—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Naar En har købt af en Umyndig uden Formynders Samtykke, gjælder Kontrakten kun for den ene Parts Vedkommende: den der har købt, er forpligtet overfor den Umyndige, men forpligter ikke den Umyndige overfor sig.

l. 15 Dig. (17—1)

PAULUS *t. Sabinus B. 2* Naar jeg har givet dig i Kommission at købe en Eiendom, og bagefter skrevet til dig, at du ikke skulde købe den, men du har købt den førend du vidste at jeg havde fortrudt det, saa bliver jeg dig forpligtet ifølge Mandat, for at ikke den som paa-tager sig at udføre et Mandat skal lide Skade derved.

¹⁾ Saaledes oversættes her det lat. *aureus*, en Guldmont, der oprindelig galdt ca. 20 Kr., senere mindre. De ældre Jurister angiver i Reglen slet ingen Montsort, men sætter kun et Tal (fx.: »Lover Du at give to?«). Med dette Tal mentes vistnok Tusinder af Sesterts (1 Sesterts = 20 Ore); 1000 Sesterts sattes senere (ganske vilkaarligt) = 1 aureus. Hvor det i Overs. har været nødvendigt at tilføie en Montsort, sættes [Dukater] i Parenthes. Undertiden har allerede Justinian tilføjet *aurei*; dette betegnes da i Overs. ved <Dukater>.

I. 3 § 1 Dig. (17—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 22* Hvis jeg har paalagt dig at købe en Ting til mig uden at fastsætte noget om Prisen, og du har købt den, saa opstaar der Søgmaalsret for os begge.

I. 61 § 1 Dig. (44—7)

SCAEVOLA *Digest. B. 28* Seia har, da hun vilde aftale en Aarpenge, afsendt et saalydende Brev: »Hilsen til Lucius Titius. Dersom Du har samme Sindelag og samme Hengivenhed for mig som Du altid har haft, saa skil Dig straks efter Modtagelsen af dette Brev ved Din Eiendom og kom til mig; jeg skal, saa længe jeg lever, betale Dig ti [Dukater] aarlig. Jeg veed nemlig, at Du holder meget af mig.« Der spørges: naar L. Titius har skilt sig ved sin Eiendom og er reist til hende og siden den Tid har levet hos hende, skyldes der ham saa efter dette Brev en Aarpenge? Scaevola svarede, at den der har Afgjørelsen maa skjønne efter vedkommende Personers og Forholds Beskaffenhed, om der bør tilstaas Søgmaal.

I. 2 § 6 Dig. (39—5)

JULIAN *Dig. B. 60* Hvis En, som vil skjænke mig en Pengesum, har overgivet den til en anden for at han skulde overbringe mig den, men er død før den blev overbragt mig, saa er det sikkert at Pengesummen ikke bliver min Eiendom.

I. 10 Dig. (39—5)

PAULUS *t. Sabinus B. 15* Til en Fraværende kan rettelig gives en Gave, være sig ved at sende En som skal overbringe den, eller ved at byde ham beholde som sin Eiendom hvad han selv har i sit Værge. Men hvis han ikke veed, at den Ting som er hos ham er givet ham, eller han ikke modtager den sendte Ting, bliver han ikke Eier af Gaven, selv om den er sendt ved dens Slave som skulde have den, <medmindre den er overgivet Slaven i den Mening at den strax skulde tilhøre Herren.>

I. 2 Dig. (50—12)

ULPIAN *Disput. B. 1* Naar En har lovet en Ting til

Guderne, er han forpligtet ved Løftet. Denne Handling forpligter Løftgiverens Person, men ikke den Ting som loves. Ydelsen af den lovede Ting medfører nemlig ganske vist Løftets Opfyldelse, men Tingen selv bliver ikke hellig. Ved Løftet forpligtes kun voxne Familie-fædre; en Søn i Afhængighed eller en Slave forpligtes nemlig ikke ved et Løfte til Guderne uden Faderens eller Herrens Samtykke. Hvis En har lovet Tiendedelen af sin Eiendom, ophører Tiendedelen ikke at høre til hans Bo, førend den er udskilt derfra. Og hvis den der har lovet Tiendedelen dør før Udskillelsen, er hans Arving i Egenskab af Arving forpligtet til at udrede Tiendedelen; thi det er givet, at Forpligtelsen ved et Løfte til Guderne gaar over paa Arvingen.

I. 1 § 3 Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 48* Naar En paa et simpelt [o: ubetinget] Spørgsmaal svarer: »dersom det eller det skeer, vil jeg give«, er det givet at han ikke forpligtes; eller naar han paa Spørgsmaalet »vil du give inden d. 1ste i fjerde Maaned fra Dato« svarer: »jeg vil give d. 13de«, forpligtes han lige saa lidt; han har nemlig ikke svaret som han blev spurgt. Og omvendt, naar En bliver spurgt under en Betingelse og svarer uden Betingelse, maa man sige at han ikke forpligtes. Naar han lægger noget til eller trækker noget fra Forpligtelsen, maa det fastholdes at Forpligtelsen ikke er kommet istand, med mindre Modparten strax erklærer sig tilfreds med det afvigende Svar; i saa Fald antages der nemlig at være truffet en ny Aftale.

§ 31.

Fortsettelse: Overenskomster til Gunst
for Trediemand.

I. un. Cod. (4—11)

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes De Gamle forkastede baade Aftaler og Legater og andre Kontrakter, der først skulde træde i Kraft efter Døden; Vi har der-

imod af praktiske Hensyn godkjendt dem. Under disse Forhold er det rimeligt at Vi ogsaa ændrer den Regel, som de Gamle fulgte, i en humanere Aand. De Gamle tillod nemlig ikke, at der reistes Søgmaal af Arvinger eller mod Arvinger med Hensyn til Aftaler og andre Retshandler med Virkning efter Døden. Men for Os er det nødvendigt, for ikke at bevare Grundlaget for den tidligere uheldige Tilstand, ogsaa at ophæve selve Reglen, saaledes at det er tilladt at der reises Søgmaal og gøres Krav gjældende saavel af Arvingerne som mod Arvingerne, forat ikke de kontraherende Parters Villiesfrihed skal begrænses af en spidsfindig Ordfortolkning. (A. 531)

l. 73 § 4 Dig. (50—17)

SCAEVOLA *ŏqui* (*Definitioner*) Hverken ved Overenskomst eller ved at opstille et Vilkaar eller ved Stipulation kan nogen stifte Ret til Fordel for Trediemand.

l. 11 Dig. (44—7)

PAULUS *t. Sabinus B. 12* Enhver Retshandel vi foretager, og som har sin Oprindelse fra en af os afsluttet Kontrakt, bliver uden Retsvirkning, med mindre den udspringer af en Forpligtelse vi selv personlig har overtaget. <Følgelig kan vi hverken stipulere eller købe eller sælge med den Virkning at Trediemand kan gøre en Ret gjældende i eget Navn.>

l. 38 § 17 Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 49* Ingen kan stipulere for en anden undtagen Slaven for sin Herre, Sønnen for sin Fader. <Saadanne Fordringsrettigheder er nemlig indført i den Hensigt at en bestemt Person skal erhverve for sig hvad der er i hans Interesse; men det er ikke i min Interesse at der ydes en anden noget. Vil jeg endelig gøre dette, maa jeg stipulere paa en Bøde, saaledes

at Stipulationen, hvis der ikke handles efter dens Paa-lydende, træder i Kraft ogsaa for den der ingen Interesse har i den: naar nemlig En stipulerer paa en Bøde, tages der ikke Hensyn til Interessen, men kun til Stipulationens Omfang og Vilkaar.>

§ 4. Inst. (3—19)

Naar En stipulerer noget til Fordel for en anden end den hvis Ret han er undergiven, er Aftalen ugyldig. Ganske vist kan Betalingen ogsaa overføres til Tredie-mand (som naar En stipulerer saaledes: lover du at give til mig eller Seius?), saaledes at Stipulator vel erhverver Kravet, men der selv mod hans Villie rettelig kan be-tales til Seius, med den Virkning at Betaleren uden videre har frigjort sig for Kravet, men den anden har Ret til Søgmaal mod Seius som Overtager af et Mandat. Hvis En stipulerer at der skal gives baade ham selv og en anden, hvis Ret han ikke er undergiven, ti <Duka-ter,> saa er Stipulationen ganske vist gyldig; men der har været Tvivl om den hele Sum skyldes, som er ind-gaaet i Stipulationen, eller kun Halvdelen. Det maa dog antages, at Vedkommende ikke erhverver Krav paa mere end Halvdelen. Har du indgaaet en Stipulation til Fordel for En der er undergivet din Ret, erhverver du Kravet for dig selv, fordi dit Ord er ensbetydende med din Søns, ligesom din Søns Ord betragtes som ensbetydende med dit i Krav som kan erhverves for dig.

l. 7 Cod. (5—14)

Keiserne Diocletian og Maximian til Philetus Naar en Fader har aftalt, at en Medgift, han har givet sin Svigersøn med sin Datter, skal tilfalde hans Datterbørn, dersom Datteren dør først i Ægteskabet, saa har han ganske vist ikke kunnet erhverve Datterbørnene Søg-maalsret, <men der bør dog af Billighedshensyn tilstaas dem analogt Søgmaal.> (A. 294)

l. 3 Cod. (8—54)

(l. 3 Cod. 8—55 i Kriegels Udgave)

Keiserne Diocletian og Maximian til Julia Marcella Saa ofte en Gave stiftes saaledes, at efter en Frist det

Givne skal tilfalde en anden, er det tidligere i Overensstemmelse med gammel Ret blevet forordnet, at hvis den hvem Fordelen ved Gavebestemmelsen i anden Række skulde tilfalde ikke havde truffet udtrykkelig Aftale, saa havde, naar Gavebestemmelsen ikke opfyldtes, kun den oprindelige Giver eller hans Arvinger Søgmaal til Tilbagefordring af vedkommende Gjenstand. Men da senere ved en mildere Retsfortolkning tidligere Keisere har tilstaaet den der ikke har truffet Aftale analogt Søgmaal i Overensstemmelse med Giverens Villie, skal der tilstaas dig det samme Søgmaal, som vilde tilkomme din Søster, hvis hun var i Live. (A. 290)

I. 8 Cod. (3—42)

Keiserne Diocletian og Maximian til Photinus Hvis den hvem du omtaler i dit Bønskrift har <udlaant eller> deponeret Ting der er din Eiendom, kan du ligefrem benytte Fremlæggelsessøgmaalet mod Indehaveren. Hvis han kun har aftalt, at de skal tilfalde dig, saa er der, hvis du har arvet ham der har deponeret Tingene, intet til Hinder for at du benytter Depositumssøgmaalet ifølge din Ret som Arving. Hvis derimod Arven efter ham hverken tilkommer dig efter Civil- eller Prætor-Ret, saa maa du vide at du <efter streng Ret> ikke paa Grundlag af hans Aftale har nogen Ret til Søgmaal imod den mod hvem dit Bønskrift er rettet; <men af Billighedshensyn skal der tilstaas dig analogt Depositumssøgmaal.> (A. 293)

I. 19 Cod. (4—32)

Keiserne Diocletian og Maximian til Aurelia Irenaea Du maa gjøre Creditor vidnefast Tilbud om den laante Kapital med lovlige Renter og, hvis han ikke modtager det, deponere den forseglet paa offentligt Sted, forat de lovlige Renter kan ophøre at løbe. <Ved offentligt Sted maa i dette Tilfælde forstaas enten et Tempel eller hvor en kompetent Dommer efter derom skeet Henvendelse anordner at Pengene skal deponeres.> Naar dette er fore-

taget, vil Debtors Risiko tillige være ophørt og Pante-
retten være bortfalden, idet allerede Reglerne for Ser-
vius-Søgsmaalet tydeligt bestemmer, at Retten til For-
følgning mod et Pant bortfalder, naar enten Pengene er
betalte eller Creditor har været Skyld i at de ikke er be-
talte. <Dette maa ogsaa gjælde om Penge der sendes
over Søen, saaledes at Creditor har analogt Søgsmaal paa
Pengene, ikke mod Debitor, med mindre han da har faaet
dem tilbage, men enten mod den der har dem i Depositi-
um eller mod selve Pengene.>

1. 9 § 8 Dig. (12—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 26* Naar jeg har givet mine
Penge i dit Navn, som om det var dine, i din Fraværelse
og uden dit Vidende, faar du efter Aristos Mening Ret til
Tilbagesøgsmaal. Ogsaa Julian, der er blevet adspurgt
herom, erklærer i 10de Bog, at Aristos Erklæring er rig-
tig <og at der ikke er Tvivl om at naár jeg giver mine
Penge i dit Navn med dit Samtykke, saa faar du Krav
paa dem, da det jo hvert Øjeblik forekommer, at vi, naar
vi vil udlåne Penge, fordrer af en Anden, at han som
Creditor paa vore Vegne skal udbetale dem til vor frem-
tidige Debitor.>

1. 13 pr. Dig. (13—7)

ULPIAN *t. Ediktet B. 38* Hvis det, naar Creditor
sælger et Pant, er aftalt mellem ham og Kjøberen, at De-
bitor skal kunne faa sine Ting tilbage mod at betale Kjø-
beren Kjøbesummen, saa har Julian erklæret og der er
Reskript for, at Creditor ifølge denne Aftale kan søges
med Pantesøgsmaal til at overdrage Debitor Ret til Søgs-
maal ifølge Kjøb mod Kjøberen. <Men ogsaa Debitor
selv maa kunne vindicere Tingen eller søge Kjøberen
med et Søgsmaal *in factum*.>

1. 35 § 2 Dig. (39—5)

SCAEVOLA *Dig. B. 31* Labeos Bedstemoder har i
hans Navn udlånt Penge og stadig modtaget Renterne
og faaet Gjældsbrevene af Labeo, og disse er fundne i
hendes Bo. Der spørges om en Gave kan antages at være
fuldbyrdet. Han svarede, at da Debitor er forpligtet over-
for Labeo, foreligger der en fuldbyrdet Gaveretshandel.

Fortsettelse: Retshandlers Indgaaelse
ved Repræsentant.

I. 2 § 2 Dig. (44—7)

GAIUS *Instit. B. 3* Saadanne Retshandler [o: Kjøb, Salg, Leiemaal, Fællesskab og Mandat] kan ogsaa indgaas mellem Fraværende, f. Ex. ved Brev eller ved Bud.

I. 1 § 2 Dig. (18—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 33* Kjøb hører ind under Folke-Retten, og bringes derfor istand ved blot Samtykke og kan indgaas mellem Fraværende baade ved Bud og ved Brev.

I. 14 § 3 og I. 15 Dig. (13—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 27* Give Tilsagn om Indfrielse af en Skyld kan vi baade nærværende og fraværende, ligesom ogsaa betinge os noget, baade ved Bud og personlig, og med hvilkesomhelst Ord.

15 PAULUS *t. Ediktet B. 29* Selv om det er en fri Person gennem hvem jeg har givet dig et Tilsagn, saa vil det ikke være nogen Hindring at vi kommer til at erhverve¹⁾ gennem en fri Person, fordi denne i dette Tilfælde kun antages at udføre et Ærinde.

Gaius II § 95

Heraf fremgaar at vi i intet Tilfælde kan erhverve gennem fri Personer, som vi hverken har Ret over eller besidder i god Tro, ei heller gennem andres Slaver, som vi hverken har Brug og Nytte eller retmæssig Besiddelse af. Dette er Meningen med det bekjendte Udtryk, at vi ikke kan erhverve gennem Trediemand. Kun angaaende Besiddelse er det et Spørgsmaal, om den ikke kan erhverves gennem Trediemand.

I. 11 Dig. (44—7)

Se S. 41.

¹⁾ Snarere: at vi ellers ikke erhverver o. s. v.

I. 6 Cod. (4—50)

Keiserne Diocletian og Maximian til Aurelius Dionysius Det gjør stor Forskjel, om du har udbetalt Pengene med din Hustru som Kjøber og Besiddelsen er overdraget hende, eller om Kjøbekontrakten er indgaaet af dig i dit Navn og du blot bagefter har ladet din Hustrus Navn skrive paa Dokumenterne. Hvis nemlig din Hustru har kjøbt i sit Navn og Tingene er overgivne hende og intet af dem er gaaet over til dig, saa har du kun Søgmaal paa Kjøbesummen overfor hende, for saa vidt du er blevet fattigere og hun rigere. Hvis derimod du har kjøbt og Besiddelsen er overdraget dig, og din tidligere Hustrus Navn blot er skrevet paa Dokumentet, saa gaar den virkelig stedfundne Retshandel forud for hvad der er skriftlig opsat. Hvis du endelig fra første Færd har været Stedfortræder for din Hustru ved Kjøbet, saa har du hverken erhvervet Søgmaal ifølge Kjøb for hende eller for dig selv, idet du jo ikke har villet erhverve den for dig selv og ikke har kunnet erhverve den for hende; altsaa maa i Spørgsmaal om Eiendomsretten den gaa forud, hvem Besiddelsen er overdraget. (A. 293)

I. 53 Dig. (41—1)

Se S. 134.

§ 5 Inst. (2—9)

Heraf fremgaar altsaa at I i intet Tilfælde kan erhverve gjennem frie Personer, som I hverken har Ret over eller besidder i god Tro, ei heller gjennem andres Slaver som I hverken har Brug og Nytte eller retmæssig Besiddelse af. Dette er Meningen med Udtrykket, at Intet kan erhverves gjennem Trediemand. Dog er der den Undtagelse, at det antages at I gjennem fri Person, f. Ex. gjennem Fuldmægtig, ikke blot med, men ogsaa uden eders Vidende, kan erhverve Besiddelse i Overensstemmelse med høisalig Severus's Anordning, og ved denne Besiddelse ogsaa Eiendomsret, [direkte] dersom Overdrageren var Eier, eller [indirekte gjennem] Hævd eller Forældelse, dersom han ikke var Eier.

I. 3 Cod. (4—27)

(I. 2 Cod. 4—27 i Kriegels Udg.)

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes Gjennem en fri Person erhverves der, hvis Pengene er udbetalt

[af ham] i en andens Navn, ved denne Art Udbetaling vel personligt Søgmaal for den i hvis Navn Pengene er betroede [Mellemmanden]; derimod erhverver Principalen ikke Hypothek eller Pant, som overgives eller udstedes til en Fuldmægtig. Denne Forskjel ophæver vi herved, og bestemmer, at baade personligt Søgmaal og Hypotheksøgmaal eller Pant *ipso jure* og uden Overdragelse tilfalder den virkelige Kontrahent. Da der nemlig ifølge Lov er paalagt Fuldmægtigen Forpligtelse til at overdrage den virkelige Kontrahent Søgmaalsretten, og da i en Personalaction ved Mellemmand Overdragelse erkjendes for overflødig, hvorfor skulde saa ikke paa samme Maade ved Hypothek og Pant Principalen have Hypotheksøgmaal eller den ved Panteretten begrundede Baandlæggelse eller Indehavelse som rettelig erhvervet for sig selv? (A. 530)

1. 9 § 8 Dig. (12—1)

Se S. 44.

1. 11 Dig. (44—7)

Se S. 41.

1. 5 § 9 Dig. (13—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 27* Naar det aftales med en Forretningsfører for en Kommune eller en Formynder for en Umyndig eller en Kurator for en Afsindig <eller Mindreaarig,> at der skal betales til Kommunen eller den Umyndige eller den Afsindige <eller den mindreaarige,> saa mener jeg at man af praktiske Hensyn maa tilstaa Kommunen eller den Umyndige eller den Afsindige eller den Mindreaarige analogt Søgmaal.

1. 10 § 2 Dig. (2—14)

ULPIAN *t. Ediktet B. 4* Vi pleier gjerne at sige at Svigsindsigelse er subsidiær i Forhold til Aftale-Indsigelse; ialtfald erklærer Julian, og de fleste er enige med ham, at visse Personer, der ikke kan bruge Aftale-Indsigelse, vil kunne bruge Svigsindsigelse. Naar f. Ex. min Fuldmægtig træffer en Aftale, vil Svigsindsigelsen komme mig til Gode. Saaledes Trebatius, som mener at lige som min Fuldmægtigs Aftale skader mig, saaledes maa den ogsaa gavne mig.

I. 45 pr. Dig. (17—1)

PAULUS *t. Plautius B. 5* Naar du har kjøbt en Eiendom ifølge Mandat af mig, vil du saa først kunne anlægge Mandatsøgsmaal mod mig, naar du har betalt Kjøbesummen, eller allerede før du har betalt den, forat du ikke skal behøve at sælge dine egne Ting? Det maa rettelig antages at Mandatsøgsmaalets Hensigt er, at jeg skal overtage den Forpligtelse, som du har overfor Sælgeren; thi ogsaa jeg kan jo søge dig til at staa mig inde for at jeg faar Søgmaal ifølge Kjøb mod Sælgeren.

I. 2 Dig. (26—9)

ULPIAN *Opiniones B. 1* Naar en Formynder eller Kurator for dens Penge, hvis Sager han forvalter, selv har stiftet et Laan <eller kjøbt en Eiendom paa sit eget Navn,> gives der den hvem Pengene tilhørte analogt Søgmaal til at <vindicere Tingen eller kræve de laante Penge tilbage.>

§ 2 Inst. (4—7)

Se S. 16.

I. 9. pr. Dig. (26—7)

ULPIAN *t. Ediktet B. 36* Naar en Formynder udlaaner en Myndlings Penge paa Rente, maa Stipulationen indgaas paa følgende Maade. Enten Myndlingen eller Myndlingens Slave maa stipulere; hvis Myndlingen hverken er i den Alder at han kan stipulere eller har en Slave, saa maa selve Formynderen eller En der er i Afhængighed af ham stipulere, og i dette Tilfælde maa der, som Julian ofte har erklæret, gives Myndlingen analogt Søgmaal. Ogsaa naar Myndlingen er fraværende, bør utvivlsomt Formynderen stipulere i eget Navn.

I. 49 § 2 Dig. (41—2)

PAPINIAN *Definit. B. 2* Skjønt Besiddelse erhverves gennem Fuldmægtig uden Ens Vidende, men Eiendomsret ved Hævd kun tilfalder En med Ens Vidende, gives der dog ikke Eieren Vanhjemmelssøgmaal mod Sælgeren imod Fuldmægtigens Villie, men denne tvinges ved Mandatsøgsmaal til at overdrage Eieren Retten til Søgmaal.

1. 1 Slutn., 1. 2 Dig. (14—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 28* Marcellus siger at der bør tilstaaes den der har indsat en Forretningsfører Søgmaal mod dem der har kontraheret med ham

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 9* i dens Navn hvori Forretningsføreren har kontraheret, hvis han da ikke paa anden Maade kan vare sin Interesse.

1. 5 Dig. (46—5)

PAULUS *t. Ediktet B. 48* Ved alle prætoriske Stipulationer maa iagttages, at naar min Fuldmægtig stipulerer, tilkommer der efter Sagens Undersøgelse mig Søgmaal. Det samme er ogsaa Tilfældet naar en Forretningsfører er begyndt at komme i en saadan Stilling, at Eieren af Varerne vilde lide Tab ved hans Mellemkomst, f. Ex. naar Forretningsførerens Eiendele er solgte; saa bør nemlig Prætor komme Eieren til Hjælp.

1. 1 § 4 Dig. (14—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 28* Det er ligegyldigt af hvilken Stand Skipperen er, om Fri eller Slave, og om han er Rhederens Slave eller en Andens; ei heller vil det gjøre nogen Forskjel hvilken Alder han har, da den der har indsat ham maa bære Risikoen.

1. 7 § 1 Dig. (14—3)

ULPIAN *l. c.* Det har lidet at sige hvem Forretningsføreren er, om Mand eller Kvinde, Fri eller Slave, om Ens egen Slave eller en Andens. Ligesaa hvem det er der har indsat ham; thi hvis en Kvinde har indsat ham, vil hun have Faktor-Søgmaal i Analogi med Rheder-Søgmaalet, og hvis en Kvinde er indsat som Forretningsfører, vil hun selv kunne gjøres til Gjenstand for Søgmaal. Ogsaa hvis en Datter i Afhængighed eller en Slaveinde er indsat, vil Faktor-Søgmaal være tilstedeligt.

1. 1 § 9 Dig. (14—1)

ULPIAN *l. c.* Ofilius spørger: hvis Skipperen har laant Penge til at istandsætte Skibet, men selv har til-egnet sig dem, om der saa skal gives Søgmaal mod Rhederen? Han svarer, at hvis han har modtaget Pengene med udtrykkelig Tilkjendegivelse af at han vilde anvende dem til Skibet, og senere har skiftet Sind, saa er Rhe-

deren forpligtet, <idet han maa bære Risikoen ved at have indsat en saadan Person,> men hvis Skipperen fra først af har haft den Hensigt at bedrage Kreditor <og ikke udtrykkelig har tilkjendegivet at han modtager Pengene for Skibets Skyld,> er det modsatte Tilfældet. Denne Adskillelse godkjendes af Pedius.

1. 26 Cod. (5—37)

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes Naar en Kvinde ved Affattelsen af sit Testamente havde forbigaet sin Søn, og samme Søn, som var blevet forbigaet, var Formynder eller Kurator for en Broder eller Fremmed, der af Formynderens [eller Kurators] Moder var indsat til Arving, saa var det i nærværende Tilfælde aabenbart at Formynderen eller Kurator var i en farlig Stilling. Vil han nemlig ikke give Myndlingen eller den Mindreaarige Bemyndigelse eller Samtykke til at tiltræde Arven, for ikke derved at foregribe noget til Skade for sine egne Rettigheder, saa risikerer han utvivlsomt et Formynderskabssøgsmaal eller et analogt Søgsmaal for utilbørlig Forvaltning, idet Myndlingen eller den Mindreaarige kunde sagsøge ham som brøsthouden ved hans Sendrægtighed; havde han omvendt af Frygt herfor givet sit Samtykke til Myndlingen eller den Mindreaarige, saa opstod en anden Risiko: ved at give en anden sit Samtykke, fortabte han sine egne Rettigheder, idet han syntes at bekræfte sin Moders Afgjørelse, som han mente at burde bestride. Desforuden indtræder mange andre Tilfælde, i hvilke Formynder eller Kurator maa frygte at foregribe noget til Skade for sine Interesser, f. Ex. ved Hypotheker og i forskjellige andre Forhold. Vi finder imidlertid at det i al Almindelighed er fastsat, at alle Søgsmaal, som Formynder eller Kurator maatte have paadraget sig ifølge sit Hvervs Forpligtelser, efter Hvervets Nedlæggelse gaar over paa den hidtidige Myndling eller Mindreaarige. Hvorfor skulde Vi da ikke med denne fortræffelige Regel som Forbillede og Analogi ogsaa i alle andre Tilfælde, i hvilke Formynder eller Kurator maa frygte at der skal foregribes noget til Skade for ham, fjerne hans Frygt? Vi tilsteder altsaa saadanne i fuld Tryghed at forvalte Myndlinges eller Mindre-

aariges Sager, idet de vil vide, at Vor Lov bevarer dem deres Rettigheder ubeskaarne, saa at de ikke ved saadan Bemyndigelse eller Samtykke vil foregribe noget til Skade for dem selv. (A. 531)

1. 1, 2 og 3 Cod. (5—39)

Keiser Antoninus til Septimus Hvis Juliana, over hvis Kuratorer du har faaet Dom, har overskredet sit 25de Aar, maa du anlægge analogt Søgmaal ifølge Dom imod hende selv og hendes Bo. Thi at Formyndere og Kuratorer efter endt Hverv ikke maa sagsøges i Anledning af deres Forvaltning af de Umyndiges og Mindreaariges Sager, er ofte forordnet. (A. 213)

2 *Keiser Alexander til Sosander* Selv om dine Formyndere har kontraheret i eget Navn, da de udlaaente deres Myndlings Penge, gives der dog dig analogt Søgmaal.

3 *Keiser Gordian til Prudentian* Dersom en Pengesum, der er givet en Kurator eller Formynder til Laan paa hans Navn, er gaaet ind i den Umyndiges eller Mindreaariges Bo, maa der billigvis gives personligt Søgmaal imod samme Umyndige eller Mindreaarige. (A. 239)

1. 7 Dig. (26—9)

SCAEVOLA *Quaest. B. 13.* En Formynder som fører Sag for et Barn under 7 Aar, hjælper man saaledes at der gives Søgmaal ifølge Dom imod Myndlingen.

1. 12 § 4 Dig. (46—3)

ULPIAN *t. Sabinus B. 30* Ogsaa naar jeg betaler til En der ikke er ret Fuldmægtig, men Principalen godkjender Indbetalingen, frigjøres jeg for min Forpligtelse; thi Godkjendelse har samme Virkning som Mandat.

§ 33.

Fortsettelse: Former for Retshandler.
Gaius I § 119

Mancipation er en Slags Skin-Salg; den er en Retshandel der kun kan indgaas af romerske Borgere, og

Handlingen foregaar paa følgende Maade. I Nærværelse af ikke under 5 Vidner, som maa være romerske Borgere, og desuden En til af samme Stand, der holder en Bronze-Vægt og kaldes *libripens* [ø: En der veier (*pendo*) med en Vægt (*libra*)] siger den der modtager til Eie, idet han holder et Kobberstykke i Haanden: »denne Person siger jeg er min efter Quiriternes Ret, og han skal være mig kjøbt med dette Kobber og denne Bronze-Vægt«; derpaa slaar han med Kobberstykket paa Vægten og giver Kobberstykket til den af hvem han modtager til Eie, som om det var Købesummen.

Gaius I § 120

Paa den Maade *manciperes* haade Slaver og frie Personer; ogsaa Dyr som er *mancipi* [Gjenstand for quiritarisk Eiendomsret], hvortil regnes Oxer, Heste, Muldyr og Æsler; fremdeles plejer Grundstykker, saavel i Byen som paa Landet, forsaavidt ogsaa de er *mancipi*, saaledes som de italiske, at *manciperes* paa denne Maade.

XII tab. VI 1 (Bruns p. 25)

Naar En gjør *Nexum* eller *Mancipium*, skal Ret være som han udsiger med sin Mund.

Gaius II § 29

Rettigheder over Grundstykker i Byen kan kun overdrages for Retten; Rettigheder over Grundstykker paa Landet kan ogsaa *manciperes*.

Gaius II § 24

Overdragelse for Retten foregaar paa følgende Maade: hos en romersk Øvrighed, f. Ex. en Prætor, siger den, hvem Tingen overdrages for Retten, saaledes, idet han holder paa Tingen: »Denne Person siger jeg er min efter Quiriternes Ret«; dernæst, efterat han har nedlagt sin Vindikationspaastand, spørger Prætor den der overdrager, om han nedlægger Modpaastand; naar han siger Nei eller tier, tilkjender Prætor den der har nedlagt Paastand Tingen; og dette kaldes *legis actio* [ordret: Lovs Handling]. Dette kan ogsaa foretages i Provinserne hos deres Statholdere.

Gaius III § 173, 174

Der gives ogsaa en anden Form¹⁾ for Skin-Betaling med Kobber og Vægt. Ogsaa denne Form er i Brug i visse Tilfælde, f. Ex. naar noget skyldes af den Grund, at der er indgaaet en Retshandel med Kobber og Vægt, eller noget skyldes ifølge Dom. 174. Handlingen foregaar saaledes. Der maa være ikke under fem Vidner og en *libripens* tilstede. Dernæst maa den der skal frigjøres for sin Gjæld tale saaledes: »angaaende at jeg er idømt saa og saa mange Tusinde til dig, løser og frier jeg mig i saa Henseende fra dig med dette Kobber og denne Bronze-Vægt. Denne Vægt²⁾ betaler jeg dig som første og sidste efter Statens Lov«. Dernæst slaar han paa Vægten med en As og giver den til ham fra hvem han frigjøres, som for at betale dermed.

I. 5 § 1 Dig. (45—1)

POMPONIIUS *t. Sabinus B. 26.* Stipulation er en mundtlig Form for en Retshandel, hvorved den der spørges svarer at han vil give eller gjøre det omspurgte.

I. 1 § 1 Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 48* Hvis den der har spurgt nærværende, gaar bort inden han faar Svaret, gjør han Stipulationen ugyldig; <hvis han derimod har spurgt nærværende, derpaa er gaaet bort og efter at være kommet tilbage har faaet Svaret, saa forpligter han Modparten; thi et mindre Mellemrum gjør ikke Forpligtelsen ugyldig.>

I. 137 pr. Dig. (45—1)

VENULEIUS *Stipulationer B. 1* Stipulantens [Løftmodtagerens] og Promittentens [Løftgiverens] Handlinger maa følge umiddelbart paa hinanden <(dog saaledes at der kan komme det af Sagens Natur følgende lille Tidsrum imellem),> og der maa svares Stipulanten med

¹⁾ Gaius har i det Foreg. beskrevet den Form, der kaldes *acceptilatio*, hvorved der spørges: »har du modtaget hvad jeg har lovet dig?« og svares: »Ja jeg har«.

²⁾ »Vægt« maa her oprindelig betyde »afvejet Mængde Kobber«, idet den hele Ceremoni beror paa en Tilstand, hvor der ikke havdes præget Mynt, men Betalingen afveiedes. *Libra* betyder baade »Vægt« (til at veie med) og »Vægtenhed« (Pund).

det Samme; hvis derimod Promittenten efter Spørgsmaalet tager sig noget andet for, vil det ikke nytte noget, selvom han aflægger Løftet samme Dag.

1. 1 § 2 Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 48* Hvis En paa Spørgsmaalet: »vil du give?« svarer: »ja hvorfor ikke?«, er han ubetinget i den Stilling at han er forpligtet; derimod ikke¹⁾ hvis han har nikket uden at sige noget. <Og den der nikker under disse Forhold, forpligtes ikke blot ikke civilretligt, men heller ikke naturligt; og> derfor er det rettelig antaget at heller ikke en Kautionsist forpligtes for ham.

Fortsettelse: Udtrykkelige og stiltiende Villieserklæringer.

1. 142 Dig. (50—17)

PAULUS *t. Ediktet B. 56* Den der tier samtykker vel ikke uden videre; men det er rigtigt at han ikke siger Nei.

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 14* Labeo siger, at naar jeg uden Indsigelse fra min Nabo udfører et Arbejde hvorved Regnvandet kommer ham til Skade, saa hefter jeg ikke for Søgsmålet paa Regnvands Afledning.

1. 6 § 2 Dig. (17—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 31* Naar jeg har fundet mig i at En gaar i Kautions for mig eller paa anden Maade indtræder i Forpligtelse for mig, saa kan jeg rammes af et Mandatsøgsmål; <og naar En har forpligtet sig for en anden enten i den Hensigt at stifte en Gave eller som Repræsentant, og det ikke er mod Vedkommendes Villie, saa vil Mellemmanden have Ret til Mandatsøgsmål.>

1. 1 § 3 Dig. (14—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 29* Ved Viden forstaar vi her²⁾ en Viden som tillige indeholder en Villen, eller rettere efter min Mening ikke en Villen men en Taalen, thi Her-

¹⁾ Ulpian formodes at have haft: at han ikke er forpligtet, ligesom hvis han o. s. v.

²⁾ Der er i det Foreg. Tale om Reglerne for *actio tributoria*

ren behøver ikke at ville, men det er nok at han ikke er uvillig. Naar han altsaa veed det og ikke protesterer eller gjør Indvendinger, hefter han for Concurssøgsmaal (*actio tributoria*).

1. 12 Dig. (21—2)

SCAEVOLA *Respons. B. 2* En, der er indsat som Arving til Halvdelen, har solgt hele Godset, og Medarvingerne har faaet [deres Part af] Kjøbesummen. Naar Godset vindiceres af rette Eier, spørges der om Medarvingerne kan rammes af Søgmaal ifølge Kjøb. Jeg svarede, at hvis Medarvingerne har været tilstede ved Salget og ikke nedlagt Indsigelse, maa de antages at have solgt hver sin Part.

1. 11 pr., § 1 Dig. (19—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Søgmaal ifølge Kjøb bruger den som har købt. 1. Man maa først og fremmest vide, at i denne Proces bliver der kun Spørgsmaal om det der er aftalt at skulle ydes; det er nemlig en *bonae fidei* Proces, og Intet er mere overensstemmende med »god Tro« (*bona fides*), end at der ydes hvad der er blevet fastsat mellem Kontrahenterne. <Hvis der ikke er aftalt noget, vil der blive at yde hvad der ifølge Sagens Natur ligger indenfor denne Proces's Omraade.>

1. 9 Cod. 8—53)

(1. 9 Cod. 8—54 Kriegel)

Keiserne Diocletian og Maximian til Augustina Det Vilkaar, som du ved din Gave har stillet for Modtagelsen af dine Ting, maa du indklage for Provinsens Statholder, at han kan sørge for dets Opfyldelse. Hvis du har sikret dig ved Stipulation, maa du anvende Stipulationssøgmaal; <hvis ikke, maa du benytte ubestemt Søgmaal, d. v. s. med fri Motivering.> (A. 293)

1. 22 Cod. (8—53 [8—54 Kriegel])

Keiserne Diocletian og Maximian til Diomedes Da du efter din Fremstilling har skjænket din Formue til din Søn, der er uafhængig af dig, paa den Betingelse at han skulde betale dine Kreditorer, saa har dine Kredi-

torer, dersom du har sikret dig i dette Forhold ved en Stipulation <eller en i Sammenhæng med Gaven truffen Overenskomst,> vel ikke Ret til Søgmaal imod ham ifølge den mellem eder trufne Ordning, men imod dig¹⁾; <men den hvem du har skjænket Godset under en bestemt Betingelse, kan ved et ubestemt Civilsøgmaal tvinges til at efterkomme Aftalen i Overensstemmelse med den til Gaven knyttede Betingelse.> (A. 294)

1. 5 Cod. (4—64)

Keiserne Diocletian og Maximian til Theodolana Da ifølge dit Anbringende din Fader har givet den mod hvem dit Bønskrift er rettet Eiendommen paa den Betingelse, at han til Gjengjæld skulde have et bestemt Hus, saa vil Provinsens Statholder paa derom sket Henvendelse befale ham at efterkomme Aftalen, <eller dersom det ikke godtgjøres for ham, at Betingelsen paa hvilken Eiendommen er skjænket opfyldes, befale ham at give det skjænkede tilbage ifølge Reglerne for personligt Tilbagesøgmaal²⁾ — alt> i Overensstemmelse med din Begjæring.

1. 13 § 11 Dig. (19—2)

Naar En efter et Leiemaals Udløb forbliver i Leiemaalet, antages det ikke blot, at han har fornyet Leiemaalet, men ogsaa at de Pantsætninger der er skeet for Leiemaalet forbliver i Kraft. Dog er dette kun for saa vidt rigtigt, som ikke en anden under det forrige Leiemaal har givet sine Ting i Pant for Leieren; fra en saadans Side er nemlig et nyt Samtykke fornødent. Det samme vil ogsaa være Tilfældet naar offentlig Eiendom er givet i Leiemaal. Naar vi har sagt, at under begge Parter Stiltien antages Forpagteren at have fornyet Leiemaalet, saa maa dette forstaas derhen, at Parterne antages at have fornyet Leiemaalet uforandret for selve det Aar hvori de har tiet stille, men ikke tillige

¹⁾ Der synes at mangle: og du har Søgmaal ifølge Stipulation mod din Søn.

²⁾ I dette Tilfælde *condictio causa data causa non secuta*, o: et Tilbagefordringssøgmaal paa Grund af manglende Opfyldelse af den til en Ydelse knyttede Betingelse (se § 99, III).

for de følgende Aar, selv om der fra Begyndelsen af var sat f. Ex. et Femaar som Frist for Leiemaalet. Ogsaa hvis der i det andet Aar efter Femaarets Udløb ikke er truffet nogen modstridende Ordning, antages Leiemaalet at have bestaaet uforandret for det Aar; thi ved selve deres Stiltien antages de at have samtykket. Og dette maa fremdeles iagttages i hvert følgende Aar. Naar der er Tale om Eiendomme i Byen, har vi derimod en anden Retssædvane, nemlig at enhver forpligtes i Overensstemmelse med hvordan han har boet, <med mindre der skriftlig er fastsat en bestemt Frist for Leiemaalet.>

1. 6 § 2 Dig. (18—3)

SCAEVOLA *Respons. B.* 2 En Eiendom er solgt kommissorisk [v: med det Forbehold, at Salget er ugyldigt, dersom Kjøbesummen ikke er erlagt inden en vis Frist]. Efter Udløbet af denne Frist har Sælgeren modtaget en Del af Restkjøbesummen. Scaevola svarede, at naar Sælgeren ikke havde gjort sit Forbehold gjældende efter Udløbet af Fristen for Restbeløbets Betaling, og havde modtaget en Del af Restgjælden, maatte han antages at have frafaldet sit Forbehold.

1. 57 pr. Dig. (2—14)

FLORENTIN *Institut B.* 8 Den der har modtaget Renten forud af sin Skyldner, antages stiltiende at have aftalt, at han ikke inden den Frist maa kræve Kapitalen.

1. 2 § 2 Dig. (24—3)

ULPIAN *t. Sabinus B.* 35 Er Datterens Samtykke, naar Faderen søger hendes Medgift tilbagebetalt, at forstaa derhen, at hun skal erklære sig enig, eller at hun blot ikke skal sige Nei? Ifølge Reskript af Keiser Antonin maa Datteren antages at give sit Samtykke, naar hun ikke udtrykkelig negter det. Julian bemærker i 48de Bog af sine Digester, at Faderens Søgmaal maa fingeres at finde Sted med Datterens Samtykke, dersom hans Datter er afsindig; <thi naar hun paa Grund af Aandsvaghed ikke kan negte sit Samtykke, vil man rettelig antage at hun giver det.> Hvis derimod Datteren er fraværende, maa det erkjendes at Søgmaalet ikke er an-

lagt med hendes Samtykke, og Faderen maa stille Sikkerhed for at Datteren vil godkjende Søgsmålet; <thi naar hun er ved sin Fornuft, forlanger vi at hun skal være vidende om Sagen, for at hun skal kunne antages ikke at negte sit Samtykke.>

§ 34.

Umyndighed og Villiesmangel.

1. 17 Dig. (28—1)

PAULUS *Sentent. B. 3* Den der under en Sygdom er uden klar Bevidsthed, kan paa den Tid ikke gjøre Testamente.

§ 1 og 2 Inst. (2—12)

Endvidere kan Umyndige ikke gjøre Testamente, fordi de ikke har noget virkeligt Skjøn; ligesaa Afsindige, fordi de mangler Fornuft. Det gør intet til Sagen om den Umyndige senere er bleven voxen eller den Afsindige senere har faaet sin Fornuft og derpaa er død. Men hvis Afsindige har gjort Testamente paa et Tidspunkt da deres Afsind midlertidig var ophørt, ansees de for at have gjort retteligt Testamente, og i hvert Fald er et Testamente gyldigt, som de har gjort før de blev afsindige; thi hverken rettelig oprettede Testamenter eller nogen anden rettelig indgaaet Retshandel ophæves ved senere indtraadt Afsind. 2. Ligeledes kan en Ødeland som er umyndiggjort ikke gjøre Testamente, men et Testamente som han har oprettet før han blev umyndiggjort er gyldigt.

1. 3 Dig. (34—5)

PAULUS *Quæst. B. 14* Naar vi bruger et tvetydigt Udtryk, siger vi ikke begge Dele, men kun det vi vil sige; den der siger noget andet end han vil, siger derfor hverken det Ordene betyder, fordi han ikke vil sige det, og heller ikke det han vil sige, fordi han ikke siger det.

1. 9 pr., § 1 Dig. (28—5)

ULPIAN *t. Sabinus B. 5* Naar En der i et Testamente vil skrive En som Arving skriver en anden, idet han tager fejl af Personen, f. Ex. skriver »min Patron« naar han vil skrive »min Broder«, saa maa det antages at hverken den der er skrevet er Arving, fordi Arveladerens Villie mangler, ei heller den Arveladeren vilde skrive, fordi han ikke er skrevet. 1. Ligeledes naar En tager fejl med Hensyn til en Ting, f. Ex. testamenterer En en Klædning medens han vilde efterlade ham en Skaal: ingen af Delene vil i saa Fald kunne kræves, hvad enten han selv har skrevet eller dikteret.

1. 57 Dig. (44—7)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 36* I alle Retshandler, hvad enten de er *bonae fidei* eller ikke, er Retshandlens Indhold ugyldigt, naar der er indløbet en Vildfarelse, f. Ex. at Kjøberen eller Leieren mener Eet og hans Kontrapart et Andet. Det samme maa antages at gjælde ved Indgaaelse af et Fællesskab, at det er ugyldigt, hvis Fællerne er uenige fordi den ene mener Eet, den anden et Andet; thi kun det Fællesskab er gyldigt der beror paa Enighed (*consensus*).

1. 9 pr. Dig. (18—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 28* Ved Salg og Kjøb er det en Selvfølge at Enighed maa være tilstede. Iøvrigt gjælder, at hvad enten Parterne er uenige m. H. t. selve Kjøbet eller til Betalingen eller til noget andet, er Kjøbet ikke kommet istand. Hvis altsaa jeg har troet at købe Cordelius's Eiendom og du har troet at sælge mig Sempronius's, saa er Kjøbet ugyldigt, fordi vi har været uenige med Hensyn til Gjenstanden. Det samme gjælder hvis jeg har ment at jeg solgte Stichus, du at jeg solgte Pamphilus (som ikke var tilstede); thi da der er Uenighed om Gjenstanden, er det klart at Kjøbet er ugyldigt.

§ 23 Inst. (3—19)

Naar Stipulanten har tænkt paa een Ting og Promittenten paa en anden, kommer der lige saa lidt no-

gen Forpligtelse istand som hvis der ikke var svaret paa Spørgsmaalet; f. Ex. naar en har stipuleret sig Slaven Stichus af dig og du har tænkt paa Pamphilus, som du troede hed Stichus.

l. 83 § 1 Dig. (45—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 72* Dersom jeg ved en Stipulation om Stichus har tænkt paa een Slave og du paa en anden, vil ingen Retshandel være kommet istand. Aristo har ment at dette ogsaa maatte gjælde i Søgemaal; men her gjælder snarere, at den maa antages at have været Gjenstand for Søgmaalet, som Sagsøgeren har tænkt paa. Thi en Stipulation har kun Gyldighed i Kraft af Parternes Enighed; en Dom derimod kan ogsaa overgaa En mod hans Villie, og derfor maa man snarest tro Sagsøgeren; ellers vil Indstævnte altid negte at han har ment det Samme som Sagsøgeren.

l. 14 Dig. (18—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 28* Men hvad skal vi sige, naar begge Parter har taget Feil med Hensyn til Stof og Beskaffenhed? f. Ex. hvis jeg har ment at sælge Guld og du at købe det, men det var Kobber? f. Ex. naar Medarvinger har solgt et Armbaand, som sagdes at være af Guld, til en af Arvingerne for en høj Pris, og det senere er befundet for en stor Del at være af Kobber? <I saa Fald er det givet at Salget er gyldigt, fordi der var noget Guld i det; thi naar en Ting er forgyldt, er Salget gyldigt selv om jeg har troet, at den var af Guld; sælges derimod Kobber for Guld, gjælder Salget ikke.>

l. 5 Cod. (4—22)

Keiserne Diocletian og Maximian til Victor Hvis han har faaet dig til at underskrive en falsk Kjøbekontrakt, der var opsat istedetfor Kontrakten til det Leiemaal du havde givet Paalæg om at afslutte, uden at du havde læst den igennem, men i Tillid til ham, er det udenfor al Tvivl at ingen af Kontrakterne er kommet istand, da den ene eller den anden Parts Samtykke mangler i dem begge. (A. 294)

1. 10 Cod. (8—53 [8—54 Kriegel])

Keiserne Diocletian og Maximian til Hermione Ingen kan skjænke hverken uden sit Vidende eller mod sin Villie. Hvis du altsaa ikke har ment den Eiendom, til hvis Bortgivelse du tilsyneladende¹⁾ har givet dit Samtykke i Gavebrevet, maa du vide at du ikke har mistet noget af det, som du ikke har tænkt paa <eller specielt givet din Underskrift for, idet det virkelige Forhold har større retlig Betydning end det skrevne Ord.> (A. 293)

1. 116 § 2 Dig. (50—17)

ULPIAN *t. Ediktet B 11* De der er i en Vildfarelse antages ikke at samtykke.

1. 8 Cod. (1—18)

Keiserne Diocletian og Maximian til Dionysia Naar der aldeles ikke har foreligget noget retsgyldigt Testamente, kan vedkommende Personer ikke ved Intestatarvingens blotte paa Vildfarelse beroende Erklæring om at de er frie ifølge Testament, være blevne Frigivne, hverken efter Testament eller direkte, med mindre Intestatarvingens egen Bekræftelse er kommet til, eftersom en Vildfarendes Villieserklæring er ugyldig. (A. 294)

1. 55 Dig. (44—7)

Se S. 37.

1. 12 Dig. (2—15)

CELSUS *Digest. B. 3* Den som har indgaaet et Forlig i Almindelighed med Hensyn til hvad der er ham efterladt ved Testament, kan man ikke give Medhold, naar han bagefter anbringer at han kun har tænkt paa hvad der var raadet over i Testamentets første Del og ikke til lige hvad der var raadet over i dets sidste Del. Hvis der derimod senere fremlægges en Codicil, antager jeg at han med Føie vil kunne sige, at han kun har tænkt paa Indholdet af det Dokument som han oprindelig kjendte.

¹⁾ Oprindelig maaske: til hvis Mancipation du har givet o. s. v.

I. 1 § 1 Dig. (11—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 24* I dette Søgemaal [mod Landmaaleren, der opgiver falsk Maal] staas der alene til Ansvar for Svig; man har nemlig antaget, at man havde fuldkommen tilstrækkelig Hold paa Landmaaleren, naar kun Svig fra hans Side kunde paatales, da han jo ikke er forpligtet efter Civilret. Hvis han altsaa har feilet af Ukyndighed, maa den der har anvendt ham tage Følgerne; men ogsaa hvis han har feilet af Forsømmelighed, vil Landmaaleren være dækket mod Ansvar; <kun grov Uagtsomhed bliver at stille lige med Svig.> Selv om han har modtaget Betaling, antages det paa Grund af Ediktets Ord, at han ikke skal staa inde for <enhver Art af> Uagtsomhed; thi Prætor veed selvfølgelig at Landmaalere ogsaa yder deres Tjeneste mod Betaling.

I. 2 § 5 Dig. (18—4)

ULPIAN *t. Sabinus B. 49* (Sælgeren af en Arv maa udlevere til Kjøberen, hvad der er tilfaldet Sælgeren og hans Arvinger ved Arven, samt hvad der til enhver Tid senere maatte tilfalde dem.) Ogsaa naar de svigagtig har forskyldt, at noget ikke tilfalder dem, maa de staa Kjøberen inde herfor; og Sælgeren antages svigagtig at have forskyldt, at noget ikke tilfalder ham, naar han har afhændet noget, eller naar han har eftergivet en Fordring, eller svigagtig har bevirket at han ikke fik en Fortjeneste ved Arven eller ikke opnaaede en Besiddelse som han kunde opnaa. <Ogsaa naar han har begaaet noget, ikke svigagtigt, men af grov Uagtsomhed, maa han ubetinget være forpligtet;> derimod skal der ikke staas inde for Tab eller Værdiforringelse uden svigagtig Hensigt hos Sælgeren.

I. 9 §§ 3—4 Dig. (28—5)

ULPIAN *t. Sabinus B. 5* Men hvis Testamentskrivaren eller (hvad der er vanskeligere at bevise) Testator selv har skrevet for stor en Brøk, f. Ex. Halvdelen istedenfor Fjerdedelen, mener Proculus at Vedkommende vil være Arving efter Fjerdedelen, fordi en Fjerdedel er indeholdt i en Halvdel; til denne Mening slutter ogsaa Celsus sig. 4. Ogsaa hvis En istedetfor hundrede (*centum*) har skrevet tohundrede (*ducenta*) med Taltegn (CC),

gjælder samme Ret: thi ogsaa her er begge Dele skrevet, baade hvad han har villet og hvad der er føiet til derudover. Denne Mening er ikke uden Rimelighed.

l. 52 Dig. (19—2)

POMPONIVS *t. Q. Mucius B. 31* Hvis jeg leier dig en Eiendom for 10 [Dukater], men du mener at du leier den for fem, er intet Leiemaal kommet istand; men ogsaa hvis jeg mener at jeg udleier for mindre og du at du leier for mere, vil Leiemalet i hvert Fald ikke gjælde for mere end jeg har ment at udleie for.

l. 18 pr. Dig. (12—1)

ULPIAN *Disputat. B. 7* Hvis jeg har givet dig Penge i den Mening at det skulde være en Gave, og du modtager dem som et Laan, foreligger der efter Julian ikke nogen Gave; men det maa undersøges om der maaskee foreligger et Laan. Jeg mener, at der heller ikke foreligger et Laan, og at man snarest maa antage, at Pengene ikke bliver Modtagerens, da han har modtaget dem i en forkert Formening. Hvis han derfor har brugt dem, kan han ganske vist sagsøges til Tilbagebetaling; men han vil kunne bruge Svigs-Indsigelsen, fordi Pengene er brugt i Overensstemmelse med Giverens Villie.

l. 36 Dig. (41—1)

JULIAN *Digest. B. 13* Naar vi er enige med Hensyn til den Gjenstand der overdrages¹⁾, men er uenige med Hensyn til Retsgrunden, indser jeg ikke hvorfor Overdragelsen skulde være ugyldig; f. Ex. hvis jeg tror, at jeg ved Testament er pligtig til at overdrage dig en Eiendom, og du mener, at den skyldes dig ifølge Stipulation. Thi ogsaa naar jeg overgiver dig en talt Pengesum for at gjøre dig en Gave, og du modtager den som et Laan, er det givet at Eiendomsretten gaar over til dig, og at den Omstændighed, at vi har været uenige om Retsgrunden for Given og Modtagen, ikke er til Hinder herfor.

¹⁾ I Stedet for »overdrage« o. s. v. vistnok oprindelig: *man-
cipere*, *Mancipation* o. s. v. Saaledes oftere i Digg.

1. 32 Dig. (12—1)

CELSUS *Digest. B. 5* Naar du har anmodet baade mig og Titius om et Pengelaan og jeg har ladet en af mine Skyldnere love dig det, og du har indgaaet Stipulation med ham i den Tro, at han var Titius's Skyldner, bliver du saa forpligtet overfor mig? Jeg tvivler, eftersom du jo ikke har indgaaet nogen Handel med mig; men jeg er dog tilbøielig til at antage, at du bliver forpligtet, ikke fordi jeg har laant dig Penge (thi dette kan ikke ske uden mellem enige Parter); men da mine Penge er kommet i dine Hænder, er det billigt at de gives mig tilbage af dig.

1. 1 § 4 Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 48* Naar jeg stipulerer mig »ti« og du svarer »tyve«, er det givet, at der ikke er indgaaet en Forpligtelse <paa mere end »ti«.> Ogsaa omvendt, hvis jeg spørger med »tyve« og du svarer med »ti«, vil der ikke være indgaaet en Forpligtelse <paa mere end »ti«.> <Skjönt nemlig egentlig Summen bør stemme, er det dog indlysende, at ti er indeholdt i tyve.>

1. 41 Dig. (12—1)

AFRICANUS *Quæst. B. 8* En Mand havde i Provinssen indsat sin Slave Stichus til at bestyre sine Penge-sager. I Rom oplæstes et Testamente af ham, hvori samme Stichus frigaves og indsattes til Arving for en Del af Arven. I Uvidenhed om sin nye Stand indkrævede Stichus den afdødes Penge eller laante dem ud, saaledes at han undertiden indgik Stipulation og tog imod Pant. Der spurgtes hvorledes Retsforholdet her blev. Det antoges, at Skyldnerne som havde betalt ham var frigjorte, at sige hvis de selv havde været uvidende om at Herren var død. Med Hensyn til de Summer som var indgaaet til Stichus antoges, at Medarvingerne vel ikke havde Arvedelingssøgsmaal (*actio familiae herciscundae*), men vel Søgsmaal for uanmodet Forretningsførelse. Hvad de Penge angik som han selv havde udlaant, saa var de ikke udgaaet af Boet i større Omfang end den Del han selv var Arving til; thi ogsaa i det Tilfælde, at jeg giver dig Penge i den Hensigt at du skal udlaane dem til Sti-

chus, og du dernæst udbetaler ham dem uden at vide at min Død er indtraadt, bliver Pengene ikke Modtagere. Thi vel er det antaget, at Skyldnerne bliver frigjorte ved at betale ham; men deraf følger ikke at han kan disponere over Penge ved at laane dem ud. Hvis der altsaa ikke tillige var anvendt en Stipulation, saa kunde Pengene hverken søges som udlaaante for Medarvingens Vedkommende, ei heller var Pantsætning gyldig. Hvis han derimod tillige havde anvendt Stipulation, saa maatte det komme an paa hvorledes han havde stipuleret; thi hvis han f. Ex. havde stipuleret en Udbetaling til sin Herre Titius (med Navns Nævnelser) efter at denne allerede var død, vilde Stipulationen uden Tvivl være virkningsløs. Havde han derimod stipuleret en Udbetaling til sig selv, maatte han siges at have erhvervet for Boet; thi ligesom der erhverves for os selv ved vor Formue gennem dem der tjener os i god Tro, hvad enten de er fri eller andres Slaver, saaledes erhverves der ogsaa for Boet ved Boets Formue. Derimod kan det Samme ikke siges efter Arvingernes Tiltrædelse af Arven, i hvert Fald ikke hvis de har vidst at han var indsat til deres Medarving, eftersom de i saa Tilfælde ikke kan antages at være Besiddere i god Tro, idet de jo ikke engang har Besiddelses-Hensigt. Hvis det derimod antages at hans Medarvinger har været uvidende om at de selv ogsaa hørte til Tvangsarvingerne, kan endnu det Samme svares; her vil saa fremkomme det Tilfælde, at hvis den førstnævnte Slave har Medarvinger af sin egen Stand, maa de antages gjensidig at tjene i god Tro.

1. 2 § 6 Dig. (39—5)

Se S. 39.

1. 4 pr. Dig. (40—2)

JULIAN *Digest. B. 42* Naar en Fader har tilladt sin Søn at frigive en Slave og er død uden Testamente forinden det er skeet, og dernæst Sønnen uden at vide at hans Fader er død har <sat ham i Frihed, saa opnaar Slaven sin Frihed, idet man i Tvivlstilfælde giver Friheden Fortrin, og da det i dette Tilfælde ikke er klart at Herren har ændret sin Villie. Hvis derimod Faderen

uden Sønnens Vidende¹⁾> ved Bud har nedlagt Forbud mod Frigivelsen, og Sønnen har frigivet Slaven inden han blev underrettet herom, bliver han ikke fri. Thi forat en Slave skal opnaa Frihed ved at frigives af sin Herres Søn, maa Faderens Villie forblive uforandret; hvis den nemlig forandres, vil man ikke med Sandhed kunne sige at Sønnen har frigivet med Faderens Villie.

l. 15 Dig. (17—1)

Se S. 38.

§ 10 Inst. (3—26)

Et Mandat ophører, naar en af Parterne, d. v. s. enten Mandanten eller Mandataren, dør, inden der endnu er udført noget i Henhold til Mandatet. Men af Hensigtsmæssighedshensyn er det vedtaget, at hvis du efter Mandantens Død har udført Mandatet uden at vide at han er død, kan du anlægge Mandat-Søgsmaal (*actio mandati*); ellers vilde en uforskyldt og undskyldelig Uvidenhed bringe dig Skade. I Analogi hermed er det antaget, at naar Titius's Skyldnere efter Titius's Forretningsførers Frigivelse af Uvidenhed betaler til ham som Frigiven, frigjøres de, medens de ellers efter streng Ret ikke kunde frigjøres, fordi de havde betalt til en anden end de burde betale til.

l. 12 § 2 Dig. (46—3)

ULPIAN *t. Sabinus B. 30* Naar En har paalagt mig at betale til Titius, og dernæst forbudt ham at modtage, saa frigjøres jeg, hvis jeg betaler til ham uden at vide at det er ham forbudt at modtage; men hvis jeg veed det, frigjøres jeg ikke.

l. 32 Dig. (46—3)

JULIAN *Digest. B. 13* Naar en Slave har udlaant Penge under Angivelse af at det var hans Peculium, og

¹⁾ Julian antages at have haft: . . . har frigivet ham *vindicta*, indtræder Friheden ikke. Ligeledes hvis Faderen ved Bud o. s. v.

Skyldneren, uden at vide at Herren var død, har betalt ham før Arven efter Herren var tiltraadt, frigjøres han. Samme Ret vil gjælde ogsaa naar Skyldneren har betalt Slaven efter dennes Frigivelse, uden at vide, at hans Peculium ikke var givet ham med ved Frigivelsen; og det vil ikke gøre nogen Forskjel om Pengene er betalt i Herrens levende Live eller efter hans Død; thi ogsaa i sidstnævnte Tilfælde frigjøres Skyldneren; ligesom den der af sin Creditor har faaet Ordre til at betale en Pengesum til Titius, selv om Creditor er død, ikke desto mindre med fuld Retsvirkning kan betale til Titius, naar han blot er uvidende om at Creditor er død.

1. 11 §§ 2—5 Dig. (14—3)

ULPIAN *t. Ediktet B.* 28 Den om hvem det offentlig har været bekjendtgjort at der ikke maa indgaas Retshandler med ham, betragtes ikke som Forretningsfører; der skal nemlig ikke gives Tilladelse til at indgaa Retshandler med en Forretningsfører, men den der ikke vil at der skal indgaas Retshandler med ham, maa forbyde det; ellers vil den der har indsat ham være forpligtet alene i Kraft af Indsættelsen. 3. Ved offentlig Bekjendtgjørelse forstaar vi Bekjendtgørelsen med tydelig Skrift paa et Sted hvor den bekvemt kan læses fra flad Jord, altsaa foran Butikken eller foran Forretningslokalet, ikke paa et afsides, men paa et iøinefaldende Sted. Om med græsk eller latinsk Skrift? Det maa vel rette sig efter de stedlige Forhold, forat ingen skal kunne undskylde sig med at han ikke kan læse det skrevne. Selvfølgelig vil der ikke kunne tages Hensyn til, om En siger at han ikke kan læse eller ikke har bemærket Bekjendtgjørelsen, naar mange har læst den og den har været offentlig opslaaet. 4. Derimod maa den være opslaaet til Stadhed; hvis der er indgaaet en Retshandel paa et Tidspunkt hvor den ikke var opslaaet eller naar Bekjendtgjørelsen var bleven utydelig, vil Faktor-Søgsmaal (*actio institoria*) være anvendeligt. Hvis altsaa Varernes Eier vel har gjort Opslag, men en anden har taget det bort eller det er blevet borte eller usynligt paa Grund af Ælde eller Regn eller lign., maa det antages, at Principalen maa finde sig i Søgsmaal. Ogsaa hvis selve Forretnings-

føreren har taget det bort for at bedrage mig, maa hans Svig komme Principalen til Skade, med mindre den der har indgaaet Retshandel med ham har været meddelagtig i Svigen. 5. En Betingelse for Forretningsførerens Virksomhed maa respekteres; hvis nemlig Principalen har bestemt at der kun maa indgaas Retshandel med Forretningsføreren paa et bestemt Vilkaar eller med en Persons Mellemkomst eller mod Pant eller om bestemte Ting, saa er det ikke mere end billigt at det Vilkaar respekteres hvorunder han er indsat. Ligesaa naar En der har flere Forretningsførere har bestemt at der kun maa indgaas Retshandler med dem alle under eet eller kun med een af dem. Ligesaa naar han har betydet En, at han ikke maa indgaa Retshandler med ham, saa maa Faktor-Søgsmaal ikke være anvendeligt; thi vi har Lov til at forbyde baade en bestemt Person og en bestemt Klasse Personer eller Næringsdrivende at indgaa Retshandler med vor Forretningsfører, og at tillade bestemte Personer det. Hvis han derimod har forbudt at indgaa Retshandler snart med En snart med en Anden under stadig Skiften, bør der tilstaas dem alle Søgsmaal imod ham; thi de der indgaar Retshandler bør ikke bedrages.

1. 1 § 2 Dig. (15—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 29* (Efter at have defineret Begrebet Befaling (*iussum*) og anført som Exempel Ordene: »Du kan indgaa en hvilkenksomhelst Retshandel med min Slave Stichus paa min Risiko«, fortsætter Ulpian): Men jeg spørger, om han kan tilbagekalde denne Befaling før Laanet stiftes; og jeg antager at det maa han kunne, paa samme Maade som hvis han havde givet et Mandat, <men bagefter, før Retshandelen var indgaaet, havde forandret sin Bestemmelse, tilbagekaldt Mandatet og underrettet mig derom.>

§ 35.

Error in motivis. Urigtige og bristende
Forudsætninger.

§ 31 Inst. (2—20)

(En urigtig Betegnelse (*demonstratio*) gjør ikke et Legat ugyldigt, naar der blot ikke kan være Tvivl om hvilken Person eller Ting der menes.) 31. Endnu mindre skader en urigtig Bevæggrund Legatets Gyldighed; f. Ex. naar En har udtrykt sig saaledes: »til Titius testamenterer jeg Slaven Stichus, fordi han i min Fraværelse har besørget mine Forretninger«; eller saaledes: »til Titius testamenterer jeg Stichus, fordi jeg ved hans Forsvar er bleven frikjendt for en Kapital-Anklage«. Selv om nemlig Titius aldrig har besørget Testators Forretninger eller Testator ikke er blevet frikjendt ved hans Forsvar, er Legatet dog gyldigt. Men hvis Bevæggrunden har været udtrykt som en Betingelse, er Retsforholdet anderledes, f. Ex. paa følgende Maade: »til Titius testamenterer jeg et Grundstykke, hvis han har besørget mine Forretninger.«

I. 17 § 2 Dig. (35—1)

GAIUS *t. Prætors Edikt om Legater B. 2* Hvad der gjælder som Ret overfor en urigtig Betegnelse (*demonstratio*), det gjælder endnu mere overfor en urigtig Bevæggrund, f. Ex. saaledes: »Titius skjænker jeg et Grundstykke, fordi han har besørget mine Forretninger«; ligeledes: »min Søn Titius skal tage et Grundstykke forlods, fordi hans Broder selv har udtaget saa og saa mange Dukater af Kassen«. Selv om nemlig Broderen ikke har udtaget Penge af Kassen, er Legatet dog gyldigt.

I. 23 pr. Dig. (12—6)

ULPIAN *t. Sabinus B. 43* Det er et skarpsindigt Spørgsmaal af Pomponius: naar En formoder at der er sluttet

et Forlig enten af den hvis Arving han er eller af den hvis Fuldmægtig han er, og yder noget ifølge det Forlig der ikke har fundet Sted, om det Ydede saa kan kræves tilbage. Og han mener at det kan kræves tilbage; thi det er givet af en urigtig Bevæggrund. Det samme mener jeg maa antages ogsaa hvis det Forlig, af Hensyn til hvilket der er ydet, ikke er kommet i Stand; ogsaa hvis Forliget atter er blevet ophævet, maa det samme antages.

1. 2 § 7 Dig. (39—5)

JULIAN *Digest. B. 60* Jeg har skænket Titius ti [Dukater] paa den Betingelse at han skulde købe sig Stichus derfor; jeg spørger nu: naar Stichus er død inden han blev købt, om jeg saa kan faa de ti [Dukater] tilbage ved et eller andet Søgmaal. Jeg svarede: det er mere et faktisk end et juridisk Spørgsmaal. Hvis jeg nemlig har givet Titius de ti [Dukater] til at købe Stichus for og ellers ikke vilde have givet ham dem, saa kan jeg efter Stichus's Død kræve dem tilbage ved Tilbagesøgmaal (*condictio*); men hvis jeg ogsaa ellers vilde have givet Titius 10 [Dukater], og blot fordi han i Øieblikket havde foresat sig at købe Stichus har sagt, at jeg gav ham dem til at købe Stichus for, saa maa Købet snarere anses for en Bevæggrund til Gaven end en Betingelse for at yde Pengene, og saa maa efter Stichus's Død Pengene forblive hos Titius.

1. 17 § 4 Dig. (35—1)

GAIUS *t. Prætors Edikt om Legater B. 2* Naar et Legat er efterladt En i den Hensigt at han skal gjøre noget derfor, f. Ex. reise et Gravmæle over Testator eller opføre en Bygning til Kommunen eller give Borgerne en Bispisning, eller for deraf at udlevere en Del til Trediemand, antages Legatet at være efterladt under et Vilkaar.

1. 9 § 2 Dig. (18—1)

(jvfr. ovenfor S. 59)

ULPIAN *t. Sabinus B. 28* Derfor spørges der: hvis der ikke foreligger en Vildfarelse med Hensyn til selve Gjenstanden, men med Hensyn til dens Substans, f. Ex. hvis Eddike sælges for Vin, Kobber for Guld, Bly (eller

noget andet der ligner Sølv) for Sølv, om der saa foreligger et Kjøb og Salg. Marcellus siger i 6te Bog af sine Digester at der foreligger et Kjøb og Salg, fordi der er Enighed med Hensyn til Gjenstanden, skjønt der foreligger en Vildfarelse med Hensyn til dens Stof. Jeg er vel enig med ham angaaende Vinen, fordi der foreligger omtrent samme *οὐσία* (Substans), at sige hvis det er Vin der er bleven sur; er det derimod ikke Vin der er bleven sur, men det fra Begyndelsen har været Eddike (f. Ex. Spiseeddike), saa maa een Ting antages at være solgt for en anden. I de andre Tilfælde mener jeg at der ikke foreligger noget Salg, naarsomhelst der foreligger en Vildfarelse med Hensyn til Stoffet.

I. 10 Dig. (18—1)

PAULUS *t. Sabinus B. 5* Anderledes hvis det vel var Guld, men af ringere Beskaffenhed end Kjøberen troede: i saa Fald gjælder nemlig Kjøbet.

I. 11 Dig. (18—1)
(Fortsættelse af I. 9)

ULPIAN *t. Sabinus B. 28* Hvad skal vi ellers sige, hvis Kjøberen var blind, <eller naar der tages fejl af Stoffet af En der er ukyndig i at adskille Stoffer?> Skal vi sige at de er blevne enige med Hensyn til Gjenstanden? Hvorledes kan den være blevet enig, der ikke har set den?

Hvis jeg derimod har troet at købe en Jomfru, men hun ikke længer var Jomfru, maa Kjøbet gjælde; thi der foreligger ikke en Vildfarelse med Hensyn til Kjønnets. Men hvis jeg har troet at sælge en Kvinde, du at købe en Dreng, foreligger intet Kjøb og Salg, fordi der foreligger en Vildfarelse med Hensyn til Kjønnets.

I. 14 Dig. (18—1)

Se S. 60.

I. 41 § 1 Dig. (18—1)

JULIAN *t. Urseius Ferox B. 3* Du har uden at vide Besked solgt mig, der heller ikke vidste Besked, et Bord

med Sølvovertræk som massivt: det Kjøb gjælder ikke, og de i den Anledning betalte Penge kan søges tilbage.

I. 58 Dig. (18—1)

PAPINIAN *Quæst. B. 10* Ogsaa naar Træer er væltede af Blæst eller fortærede af Ild har man erklæret at et Eiendomskjøb ikke kunde antages at være kommet istand, forsaavidt Eiendommen kjøbtes af Hensyn til de Træer (f. Ex. en Olivenlund), hvad enten Sælgeren var vidende eller uvidende derom. <Forsaavidt derimod Køberen vidste det eller var uvidende derom eller de begge vidste det, gjælder det som i de ovenfor¹⁾ behandlede Tilfælde er sagt angaaende Huse.>

I. 1 § 2 Dig. (13—7)

ULPIAN *t. Sabinus B. 40* Naar En idet han gav Kobber i Pant har erklæret at det var Guld og givet det i Pant som saadant, kan man spørge, om han har bundet Kobberet som Pant og om der kan antages at være stillet Pant, siden der er Enighed om Gjenstanden; og dette maa snarest antages. <Dog maa den der har givet Kobberet hefte for omvendt Pantekontraktsøgsmaal [se § 94, IV], fraset det Bedrageri han har begaaet.>

I. 22 Dig. (45—1)

PAULUS *t. Sabinus B. 9* Hvis jeg af dig har stipuleret mig noget som jeg troede var Guld, medens det var Kobber, vil du være forpligtet overfor mig med Hensyn til Kobberet, fordi vi har været enige om Gjenstanden. Men jeg vil kunne sagsøge dig paa Grundlag af Svigs-Clausulen²⁾, hvis du har ført mig bag Lyset med dit Vidende.

§ 10 Cod. (6—37)

Keiser Alexander til Ingenua Naar En har efterladt en anden en Ting der tilhører Trediemand, kan den, hvis han har gjort det med Vidende, søges saavel ifølge Legat som ifølge Fideikommis [se § 109] af den hvem Legatet eller Fideikommisset er tilfaldet. Har han der-

¹⁾ Se § 79, Stk. 15 (I. 57 Dig. 18—1).

²⁾ En Clausul til Beskyttelse mod Svig optoges gjerne i Stipulationer.

imod ment at Tingen var hans, gjælder den testamenteriske Bestemmelse kun, hvis Tingen er givet til en nærtstående Person, være sig hans Hustru eller en anden lignende Person, hvem han vilde have efterladt den, selv om han havde vidst at det var en andens. (A. 227)

§ 1 Inst. (4—13)

Se S. 30.

1. 72 § 6 Dig. (35—1)

PAPINIAN *Quæst. B. 18* At en urigtig Bevæggrund ikke gjør et Legat ugyldigt, er den rigtige Antagelse, fordi der ikke er nogen nødvendig Sammenhæng mellem Bevæggrunden til at stifte et Legat og Legatet selv. Men ofte vil Svigs-Indsigelse være anvendelig, hvis det kan godtgøres, at Vedkommende ellers ikke vilde have stiftet Legatet.

1. 1 Dig (12—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 26* Nu maa vi undersøge, hvorledes det forholder sig med Betaling af hvad der ikke skyldes (*indebitum*). Hvis En uden sit Vidende har betalt hvad han ikke skylder, kan han søge det tilbage ved dette Søgmaal [d: ved *condictio indebiti*, Tilbagesøgmaal af en Ting der er betalt uden at skyldes]. Men hvis han har betalt uagtet han vidste at han ikke skyldte, bortfalder Tilbagesøgmaalsretten.

1. 1 pr., §§ 1, 2 Dig. (12—7)

ULPIAN *t. Sabinus B. 43* Ogsaa da foreligger et Tilfælde af Tilbagesøgmaalsret, naar En har lovet uden Grund eller naar En har betalt hvad han ikke skyldte. Den der har lovet uden Grund, kan [naturligvis] ikke søge en Sum tilbage som han ikke har ydet, men kun søge selve Forpligtelsen tilbage [d: fordre den ophævet]. 1. Men ogsaa naar han har lovet af en bestemt Grund og Grunden ikke er blevet til Virkelighed, maa det siges at Tilbagesøgmaal er tilstedeligt. 2. Hvad enten der

fra først af er lovet uden Grund, eller der har været en Grund til at love som har ophørt at existere eller ikke er bleven til Virkelighed, maa det siges, at Tilbagesøgsmaal vil være tilstedeligt.

l. 32 § 27 Dig. (24—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 33* Naar En har haft en Trolovet og dernæst har taget hende til Hustru, skjønt det ikke var lovligt, maa vi undersøge om Gaver der er givne er gyldige, som om de var givne under Trolovelse. Julian behandler dette Spørgsmaal med Hensyn til en Kvinde under 12 Aar, naar hun er hjemført som Brud uden at være kjønsmoden; han siger nemlig at hun er Trolovet, skjønt hun ikke er Hustru. Men det er rigtigere, hvad Labeo antager og hvad der er anerkjendt baade af mig og af Papinian i tiende Bog af hans Quæstioner, at hvis der er gaaet en Trolovelse forud, saa vedbliver den at staa ved Magt, selvom den der har hjemført hende mener at hun nu er hans Hustru; men hvis der ikke er gaaet nogen saadan forud, saa foreligger der hverken Trolovelse (da en saadan ikke har fundet Sted), eller Ægteskab (da der ikke har kunnet finde et Ægteskab Sted). Hvis der altsaa er gaaet en Trolovelse forud, er Gaven gyldig; hvis ikke, er den ugyldig, fordi han har tillagt hende den ikke som en fremmed, men som sin Hustru; og derfor vil heller ikke Talen¹⁾ kunne paaberaabes.

l. 52 Dig. (12—6)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 27* Vi giver enten af en Grund eller i en Hensigt: af en Grund, naar der er Tale om noget forbigangent, f. Ex. naar jeg giver, fordi jeg har opnaaet noget af dig eller fordi noget er gjort af dig, i hvilket Tilfælde Pengene ikke kan kræves til-

¹⁾ Se pr. h. t.: »Da Retsreglerne for Gaver mellem Mand og Hustru var som ovenfor fremstillet, foranledigede vor Keiser Antonius Augustus [5: Caracalla] ved en Tale, han holdt i Senatet for sin Fader, høisalig Severus's Død, Senatet til i Fulvius Aemilianus' og Nummius Albinus' Konsulat [206 p. Chr.] at vedtage nogen Lempelse i den strenge Ret.«

bage, selv om Grunden er falsk; i en Hensigt derimod gives der, forat noget kan skee til Gjengæld, og naar dette ikke skeer, staar Tilbagekrav aabent.

1. 6 Cod. (4—49)

Keiserne Diocletian og Maximian til Aurelius Neratius Salgssøgsmaal er, naar der ikke fra først af er aftalt noget andet, ikke <let> anvendeligt til at ophæve et indgaaet Salg, men kun til at kræve Kjøbesummen. (A. 293)

1. 19 § 6 Dig. (19—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Naar En har leiet en Leilighed for et Aar og betalt Leie for hele Aaret, og dernæst Huset efter sex Maaneders Forløb er faldet sammen eller fortæret ved Ildebrand, vil han, som Mela rigtigt har bemærket, kunne kræve Leien for Resten af Tiden tilbage ved Søgmaal ifølge Leiemaal, men ikke kunne søge den tilbage som ikke skyldt (*indebitum*); han har nemlig ikke betalt for meget af en Vildfarelse, men for at det skulde komme ham tilgode med Hensyn til Leiemaalet. Anderledes er Forholdet naar En har leiet for ti [Dukater], men betalt femten; i dette Tilfælde vil han nemlig, hvis han har betalt af en Vildfarelse, i den Tro at han havde leiet for femten, ikke have Søgmaal ifølge Leiemaal, men alene Tilbagesøgmaal. Der er nemlig stor Forskjel paa den der har betalt af en Vildfarelse, og den der har betalt hele Leien forud.

1. 3 Cod. (4—6)

Keiserne Valerian og Gallienus til Aurelius og Alexander En Gave der er tillagt eder paa det Vilkaar, at ingen af eder havde nogen Ret til at afhænde sin Part af den, har den Virkning, at Giveren eller hans Arving erhverver Tilbagesøgmaal, hvis Vilkaaret ikke opfyldes. (A. 257)

1. 8 Cod. (4—6)

Keiserne Diocletian og Maximian til Flavianus Retsvidenskaben lærer, at et Vilkaar for en Gave, hvis det ikke indeholder en Umulighed, giver Adgang til Tilbagesøgmaal fra den der har underkastet sig det og ikke opfyldt det. Hvis du altsaa har fastsat et bestemt Vil-

kaar, da du som Gave tillagde din Trolovede noget dig tilhørende, og hun ikke har opfyldt det skjønt hun var istand dertil, er der intet til Hinder for at du, hvis du ønsker det, søger hendes Arvinger til Tilbagelevering af hvad du har givet. (*A. 294*)

1. 13 § 2 Dig. (24—1)

ULPIAN *t. Sabinas B. 32* Naar En har modtaget noget for at bygge paa sin egen Grund, kan det ikke søges tilbage fra ham, fordi det snarest maa antages at skjænkes ham. Dette var ogsaa Neratius's Mening; han siger nemlig, at hvad der er givet En til at bygge en Gaard eller tilsaa en Mark, naar Modtageren ellers ikke vilde have gjort dette, falder ind under Kategorien Gave. <Saa-danne vil altsaa være forbudt mellem Mand og Hustru.>

1. 2 § 3 Dig. (44—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 76* Med Hensyn til det første Punkt: hvilke Grunde der gjør Svigs- og Tvangs-Indsigelsen anvendelig, bliver følgende at afhandle. Naar En har stipuleret sig noget af en anden uden Grund og dernæst gaar i Rette med ham ifølge denne Stipulation, rammes han ubetinget af Svigs-Indsigelsen; ligeledes naar han havde en gyldig Grund dengang han indgik Retshandelen, men nu ikke sees at have nogen gyldig Grund; thi selv om han paa det Tidspunkt da han stipulerede ikke har begaaet noget svigagtigt, maa man dog sige at han handler svigagtigt i det Øieblik Proces indledes af ham, derved at han vedbliver at kræve ifølge hin Stipulation. Hvis han altsaa har stipuleret i Hensigt at yde et Laan, men ikke har ydet det, eller der har været en anden bestemt Grund til Stipulationen, som dog enten ikke er bleven til Virkelighed eller er ophørt at eksistere, saa maa man sige at han rammes af Indsigelsen.

1. 66 Dig. (12—6)

[Om *condictio indebiti*]

PAPINIAN *Quæst. B. 8* Dette Tilbagesøgsmaal, som er indført af Billighedshensyn, bruges til at kræve fremmed Eiendom tilbage, som uden Grund befinder sig hos En.

1. 1 § 3 Dig. (12—7)

ULPIAN *t. Sabinus B. 43* Det er givet, at kun det kan søges tilbage fra En, som enten er tilfaldet ham uden berettiget Grund eller [dog] lader sig føre tilbage til en uberettiget Grund.

1. 65 § 8 Dig. (12—6).

PAULUS *t. Plautius B. 17* Naar jeg har givet dig en Slave jeg ikke skyldte dig, og du har frigivet ham, vil du, hvis du har gjort det med Vidende, være forpligtet til at udrede Værdien af ham; hvis du har gjort det uden Vidende, vil du ikke være forpligtet hertil, <men kun med Hensyn til den Berigelse, du har indvundet ved den Frigivnes Tjeneste, og til at tilbagelevere Arv, der maatte være tilfaldet ham.>

1. 26 § 12 Dig. (12—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 26* En Frigiven, som troede at skyldte sin Patron Arbeide, har udført det. Julian skriver i 10de Bog af sine Digester, at han ikke kan anvende Tilbagesøgsmaal, <selv om han kun har udført Arbeidet i den Formening, at han var forpligtet til det; thi den Frigivne har en naturlig Forpligtelse [d: en *obligatio naturalis*] til at udføre Arbeide for sin Patron.> Men ogsaa hvis han ikke har udført et Arbeide for sin Patron, men, naar der forlangtes en Tjenesteydelse af ham, har faaet den afløst af en Pengeydelse til Patronen og har betalt den, kan han ikke kræve den tilbage. Men hvis han har udført Arbeider for sin Patron der ikke har Karakter af Tjenesteydelse, men af Haandværk, f. Ex. som Maler eller lign., i den Tro at han skyldte dem, saa er det et Spørgsmaal om han kan anvende Tilbagesøgsmaal. Celsus mener (i 6te Bog af sine Digester), at Forholdet med Arbeider er det, at de er forskellige, eftersom de udføres af den ene eller den anden eller for den ene eller den anden; thi ofte forandrer et Menneskes Kræfter eller Naturomstændigheder Forholdet ved et Arbeide, og derfor kan man ikke selv med sin bedste Villie tilbagegive et Arbeide. Men de her omtalte Arbeider, siger han, tilsteder en Vurdering; og undertiden søger vi jo een Ting tilbage, skjønt vi har ydet en anden, f. Ex.: jeg har

overdraget En en Eiendom jeg ikke skyldte ham, og søger dens Udbytte tilbage; eller jeg har overdraget dig en Slave jeg ikke skyldte dig, og ham har du solgt uden Svig for en rimelig Pris; saa skal du jo kun refundere hvad du har i Behold af Kjøbesummen; eller jeg har gjort Slaven værdifuldere paa min Bekostning, bør saa det ikke vurderes? Saaledes kan der, siger han, ogsaa i foreliggende Tilfælde søges tilbage saa meget som jeg kunde leie Arbeidet for. — Hvis han bliver delegeret af sin Patron til at gøre Tjenestearbejde hos en anden, spørges der (hos Marcellus i 20de Bog af hans Digesten) om han skylder dette Arbejde. Marcellus siger, at han ikke er forpligtet dertil, <med mindre Arbeidet falder ind under Haandværk; thi dette skal paa Patronens Befaling ogsaa udføres for en anden;> men naar han har udført Tjenestearbejde som delegeret, kan han ikke anvende Tilbagesøgsmaal hverken mod den Creditor for hvem han har udført det, thi det er udført for ham af Hensyn til en anden og han faar kun hvad der tilkommer ham, ei heller mod Patronen, fordi Arbeidet skyldes ham ifølge en naturlig Forpligtelse.

1. 34 pr. Dig. (41—2)

ULPIAN *Disputat. B .7* Naar du har indsat mig i ledig Besiddelse af Cornelius's Gaard og jeg har ment at jeg var indsat i Sempronius's men har tiltraadt Cornelius's, erhverver jeg ikke Besiddelse <med mindre vi blot har taget fejl af Navnet og har været enige om Gjenstanden.> Men eftersom vi har været enige om Gjenstanden, kan der tvivles om ikke du dog mister Besiddelsen, fordi vi, som Celsus og Marcellus skriver, kan opgive og forandre Besiddelse alene ved Hensigten; er den saa ikke ogsaa erhvervet i dette Tilfælde? Men jeg tror ikke at en Vildfarende kan erhverve den; altsaa vil En heller ikke kunne miste Besiddelse, som paa en Maade betingelsesvis har opgivet Besiddelse.

§ 36.

Tvang, Svig og andre Ugyldighedsgrunde.

1. 1 pr. Dig. (4—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Prætor siger: »Hvad der er udført paa Grund af Tvang (*metus causa*), vil jeg ikke holde gyldigt«.

1. 21 § 5 Dig. (4—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 11* Naar jeg har tiltraadt en Arv under Tvang, mener jeg at jeg bliver Arving, fordi jeg dog har villet under Tvang, skjønt jeg ikke havde villet, hvis jeg havde været fri. Men jeg maa kunne opnaa Gjenindsættelse hos Prætor, saaledes at der tillægges mig Ret til at fragaa Arv.

1. 1 Dig. (4—1)

Se S. 33.

§ 1 Inst. (4—13)

Se S. 30.

1. 14 § 3 Dig. (4—2)

Se S. 28.

§ 31 Inst. (4—6)

Se S. 24.

1. 4 § 33 Dig. (44—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 76* Indsigelsen paa Grund af Tvang havde Cassius ikke opstillet¹⁾, idet han lod sig nøie med Svigs-Indsigelsen, der er generel; men man har fundet det praktisk ogsaa at væbne Indstævnte med Tvangs-Indsigelsen. Den er nemlig noget forskjellig fra Svigs-Indsigelsen, for saa vidt som Svigs-Indsigelsen omfatter dens Person der har handlet svigagtigt, derimod er Tvangs-Indsigelsen formuleret sagligt: »hvis der ikke i den Sag er skeet noget af Tvang«; saaledes at vi ikke undersøger om Sagsøgeren har gjort noget for at øve Tvang, men om der overhovedet i denne Sag er gjort noget for at øve Tvang af hvemsomhelst, ikke blot af Sagsøgeren. Og medens der ikke kan reises Indsigelse

¹⁾ nemlig som Prætor optaget i sit Edikt.

hentet fra Forgjængerens Svig, saa følger vi den Retsregel, at der kan reises Indsigelse mod Tvang der er anvendt ikke blot af Forgjængeren, men af hvemsomhelst.

1. 9 § 6 Dig. (4—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Skjønt vi mener at der maa gives tingligt Søgmaal, fordi Sagen hører til dens Formuesgoder der har været Gjenstand for Magt, saa kan det dog ikke uden Grund siges, at naar En anvender det firdobbelte Erstatnings-Søgmaal, udelukkes det tinglige Søgmaal, og omvendt.

1. 3 Cod. (2—19 [2—20 Kr.])

Keiser Gordian til Gaius Hvis din Bedstefader med Magt eller Tvang er bleven tvungen til at sælge Gaarden, saa vil du, selvom Kjøberen har solgt den til en anden, ikke desto mindre, hvis du er din Bedstefaders Arving, efter Henvendelse til Provinsens Statholder i Henhold til det staaende Edikt kunne fordre at den gives dig tilbage mod at du tilbagegiver Kjøbesummen, eftersom det er vedfægtet at der ogsaa tilstedes tingligt Søgmaal — dog kun under Forudsætning af at den senere Erhverver ikke er beskyttet ved Forældelse. (A. 238)

1. 21 § 3 Dig. (4—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 11* Naar Medgift er lovet af Tvang, mener jeg ikke at der opstaar nogen Forpligtelse, <fordi det er det ene rette at heller ikke et saadant Løfte om Medgift har Gyldighed.>

1. 116 pr. Dig. (50—17)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Intet er saa modsat Enighed (og paa Enighed beror *bonae fidei* Rettergangen), som Magt og Tvang; at godkjende saadant strider mod Ærbarhed.

1. 5, 6 Dig. (4—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Ved *metus* [ordret: Frygt; oversættes her ellers ved »Tvang] maa efter Labeo ikke forstaaes en hvilken som helst Frygt (*timor*), men Frygt for et større Onde.

6. GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 4* Ikke et taabeligt Menneskes Frygt, men kun en Frygt der med Grund kan opstaa ogsaa hos den bestemteste Mand, maa siges at omfattes af dette Edikt.

l. 4 § 2 Dig. (12—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 26* Overalt hvor der kun foreligger Uhæderlighed fra *M o d t a g e r e n s* Side, kan der efter Celsus kræves tilbage; f. Ex. naar jeg har betalt dig for ikke at tilføie mig en Uret.

l. 3 § 1 Dig. (4—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Ved Magt forstaar vi her en Magtanvendelse der truer Liv og Lemmer og som skeer imod Ærbarhed; ikke den som Øvrigheden rettelig udøver, d. v. s. ifølge Lov og Ret og i Kraft af vedkommende Embedes Beføielse. Hvis derimod *<en af Roms Øvrigheder eller en Provinsstatholder>* begaar noget uretmæssigt, er efter Pomponius dette Edikt anvendeligt, f. Ex. hvis han afpresser En Penge ved at true ham med Døden eller med Piskning.

l. 7 § 1 Dig. (4—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Naar En har betalt noget eller forpligtet sig, fordi han er blevet grebet i Tyveri eller Hor eller anden Misgjerning, saa kan han, som Pomponius rigtig bemærker i 28de Bog, anvende dette Edikt; thi han har frygtet Død eller Fængsel. Ganske vist er det ikke tilladt at dræbe enhver Horkarl, ei heller en Tyv *<naar han ikke forsvarer sig med Vaaben,>* men de havde jo ogsaa kunnet dræbes uden Ret, og altsaa vil Frykten herfor have været begrundet. — Ogsaa hvis han har afhændet noget for ikke at blive røbet af den der har grebet ham, maa det antages at han beskyttes af dette Edikt, fordi han jo, hvis han var blevet røbet, havde kunnet rammes af de ovennævnte Onder.

l. 12 § 2 Dig. (4—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Julian siger at den der har brugt Magt imod sin Skyldner for at faa ham til at be-

tale, ikke rammes af dette Edikt, <paa Grund af Tvangs-Søgsmaalets Natur, der kræver at der er lidt Skade; derimod kan det ikke negtes at Kreditor rammes af lex Julia om Magt og har mistet sit Krav.>

1. 14 pr. Dig. (4—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Ligeledes hvis jeg har tvunget dig til at kvittere for en Gjældspost, naar jeg var sikker imod Søgsmaal fra dig ved en til enhver Tid anvendelig Indsigelse, maa dette Edikt antages at være uanvendeligt, fordi du intet Tab har lidt.

1. 1 § 1 Dig. (4—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Ediktets Ord er som følger: »Hvad der paastaas at være skeet ifølge Svig, derom vil jeg, hvis der ikke foreligger andet Søgsmaal herom og der synes at være berettiget Grund, give Proces«.

1. 2 § 1 Dig. (44—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 76* Vi maa dernæst betragte, i hvilke Tilfælde Svigs-Indsigelsen er anvendelig og mod hvilke Personer den kan reises. <Her er først at mærke, at det maa udtrykkelig angives, over hvis Svig man klager; altsaa ikke saglig Formulering »hvis der ikke i den Sag er skeet noget ved Svig«, men saaledes: »hvis der ikke i den Sag er skeet noget ved Svig fra Sagsøgerens Side«. Den der reiser Indsigelsen maa altsaa bevise at der har foreligget Svig fra Sagsøgerens Side, og det vil ikke være nok at han godtgjør, at der foreligger Svig i Sagen; eller hvis han paastaar at der har foreligget Svig fra en andens Side, maa han udtrykkelig opregne disse Personer, at sige hvis det er saadanne hvis Svig kommer i Betragtning.>

1. 4 §§ 27—31 Dig. (44—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 76* Indsigelse hentet fra Forgjængers Svig kan ikke reises mod Kjøberen. Men hvis denne beraaber sig paa sin Forgjængers Besiddelsestid,

antages det at være fuldstændig billigt at han maa lide for Forgjængerens Svig; og det er ganske rigtigt, naar Overleveringen siger, at en Indsigelse der er knyttet til Tingen ogsaa kommer Kjøberen til Skade, men at en Indsigelse der opstaar af en Persons Retsbrud, ikke bør komme ham til Skade. 28. Hvis en Arv efter Gaius Seius vilde tilfalde dig som Intestatarving, men jeg er indsat som Testamentsarving, og du svigagtig har overtalt mig til ikke at tiltræde Arven, og du saa, efterat jeg har afslaaet Arven, har afstaaet den til Sempronius og modtaget Betaling derfor, og han søger Arven af mig: saa behøver han ikke at finde sig i Indsigelse i Anledning af Svig fra dens Side der har afstaaet ham den. 29. Men hvis En vindicerer i Kraft af et Legat, <eller En hvem en Ting er tilfalden ifølge en Gave vindicerer den,> maa han saa finde sig i en Svigs-Indsigelse <i Anledning af dens Handlemaade i hvis Sted han er traadt?> Pomponius mener nærmest at han bør tilbagevises; og jeg mener ogsaa at saadanne Personer kan tilbagevises med Indsigelsen, idet de jo har erhvervet Besiddelse uden Modydelse; thi Eet er at købe, et andet at træde i Ens Sted af saadanne Grunde. 30. Samme Spørgsmaal behandler Pomponius med Hensyn til den, der har modtaget Ting i Pant, naar han anlægger Servius- eller Hypothek-Søgsmaal; ogsaa han maa, mener Pomponius, tilbagevises, fordi Tingen jo skal vende tilbage [nemlig efter Panteforholdets Ophør] til den der har handlet svigagtigt. 31. Derimod kan som sagt Hjemmelsmands Svig ikke gøres gjældende mod Kjøber. Men dette vil vi kun lade gjælde overfor Kjøber, samt for den der har indgaaet et Bytte eller modtaget en Ting i Betalings Sted, og overfor Personer, der er at stille lige med Kjøber. Naar derimod en Slave er udleveret til Erstatning for lidt Skade, mener Pomponius, <at Modtageren maa finde sig i samme Indsigelse, som den maatte finde sig i, der har udleveret ham. Overhovedet maa enhver der kan antages at have erhvervet paa en hvilken som helst anden Maade, der staar Erhvervelse uden Modydelse nær, finde sig i en Svigsindsigelse hentet fra den Persons Forhold, i hvis Sted han er traadt; det er nemlig nok, at den der har betalt en Kjøbesum eller noget dermed ækvivalerende,

naar han er Kjøber i god Tro, ikke rammes af Svigsindsigelse hentet fra Forgjængerens Forhold — selvfølgelig hvis han selv er fri for Svig. Er han derimod ikke selv fri for Svig, saa er vi indenfor Svigsindsigelsens Rækkevidde, og han maa finde sig i en Indsigelse hentet fra hans egen Svig.>

I. 3 § 3 Dig. (17—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 32* Naar et Interessentskab er indgaaet svigagtigt eller i bedragerisk Hensigt, er det *ipso jure* ugyldigt, fordi god Tro er uforenelig med Bedrageri og Svig.

Sammenligning med dansk Ret: Villiestheori og Tillidstheori.

I. 1 § 15 Dig. (44—7)

Se S. 37.

Mangler ved Retshandelens Indhold.

I. 112 § 3 Dig. (30)

MARCIAN *Institut. B. 6* Naar En i et Testamente har skrevet at der skal ske noget som strider mod Ret eller Ærbarhed, saa er det ugyldigt, som f. Ex. naar En har skrevet noget imod en Lov eller mod Prætors Edikt eller ogsaa noget uhæderligt.

I. 4 Cod. (8—38 [8—39 Kr.])

Keiserne Diocletian og Maximian til Domna Det er indlysende at I ikke har noget Søgmaal paa Grundlag af det Dokument, eftersom der mod Ærbarhed har været optaget en Stipulation om ventendes Arv deri; thi alt hvad der mod Ærbarhed indgaar saavel i en formløs Overenskomst som i en Stipulation, er ugyldigt. (A. 293)

I. 6 Cod. (2—3)

Keiser Antoninus til Julia Basilia At Overenskomster, som slttes mod Love og Forordninger eller mod

Ærbarhed, er uden Kraft, er en uomtvistet Retsgrund-sætning. (A. 213)

1. 29, 30 Dig. (1—3)

PAULUS *t. lex Cincia* Imod Loven handler den, som gjør hvad Loven forbyder; omgaa Loven gjør den, som uden at bryde Lovens Ord gaar udenom dens Mening.

30. ULPIAN *t. Ediktet B. 4* Loven omgaas nemlig, naar det skeer, som den ikke har villet skulde skee, men som den ikke har forbudt; og samme Forskjel som der er mellem *ῥητὸν* og *διὰ νοῖα* [Ordlyd og Mening], samme Forskjel er der mellem Omgaaelse af Loven og det der sker mod Loven.

1. 5 Cod. (1—14)

Keiserne Theodosius og Valentinian til Gardechefen Florentius Der er ingen Tvivl om at den forbryder sig mod Loven som holder sig til Lovens Ord, men modarbejder Lovens Hensigt; og den skal ikke undgaa de i Lovene fastsatte Straffe, som imod Rettens Mening svigagtigt skyder sig ind under Ordlydens falske Paaskud. Det er nemlig Vor Villie, at ingen Overenskomst, ingen Aftale, ingen Kontrakt skal antages at være sluttet mellem dem som kontraherer naar Loven forbyder at kontrahere. 1. Og Vi byder, at ogsaa Lovfortolkninger, saavel gamle som nye, i videste Omfang skal falde ind herunder, saaledes at der af Lovgiveren ikke forlanges andet end at han har forbudt hvad han ikke har villet skulde skee, og at det er tilladt at slutte sig til Resten efter Lovens Hensigt, som om det var udtrykt i den; det vil sige, at det som forbydes af Loven, hvis det skeer, ikke blot er uden Virkning, men ogsaa betragtes som uskeet, selv om Lovgiveren kun har forbudt det og ikke udtrykkelig har sagt at det Skete skal være uden Virkning. Ogsaa forsaavidt angaar Følger af eller formedelst det som er skeet mod Lovens Forbud, foreskriver Vi at disse skal være intet-sigende og uden Virkning. 2. Ifølge ovennævnte Regel, som Vi har besluttet skal overholdes overalt hvor Loven forbyder en Handling, er det altsaa givet at en Stipula-

tion af den Art ikke hinder, et Mandat er uden Betydning, og at Eed ikke maa tilstedes. (*A. 439*)

1. 15 Dig. (28—7)

PAPINIAN *Quæst. B. 16* En Søn i Afhængighed, der er indsat til Arving under en Betingelse som Senat eller Keiser misbilliger, kan faa Faderens Testamente omstødt under Paaberaabelse af at det ikke stod i hans Magt at opfylde Betingelsen; thi Handlinger som krænker vor Pligt eller Sømmelighedsfølelse eller skader vort gode Navn, og, for at udtrykke mig alment, er imod god Skik, maa vi antages heller ikke at kunne udføre.

§ 37.

R e t s h a n d l e r s U g y l d i g h e d.

1. 112 Dig. (50—17)

Se S. 31.

1. 2 pr., § 1 Dig. (16—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 29* Først var det i Keiser Augusts og senere i Claudius's Tid ved Edikter af begge blevet forbudt at Kvinder optraadte for deres Mænd. 1. Senere vedtoges en Senatsbeslutning, hvorved alle Kvinder fik fuld Beskyttelse. Denne Senatsbeslutnings Ordlyd er følgende: »Paa Foranledning af Konsulerne M. Silanus's og Vellæus Tutors Indstilling angaaende Forpligtelser for Kvinder, der bliver Skyldnere for Andre, og Forespørgsel om hvad der i saa Henseende var at foretage, har Senatet udtalt følgende Mening. Angaaende Sikkerhedsstillen og Overtagelse af Andres Laan, hvorved Kvinder er optraadt, maa det antages hidtil at have været Retspraxis, at der kun da ikke i den Anledning kunde afkræves dem noget eller tilstededes Søgmaal imod dem, naar de var optraadt for deres egne Mænd; men da det overhovedet er ubilligt at de udfører Mænds Forretninger og bindes ved den Art Forpligtelser, mener Senatet, at de til hvem der i den Anledning skeer Henvendelse i Retten, vil handle rettelig og tilbørlig, naar de drager Omsorg for at Senatets Ønske i saa Henseende efterkommes«.

I. 27 § 2 Dig. (2—14)

PAULUS *t. Ediktet B. 3* Der er skeet Aftale om et Obligationsforholds Ophør; senere er man blevet enig om at det skulde staa ved Magt. Den første Aftale vil afkræftes af den anden, ganske vist ikke *ipso jure*, saaledes som en Stipulation hæves af en anden Stipulation <naar dette er dens Indhold,> fordi der ved Stipulationer begrundes en Ret, men i [formløse] Aftaler kun indeholdes en Kjendsgjerning; af denne Grund maa her en Indsigelse afkræftes ved en Mod-Indsigelse. Paa samme Maade opnaas at den ældre Aftale ikke kommer Kautionisterne til Gode. Men hvis Aftalen var en saadan at den ogsaa afskar et Søgmaal, f. Ex. for Injurier, vil Vedkommende ikke ved en senere Aftale kunne bevirke at han kan anlægge Søgmaal, idet baade det oprindelige Søgmaal er afskaaret og den senere Aftale er uvirksom til at skaffe Ret til Søgmaal; thi et Injuriesøgmaal af fødes ikke af en Aftale, men af en Fornærmelse. Det Samme maa vi ogsaa sige med Hensyn til *bonae fidei* <Kontrakter,> hvis en Aftale har ophævet en Forpligtelse i dens Helhed, f. Ex. en Forpligtelse i Anledning af et Kjøb; thi ved den nye Aftale gjenoplives den tidligere Forpligtelse ikke, men Aftalen vil kun nytte til at indgaa ny Kontrakt. Men hvis der er kommet en Aftale imellem, ikke til Ophævelse af Kontrakten i dens Helhed, men til Indskrænkning af den, saa kan en senere Aftale fornye den oprindelige Kontrakt. <Dette kan ogsaa finde Anvendelse i Tilfælde af Medgifts-Søgmaal.> Sæt at en Kvinde har aftalt at hendes Medgift skal gives tilbage strax, og dernæst aftaler, at den skal gives tilbage <efter den herfor i Lovene fastsatte Frist¹⁾> saa føres dermed Medgiften ind under de for den eiendommelige Retsregler. Og det kan ikke indvendes at Medgiftens Vilkaar forringes ved Aftalen; <thi saasnart Medgiftssøgmaalet føres ind under de Retsregler, som Loven har opstillet af Hensyn til dets eiendommelige Beskaffenhed, saa bliver Medgiftens Vilkaar ikke forringet, men faar blot sin naturlige Karakter.> Dette er ogsaa antaget af en Autoritet som Scaevola.

¹⁾ Ved Ægteskabers Opløsning skal Manden tilbagebetale Medgiften; men der gives ham hertil, ialtfald for visse Dele af den, en Frist af 3 Aar.

1. 19 pr. Dig. (46—4)

ULPIAN *Regler B.* 2 Naar En, der er forpligtet ikke ved Ord men ved en Handling, faar Kvittering, saa ophæves vel ikke hans Forpligtelse, men han kan beskytte sig ved en Svigs-Indsigelse eller ved en Indsigelse grundet paa Aftale.

1. 1 § 4 Dig. (13—5)

ULPIAN *t. Ediktet B.* 27 Det maa antages at den der har indgaaet en ugyldig Stipulation, naar han har villet indgaa en Stipulation og ikke et Konstitut [se § 97], ikke kan anlægge Sag for Konstitut (*de pecunia constituta*), eftersom Modparten har handlet ikke som Konstituent, men som Promittent.

1. 3 Cod. (5—74)

Keiser Justinian til Gardechefen Menas Naar Mindreaariges Ting afhændes eller pantsættes uden Dekret af Overformynderiet (hvad enten den Mindreaarige endnu er under Kurator eller ved Myndighedserklæring er fritaget for Kuratel), og disse samme Mindreaarige efter at have naaet fuldmyndig Alder ved langvarig Stiltien frasiger sig Sagsanlæg i den Anledning, forat den ugyldige Afhændelse eller Pantsættelse kan bekræftes ved langvarig Stiltien, saa er det Vor Villie at der skal være fastsat en bestemt Frist til en saadan Bekræftelse. Vi foreskriver derfor, at naar der fem Aar i Træk efter fuldendt Mindreaarighed (5: efter det 25de Aar) at regne ikke er ført Klage over saadan Afhændelse eller Pantsættelse af den der har foretaget den eller hans Arving, saa kan den ingenlunde tages tilbage under Paaberaabelse af det manglende Dekret, men den forpligter paa samme Maade som om Tingen fra først af var afhændet eller pantsat ifølge lovligt Dekret. Gaver af Mindreaarige kan jo ikke engang foretages med Dekret; hvis altsaa en Mindreaarig eller En der ved Myndighedserklæring er fritaget for Kuratel har overført en fast Eiendom som Gave til en anden (fraregnet Gaver for Bryllups Skyld), saa vil dette ikke have Gyldighed, med mindre der efter det fyldte 25de Aar er hengaaet ti Aar mellem Nærværende, tyve Aar mellem Fraværende, uden at Giveren har foretaget

noget Skridt i Sagen; dog saaledes at der kun tilregnes Arvingen det Tidsrum som, hvis han er mindreaarig, er forløbet under Stiltien fra det Tidspunkt, da han opnaaede Myndighedsalderen. (A. 529)

1. 29 Dig. (50—17)

PAULUS *t. Sabinus B. 8* Hvad der fra først af er beheftet med Feil, kan ikke blive gyldigt ved Forløb af Tid.

1. 72 Dig. (6—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Naar du af Titius har kjøbt Sempronius's Eiendom og den er blevet dig overdraget efter Udbetaling af Kjøbesummen, og dernæst Titius har arvet Sempronius og har solgt og overdraget samme Eiendom til en anden, er det billigt at du gaar forud. Thi endog hvis selve Sælgeren søgte Tingen af dig, vilde du kunne tilbagevise ham med en Indsigelse. Ja selv om han selv besad den og du søgte den, vilde du kunne benytte en Modindsigelse mod hans Eiendomsindsigelse.

1. 20 pr. Dig. (13—7)

PAULUS *t. Ediktet B. 29* Trediemands Ting kan pantsættes med Eierens Samtykke; ja selv om den er pantsat uden hans Vidende, er Pantet gyldigt, naar han bagefter godkjender det.

§ 38.

R e t s h a n d l e r s I n d h o l d.

1. 219 Dig. (50—16)

PAPINIAN *Respons. B. 2* Man er enig om, at i Aftaler gaar Hensynet til Parternes Villie fremfor Hensynet til Ordlyden. Da altsaa Kommunen har bortforpagtet Grundstykket paa det Vilkaar, at det skulde gaa over til Forpagterens Arving, har Arvingernes Ret ogsaa kunnet overføres til en Legatar.

1. 3 Cod. (6—28)

Keiser Justinian til Gardechefen Julian Naar En har gjort sin Søn arveløs i følgende Form: »min Søn N. N.

skal være mit Bo uvedkommende«, maa en saadan Søn ved dette Udtryk antages at være, ikke forbigaaet, men gjort arveløs. Da nemlig Arveladerens Mening er ganske aabenbar, bør Ordlydens Fortolkning i intet Tilfælde gjælde saa meget at den gaar forud for Meningen. (*A. 531*)

1. 17 § 4 Dig. (35—1)

Se S. 70

1. 9 Cod. (8—53) [8—54 Kr.]

Se S. 55.

1. 3 Cod. (8—54 [8—55 Kr.]

Se S. 42.

§ 39.

Betingelser og Tidsbestemmelser.

1. 1 Dig. (18—2)

PAULUS *t. Sabinus B. 5* Salg med Forbehold af bedre Bud foregaar i denne Form: »Den Gaard skal være kjøbt af dig for eet hundrede, saafremt ingen inden førstkommende 1ste Januar gjør et bedre Bud, som Følge af hvilket Tingen skal gaa fra Eieren«.

1. 2 pr. Dig. (18—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 28* Naar en Gaard sælges under Forbehold af bedre Bud (*in diem addicitur*), er det et Spørgsmaal om der foreligger et rent Kjøb, men som er stillet under en opløsende Betingelse, eller der snarere foreligger et betinget Kjøb. Jeg mener, at det Rigtige er, at det kommer an paa hvad der er tilsigtet. Hvis det nemlig er tilsigtet, at Kjøbet skal gaa tilbage hvis der viser sig et bedre Vilkaar, saa vil der foreligge et rent Kjøb, som ophæves under en Betingelse; men hvis det er tilsigtet, at Kjøbet skal komme istand med mindre der tilbyder sig et bedre Vilkaar, vil der foreligge et betinget Kjøb.

1. 7 pr. Dig. (35—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 18* <Anvendeligheden af Mu-

cius's Kaution¹⁾ er begrændset til negativt affattede Betingelser, > f. Ex. »hvis han ikke gaar op paa Capitolium«, »hvis han ikke frigiver Stichus« o. l. Dette er Aristo's, Neratius's og Julians Opfattelse, og den bekræftes i en Forordning af høisalig Pius. <Dette er ikke blot antaget m. H. t. Legater, men ogsaa ved Arv er det samme Mid- del erklæret anvendeligt.>

l. 3 Dig. (39—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 76* Det maa overhovedet slaas fast, at det med Hensyn til Gaver gjør en stor Forskjel, om der har været en Grund til at give eller en Betingelse derfor; har der været en Grund, udelukkes Tilbagesøgning, men har der været en Betingelse, kan der blive Plads for Tilbagesøgning.

l. 10 § 1 Dig. (28—7)

ULPIAN *Disputat. B. 8* Antaget at En er indsat til Arving i denne Form: »N. N. skal være Arving, hvis jeg har nævnt ham som Arving i en Codicil«, saa er Indsættelsen gyldig ogsaa hvis der er Tale om en Søn i Afhængighed²⁾, eftersom en Betingelse, som har Hensyn til Fortid eller til Nutid, ikke er nogen Betingelse, f. Ex.: »hvis Partherkongen er i Live«, eller: »hvis Skibet er i Havn«.

l. 9 § 1 Dig. (46—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 47* Den der stipulerer under en Betingelse som under alle Omstændigheder vil indtræde, antages at stipulere ubetinget.

§ 11 Inst. (3—19)

Naar der føies en umulig Betingelse til en Forpligtelse, gjælder Stipulationen ikke. Ved en umulig Betingelse forstaas en Betingelse, hvis Indtræden er ude-

¹⁾ Q. Mucius Scaevola havde opstillet den Regel, at naar et Legat var efterladt under en negativ Betingelse (et Forbud), kunde Legataren kræve Legatet mod at stille Sikkerhed for dets Tilbagebetaling i Tilfælde af at han overtraadte Forbudet.

²⁾ En Søn i Afhængighed (*in patria potestate*) kan ikke af sin Fader indsættes til Arving betingelsesvis, men maa enten gjøres arveløs eller indsættes uden Betingelse.

lukket ifølge Naturlovene, f. Ex. hvis En siger: »lover du at give, dersom jeg rører ved Himlen med min Finger?« Hvis derimod En stipulerer efter denne Form: »lover du at give dersom jeg ikke rører ved Himlen med min Finger?«, antages Forpligtelsen at være indgaaet ubetinget, og Vedkommende kan derfor strax kræve den opfyldt.

1. 99 Dig. (35—1)

PAPINIAN *Quæst. B. 18* Betingelser der kommer udefra, ikke hidrører fra Testamentet, d. v. s. saadanne som stiltiende synes indeholdte deri, gjør ikke Legater betingede.

1. 43 § 10 Dig. (21—1)

PAULUS *t. Kurulædilernes Edikt B. 1* Undertiden maa et Salg, selv om det er ubetinget, blive henstaaende uafgjort paa Grund af en i selve Retsforholdet liggende Betingelse (*condicio iuris*), f. Ex. naar en Slave, hvorover En har Brug og Nytte, en Anden Eiendomsret, har kjøbt Noget. Saalænge det nemlig er uvist, af hvis Formue han betaler Kjøbesummen, staar det hen, for hvem Tingen er erhvervet, og derfor staar Søgmaal til Kjøbets Tilbagegang (*actio redhibitoria*) ikke aabent for nogen af dem.

1. 1 § 3 Dig. (35--1)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 3* En Betingelse er indeholdt i et Legat f. Ex. naar vi stifter det i følgende Form: »det Barn Arescusa maatte føde, skal Arvingen give til N. N.«, eller: »den Indtægt som maatte oppebæres af den og den Gaard, skal Arvingen give til N. N.«, eller: »den Slave, som jeg ikke ved Legat giver til nogen anden, skal han give til Seius«.

1. 21 Dig. (23—3)

ULPIAN *t. Sabinus B. 35* En Stipulation om en Ydelse som Medgift indeholder utvivlsomt følgende Betingelse: »hvis Giftermaal finder Sted«, og der kan utvivlsomt kun anlægges Søgmaal ifølge en saadan Stipulation (selv om Betingelsen ikke er udtrykkelig nævnt), hvis Giftermaal har fundet Sted. Opsiges altsaa Trolovelsen, maa Betingelsen for Stipulationen antages at være udebleven.

I. 1 § 7 Cod. (6—51)

Keiser Justinian til Senatet i Konstantinopel og i Rom
 Naar noget efterlades under en Betingelse, være sig en tilfældig eller en vilkaarlig eller en blandet, altsaa under Betingelser hvis Indtræden beror paa Tilfældet eller paa Modtagerens Villie eller paa begge Dele, saa maa man afvente den Betingelses Indtræden, under hvilken Tingen er efterladt, eller dens Tidspunkt, saaledes at det Efterladte først da tilfalder Vedkommende, naar enten Betingelsen opfyldes eller det ubestemte Tidspunkt er indtraadt. Hvis den, der skulde have Fordelen af den testamentariske Bestemmelse, dør forinden, eller han vedbliver at leve, men Betingelsen udebliver, saa forordner Vi i Analogi hermed, at det som den uvirksomme Bestemmelse angaar, skal forblive hos dem hvem det er paalagt at udrede det, med mindre ogsaa i dette Tilfælde enten en Substitut modtager det Efterladte eller en Medindsat (være sig Arving eller Legatar) erhverver det for sig, idet det er en ubestridt Retsregel, at Substitution er tilladt baade ved Arv og ved Legater og Fideikommissar og Døds-gaver. (A. 534)

I. 71 § 1 Dig. (35—1)

PAPINIAN *Quæst. B. 17* Der er efterladt Titius hundrede paa den Betingelse, at han ægter Maevia, som er Enke. Denne Betingelse vil ikke blive eftergivet, altsaa bør heller ikke Kautionen [for dens Opfyldelse] eftergives. Mod denne Antagelse kan ikke indvendes, at Prætor negter Søgmaal, naar En lover en Anden Penge paa den Betingelse at han *ikke* ægter Maevia; thi Eet er at berøve En Friheden i Valg af Ægteskab ved Trusel om et Tab, et andet at opfordre ham til et Ægteskab i et Testamente under en vis Betingelse.

I. 97 § 2 Dig. (45—1)

CELSUS *Digest. B. 26* »Hvis jeg tager dig til Mand, lover du saa at give ti [Dukater]?« I dette Tilfælde mener jeg, at Søgmaal kun bør negtes efter Undersøgelse af Sagens Omstændigheder, og ikke sjældent maa en saadan Stipulation efter Omstændighederne godkjendes. Ligeledes naar en Mand har indgaaet en Stipulation med en

Kvinde paa lignende Maade om noget der ikke skal betragtes som Medgift.

l. 213 pr. Dig. (50—16)

ULPIAN *Regler B. 1 Cedere diem* (at Erhvervsdagen kommer) betyder, at Pengene begynder at skyldes; *venire diem* (at Forfaldsdagen kommer) betyder, at den Dag er kommet paa hvilken Pengene kan kræves. Naar En har stipuleret uden Tilføjelse af nogen Art, er baade Erhvervsdag og Forfaldsdag kommet; naar han har stipuleret med en Begyndelsestermin, er Erhvervsdagen kommet, men endnu ikke Forfaldsdagen; naar han har stipuleret under en Betingelse, er hverken Erhvervsdag eller Forfaldsdag kommet, saalænge Betingelsen endnu henstaar uopfyldt.

l. 37 Dig. (18—1)

ULPIAN *Disputat. B. 3* Naar En har solgt en Gaard, der er tilfaldet ham ved Arv, paa følgende Vilkaar: »den skal være kjøbt af dig for saa meget som den er kjøbt for af Arveladeren«, og det senere befindes at Gaarden ikke er kjøbt af Arveladeren, men er skjænket ham, maa det antages at der foreligger en Slags Salg uden Købesum¹⁾, og Sagen bliver altsaa at opfatte i Analogi med et betinget Salg, der er ugyldigt, hvis Betingelsen udebliver.

l. 15 pr. Dig. (18—2)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 9* Naar en Eiendom er solgt under Forbehold af bedre Bud og Sælgeren er død inden Fristens Udløb, er Eiendommen kjøbt af første Kjøber, hvad enten Sælgeren faar en Arving *efter* Fristen eller slet ingen Arving faar; thi der kan ikke være Tale om et bedre Bud som foretrækkes af Eieren, naar Sælgeren ikke eksisterer. Faar han derimod en Arving inden Fristen for Forbeholdet udløber, kan der gøres Arvingen et bedre Bud.

l. 69 § 1 Dig. (30)

GAIUS *t. Prætors Edikt om Legater B. 2* Naar Arvingen har afhændet en Slave, der var bortgivet betin-

¹⁾ Et saadant Salg er ugyldigt.

gelsesvis ved Legat, og dernæst Betingelsen indtræder, kan Legataren ikke desto mindre vindicere Slaven, og Legatet træder ikke ud af Kraft.

I. 105 Dig. (35—1)

POMPONIUS *Epistler B. 5* Naar en Gaard, der af Arvelader er bortskjænket som Legat under en Betingelse, af Arvingen skjænkes som Legat til en anden, medens Betingelsen henstaar uopfyldt, og dernæst den Betingelse indtræder som var knyttet til den første testamentariske Bestemmelse, saa gaar Eiendomsretten ikke tabt for den første Legatar, og Arvingen kan ikke indrette en indviet Plads paa den Gaard, ei heller paalægge den en Servitut; ja en paalagt Servitut vil endog ophøre, naar Betingelsen indtræder.

I. 4 § 3 Dig. (18—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 28* Marcellus skriver i femte Bog af sine Digester, at naar en Gaard er solgt *pure*, men under Forbehold af bedre Bud inden en vis Frist, og der saa indgaar et bedre Bud, ophører Panteforholdet, dersom Kjøberen har givet den Gaard i Pant. <Heraf indses, at Kjøberen er Eier i Mellemtiden; ellers vilde Pantsætningen overhovedet ikke have nogen Virkning.>

I. 3 Dig. (20—6)

ULPIAN *Disputat. B. 8* Naar en Ting er bleven solgt med Forbehold af at Sælgeren inden en vis Frist kan antage et bedre Bud, og den er overgivet, og Kjøberen, inden der gjordes et bedre Bud, har givet Tingen i Pant, saa ophører, som Marcellus skriver i 5te Bog af sine Digester, Panteforholdet, dersom der indgaar et bedre Bud, medens han ikke mener at Panteforholdet ophæves, naar Tingen er solgt med Forbehold af at Kjøberen kan træde tilbage inden en vis Frist.

I. 4 pr. Dig. (18—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Naar en Gaard er solgt kommissorisk, <d. v. s. med det Forbehold, at den skal

betragtes som usolgt, dersom hele Købesummen ikke er erlagt inden en vis Frist. > maa vi undersøge hvorledes Sælgeren maa forholde sig m. H. t. Søgmaal, saavel angaaende Gaarden som angaaende hvad Gaarden har indbragt, samt i det Tilfælde at Gaarden er forringet ved Handlinger af Køberen. Købet er ganske vist gaaet tilbage; men paa den anden Side er det Spørgsmaal allerede afgjort, at Søgmaal ifølge Salg er tilstedeligt, thi dette erklæres i Reskripter af Keiser Antoninus og høisalig Severus.

I. 2 § 5 Dig. (39—5)

JULIAN *Digest. B. 60* Naar Titius har givet mig Penge uden nogen Stipulation, men paa den Betingelse at de først skulde tilhøre mig naar Seius blev Konsul, saa bliver Pengene mine, naar Seius bliver Konsul, selv om Titius til den Tid er afsindig eller død.

§ 4 Inst. (3—15)

En Stipulation indgaas betingelsesvis, naar Forpligtelsen opsættes til et eller andet Tilfældes Indtræden, saaledes at Stipulationen træder i Kraft hvis Et eller andet sker eller ikke sker, f. Ex.: »lover du at give fem Dukater, hvis Titius bliver Konsul?« — Naar En stipulerer saaledes: »lover du at give, hvis jeg ikke gaar op paa Capitolium?«, er det som om han havde stipuleret at der skal gives ham naar han dør. Ved en betinget Stipulation erhverves kun Haab om at noget vil skyldes, og netop dette Haab overfører vi paa andre, dersom vor Død indtræder før Betingelsen opfyldes.

I. 9 § 1 Dig. (23—3)

ULPIAN *t. Sabinus B. 31* Naar jeg overdrager En nogle Ting saaledes, at de ved Giftermaals Indtræden skal indgaa i Medgiften, og jeg dør inden Giftermaalet, begynder de saa at høre til Medgiften ved Brylluppets Indtræden? Det ligger nærmest at antage, at de ikke kan indgaa i dens Eiendom til hvem de er skjenkede, fordi Gaven er udsat til Brylluppets Indtræden, og naar Betingelsen (Brylluppet) indtræder, har allerede Arvingen Eiendomsret, og det maa indrømmes, at Eiendomsretten til Tingene ikke kan gaa fra ham mod hans

Villie. <Men det er humanere, at Arvingen af Hensyn til Medgiften bringes til at give sit Samtykke til den Afdødes Handling, eller, hvis han opsætter at give det eller er fraværende, at Eiendomsretten selv mod hans Villie eller i hans Fraværelse *ipso jure* gaar over til Ægte-
manden, forat Kvinden ikke skal være uden Medgift.>

1. 42 pr. Dig. (44—7)

ULPIAN *t. Ediktet B. 21* Den hvem et Legat er tilfaldet under en Betingelse, er ikke Kreditor saalænge Betingelsen henstaar uopfyldt, men først naar Betingelsen er indtraadt, skjønt det er antaget at den der har stipuleret under en Betingelse ogsaa er Kreditor medens Betingelsen henstaar uopfyldt.

1. 26 Dig. (45—3)

PAULUS *Haandb. B. 1* Brug og Nytte (*ususfructus*) kan ikke existere uden en Person der har den; derfor er det uden Virkning naar en Arveslave [o: en Slave der tilhører en endnu ikke tiltraadt Arv] stipulerer sig Brug og Nytte. Derimod maa man sige, at der kan gives ham Brug og Nytte ved Legat, fordi dettes Erhvervsdag ikke kommer strax; derimod kan en ubetinget Stipulations Retsvirkning ikke opsættes. Men hvis han stipulerer betingelsesvis, hvad saa? Heller ikke i dette Tilfælde er Stipulationen virksom, fordi Stipulationen faar sin Kraft af den nærværende Tilstand, selvom Retten til Søgmaal paa Grundlag af Stipulationen er opsat.

1. 13 § 5 Dig. (20—1)

MARCIAN *t. Hypothekformlen* Naar en Ting er sat i Pant i Anledning af en betingelsesvis stiftet Gjæld, maa det siges at Søgmaal ikke kan anlægges før Betingelsens Indtræden, eftersom der indtil da intet skyldes; <naar derimod Betingelsen for den betingelsesvis stiftede Gjæld er indtraadt, kan Kreditor anlægge Søgmaal.> Hvis derimod Gjælden skyldes nu, Pantet derimod under en Betingelse, og Pantesøgmaal anlægges før Betingelsens Indtræden, saa er det rigtigt nok at Pengene ikke er betalte, men det er ubilligt at Pantet fratages Debitor; derfor maa der i dette Tilfælde efter

Dommerens Skjøn stilles Sikkerhed for »at hvis Betingelsen indtræder og Pengene ikke betales, udleveres Pantet, dersom det overhovedet er til«.

1. 4 pr. Dig. (42—6)

PAPINIAN *Respons. B. 12* Kreditorer, hvem der skyldes efter en Frist eller under en Betingelse og som derfor endnu ikke kan kræve Pengene, maa der alligevel gives Separationsret, eftersom dette almindelige Sikringsmiddel ogsaa maa komme dem til Gode.

1. 6 pr. Dig. (42—4)

PAULUS *t. Ediktet B. 57* Man pleier at indsætte Kreditor i Besiddelse [af Skyldnerens Formue], ogsaa naar Pengene er lovede ham paa en Betingelse.

1. 14 § 2 Dig. (42—4)

PAULUS *Quæst. B. 2* En Kreditor, der kun har en betinget Fordring, indsættes ikke i Besiddelse, fordi kun den indsættes, der ifølge Ediktet kan sælge Godset.

1. 18 Dig. (35—1)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 18* <Den hvem Noget er efterladt paa Betingelse af at han undlader at gjøre Noget, maa ifølge [Reglerne om] den Mucianske Sikkerhedsstillelse stille Sikkerhed overfor den, hvem vedkommende Legat eller Arv kan tilfalde ifølge Civilret, dersom Betingelsen udebliver.>

1. 44 § 2 Dig. (44—7)

PAULUS *t. Prætors Edikt B. 74* En Betingelse er kun virksom, naar den optages i selve Stiftelsen af Forpligtelsen, f. Ex. »lover du at give 100, hvis Skibet fra Asien ikke kommer?«; derimod ikke naar den stilles efter dennes Afslutning¹⁾. Dog vil i dette Tilfælde, naar Betingelsen indtræder, Aftale-Indsigelse eller Svigs-Indsigelse være anvendelig.

¹⁾ I Oversættelsen er her fulgt Mommsens Textændring, hvorefter Ordene: *non quæ — ponitur* sættes efter *venerit*. Meningen bliver den samme som efter Retskildernes Text.

I. 29 Dig. (39—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 17* Naar en Ting er skjænket som Døds gave og Giveren er bleven rask, maa det overveies om han har tingligt Søgmaal. Naar En har skjænket saaledes, at Gavens Modtager først skulde have den naar Giverens Død indtraadte, maa Giveren uden Tvivl kunne vindicere Tingen; efter hans Død den hvem den er skjænket. Har han derimod skjænket den saaledes, at Modtageren skulde have den strax, men give den tilbage, hvis Giveren kom sig eller kom tilbage fra en Krig eller fra en Reise, saa kan det forsvares at Giveren har tingligt Søgmaal, hvis nogen af disse Ting indtræder, men indtil da Modtageren. Men ogsaa hvis Modtageren er død først, vil man vel nok tilstaa Giveren tingligt Søgmaal.

I. 41 pr. Dig. (6—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 17* <Naar En har kjøbt paa det Vilkaar, at Kjøbet skal gaa tilbage hvis en anden gjør et bedre Bud, kan han, efterat et saadant Bud er gjort, ikke mere bruge tingligt Søgmaal.> Ogsaa naar En har faaet en Gaard overdraget under Forbehold af bedre Bud, kan han kun bruge tingligt Søgmaal, inden Overbud er gjort; bagefter kan han ikke.

I. 3 Cod. (4—54)

Keiser Alexander til Soldaten Felix Den der har solgt en Eiendom paa det Vilkaar, at den skal falde tilbage til ham, hvis Resten af Købesummen ikke er betalt inden en vis Tid, kan ikke vindicere Tingen, med mindre han kun har overladt Køberen Besiddelsen paa Anfordring, men har kun Søgmaal ifølge Salg.

I. 2 § 7 Dig. (39—5)

Se S. 70.

I. 64 Dig. (45—1)

AFRICANUS *Quæst. B. 7* Der er indgaaet følgende Stipulation: »hvis Titius bliver Konsul, lover du saa fra denne Dag¹⁾ at give 10 om Aaret?« Efter tre Aars Forløb

¹⁾ ɔ: fra Stipulationsdagen: det latinske Udtryk er utvetydigt.

indtræder Betingelsen; der vil da ikke uden Grund kunne tvivles, om Pengene kan søges for denne Mellemtids Vedkommende. Han svarede, at denne Stipulation var retsgyldig, saaledes at en Ydelse ogsaa for de Aar der maatte forløbe inden Betingelsens Opfyldelse, forstodes at være henlagt til dette Tidspunkt, saa at Meningen med den var følgende: fra det Tidspunkt af da Titius bliver Konsul, skal der ydes 10 om Aaret, iberegnet ogsaa den forløbne Mellemtid.

1. 16 Dig. (18—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Det hedder i et Reskript af Keiser Severus: »Ligesom Indtægten af et Hus, der er overdraget med Forbehold af bedre Bud, maa erstattes Sælgeren naar der gjøres et bedre Bud, saaledes maa billigvis omvendt bevislig nødvendige Bekostninger, som den første Kjøber har afholdt i Mellemtiden, holdes tilbage af Indtægten <eller, dersom denne ikke er tilstrækkelig, udbetales ham.« Jeg antager, at Keiseren har tænkt paa Søgmaal ifølge Kjøb og Salg.>

1. 115 § 1 Dig. (45—1)

PAPINIAN *Quæst. B. 2* Naar jeg har stipuleret saaledes: »hvis du ikke gaar op paa Capitolium« eller »hvis du ikke reiser til Alexandria, lover du saa at give 100?«, saa træder Stipulationen ikke strax i Kraft, selv om du havde kunnet gaa op paa Capitolium eller komme til Alexandria [men ikke har gjort det], men først fra det Øieblik af at det er sikkert, at du ikke kan gaa op paa Capitolium eller reise til Alexandria.

1. 19 pr. Dig. (35—1)

ULPIAN *Disputat. B. 5* Ved [testamentariske] Betingelser er Testators Villie Hovedsagen, og den bestemmer Betingelsens Fortolkning. Saaledes er det ogsaa ved denne Betingelse: »naar min Datter har ægtet Titius« vedtaget, at den <ikke altid netop> behøver at være opfyldt i det Øieblik Testator dør, <men at der gives en senere Frist for dens Opfyldelse, hvis en saadan stemmer med Testators Villie.>

I. 101 pr. Dig. (35—1)

PAPINIAN *Respons. B. 8* Severiana Procula's Fader bestemte i sit Testamente at hun skulde ægte sin Slægtning Aelius Philippus; samme Datter efterlod han i fideikommissarisk Form [se § 109] en Gaard, dersom hun ægtede Aelius Philippus; ægtede hun ham ikke, bestemte han, at samme Gaard skulde gives til Philippus. Nu døde Datteren inden hun var bleven mandbar. Jeg svarede, at da der ved testamentariske Betingelser maa tages Hensyn til Villien fremfor Ordlyden, maatte Fideikommisset antages at være givet Philippus paa den Betingelse, at den Afdødes Datter Procula ikke havde *villet* ægte ham; da hun nu var afdød inden hun blev mandbar, maatte Betingelsen antages ikke at være indtraadt.

I. 3 Dig. (28—7)

PAULUS *t. Sabinus B. 1* Naar jeg er indsat til Arving paa den Betingelse at jeg betaler ti [Dukater], og den hvem det er mig paalagt at betale dem til ikke vil modtage dem, betragtes Betingelsen som opfyldt.

I. 161 Dig. (50—17)

ULPIAN *t. Ediktet B. 77* I Civilretten er det en Grundsætning, at naar en Betingelses Opfyldelse hindres af den i hvis Interesse det ligger at den ikke opfyldes, saa betragtes det som om Betingelsen var opfyldt. Dette finder Anvendelse paa Frigivelser og Legater og Indsættelser til Arving. I Analogi hermed træder ogsaa Stipulationer i Kraft, naar Løftegiveren har hindret at Løftemodtageren opfyldte Betingelsen.

§ 2 Inst. (3—15)

Enhver Stipulation indgaas enten *pure* eller med Frist eller under en Betingelse. *Pure f. Ex.:* »lover du at give fem Dukater?«; og her kan Summen kræves strax. Med Frist, naar Stipulationen indgaas med Tilføielse af den Dag paa hvilken Pengene skal betales; *f. Ex.:* »lover du at give fem Dukater til førstkommende 1ste Marts?« Det som vi stipulerer med Frist, skyldes

ganske vist strax, men kan ikke kræves førend Dagen kommer; ja det kan ikke engang kræves paa selve den Dag til hvilken Stipulationen er indgaaet, fordi hele Dagen maa stilles til Betalerens Raadighed. Det er nemlig ikke sikkert, at der ikke er betalt til den Dag til hvilken der er lovet, førend den er gaaet til Ende.

1. 44 § 1 Dig. (44—7)

PAULUS *t. Ediktet B. 74* Angaaende Frist er et dobbelt at iagttage; en Forpligtelse kan nemlig enten begynde fra en Frist eller gælde til en Frist. Fra en Frist f. Ex. saaledes: »lover du at give den 1ste Marts?» Denne er saaledes beskaffen, at der ikke kan kræves før Fristens Udløb. Til en Frist saaledes: »lover du at give indtil den 1ste?» Det er imidlertid vedtaget, at en Forpligtelse ligesaa lidt som et Legat kan stiftes paa begrændset Tid; thi hvad der er begyndt at skyldes En, kan kun paa bestemt Maade ophøre at skyldes. Men ganske vist vil Stipulator efter Tidens Udløb kunne standses i sit Søgmaal ved Aftale- eller Svigs-Indsigelse. Saaledes ogsaa hvis En ved en Eiendomsoverdragelse har sagt, at han overdrager Grunden uden Paastaaende (*superficies*): han kan ikke derved hindre at ogsaa det Paastaaende gaar over til Kjøberen, da det udgjør et naturligt Tilbehør til Grunden.

1. 22 pr. Dig. (36—2)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 5* Naar et Legat er efterladt Titius »naar han bliver 14 Aar gammel«, og han dør inden sit 14de Aar, da er det rigtigt at Legatet ikke gaar over til hans Arving, eftersom dette Legat indeholder ikke blot en Frist, men tillige Betingelsen »hvis han opnaar en Alder af 14 Aar«, og den der overhovedet ikke er til, ikke med Mening kan siges at være 14 Aar gammel. Det gjør ingen Forskel, om der skrives: »hvis han bliver 14 Aar gammel«, eller som ovenfor; ved den første Udtryksmaade [med »hvis«] gives en Tidsbestemmelse i Form af en Betingelse, ved den anden en Betingelse i Form af en Tidsbestemmelse; men i begge Tilfælde foreligger den samme Betingelse.

I. 75 Dig. (35—1)

PAPINIAN *Quæst. B. 34* En ubestemt Frist virker som en Betingelse i et Testamente.

I. 79 § 1 Dig. (35—1)

PAPINIAN *Definit. B. 1* »Min Arving skal, naar han selv dør, give Titius hundrede«. Dette Legat er efterladt under en Betingelse; thi skjønt det er sikkert at Arvingen vil dø, er det dog usikkert om han vil dø i Legatærens levende Live. Derfor er Legatets Erhvervsdag ikke kommet, og det er ikke sikkert at Legatet vil tilfalde Titius.

I. 12 § 2 Dig. (20—4)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Naar en første Kreditor, der har givet Laan, men ikke taget Pant, efter anden Kreditor, der har gjort begge Dele, ligeledes har taget Pant, er han udentvivl sekundær Panthaver. Hvis der altsaa er truffet en Aftale om at Panteretten først skal begynde fra en vis Frist, er der ingen Tvivl om at han alligevel gaar forud, selv om der før denne Frist er truffet Aftale *pure* med en anden Kreditor om den samme Ting.

I. 2 Cod. (8—54 [8—55 Kr.])

Keiserne Diocletian og Maximian til Aurelius Zeno Hvis du har givet Eiendomsret over vedkommende Jorder til Gave paa den Betingelse, at den skal vende tilbage til dig efter Modtagerens Død, er Gaven gyldig (thi en saadan kan ogsaa stiftes med bestemt eller ubestemt Frist), vel at mærke saaledes, at den til Gaven knyttede Betingelse maa overholdes. (A. 286)

I. 16 § 2 Dig. (10—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 19* Brug og Nytte kan ved Dom tillægges baade fra en bestemt og til en bestemt Tid og skiftevis hvert andet Aar.

I. 26 Cod. (6—37)

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes Hvad der er bestemt af tidligere Lovgivere om tidsbegrænsede Legater og Fideikommisser, at de nemlig er ugyldige,

det har Vi besluttet at forandre, idet Vi fastsætter, at ogsaa en saadan Form af Legater og Fideikommissar har Retskraft og Gyldighed. Da det nemlig allerede er forordnet at der kan stiftes midlertidige Gaver og indgaa midlertidige Kontrakter, er det rimeligt at der i Lighed hermed ogsaa tillægges Legater og Fideikommissar, der er efterladte for en vis Tid, Gyldighed. Efter Tidens Udløb vender selvfølgelig samme Legater eller Fideikommissar tilbage til Arvingen, og Legat- eller Fideikommissarmodtageren er pligtig til at stille Sikkerhed overfor Arvingen for, at Tingen efter Tidens Udløb tilbageleveres uden at være forringet ved hans Skyld. (A. 532)

I. 2 Cod. (4—54)

Keiser Alexander til Soldaten Charisius Hvis dine Forældre har solgt Gaarden paa det Vilkaar, at den skulde gives tilbage, hvis de selv eller deres Arvinger til en hvilkensomhelst Tid eller inden en vis Tid tilbød Kjøberen Kjøbesummen, og du er rede til at opfylde den fastsatte Betingelse, men Kjøberens Arving ikke vil opfylde den, saa maa der, for at Kontrakten kan haandhæves, gives dig Søgmaal *<praescriptis verbis* [se ovenfor S. 27] eller *>* ifølge Salg, saaledes at der tages Hensyn til de Indtægter din Modpart har haft af Gaarden, efter at Summen i Overensstemmelse med Aftalen var blevet ham tilbudt. (A. 222)

I. 46 pr. Dig. (45—1)

PAULUS *t. Sabinus B. 12* »At der skal betales til den 100de 1ste i en Maaned« er en gyldig Stipulation, fordi Forpligtelsen begynder strax, men Betalingen er opsat til en Frist.

I. 41 § 1 Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 50* Naarsomhelst der ikke angives en Frist i en Overenskomst, skyldes Pengene strax, medmindre en Tilføielse angaaende Stedet medfører Nødvendigheden af en Tidsfrist for at naa derhen. Derimod bevirker en tilføiet Frist at Pengene ikke skyldes strax; hvoraf fremgaar, at Tilføielsen af en Frist er til Fordel for Debitor, ikke for Stipulator.

1. 9 § 2 Dig. (7—9)

ULPIAN *t. Ediktet B. 51* Naar Eiendomsret er testamenteret En fra en Frist af, Brug og Nytte derimod *pure*, maa det efter Pomponius's Mening erkjendes, at Brugs- og Nyttehaveren bør fritages for denne Sikkerhedsstillelse¹⁾, da det er sikkert at Eiendomsretten vil tilfalde ham eller hans Arving.

1. 8 Dig. (44—7)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 16* Under denne Betingelse »hvis jeg vil« stiftes ingen Forpligtelse; thi hvad man ikke kan tvinges til at yde naar man ikke vil, gjælder som ikke tilsagt. Heller ikke Arvingen til Løftegiveren. <der aldrig har villet give,> hefter, fordi denne Betingelse aldrig er indtraadt hos selve Løftegiveren.

1. 43 § 2 Dig. (30)

ULPIAN *t. Sabinus B. 21* Et Legat kan gjøres afhængigt af en andens Villie, men ikke af Arvingens.

§ 4 Inst. (3—23)

Se S. 38.

1. 3 Dig. (31)

PAULUS *t. Plautius B. 4* Naar et Legat stiftes i denne Form: »Arvingen skal være pligtig til at yde, hvis han ikke gaar op paa Capitolium«, er Legatet gyldigt, selvom det staar i hans Magt at gaa derop eller lade være.

1. 3 Dig. (35—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 6* Det er anerkjendt, at umulige Betingelser i et Testamente maa betragtes som uskrevne.

1. 5 § 2 Dig. (36—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 20* Naar et Legat er efterladt under en Betingelse, er Legatets Erhvervsdag ikke kommet, førend Betingelsen er opfyldt, end ikke hvis Betingelsen er en saadan som det staar i Legatarens Magt at opfylde.

¹⁾ c: *cautio usufructuaria*, se § 58 II 1 b.

1. 42 pr. Dig. (44—7)

Se S. 97.

1. 77 Dig. (50—17)

PAPINIAN *Quæst. B.* 28 Paa Lov beroende Rets-
handler, der ikke tilsteder Frist eller Betingelse, f. Ex. Emancipation, Kvittering, Tiltræden af Arv, Valg af en [ved Legat efterladt] Slave, Stillen af Formynder, bliver helt og holdent ugyldige ved Tilføielse af Tid eller Betingelse. Undertiden tilsteder dog ovennævnte Rets-
handler stiltiende Begrænsninger, som bevirker Ugyl-
dighed hvis de er udtrykkelig medoptagne. Naar der nemlig gives Kvittering til En som har lovet under en Betingelse, betragtes Kvitteringen kun som virksom under den Forudsætning at Betingelsen for Forpligtel-
sen er indtraadt; hvis derimod Betingelsen udtrykkelig optages i Kvitteringens Ordlyd, gjør den Retshandelen betydningsløs.

§ 9 Inst. (2—14)

En Arving kan indsættes haade *pure* og under en Be-
tingelse; derimod ikke fra en vis Tid eller til en vis Tid, f. Ex. »fem Aar efter min Død«, eller »fra den og den 1ste i en Maaned« eller »indtil den og den 1ste skal N. N. være Arving«. Det er vedtaget at den tilføiede Frist be-
trages som betydningsløs, og at det er som om Ved-
kommende var indsat til Arving *pure*.

1. 4 pr. Dig. (8—1)

PAPINIAN *Quæst. B.* 7 Servituter kan ganske vist *ipso jure* hverken oprettes fra en Tid eller til en Tid eller under en Betingelse eller til en bestemt Betingelses Indtræden (f. Ex. »saalænge jeg vil«); men hvis saa-
danne Tilføielser gøres, kan dog den der vindicerer Ser-
vituten mødes med Aftale- eller Svigs-Indsigelse. Cas-
sius beretter, at Sabinus har svaret saaledes, og at det ogsaa er hans egen Mening.

§ 40

Donatio (Gave).

I. 1 pr. Dig. (39—5)

JULIAN *Dig. B. 17* Gaver er af flere Slags. En kan give i den Hensigt at Gaven strax skal blive Modtagerens Eiendom og i intet Tilfælde vende tilbage til ham selv, og altsaa give alene af den Bevæggrund at udvise Godgjørenhed og Gavmildhed. Dette kaldes Gave i egentlig Betydning. En kan ogsaa give saaledes, at Gaven først bliver Modtagerens Eiendom naar Et eller Andet indtræder; det <kan ikke kaldes Gave i egentlig Betydning, men den hele Retshandel> er en Gave under en Betingelse. Ligesaa naar En giver i den Hensigt, at Gaven ganske vist skal tilfalde Modtageren, men hvis Et eller Andet sker eller ikke sker, skal den vende tilbage til ham selv; <saa tales der ikke om Gave i egentlig Betydning, men den hele Retshandel er> en Gave, der skal tilbagegives under en Betingelse. Af denne Art er Dødsgaven.

I. 5 § 8 Dig. (24—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 32* En Gave [mellem Ægtefæller] til Begravelse er tilladt; thi det er uomtvistet, at en Plads til Begravelse kan skjænkes Mand af Hustru eller omvendt, og hvis Modtageren begraver i den, gjør han dermed Pladsen til indviet Jord. Dette kommer af, at man pleier at opstille den Regel, at kun den Gave [mellem Ægtefæller] pleier at forbydes, som baade gjør Giveren fattigere og Modtageren rigere; men i dette Tilfælde antages Modtageren ikke at blive rigere ved en Ting, som han indvier til hellig Brug. Det kan ikke herimod gøres gjældende¹⁾, at Hustruen vilde købe den hvis hun ikke havde modtaget den af sin Mand; thi skjønt hun vilde blive fattigere, dersom hendes Mand ikke havde givet hende Pladsen, saa bliver hun dog ikke rigere fordi hun bliver fri for en Udgift.

¹⁾ Der er oversat, som om der stod *moveat*, ikke *movit*.

I. 31 § 7 Dig. (24—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 14* Hvad du har isinde at skjænke mig ved Legat eller efterlade mig som Arv, kan du paa min Anmodning efterlade min Hustru, og det ansees ikke for at være en Gave, fordi der ikke derved fragaar noget i min Formue; naar nemlig de Gamle beskyttede Giveren [i disse Forhold], saa var det efter Proculus's Bemærkning væsentlig i den Hensigt, at den ene Ægtefælle ikke maatte forarme sig af Kjærlighed til den anden; derimod ikke ligefrem af Nid, for at den anden ikke skulde blive rigere.

I. 1 § 19 Dig. (38—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 44* Naar en Frigiven er gaaet i Borgen overfor mig eller har givet en Ting af sin Eiendom i Pant for en anden til Skade for sin Patron, maa det undersøges om Fabius's Søgmaal¹⁾ er anvendeligt, eller om det ikke snarere er saa, at Patronen ikke bør beskyttes til Skade for mig, eftersom den Frigivne jo ikke har skjænket mig noget ved at gaa i Borgen for en anden, der viste sig ikke at være solvent. Vi følger virkelig denne sidste Retsregel. <Kreditor vil derfor ikke kunne gøres til Gjenstand for Fabius's Søgmaal; det vil derimod ganske vist Debitor, men mod ham kan ogsaa anvendes Mandat-Søgmaal. I hvert Fald vil der, hvis Mandat-Søgmaal er uanvendeligt, være Plads for Fabius's Søgmaal, fordi der foreligger et Gave-Forhold.>

I. 5 § 13 Dig. (24—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 32* Naar en Ægteemand, der er indsat til Arving, giver Afkald paa Arven i Gaveøiemed, er Gaven gyldig, som bemærket af Julian i 17de Bog af hans Digester; thi den bliver ikke fattigere, der ikke erhverver mere end han har, men kun den, der har taget noget bort af sin Formue. — Ægteemandens Afkald kommer Hustruen til Gode, naar hun enten er indsat til Arving næstefter ham eller ogsaa vilde være Intestat-arving [nl. hvis ikke Testamentet, hvorved Manden er indsat til Arving, forelaa].

¹⁾ Et Søgmaal hvorved Patronen kunde kræve Ting tilbage, som en Frigiven, der var død og havde gjort Testamente, uretmæssig havde skilt sig ved,

1. 19 § 4 Dig. (39—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 76* Naar En har laant en Slave en Sum Penge og Slaven dernæst efter at være bleven fri har fornyet sin Gjældsforpligtelse, foreligger der ikke en Gave, men en Betaling af en Gjæld. Det samme maa siges om en Umyndig, der har stiftet en Gjæld uden Formynders Samtykke, naar han senere med Formynders Samtykke lover at betale den.

1. 5 § 6 Dig. (24—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 32* Naar en Mand eller Hustru i Gaveøiemed undlader at gjøre Brug af en Servitut, mener jeg at Servituten fortabes, men kan fordres gjenoprettet efter Skilsmisse.

pr. og § 1 Inst. (2—7)

Der er ogsaa en anden Art af Erhvervelse, Gaven. Der er to Slags Gaver: Døds-gaver og ikke-Døds-gaver. 1. En Døds-gave er en Gave, som skeer med Tanke paa Døden, naar En giver saaledes, at Modtageren skal beholde Gaven, hvis der tilstøder Giveren noget Menne-skeligt, men at derimod Giveren skal have den tilbage, dersom han overlever vedkommende Livsfare, eller hvis han fortryder sin Gave eller Modtageren dør før Giveren. <Reglerne for disse Døds-gaver er helt og holdent blevne formulerede i Analogi med Reglerne for Legater. Juristerne har nemlig været i Tvivl, om Døds-gaven skulde betragtes som ensbetydende med en Gave eller med et Legat, og da den havde visse af Kjendemerkerne for begge disse Retshandler, henførte nogle den til den ene, andre til den anden Klasse; men Vi har forordnet [l. 4 cod. (8—56)], at den i næsten alle Tilfælde skal henregnes til Legater og behandles efter de Regler, som Vor Forordning har givet om dem.> I Korthed sagt foreligger en Døds-gave, naar En hellere vil at han selv har en Ting end den til hvem den gives, men hellere

vil, at den skal have den, til hvem den gives, end hans egen Arving.

l. 55 Dig. (44—7)

Se S. 37.

l. 2 § 6 Dig. (39—5)

Se S. 39.

l. 10 Dig. (39—5)

Se S. 39.

l. 23 Dig. (46—3)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 24* Ved at en Anden betaler eller indlader sig i Proces i vort Sted kan vi befries for Gjæld mod vor Villie og uden vort Vidende.

l. 19 § 2 Dig. (39—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 76* En Foræring kan ikke erhverves af En mod hans Villie.

l. 12 Cod. (2—18 [2—19 Kr.])

Keiser Alexander til Theophilus Naar en Søn har betalt en Gjæld for sin Fader, har han intet Søgmaal i Anledning af den Betaling, hvad enten han var i Afhængighed af sin Fader, dengang han betalte, eller han i uafhængig Stand betalte Pengene i den Hensigt at give. Hvis altsaa din Fader i uafhængig Stand som Forretningsfører for sin Fader uden forudgaaende Mandat har betalt hans Gjæld, kan du overfor dine Farbrødre bruge Søgmaalet i Anledning af uanmodet Forretningsførelse. (*A. 230*)

l. 5 §§ 2 og 3 [§ 2 Kr.] Dig. (13—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 28* Nu maa undersøges hvad der indgaar i Søgmaalet for Laan til Brug (*commodati actio*), om alene Svig eller tillige Uagtsomhed eller endog hændelig Skade. I Kontraktsforhold skal vi undertiden alene indestaa for Svig, undertiden ogsaa for Uagtsomhed; for Svig alene ved Depositum; thi da der ikke er Tale om nogen Fordel for Depositaren, indestaas der billigvis alene for Svig; <med mindre der da tillige er aftalt et Vederlag (i saa Fald maa der nemlig tillige

svares til Uagtsomhed, som ogsaa forordnet er), eller det fra først af er aftalt at Depositaren skal indestaa ogsaa for Uagtsomhed og hændelig Skade.> Hvor der derimod kan være Tale om Fordel for begge Parter, f. Ex. ved Kjøb, Leiemaal, Medgift, Pant, Fællesskab, maa der baade staa inde for Svig og Uagtsomhed. 3. Et Laan til Brug derimod medfører som oftest alene Fordel for Laantageren, og derfor er Quintus Mucius's Mening den rette, naar han antager, at der baade maa staa inde for Uagtsomhed og for [Mangel paa] Omsorg, og at, hvis Tingen er givet til Laan efter Vurdering, maa den der har paataget sig at staa inde for Værdien staa inde for enhver Art af hændelig Skade.

1. 18 § 3 Dig. (39—5)

ULPIAN *t. Ediktet B 71* Labeo siger, at naar En har skjænket mig en Ting der tilhører en Anden og jeg har haft store Udgifter til den og den derpaa fravindiceres mig, saa staar der mig intet Søgmaal aabent mod Giveren; <kun angaaende Svig kan jeg have Søgmaal imod ham, dersom han har handlet svigagtigt.>

1. 19 § 1 Dig. (42—1)

PAULUS *t. Plautius B. 6* Den som sagsøges paa Grund af en Gave, dømmes til at betale saa meget han kan udrede, og endda kun med Fradrag af hans Gjæld; og blandt dem hvem Penge skyldes af samme Grund, har den Fortrinet der er i Besiddelse. <Jeg mener forøvrigt ikke engang, at man bør fratage Skyldneren alt hvad han eier; man bør ogsaa tage Hensyn til ham selv, at han ikke kommer til at lide Mangel.>

1. 10 Cod. (8—55 [8—56 Kr.])

Keiser Justinian til Gardechefen Julian Vi forordner i Almindelighed, at alle lovlig oprettede Gaver skal forblive gyldige og uanfægtelige, med mindre Gavens Modtager befindes utaknemmelig imod Giveren, saaledes at

han udstøder grove Fornærmelser imod ham eller lægger Haand paa ham i Ondskab eller ved egne Rænker tilføier ham et Tab, der gjør et føleligt Skaar i Giverens Formue, eller paafører ham en eller anden Livsfare eller ganske negter at opfylde visse Aftaler, hvad enten de er knyttede skriftlig til Gaven eller trufne mundtlig ved Løfte af Gavens Modtager. 1. Af disse Grunde, og alene af disse Grunde, naar de er godtgjorte for Retten med klare Bevisligheder og i Procesform, tillader Vi, at endog Gaver der allerede er tillagt Vedkommende omstødes, for at Ingen skal have Frihed til paa een Gang at modtage en Andens Ting og spotte Giverens Skrøbelighed, og omvendt selve Giveren baade miste sine Ting og udsættes for ovennævnte Onder fra en utaknemmelig Modtagers Side. 2. Dog mener Vi, at dette ikke bør gaa videre end til de første Personer; der bør ikke tilstaas Giverens Successorer nogen Frihed til at reise den Art Klager. Thi naar selve den hvem Saadant er overgaaet har tiet, maa hans Stiltien gjælde for bestandig, og det kan ikke tilstaas hans Efterladte at bryde den hverken overfor selve den, der paastaas at være utaknemmelig, eller overfor hans Successorer. (*A. 530*)

§ 2 Inst. (2—7)

<Der er andre Gaver, som stiftes uden Tanke om Døden; dem kalder vi Livsgaver. De har aldeles intet tilfælles med Legater, og naar de er endelig stiftede, kan de ikke uden videre kaldes tilbage. De er endelig stiftede, naar Giveren tilkjendegiver sin Villie skriftlig eller uden noget skriftligt; og en Forordning af Os [l. 35 § 5 cod. (8—53)] har bestemt, at ogsaa de i Analogi med et Salg medfører Forpligtelse til Overgivelse, saa at de, selv om Overgivelse ikke finder Sted, har fuldstændig og endelig Gyldighed, og der paahviler Giveren Forpligtelse til Overgivelse. — Medens tidligere Kæiseres Anordninger krævede, at de skulde retlig protokolleres, naar de oversteg et Beløb af 200 *solidi* [ca. 2000 Kr.], har en Forordning af Os [l. 36 cod. (8—53)] dels

forhøiet Beløbet til 500 *solidi* som gyldigt ogsaa uden Protokollering, dels indført, at visse Arter af Gaver overhovedet ikke behøver at protokolleres, men er fuldt ud gyldige i og for sig.>

1. 1 Dig. (24—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 32* Det er ifølge Skik og Brug vedtaget hos os, at Gaver mellem Mand og Hustru er ugyldige. Dette er vedtaget, for at de ikke paa Grund af gjensidig Kjærlighed indbyrdes skulde forarme sig, idet de ikke holdt Maade med Gaver, men viste ødsel Gavmildhed mod hinanden.

1. 6 § 11 Dig. (42—8)

ULPIAN *t. Ediktet B. 66* Paa lignende Maade [nemlig som ved Retshandler med en Umyndig] siger vi ogsaa, at naar noget er skjænket En [til Skade for Giverens Kreditorer], behøver det ikke at undersøges, om det er skeet med Modtagerens Vidende, men kun om Kreditorerne besviges derved; <og det antages ikke, at den godtroende Modtager lider nogen Uret, idet der jo kun fravendes ham en Berigelse, ikke tilføies ham et Tab. Mod saadanne, som godtroende har modtaget en Foræring af en insolvent Person, bør der dog kun gives Søgmaal i det Omfang, hvori de er blevne berigede derved, ikke der udover.>

1. 2 Dig. (39—6)

ULPIAN *t. Sabinus B. 32* Julian siger i 17de Bog af sine Digester, at der er tre Slags Dødsgaver; een naar En giver uden Skræk for en øieblikkelig Fare, men blot med Tanke paa Dødeligheden. En anden Slags Dødsgave, siger han, foreligger, naar En i Betragtning af en overhængende Fare giver saaledes, at Gaven strax bliver Modtagerens. Den tredie Art Gave foreligger, siger han, naar En i Betragtning af en Fare giver saaledes, at Gaven ikke bliver Modtagerens strax, men først naar Giverens Død er indtraadt.

I. 26 og 27 Dig. (39—6)

MARCIAN *Regler B. 2* Naar Personer der gjensidig har tillagt hinanden Døds-gaver er døde samtidig, kan ingen af Parternes Arving kræve noget tilbage, fordi ingen af Parterne har overlevet den anden. Det samme gjælder naar Mand og Hustru dør samtidig.

27. *Samme, Regler B. 5* Naar en Døds-gave gives saaledes, at den under ingen Omstændigheder kan kaldes tilbage, foreligger der ikke nogen egentlig Døds-gave, men Døden er blot en Anledning til at give; derfor bliver en saadan Gave at behandle paa samme Maade som enhver anden Gave mellem Levende, og derfor er den ugyldig mellem Mand og Hustru, og derfor er heller ikke Falcidius's Lov¹⁾ anvendelig som ved en Døds-gave.

I. 29 Dig. (39—6)

Se S. 99.

I. 38 Dig. (39—6)

MARCELLUS *t. den Juliske og Papiske Lov B. 1* Mellem en Døds-gave (*donatio mortis causa*) og alt hvad man modtager i Anledning af Døds-fald (*mortis causa capio*), er der følgende Forskjel: en Døds-gave er hvad der skjænkes og modtages strax; i Anledning af Døds-fald modtages ogsaa hvad der ikke falder ind under Begrebet Gave. Naar nemlig En i sit Testamente har bestemt, at hans Slave Pamphilus skal være fri, dersom han giver mig 10 [Dukater], antages han ikke at have skjænket mig noget, og dog er man enig om, at hvis jeg modtager de 10 [Dukater] af Slaven, har jeg modtaget dem i Anledning af Døds-fald. Det samme er Tilfældet naar En er indsat til Arving paa Betingelse af, at han giver mig 10; thi idet jeg modtager af den der er indsat til Arving, for at Betingelsen kan opfyldes, modtager jeg i Anledning af Døds-fald.

¹⁾ Lov af 50 f. Chr., hvorved det forbødes at bortgive mere end $\frac{1}{4}$ af sin Formue i Form af Legater.

TREDIE DEL.

Retssystemets specielle Del.

FØRSTE KAPITEL

Tingsret.

1. Indledning.

§ 41.

Tingsrettens Begreb.

1. 19 Dig. (39—2)

GAIUS *t. Prætor urb.s Edikt, Afsn. om uskeet Skade*
De der er fraværende i god Tro, mister ikke deres Ret ved en Stipulation angaaende uskeet Skade (*damni infecti*, se § 102 II, 2 a), men naar de er kommet tilbage, gives der dem efter Billighed Adgang til at stille Sikkerhed, hvad enten de er Eiere eller har nogen Rettighed over vedkommende Ting, f. Ex. som Panthaver eller Brugs- og Nyttehaver <eller *superficiarius*> [se § 62, II].
1. Naar der truer Skade, være sig ved en Feil i et Hus eller i et Bygningsarbeide, som udføres enten paa et Hus eller paa en Plads, i Byen eller paa Landet, privat eller offentlig, sørger Prætor for at der stilles Sikkerhed overfor den der frygter Skade.

§ 42.

Ting. Ting udenfor Omsætning (*Res extra commercium*). Ingens Ting (*Res nullius*).

§ 1 Inst. (1—1)

Retskyndighed er Kjendskab til guddommelige og menneskelige Ting, Videnskab om Ret og Uret.

I. 1 §§ 3 og 4 Dig. (43—12)

ULPIAN *t. Ediktet B. 68* Visse Vandløb er offentlige, andre ikke. Et offentligt Vandløb er efter Cassius's Definition et som har Vand hele Aaret; denne Anskuelse af Cassius, som ogsaa Celsus bifalder, synes antagelig. 4. Dette Interdikt [ø: Prætors Forbud mod Foranstaltninger der forandre Vandstanden eller hindre Færdigheden i offentlige Vandløb] angaar alene offentlige Vandløb; er derimod et Vandløb privat, vil Interdiktet ikke kunne anvendes; thi et privat Vandløb er i ingen Henseende forskjelligt fra andre private Steder.

I. 50 Dig. (41—1)

POMPONIUS *fra Plautius B. 6* Skjønt det som vi opfører paa offentlig Strandbred eller i Havet bliver vor Eiendom, maa der dog erhverves en Kjendelse af Prætor hvorved det tillades at gjøre det; ja Vedkommende maa endog forhindres med Magt, dersom han gjør det til Ulempe for andre; thi han har utvivlsomt ikke Ret til noget civilt Søgmaal med Hensyn til at gjøre det.

§ 22 Inst. (2—1)

En Ø, der er opstaaet i Havet (hvilket sjældent hænder) bliver dens Eiendom der først bemægtiger sig den; thi den antages at være Ingens Eie. Anderledes med en Ø, der er opstaaet i et Vandløb (hvilket ofte hænder): dersom den befinder sig midt i Vandløbet, tilhører den alle dem som besidder Lodder ved Bredden paa begge Sider af Vandløbet, i Forhold til hver Lods Udstrækning langs Bredden. Er den nærmest ved den ene Side, tilhører den kun dem, der besidder Lodder langs Bredden paa den Side. Naar et Vandløb ved at dele sig et Sted og forene sig længere nede gjør en Mands Jord til en Ø, vedbliver Jorden at tilhøre den hvem den tilhørte iforveien.

I. 1 pr. Dig. (43—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 67* Vi maa undersøge, om hvilke Ting Interdiktet gjælder. Man maa da vide, at Interdikter gjælder enten om guddommelige eller om menneskelige Ting. Om guddommelige Ting f. Ex. Inter-

diktet om hellige Steder eller om indviede Steder¹⁾). Om Menneskers Ting udstedes Interdikter dels om saadanne der er Nogens, dels om saadanne der er Ingens Eie. Hvad der er Ingens Eie, er følgende: frie Personer, om hvis Fremstilling og Hjemførelse der gjælder Interdikter. Ting der er Nogens Eie er dels offentlige, dels Enkeltmands. Om offentlige Ting gjælder Interdikterne om offentlige Steder, om offentlige Veie og Vandløb. Interdikter om Ting der er Enkeltmands Eie angaar enten et Indbegreb af Ting, f. Ex. Interdiktet *quorum bonorum*, eller enkelte Ting, f. Ex. Interdiktet *uti possidetis*, Interdiktet om Færdsel og Drift.

1. 2 § 9 Dig. (43—8)

ULPIAN *t. Ediktet B. 68* Naar En forhindres i at fiske eller seile paa Havet, kan han ikke benytte Interdiktet [mod Indgreb paa offentligt Sted], lige saa lidt som den, der hindres i at lege paa offentlig Øvelsesplads eller bade i offentligt Bad eller være Tilskuer i et Theater; i alle disse Tilfælde maa benyttes Injuriesøgsmaal.

§ 20 Inst. (2—1)

Hvad et Vandløb har lagt til din Jord ved Tilskylning, erhverves af dig ifølge Naturret. Tilskylning er en uformærket Tilvæxt. Ved Tilskylning antages det at tillægges, som tillægges saa gradvis, at man ikke kan iagttage, hvormeget der tillægges i hvert Øieblik.

§ 4 Inst. (2—1)

Ligesom den offentlige Brug af selve Vandløbet, saaledes er ogsaa Brugen af dets Bredder naturretlig. Det staar derfor Enhver frit for at lægge til ved Bredden med et Fartøi, at binde Tove i de Træer der voxer der, at losse Ladning paa Bredden, lige saa vel som at seile paa selve Vandløbet. Men Eiendomsretten til Bredderne tilhører dem til hvis Lodder de støder op; derfor tilhører ogsaa de paa Bredden voxende Træer de samme.

¹⁾ Hellige Steder (*loci sacra*) er Steder til gudstjenstlig Brug; indviede Steder (*loci religiosa*) er Steder, der af religiøse Grunde er undergivne særlige Regler, navnlig Begravelsespladser.

§ 6 Inst. (2—1)

En Fællesskabsenhed og ikke Enkelte tilhører f. Ex. kommunale Ting, saasom Theatre, Statuer o. l., og hvad der ellers er Kommuners Fælleseie.

I. 34 § 1 Dig. (18—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 33* Der kan rettelig finde Salg Sted af alle Ting som En kan eie eller besidde eller gjøre Krav paa for Retten; derimod kan intet Salg finde Sted af Ting, som ifølge deres naturlige Beskaffenhed eller Naturet eller vedkommende Samfunds Sædvane er undtagne fra Omsætning.

I. 2 § 2 Dig. (43—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 63* <Visse Interdikter dreier sig om Forfølgelse af en Ting, f. Ex. Interdiktet om (Istandsættelse af¹⁾ privat Fodsti eller Ridesti; thi i dette Interdikt dreier det sig om et Eiendomsforhold. Men ogsaa ved de Interdikter, som udstedes angaaende hellige og indviede Steder, dreier det sig om en Slags Eiendomsforhold; ligesom ved Interdikterne om Fremvisning af Børn, hvilke, som ovenfor bemærket²⁾, er beregnede paa at beskytte en Rettighed. Det er derfor intet Under, at Interdikter der angaar Formuesforhold, dreier sig om et Eiendoms-, ikke et Besiddelsesforhold.>

I. 1 § 2 Dig. (20—3)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* En Ting som man ikke kan købe fordi den ikke er Gjenstand for Omsætning, kan man heller ikke modtage som Pant, jvfr. høisalig Pius's Reskript til Claudius Saturninus. Men naar nu En har modtaget en omprocederet Eiendom i Pant, skal han saa hindres ved en Indsigelse? Octavenus mente, at Indsigelse ogsaa maatte være anvendelig overfor Pan-

¹⁾ (—) er suppleret ved Konjunktur.

²⁾ § 1 h. tit.: For Menneskers Skyld gjælder Interdikter, dels naar de angaar Almenvellet, dels naar de er beregnede paa at beskytte Ens Rettighed, eller paa at beskytte en Pligt eller er givet af Hensyn til Formuesforhold For at beskytte en Rettighed gjælder Interdikterne om Fremvisning af Børn samt om Fremvisning af en Frigiven.

ter, og Scævola siger i 3die Bog af sine *Variae Quaestiones*, at dette strækker sig videre, saaledes at Indsigelse ogsaa er anvendelig overfor rørligt Gods.

§ 43.

Inddelinger af Ting.

Ulpian lib. sing. reg. XIX 1. 3. 4. 7. 9. 10.

Alle Ting er enten *mancipi* eller *nec Mancipi*. *Res Mancipi* er Grundeiendom paa italisk Grund, saavel paa Landet, f. Ex. en Gaard, som i Byen, f. Ex. et Hus; fremdeles Landeiendommers Rettigheder, som Vei, Gang, Drift, Vands Ledning; fremdeles Slaver og firfødde Dyr, som tæmmes til at bære eller trække. f. Ex. Oxer, Muldyr, Heste og Æsler. Elefanter og Kameler er, skjønt de tæmmes til at trække eller bære, *nec Mancipi*, fordi de henregnes til vilde Dyr.

3. Mancipation er en Form for Afhændelse der er egen for *res Mancipi*. Den foregaar med bestemte Ord i Overværelse af en Mand med en Vægt og fem Vidner.

4. Mancipation finder Sted mellem romerske Borgere og *Latini colonarii* og *Latini Juniani* og saadanne Fremmede hvem der er givet *commercium*.

7. Overgivelse er den Afhændelse der er egen for *res nec Mancipi*. Til disse Ting faar vi Eiendomsret ved blot Overgivelse, at sige hvis de er os overgivne af en berettiget Grund.

9. Ogsaa Afstaaelse for Retten [nl. ligesom Hævd] er en Afhændelse der er fælles for *res Mancipi* og *nec Mancipi*. Den sker ved tre Personer: en der afstaar for Retten, en der gjør Paastand, og en der tilkjender. 10. Eieren afstaar for Retten; den til hvem der afstaas gjør Paastand; Prætor tilkjender.

Gaius II § 40. 41.

Dernæst maa vi bemærke at hos Fremmede er der kun een Eiendomsret; thi enten er man Eier, eller man opfattes ikke som Eier. Denne Ret havde ogsaa Romerfolket i gamle Dage; enten var man nemlig Eier efter

Quiriteres Ret, eller man opfattedes ikke som Eier. Men senere har Eiendomsretten faaet en Deling, saaledes at En kan være Eier efter Quiriteres Ret, en anden have Tingen i sin Formue [d: den kan tilhøre ham i økonomisk Forstand]. 41. Naar jeg nemlig blot har overgivet dig en *res mancipi*, og ikke har manciperet dig den eller afstaaet dig den for Retten, kommer Tingen ganske vist til at høre til din Formue, men den vedbliver at være min efter Quiriteres Ret, indtil du faar Hævd paa den ved at besidde den; saa saare nemlig Hævdfristen er udløben, begynder dermed Tingen at være din med fuld Ret, d: baade at høre til din Formue og være din efter Quiriteres Ret, lige saa vel som om den var dig manciperet eller afstaaet for Retten.

1. un. Cod. (7—31)

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes Da Vor Aarvaagenhed har afskaffet baade Udtrykket «ifølge quiritarisk Ret» og Sagen selv, og de almindelige Indsigelser gjælder paa ethvert Sted, nemlig Indsigelser grundede paa 10 eller 20 eller 30 Aars Forældelse samt hvilke andre der maatte bero paa en endnu længere Tids Forløb, synes det ret unyttigt at tilstede Hævd (*usucapio*) overfor italisk fast Eiendom, og udelukke den overfor Provinsernes. Ogsaa naar En besad fremmede Ting, blot de var italiske, i god Tro i to Aar, saa var den uheldige Eier af Tingen lukket ude og havde ingen Midler til at faa dem tilbage. Dette gjaldt ogsaa naar det skete uden Eierens Vidende, uagtet det var i høi Grad inhumant at en fraværende og intet anende Person i en saa kort Frist kunde miste sin Eiendom. 1. Derfor eragter Vi ved nærværende Lov, at ogsaa med Hensyn til italisk fast Eiendom, som er urørlig eller betragtes som saadan, skal Hævd, ligesom Eetaars-Indsigelsen, forandres saaledes, at ogsaa her kun 10 eller 20 eller 30 Aars Forældelsesfristerne eller de andre Indsigelsers Frister gjælder, med fuldstændig Afskaffelse af de her omhandlede korte Frister. 2. Da endvidere de Gamle udstrakte Hævd ogsaa til rørlige Ting og Ting der kan bevæge sig, som var blevet afhændede eller indehavte paa en hvilken som helst Maade, blot det var i god Tro, og det ikke alene indenfor

italisk Rets Omraade, men over hele Verden, og begrændsede dennes Frist til eet Aar: saa har Vi forment at ogsaa den burde rettes saaledes, at naar En har indehaft en fremmed rørlig Ting eller Ting, der kan bevæge sig, i et hvilket som helst Land, være sig italisk eller i Provinserne, i god Tro i tre Aar i Træk, skal han besidde den med sikker Ret, som om han havde erhvervet den ved Hævd. 3. Kun bliver det at iagttage, at Vedkommende i alle disse Tilfælde fra først af maa have faaet Tingen i god Tro, i Overensstemmelse med hvad der kræves ved lang Tids Forældelse, og at ogsaa en umiddelbart foregaaende retmæssig Besidders Besiddelse tillægges ham og regnes med til de 10 eller 20 Aars Frist eller de tre Aar som Vi formener bør iagttages ved rørlige Ting, saaledes at i alle Tilfælde hvor en retmæssig Besiddelsesgrund fra først af foreligger, afbrydes den retmæssige Indehaven som Besidderen hidtil har haft af Tingen ikke ved en eventuel senere Viden om at Tingen er Andenmands, selv om Besiddelsen er udgaaet fra en Erhvervelse uden Modydelse. 4. Paa denne Maade udvides nemlig ganske vist den lange Tids Forældelse og de Tilfælde der falder ind derunder; men det Tab for Eierne, der let indtraadte ved Hævdens korte Frister og de dermed sammenhængende uheldige Retsregler indskrænkes. 5. Da det endvidere er forældet, at Ting deles i *res Mancipi* og *nec Mancipi*, og dette rettelig bør ophæves, skal der for alle Ting og alle Steder være samme Ordning, med Ophævelse af unyttige Omsvøb og Forskjelligheder. (A. 531)

I. 7 § 10 Dig. (41—1)

Se S. 174.

I. 115 Dig. (50—16)

JAVOLENUS *Epistl. B. 4* Der er Spørgsmaal om, hvad Forskjel der er paa *fundus*, *possessio*, *ager* og *praedium*. *Fundus* er Jorden med hvad dertil hører. *Ager* er en Slags *fundus*, nemlig naar dette beredes til Brug for Mennesker. *Possessio* adskiller sig fra *ager* i Henseende til Eiendomsretten; hvad vi tilegner os, kalder vi nemlig Besiddelse, naar Eiendomsretten til det ikke tilhører os eller ikke engang kan tilhøre os; *possessio* er altsaa Brugen af, *ager* Eiendomsretten til et Sted. *Prae-*

dium er et fælles Navn for begge de ovennævnte Ting; baade *ager* og *possessio* falder nemlig ind under denne Benævnelse.

I. 30 pr. Dig. (41—3)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 30* Der spørges om en [senere] stedfunden Blanding af Ting afbryder en forudbegyndt Hævd af hver enkelt Ting. Der er nu tre Slags Gjenstande; een som udgjør en ideel Enhed og paa Græsk kaldes *ἡρώμενον* [ordret: gjort til Eet], saasom et Menneske, en Bjælke, en Steen o. l.; en anden, som bestaar af *contingentia* [ordret: berørende], ð: af flere indbyrdes sammenhængende Gjenstande, og som kaldes *συννημμένον* [ordret: sammenknyttet]: en Bygning, et Skib, et Skab; en tredie, som bestaar af adskilte Gjenstande, saasom flere uforbundne men under eet Navn sammenfattede Gjenstande, f. Ex. et Folk, en Legion, en Hjord. Ved den første Slags bliver der ikke Tale om vort Spørgsmaal, men vel ved den anden og tredie.

I. 30 § 2 Dig. (41—3)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 30* Den tredie Art Gjenstande maa nu betragtes. En hel Hjord kan ikke blive Gjenstand for Hævd paa samme Maade som enkelte Ting, ei heller som sammenhængende Ting. Hvad er da Forskjellen? Skjønt det hører til Hjordens Væsen, at den forbliver den samme ved Tilføielse af nye Gjenstande, saa gives der alligevel ikke nogen Hævd af en hel Hjord, men kun Hævd, ligesom Besiddelse, af de enkelte Dyr. Ei heller forandres Besiddelsesgrunden, naar købte Dyr blandes i Hjorden for at gjøre den større, saaledes at dette bestemte Faar skulde være min Eiendom, naar Resten af Hjorden er min Eiendom; men hvert enkelt Faar har sit Forhold, saa at f. Ex. hvis nogle Faar er stjaalne, hører de vel til Hjorden, men bliver ikke Gjenstand for Hævd.

§ 2 Inst. (2—4)

Gjenstand for Brugs- og Nytteret kan blive, ikke blot Jordeiendom og Huse, men ogsaa Slaver og Trækdyr og andre Ting, undtagen saadanne som fortæres ved selve Brugen; disse kan nemlig hverken i naturlig eller i juri-

disk Forstand være Gjenstand for Brugs- og Nytteret. Hertil hører Vin, Olie, Korn, Klæder. Næst dem kommer rede Penge; thi de forsvinder paa en Maade under selve Brugen ved den stadige Ombytning. Men af praktiske Hensyn har Senatet bestemt, at der ogsaa kan stiftes Brugs- og Nytteret over disse Ting, dog saaledes, at der i saa Henseende stilles Arvingen Sikkerhed efter Analogi [nemlig med den egentlige *cautio usufructuaria*, se § 58 II, 1 b]. Naar der altsaa er testamenteret Brugs- og Nytteret over en Sum Penge, overgives den til Legataren saaledes, at den bliver hans Eiendom, og Legataren stiller Arvingen Sikkerhed for Tilbagebetalingen af en lige saa stor Sum, dersom Legataren dør eller forringes i Stand. Ogsaa de andre Ting overgives saaledes til Legataren at de bliver hans Eiendom; men de vurderes, og derefter stilles Sikkerhed for at der, hvis Legataren dør eller forringes i Stand, tilbagebetales saa stor en Pengesum som de er vurderede til. Senatet har altsaa ganske vist ikke skabt en Brugs- og Nytteret over disse Ting (det var nemlig umuligt), men ved Kautionen har det oprettet en uegentlig Brugs- og Nytteret (*quasi usus fructus*).

§ 5 Inst. (4—17)

Det Samme [nemlig som ved Arvedelingssøgmaal, *actio familiae herciscundae*] indtræder ogsaa naar der foreligger et Søgmaal til Deling af Sameie (*actio communi dividundo*) angaaende en Flerhed af Ting. Er det derimod angaaende een Ting, f. Ex. en Gaard, saa bør Dommeren, hvis Gaarden bekvemt tilsteder en Deling i Lodder, tilkjende Parterne hver en Del, og hvis Eens Del synes at være for værdifuld, maa han til Gjengjæld ved Dommen tilpligtes at betale den anden Part en bestemt Pengesum; kan derimod Gaarden ikke bekvemt deles, eller er det f. Ex. et Menneske eller et Muldyr hvorom der procederes, maa det Hele tildømmes den ene Part, og han til Gjengjæld ved Dommen tilpligtes at betale den anden Part en bestemt Pengesum.

1. 13 § 31 Dig. (19—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Naar et Hus sælges eller testamenteres, pleier vi at sige, at til Huset hører hvad

der er ligesom en Del af Huset eller haves for Husets Skyld, f. Eks. Brønddæksler.

I. 28 Dig. (22—1)

GAIUS *Gyldne Ord B. 2* Til Frugter af Kvæg hører ogsaa dets Afkom lige saa vel som Mælk og Haar og Uld. Altsaa er Lam og Kid og Kalve strax med fuld Ret den godtroende Besidders og Brugs- og Nyttehaverens Eiendom. 1. Derimod hører en Slavindes Afkom ikke til Frugter, og tilhører altsaa Herren, der har Eienomsret; det maatte nemlig anses for urimeligt at henregne et Menneske til Frugter, eftersom Naturen har skabt alle Frugter for Menneskenes Skyld.

I. 44 Dig. (6—1)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 29* Vedhængende Frugter [ø: endnu ikke indhøstet Afgrøde] antages for en Del af Gaarden.

I. 13 Dig. (7—4)

PAULUS *t. Sabinus B. 3* Naar en Brugs- og Nyttehaver har begyndt at høste og derpaa er afgaaet ved Døden, mener Labeo at det Korn der ligger afhøstet tilhører hans Arving, men det der staar paa Roden Gaardens Eier, og at overhovedet Frugter er tilegnede naar Kornet er meiet og Høet slaaet og Druerne plukkede og Olivenbærrene rystede ned, selvom Kornet endnu ikke er malet eller Olien lavet eller Vinhøsten bragt i Hus. Julian bemærker dog, at det er rigtigt nok med de Oliven der er rystede ned, men at der maa forholdes anderledes med de Oliven der er faldet ned af sig selv. Brugs- og Nyttehaveren tilhører Frugterne først i det Øieblik da han har oppebaaret dem, den godtroende Besidder derimod saasnart de er skilt fra Grunden.

I. 34 Dig. (22—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 15* Renter staar i Frugters Sted og bør rettelig ikke adskilles fra Frugter; og dette er ogsaa gjældende Ret overfor Legater og Fideikommissar og ved Formynderskabssøgemaal og i de øvrige *bonae fidei* Retssager. Det samme maa vi altsaa ogsaa sige overfor andet Udbytte.

II. Possessio.

§ 44.

Besiddelse og Possessio.¹⁾

I. 1 §§ 9 og 10 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Ogsaa den gennem hvem vi vil besidde, maa være saadan at han har Forstaaelse af hvad det er at besidde. Hvis du derfor sender en afsindig Slave for at tage i Besiddelse, antages du ikke at have tilegnet dig Besiddelsen.

§§ 4 og 4 a Inst. (4—15)

Se S. 143.

I. 45 § 4 Dig. (9—2)

PAULUS *t. Sabinus B. 10* De der har foraarsaget Skade, fordi de ikke kunde værges sig paa anden Maade, er sagesløse; thi alle Love og Retsgrundsætninger tillader at afværge Vold med Vold. Men naar jeg for at forsvare mig kaster en Sten efter min Modstander og rammer ikke ham, men en Forbigaaende, er jeg hjemfalden til den Aquiliske Lov [se § 102, 2]; det er nemlig kun tilladt at slaa selve den der anvender Vold, og kun naar det sker for at værges sig, ikke naar det sker for at hævne sig.

I. 9 Dig. (6—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* <Ved dette Søgmaal [Vindicationssøgmaal] vil Dommerens Hverv kun gaa ud paa at tage i Betragtning, om den Sagsøgte er Besidder,> og det vil være Sagen uvedkommende, af hvad Grund han er Besidder. Naar jeg nemlig har bevist, at Tingen er min Eiendom, vil Besidderen være pligtig til at udlevere den, for saa vidt han ikke har gjort nogen Indsigelse

¹⁾ I Lærebøger bruges ofte Ordet Besiddelse for *detentio*, medens man bibeholder de latinske Udtryk for *possessio*, *possidere* o. s. v. Dette lod sig i Oversættelsen ikke gennemføre uden store Ulemper; her er derfor *possessio* o. s. v. overalt oversat ved Besiddelse o. s. v., medens *detentio* o. s. v. er oversat ved Indehavelse o. s. v.

gjældende. Nogle, som Pegasus, har dog ment, at dette Søgmaal kun omfattede den Besiddelse, der er beskyttet ved Interdiktet *uti possidetis* eller *utrubi* [se § 46, II]. Saaledes siger han, at der ikke kan vindiceres fra den, der har Tingen i Depositum eller som Laan til Brug eller til Leie eller som er i [midlertidig] Besiddelse for at bevare Legater eller i Anledning af Medgift eller for et Fosters Skyld, eller overfor hvem der ikke er stillet Sikkerhed for uskeet Skade, fordi alle disse ikke besidder. Men jeg mener, at Tingen kan kræves af alle som har den inde og har Evne til at udlevere den.

l. 49 pr. og § 1 Dig. (41—2)

PAPINIAN *Definit. B. 2* Besiddelse kan ogsaa erhverves for mig gennem en Slave af hvem jeg har Brug og Nytte, ved Ting hørende til min Formue eller erhvervede ved Slavens Arbejde; thi dels er Brugs- og Nyttehaveren Indehaver paa naturlig Maade, dels er Besiddelse i stor Udstrækning et retligt Forhold. 1. De der er i Afhængighed af andre, kan vel indehave en Ting som Peculium, men ikke eie eller besidde, fordi Besiddelse ikke blot er et legemligt, men tillige et retligt Forhold.

l. 1 § 3 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* En Afsindig <og en Umyndig uden Formynders Samtykke,> kan ikke erhverve Besiddelse, fordi de ikke har Indehaver-Hensigt, selvom de nok saa meget berører Tingen med deres Legeme, lige saa lidt som naar En lægger en Ting i Haanden paa en Sovende. Men med Formynders Samtykke kan en Umyndig erhverve Besiddelse. Ofilius og den yngre Nerva siger ganske vist, at en Umyndig kan erhverve Besiddelse ogsaa uden Formynders Samtykke; thi Besiddelse er et faktisk, ikke et retligt Forhold; og denne Mening kan antages for saa vidt de Umyndige er i den Alder, at der kan være Tale om Forstaaelse hos dem.

l. 19 Dig. (4—6)

PAPINIAN *Quæst. B. 3* Naar en Kjøber er bleven taget til Fange af Fjenderne, <førend han erhvervede Tingen ved fortsat Besiddelse,> maa det antages at den

afbrudte Hævd¹⁾ ikke gjenoprettes ved *postliminium*, fordi Hævd ikke er mulig uden Besiddelse, <og Besiddelse væsentlig beroer paa det faktiske Forhold; men *postliminium* kan ikke omfatte et faktisk Forhold.>

1. 3 § 5 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Flere kan ikke besidde den samme Ting solidarisk; det er nemlig naturstridigt, naar jeg har en Ting inde, at du saa ogsaa skulde have den inde. Dog bemærker Sabinus, at naar En har givet en Ting som Laan paa Anfordring, saa er baade han selv og den der har modtaget den *precario* Besiddere. Dette bifaldt ogsaa Trebatius, som mente at En kunde besidde med Rette, en Anden med Urette, men ikke to med Urette eller to med Rette. Han dadles herfor af Labeo, fordi det med Hensyn til Besiddelse i Hovedsagen ikke gjør megen Forskjel om En besidder med Rette eller med Urette; og dette er det Rigtige. Den samme Besiddelse kan nemlig ikke findes hos to, ligesaa lidt som du kan antages at staa paa den Plads hvor jeg staar, eller sidde paa den Plads hvor jeg sidder.

1. 12 pr. og § 1 Dig. (41—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 70* Den der har Brug og Nytte antages at besidde i naturlig Forstand. 1. Eiendomsret har intet tilfælles med Besiddelse; derfor negtes der ikke den der har begyndt at vindicere en Ting, Interdiktet *uti possidetis*; thi den der har nedlagt Vindicationspaastand paa en Ting, antages ikke derved at have givet Afkald paa dens Besiddelse.

1. 2 Dig. (43—17)

PAULUS *t. Ediktet B. 65* Om Besiddelsen er berettiget eller uberettiget overfor andre, har ved dette Interdikt [Interdiktet *uti possidetis*] intet at sige; thi en hvilkensomhelst Besidder har alene ved at han er Besidder mere Ret end den, der ikke besidder.

¹⁾ Hds. har »Besiddelse« (*possessionem*); men Papinian maa have skrevet »Hævd« (*usucapionem*).

I. 1 § 20 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Ved Retsfuldmægtig, For-
mynder og Kurator erhverves Besiddelse for os. <Hvis
de derimod har faaet Besiddelse paa egne Vegne, ikke
i den Hensigt blot at yde deres Tjeneste, kan de ikke
erhverve for os.> <Hvis vi vilde sige, at Besiddelse ikke
erhvervedes for os af dem der modtager paa vore Vegne,
vilde Resultatet blive at den hvem Tingen var overgivet
ikke var Besidder, fordi han ikke havde Besidders Hen-
sigt, og den der havde overgivet Tingen heller ikke var
Besidder, fordi han havde afstaaet Besiddelsen.>

I. 18 pr. Dig. (41—2)

CELSUS *Digest. B. 23* Hvad jeg besidder paa egne
Vegne, kan jeg ogsaa besidde paa en andens Vegne; thi
jeg ændrer ikke derved min Besiddelsesgrund, men jeg
ophører at besidde og gjør en anden til Besidder ~~paa~~
~~mine~~ ~~Vegne~~. Det er heller ikke det Samme at besidde
og besidde paa en andens Vegne; thi kun den besidder,
paa hvis Vegne der besiddes, medens Fuldmægtigen kun
yder Tjeneste for en andens Besiddelse.

I. 30 § 6 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Sabinus B. 15* Naar jeg har laant dig en
Ting, og du har laant den til Titius, som tror at det er
din, vil jeg ikke desto mindre besidde den. Det Samme
vil være Tilfældet, naar min Fæster har bortforpagtet
Gaarden eller den hos hvem jeg har deponeret atter
har deponeret hos en anden. Og dette bliver at iagttage
paa samme Maade selv om det er foregaaet med nok
saa mange Mellemed.

I. 1 § 15 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Julian siger, at gennem
en Slave der er givet i Haandpant erhverves der ikke
Besiddelse for os (thi han antages kun at besiddes af
Pantsætteren i een Henseende, nemlig forsaavidt han
kan vinde Hævd paa ham), men heller ikke for Pant-
haveren, eftersom denne ikke kan erhverve gennem

ham ved Stipulation eller paa nogen anden Maade, skjønt han besidder ham.

1. 16 Dig. (41—3)

JAVOLENUS *fra Plautius B. 4* Angaaende en Slave der er givet i Haandpant maa man sagsøge Panthaveren til hans Fremstilling og ikke Pantsætteren, fordi Pantsætteren kun besidder med Hensyn til Hævd, medens Modtageren er Besidder i alle andre Henseender, saaledes at ogsaa Pantsætterens Besiddelse lægges til for hans Vedkommende.

1. 4 § 1 Dig. (43—26)

ULPIAN *t. Ediktet B. 71* Vi maa erindre, at den der har en Ting som Laan paa Anfordring, ogsaa er Besidder.

1. 17 § 1 Dig. (16—3)

FLORENTINUS *Institut. B. 7* Eiendomsretten til en deponeret Ting forbliver hos Deponenten; ligesaa Besiddelsen, med mindre Tingen er deponeret hos en *sequester* [se § 94 III]. <I saa Fald er nemlig *sequester* Besidder; thi Hensigten med denne Deponeren er netop, at vedkommende Tidsrum ikke skal komme nogen af Parterne Besiddelse til Gode.>

1. 39 Dig. (41—2)

JULIAN *fra Minicius B. 2* Jeg mener at det gjør en Forskjel, i hvilken Hensigt en Ting deponeres hos en *sequester*. Er det nemlig for at afbryde Besiddelse, <og er dette udtrykkelig godkjendt,> saa vil hans Besiddelse ikke kunne komme Parterne til Gode med Hensyn til Usucapio; deponeres den derimod af Sikkerhedshensyn, saa er det givet, at *sequester's* Besiddelse kommer Vinderen af Sagen til Gode med Hensyn til Usucapio.

1. 3 §§ 18 og 19 Dig. (41—;)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Naar du i tyvagtig Hensigt har tilegnet dig (*contrectaveris*) en Ting, som jeg har deponeret hos dig, ophører jeg at være dens Besidder. Hvis du derimod ikke har flyttet den, men kun

har i Sinde at fragaa Depositum, saa har de fleste af de gamle og Sabinus og Cassius med Rette erklæret, at jeg vedbliver at være Besidder, fordi Tyveri ikke kan foregaa uden Tilegnelse og man ikke bliver skyldig i Tyveri alene ved Hensigten. 19. Ogsaa dette er en rigtig Sætning af de Gamle, at ingen selv kan forandre sin Besiddelsesgrund.

I. 2 § 1 Dig. (41—5)

JULIAN *Digest. B. 44* Naar det almindelig erklæres, at ingen kan forandre sin Besiddelsesgrund, saa maa dette forstaas saaledes, at der tænkes ikke blot paa den juridiske, men ogsaa paa den naturlige Besiddelse. Derfor har man ogsaa erklæret, at hverken en Fæster eller En hos hvem en Ting er deponeret eller hvem den er laant, kan berige sig ved at vinde Hævd som Arving.

I. 44 § 4 Dig. (41—3)

PAPINIAN *Quæst. B. 23* Naar en Søn i Afhængighed, der har kjøbt en Andens Ting, bliver Familiefader uden at vide af det, er han begyndt at besidde den ham overdragne Ting; hvorfor skulde han saa ikke kunne vinde Hævd paa den, da der jo fra første Færd af er god Tro tilstede i Besiddelsesforholdet, selv om han af en Vildfarelse mener at være en saadan, der ikke engang kan besidde en Ting han har erhvervet for sit Peculium? Det Samme maa ogsaa siges, naar han ifølge en ikke ugrundet Antagelse mener at en kjøbt Ting er tilfaldet ham ved Arv efter hans Fader.

I. 21 Dig. (41—3)

JAVOLENUS *Epistl. B. 6* Jeg har bortforpagtet en Gaard til En, mod hvem jeg var i Færd med at vinde den til Eie <ved i længere Tid at besidde den> som Arving; jeg spørger om du mener, at dette Leiemaal har nogen Betydning; og hvis du mener at det er uden Betydning, om du mener at Hævd af Gaarden ikke desto mindre fortsættes. Ligeledes spørger jeg, hvis jeg har solgt samme Person Gaarden, hvad du saa mener om de ovenfor omspurgte Forhold. — Han svarede: hvis

den der besad Gaarden som Arving har bortforpagtet den til dens Eier, er Forpagtningen ugyldig, fordi Eieren i saa Fald vilde have forpagtet sin egen Ting; heraf følger, at Bortforpagteren heller ikke har beholdt Besiddelsen, og altsaa har <den lange Tids Forældelsesfrist> ikke kunnet vedblive at løbe. Overfor Salg gælder samme Ret som overfor Leiemaal, nemlig at Kjøb af egen Ting ikke kan komme istand.

1. 37 Dig. (13—7)

PAULUS *t. Plautius B. 5* Naar jeg har udleiet et mig overgivet Pant til dets Eier, bevarer jeg Besiddelsen gennem Leiemaalet, fordi Besiddelsen ikke var Debtors, førend han leiede Tingen, og fordi jeg har den Hensigt at beholde Besiddelsen, medens Leieren ikke har den Hensigt at opnaa Besiddelse.

1. 1 § 20 Dig. (41—2)

Se S. 128.

1. 9 § 9 Dig. (12—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 26* Jeg har deponeret ti [Dukater] hos dig, men senere tilladt dig at bruge dem. Nerva Proculus siger, at jeg kan søge dem tilbage (*condicere*) fra dig som et Laan endog inden de røres, og dette er rigtigt, som ogsaa antaget af Marcellus; <thi Laantageren har begyndt at besidde forsaavidt angaar Hensigten, og følgelig gaar Risikoen over til den der har anmodet om Tingen til Laans, og den vil kunne søges tilbage fra ham.>

1. 1 § 21 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Naar jeg har givet en Sælger Ordre til at overgive Tingen til min Fuldmægtig, medens Tingen er tilstede, maa den, siger Priscus, antages at være overgivet mig, og det Samme at gjælde, naar jeg har paalagt min Skyldner at betale Pengene til en Anden. <At det nemlig ikke er nødvendigt at tilegne sig Besiddelse ved legemlig Berøring, men at det ogsaa kan ske ved Syn og Sind, det kan man (efter Priscus) bevise af de Ting som paa Grund af deres Størrelse ikke kan flyttes, f. Ex. Søiler; thi de anses for overgivne,

naar Parterne er blevne enige i Tingens Nærværelse;> og Vin antages overdraget, naar Nøglerne til Vinkjelderen er overgivne Kjøberen.

1. 55 Dig. (41—1)

PROCLUS *Epistl. B. 2* Et Vildsvin er gaaet i en Fælde, som du havde sat for Jagtens Skyld; medens det sad fast deri, har jeg taget det ud og taget det med mig; maa jeg antages at have taget et Vildsvin der tilhørte dig? Og hvis du mener at det tilhørte dig, vilde det saa i Tilfælde af at jeg befriede det og slap det løs i Skoven, have ophørt at tilhøre dig eller vedblive at tilhøre dig? Og endelig spørger jeg, hvilket Søgmaal du vilde have mod mig, hvis det havde ophørt at tilhøre dig; navnlig om der burde gives dig Søgmaal *in factum* [se § 22 IV, 2 a]. Han svarede: vi maa undersøge om det ikke gjør en Forskjel, om jeg har sat Fælden paa offentlig eller privat Grund, og hvis jeg har sat den paa privat Grund, om paa min egen eller en Andens, og hvis paa en Andens, om jeg har sat den med eller uden Eierens Tilladelse; endvidere om Vildsvinet sad saaledes fast i Fælden at det ikke kunde frigjøre sig selv, eller om det ved at sprælle længere vilde have frigjort sig. Dog mener jeg at Hovedsagen er denne, at hvis det er kommet i min Magt, er det blevet mit. Hvis du derimod, efterat Vildsvinet er blevet mit, har sluppet det løs, saa det har faaet sin naturlige Frihedstilstand igjen og derved har ophørt at være mit, saa maa der gives mig Søgmaal *in factum*, paa samme Maade som det er erklæret naar En har kastet en Andens Bæger ud af et Skib.

1. 3 § 13 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Den yngre Nerva mener, at rørlige Ting med Undtagelse af et Menneske besiddes for saa vidt de er i vor Forvaring, d. v. s. for saa vidt vi, dersom vi ønskede det, kunde opnaa naturlig Besiddelse. Saasnart nemlig et Stykke Kvæg forvilder sig eller et Kar bliver borte saaledes at det ikke kan findes, ophører det strax at besiddes af os, selvom det ikke besiddes af Nogen. Anderledes derimod dersom det er i min Forvaring uden at kunne findes, idet i saa Fald dets Til-

stodeværelse foreligger og der kun foreløbig mangler en omhyggelig Eftersøgen.

§ 45.

Fortsettelse: Possessio.

l. 49 § 1 Dig. (41—2)

Se S. 126.

l. 3 § 5 Dig. (41—2)

Se S. 127.

l. 26 Dig. (41—2)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 26* Et bestemt Sted af en Gaard kan baade besiddes og vindes til Eie <ved lang Besiddelse;> ligesaa en bestemt Del uden at være fraskilt, fremkommen være sig ved Kjøb eller Gave eller af en hvilkensomhelst anden Aarsag. Derimod kan en ubestemt Del hverken <overgives> eller vindes til Eie, f. Ex. hvis jeg vilde <overgive> dig i følgende Form: »hvad jeg har af Ret i den Gaard«; thi den der ikke veed Besked kan hverken <overgive> eller modtage hvad der er ubestemt.

l. 7 § 1 Dig. (10—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 24* Naar du har gjort et Hjul der tilhører mig fast til en Vogn, vil du være pligtig til at fremlægge det (saaledes Pomponius), skønt du <i saa Fald> ikke besidder det <i civilretlig Forstand.>

l. 3 § 1 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Vi opnaar Besiddelse ved legemligt Forhold og Villie (*corpore et animo*), ikke ved Villie alene eller ved legemligt Forhold alene. Men naar vi har sagt, at vi maa erhverve Besiddelse baade ved legemligt Forhold og Villie, saa maa det ikke absolut forstaas saaledes, at den der vil besidde en Gaard maa spadserere om paa hele dens Grund; det er nok at han betræder en hvilkensomhelst Del af Gaarden, naar han blot har det Sind og den Tanke, at han vil besidde hele Gaarden indtil dens Grændse.

l. 1 § 21 Dig. (41—2)

Se S. 131.

l. 55 Dig. (41—1)

Se S. 132.

l. 3 § 3 Dig. (41—2), (1ste Punktum)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Neratius og Proculus mener at vi ikke kan erhverve Besiddelse alene ved Villien (*animus*), med mindre der gaar naturlig Besiddelse forud.

l. 53 Dig. (41—1)

MODESTINUS *t. Q. Mucius B. 14* <Hvad der erhverves civilretligt, erhverver vi kun ved dem der er i vor Afhængighed, f. Ex. en Stipulation; hvad der derimod erhverves naturligt, f. Ex. Besiddelse, erhverver vi ved hvemsomhelst, naar vi har Villien til at besidde.>

l. 59 Dig. (41—1)

CALLISTRATUS *Quæst. B. 2*. En Ting der er købt ifølge mit Mandat bliver ikke min, førend den der har købt den har overgivet den til mig.

l. 12 Dig. (43—16)

MARCELLUS *Digest. B. 19*. En Fæster har negtet den, hvem Herremanden havde solgt hans Gaard, Adgang, efterat Køberen var henvist til at tage den i Besiddelse; dernæst er Fæsteren blevet forjaget med Magt af den anden: der spurgtes, hvem der havde Interdiktet *unde vi* [se § 46 II 2 a]. Jeg sagde at det var uden Forskjel, om Fæsteren havde forhindret Eieren i at betræde Gaarden, naar han ønskede det, eller havde negtet en Køber Adgang, hvem Eieren havde befalet at overdrage Besiddelsen. Altsaa maatte Interdiktet *unde vi* tilkomme Fæsteren, og denne være forpligtet overfor Herremanden ved samme Interdikt, idet han maatte antages at have forjaget denne ved ikke at overdrage Køberen Besiddelsen, <med mindre han da havde gjort det af en berettiget og antagelig Grund.>

l. 18 Dig. (43—16)

PAPINIAN *Quæst. B. 26*. En Mand der har fæstet

en Gaard bort har dernæst solgt den og anvist Kjøberen at tiltræde den ledige Besiddelse, men Fæsteren forhindrede Kjøberen i at betræde Gaarden; dernæst fordrov Kjøberen Fæsteren med Magt. Der var saa Spørgsmaal om Interdikterne *unde vi*. Det maatte antages, at Interdikterne kunde gjøres gjældende overfor Fæsteren af Sælgeren, fordi det var uden Forskjel om Fæsteren havde forhindret ham selv eller en Anden der var sendt med hans Villie, i at betræde Gaarden; Besiddelsen kunde nemlig ikke antages at være opgivet førend den var overgivet Kjøberen, eftersom Ingen har den Hensigt, til Fordel for en Kjøber at opgive en Besiddelse som Kjøberen ikke har opnaaet. Ogsaa overfor Kjøberen, som bagefter anvendte Magt, kunde Interdiktet *unde vi* gjøres gjældende af Fæsteren; thi ved Fæsterens voldsomme Besiddelsestagen var Gaarden forholdt ikke Kjøberen, men Sælgeren, hvis Besiddelse var ophævet. Der spurgtes, om Kjøberen burde beskyttes, dersom det var med Sælgerens Samtykke at han bagefter havde forjaget Fæsteren. Jeg sagde at den ikke burde støttes, der paatog sig et lovstridigt Mandat. 1. Det antoges, at den der vindicerede en Gaard fra En hvem han kunde sagsøge efter Interdiktet *unde vi*, ikke desto mindre rettelig kunde benytte Interdiktets Fremgangsmaade, saalænge Vindikationsprocessen endnu stod paa.

1. 1 § 5 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Endvidere erhverver vi Besiddelse ved en Slave eller en Søn som er i Afhængighed, nemlig af de Ting som de har inde som Peculium, endog uden vort Vidende, som Sabinus, Cassius og Julian har antaget, idet de maa antages at besidde med vor Villie, da vi har tilladt dem at have Peculium. Ifølge et Peculiumsforhold erhverver altsaa baade Barnet og den Af-sindige Besiddelse og vinder Hævd, og ligesaa et Dødsbo, naar en Boet tilhørende Slave køber.

1. 13 § 1 Dig. (41—1)

NERATIUS *Regler B. 6* <Ogsaa Formyndere for Umyndige af begge Køn erhverver, ligesom Fuldmægtig, ved at købe paa de Umyndiges Vegne, Eiendomsret for dem ogsaa uden deres Vidende.>

1. 3 § 12 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Vi kan kun besidde ved vor egen Villie (*animus*), men vel ved en andens Legeme (*corpus*), f. Ex., som sagt, ved en Fæster og en Slave; og vi maa ikke lade os forstyrre af at vi besidder visse Ting endog uden vort Vidende, nemlig Ting som vore Slaver har skaffet sig i deres *peculium*, skjønt vi ganske vist synes at besidde disse baade ved Slavernes Villie og Legeme.

Se S. 48.

1. 49 § 2 Dig. (41—2)

1. 77 Dig. (6—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 17* En Kvinde har ved et Brev skjænket en Gaard til En der ikke var hendes Mand, og har forpagtet samme Gaard af ham; det kunde i saa Fald formentlig forsvares, at han har tingligt Søgmaal, som om han havde erhvervet Besiddelse gennem Eierinden som gennem en Fæster. (Der fremlagdes det Tilfælde, at han tillige havde været paa den Eiendom som skjænkedes ham, dengang Brevet afsendtes; i saa Fald var denne Omstændighed tilstrækkelig til at Besiddelsen var overgivet, selv om et Leiemaal ikke var indtraadt.)

1. 9 § 5 Dig. (41—1)

GAIUS *Dagl. Liv B. 2* Undertiden er, ogsaa uden Overgivelse, Eierens blotte Villie tilstrækkelig til at overføre Tingen, f. Ex. naar jeg sælger dig en Ting, som jeg har laant dig eller leiet dig eller deponeret hos dig; thi skjønt jeg ikke ved dette Forhold har overgivet dig den, saa bevirker jeg dog at den bliver din derved, at jeg tillader at den forbliver hos dig paa Grund af Salget.

1. 23 pr. Dig. (41—2)

JAVOLENUS *Quæst. B. 1* Naar vi er indsatte som Arvinger, gaar ved Arvens Tiltrædelse ganske vist alle Rettigheder over til os, men Besiddelsen tilkommer os ikke med mindre vi tilegner os den naturligt.

I. 31 § 5 Dig. (41—3)

PAULUS *t. Sabinus B. 32* Det tomme Tidsrum som er forløbet før eller efter Tiltrædelsen af en Arv, kommer Arvingen til Gode m. H. t. at vinde Hævd.

I. 44 § 2, I. 45, 46 Dig. (41—2)

PAPINIAN *Quæst. B. 23* Efter denne Udvikling [om Grunden til at vi gennem Slavers Peculium erhverver Besiddelse ogsaa uden vort Vidende] vilde jeg sige, naar der er Spørgsmaal om at miste Besiddelse, at det gjør stor Forskjel om vi besidder ved os selv eller ved Andre; thi af det som vi har inde med vort Legeme, mistes Besiddelsen dels ved Villien alene, dels ~~hvilke~~ ved Legemet, naar vi nemlig har fjernet os fra Tingen med den Villie ikke at besidde den; derimod af det som besiddes ved en Slaves eller en Fæsters Legeme, mistes Besiddelsen kun hvis en Anden tilegner sig den, og den mistes ogsaa uden vort Vidende. Der er ogsaa en anden Forskjel med Hensyn til Tab af Besiddelse. Vinter- og Sommer-Græsgange, hvis Besiddelse fastholdes alene ved Villien,

45 *Samme, Definit. B. 2* selv om vi hverken har en Slave eller Fæster paa dem, vedbliver, som man har bemærket, den tidligere Besidder at besidde,

46 *Samme, Quæst. B. 23* selvom en Anden har be-
traadt Græsgangen i den Hensigt at besidde, saa længe den oprindelige Besidder er uvidende om at Besiddelsen er tilegnet af en Anden. Thi ligesom en retlig Forpligtelses Baand løses paa samme Maade som det sædvanlig kommer istand, saaledes bør en Besiddelse der fastholdes alene ved Villien, ikke ophæves uden Besiddernes Vidende.

I. 44 pr. Dig. (41—2)

PAPINIAN *Quæst. B. 23* En der skulde reise udenlands havde gjemt en Pengesum i Jorden for at bevare den: der spørges, om han havde ophørt at besidde, da han efter sin Hjemkomst ikke kunde huske Skattens Plads, og om han, naar han senere gjenfandt Stedet, straks begyndte at besidde. Jeg svarede, at da Pengene

forudsattes at være gjemte for at bevares, kunde Besiddelsesretten ikke antages at være forspildt for den der havde gjemt dem, og at en Hukommelses-Svagthed ikke medførte Tab af en Besiddelse som ingen Anden havde bemægtiget sig; ellers maatte man jo erklære, at Besiddelse af vore Slaver kunde fortabes ved at de for et Øieblik kom os ud af Syne. Det gjør ingen Forskjel, om jeg har gjemt Pengene i min egen eller en Andens Jord, eftersom jeg, hvis en Anden havde gjemt noget saadant i min Jord, kun vilde besidde det hvis jeg havde opnaaet Besiddelsen af selve Tingen over Jorden. Altsaa kan heller ikke et fremmed Sted ophæve min Besiddelse, da det ikke gjør nogen Forskjel om jeg besidder over eller under Jorden.

1. 15 Dig. (41—2)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 26* En Ting som er os frastjaalet, maa vi anses at ophøre at besidde, ligesaavel som den der er os frataget med Magt. Men hvis en Person som er i Afhængighed af os har stjaalet den, mister vi ikke Besiddelsen saalænge Tingen er hos ham, fordi Besiddelse erhverves for os ved den Slags Personer. Og dette er Grunden til, at vi antages at besidde en bortløben Slave, idet den, som ikke kan fravende os Besiddelsen af andre Ting, heller ikke kan fravende os Besiddelsen af sig selv.

1. 6 § 1 Dig. (41—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 70* Naar En er reist til Marked og ikke har efterladt Nogen hjemme og en Anden har bemægtiget sig Besiddelsen inden han var kommen hjem fra Marked, maa han efter Labeo antages at besidde hemmelig; følgelig beholder den der er gaaet til Marked Besiddelsen; men hvis han negter den hjemvendende Eier Adgang, maa han snarere antages at besidde volde- lig og ikke hemmelig;

1. 7 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* men ogsaa hvis han ikke vil vende tilbage til Gaarden, fordi han frygter Overmagt, maa han antages at have mistet Besiddelsen; saaledes ogsaa Neratius.

I. 27 Dig. (41—2)

PROCLUS *Epistl. B. 5* Naar En som alene med Villien holder Besiddelsen af en Græsgang, bliver afsindig, kan han ikke, medens han er afsindig, miste Besiddelsen af Græsgangen, fordi en Afsindig ikke kan opføre sig at besidde med Villien.

I. 29 Dig. (41—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 30* Det er givet, at en Umyndig kan miste Besiddelse uden Formynders Samtykke, ikke saaledes, at han ophører at besidde med Villien, men vel saaledes, at han ophører at besidde med Legemet; thi han kan miste hvad der beror paa Faktum. <En anden Sag er det, hvis han maaske skulde ønske at miste Besiddelsen med Villien; dette kan han nemlig ikke.>

I. 153 Dig. (50—17)

PAULUS *t. Ediktet B. 65* I Reglen frigjøres vi ved at foretage de samme Handlinger, ved hvilke vi forpligtes, i omvendt Retning, idet vi jo mister ved i omvendt Retning at foretage de samme Handlinger, ved hvilke vi erhverver. Ligesom altsaa ingen Besiddelse erhverves uden ved Villie og legemligt Forhold, saaledes mistes ingen med mindre der med Hensyn til den er foretaget en Handling i omvendt Retning i begge Henseender.

I. 1 § 22 Dig. (43—16)

ULPIAN *t. Ediktet B. 69* Hvad en Slave eller Fuldmægtig eller Fæster har inde, antages Eieren at besidde, og derfor antages han ved disses Forjagelse selv at forjages fra sin Besiddelse, selv om han er uvidende om, at de gennem hvem han besad er forjagne. Hvis altsaa en Anden, gennem hvem jeg besad, bliver forjaget, tvivler Ingen om, at Interdiktet staar mig aabent.

I. 12 Cod. (7—32)

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes For at afgjøre et Spørgsmaal fra Sabinus's Skrifter, der er forelagt Os i vort Allerhøieste Paahør, bestemmer Vi, at naar en Slave eller Fuldmægtig eller Fæster eller Indsidder eller hvilkensomhelst Anden, gennem hvem Vi har

Lov til at besidde, har forladt en paa legemlig Vis opnaaet Besiddelse af en hvilkensomhelst Ting eller udleveret den til en Anden, f. Ex. af Ligegyldighed eller af Svig, for at der kunde aabnes Adgang for en Anden til at have samme Besiddelse inde, saa skal der derved aldeles ikke præjudiceres noget for Eieren, for at der ikke ved den Enes onde Villie skal opstaa Tab for en Anden, men ogsaa den Skyldige selv skal, dersom han er af fri Stand, underkastes de vedkommende Søgmaal, saaledes at ethvert Tab af ham bliver at erstatte Tingens Eier eller den, overfor hvem han har handlet forsømmeligt eller svigefuldt. 1. Hvis derimod Besiddelsen endnu ikke er kommet Fuldmægtigen eller Fæsteren eller Indsidderen eller Slaven i Hænde, men denne selv har undladt at overtage den af Ligegyldighed eller Svig, saa maa selve den, der oversendte ham, som Følge af sit forkerte Valg finde sig i det Tab med Hensyn til Besiddelsen, der opstaar af de nævnte Personers Uredelighed eller Forsømmelighed. 2. Vi forordner nemlig alene dette, for at Herren ikke paa nogen Maade maa lide nogen Forringelse ved dem han har oversendt, derimod ikke for at han tillige skal erhverve sig Fordel ved dem, idet jo ogsaa den gamle Regel, der bestemmer at Herrens Vilkaar under ingen Omstændigheder maa forringes ved Slaven, kun er anvendelig i det Tilfælde, hvor Herren risikerer et Tab, ikke naar han ønsker at erhverve en Fordel gennem Slaven; dog at naturligvis ogsaa i dette Tilfælde Tingens Eier eller den, der har oversendt ovenmeldte Personer til dens Indehavelse, bevarer ethvert Søgmaal imod dem, som maatte tilkomme ham efter Lovene. (*A. 531—32*)

• 1. 40 § 1 Dig. (41—2)

AFRICANUS *Quæst. B.* 7 Naar en Fæster, gennem hvem Eieren besad, er død, maa vi undersøge hvilke Retsregler der er at anvende. Af praktiske Hensyn er det nu vedtaget, at Besiddelse baade bevares og fortsættes¹⁾ gennem Fæster; den kan derfor ikke siges strax at afbrydes ved dennes Død, men først naar Eieren har

¹⁾ Der maa læses *continuaretur*, ikke *continueretur*.

forsømt at opnaa Besiddelsen. Anderledes maa Sagen opfattes, dersom Fæsteren af egen Drift har opgivet Besiddelsen. Dog er de her givne Regler kun rigtige, dersom ingen Uvedkommende i Mellemtiden har sat sig i Besiddelse af Tingen, men den stadig er forbleven i Fæsterens Bo.

l. 3 §§ 18 og 19 Dig. (41—2)

Se S. 129.

§ 46.

Fortsettelse. Retsbeskyttelsen for Possessio.

l. 1 § 4 Dig. (43—17)

ULPIAN *t. Ediktet B. 69* Dette Interdikt, som almindeligvis kaldes *Uti possidetis* (Som I besidder —), er altsaa til Bevarelse af Besiddelse (det gives nemlig i den Hensigt, at der ikke skal øves Vold mod den der besidder) og stilles som Følge deraf efter Interdiktet *Unde vi*. Dette gjenopretter nemlig en Besiddelse der er mistet ved Vold; i det her omhandlede Interdikt derimod forbyder Prætor, for at Besiddelse ikke skal mistes, at anvende Vold mod Besidderen¹⁾; og medens hint Interdikt angriber Besidderen, forsvarer dette ham. Og, som Pedius siger: enhver Strid om Besiddelse gaar enten ud paa at der skal gjengives os hvad vi ikke besidder, eller paa at det skal være os tilladt at beholde hvad vi besidder. Fremgangsmaaden til Gjengivelse af Besiddelse gaar enten gennem Interdikt eller gennem Søgmaal; derfor er ogsaa Veien til Bevarelse af Besiddelse en dobbelt, enten Indsigelse eller Interdikt. Indsigelse tilstedes Besidderen af mange Grunde.

l. 15 § 1 Dig. (12—6)

PAULUS *t. Sabinus B. 10* Men ogsaa naar Trediemands Penge er overdragne, vil Tilbagesøgmaal (*condictio*) staa aabent, nemlig blot for at faa Besiddelsen

¹⁾ Interdiktets Ordlyd findes S. 142.

af dem igjen; ligesom jeg jo kunde søge Besiddelsen af en Ting tilbage, dersom jeg havde overgivet dig den under en falsk Forudsætning om at jeg skyldte dig Besiddelsen. Men ogsaa hvis du havde gjort Besiddelsen til din saaledes, at den paa Grund af <Forældelse> ikke kunde fratages dig, vilde jeg rettelig kunne anlægge Tilbagesøgsmaal af Ikke-Skyld (*condictio indebiti*) imod dig.

1. 21 § 2 Dig. (4—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 11* Den, der [paa Grund af Tvang] har overdraget Besiddelsen af en Gaard der ikke er hans Eiendom til en Anden, vil opnaa, ikke hvad Gaarden, men hvad Besiddelsen er værd, firdobbelt eller enkelt, med Udbyttet. Der finder nemlig en Vurdering Sted af hvad der skal tilbagegives, det er, hvad der mangler; men hvad der mangler, er den blotte Besiddelse tilligemed dens Udbytte. Saaledes ogsaa Pomponius.

1. 1 pr. Dig. (43—17)

ULPIAN *t. Ediktet B. 69* Prætor siger: »Som I besidder det omhandlede Hus, forsaavidt I hverken besidder det voldeligen eller hemmeligen eller paa Anfordring overfor hinanden, — mod at I saaledes besidder det forbyder jeg at der anvendes Vold. Angaaende Spildevandsledninger vil jeg ikke give dette Interdikt. Ei heller vil jeg tillade Søgmaal paa høiere Erstatning end Tingen er værd; og jeg vil kun tillade Søgmaal indenfor eet Aar fra den Tid, da der først var Leilighed til at gaa i Rette«.

1. 3 §§ 9—11 Dig. (43—17)

ULPIAN *t. Ediktet B. 69* Naar min Nabo paa en fælles Væg har et Stukovertræk baade paa min Side og paa sin Side¹⁾ er *Uti possidetis Interdiktet* anvendeligt for mig til at tvinge ham til at tage det bort. 10. Jeg antages ikke at besidde voldeligen, naar jeg modtager en Gaard af En om hvem jeg veed, at han voldeligen er i Besiddelse af den. 11. Ved dette Interdikt (*Uti possi-*

¹⁾ Saaledes omtrent kræver Meningen; den latinske Text synes fordærvet.

detis) retter Domfældelsessummen sig efter en Vurdering af selve Salgsgjenstanden. »Saa meget som Gjenstanden er værd« forstaar vi saaledes: »Saa stor som Vedkommendes Interesse i at beholde Besiddelsen er«. Servius's Antagelse er, at Besiddelsen bør vurderes til lige saa meget som Gjenstanden selv er værd; men dette kan aldeles ikke godkjendes; thi eet er Gjenstandens Værdi, noget ganske andet Besiddelsens.

§§ 4 og 4 a [§ 4 Kriegel] Inst. (4—15)

Til Bevarelse af Besiddelse er oprettet Interdikterne *Uti possidetis* og *Utrubi*, naar der fra begge Sider er Strid om Eiendomsretten til en Ting og forinden spørges, hvem af Parterne der bør besidde den og hvem der bør søge den fra den anden. Thi hvis det ikke forud er klaret, hvem af dem Besiddelsen tilhører, kan et Eiendoms-Søgsmaal, hvorved Tingen kræves, ikke anlægges, fordi baade juridiske og naturlige Hensyn byder at En maa besidde, en Anden kræve af Besidderen. Og da det er langt fordelagtigere at besidde end at kræve, saa staar ofte, ja næsten altid Hoved-Striden om selve Besiddelsen. Fordelen ved Besiddelsen bestaar i, at selv om Tingen ikke er Besidderens Eiendom, saa bliver dog Besiddelsen hvor den er, dersom Sagsøgeren ikke kan bevise, at Tingen er hans Eiendom; af den Grund, at naar begges Rettigheder er uklare, pleier Dommen at gaa Sagsøgeren imod. 4 a. Ved Interdiktet *Uti possidetis* strides der om Besiddelsen af en Gaard eller et Hus, ved Interdiktet *Utrubi* om Besiddelsen af rørligt Gods. <Deres Virkning og Betydning var hos de Gamle høist forskjellig;> ved Interdiktet *Uti possidetis* vandt <nemlig> den Sagen, som besad paa Interdiktets Tid, naar han blot ikke havde opnaaet Besiddelsen fra Modparten voldeligen eller hemmeligen eller paa Anfordring, selvom han havde fordrevet en Anden med Magt eller hemmeligen fravendt en Anden Besiddelsen eller bedet en Anden

om Tilladelse til at besidde paa Anfordring; ved Interdiktet *Utrubi* vandt den Sagen, som i den største Del af vedkommende Aar havde besiddet hverken voldeligen eller hemmeligen eller paa Anfordring overfor Modparten. <Nutildags følges dog en anden Regel: begge Interdikters Virkning er nemlig gjort eens forsaavidt angaar Besiddelsen, saaledes at den vinder baade med Hensyn til fast Eiendom og Løsøre, som ved Processens Indledning har Besiddelsen inde hverken voldeligen eller hemmeligen eller paa Anfordring overfor Modparten.>

1. un. Dig. (43—31)

ULPIAN *t. Ediktet B. 72* Prætor siger: »Hos hvem af Parterne den omhandlede Slave har været den største Del af dette Aar: at denne Part bemægtiger sig ham, forbyder jeg, at der anvendes Vold imod«. Dette Interdikt finder Anvendelse, naar der er Tale om Besiddelsen af rørligt Gods; <men det er blevet til, at dets Virkning er blevet lig med Interdiktet *Uti possidetis*, som gjælder om fast Eiendom saaledes at ogsaa ved dette Interdikt [5: Interdiktet *Utrubi*] den vinder Sagen, som har Besiddelsen hverken voldeligen eller hemmeligen eller paa Anfordring paa det Tidspunkt, da han desangaaende anfægtes af Modparten.>

1. 1 pr. Dig. (43—16)

ULPIAN *t. Ediktet B. 69* Prætor siger: »Hvorfra du med Vold har forjaget ham, eller din Husstand har forjaget ham, derom og om hvad han dengang havde dér vil jeg give Proces, dog kun indenfor eet Aar; efter eet Aars Forløb kun om hvad der er kommet ham til Gode som har forjaget med Vold¹⁾).

¹⁾ Den Form hvori her Interdiktet er givet er neppe den hvori Ulpian har citeret det. Han antages at have haft Formen: ». . . forjaget ham, dér skal du gjenindsætte ham og hvad han dengang havde dér«.

I. 1 § 3 Dig. (43—16)

ULPIAN *t. Ediktet B. 69* < Dette Interdikt angaar ikke al Vold, men kun saadanne, som forjages fra en Besiddelse. > Dette Interdikt angaar kun grov Voldsomhed, og kun dem som forjages fra fast Eiendom, f. Ex. fra en Gaard eller et Hus; andre angaar det ikke.

I. 5 Cod. (8—4)

Keiser Konstantin til Tertullian Den der trænger ind et Sted, maa rammes af Lovens Straf, at sige, dersom det er bevist, at han med Vold er trængt ind paa Stedet. Hvis det nemlig er ved en Feiltagelse eller Eierens Forsømmelighed, at Stedet er taget i Besiddelse, bør Besiddelsen tilbagegives uden Straf. (A. 330)

I. 11 Cod. (8—4)

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes Da der var Spørgsmaal blandt Sagførerne i Illyricum, hvad der skulde gøres i Anledning af Personer, som har tiltaget sig Fraværendes ledige Besiddelse uden Retskjendelse, eftersom de gamle Love hverken bestemte Interdiktet *Unde vi* eller *Quod vi aut clam*¹⁾ eller noget andet Søgmaal til Gjenerhvervelse af saadan Besiddelse, naar der ikke var gaaet en Voldshandling forud ved Fratagelsen af Besiddelsen, men kun tilstedede Eierne at anlægge tingligt Søgmaal: saa vil Vi, der ikke kan tillade at nogen egenmægtig tiltager sig fremmed Eiendom eller Besiddelse, herved fastsætte, at en saadan Besidder skal eragtes som en Ransmand og være hjemfalden til den almindelige Retsforfølgning, som er angiven i de gamle Love til Gjenoprettelse af Besiddelse imod saadanne Personer. Det er nemlig meningsløst at sige eller lade sig fortælle, at En har tiltaget sig fremmed Eiendom som sin egen af Uvidenhed. Alle bør desuden vide, at hvad der ikke er deres eget, det tilhører sikkert andre, idet en saadan Bestemmelse forlængst er truffet angaaende Tyveriprocessen ved de gamle Love, hvori det hedder: Naar

¹⁾ L. 1 pr. Dig. (43—24): Prætor siger: Hvad der er begaaet voldeligen eller hemmeligen, det skal du restituere, dersom der ikke er gaaet mere end et Aar siden, der var Leilighed til at gaa i Rette.

nogen lægger Haand paa fremmed Eiendom mod Eierens Villie, rammes han af Tyverisøgsmålet. — Selvfølgelig har de Bestemmelser som af Os er trufne til Gjen-
erhvervelse af Besiddelse, kun Gyldighed, forsaavidt ikke tredive Aars Fristen fra den Dag da Besiddelsen blev til-
egnet er overskredet. (A. 532)

l. 7 Cod. (7—32)

Keiserne Diocletian og Maximian til Asyncritus Uret-
mæssig Besiddelsestagen kan ikke medføre noget gyldigt
Krav paa Besiddelse. Det er derfor sikkert, at den der
tiltager sig den ledige Besiddelse af en fremmed Eien-
dom uden Samtykke af Eieren eller en Repræsentant,
som havde Fuldmagt til at tillade saadant, ikke har
kunnet opnaa nogen Besiddelsesgrund. (A. 293)

l. 6 Dig. (43—16)

PAULUS *t. Ediktet B. 17* Ved Interdiktet *Unde vi* maa
Domfældelsen lyde paa saa meget, som Interessen i Be-
siddelsen er værd. Pomponius siger ogsaa at dette er
gjældende Ret, nemlig at Sagsgjenstanden antages at
være lige saa meget værd som Sagsøgerens Interesse;
hvilket undertiden kan være mindre, undertiden mere
[end dens Værdi i Handel og Vandel]. Ofte har nemlig
Sagsøgeren mere Interesse i at beholde en Slave end
Slaven er værd, f. Ex. naar han har Interesse i at besidde
ham for at holde Forhør over ham eller for at bevise en
Ting eller for at tiltræde en Arv.

l. 1 § 6 Dig. (43—16)

ULPIAN *t. Ediktet B. 69* Een Ting er ihvert Fald
utvivlsom: at dette Interdikt (*Unde vi*) ikke angaar rør-
ligt Gods; thi her staar Søgmaal for Tyveri eller Ran
aabent, og der kan ogsaa søges til Fremlæggelse. Men
det kan ganske vist ikke omtvistes, at Interdiktet er an-
vendeligt i Anledning af Ting som maatte befinde sig
paa denGaard eller i det Hus hvorfra En er forjaget.

l. 7 Cod. (8—4)

*Keiserne Valentinian, Theodosius og Arcadius til Mes-
sianus, Bestyrer for den keiserlige Privatformue* Naar

nogen har udvist en saa afsindig/¹Frækhed, at han før Afgjørelsen af en Retssag med Vold har tiltaget sig Besiddelse af Ting der [midlertidig] befinder sig i Fiscus's [5: Finansministeriets] eller hvilkesomhelst Personers Værge, saa skal han, dersom han erklæres for Eier, tilbagegive Besidderen Besiddelsen, som han har frtaget ham, og miste Eiendomsretten til Tingen; har han derimod tiltaget sig Besiddelsen af andres Ting, skal han ikke blot give den tilbage til Besidderne, men ogsaa tvinges til at betale den samme Tings Vurderingspris. (A. 389)

1. 2 pr. og § 1 Dig. (43—26)

ULPIAN *t. Ediktet B. 71* Prætor siger: »Hvad du har i Laan paa Anfordring fra ham eller svigagtig har op hørt saaledes at have, det skal du, forsaavidt Sagen foreligger for Retten, tilbagegive (*restituere*) ham«. 1. Dette Interdikt er restitutorisk.

1. 7 § 5 Dig. (10—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 20* Julian bemærker, at naar den ene Besidder forlanger Proces [til Deling af Fælles-eie], den anden paastaar, at hans Modpart besidder voldeligen, saa bør denne Proces ikke gives, ikke engang efter et Aars Forløb, fordi det er vedtaget at Interdiktet [*Unde vi*] gives mod den, der har forjaget voldeligen, ogsaa efter et Aars Forløb. Ogsaa hvis han paastaar at han besidder ifølge Laan paa Anfordring, maa efter Julian denne Proces udelukkes, eftersom der ogsaa gives Interdikt om Besiddelse paa Anfordring. Men ogsaa hvis han paastaar, at den, der forlanger Proces, besidder hemmeligen, mener Julian at det maa erkjendes at denne Procesform er udelukket; thi om hemmelig Besiddelse er, siger han, et Interdikt anvendeligt.

1. 2 Dig. (43—17)

Se S. 127.

§ 47.

Iuris eller quasi possessio (Rettigheds- eller uegentlig Besiddelse).

pr. Inst. (4—15)

Se S. 33.

1. 7 Dig. (43—19)

CELSUS *Digest. B. 25* Naar En har udøvet Færdsel over din Eiendom hverken voldeligen eller hemmeligen eller paa Anfordring, og dog ikke som om han gjorde det ifølge en Ret han havde, men saaledes, at han ikke vilde have gjort det dersom han var blevet forhindret, er Interdiktet om Vei og Drift uanvendeligt; thi for at dette Interdikt skal staa aabent, maa han have besiddet Ret til at gaa der.

1. 25 Dig. (8—6)

PAULUS *Sentent. B. 5* Kun den antages at have benyttet en Servitut, som har ment at benytte en Ret han havde. Naar derfor En har benyttet [en Færdselsservitut] i den Tro at det var offentlig Vei eller en Andens Servitut, staar hverken Interdikt eller Søgmaal efter Analogi ham aabent.

1. 2 § 3 Dig. (43—26)

ULPIAN *t. Ediktet B. 71* Den antages at have en Ting paa Anfordring, som har opnaaet fysisk eller Rettigheds-Besiddelse alene af den Grund, at han har anvendt Bønder og ved dem faaet Tilladelse til at besidde eller bruge Tingen.

1. 4 Dig. (43—17)

ULPIAN *t. Ediktet B. 70* Jeg mener kort sagt, at man maa sige at dette Interdikt [*Uti possidetis*] maa gives ogsaa mellem Nyttelhavere (*fructuarios*), samt naar den ene Part paastaar at han har Brugen og Nytten, den anden at han har Besiddelsen. Det Samme maa ogsaa antages naar En paastaar at have Besiddelse af Brugen (saaledes ogsaa Pomponius). Ligeledes naar den ene Part paastaar at have Brugen, den anden Nytten, saa maa man ogsaa give dem Interdiktet.

1. 3 § 13 Dig. (43—16)

ULPIAN *t. Ediktet B. 69* Det er klart, at der nødvendig har maattet tilstaas Brugs- og Nyttehaveren Interdiktet *Unde vi*, hvis han forhindredes i at bruge og nyde Brugen og Nytten af Gaarden¹⁾.

1. 2 pr. Dig. (43—26)

Se S. 147.

1. 20 pr. Dig. (8—2)

PAULUS *t. Sabinus B. 15* De Servituter som har med Paastaaende (*superficies*) at gjøre, bevares ved Besiddelse. Hvis jeg f. Ex. har en Bjælke fra mit Hus ragende ind i dit Hus, saa besidder jeg dette, at have den ragende ind, ved Bjælken som Grundlag paa Grund af min Sædvane at have den saaledes. Det Samme vil være Tilfældet naar jeg har en øvre Etage (*menianum*) ragende ind i dit Hus eller lader Tagdryp falde paa din Grund, fordi jeg bruger Noget paa din Grund og saaledes faktisk har ligesom en Besiddelse.

1. 32 § 1 Dig. (8—2)

JULIAN *Digest B. 7* Der vindes Hævd paa Frihed for Servitut [mod at bygge over en vis Høide], naar Huset besiddes; naar altsaa den der har haft bygget for høit, er ophørt at besidde Huset inden <den forordnede Frists Udløb,> er Hævden afbrudt. Den derimod, der senere er begyndt at besidde det samme Hus, vil først vinde Hævd paa Friheden ved Udløbet af hele <den forordnede Frist.> Servituter har nemlig den Natur, at de vel ikke kan besiddes, men at den der besidder Huset, forestilles at have Besiddelse af dem.

1. 1 pr. §§ 1, 2 og 3 [pr., §§ 1 og 2 Kr.] Dig. (43—19)

ULPIAN *t. Ediktet B. 70* Prætor siger: »Hvilken for Retten omhandlet privat Vei og Drift du har benyttet i dette Aar hverken voldeligen eller hemmeligen eller paa Anfordring af den anden Part: mod at du benytter den

¹⁾ Oprindelig vistnok: et analogisk Interdikt af dette Indhold: »hvis han . . . Gaarden«.

saaledes forbyder jeg at der anvendes Vold«. 1. Dette Interdikt er prohibitorisk (forhindrende), og angaar kun Beskyttelse af Servituter for Landeiendomme. 2. I dette Interdikt undersøger Prætor ikke, om Vedkommende har haft Servituten retlig paalagt eller ikke, men kun om han har benyttet Vei og Drift i dette Aar ikke voldeligen, ikke hemmeligen, ikke paa Anfordring, og beskytter ham, selvom han ikke har benyttet den paa den Tid, da Interdiktet gaves. <Hvad enten han altsaa har haft Færdselsret eller ikke, er han saaledes stillet, at han kommer ind under Prætors Beskyttelse, hvis han blot har benyttet den i dette Aar i en rimelig Tid, d. v. s. ikke mindre end tredive Dage.> Benyttelsen afgjøres ikke efter det nærværende Tidspunkt, fordi vi i Reglen kun benytter Vei eller Færdsel, naar vort Behov kræver det. 3. Han tager derfor kun Hensyn til Benyttelsen indenfor det sidste Aar. Aaret maa vi regne baglænds fra den Dag Interdiktet er givet.

I. 1 pr., §§ 1 og 2 Dig. (43—18)

ULPIAN *t. Ediktet B. 70* Prætor siger: »Som I ifølge Leiekontrakt nyder den *superficies*, hvorom Tale er for Retten, hverken voldeligen eller hemmeligen eller paa Anfordring overfor hinanden: at I nyder den saaledes, forbyder jeg at der anvendes Vold imod. Stilles der Krav om andet Søgmaal i Anledning af *superficies*, vil jeg give det efter Undersøgelse af Forholdet: 1. Den der har *superficies* paa anden Mands Grund, er beskyttet ved civilretligt Søgmaal: har han nemlig leiet *superficies*, kan han sagsøge Eieren af Grunden ifølge Leiemaal, har han købt den, ifølge Køb. Og saaledes vil han, dersom Eieren selv hindrer ham [i at nyde den], ved Søgmaal opnaa sin Interesse [i at nyde den]; forhindres han derimod af en Anden, bør Eieren stille sine Søgmaal til hans Raadighed og afstaa ham dem. Men man har fundet det langt hensigtsmæssigere, dels fordi det var usikkert om Søgmaal ifølge Leiemaal var anvendeligt, dels fordi det er bedre at være Besidder

end at gaa det personlige Søgsmåls Vei, at udstede dette Interdikt og tilbyde en Art tingligt Søgsmaal. 2. Interdiktet udstedes dobbeltsidigt i Analogi med Interdiktet *Uti possidetis*. Prætor beskytter altsaa den der kræver *superficies*, ligesom ved Interdiktet *Uti possidetis*, og kræver ikke Regnskab af ham for, hvilken Besiddelsesgrund han har; han spørger kun om een Ting: om han besidder voldeligen, hemmeligen eller paa Anfordring overfor Modparten. Alt hvad der iagttages ved Interdiktet *Uti possidetis*, bliver ogsaa at iagttage her.

III. Eiendomsret.

§ 48.

Eiendomsrettens Begreb. Arter.

1. 1 pr. Dig. (8—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 21* At offentlig Grund eller offentlig Vei ligger imellem, forhindrer hverken Servituter til Vei og Drift eller mod at bygge høiere; derimod forhindrer det Servituter til at bygge ind, dække over, kaste ud, ligesaa til Afløb og Tagdryp, fordi det Stykke Himmel, der findes over den mellemliggende Grund, skal være aabent.

1. 24 § 12 Dig. (39—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 81* Fremdeles maa vi undersøge, hvornaar der maa antages at voldes Skade; Stipulationen [mod uskeet Skade] omfatter nemlig den Skade der skeer ved Feil i Hus, Plads og Arbeide. Naar jeg f. Ex. graver en Brønd i mit Hus, ved hvis Anlæg Tilløbet til din Brønd afskjæres: bliver jeg saa forpligtet? Trebatius siger, at jeg ikke forpligtes [ved Stipulation] for uskeet Skade; det skjønnes nemlig ikke, at der voldes dig Skade ved en Feil i mit Arbeide i et Forhold, hvor jeg kun har benyttet min Ret. Graver jeg derimod saa dybt paa min Grund at din Væg ikke kan staa, træder Stipulationen for uskeet Skade i Kraft.

1. 8 §§ 5 og 6 Dig. (8—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 17* Aristo svarede Cerellius Vitalis, at han ikke mente, at Røgen fra et Osterøgeri rettelig kunde slippes ud over høiere liggende Bygninger, <med mindre (i saa Henseende) han indrømmer Tilstedeligheden af en Servitut.> Endvidere bemærker han: ogsaa fra høiere til lavere Sted er det ikke tilladt at lede Vand eller noget som helst andet; man har nemlig kun Lov til at handle paa sin egen Grund forsaavidt man ikke leder noget ind paa en Andens, men Røg kan ledes ind ligesaa vel som Vand: altsaa kan den høiere boende sagsøge den lavere boende med Paastand at han ikke har Ret til at handle saaledes. Endelig anfører han, at Alfenus bemærker, at der kan anlægges Sag med Paastand, at En ikke har Ret til at hugge Steen paa sin Eiendom, saaledes at Stumperne falder ind paa min Grund. Aristo siger derfor, at den, der har leiet et Osterøgeri af Minturnæs Kommune, kan forhindres af den høiere boende fra at slippe Røgen ud [over hans Hus], men at han har Regres til Minturnæ ifølge Leiemaal; og han siger, at den der slipper Røgen ud kan sagsøges med den Paastand, at han ikke har Ret til at slippe Røgen ud. Der maa altsaa ogsaa kunne søges med den omvendte Paastand, at man har Ret til at slippe Røg ud; og dette synes Aristo ogsaa at antage. Men ogsaa Interdiktet *Uti possidetis* maa være anvendeligt, naar En forhindres i at benytte sin Eiendom som han vil. 6. Hos Pomponius opkastes i 41de Bog af hans *Lectioes* det Spørgsmaal, om En kan sagsøge med den Paastand, at det er tilladt eller ikke tilladt at frembringe en ikke stærk Røg, f. Ex. fra en Køkkenskorsten, paa egen Grund. Han mener snarest, at der ikke kan søges, ligesom der ikke kan søges med Paastand om Ret til at gjøre Ild paa eller sidde eller bade paa egen Grund.

1. 1 § 12 Dig. (39—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 53* Marcellus bemærker, at der ikke kan anlægges Søgmaal mod den, der ved at grave paa egen Grund afleder en Kilde fra Naboen; <og unegtelig bør denne heller ikke have Søgmaal for Svig, der-

som den Anden ikke har gjort det i den Hensigt at skade sin Nabo, men for at gjøre sin egen Eiendom bedre.>

1. 2 § 9 Dig. (39—3)

PAULUS *t. Ediktet B. 49* Labeo bemærker fremdeles, at naar Naboen har afledet en Regnbæk¹⁾ for at Vandet ikke skulde komme ind paa hans Grund, og der derved er forvoldt hans Nabo Skade, kan der ikke anlægges Søgmaal mod ham til Bortledning af Regnvand; thi at bortlede Regnvand vil sige at sørge for at det ikke flyder ind [paa anden Mands Grund]. Denne Antagelse er den rette, <naar han vel at mærke ikke har handlet i den Hensigt at skade dig, men kun for ikke selv at lide Skade.>

1. 5 § 15 Dig. (13—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 28* Naar to har laant eller leiet et Kjøretøj sammen, saa kan der, som den yngre Celsus bemærker i 6te Bog af sine Digester, være Spørgsmaal om hver af dem hefter fuldt ud eller kun for sin Part. Han mener, at to ganske vist ikke kan have Eiendomsret eller Besiddelse solidarisk; men ei heller kan nogen være Eier af en Del af en Gjenstand, men kun have partiel Eiendomsret til hele Gjenstanden som udelt. Endvidere tilhører Brugsretten til et Bad eller en Søilegang eller en Øvelsesplads ganske vist hver især fuldtud (jeg bruger den jo nemlig ikke mindre fordi en Anden ogsaa bruger den). Naar der nu er Tale om et laant eller leiet Kjøretøj, saa har jeg ganske vist faktisk kun delvis Brugen deraf, eftersom jeg jo ikke indtager alle Pladser i Kjøretøjet; men han mener dog at det er det Rette, at jeg staar inde baade for Svig og Uagtsomhed og Omhu og Bevogtning for det hele; de vil altsaa begge to paa en Maade være at betragte som Samskyldige, og <hvis den ene efter Stævning betaler Erstatning²⁾,> frigjør han den anden, og de kan begge anlægge Søgmaal for Tyveri.

1. 5 Dig. (45—3)

ULPIAN *t. Sabinus B. 48* En fælles Slave tilhører alle sine Eiere, ikke som om han helt tilhørte hver enkelt

¹⁾ *torrens*, s: en Bæk, der kun fører Vand i Regnvejr.

²⁾ Oprindelig vistnok blot: og naar den ene stævnes.

af dem, men delvis, selvfølgelig efter ikke udskilte Dele, saaledes at de har hver sin Del af ham mere i ideel end i fysisk Forstand; naar han derfor stipulerer eller paa hvilkensomhelst anden Maade erhverver noget, erhverver han det for dem alle i Forhold til den Part, hvormed de har Eiendomsret til ham. Han kan forresten ogsaa udtrykkelig stipulere eller modtage en Ting <som overdraget> for en af sine Eiere, saaledes at han erhverver alene for ham. Ogsaa naar han ikke udtrykkelig stipulerer for een Eier, men gjør det paa een af Eiernes Ordre, er det gjældende Ret, at han kun erhverver for den paa hvis Ordre han har stipuleret.

1. 25 § 16 Dig. (10—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 23* Medarvingen maa ikke blot staa inde for Svig, men ogsaa for Uagtsomhed med Hensyn til Arven; da vi imidlertid ikke indgaar Kontrakt med vor Medarving, men kommer i Forhold til ham uden vor Medvirkning, bør han ikke præstere samme Omhu som en omhyggelig Familiefader; da han nemlig havde Grund til Forretningsførelse for sin egen Parts Skyld, er Søgmaal for uanmodet Forretningsførelse ikke anvendeligt imod ham; <han bør altsaa kun præstere samme Omhu som i sine egne Sager.> Det Samme er Tilfældet naar en Ting er efterladt to Personer som Legat; ogsaa mellem dem har nemlig ikke et Samtykke, men et faktisk Forhold stiftet et Fællesskab.

1. 28 Dig. (10—3)

PAPINIAN *Quæst. B. 7* Sabinus siger, at med fælles Ting kan ingen af Eierne retmæssig foretage noget imod den andens Villie. Deraf fremgaar, at man har Nei-Ret; thi under lige Forhold er som bekjendt den der siger Nei den Stærkeste. (<Men skjønt ved fælles Eie den ene Medeier kan forbyde den anden at foretage noget, kan han dog ikke tvinge ham til at gjøre et gjort Arbejde om, naar han har undladt at forbyde det, medens han kunde gjøre det; og derfor kan Skaden gjenoprettes ved Søgmaal til Deling af Fælleseie. Har han derimod

givet sit Samtykke til den andens Handling, har han ikke engang Søgmaal for den skete Skade. Har endelig den ene Medeier i den andens Fraværelse foretaget noget til Tab for ham, kan han endog tvinges til at gjøre det om.>

1. 3 Dig. (10—3)

ULPIAN *t. Sabinus B. 30* I en Sag til Deling af Fælleseie bliver intet andet at paadømme end Delingen af selve de Ting, som er fælles, samt hvad Skade der maatte være skeet og voldet paa dem eller hvad der derved enten maatte være fragaaet nogen af Medeierne eller tilgaaet ham af det fælles Eie. 1. Naar de selv uden Svig har aftalt noget indbyrdes, bør Dommerne baade i Sager om Deling af Arv og af Fælleseie tage fortrinsvis Hensyn dertil.

1. 19 § 2 Dig. (8—2)

PAULUS *t. Sabinus B. 6* Sabinus bemærker med Rette, at jeg kan have Stiger op ad en fælles Væg, fordi de kan fjernes.

1. 35, 37 Dig. (39—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 42* Ved Nedrivningen af en fælles Væg maa det undersøges, om den har været stærk nok til at bære hvad den skulde eller den ikke har været stærk nok. 37. Har den nemlig ikke været stærk nok, burde den ubetinget nedrives, og forsaavidt der af den Grund er skeet nogen Skade, bør denne ikke bæres af den der har ladet Væggen nedrive, <med mindre den nye Væg, der er sat i Stedet, har været for kostbar eller ikke god nok.> Er det derimod en forsvarlig Væg der er blevet nedrevet, bliver Sagsøgerens Interesse i at Væggen blev staaende Gjenstand for Paatale i Søgsmålet for uskeet Skade; <med Rette, thi naar han ikke burde have revet den ned, bør han gjenopbygge den paa egen Bekostning.> Sabinus mener desuden, at følgelig bør Indtægt, som maatte være gaaet tabt ved Nedrivningen, ligeledes erstattes. <Ogsaa hvis f. Ex. Leiere er flyttede

eller ikke kan bo saa bekvemt, bør det komme paa Byggers Regning.>

l. 25 pr. Dig. (22—1)

JULIAN *Digest. B. 7* Den der veed, at han har en Gaard i Fælleseie med en anden, gjør ikke de Frugter, som han oppebærer af den mod sin Medeiers Villie eller uden hans Vidende, til sine for nogen større Part end den hvormed han er Eier af Eiendommen; og det er ligegyldigt om han selv eller hans Medeier eller de begge har saaet dem, fordi alle Frugter oppebæres ikke i Forhold til Retten over Udsæden, men til Retten over Jorden; og ligesom den der med Vidende besidder en Andens Gaard helt, ikke kan gjøre Frugterne til sine for nogen Part, hvorledes de end er saaet, saaledes kan den, der besidder en fælles Gaard, ikke gjøre Frugterne til sine for den Parts Vedkommende, hvormed Gaarden tilhører hans Medeier.

l. 30 Dig. (40—12)

JULIAN *fra Minicius B. 5* Naar to Personer forlanger en Person i Slaveri hver for sin Halvdel og hver for sig, og Vedkommende ved den ene Dom er erklæret for fri, ved den anden for Slave, <saa er det heldigst at Dommerne raadslaar i Forening saalænge til de enes; men lykkes det ikke,> skal Sabinus have udtalt som sin Mening, at han bør hjemføres som Slave af den, der har vundet Sagen; dette er ogsaa Cassius's og min Anskuelse. <Og ganske vist er det meningsløst at antage, at Vedkommende til Hælvten kan hjemføres som Slave, og til Hælvten bevare sin Frihed.> <Men det er mere praktisk, da Friheden bør begunstiges, at han bliver fri, men nødes til at betale den der har vundet Sagen imod ham Halvdelen af sin Værdi efter en god Mands Skjøn.>

l. un. Cod. (8—20 [8—21 Kr])

Keiser Antoninus til Venustus. Din Broder har vel ikke mod Eders Villie kunnet forpligte den Part der tilkommer Eder, men har kun ved at give sin egen skabt sig en Forpligtelse overfor Kreditor. Du seer heraf, at hans Kontrakt ikke har kunnet foregribe noget med Hensyn til Eders Eiendomsret. (A 214)

1. 5 Cod. (3—37)

Keiserne Diocletian og Maximian til Secundinus Ingen kan tvinges til mod sin Villie at forblive i Sameie eller Fællesskab; Provinsens Statholder vil derfor ifølge derom skeet Henvendelse sørge for en Deling af hvad han maatte erkjende for fælles Eie for Dig og Din Søster. A. 294)

§ 49.

Eiendomsrets Erhvervelse og Ophør i Almindelighed.

1. 1 pr. Dig. (41—1)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gylde Ord B. 2* Eiendomsret til visse Ting faar vi ifølge Folke-Ret (*ius gentium*), som gjælder ifølge Forholdets Natur lige godt mellem alle Mennesker; til andre Ting ifølge Civilret, 3: vort Borger-samfunds særlige Ret. <Da Folke-Retten oprindelig er opstaaet sammen med selve Menneskeslægten, maa den afhandles først.>

1. 49 § 1 Dig. (6—1)

CELSUS *Digest. B. 18* Mit er hvad der er tilovers af min Ting, og det har jeg Ret til at vindicere.

1. 5 Dig. (41—1)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gylde Ord B. 2*¹⁾ Et vildt Dyr antages at faa sin naturlige Frihed igjen, naar det enten er sluppet os ud af Syne eller er os i Syne under Forhold hvor dets Forfølgelse er vanskeligt. 1. Man har opkastet det Spørgsmaal om et vildt Dyr der er saaret saaledes at det kan fanges strax derved maa antages at blive vor Eiendom. Trebatius mente, at det strax blev vor Eiendom og maatte antages at være vor Eiendom saalænge vi forfulgte det; naar vi derimod ophørte at forfølge det, ophørte det at være vor Eiendom og blev atter dens der bemægtigede sig det; hvis altsaa en an-

¹⁾ Jvfr. § 12 Inst. (2—1) (S. 159).

den indenfor den Tid hvori vi forfølger det fanger det i den Hensigt at berige sig selv, maatte han antages at have begaaet Tyveri mod os. De Fleste har dog ment, at det kun blev vor Eiendom naar vi fangede det, fordi der kan indtræde mange Hindringer for at vi fanger det; og dette er det Rette. 2. Ogsaa Bier er efter deres Væsen vilde; Bier der har slaaet sig ned i et af vore Træer antages derfor, førend vi har taget dem ind i Kuben, lige saa lidt at være vor Eiendom som Fugle, der har bygget Rede i vort Træ. Tager altsaa en anden Bierne ind, bliver han deres Eier. 3. Ogsaa de Bikager som saadanne Bier maatte gjøre kan enhver tage i Besiddelse uden at begaa Tyveri; <men, som allerede ovenfor bemærket, kan Eieren, dersom han opdager det i Tide, med Rette forbyde den Adgang, der betræder anden Mands Grund.> 4. En Sværm som er fløiet ud fra vor Kube antages at være vor Eiendom, saalænge den er os i Syne og den ikke er vanskelig at forfølge; ellers bliver den dens Eiendom der bemægtiger sig den. 5. Paafugle og Duer er vilde, og det gjør intet til Sagen, at de sædvanligvis pleier at flyve bort og komme tilbage; det gjør nemlig ogsaa Bier, og de er ubestridelig vilde; ogsaa Hjorte bliver jo hos visse Folk saa tamme, at de gaar ud i Skoven og kommer tilbage igjen, og dog vil ingen negte, at ogsaa de er vilde. Men med Hensyn til de Dyr som sædvanligvis pleier at gaa bort og komme tilbage har den Regel faaet Gyldighed, at de antages at være vor Eiendom saalænge de har Villien til at vende tilbage; men naar de ophører at have Villien til at vende tilbage, ophører de at være vor Eiendom og bliver deres der bemægtiger sig dem. De antages at have ophørt at have Villien til at vende tilbage, naar de har aflagt deres Sædvane at vende tilbage. 6. Høns og Gjæs er ikke vilde; <det er nemlig velbekjendt, at vilde Høns og vilde Gjæs er noget andet [end de almindelige Høns og Gjæs].> Naar derfor mine Gjæs og mine Høns af en hvilkenksomhelst Grund er blevet forskrækkede og fløiet saa langt bort, at vi ikke veed hvor de er, saa forbliver de dog ligefuldt vor Eiendom. Den der lægger Haand paa nogen af dem i Berigelseshensigt, gjør sig altsaa skyldig i Tyveri overfor os. 7. Ligeledes bliver hvad der

tages fra Fjender ifølge Folke-Ret strax deres Eiendom der tager det.

§§ 15 og 16 Inst. (2—1)

(Saagodtsom enslydende med ovenstaaende §§ 5 og 6).

I. 1 og 2 Dig. (41—7)

ULPIAN *t. Ediktet B. 12* Naar en Ting er behandlet som opgivet (*pro derelicto*), ophører den straks at være vor Eiendom og bliver dens Eiendom, der først bemægtiger sig den; idet Ting ophører at være Eiendom paa de samme Maader paa hvilke de erhverves.

2 PAULUS *t. Ediktet B. 54* Naar vi veed, at en Ting af dens Eier er bleven behandlet som opgivet, kan vi erhverve den. Men Proculus mener, at Tingen ikke ophører at være Eierens, med mindre den tages i Besiddelse af en Anden; Julian derimod <— og med Rette —, > at den vel ophører at være dens Eiendom der opgiver den, men ikke bliver en Andens, med mindre den tages i Besiddelse.

I. 17 § 1 Dig. (41—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 76*. Der er den Forskjel mellem Eiendomsret og Besiddelse, at Eiendomsretten uforandret vedbliver at tilhøre den der ikke vil være Eier, men Besiddelsen ophører saasnart En har besluttet ikke at ville besidde. Naar altsaa En overdrager Besiddelse i den Hensigt, at den senere skal tilbagegives ham, ophører han at besidde.

§ 50.

Bemægtigelse og Frugterhvervelse.

§ 12 Inst. (2—1)

Vilde Dyr og Fugle og Fisk, 5: alle Dyr som forekommer paa Landjorden og i Vandet og i Luften, bliver ifølge Folke-Ret, saasnart de er fangne af En eller Anden, strax dennes Eiendom; hvad der nemlig før var Ingens, det tilfalder ifølge Sagens Natur den der be-

mægtiger sig det. Og det gjør ingen Forskjel, om man fanger de vilde Dyr og Fugle paa sin egen Grund eller paa en Andens; men ganske vist kan Eieren, dersom han opdager det i Tide, forbyde den Adgang, der betræder anden Mands Grund for at jage eller fange Fugle. Hvad du fanger af disse Dyr, antages at være din Eiendom saalænge det er indespærret i din Bevogtning; naar det derimod er undsluppet fra din Bevogtning og har faaet sin naturlige Frihed igjen, ophører det at være din Eiendom og bliver atter dens der bemægtiger sig det. Sin naturlige Frihed antages det at faa igjen, naar det enten er sluppet dig ud af Syne eller er dig i Syne under Forhold hvor dets Forfølgelse er vanskelig.

1. 3 pr. Dig. (41—1)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gyldne Ord B.* 2 Hvad der er Ingens, det tilfalder ifølge Sagens Natur den der bemægtiger sig det.

§ 13 Inst. (2—1)

Man har opkastet det Spørgsmaal, om et vildt Dyr, naar det er saaret saaledes at det kan fanges, strax maa antages at blive din Eiendom. Nogle har ment, at det strax blev din Eiendom og maatte antages at være din Eiendom saalænge du forfulgte det, men ophørte at blive din Eiendom naar du ophørte at forfølge det, og atter blev dens der bemægtigede sig det. Andre har ment, at det kun blev din Eiendom naar du fangede det. <Den sidste Antagelse stadfæster Vi,> eftersom der kan indtræde mange Hindringer for at du fanger det.

1. 5 § 1 Dig. (41—1)

Se S. 144.

§ 14 Inst. (2—1)

Ogsaa Bier er vilde. Bier der har slaaet sig ned i dit Træ ansees derfor, inden du har taget dem ind i Kuben, lige saa lidt for at være din Eiendom som Fugle, der har bygget Rede i dit Træ; naar altsaa en anden tager dem ind, bliver han deres Eier. Ogsaa de Bikager, som saa-

danne Bier gjør, kan enhver borttage. Dog hvis du i Tide seer, at den der vil tage dem betræder din Grund, kan du med Rette forbyde ham Adgang. En Sværm som er fløiet ud af din Kube, antages for at være din Eiendom saalænge den er dig i Syne og dens Forfølgelse ikke er vanskelig; i modsat Fald bliver den dens der bemægtiger sig den.

§§ 17, 18 og 19 Inst. (2—1)

Ligeledes bliver det vi tager fra Fjenden ifølge Folke-Ret strax vor Eiendom. Dette gaar saa vidt, at ogsaa frie Personer kommer i Trældom hos os; men hvis de slipper ud af vor Magt og vender tilbage til deres Landsmænd, faar de deres oprindelige Stand tilbage. 18. Ligesaa bliver Ædelstene, Perler o. l., som findes paa Strandbredden, ifølge Folke-Ret strax Finderens Eiendom. 19. Ligesaa erhverves hvad der fødes af Dyr, der er dit Eie, for dig ifølge samme Ret.

§§ 15 og 16 Inst. (2—1)

Se S. 159.

§ 20 Inst. (2—1).

Se S. 117.

1. 1 § 1 Dig. (41—1)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gyldne Ord B.* 2 Alle Dyr som fanges paa Landjorden, i Vandet eller i Luften, 5: vilde Dyr og Fugle og Fisk, bliver deres Eiendom som fanger dem.

1. 1 og 2 Dig. (41—7)

Se S. 159.

1. 67 Dig. (6—1)

SCAEVOLA *Respons. B.* 1 En der har kjøbt en Umyndigs Hus af hans Formynder gav en Haandværker Adgang til det for at istandsætte det; denne fandt nogle Penge; der spørges hvem de tilhører. Jeg svarede, at hvis det ikke var en Skat, men Penge der var tabte ved et Tilfælde eller af en Feiltagelse ikke fjernede af den hvem de tilhørte, saa er de lige fuldt dens Eiendom hvis de var i Forveien.

§ 22 Inst. (2—1)

Se S. 117.

§§ 23 og 24 Inst. (2—1)

Naar et Vandløb fuldstændig har forladt sit Leie og givet sig til at flyde en anden Vei, saa er det gamle Leie deres Eiendom der besidder Lodder langs dets Bred, naturligvis i Forhold til hver Lods Udstrækning langs Bredden; det nye Leie derimod faar samme Retsforhold som selve Vandløbet, ÷: det bliver offentligt. Dersom Vandløbet nogen Tid efter vender tilbage til sit gamle Leie, bliver omvendt det nye Leie deres Eiendom som besidder Lodder langs dets Bred. 24. Anderledes er ganske vist Forholdet, naar Ens Eiendom er blevet helt oversvømmet. En Oversvømmelse forandrer nemlig ikke Gaardens Retsstilling, og naar Vandet træder tilbage, vedbliver derfor selvfølgelig Gaarden at være dens Eiendom den var iforveien.

1. 26 Dig. (22—1)

JULIAN *fra Minicius B. 6* Julian erklærede, at Jagt ikke var Udbytte af en Eiendom, medmindre Eiendommens Udbytte bestod i Jagt.

1. 31 § 1 Dig. (41—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 31* En Skat er en gammel Henlægning af Penge, som der ikke erindres noget om, saa at den ikke mere har nogen Eier; derved bliver den nemlig Finderens Eiendom, fordi den ikke er nogen andens. Naar ellers En <for at berige sig eller af Frygt eller til Opbevaring> har gjemt noget under Jorden, er det ikke nogen Skat, og kan derfor ogsaa blive Gjenstand for Tyveri.

1. 40 Dig. (19—1)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 31* Quintus Mucius skriver: Eierne af en Gaard havde solgt Træer af Gaarden paa Roden og faaet Penge for Træerne og vilde ikke udlevere dem; Køberen spurgte hvad han skulde gjøre, og var bange for at disse Træer ikke kunde antages at være blevne hans Eiendom. POMPONIUS: Træer som hører til en Gaard er ikke en fra Gaarden adskilt Gjenstand, og derfor vil Køberen ikke særskilt kunne vindicere Træerne som Eier, men han har Søgmaal ifølge Køb.

1. 5 § 2 Dig. (6—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Pomponius bemærker, at naar din Hingst har gjort min Hoppe med Føl, saa er det Føl der fødes ikke dit, men mit.

1. 25 § 1 Dig. (22—1)

JULIAN *Digest. B. 7* Paa en anden Mands Gaard, som Titius havde kjøbt i god Tro, har jeg saaet Korn, der spørges, om Titius som godtroende Kjøber bliver Eier af den høstede Afgrøde? Jeg svarede: den Afgrøde som høstes af en Gaard maa antages at have den nærmeste Analogi med hvad Slaver erhverver ved deres Arbeide, fordi der ved Indhøstning af Afgrøde mere sees paa den Gjenstands Retsforhold, hvoraf den høstes, end paa Sædens, hvoraf den kommer; derfor har aldrig nogen betvivlet, at naar du har saaet dit Korn paa min Gaard, bliver Sæden og hvad der er indsamlet ved Høsten min Eiendom. Nu har imidlertid den godtroende Besidder med Hensyn til Indhøstning af Afgrøde samme Ret som er tillagt Eiere af Grundeiendom. Da endvidere Afgrøde, af hvem den end er saaet, tilhører Brugshaveren, hvor meget mere maa saa ikke dette antages med Hensyn til godtroende Besiddere, som har større Ret til Indhøstning af Afgrøde? Brugshaverens Eiendom bliver denne nemlig ikke, førend den er indhøstet af ham, men den godtroende Besidder tilhører den paa hvilken Maade den end er skilt fra Jorden, ligesom den der har en Gaard i Arvefæste, bliver Eier af Afgrøden saasnart den er skilt fra Jorden.

§§ 35 og 36 Inst. (2—1)

Naar En i god Tro har kjøbt en Gaard af en Ikke-Eier, som han troede var Eier, eller ligeledes i god Tro har modtaget den af ham ved Gave eller paa anden retmæssig Vis, saa har man ifølge naturretlig Betragtning antaget, at det Udbytte <han har høstet> er hans Eiendom <til Gjengjæld for Dyrkning og Pasning. Naar derfor senere Eieren melder sig og vindicerer Gaarden, kan han ikke reise Søgmaal angaaende den Afgrøde Besidde-

ren har forbrugt.> Den derimod der med Vidende har taget anden Mands Gaard i Besiddelse, er ikke samme Ret tilstaaet. Han nødes derfor til foruden Gaarden tillige at erstatte Afgrøden, <selv om den er forbrugt.>

36. Den, hvem Brug og Nytte af en Gaard tilhører, bliver kun Eier af dens Afgrøde, naar han selv har indhøstet den. Naar han altsaa er død efter at Afgrøden var moden, men endnu ikke indhøstet, saa tilhører den ikke hans Arving, men erhverves af Eiendomsrettens Indehaver. Omtrent det samme gjælder om en Fæster.

1. 13 Dig. (7—4)

Se S. 124.

1. 1 § 2 Dig. (20—1)

PAPINIAN *Respons. B. 11* Da en Eiendom gaves i Pant, aftaltes det udtrykkelig, at ogsaa Udbyttet skulde indbefattes under Pantet. Dette vil, <naar det er opbrugt,> den godtroende Kjøber ikke kunne tvinges ved analogt Servius-Søgsmaal til at erstatte; det er nemlig [ganske vist] den gjældende Mening, at et Panteforhold end ikke udslettes ved Hævd, fordi Spørgsmaalet om Panteret er forskjelligt fra Paastand om Eiendomsret; men dette er anderledes med Hensyn til Udbyttet, som aldrig har været Skyldnerens.

1. 22 Cod. (3—32)

Keiserne Diocletian og Maximian til Diodot Det er sikkert, at Besiddere i ond Tro pleier at staa inde for Udbytte tilligemed Tingen selv, men godtroende Besiddere kun for det forhaandenværende Udbytte, men efter Processens Indledning for alt Udbytte.

§ 2 Inst. (4—17)

Ved tingligt Søgsmaal maa Dommeren, dersom han har dømt mod Sagsøgeren, frikjende Besidderen; dersom han har dømt mod Besidderen, befale ham at tilbagegive Tingen selv med dens Udbytte. <Men hvis Besidderen erklærer, at han ikke kan tilbagegive den strax,

og det skjønnes, at han virkelig kun anmoder om en Frist for at give den tilbage, ikke for at unddrage sig sin Forpligtelse, saa bør der gives ham Henstand, dog at han maa stille Sikkerhed med Kautionist for hvad Procesgjenstanden vurderes til, dersom han ikke tilbagegiver den indenfor den ham tilstaaede Frist.> Ogsaa naar en Arv er Gjenstand for Søgmaal, indtræder de samme Regler med Hensyn til Udbyttet, som vi har sagt indtraadte ved Søgmaal paa enkelte Ting. Det Udbytte, som Besidderen har undladt at oppebære ved egen Skyld, behandles i begge Søgmaal omtrent eens, dersom Besidderen er Røver (*praedo*). Er han derimod godtroende Besidder, saa tages der ikke Hensyn til <det forbrugte og heller ikke til> det ikke oppebaarne Udbytte; efter Søgmaalets Begyndelse derimod tages der ogsaa Hensyn til det Udbytte, som ved Besidderens Skyld ikke er oppebaaret <eller som er oppebaaret og forbrugt.>

1. 40 Dig. (41—1)

AFRICANUS *Quæst. B. 7* Der stilledes følgende Spørgsmaal: naar En, som i god Tro havde en fri Person som Slave, er død og har faaet en Arving der vidste, at Vedkommende var fri, om han saa erhverver noget ved ham. Han svarede, at han umulig kunde ansees for godtroende Besidder, naar han med sit Vidende var begyndt at besidde en fri Person; thi ogsaa naar En har bortskjænket en ham tilhørende Gaard som Legat, kan Arvingen, som veed, at den er bortskjænket som Legat, uden Tvivl ikke tilegne sig Udbyttet af den; og endnu meget mindre dersom det er en Andens Gaard, som Arveladeren har kjøbt og besiddet i god Tro. Ogsaa med Hensyn til Slavers Arbeide og Tjeneste maa samme Betragtning følges: hvad enten de er en Andens eller Ens egne, der er skjænkede bort som Legat eller frigivne ved Testamente, erhverves der ikke ved dem noget for Arvingerne, at sige for saa vidt disse ikke er uvidende derom. Disse Forhold følges nemlig i det Hele ad: i det samme Tilfælde hvori den godtroende Besidder kan tilegne sig Udbytte af en Eiendom <ved Forbrug,> i det

samme Tilfælde erhverves der for ham gennem en Slave ved dennes Arbeide og Herrens Formue.

I. 4 § 19 Dig. (41—3)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Paa Uld af stjaalne Faar kan der, hvis den er afklippet hos Tyven, ikke vindes Hævd; er den derimod afklippet hos en godtroende Kjøber, forholder det sig modsat: eftersom den hører til Udbyttet, behøver man ikke engang at faa Hævd paa den, men den bliver strax Kjøberens. Det samme menes at gjælde om Lammene, <dersom de er fortærede; og dette er rigtigt.>

I. 48 pr. og § 1 Dig. (41—1)

PAULUS *t. Plautius B. 7* Den godtroende Kjøber gjør utvivlsomt ved at oppebære Frugter ogsaa af en Andens Ting disse <foreløbig> til sin Eiendom, <og ikke blot de Frugter, der er tilfaldet ham ved hans Flid og Arbeide, men alle Frugter,> fordi han hvad Frugterne angaar <næsten> er i Eiers Sted. Frugterne bliver endog den godtroende Kjøbers Eiendom førend han oppebærer dem, strax naar de er skilt fra Jorden. Og det gjør ingen Forskjel, om den Ting jeg har kjøbt i god Tro kan vindes til Eie <ved Forældelse> (<*longo tempore*> *capi*), eller ikke (f. Ex. naar den tilhører en Umyndig eller er taget i Besiddelse med Vold eller skjænket en Statholder mod Loven om Udsugelse (*lex repetundarum*) <og afhændet af ham til den godtroende Kjøber>.) 1. Omvendt er det et Spørgsmaal, naar jeg paa det Tidspunkt da Tingen overdrages mig, tror at den er Sælgerens Eiendom, men senere faar at vide, at den er en Andens, om jeg saa faar Eiendomsret til Frugterne, fordi <Forældelsesfristen> vedbliver at løbe. Pomponius mener, at man i dette Tilfælde neppe er en godtroende Besidder, selvom man vinder Eiendomsret ved Forældelse; thi dette sidste er et Retsspørgsmaal, nemlig om Forældelsesret; det andet derimod, om En besidder i god eller ond Tro, er et faktisk Spørgsmaal; og herimod taler ikke at <Forældelsesfristen> vedbliver at løbe, thi det gjælder jo omvendt, at den der ikke kan vinde Forældelses-

ret paa Grund af en Feil ved Tingens Erhvervelse, faar Eiendomsret til Frugterne¹⁾).

l. 25 § 2 Dig. (22—1)

JULIAN *Digest. B. 7* En godtroende Kjøber har saaet, og førend han indhøstede Afgrøden, faaet at vide, at Gaarden var en Andens Eiendom; der spørges, om han ved Indhøstning faar Eiendomsret over Afgrøden. Jeg svarede: han maa med Hensyn til Oppebæring af Frugter anses for godtroende Kjøber, saalænge Gaarden ikke er ham fravindiceret; thi ogsaa en Andens Slave, som jeg har kjøbt i god Tro, erhverver for mig ved min Kapital eller sit Arbeide, saalænge han ikke er mig fravindiceret.

l. 45 Dig. (22—1)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 22* Ved at oppebære Frugter af [mellem Ægtefæller] skjænket Ting faar Hustruen eller Manden Eiendomsret dertil, dog kun til saadant som han eller hun har lagt til ved eget Arbeide, f. Ex. ved at saa; thi naar han plukker Frugter af et Træ eller fælder Træer i en Skov, bliver de ikke hans Eiendom, saalidsom en hvilkensomhelst godtroende Besidders, fordi saadanne Frugter ikke avles ifølge en Handling af ham.

§ 37 Inst. (2—1).

Til Frugter af Kvæg regnes ogsaa dets Afkom, saavel som Mælk og Børster og Uld; derfor bliver Lam og Kid og Kalve og Føl strax ifølge naturlig Eiendomsret Brugshaverens Eiendom. Derimod hører en Slavindes Afkom ikke til Frugter og tilhører derfor Eiendomsrettens Indehaver; det maatte nemlig ansees for urimeligt, at et Menneske hørte til Frugter, da Naturen har skabt alle Frugter for Menneskenes Skyld.

¹⁾ Udtrykket *longum tempus* antages indført ved Justinians Redaktion. Det er her gjengivet ved »Forældelse«, men dette Ord har ogsaa maattet bruges et Par Steder, hvor der i en ikke interpoleret Text vilde oversættes »vinde Hævd« ell. blot »erhverve«.

§ 51.

Impensae. Accessio. Specificatio.
(Bekostninger.)

1. 79 Dig. (50—16)

PAULUS *t. Plautius B. 6* »Nødvendige Bekostninger« er saadanne, som har maattet gjøres, dersom Tingen ikke skulde gaa til Grunde eller forringes. »Nyttige Bekostninger« er efter Fulcinius saadanne, som gjør Medgiften bedre og ikke blot forhindrer at den forringes, hvorved altsaa forøget Indtægt erhverves for Hustruen; f. Ex. Omgravning af en Træplantning udover hvad der havde været nødvendigt, ligesaa Oplæring af Slaver. Med [Godtgjørelse for] saadanne Bekostninger bør Hustruen ikke bebyrdes mod sit Vidende eller sin Villie, for at hun ikke skal blive nødt til at opgive Gaarden eller Slaverne. Til disse Bekostninger vil vi i Reglen henregne Tilbygning af et Bageri eller en Forraadsbygning til et Leiehus der hører til Medgiften. 2. »Luxus-Bekostninger« er saadanne, som kun pynter paa Udseendet, ikke tillige forøger Udbyttet: f. Ex. Haveanlæg og Springvand, Marmorbeklædning af Vægge, Væggepuds, Malerier.

1. 5 Cod. (3—32)

Keiser Gordian til Herasianus Et Hus om hvilket du kan bevise, at det tilhører dig ifølge Arv fra din Moder og at din Modpart uretmæssig har bemægtiget sig det, vil Statholderen lade tilbagegive til dig tilligemed den Leieindtægt, som din Modpart har oppebaaret eller havde kunnet oppebære, og Erstatning for al skeet Skade. 1. Det er endvidere rettelig forordnet, at der ikke kan tages Hensyn til, hvad Bekostninger han har anvendt paa det, eftersom Besiddere i ond Tro ikke har noget Krav paa Erstatning for Bekostninger som de, uden at optræde som Forretningsførere paa Eierens Vegne, anvender paa anden Mands Ting, <med mindre

de har gjort nødvendige Bekostninger; har de derimod gjort nyttige Bekostninger, tillades det dem at fjerne dem, forsaavidt det kan skee uden Skade for Tingens tidligere Tilstand.> (A. 239).

l. 1 Cod. (8—51 [8—52 Kr.])

Keiser Alexander til Claudius Dersom et Barn af din Slavinde <eller Livegne> er udsat mod din Villie eller uden dit Vidende, er der intet til Hinder for at du kan søge det tilbage. Men dets Tilbagegivelse maa, dersom det ikke er en Tyv du fravindicerer det, skee saaledes, at du maa erstatte, hvad der rettelig er udgivet til dets Oplæring i et Haandværk.> (A. 224)

l. 9 (l. 10 Kr.) Dig. (3—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 10* Men tillægges der mig paa min Side Søgmaal for de Bekostninger jeg har haft [ved uanmodet Forretningsførelse]? Jeg tror, at Søgmaal staar aabent <med mindre det udtrykkelig er aftalt, at ingen af Parterne skal have Søgmaal mod den anden.> 1. Den som anlægger Søgmaal i Anledning af uanmodet Forretningsførelse, vil ikke blot kunne benytte dette Søgmaal, naar den Forretning han har ført er lykkedes, men det er nok naar han har ført den forsvarligt, selv om Forretningen ikke er lykkedes. Naar han altsaa har afstivet et Hus eller ladet en syg Slave behandle af Læge, vil han kunne anlægge Forretningsførelses-Søgmaal, selvom Huset er brændt eller Slaven død. Dette er ogsaa Labeos Anskuelse. Men, som Celsus meddeler, bemærker Proculus i en Note til Labeo, at der ikke altid bør gives Søgmaal. Naar han nemlig har afstivet et Hus, som Eieren havde opgivet fordi det ikke kunde betale sig at vedligeholde det, eller som han ikke mente at have Brug for, hvad saa? I saa Fald, siger Celsus, har han efter Labeos Mening forpligtet Eieren, skjønt enhver har Lov til at opgive en Ting ogsaa af Hensyn til uskeet Skade. Men at denne Antagelse er urimelig, efterviser Celsus skarpsindigt: kun den har nemlig Forretningsførelses-Søgmaal, siger han, som har ført Forretninger forsvarligt; men den fører ikke Forretninger forsvarligt, som befatter sig med en Ting

der er unødvendig eller vil paaføre en Familiefader en Byrde. Analogt hermed er ogsaa hvad Julian bemærker, at den der har afstivet et Hus eller ladet en Slave behandle af Læge, har Forretningsførelses-Søgsmaal, naar han gjør det forsvarligt, selv om Udfaldet ikke bliver derefter. Jeg spørger: naar han har troet at handle forsvarligt, men det ikke var i Familiefaderens Interesse, hvad saa? Jeg mener, at han ikke vil have Forretningsførelses-Søgsmaal; thi selv om vi ikke tager Hensyn til Udfaldet, maa dog Forretningen være indledet forsvarligt.

1. 1 Cod. (3—32)

Keiserne Diocletian og Maximian til Gaianus Naar nogen med sit Vidende har tilsaaet eller beplantet anden Mands Eiendom, maa fornuftigvis Planterne følge med Jorden, efterat de har slaaet Rod i Jorden. Thi han gjør ved saadan Handlemaade snarere Sæden og Planterne til Eierens Eiendom end Jorden til sin egen. 1. At derimod den, der handler som omtalt, som godtroende Besidder kan faa sine Bekostninger dækkede ved Svigsindsigelse mod den der vindicerer Eiendomsretten, er retsgyldig fastslaaet. (A. 293)

1. 27 § 5 Dig. (6—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 21* Naar Besidderen af en Ting der er Gjenstand for Eiendoms-Søgsmaal har gjort Bekostninger paa den før Proces' Indledning, bør der tages Hensyn til disse ved en Svigsindsigelse, <dersom Klageren fastholder at søge sin Ting uden Tilbagebetaling af Bekostningerne.> Det samme er Tilfældet, naar En i en Proces om Skade har forsvaret sin Slave og efter Dom har betalt Pengene, eller af en Feiltagelse har bygget et Hus paa Grund, der var Klagerens Eiendom; <med mindre dog Klageren er rede til at tillade ham at fjerne Bygningen.> Man har fremdeles erklæret, at det samme maatte anordnes med Hensyn til en Hustruen skjænket Grund af den Dommer, der dømmer i en Sag angaaende Medgift. Har du derimod ladet min Slave oplære medens du besad ham, kunde efter Proculus's Mening denne Regel ikke iagttages, fordi jeg ikke bør undvære

min Slave, <og der heller ikke kan anvendes det Middel vi nævnte ovenfor, hvor Talen var om en Byggegrund.>

1. 38 Dig. (6—1)

CELSUS *Digest. B. 3* Paa en Andens Grund, som du i god Tro havde kjøbt, har du bygget eller saaet, hvorpaa den fravindiceres dig: i dette Tilfælde vil en god Dommer lempe sin Afgjørelse efter Personer og Forhold. Sæt at ogsaa Eieren vilde have gjort det Samme: saa maa han for at faa Eiendommen tilbage erstatte Bekostningen, dog kun for saa vidt som Eiendommens Værdi er forhøiet, og hvis Eiendommens Værdi er steget mere [end Bekostningen beløber sig til], kun hvad der er bekostet paa den. Sæt at Eieren er en fattig Mand, som kommer til at gaa fra sin fædrene Gaard og Begravelsesplads, dersom han tvinges til at erstatte Bekostningen: saa maa det være nok, at det tillades dig at fjerne hvad du kan af vedkommende Ting, dog at Eiendommen derved ikke bliver ringere end om der fra først af ikke var bygget paa den. <Vi har imidlertid forordnet, at hvis Eieren er villig til at betale saa meget, som Besidderen vilde faa ved at fjerne vedkommende Ting, saa staar det ham frit for; og man bør ikke tillade Chikanerier, som f. Ex. hvis du vilde skrabe Puds, som du har sat paa, og Malerier af, hvorved du ikke vilde opnaa andet end at genere Eieren. Sæt at Eieren er en Person, som strax vilde sælge Eiendommen efter at have faaet den tilbage: tilbagebetaler han dig i dette Tilfælde ikke saa meget som vi i første Stykke sagde at der maatte tilbagebetales, kan du kun dømmes med Fradrag deraf.>

1. 48 Dig. (6—1)

PAPINIAN *Respons. B. 2* Bekostninger, som en godtroende Besidder har gjort paa en Grund som har vist

sig at være Andenmands, kan hverken søges fra den der har skjænket Besidderen Grunden eller fra Eieren, men Kravet paa dem bevarer ved Opstilling af en Svigsindsigelse <gjennem Dommerens Afgjørelse> efter Billighedshensyn, vel at mærke dersom de overstiger det samlede Beløb af de inden Processens Indledning nydte Frugter; der indrømmes nemlig Modregning, og Eieren tilpligtes kun at udrede det overskydende Beløb [nemlig ud over Frugternes Værdi], der er anvendt paa Eiendommens Forbedring.

1. 14 Dig. (44—4)

PAULUS *Respons. B. 3* Paulus erklærede, at den der har opført en Bygning paa Andenmands Grund, kun kan faa sine Bekostninger igjen, naar han er Besidder og Grundens Eier vindicerer sin Eiendom fra ham, nemlig ved at gjøre Svigsindsigelse gjældende.

1. 14 § 1 Dig. (10—3)

PAULUS *t. Plautius B. 3* Det maa dernæst undersøges, om Bekostninger, som jeg har gjort medens jeg ansaa Grunden for min egen, og som jeg altsaa kunde bevare Kravet paa gjennem Svigsindsigelse, dersom en Del af Grunden vindiceres, ogsaa kan bevarer for mig i en Proces til Deling af Sameie i Kraft af selve Processens Karakter af Billighed. Dette antager jeg snarest, fordi Processen <til Deling af Sameie> er en *bonae fidei* Proces; men kun naar jeg er den Sagsøgte. Har jeg derimod afhændet min Part, vil jeg ikke have noget at støtte et Tilbageholdelseskraav paa. Derimod maa det undersøges, om den der har kjøbt af mig, har Tilbageholdelsesret for Bekostningerne; thi hvis hans Part fravindiceredes ham, vilde han ikke ligesaavel som jeg kunne reise Tilbageholdelseskraav med Hensyn til de Bekostninger, som jeg havde gjort; og det er det Rette, at man ogsaa i dette Tilfælde har Tilbageholdelsesret for Bekostningerne. I Henhold hertil antages det med fuld Ret, at ogsaa overfor en Medeier bør der selv efter Sameiets Ophævelse gives mig analogt Søgmaal med Hensyn til Bekostnin-

ger. Det samme maa antages hvor jeg har taget feil med Hensyn til min Medinteressents Person. Det er nemlig et ganske andet Forhold, naar jeg gjør Bekostninger paa en Ting i den Tro, at den er min Eiendom, medens den er en Andens eller fælles Eiendom; i dette Tilfælde nemlig, hvor jeg gjør Bekostning paa Tingen som paa min Eiendom, har jeg kun Tilbageholdelsesret, fordi jeg ikke har villet forpligte Nogen. Naar jeg derimod tror, at en Ting er Titius' Eiendom, som er Maevius's, eller at den er fælles Eie mellem mig og en Anden end den virkelig er, saa er det min Hensigt at forpligte en Anden overfor mig, og ligesom der gives mig Søgemaal for uanmodet Forretningsførelse overfor den hvis Forretninger jeg har besørget i den Tro, at det var en andens, saaledes ogsaa i det foreliggende Tilfælde. <Derfor maa der, som ogsaa Julian bemærker, gives mig Søgemaal for uanmodet Forretningsførelse ogsaa naar jeg har afhændet Eiendommen, fordi jeg har været i et saadant Forhold, at der maatte gives mig Søgemaal.>

1. 40 § 1 Dig. (12—6)

MARCIAN *Regler B. 3* Naar en Del af et Hus, der er efterladt ved Fideikommis paa Frist, er nedbrændt før Fideikommissets Frist er udløben, og Arvingen har bygget det op igjen paa egen Bekostning, maa utvivlsomt Bekostningen fradrages i Fideikommisset, og hvis han har <udleveret> Huset uden Fradrag, kan der anlægges Tilbagesøgmaal <paa ubestemt Beløb,> som om han havde betalt mere end han skyldte.

1. 29 Dig. (34—2)

FLORENTIN *Institut. B. 11* Naar Stof af anden Art er overtrukket med Guld eller Sølv, og Legatet lyder paa forarbejdet Guld eller Sølv, skyldes ifølge Legatet ogsaa det som er overtrukket. 1. Hvilket af de to Stoffer der maa betragtes som Tilvæxt (*accessio*) til det andet, derom bør skjønnes efter Tingens Udseende og en Familiefaders [en »god Mands«] Sædvane.

1. 27 § 2 Dig. (41—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 30* Naar to Eieres Parter hænger sammen ved Lodning, og der er Spørgsmaal om

hvem af dem de tilfalder, mente Cassius, at derom maatte skjønnnes efter Forholdet i Gjenstanden eller efter hver Parts Værdi. Men hvis ingen af Parterne er Tilvæxt til den anden, kunde man formode, at de enten maatte siges at tilhøre hver især, ligesom en blandet Klump, eller den paa hvis Vegne de er loddede. Proculus og Pegasus mener dog at hver Ting vedbliver at tilhøre sin Eier.

1. 7 § 10 Dig. (41—1)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gyldne Ord B. 2* Naar En har bygget paa egen Grund med Andenmands Materiale, antages han for Eier af Bygningen, fordi alt hvad der bygges paa en Grund følger med Grunden. Dog er den der var Materialets Eier ikke derfor ophørt at være dets Eier; men foreløbig kan han hverken vindicere det eller anlægge Søgmaal til dets Fremlæggelse formedelst den Lov i de XII Tavler, hvori det bestemmes, at Ingen maa tvinges til at udtage Andenmands Bjælke, der er bygget ind i hans Hus, <men at han skal udrede dobbelt Erstatning for den.> Under Benævnelsen Bjælke forstaas alt Materiale hvorafter Bygninger opføres. Kun hvis Bygningen af en eller anden Grund er nedreven, vil altsaa Materialets Eier nu kunne vindicere det og anlægge Søgmaal til Fremlæggelse.

1. 7 § 12 Dig. (41—1)

GAIUS *smstds* Naar omvendt En har bygget paa Andenmands Grund med sit Materiale, bliver Bygningen dens Eiendom hvis Eiendom Grunden er; og hvis han har vidst, at Grunden var Andenmands, antages han ved sin vilkaarlige Handling at have mistet Eiendomsretten til Materialet; derfor staar Vindikation af Materialet ham <ikke engang> aaben efter Bygningens Nedrivelse. Men ganske vist vil Grundens Eier, dersom han kræver Bygningen og ikke betaler Prisen for Materialet og

Arbejdslønnen, kunne tilbagevises med en Svigsindsigelse, i hvert Fald hvis den der har bygget var uvidende om at Grunden var Andenmands og har bygget i god Tro som paa sin egen Grund; har han nemlig vidst det, vil man kunne forekaste ham Uagtksomhed, fordi han letsindigen har bygget paa en Grund, som han indsaa var Andenmands.

1. 9 § 2 Dig. (14—1)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gyldne Ord B. 2* Medens Skriften følger med Papir eller Pergament, pleier Malerier ikke at følge med Tavlen¹⁾, men omvendt er det vedtaget, at Tavlen følger med Maleriet. Dog er det i hvert Fald rimeligt, at der gives Eierne af Tavlen analogt Søgmaal mod Maleren, dersom han besidder Tavlen, med hvilket Søgmaal Eierne kan procedere med Virkning paa den Betingelse, at han betaler Maleriets Bekostning; i modsat Fald vil han fældes af Svigsindsigelsen; i hvert Fald hvis Maleren er Besidder i god Tro. Mod Tavlens Eier mener vi derimod, at Maleren har <direkte> Vindikationsret, dog at han maa tage Hensyn til Tavlens Pris; ellers vil han fældes af Svigsindsigelsen.)

1. 23 §§ 2 og 3 Dig. (6—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 21* Naar En har føiet Andenmands Ting til sin egen Ting saaledes at den kom til at udgjøre en Del deraf, f. Ex. naar En har føiet en Arm eller Ben, der er en Andens Eiendom, til en Statue der er hans egen, eller en Hank eller Bund til et Bæger, eller en Relieffigur til en Lysestage, eller en Fod til et Bord, bliver han, efter hvad de Fleste med Rette antager, Eier af hele Tingen og vil rettelig kunne kalde Statuen sin Eiendom. 3. Ogsaa hvad der skrives paa mit Papir eller males paa min Tavle, bliver strax min Eiendom; rigtig-

¹⁾ Man malede i Oldtiden ikke Staffelibilleder paa Lærred, men paa Trætavler.

nok har nogle med Hensyn til Malerier haft den modsatte Mening paa Grund af Maleriets Værdi; men det maa nødvendig følge med Tingen [5: Tavlen], fordi det ikke kanistere uden den.

1. 9 § 1 Dig. (41—1)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gyldne Ord B. 2* Ogsaa Skrift, selv om den er Guldskrift, følger ligesaavel med Papir og Pergament, som hvad der bygges eller saaes regelmæssig følger med Jorden. Naar jeg altsaa har skrevet et Digt eller et historisk Værk eller en Tale paa dit Papir eller Pergament, antages ikke jeg, men du for at være Eier af denne Gjenstand. Men hvis du kræver din Bog eller dit Pergament¹⁾ af mig og ikke vil betale Bekostningen ved Skriften, vil jeg kunne forsvare mig ved Svigsindsigelse, i hvert Fald dersom jeg har faaet Besiddelsen deraf i god Tro.

§ 29 Inst. (2—1)

(Enslydende med l. 7 § 10 Dig. (41—1) [S. 174], undtagen Slutningen, der lyder:) Under Benævnelsen Bjælke forstaaes alt Materiale hvoraf Bygninger opføres. — <Dette er anordnet, forat det ikke skal være nødvendigt at rive Bygninger ned.> Men hvis Bygningen af en eller anden Grund er nedreven, vil Materialets Eier <dersom han ikke allerede har opnaaet den dobbelte Erstatning,> nu kunne vindicere det og anlægge Søgmaal til Fremlæggelse.

§ 34 Inst. (2—1²)

Naar En har malet paa Andenmands Tavle, mener nogle at Tavlen følger med Maleriet; andre mener, at Maleriet, hvorledes det end er, følger med Tavlen. <Men vi mener, at det er bedre at Tavlen følger med Maleriet, for det er urimeligt, at et Maleri af Apelles eller Parrhasius skulde følge som Tillæg med en saa godt som

¹⁾ Til Bøger benyttedes dengang endnu regelmæssig Papir (Papyrus), medens Pergament anvendtes til private Optegnelser; derfor kan Gaius her istedetfor »beskrevet Papir« sætte »Bog« (*libri*).

²⁾ Efter Gaius II 78.

værdiløs Tavle.> Hvis altsaa Tavlens Eier besidder Billedet og Maleren kræver det af ham uden at betale Tavlens Pris, vil han kunne tilbagevises med Svigsindsigelsen; er derimod Maleren Besidder, er det rimeligt, at der gives Tavlens Eier analogt Søgmaal imod ham, i hvilket Tilfælde han, hvis han ikke betaler Bekostningen ved Maleriet, vil kunne tilbagevises med Svigsindsigelsen, i hvert Fald hvis den der har sat Maleriet paa Tavlen har været godtroende Besidder. Det er nemlig en Selvfølge, at hvad enten Maleren eller en Anden har stjaalet Tavlen, staar Tyverisøgmaal Tavlens Eier aabent.

1. 23 §§ 4 og 5. Dig. (6—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 21* I alle de Tilfælde altsaa, hvor min Ting som den overveiende drager Andenmands Ting med sig og gjør den til min, kan jeg, naar jeg vindicerer Tingen, ved Svigsindsigelsen tvinges til at betale Tillæggets Værdi. 5. Endvidere: alle Ting, som ved Forening eller Tilføielse til andre Ting følger med dem som Tillæg, kan Eieren, saalænge de hænger sammen dermed, ikke vindicere, men kun anlægge Søgmaal til Fremlæggelse, for at de kan skilles derfra og dernæst vindiceres; dog med Undtagelse af hvad Cassius bemærker om Lodning. Han siger nemlig, at naar en Arm, der er din Eiendom, ved Lodning er forenet med en Statue, der er hans Eiendom, gaar den op i den større Gjenstand som en Enhed, og hvad der engang er blevet Andenmands Eiendom, det kan, selv om det er brækket derfra, ikke vende tilbage til den tidligere Eier. Men det Samme gjælder ikke om hvad der er støbt til med Bly, fordi Lodningen bevirker Samling ved samme Stof, men Blystøbningen har ikke denne Virkning. <Derfor er i alle disse Tilfælde, i hvilke hverken Søgmaal til Fremlæggelse eller tingligt Søgmaal er anvendeligt, et Søgmaal *in factum* (se § 22 IV, 2 a) nødvendigt.> Ved saadanne Gjenstande derimod, som

bestaar af adskilte Gjenstande, er det givet, at de enkelte Dele bevarer deres Eiendommelighed, f. Ex. enkelte Mennesker, enkelte Faar; og derfor kan jeg vindicere en Hjord, selv om din Vædder er blandet i den, men du kan ogsaa vindicere Vædderen. Men det Samme vil ikke finde Sted ved sammenhængende Gjenstande; thi føier du en Arm af Andenmands Statue til min Statue, kan Armen ikke siges at være din, fordi hele Statuen udgjør en ideel Enhed.

l. 26 § 1 [§ 2 Kr.] Dig. (41—1)

PAULUS *t. Sabinus B. 14* Et Træ, der er gravet op med Rod og sat paa et andet Sted, tilhører sin hidtidige Eier, indtil det har fæstet Rod, men følger med Grundden, naar det har fæstet Rod, og vender ikke tilbage til sin forrige Eier, hvis det graves op igjen; thi det er antageligt, at det ved den nye Næring fra Jorden er blevet et nyt Træ.

§ 26 Inst. (2—1)

Naar En har vævet Andenmands Purpur ind i sit Klædningsstykke, følger Purpuret, selvom det er værdifuldere, med Klædningsstykket som Tillæg; og Purpurets forrige Eier har Tyverisøgsmaal og Tilbagesøgsmaal mod den der har stjålet det, hvad enten det er selve den der har tilvirket Klædningsstykket eller en anden. Thi skjønt Ting der er gaaet under ikke kan vindiceres, kan de dog tilbagesøges fra Tyve og fra visse andre Besiddere.

l. 12 § 1 Dig. (41—1)

CALLISTRATUS *Institut. B. 2* Naar en eller anden Gjenstand er tilveiebragt ved Sammensmeltning af mit Kobber og dit Sølv bliver den ikke vort fælles Eie, fordi Kobber og Sølv, da de er af forskjelligt Stof, pleier at adskilles af Metalarbeidere og føres tilbage til deres oprindelige Tilstandsform.

l. 3 § 2 Dig. (6—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Pomponius bemærker, at naar noget som er af ens Natur er blevet saaledes for-

enet og blandet, at det ikke kan tages fra hinanden og adskilles, maa man ikke vindicere det som Helhed, men efter sin Andel deri. Sæt f. Ex., at mit og dit Sølv er smeltet sammen til en Klump: saa vil den være vort fælles Eie, og vi maa hver især vindicere i Forhold til den Vægt-Andel hvormed vi er lodtagne i Klumpen, selvom det er usikkert, med hvor stor en Vægt-Andel hver især er lodtagen i Klumpen.

l. 5 § 1 Dig. (6—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Pomponius bemærker, at naar der er lavet Punsch af min Honning og din Vin, har nogle ment, at ogsaa den blev fælles Eie; men jeg tror det er rigtigere, som han ogsaa antyder, at den snarere er dens Eiendom som har lavet den, fordi den ikke har bevaret sin oprindelige Kvalitet. Men naar Bly er blandet med Sølv, vil det, eftersom det kan udskilles, ikke blive fælles Eie, og der vil heller ikke kunne anlægges Søgmaal til Deling af fælles Eie; men der maa anlægges særskilt tingligt Søgmaal. Men hvis det ikke kan udskilles, siger han, f. Ex. hvis Kobber og Guld er blandet, maa man vindicere efter sin Andel; og man vil ingenlunde kunne sige hvad der blev sagt angaaende Punschen, fordi hvert Stof, skjønt de er blandede, dog er bevaret.

§ 28 Inst. (2—1)

Naar Titius's Korn er blevet blandet med dit Korn, vil det være fælles Eie, hvis det er sket med eders Villie, fordi de enkelte Gjenstande, d. e. de enkelte Korn, som har været hver enkelt's Særeie, med eders Samtykke er blevne gjort til fælles Eie. Er det derimod blevet blandet ved et Tilfælde, eller har Titius blandet det uden dit Samtykke, antages det ikke for at være fælles Eie, fordi de enkelte Gjenstande er bevarede i deres Tilstandsform og Kornet i hine Tilfælde lige saa lidet bliver fælles Eie, som en Hjord antages at blive fælles Eie, naar Titius's Kvæg er blevet blandet med dit Kvæg; men hvis dette Korn altsammen holdes tilbage af den ene eller den anden af eder, saa maa ganske vist tingligt Søgmaal staa aabent i Forhold til Mængden af hvers Korn, men det maa overlades til Dommerens Skjøn at vurdere, af hvad Beskaffenhed hvers Korn har været.

1. 78 Dig. (46—3)

JAVOLENUS *fra Cassius B. 11* Naar Andenmands Penge er blevet udbetalte uden Eierens Vidende eller mod hans Villie, vedbliver de at være dens Eiendom hvem de tilhørte; er de blevet blandede saaledes, at de ikke kan skjernes, bliver de, efter hvad der staar i Gaius's Skrifter, Modtagerens Eiendom, saaledes at Eieren har Tyccrisøgsmaal overfor den, der har betalt dem.

§ 21 Inst. (2—1)

Naar en Flod har taget et Stykke bort af din Grund og lagt det til din Nabos Grund, er det utvivlsomt, at det vedbliver at være dit. Men hvis det har hængt sammen med Nabogrunden i længere Tid, og Træerne, som det har ført med sig, har drevet Rødder ind i den Grund, antages det fra det Tidspunkt af at være erhvervet for Naboens Grund.

1. 4 § 2 Dig. (12—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 34* Hvad der er hidbragt ved Floders Virkning, kan søges tilbage.

§ 25 Inst. (2—1)

Naar en Gjenstand er blevet frembragt af Andenmands Stof af en Person, er der Uenighed om hvem af de to der paa naturlig Maade bliver dens Eier, den som har frembragt den, eller den som var Stoffets Eier; f. Ex. naar En af Andenmands Druer eller Oliven eller Ax har frembragt Vin eller Olie eller Korn, eller af Andenmands Guld eller Sølv eller Kobber har frembragt et Kar, eller af Andenmands Vin og Honning har blandet Punsch, eller af Andenmands Medikamenter har sammensat et Plaster eller en Salve, eller af Andenmands Uld har frembragt et Klædningsstykke, eller af Andenmands Planker har forfærdiget et Skib eller et Skab eller en Bænk. <Efter mange Tvistemaal mellem Sabinianere og Proculianere har man antaget en mæglende Opfattelse, der gaar ud paa, at> hvis vedkommende Gjenstand atter kan føres tilbage til sit Stof, antages den at være Eier som var Stoffets Eier, men hvis den ikke kan føres tilbage, antages Frembringeren for Eier; f. Ex.

et støbt Kar kan føres tilbage til den raa Kobber- eller Sølv- eller Guld-Masse, medens Vin eller Olie eller Korn ikke kan blive til Druer eller Oliven eller Ax igjen, og heller ikke Punsch opløses til Vin og Honning. — Har En frembragt en Gjenstand dels af sit, dels af Andenmands Stof, f. Ex. frembragt Punsch af sin Vin og Andenmands Honning eller Plaster eller Salve af sine og Andenmands Medikamenter eller et Klædningsstykke af sin og Andenmands Uld, kan det ikke betvivles, at Frembringeren i dette Tilfælde er Eier, idet han ikke blot har givet sit Arbeide, men ogsaa ydet en Del af Stoffet.

I. 7 § 7 Dig. (41—1)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gyldne Ord B. 2* Naar En af Andenmands Stof har frembragt en Gjenstand for egen Regning, mener Nerva og Proculus, at Frembringeren er Eier, fordi det frembragte tidligere ikke havde været nogens Eiendomsret undergivet. Sabinus og Cassius mener, at Forholdets Natur snarere medfører, at den der har været Stoffets Eier ogsaa er Eier til det, der er frembragt af Stoffet, fordi ingen Gjenstand kan frembringes uden Stof; f. Ex. naar jeg har frembragt et Kar af dit Guld eller Sølv eller Kobber, eller et Skib eller Skab eller en Skammel af dine Planker, eller et Klædningsstykke af din Uld, eller Punsch af din Vin og Honning, eller et Plaster eller en Salve af dine Medikamenter, eller Vin eller Olie eller Sæd af dine Druer eller Olie eller Ax. Der findes dog ogsaa en mæglende Opfattelse, idet man rigtig har antaget, at hvis Gjenstanden atter kan blive til sit Stof, saa er hvad Sabinus og Cassius har ment det Rette, men kan den det ikke, saa er hvad Nerva og Proculus har antaget det Rette. F. Ex. et støbt Kar kan igjen blive til den raa Sølv- eller Guld- eller Kobber-Masse, men Vin eller Olie eller Sæd kan ikke igjen blive til Druer og Oliven og Ax; ei heller kan Punsch blive til Honning og Vin igjen eller Plaster og

Salve til de enkelte Medikamenter¹⁾). Dog synes jeg, at det er rigtigt naar Nogle har bemærket, at man ikke bør betvivle, at Sæd, der er tærsket ud af Andenmands Ax, er dens Eiendom hvem Axene tilhørte; thi da de Korn, der indeholdes i Axene, har deres færdige Form (*species*), frembringer den, der tærsker Axene, ikke en ny Gjenstand (*species*), men frigjør blot en, der er der iforveien.

1. 9 § 2 Dig. (18—1)

Se S. 70.

1. 52 § 14 Dig. (47—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 37* Naar En har stjaalet en Sølvklump, der tilhører mig, og forfærdiget Bægre af den, kan jeg anlægge Tyverisøgsmaal eller Tilbagesøgsmaal saavel af Bægrene som af Klumpen. Det Samme gjælder ogsaa om Druer og deres Most og Skaller; thi man kan anlægge Tyverisøgsmaal baade med Hensyn til Druerne og til Mosten og Skallerne, og ogsaa Tilbagesøgsmaal.

1. 1 Dig. (13—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 18* Overfor stjaalen Ting har kun Eieren Tilbagesøgsmaal.

1. 12 § 3 Dig. (10—4)

PAULUS *t. Ediktet B. 26* Naar En har gjort Most af mine Druer eller Olie af mine Oliven eller Klæder af min Uld, <skjønt han vidste, at de var Andenmands Eie,> vil han forpligtes ved Søgsmaal til Fremlæggelse med Hensyn til begge Dele, fordi det rettest antages, at hvad der frembringes af vor Ting er vort Eie.

1. 29 § 1, 1. 30 Dig. (24—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 14* Naar en Ægteemand har skjænket sin Hustru Uld og hun har forfærdiget Klæder til sig af den Uld, saa siger Labeo, at Klæderne er Hustruens;

30 GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 11* <men Ægteemanden har dog analogt Søgsmaal.>

¹⁾ Dette og det forrige Punktum er neppe af Gaius.

§ 33 Inst. (2—1)

Ogsaa Skrift, selvom den er Guld-Skrift, følger lige saa vel med Papir og Pergament, som hvad der bygges eller saaes paa Jorden følger med den; hvis altsaa Titius har skrevet et Digt eller et historisk Værk eller en Tale paa dit Papir eller Pergament, maa ikke Titius, men du eragtes at være Eier af denne Gjenstand. Men hvis du kræver din Bog eller dit Pergament af Titius og ikke er rede til at betale Bekostningen ved Skriften, vil Titius kunne forsvare sig ved Svigsindsigelse, i hvert Fald dersom han har opnaaet Besiddelsen af Papiret eller Pergamentet i god Tro.

1. 27 § 1 Dig. (41—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 30* Naar flere Ting samtidig anvendes for deraf at frembringe et Medikament, f. Ex. naar vi laver Parfume af at koge vellugtende Sager, kan den forrige Eier ikke med Rette sige, at noget af dette er hans; det maa derfor snarest antages, at det er dens for hvis Regning det er lavet.

§ 52.

Derivativ Erhvervelse af Eiendomsret.

Gaius I § 121

Mancipation af Grundeiendom adskiller sig alene der- ved fra Mancipation af andre Ting, at ufri og fri Personer samt Dyr, der er *mancipi*, ikke kan manciperes naar de ikke er nærværende, hvilket gaar saa vidt, at den der modtager i *mancipium*, nødvendig maa berøre selve det, der gives i *mancipium*; deraf kommer ogsaa Ordet *mancipatio*, fordi Tingen tages med Haanden (*manu capitur*). Grundeiendom derimod pleier at manciperes uden at være tilstede.

Gaius II § 25

Som oftest og næsten altid benytter vi dog Mancipation [og ikke *in iure cessio*, Afstaaelse for Retten]; thi hvad vi selv kan foretage paa egen Haand i vore Ven-

ners Nærværelse, behøver vi ikke at foretage med større Besvær hos Prætor eller Provinsstatholderen.

§ 40 Inst. (2—1)

Ogsaa ved Overgivelse erhverves en Ting af os ifølge Naturret; thi intet er saa overensstemmende med naturlig Billighed, som at Eierens Villie kjendes gyldig, naar han vil overdrage sin Ting til en anden. <Derfor kan en legemlig Ting af hvilkensomhelst Art overgives og gaar ved Overgivelsen ud af Eierens Eie. Derfor kan ogsaa skatskyldig Grundeiendom afhændes paa samme Maade. Skatskyldig Grundeiendom kaldes den, der er i Provinserne, mellem hvilken og italisk Grundeiendom der ifølge Vor Forordning [I. un. Cod. (7—31), se S. 120] ikke er nogen Forskjel.>

I. un. Cod. (7—31)

Se S. 120.

I. un. Cod. (7—25)

Keiser Justinian til Gardechefen Julian Idet Vi ved nærværende Bestemmelse ophæver en gammeldags Spidsfindigheds Spilfægteri, tillader Vi ikke, at der er nogen Forskjel mellem Eiere, hos hvem der findes enten ren Eiendomsret efter quiritarisk Ret eller blot bonitarisk Eiendomsret, eftersom Vi hverken vil at en saadan Adskillelse skal findes eller Udtrykket »efter quiritarisk Ret«, som ikke er andet end dunkel Tale og aldrig sees eller forekommer i Virkeligheden, men er et indholdsløst og overflødigt Ord, hvorved unge Mennesker, der begynder det juridiske Studium, til deres Forskrækkelse i deres Undervisnings Begyndelsesgrunde lærer unyttige Bestemmelser i gammel Lovgivning. Men enhver skal være fuld og lovmæssig Eier saavel af sin Slave som af andre Ting, der tilhører ham. (A. 530—31)

I. 20 Cod. (2—3)

Keiserne Diocletian og Maximian til Martialis Eiendomsret over Ting overføres ved Overgivelse og ved Hævd, ikke ved blotte Overenskomster (A. 293)

1. 28 Cod. (8—53 [8—54 Kr.])

Keiserne Honorius og Theodosius til Gardechefen Monaxius Enhver som, naar han bortskjenker en Ting eller giver den i Medgift eller sælger den, har beholdt Brugsretten til den, selv om han ikke har stipuleret sig den, skal antages med det samme at have overgivet Tingen, og der maa ikke kræves yderligere Hjemmel for at Overgivelse antages foregaaet, men at beholde Brugsretten skal ubetinget i disse Tilfælde være det Samme som at overgive. (A. 417)

1. 9 § 1 Dig. (6—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Naar En har købt en Ting, der var deponeret hos ham eller overladt ham som Laan til Brug eller givet ham i Pant, maa den betragtes som overgivet, dersom den er blevet hos ham efter Købet.

§ 44 Inst. (2—1)

Undertiden er Eierens blotte Villie ogsaa uden Overgivelse tilstrækkelig til at overdrage Eiendomsret over en Ting, f. Ex. naar En har solgt eller skjenket dig en Ting, som han har laant dig til Brug eller leiet dig eller deponeret hos dig. Thi skjønt han ikke derved har overgivet dig den, saa erhverver du dog alene derved at han tillader at den er din, Eiendomsret lige saa vel som om den var overgivet dig i den Hensigt.

1. 9 § 5 Dig. (41—1)

Se S. 136.

1. 1 § 5 Dig. (21—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 76* Naar En har købt en Ting uden at den er blevet ham overgivet, men han har faaet Besiddelse af den uden Feil [d: hverken hemmeligt, voldeligt eller paa Anfordring overfor Modparten], har han Indsigelse mod Sælgeren, med mindre Sælgeren har retmæssig Grund til at vindicere Tingen; thi ogsaa naar han har overgivet Besiddelsen, men har haft retmæssig Grund til at vindicere, kan han benytte Mod-Indsigelse mod Indsigelsen.

1. 9 § 4 Dig. (6—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Naar En har solgt en Ting til to godtroende Købere hver for sig, maa vi undersøge

hvem der snarest kan benytte Publicius-Søgsmaalet, den hvem Tingen først er overgivet eller den, der nu har den inde. Julian har bemærket i 7de Bog af sine Digester, at hvis de har købt af een og samme Ikke-Eier, gaar den forud hvem Tingen først er overgivet, men har de købt af forskellige Ikke-Eiere, er Besidderens Stilling bedre end dens der kræver Tingen. Denne Afgjørelse er rigtig.

1. 54 Dig. (50—17)

ULPIAN *t. Ediktet B. 46* Ingen kan overdrage mere Ret til en Anden end han selv vilde have.

1. 20 pr. Dig. (41—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 29* <Overgivelse> hør og kan ikke overdrage mere til Modtageren end der findes hos <Overgiveren.> Naar altsaa En har haft Eiendomsret til en Gaard, overdrager han den <ved at overgive,> men har han ikke haft den, overdrager han ingenting til Modtageren.

§ 42 Inst. (2—1)

Det gjør ingen Forskjel, om Eieren selv overgiver en Ting til En, eller en Anden gjør det med hans Villie.

1. 9 § 4 Dig. (41—1)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gyldne Ord B. 2* Det gjør ingen Forskjel om Eieren selv personlig overgiver en Ting til En, eller en Anden med hans Villie. Heraf følger, at naar fri Forretningsførelse er overladt En af en Person som reiser udenlands, og han som Forretningsfører sælger og overgiver en Ting, saa gjør han den til Modtagerens Eiendom.

1. 1 pr. Dig. (21—3)

ULPIAN *t. Ediktet B 76* Marcellus bemærker, at naar du har solgt Andenmands Gaard og kræver den tilbage efterat den senere er bleven din Eiendom, bør du vises tilbage af Kjøberen ved denne Indsigelse [o: Indsigelse grundet paa Kjøb og Overgivelse, hvorom Dig. 21—3 handler],

1. 2 Dig. (21—3)

POMPONIUS *fra Plautius B.* 2 Naar du har købt en Gaard, der var Sempronius's Eiendom, af Titius, og den er blevet dig overgivet efter Betaling af Købesummen, men dernæst Titius er bleven Sempronius's Arving og har solgt og <overgivet> den samme Gaard til Mævius: saa er det efter Julians Mening billigt, at Prætor beskytter dig, fordi ogsaa selve Titius, hvis han krævede Gaarden af dig, vilde fældes af Indsigelsen [o: Indsigelsen grundet paa Køb og Overgivelse], og fordi du, hvis Titius selv besad den, kunde kræve den ved Publicius-Søgsmaal.

1. 72 Dig. (6—1)

Se S. 89.

1. 175 § 1 Dig. (50—17)

PAULUS *t. Plautius B.* 11 Jeg bør ikke være bedre stillet end min Hjemmelsmand, fra hvem Retten gaar over til mig.

1. 9 § 3 Dig. (41—1)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gylde Ord B.* 2 Ogsaa de Ting, som bliver vor Eiendom ved Overgivelse, erhverves for os ifølge Naturret; thi intet er saa overensstemmende med naturlig Billighed, som at Eierens Villie kjendes gyldig, naar han vil overdrage sin Ting til en anden.

1. 18 pr. Dig. (12—1)

Se S. 63.

1. 36 Dig. (41—1)

Se S. 63.

§ 41 Inst. (2—1)

Naar Ting overgives som Gave eller Medgift eller af en hvilkensomhelst anden Grund, overgaar de uden Tvivl i Modtagerens Eie; solgte og overgivne Ting derimod erhverves kun af Køberen, naar han betaler Sælgeren Købesummen eller paa anden Maade stiller ham tilfreds, f. Ex. ved at stille en Selvskyldnerkautionist eller give et Pant. Dette foreskrives allerede i de XII Tavlers Love; men det maa rettelig siges ogsaa at følge af *ius gentium*, o: af Naturret. <Men hvis Sælgeren har

solgt paa Kredit, maa det erkjendes, at Tingen strax bliver Kjøberens Eiendom.>

1. 19 Dig. (18—1)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 31* Hvad jeg har solgt bliver kun Modtagerens, naar enten Kjøbesummen bliver mig betalt eller der stilles mig Sikkerhed for den <eller jeg har haft Tillid til Kjøberen uden nogen Sikkerhedsstillen.>

1. 53 Dig. (18—1)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 28* For at en Ting kan blive Kjøberens Eiendom, er det uden Forskjel om Kjøbesummen er betalt eller der er stillet en Kautionsist for den. Naar jeg siger »Kautionsist«, er det at forstaa i videre Omfang, saa at det er som om Kjøbesummen var betalt, naar der er stillet Sælgeren Sikkerhed for den paa en hvilken som helst Maade, f. Ex. ved at stille Stedfortræder (*expromissor*) eller give Pant.

1. 5 § 18 Dig. (14—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 29* Naar jeg har givet [en Slave, der driver Handel for sin Herres Regning] mine Varer at sælge og Varerne forefindes, er det et Spørgsmaal, om det ikke er ubilligt at jeg stævnes til Fordeling. Har jeg overladt ham dem paa Kredit, maa ganske vist Fordeling finde Sted; men har jeg ikke gjort det, maa det antages, at jeg kan vindicere dem, <fordi solgte Ting ikke ophører at være min Eiendom, selv om jeg har solgt dem, undtagen ved kontant Betaling eller Kaution eller anden Sikkerhedsstillelse.>

1. 8 Dig. (6—2)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 7* Om Kjøbesummens Betaling siges der intet udtrykkelig [i Ediktet om Publicius's Søgmaal]; hvorefter man kan formode, at det heller ikke er Prætors Mening, at det skal undersøges om Kjøbesummen er betalt.

1. 20 Dig. (43—26)

ULPIAN *Respons. B. 2* Hvad der er afhændet saaledes, at det skal være paa Anfordring hos Kjøberen,

indtil hele Købesummen er betalt, kan Sælgeren faa tilbage, hvis det har været Køberens Skyld, at den ikke blev betalt.

1. 50 pr. Dig. (6—1)

CALLISTRATUS *t. edict. monitor. B. 2* Naar en Eiendom tilhører En ifølge Køb, kan dette Søgmaal [5: Vindications-Søgmaalet] ikke rettelig anlægges, førend Eiendommen er overgivet og derved Besiddelsen mistet.

1. 47 Dig. (6—1)

Se S. 213.

1. 6 Dig. (39—5)

ULPIAN *t. Sabinus B. 42* <Den der har tilladt mig at tage en Stenblok ud af hans Stenbrud som Gave,> kan, da Stenen strax ved Udtagelsen bliver min, ikke ved at forhindre mig i at kjøre den bort bevirke, at den opholder at være min, fordi den paa en Maade er blevet min ved Overgivelse; har min Arbeidsmand taget den ud, har han selvfølgelig taget den ud til mig. Men hvis En har købt eller for Betaling leiet Tilladelse af mig til rettelig at tage den ud til sig, vedbliver Stenen at være min, dersom jeg fortryder det inden han tager den ud, men fortryder jeg det bagefter, kan jeg ikke tilbagekalde hans Handling. <Der maa nemlig antages at være foregaaet en Slags Overgivelse, naar den tages ud med Eierens Villie. Hvad der gjælder om en Stenblok, vil ogsaa gjælde dersom det skeer med et fældet eller optaget Træ.>

1. 5 Dig. (41—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 63* Dersom jeg ifølge Stipulation skylder dig Stichus og ikke overdrager ham, saa gjælder det samme som naar jeg har solgt, men ikke overgivet en Ting: har du opnaaet Besiddelse af ham uden mit Samtykke, saa besidder du ikke som Køber, men er Ransmand.

1. 21 § 1 Dig. (41—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 11* Naar du besidder min Ting og jeg vil, at den skal være din, saa bliver den din, selvom Besiddelse ikke har været hos mig.

I. 1 § 1, I. 2 Dig. (17—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 32* Ved Fællesskab om hele Formuen bliver alle Ting som tilhører Fællerne <strax> fælles Eie,

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 10* <fordi Overgivelse, selvom den ikke indtræder udtrykkelig, dog antages at indtræde stiltiende.>

I. 16 Dig. (23—5)

TRYPHONINUS *Disputat. B. 11* Naar en Hustru i Medgift har givet sin Mand en Gaard, som hun troede var hendes Eiendom, men som Titius besad i god Tro <og kunde erhverve for sig ved lang Tids Besiddelse,> og naar Manden har forsømt at kræve den, skjønt han kunde gjøre det, maa han tage Skade for Hjemgæld. Thi skjønt den Juliske Lov, der forbyder Afhændelse af Grundeiendom der hører til Medgiften, ogsaa angaar denne Art af Erhvervelse, afbryder den dog ikke <den Besiddelse, der bliver til Eiendomsret ved lang Tid,> naar den er begyndt inden Gaarden erklæredes for at høre til Medgiften. Dog vil der ikke kunne tilregnes Ægtemanden noget, dersom der kun manglede ganske faa Dage i, at <den lange Tids Besiddelse> kunde blive fuldendt.

I. 10 § 2 Dig. (13—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 38* Der vil være Adgang til Tilbagesøgmaal saalænge indtil Eiendomsretten til Tingen gaar fra Eieren ved en Handling af ham; derfor vil han ikke kunne søge Tingen tilbage, naar han har afhændet den.

I. 77 Dig. (6—1)

Se S. 137.

I. 18 pr. Dig. (41—2)

Se S. 128.

I. 1 Cod. (8—53 [8—54 Kr.])

Keiserne Severus og Antoninus til Lucius Ved Skjænkningen og Overgivelsen af Dokumenterne for Købet af Slaverne er, som Du maa vide, tillige Skjænkningen og Overgivelsen af selve Slaverne foregaaet; altsaa kan Du anlægge tingligt Søgmaal mod Giveren. (A. 210)

I. 48 Dig. (41—2)

PAPINIAN *Respons. B. 10* En Mand har skjænket et Gods med dets Slaver bort og har pr. Brev erklæret at have overgivet Besiddelsen deraf. Dersom blot een af Slaverne, som er skjænket bort, er kommet til Gavens Modtager og dernæst sendt tilbage til Godset, er det givet, at Besiddelsen af Godset og de øvrige Slaver er erhvervet gennem den Slave.

I. 30 § 6 Dig. (41—2)

Se S. 128.

I. 12 Dig. (43—16)

Se S. 134.

I. 18 Dig. (43—16)

Se S. 134.

§§ 3, 3 a [§ 3 Kr.] Inst. (3—23)

Naar Kjøb og Salg er indgaaet (hvilket, som sagt, indtræder, saasnart der er blevet Enighed om Kjøbesummen <naar Sagen foregaar mundtlig>), gaar Risikoen for den solgte Ting strax over paa Kjøberen, selvom Tingen endnu ikke er overgivet Kjøberen. Hvis altsaa en Slave dør eller faar en Beskadigelse paa en eller anden Del af sit Legeme, eller et Hus fuldstændig eller delvis forføres af Ildebrand, eller et Grundstykke helt eller delvis bortføres af et Vandløb, eller ved Oversvømmelse eller ved at Træer væltes af en Hvirvelvind formindskes eller forringes i høi Grad: saa er Tabet Kjøberens, som maa betale Kjøbesummen, selvom han ikke har faaet Tingen. Thi alt hvad der skeer uden Svig eller Uagtsomhed fra Sælgerens Side, deri er Sælgeren uden Risiko. Paa den anden Side: naar der efter Kjøbet lægger sig noget til Jordeiendommen ved Tilskylning, bliver det til Kjøberens Fordel; thi Fordelen bør tilhøre den der bærer Risikoen. 3 a. Flygter en solgt Slave <eller bliver han stjålet>, uden at der er Tale om Svig eller Uagtsomhed fra Sælgerens Side, maa det tages i Betragtning, om Sælgeren har paataget sig at passe paa ham indtil Overgivelsen. Thi har han paataget sig det, bliver denne Hændelse hans Risiko; har han ikke paataget sig det, er han uden Risiko. <Det Samme antager vi ogsaa med Hensyn til Dyr og

Ting.> Dog bør Sælgeren ubetinget forskaffe Kjøberen Vindikations- og Tilbagesøgningsret af Tingen, fordi den der endnu ikke har overgivet Tingen til Kjøberen, endnu selv er Eier. <Det Samme gjælder ogsaa om Søgmaal for Tyveri og for uberettiget Skade.>

1. 63 Dig. (6—1)

PAPINIAN *Quæst. B. 12* Naar En har mistet Besiddelse ved Uagtsomhed, ikke ved Svig, bør der, da han maa finde sig i en Vurdering, gives ham Medhold af Dommeren, dersom han forlanger, at Modparten skal afstaa ham sin Søgmaalsret; men da Prætor i hvert Fald vil hjælpe ham overfor en hvilken som helst anden Besidder, vil han aldrig kunne forfordeles. Han bør hjælpes ogsaa naar selve den, der har oppebaaret Vurderingssummen af den omprocederede Ting, er Besidder, og denne vil der ikke ret vel kunne gives Medhold, hvis han bagefter vil give de Penge tilbage, som han har modtaget ifølge Dommerens Kjendelse paa den Domfældtes Risiko.

1. 14 pr. Dig. (47—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 29* Celsus har bemærket, at den der har købt ikke har Søgmaal for Tyveri, dersom Tingen ikke er ham overgivet, men at dette Søgmaal endnu er Sælgerens. <Men ganske vist bør han overlade Kjøberen Søgmaal for Tyveri og Tilbagesøgmaal og Vindikation, og saafremt han har opnaaet noget ved disse Søgmaal, bør han staa Kjøberen inde derfor. Den Sætning er rigtig,> og saaledes mener ogsaa Julian. Og utvivlsomt har Kjøberen Risikoen for Tingen, naar blot Sælgeren indestaar for dens Forvaring indtil Overgivelsen.

1. 12 Dig. (41—3)

PAULUS *t. Ediktet B. 21* Køber du af En hvem Prætor har forbudt at afhænde, og veed du dette, kan du ikke vinde Hævd.

1. 75 Dig. (18—1)

HERMOGENIAN *Oversigt over Retten B 2* Den der har solgt en Gaard saaledes, at han selv skal have den i Forpagtning for en bestemt Betaling, eller at Kjøberen,

hvis han sælger den, skal afhænde den til ham selv og ikke til en Anden, eller paa anden lignende Betingelse, maa kunne anlægge Søgmaal ifølge Salg til Opfyldelse af Aftalen.

1. 135 § 3 Dig. (45—1)

SCAEVOLA *Respons.* B. 5 Titius har skriftlig vedgaaet, at en Slave er bleven ham skjænket og <overgivet> af Seia paa den Betingelse, at han ikke maatte tilfalde hans Broder eller Søn eller Hustru eller Svigermoder, og har i en Stipulation overfor Seia afgivet Løfte i Overensstemmelse hermed. To Aar efter har Titius som Arvinger efterladt sig Seia og den Broder om hvem det udtrykkelig var betinget at Slaven ikke maatte blive hans: der spørges saa om Seia kan anlægge Søgmaal ifølge Stipulation mod Broderen og Medarvingen. Han svarede, at det kunde hun med Hensyn til sin Interesse.

1. 9 Cod. (4—54)

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes Naar En aftaler i en Kontrakt om Salg eller Afhændelse, at den nye Eier ikke skal have Lov til at opføre et Gravmæle paa den solgte eller paa anden Maade ham overladte Plads, eller paa anden Maade at stille den udenfor den verdslige Ret, saa bestemmer Vi, skjønt der var Tvivl om dette hos de Gamle, at saadan Aftale efter Vor Lov skal agtes og forblive ubeskaaren. Thi maaske var det ham meget magtpaaliggende, at der ikke paatvinges ham en Nabo, som han ikke blot ikke vil have, men med Hensyn til hvilken der endog bestaar et udtrykkeligt Forbud. Naar nemlig Sælgeren eller den der paa anden Maade afhænder, kun er gaaet ind paa Overdragelsen af sin Ret i Tillid til saadan Aftale, hvor kan det saa taales, at han forfordeles paa en eller anden Maade ved en afvigende Fortolkning? (A. 531)

1. 61 Dig. (2—14)

POMPONIUS *t. Sabinus* B. 9 Ingen kan ved Aftale bevirke, at det ikke er ham tilladt at indvie egen Jord eller at det ikke er ham tilladt at begrave en Død paa sin egen Grund eller at han ikke maa afhænde et Grundstykke mod sin Nabos Villie.

1. 7 § 2 Dig. (20—5)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Der spørges hvad der er Ret, naar det er aftalt af Kreditor, at Debitor ikke maa sælge et Hypothek eller Haandpant, og om en saadan Aftale er ugyldig, fordi den er retsstridig, og om derfor Pantet kan sælges. Og det er sikkert, at Salget er ugyldigt, saaledes at der maa holdes ved Aftalen¹⁾.

1. 3 Cod. (4—6)

Se S. 75.

1. 114 § 14 Dig. (30)

MARCIAN *Instit. B. 8* Høisalige Severus og Antoninus har ved Reskript forordnet, at naar Folk ved Testament forbyder at sælge en Ting, men ikke angiver nogen Grund til denne deres Villie, <og naar der ikke kan findes nogen Person af Hensyn til hvem Testator har truffet denne Bestemmelse,> saa er Bestemmelsen uden Virkning, ligesom naar man har efterladt sig et blot og bart Paabud, fordi man ikke kan paalægge et saadant Vilkaar ved Testament; hvis de derimod har tilkjendegivet saadan Villie af Omsorg for deres Børn eller Efterkommere eller Arvinger eller andre bestemte Personer, bør den efterkommes, dog at dette hverken kommer Kreditorerne eller Statskassen til Skade; thi hvis Arvingens Bo tages under Skiftebehandling af Hensyn til Testators Kreditorer, maa Fideikommishaverne dele Skjæbne med de andre.

§ 14 Inst. (2—6)

I et Edikt af Høisalig Markus bestemmes, at den der har købt Andenmands Ting af Statskassen, kan tilbagevise Tingens Eier med en Indsigelse, dersom der er forløbet 5 Aar efter Salget. <Men en Anordning af Zeno [1. 2 Cod. (7—37)] (høisalig Ihukommelse) har til Fordel

¹⁾ Texten i dette Stykke anses for helt forvansket (ved Interpolation?), og man formoder at der oprindeligt har været Tale om det Tilfælde, at det var aftalt at Kreditor ikke maatte sælge Pantet; og at Afgjørelsen gik ud paa at Aftalen var ugyldig og Salget gyldigt.

for dem, der modtager noget af Statskassen, være sig ved Salg eller Gave eller med anden Hjemmel, med Rette bestemt, at de selv strax sikres og vinder deres Sag, hvad enten de sagsøges eller anlægger Søgmaal; men at der indtil fire Aars Forløb kan anlægges Søgmaal mod den keiserlige Kasse af dem, der i Anledning af Eiendoms- eller Panteret til de afhændede Ting mener at have Ret til et eller andet Søgmaal. Men Vor keiserlige Anordning, som Vi nylig har udstedt (l. 3 Cod. [7—37]), har ogsaa om dem, der har modtaget Noget af Vort eller Keiserindens Chatol, bestemt det Samme, som indeholdes i ommeldte Anordning af Zeno med Hensyn til Statskassens Afhændelser.>

§ 53.

Exstinktiv Erhvervelse af Eiendomsret:
Hævd

l. 3 Dig. (41—3)

MODESTINUS *Pandekt. B. 5* Hævd er Opnaaelse af Eiendomsret ved uafbrudt Besiddelse <i den ved Lov foreskrevne Tid.>

l. 1 Dig. (41—3)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 21* Hævd er indført for Almenvellets Skyld, nemlig for at Eiendomsretten til visse Ting ikke skulde være usikker længe, ja næsten for bestandig, medens dog den fastsatte Tidsfrist maatte være tilstrækkelig for Eierne til at forske efter deres Ting.

pr. Inst. (2—6)

<I Civilretten var det fastsat, at den der i god Tro har kjøbt eller ved Gave eller anden retmæssig Grund modtaget en Ting af En som ikke var dens Eier, men som han troede var dens Eier, han skulde vinde Hævd paa Tingen, hvis den var rørlig, i eet Aar og overalt; hvis den var urørlig, i to Aar og kun paa Italisk Grund,

for at ikke Eiendomsretten til Ting skulde være uvis. Medens dette var antaget, fordi de Ældre mente, at de nævnte Frister var tilstrækkelige for Eierne til at efterforske deres Ting, er Vi kommet til en rigtigere Erkjendelse, idet Vi ikke vil, at Eierne for hurtig skal miste deres Ting, ei heller at denne Begunstigelse skal være begrændset til et bestemt Sted. Derfor har Vi udstedt en Forordning [l. 1 Cod. (7—31)] herom, hvori det er fastsat, at der vindes Hævd paa rørlige Ting i Løbet af tre Aar, men paa urørlige kun ved lang Tids Besiddelse, 5: mellem Nærværende i Løbet af 10 Aar, mellem Fraværende i 20 Aar, og at der paa disse Maader erhverves Eiendomsret til Ting efter forudgaaende retmæssig Besiddelsesgrund ikke blot i Italien, men i ethvert Land der styres under Vort Herredømme.>

l. 5 Dig. (41—10)

NERATIUS *Notitser*¹⁾ B. 5 Hævd paa Ting er vel undertiden ogsaa tilstaaet af andre Grunde, men er hovedsagelig indført af Hensyn til de Ting som vi besidder i den Tro at de er vor Eiendom, forat der kunde være en Grændse for Retstrætter. 1. Hvad En har besiddet i den Tro at det var hans Eiendom, det vil han vinde Hævd paa, selv om hans Tro har været feilagtig. Dog maa dette fortolkes saaledes, at kun en rimelig Vildfarelse hos Besidderen ikke hindrer Hævd, f. Ex. naar jeg besidder noget af den Grund, at jeg feilagtig antager at min Slave, eller den i hvis Sted jeg er traadt med Arvings Ret, har kjøbt det, fordi en Vildfarelse er tilgivelig under Uvidenhed om Andenmands Handling.

Gaius II § 41

Se S. 120.

¹⁾ Ordret »Pergament« (*membranae*). Dette Stof brugtes t. Kladder, Udkast o. l., fordi der lettere lod sig rette derpaa end paa Papyrus, det sædv. Bogmateriale. Betydningen af Tittlen *membranae* er dog omtvistet.

1. 1 § 1 Dig. (6—2)

Se S. 219.

Gaius II § 65

Af hvad vi her har sagt fremgaar altsaa, at visse Ting afhændes ifølge Naturret, nemlig saadanne Ting som afhændes ved Overgivelse, andre Ting derimod ifølge Civilret; thi Mancipationens og Retsafstaaelsens og Hævdens Ret er særegen for romerske Borgere.

1. 25 Dig. (41—3)

LICINNIUS RUFINUS *Regler B. 1* Uden Besiddelse kan Hævd ikke indtræde.

1. 16 Dig. (41—3)

Se S. 129.

1. 3 § 5 Dig. (41—2)

Se S. 127.

1. 39 Dig. (41—2)

Se S. 129.

1. 13 pr. Dig. (41—3)

PAULUS *t. Plautius B. 5* Paa en Ting vi har faaet i Pant vinder vi ikke Hævd, fordi vi besidder den som Andenmands.

1. 33 § 1 Dig. (41—3)

JULIAN *Dig. B. 44* Naar det almindelig hedder hos de Retskyndige, at man ikke selv kan forandre sin Besiddelsesgrund, er dette rigtigt i alle de Tilfælde, hvor En veed at han ikke er godtroende Besidder, og begynder at besidde i Berigelses-Hensigt; og dette kan bevises ad følgende Vei. Naar En med Vidende har kjøbt en Gaard af En hvis Eiendom den ikke var, vil han besidde som Besidder; men har han kjøbt den samme Gaard af Eieren, vil han begynde at besidde som Køber, og han kan ikke antages selv at have forandret sin Besiddelsesgrund. Det Samme vil ogsaa gjælde, naar han

har købt den af Ikke-Eier i den Tro, at denne var Eier. Hvis samme Køber af Eieren indsættes som Arving eller faar Besiddelse af hans Bo [se § 105, IV], vil han begynde at besidde Gaarden som Arving. <Ydermere, hvis han har haft rimelig Grund til at tro at han var Arving eller Besidder af Boet efter Eieren, vil han besidde Gaarden som Arving og vil ikke kunne antages at forandre sin Besiddelsesgrund.> Naar altsaa dette maa antages med Hensyn til den der har Besiddelse, hvor meget mere maa det saa ikke antages med Hensyn til en Fæster, der hverken i Eierens Live eller efter hans Død har nogen Besiddelse? — Naturligvis, hvis en Fæster efter Eierens Død køber Gaarden af En, som troede at være Eierens Arving eller Besidder af hans Bo, begynder han dermed at besidde som Køber.

1. 2 § 1 Dig. (41—5)

Se S. 130.

1. 40 Dig. (41—3)

NERATIUS *Regler B. 5* Det er forordnet, at Hævd der er paabegyndt af en Afdød kan tilendebringes ogsaa før Arvens Tiltrædelse.

1. 30 § 1 Dig. (41—3)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 30* Labeo siger i sit posthume Værk, at naar den, for hvem der mangler 10 Dage i at vinde Hævd paa Tagsten eller Søiler, anbringer dem paa en Bygning, vil han ligefuldt vinde Hævd, dersom han besidder Bygningen. Hvad gjælder da med Hensyn til Ting, som ikke indgaar som Del i fast Eie, men vedbliver at være rørlige, f. Ex. Ædelstenen i en Ring? Her er det Rette, at baade Guldet og Stenen besiddes og at der vindes Hævd paa dem, eftersom begge Dele bevarer i deres Helhed.

§ 11 Inst. (2—6)

En Vildfarelse, der bestaar i at antage en ikke virkelig Grund, skaber ikke Hævd; f. Ex. naar En, uden at have købt, besidder i den Tro at han har købt; eller, uden at der er tillagt ham en Gave, besidder som ifølge Gave.

I. 27 Dig. (41—3)

ULPIAN *t. Sabinus B. 31* Celsus bemærker i 34te Bog, at de tager Feil, som tror, at naar man har faaet Besiddelse af en Ting i god Tro, er det ligegyldigt, om man har kjøbt den eller ikke, om man har faaet den til Gave eller ikke; thi man kan ikke vinde Hævd paa en Ting som Legat eller som Gave eller som Medgift, dersom der ikke foreligger nogen Gave eller nogen Medgift eller noget Legat. Det Samme maa ogsaa antages med Hensyn til en Sagsvurdering (*litis aestimatio*): man kan ikke vinde Hævd, naar der ikke virkelig har foreligget en Sagsvurdering.

I. 11 Dig. (41—4)

AFRICANUS *Quæst. B. 7* Den traditionelle Regel, at den, der tror at have kjøbt noget uden at have kjøbt det, ikke kan vinde Hævd som Kjøber, er kun for saa vidt rigtig, som Kjøberen [o: den formentlige Kjøber] ikke har nogen gyldig Grund til sin Vildfarelse. Hvis nemlig f. Ex. en Slave eller en Fuldmægtig, hvem han har paalagt at købe Tingen, bilder ham ind, at han har kjøbt den og overgiver ham den som saadan, maa det snarest antages, at der indtræder Hævd.

I. 109 Dig. (50—16)

MODESTINUS *Pandekt. B. 5* Kjøber i god Tro antages den at være, som har været uvidende om at Tingen var Andenmands, eller har troet, at den der solgte den havde Ret til at sælge den, f. Ex. at han var Fuldmægtig eller Formynder.

I. 5 pr. Dig. (41—7)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 32* Naar jeg har kjøbt en Ting af dig som du besad i den Tro at den var forladt Eiendom, idet jeg vidste at det forholdt sig saaledes dermed, er det givet at jeg vil vinde Hævd, og at den Omstændighed, at Tingen ikke hørte til din Formue, ikke er til Hinder herfor; thi ogsaa naar jeg med Vidende

kjøber en Ting af dig som er skjænket dig af din Hustru. gjælder samme Ret, fordi du maatte antages at gjøre det ligesom med Eierens Villie og Samtykke.

1. 28 Dig. (9—4)

AFRICANUS *Quæst. B. 6* <Ogsaa i Almindelighed gjælder det:> naar jeg med Hensyn til Andenmands Slave, som tjener i retmæssigt Slaveri hos dig, har anlagt Søgmaal til Skadeserstatning imod dig og du har udleveret mig ham til Erstatning for Skaden: saa kan jeg, dersom jeg besidder ham og Eieren vindicerer ham, vise ham tilbage ved en Svigsindsigelse, med mindre han tilhyder at betale Sagsvurderingen, og hvis han selv er Besidder, gives der mig Publicius's Søgmaal, og mod Indsigelsen »hvis han er hans Eier« vil den analogiske Modindsigelse paa Svig komme mig til Gode, <og ifølge alt dette vil jeg ogsaa vinde Hævd, selv om jeg med Vidende besidder Andenmands Slave. Ved en anden Afgjørelse vil Følgen blive, at den godtroende Besidder lider grovelig Uret, hvis der nemlig tvangsvis paalægges ham at finde sig i at udrede Sagsvurderingen, skjønt Søgmaal til Erstatning eller Udlevering *ipso iure* staar aabent imod ham.> Det Samme maa ogsaa gjælde, dersom jeg efter Prætors Ordre har lagt Beslag paa Slaven, idet han ikke forsvaredes af Vedkommende, <eftersom jeg ogsaa i saa Tilfælde har retmæssig Besiddelsesgrund.>

1. 3 Dig. (41—10)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 22* Du har overgivet mig en Slave, som du feilagtig antog at skyldte mig ifølge en Stipulation: har jeg vidst, at der intet skyldtes mig, vil jeg ikke vinde Hævd paa ham; <men er jeg uvidende derom, er det det Rette at jeg vinder Hævd, fordi den blotte Overgivelse ifølge en Grund, som jeg antager for rigtig, er nok til at bevirke at jeg besidder det Overgivne som om det tilhørte mig.> Saaledes Neratius, og jeg tror det er rigtigt.

1. 6 § 1 Dig. (41—4)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 32* Naar jeg af 10 Slaver, som jeg har købt, tror at nogle er Andenmands Eie og

veed hvilke det er, vil jeg vinde Hævd paa Resten; men er jeg uvidende om hvilke der er Andenmands, kan jeg ikke vinde Hævd paa nogen af dem.

1. 47 Dig. (41—3)

PAULUS *t. Neratius B. 3* Hvis min Fuldmægtig uden mit Vidende paa mine Vegne lægger Beslag paa en Ting han har købt til mig, vinder jeg ikke Hævd paa den, skjønt jeg besidder den, fordi det kun med Hensyn til Peculiums-Ting er vedtaget at vi vinder Hævd paa dem uden vort Vidende.

1. 2 pr. Dig. (41—4)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Den besidder som Køber, der virkelig har købt, og det er ikke nok at han er i den Formening, at han besidder som Køber, men der maa være den i Købet liggende Grund tilstede. Paa den anden Side: naar jeg overgiver dig en Ting i den Tro, at jeg skylder dig den og uden at du er vidende om det Modsatte, vinder du Hævd. Hvorfor vinder du da ikke ogsaa Hævd naar jeg tror at have solgt dig en Ting og overgiver dig den? naturligvis fordi i andre Kontrakter Overgivelsesøjeblikket er nok (hvis jeg altsaa med Vidende stipulerer mig Andenmands Ting, vinder jeg Hævd paa den, dersom jeg paa det Tidspunkt, da den overgives mig, tror at den er Overgiverens); ved Køb derimod tages der ogsaa Hensyn til det Tidspunkt, da Kontrakten indgaas; derfor maa man baade have købt i god Tro og have opnaaet Besiddelse i god Tro.

1. 48 § 1 Dig. (41—1)

Se S. 166.

1. un. § 3 Cod. (7—31)

Se S. 121.

1. 1 Cod. (7—32)

Keiserne Severus og Antoninus til Atticus At man ogsaa uden sit Vidende opnaar Besiddelse gennem en fri Person, og at Betingelsen for Hævd kan indtræde efterat Viden er indtraadt, er forlængst antaget saavel af praktiske Hensyn som ifølge retlig Begrundelse. (A. 196)

1. 2 Dig. (41—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 70* Det er gjældende Ret, at Kommuner haade kan besidde og vinde Hævd, og at der ad denne Vei kan erhverves for dem haade gennem en Slave og en <fri Person.>

1. 6 Dig. (41—3)

ULPIAN *t. den Juliske og Papiske Lov B.* Ved Hævd regner vi ikke fra Øjeblik til Øjeblik, men den sidste Dag helt med.

1. 134 Dig. (50—16)

PAULUS *t. den Juliske og Papiske Lov B. 2* »Aarsunge« kaldes Barnet ikke strax det er født, men paa den 365de Dag, og ved Dagens Begyndelse, ikke efter dens Udløb, fordi vi regner Aaret borgerligt, ikke efter Øieblikke, men efter Dage.

§ 12 Inst. (2—6)

<Langvarig Besiddelse,> som var begyndt at komme en Afdød til Gode, regnes fortløbende for hans Arving og Besidderen af hans Bo, selvom denne selv veed, at vedkommende Grundeiendom er Andenmands; har omvendt den Afdøde ikke haft retmæssigt Udgangspunkt, kommer Besiddelsen ikke Arvingen og Boets Besidder til Gode, selvom han er uvidende derom. <En Forordning af Os [l. un. Cod. (7—31)] har fastsat, at der paa lignende Maade ved Hævd skal iagttages, at Fristerne regnes fortløbende.>

1. 2 § 17 Dig. (41—4)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Naar du har solgt en Ting, som du var ved at vinde Hævd paa som Kjøber, til mig, medens jeg var vidende om, at den var Andenmands, vil jeg ikke vinde Hævd paa den.

1. 2 § 20 Dig. (41—4)

PAULUS *smstds* Sælgerens Tid tilregnes Kjøberen med Hensyn til at vinde Hævd.

§ 13 Inst. (2—6)

At Frister regnes fortløbende ogsaa mellem Sælger og Kjøber, har Høisalige Severus og Antoninus erklæret i Reskript.

I. 15 §§ 1 og 2 Dig. (41—3)

PAULUS *t. Plautius B. 15* Naar en Slave, som jeg besad, er løbet bort, maa han antages at besiddes af sin Eier, selvom han optræder som Fri. Dog er dette kun at forstaa om det Tilfælde, at han ikke er rede til at procedere for sin Frihed, naar han bliver greben; thi er han rede til at procedere, kan han ikke antages at besiddes af sin Eier, mod hvem han har beredt sig til at optræde som Modpart. 2. Naar En der besidder i god Tro har faaet at vide at Tingen var Andenmands, og saa atter faar Besiddelsen, vil han ikke vinde Hævd, fordi den anden Besiddelses Begyndelse var behæftet med Feil.

I. 21 Dig. (41—3)

Se S. 130.

I. 29 Dig. (13—7)

JULIAN *Dig. B. 44* Naar du har kjøbt Andenmands Ting i god Tro og givet mig den i Pant og anmodet mig om at maatte beholde den paa Anfordring, og dernæst Eieren har indsat mig til Arving, ophører Tingen at være Pant, og kun Anmodningen om Besiddelse paa Anfordring bliver tilbage; altsaa afbrydes din Hævd.

I. 33 § 5 Dig. (41—3)

JULIAN *smstds* Naar jeg giver dig din egen Ting, som jeg besidder i god Tro, i Pant, uden at du veed af at den er din, ophører jeg at vinde Hævd paa den, fordi ingen antages at kunne erhverve Panteret i sin egen Ting. Men hvis Panteforholdet er oprettet ved en blot Overenskomst, faar jeg lige fuldt Hævd, fordi der ogsaa paa denne Maade ikke antages at være oprettet noget Panteforhold.

I. 18 Dig. (6—1)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 7* Naar en Besidder efter at have indladt sig i Proces har faaet Hævd paa en Slave,

hør han <overgive> ham og stille Kaution for Svig i saa Henseende; thi der er Fare for, at han kan give ham i Pant eller frigive ham.

1. 9 Dig. (41—3)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 4* Gjenstand for Hævd er <navnlig> legemlige Ting, undtagen hellige Ting, indviede Ting, offentlige Ting, som tilhører Romerfolket og Kommuner, fremdeles frie Personer.

§ 2 Inst. (2—6)

Ogsaa paa stjaalne Ting og Ting der er komne i Besiddelse med Vold, kan der ikke vindes Hævd, selvom de har været besiddet i god Tro <i den ovennævnte lange Tid;> thi paa stjaalne Ting forbyder de tolv Tavlens Love og den Atiniske Lov, paa Ting der er tagne i Besiddelse med Vold den Juliske og den Plautiske Lov at vinde Hævd.

§ 8 Inst. (2—6)

Undertiden kan der ogsaa vindes Hævd paa en stjaalet Ting eller en Ting der er kommet i Besiddelse med Vold; f. Ex. naar den atter er kommen i Eierens Magt. I saa Fald er nemlig Feilen ved Tingen fjernet, og Hævdvindingen af den gaar sin Gang.

§ 9 Inst. (2—6)

Vor Fiscus's Ting kan der ikke vindes Hævd paa. Dog bemærker Papinian, at saalænge et ledigt Bo endnu ikke er anmeldt for Fiscus, kan den godtroende Kjøber vinde Hævd paa en Ting der er ham overgivet af Boet; og saaledes bestemmes i Reskripter af Høiselig Pius og af Høiselige Severus og Antoninus.

1. 44 § 5 Dig. (41—3)

PAPINIAN *Quæst. B. 23* Efterfølgende Hævdvinding som Kjøber eller Arving gjør ingen Forskjel med Hensyn til en Panteret, men denne bestaar uformindsket; thi ligesom der ikke kan vindes Hævd paa Brug og Nytte, saaledes kan en Panteret, der ikke har noget med Eieendomsretten at gjøre, men stiftes alene ved en Overenskomst, ikke bortfalde ved at der vindes Hævd paa Tingen.

l. 8 pr., §§ 1, 1 a [pr., § 1 Kr.] Cod. (7—39)

Keiser Justinian til Gardechefen Menas Naar En ifølge Kjøb eller Gave eller en hvilkensomhelst anden Kontrakt i god Tro har besiddet en Ting i 10 eller 20 Aar og har erhvervet Forældelses-Indsigelse mod dens Eier eller mod Kreditorer der gjør et Hypothek paa Tingen gjældende, og senere ved et Tilfælde har mistet Besiddelsen af Tingen, saa forordner Vi, at han ogsaa har Søgmaal til Vindikation af nævnte Ting. Dette bestemte nemlig ogsaa de gamle Love, naar man seer rigtigt efter i dem. 1. Naar En har ophørt at besidde en Ting, hvis Eier eller Panthaver er udelukket ved tredive eller fyrretyve Aars Indsigelsen, saa eragter Vi, at førnævnte Retsbeskyttelse ikke bør tillægges ham uden videre, men med en efter Forholdene afpasset Sondring, saaledes at han kan benytte et lignende Retsmiddel, hvis han fra Begyndelsen af har haft Tingen inde i god Tro; har han derimod opnaaet den i ond Tro, maa han antages uværdig dertil, dog saaledes, at den nye Besidder erhverver Indehavelsens Gode, dersom han selv fra først af har været Tingens Eier eller haft den i Pant og har mistet sin Ret ved førnævnte Indsigelses Tvang. 1 a. Har han derimod ikke paa noget Tidspunkt haft nogen Ret over Tingen, skal dens tidligere Eier eller den Kreditor, som har haft Tingen baandlagt ved Hypothek, og deres Arvinger have Frihed til at vindicere den fra dens uretmæssige Indehaver, uden at det kommer ham [o: den tidligere Eier o. s. v.] til Hinder, at den tidligere Besidder havde vist ham tilbage med 30 eller 40 Aars Indsigelsen, med mindre selve den uretmæssige Besidder er beskyttet ved 30 eller 40 Aars Indsigelse, hvilke Aar er at regne fra det Tidspunkt, da den tidligere Besidder (han som har vundet Sagen mod Eieren) har mistet sin Besiddelse. (A. 528)

Forordning af Severus og Caracalla A. 199.

Se S. 29.

1. 1, 2, 4, 5 Cod. (7—33)

Keiserne Severus og Antoninus til Julian Da Tingene, efterat Søgmaal er reist <og frafaldet,> er gaaet over i nyt Eiendomsforhold <i god Tro,> og der derefter er gaaet 20 Aar uden Afbrydelse, maa den Person der nu besidder ikke anfægtes [i sin Besiddelse]; thi vel kan Vedkommende ikke benytte den tidligere Eiers Besiddelse som Tillæg, da han er bleven anfægtet, men paa den anden Side bør han ikke anfægtes, fordi der er reist Trætte mod ham. 1. Dersom den tidligere Besidder er bleven anfægtet, kan han ikke bruge Forældelsesfrist, selv om han bagefter er forbleven i Besiddelsen uden Afbrydelse i den dertil fornødne Tid. 2. Dette maa ogsaa iagttages med Hensyn til offentlig Eiendom. (A. 202)

2. *Keiserne Diocletian og Maximian* Forældelsesfrist pleier at beskytte dem, som har haft en i god Tro begyndt Besiddelse fortsat og ikke afbrudt ved nogen Rets-sags Anfægtelse. (A. 286)

4. *Samme til Hermus*. Langvarig Besiddelse, der kun er opstaaet i Kraft af Arv uden retmæssig Hjemmel, kan ikke paa denne Maade alene komme til Gode til Forældelse. (A. 293)

5. *Samme til Soterichus* At den, der kræver Eie-domsret af En, hvem alene den krævendes Vildfarelse har forskaffet en Besiddelsesgrund uden retmæssig Hjemmel, ikke kan afvises ved Henvi-sning til den paa lang Taushed begrundede Forældelse, er soleklar Ret. (A. 293)

1. 11 Cod. (7—33)

Keiser Justinian til Gardechefen Menas Med Hensyn til den Forældelse, som fremkommer ved 10 eller 20 Aars Frist, forordner Vi, hvad der er indlysende rigtigt, at naar En kan bevises at have haft en Ting inde, være sig ifølge Gave eller paa anden Maade uden Modydelse, i god Tro i 10 eller 20 Aar, selvfølgelig med Tillæg ogsaa af den tidligere Besidders Tid, saa staar utvivlsomt den omtalte Forældelses-Indsigelse ham aaben, og den kan ikke afvises under Paaberaabelse af, at der foreligger en Berigelse uden Modydelse. (A. 528).

l. 76 § 1 Dig. (18—1)

PAULUS *Respons. B.* 6 Den der er kommen i Kjøbers Sted, kan bruge de samme Forsvar, som hans Sælger vilde have kunnet bruge, og desuden Forældelses-Indsigelsen, dersom begges Besiddelse udfylder den ved Forordninger fastsatte Tidsfrist.

l. 1 Cod. (6—1)

Keiserne Diocletian og Maximian til Aemilia Det er hævet over al Tvivl, at en bortløben Slave begaar Tyveri af sig selv og at der derfor hverken kan være Tale om Hævd eller Forældelse, for at ikke Slavers Flugt af nogen-
somhelst Grund skal blive deres Herrer til Tab. (*A.* 286)

l. 1 Cod. (7—36)

Keiser Gordian til Veneria Langvarig Stiltien, bekræftet ved Forældelse, gjør Sagsanlæg af Kreditorer til Inddrivelse af en Panterrettighed uvirksomt, undtagen naar Debitorerne eller de, der er indtraadt i deres Rettigheder, er Indehavere af den baandlagte Tings Besiddelse. Naar Forældelsesfristen gjøres gjældende af Besidderen mod Kreditor, staar personligt Søgmaal mod Debitor denne ubeskaaret aabent.

§ 54.

E i e r k l a g e r n e.

l. 9 Dig. (6—1)

Se S. 125.

§ 4, 4 a [§ 4 Kr.] Inst. (4—15)

Se S. 143.

l. 20 pr. Dig. (41—1)

Se S. 186.

l. 36 pr. Dig. (6—1; *de rei vindicatione*, æ: om Vindication af Ting)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B.* 7 Den der har et Eiersøgmaal, maa, for ikke at procedere forgjæves, undersøge, om den mod hvem han anlægger sit Søgmaal, er Besidder <eller svingagtigt har ophørt at besidde.>

1. 2 Cod. (3—19)

Keiser Konstantin til alle Provinsbeboere Naar En, der paa en anden Mands Vegne paa hvilkensomhelst Maade besidder fast Eiendom, sagsøges af En eller Anden med tingligt Søgmaal, bør han straks for Retten navngive Eieren, for at denne, hvad enten han befinder sig i samme By eller paa Landet eller i en anden Provins, i Løbet af bestemte Dages Frist, der bør fastsættes af Dommeren og bringes til hans Kundskab, enten selv kan komme tilstede der hvor Eiendommen er beliggende eller sende en Fuldmægtig og saaledes imødegaa Sagsøgerens Paastand. 1. Men hvis han efter Tilstaaelse af saadan Frist ikke vil gjøre hvad her er anordnet, skal Dommeren gaa frem som om Processen, der anlægges mod ham, var indledet fra den Dag af, da Besidderen er stævnet for Retten, til Afbrydelse af Forældelsesfristen; eftersom Eieren af Besiddelsen heller ikke efter ovennævnte Indrømmelse til Billighed kommer tilstede, skal Dommeren lade ham stævne ved Udstedelse af de lovmæssige Bekjendtgørelser, og dersom han dernæst fremturer i sit hidtidige Forhold, skal han afgjøre Sagen summarisk, idet dog ethvert Anbringende med Hensyn til Hovedspørgsmaalet forbeholdes den Fraværende¹⁾. (A. 331)

§ 2 Inst. (4—6)

Ligeledes hvis en Sagsøger paastaar at have Brug og Nytte af en Gaard eller et Hus eller Ret til Gang og Drift over en Nabos Grund eller til at aflede Vand fra en Nabos Grund, foreligger der tingligt Søgmaal. Af samme Art er Søgmaal med Hensyn til en Rettighed over en Grund i Byen, f. Ex. naar En paastaar at have Ret til at bygge sit Hus høiere eller til Udsigt, eller til at aflægge noget paa Naboens Hus eller bygge ind deri. Paa den anden Side er der ogsaa tilstaaet Søgmaal i modsat Retning med Hensyn til Brug og Nytte af og Servituter paa Grunde paa Landet saavel som i Byen, saaledes at En kan paastaa, at hans Modpart ikke har Ret til at bruge og nyde eller til Gang og Drift eller til at

¹⁾ § 1 skyldes delvis Justinians Redaktion.

afløde Vand, fremdeles til at bygge høiere eller have Udsigt eller til at aflægge eller bygge ind; ogsaa dette er tinglige Søgsmaal, men negative. Denne sidste Art Søgsmaal er ikke tilstaaet naar der er Strid om legemlige Ting; thi med Hensyn til disse kan kun den anlægge Søgsmaal der ikke besidder; derimod er der ikke tilstaaet den der besidder noget Søgsmaal hvorved han kan benegte at Tingen er Sagsøgerens. Kun i eet Tilfælde kan den der besidder ikke desto mindre optræde som Sagsøger, <som det tydeligere vil fremgaa af Digesternes udførligere Fremstilling.>

1. 27 pr. Dig. (6—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 21* Hvis En, naar jeg vilde kræve en Ting af Titius, har erklæret, at han besidder den <og derfor har tilbudt sig som Gjenstand for Sagsanlæg, og jeg under Sagens Førelse har bevist selve dette ved de Vidner jeg har taget paa hans Erklæring, maa han ubetinget domfældes.>

1. 27 § 1 Dig. (6—1)

PAULUS *smstds* Besidde maa man i hvert Fald baade ved Processens Indledning og ved Dommens Afsigelse. Har En besiddet ved Processens Indledning, men uden Svig mistet Besiddelsen dengang Sagen paadømtes, maa Besidderen frifindes. Har han omvendt ikke besiddet ved Processens Indledning, men vel naar Dommen afsiges, saa maa Proculus's Mening godkjendes, at han nemlig ubetinget maa domfældes; og følgelig maa han ogsaa dømmes til at erstatte Frugterne fra det Tidspunkt han begyndte at besidde.

1. 80 Dig. (6—1)

FURIUS ANTHIANUS *t. Ediktet B. 1* Vi kan ikke tvinges til at finde os i tingligt Søgsmaal, <idet jo En kan sige, at han ikke er Besidder; men hvis i dette Tilfælde hans Modpart kan bevise, at han dog er Besidder af Tingen, saa forskaffer han sig Besiddelsen ved Dommens Kjendelse, selv om han ikke har godtgjort sin Eiendomsret.>

1. 27 § 3 Dig. (6—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 21* Ogsaa den som før Proces's Indledning svigagtigt har ophørt at besidde, rammes af tingligt Søgmaal. Dette kan sluttet af en Senatsbeslutning, hvori det forordnes, som ovenfor bemærket, at fortidig Svig indgaar i Klage ifølge Arv; <naar nemlig fortidig Svig kommer i Betragtning ved en Klage ifølge Arv, hvilken ligeledes er tinglig, er det ikke urimeligt, at i Analogi hermed fortidig Svig ogsaa medtages i det egentlige tinglige Søgmaal.>

1. 131 Dig. (50—17)

PAULUS *t. Ediktet B. 22* Den der svigagtigt har ophørt at besidde domfældes som Besidder, fordi Svigen træder istedetfor Besiddelsen.

1. 25 Dig. (6—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 70* Den der uden Grund har paataget sig Forsvaret for Indstævnte, skjønt han ikke var Besidder og ikke svigagtig havde unddraget sig Besiddelsen, bør, hvis Sagsøgeren er uvidende om dette Forhold, ikke frifindes, som Marcellus bemærker; og denne Anskuelse er rigtig. Dog gjælder dette kun efter Processens Indledning; før man har indladt sig paa Proces, bedrager derimod den ikke Sagsøgeren, som negter at besidde, naar han virkelig ikke besidder; og den antages ikke at have paataget sig Sagen, som er traadt tilbage.

1. 69, 70 Dig. (6—1)

PAULUS *t. Sabinus B. 13* Den der svigagtig har unddraget sig Besiddelse straffes ogsaa for saa vidt, som Sagsøgeren ikke behøver at stille ham Sikkerhed for at han vil overdrage ham de Søgmaal, som han i Anledning af Tingen maatte have Ret til.

70. POMPONIVS *t. Sabinus B. 29* Heller ikke *actio quasi Publiciana* bør efter den gjældende Antagelse gives ham, for at det ikke skal staa i Enhvers Magt ligefrem ved Rov at købe en Ting af dens Eier mod dennes Villie <for dens rigtige Pris.>

1. 13 § 14 Dig. (5—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 15* Ligeledes vil den der svigagtig har unddraget sig Besiddelse være Gjenstand for Klage ifølge Arv. Men hvis en Anden har faaet den Besiddelse, som jeg ved Svig havde mistet, og er rede til at lade gaa Dom over sig, saa er det et Spørgsmaal, om ikke Kravet paa Tingens Værdi bortfalder overfor den der har ophørt at besidde. Dette Spørgsmaal behandler Marcellus i 4de Bog af sine Digester, og han mener, at det snarest bortfalder, med mindre Klageren har en særlig Interesse deri; i hvert Fald, siger han, maa det være utvivlsomt at det bortfalder, dersom Vedkommende er villig til at tilbagegive Tingen. Hvis derimod den der svigagtig har ophørt at besidde sagsøges først, frigjør han ikke den der besidder.

1. 52 Dig. (6—1)

JULIAN *Digest. B. 55* Naar Besidderen af en Gaard før Proces's Indledning svigagtig har ophørt at besidde Gaarden, kan hans Arvinger <ganske vist> ikke tvinges til at finde sig i tingligt Søgmaal, <men der bør gives Søgmaal *in factum* imod dem, hvorved de tvinges til at give saameget tilbage, som de er blevne rigere ved dette Forhold.>

1. 35 Dig. (50—16)

PAULUS *t. Ediktet B. 17* Kun den kan siges at »tilbagegive« (*restituere*), der tillige gjengiver Sagsøgeren den Retsstilling, som han vilde have haft, dersom Tingen var bleven ham gjengivet strax da Processen indlededes, d. v. s. hans Retsstilling haade i Henseende til Hævd og til Udbytte.

1. 246 § 1 Dig. (50—16)

POMPONIUS *Epistl. B. 16* Den »tilbagegiver« ikke, der kun yder selve Gjenstanden, men den der yder hele Tingen og hvad dertil medhører med Gjengivelse af Retsstillingen; og Begrebet »Tilbagegivelse« beror helt og holdent paa juridisk Fortolkning.

1. 36 § 1 Dig. (6—1)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 7* Den der er Gjenstand for tingligt Søgmaal dømmes ogsaa for Uagtsomhed.

"Skyldig i Uagtsomhed er en Besidder, der har sendt en Slave gennem en usikker Egn, dersom Slaven er omkommen, og den som har tilladt en Slave, der søges fra ham, at være Gladiator, dersom Slaven er død; men ogsaa den, der ikke passer paa en [tidligere] bortløben Slave, der søges fra ham, dersom Slaven [atter] løber bort; og den, der har sendt et Skib, der søges fra ham, ud at seile i ondt Veir, dersom Skibet gaar tilgrunde ved Skibbrud.

1. 40 pr. Dig. (5—3)

Se S. 32.

1. 15 § 3 Dig. (6—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Naar en Slave, der er Gjenstand for Søgmaal, eller et Dyr dør uden at der foreligger Svig eller Uagtsomhed fra Besidderens Side, bør denne efter de Flestes Mening ikke hefte for Værdien; <men det er rigtigere, at hvis f. Ex. Sagsøgeren vilde have solgt ham, dersom han havde modtaget ham, saa heftes der overfor ham, fordi han har maattet finde sig i Forhaling; thi hvis Sagvolderen havde tilbagegivet ham, vilde Sagsøgeren have solgt ham og have tjent hans Værdi.>

1. 13 Dig. (6—1)

ULPIAN *smstds* Dommeren maa ikke blot sørge for at Tingen tilbagegives, men ogsaa tage Hensyn til om den er blevet forringet. Sæt f. Ex. at en Slave tilbagegives svækket enten ved Prygl eller ved Saar, saa maa der ubetinget af Dommeren tages Hensyn til, hvor meget han er forringet. Besidderen kan forøvrigt ogsaa sagsøges efter den Aquiliske Lov; derfor har man reist det Spørgsmaal om ikke Dommeren kun bør vurdere Skaden paa den Betingelse, at Søgmaal efter den Aquiliske Lov frafalder. Labeo mener herom, at Sagsøgeren bør stille Sikkerhed for at han ikke vil reise Søgmaal efter den Aquiliske Lov, og denne Mening er rigtig.

1. 22 Cod. (3—52)

Se S. 164.

§ 35 Inst. (2—1)

Se S. 163.

1. 46 Dig. (22—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 62* Der er ingen Tvivl om, at hvad der er bekostet til Indhøstning af Udbytte, bør fragaa i selve Udbyttet.

1. 68 Dig. (6—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 51* Naar En faar Ordre til at tilbagegive en Ting, men ikke adlyder Dommeren, under Anbringende af, at han ikke kan tilbagegive den, <saa bliver, dersom han har Tingen, Besiddelsen fra-taget ham med Militærmagt paa Dommerens Foranstaltning, og han dømmes kun til at betale for saa vidt angaar Udbyttet og Retsstillingen iøvrigt. Kan han ikke tilbagegive Tingen,> og skyldes det Svig fra hans Side at han ikke kan det, maa han dømmes til at betale saa meget, som Modparten edelig erklærer at Tingen er værd, <uden at der finder nogen Vurdering Sted eller fastsættes nogen Begrænsning.> Kan han derimod ikke tilbagegive Tingen, uden at det dog skyldes Svig fra hans Side at han ikke kan gøre det, maa han ikke dømmes til mere end Tingen er værd, o: saa meget som Modpartens Interesse i at have den beløber sig til. — <Denne Regel er almen-gyldig og finder Anvendelse i alle Tilfælde, saavel overfor Interdikter som overfor baade tinglige og personlige Søgmaal, ifølge hvilke en Ting skal tilbagegives efter Dommerens Skjøn.>

1. 46, 47 Dig. (6—1)

PAULUS *t. Sabinus B. 10* Over en Ting som ifølge tingligt Søgmaal ved Dom er vurderet til saa meget som Sagsøgeren under Ed har erklæret at den er værd, tilkommer Eiendomsretten strax Besidderen; thi jeg antages at have forliget mig med ham og afgjort vort Mellemværende for den Pris som han selv har fastsat.

47. SAMME *t. Plautius B. 17* Saaledes naar Tingen er

tilstede; er den ikke tilstede, gjælder Ovenstaaende først da, naar Besidderen har faaet Besiddelse af den med Sagsøgerens Samtykke (og derfor er det i sin Orden, at Sagsvurderingen foretages af Dommeren paa det Vilkaar, at Sagsøgeren stiller Sikkerhed for at han ikke vil lægge nogen Hindring iveien for at vedkommende Tings Besiddelse overgives.)

1. 63 Dig. (6—1)

Se S. 192.

1. 3 Cod. (3—32)

Keiser Alexander til Domnina Din Moder eller din Ægteemand har ikke med Rette kunnet sælge din Gaard mod din Villie eller uden dit Vidende, men du vil kunne fravindicere Besidderen din Eiendom ogsaa uden at tilhyde at betale Kjøbesummen. 1. Har du imidlertid senere samtykket i dette Salg eller paa anden Maade mistet din Eiendomsret, saa har du ganske vist intet Søgmaal mod Kjøberen, men der er Intet til Hinder for, at du anlægger Sag for uanmodet Forretningsførelse med Hensyn til Kjøbesummen mod Sælgeren. (A 222)

1. 1 pr., 1. 2 Dig. (21—3)

Se S. 186—87.

1. 1, 2 Dig. (10—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 24* Dette Søgmaal [*ad exhibendum*, ɔ: til Fremlæggelse eller Fremstilling] er aldeles uundværligt og i daglig Brug, og er indført navnlig af Hensyn til Vindikationer.

2. PAULUS *t. Ediktet B. 21* At fremlægge (*exhibere*) er at give offentlig Adgang til Tingen, saaledes at Sagsøgeren har Leilighed til at undersøge den.

1. 2 pr. Dig. (8—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 17* Angaaende Servituter staar der os tinglige Søgmaal aabne <i Lighed med dem som angaar Brug og Nytte, saavel det confessoriske som det negatoriske; det confessoriske for den som paastaar at Servituter tilkommer ham, det negatoriske for Eieren, som benægter det.>

1. 14 Dig. (8—5)

POMPONIIUS *t. Sabinus B. 33* Naar en Væg er min Eiendom alene og jeg har fundet mig i at du byggede noget ind i den, kan jeg forbyde dig [at fortsætte dermed]; ja jeg kan endog sagsøge dig til Fjernelse af hvad nyt du har bygget ind. 1. Naar en fælles Væg som Følge af Bygningsarbejder, udførte af dig, kommer til at helde ind i mit Hus, vil jeg kunne sagsøge dig med Paastand om, at du ikke har Ret til at have den Væg i den Tilstand.

1. 4 § 2 Dig. (8—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 17* <I confessorisk Søgemaal angaaende en Servitut> kommer ogsaa Frugterne i Betragtning. Men vi maa gjøre os klart hvilke Frugter der kan være af en Servitut; det Rigtige er her, at kun Sagsøgerens Interesse (hvis en saadan findes) i ikke at afskjæres fra at benytte Servituten bør regnes som Frugter. Ogsaa i negatorisk Søgemaal bliver, som Labeo bemærker, Frugterne at beregne, nemlig Sagsøgerens Interesse i at Modparten ikke benytter Vei over hans Grund. Denne Mening godkjendes ogsaa af Pomponius.

1. 12 Dig. (8—5)

JAVOLENUS *Epistl. B. 2* »Jeg har anlagt Sag med Paastand om, at Modparten ikke har Ret til at have Bjælker bygget ind i min Væg; skal han ogsaa stille Sikkerhed mod fremtidig Indbygning?« Jeg svarede: jeg mener, at det hører til Dommerens Pligt at sørge for at der ogsaa stilles Sikkerhed med Hensyn til fremtidige Byggearbejder.

Eiendomsrettens Retsbeskyttelse iøvrigt.

1. 3 Cod. (3—32)

Se S. 214.

1. 6 Cod. (3—32)

Keiser Gordian til Soldaten Austronius Hvis Depositaren har købt Eiendomme for de Penge du havde deponeret, og de er ham overgivne, er det uretfærdigt, at de alle skal overgives dig eller at nogle af dem

skal tillægges dig imod hans Villie som Erstatning.
(A. 239)

1. 48 [1. 49 Kr.] Dig. (3—5)

AFRICANUS *Quæst. B. 8* Naar Kjøberen har solgt en Ting, som en solgt Slave havde tilvendt sig fra mig, Sælgeren, og den har ophørt at existere, saa maa der gives mig Søgmaal for uanmodet Forretningsførelse med Hensyn til Tingens Kjøbesum, ligesom der maatte gives, dersom du havde udført en Forretning, som du troede var din, medens den i Virkeligheden var min; ligesom der omvendt vilde blive givet dig Søgmaal imod mig, dersom du i den Tro at en Arv der tilhørte mig var din, havde udbetalt din egen Eiendom som Legater, idet jeg jo vilde befries ved den Udbetaling.

1. 23 Dig. (12—1)

AFRICANUS *Quæst. B. 2* Naar jeg har besiddet og solgt en Slave, der er testamenteret dig, som om han var testamenteret mig, kan, som Julian bemærker, du efter hans Død søge Kjøbesummen for ham tilbage fra mig, fordi jeg er bleven beriget ved en dig tilhørende Ting.

1. 30 pr. Dig. (19—1)

AFRICANUS *Quæst. B. 8* En Slave, som du har købt af mig tilligemed hans Peculium, har begaaet et Tyveri fra mig, førend han blev overgivet dig. Selvom den Gjenstand som han har stjaalet er gaaet tilgrunde, vil jeg ikke desto mindre i den Anledning have Tilbageholdelsesret i hans Peculium, <d. v. s. hans Peculium er *ipso iure* blevet formindsket ved hans Handling,> af den Grund nemlig, at han er blevet min Skyldner i Kraft af min Erstatningsret. Thi skjønt jeg, hvis han havde begaaet Tyveri fra mig efter Overgivelsen, enten slet ikke vilde have Erstatningsret overfor hans Peculium i den Anledning eller dog kun vilde have det for saa vidt som hans Peculium var forøget ved Tyveriet, saa vil jeg dog i det antagne Tilfælde baade have Tilbageholdelsesret, og hvis hele Peculiet er hos dig, vil jeg ogsaa kunne anlægge Tilbagesøgmaal, <som om jeg havde betalt mere end jeg skyldte.> I Overensstemmelse hermed maa siges: hvis du har inddraget fra

Slaven de Penge som han havde stjaalet fra mig, og brugt dem, som om de hørte til hans Peculium, uden at vide at de var stjaalne, vil Tilbagesøgemaal i den Anledning staa mig aabent overfor dig, fordi min Ting uden Retsgrund er kommet dig i Hænde.

1. 30 § 2 Dig. (9—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 22* Naar En opbruger Andenmands Vin eller Korn, antages han ikke at forvolde uretmæssig Skade, <og der maa derfor tilstaas et analogt Søgmaal.>

1. 14 § 3 Dig. (19—5)

ULPIAN *t. Sabinus B. 41* Aristo bemærker, at naar Olden fra dit Træ falder paa min Grund og jeg sætter Svin paa Grunden og lader dem æde dem, kan han ikke tænke sig noget lovmæssigt Søgmaal hvormed jeg [skulde være: du] kan gaa i Rette; thi der kan hverken anlægges Sag efter de XII Tavler angaaende Kvægs Græsning (da det jo ikke græsser paa din Grund) eller for Skade voldet af Dyr eller for uretmæssig Skade; altsaa maa der anlægges Søgmaal *in factum* [se § 22, IV, 2, b].

1. 31 § 3 Dig. (5—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 15* Ligesom han [ø: Besidderen af en Ting, som en Anden gjør Krav paa som Arv] bringer de Bekostninger han har gjort i Fradrag, saaledes maa han, naar han burde have gjort en Bekostning og har undladt det, staa inde for denne Uagtsomhed, med mindre han er Besidder i god Tro, thi i saa Fald kan han ikke drages til Ansvar, idet han jo har forsømt Tingen, som om den var hans egen — vel at mærke før Arven søges; bagefter er ogsaa han at betragte som Røver.

1. 17 Dig. (46—3)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 19* Cassius siger, at naar jeg har givet Penge til En for at han skulde betale dem til min Kreditor, hvem han selv ogsaa skyldte Penge, og han betaler dem i sit eget Navn, saa frigjøres ingen af os, jeg ikke, fordi Pengene ikke er betalt i mit Navn, han ikke, fordi han har betalt med Andenmands Penge; derimod kan der reises Mandat-Søgmaal imod ham. <Men naar Kreditor har brugt de Penge uden Svig, fri-

gjøres den der har betalt dem i sit eget Navn, forat Kreditor ikke, hvis en anden Regel fulgtes, skulde beriges uden Modydelse.>

l. 78 Dig. (46—3)

Se S. 180.

l. 8 Cod. (4—34)

Keiserne Diocletian og Maximian til Aurelius Alexander Hvis den der har modtaget Penge i Depositum af dig, har udlaant dem i sit eget eller en hvilkensomhelst andens Navn, er det hævet over al Tvivl at saavel han selv som hans Arvinger er ansvarlige overfor dig til at opfylde det overtagne Tillidshverv. Derimod staar der dig intet Søgmaal aabent mod Modtageren, med mindre selve Pengene forefindes; thi i saa Fald kan du bruge Vindikation imod deres Besidder. (A. 293)

§ 55.

Actio Publiciana in rem (Publicius's tinglige Søgmaal).

Gaius IV § 36

Se S. 5.

§ 4 Inst. (4—6)

Naar en Ting er overgivet af en retmæssig Grund, f. Ex. paa Grund af Kjøb eller Gave eller Medgift eller Legat, men Vedkommende endnu ikke er bleven Eier af Tingen, har han, hvis han hændelsesvis mister Besiddelsen af Tingen, intet egentligt tingligt Søgmaal til at gjøre Krav paa Tingen; thi i Civilretten er Søgmaalene indrettede paa at man skal gjøre sin Eiendomsret gjældende. Men da det unegtelig var ubilligt at der i dette Tilfælde intet Søgmaal gaves, er der indført et Søgmaal af Prætor, hvori den der har mistet Besiddelsen paastaar at han har vundet Hævd paa Tingen og saaledes vindicerer den som sin Eiendom.

Dette Søgsmal kaldes *Publiciana*, fordi det første Gang er opstillet i Ediktet af Prætoren Publicius.

1. 1 Dig. (6—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Prætor siger: »Naar Nogen søger, hvad der er overgivet med retmæssig Grund, ikke fra Eieren og inden der er vundet Hævd derpaa, vil jeg give Proces«. Med Rette siger Prætor »inden der er vundet Hævd derpaa«, thi naar der er vundet Hævd, har han civilretligt Søgsmal og behøver ikke det prætoriske. 2. Men hvorfor har han kun nævnt Overgivelse og Hævd, da der dog er mange flere Adkomstgrunde ved hvilke man kan opnaa Eiendomsret, f. Ex. Legat^o.

1. 13 pr. Dig. (6—2)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 7* Naar vi har mistet en Ting som vi har faaet af en hvilken som helst af de retmæssige Grunde der gives til Erhvervelse af en Ting, vil der tilstaa os dette Søgsmal til Forfølgelse af vedkommende Ting.

1. 7 § 4 Dig. (6—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Naar En har kjøbt af <en Mindreaarig> uden at vide at han var <mindreaarig> har han *Publiciana*.

1. 7 § 2 Dig. (6—2)

ULPIAN *smstds* Marcellus bemærker i 17de Bog af sine Digester, at den der har kjøbt af en Afsindig uden at vide at han var afsindig, kan vinde Hævd; altsaa maa han ogsaa have *Publiciana*.

1. 2 § 16 Dig. (41—4)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Naar jeg har kjøbt af en Afsindig, som jeg tror at være ved sin Forstand, er det af Billighedshensyn antaget at jeg kan vinde Hævd, skjønt Kjøbet var ugyldigt og der derfor hverken opstaar noget Vanhjemmelskrav for mig eller tilkommer mig *Publiciana* eller Tilregning af Besiddelse.

1. 9 §§ 5, 6 Dig. (6—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Dette Søgemaal er ikke anvendeligt overfor Ting hvorpaa der ikke kan vindes Hævd, f. Ex. stjaalne Ting eller en bortløben Slave.

6. Naar en Slave i et Dødsbo før Arvens Tiltrædelse har købt en Ting og mistet den ham overgivne Besiddelse af den, kan Arvingen rettelig benytte Publiciana, som om han selv havde besiddet. Ogsaa en Kommune til hvis Slave en Ting er overdraget vil være i samme Stilling.

1. 12 § 1 Dig. (6—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 19* Den hvem en Arv er afgivet til ifølge den Trebellianske Senatsbeslutning [se § 120, VI], kan benytte Publiciana, selv om han ikke har faaet Besiddelse.

1. 7 § 16 Dig. (6—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* For at Publiciana skal staa aaben, maa altsaa følgende Betingelser samtidig være opfyldte: at man baade har købt i god Tro, og at den købte Ting er overgivet En i den Anledning; derimod kan man ikke sagsøge med Publiciana før Overgivelsen, selv om man er Køber i god Tro.

1. 7 § 8 Dig. (6—2)

ULPIAN *smstds* Ved Publiciana vil alt det Samme gjælde, som vi har anført under Vindikation af Ting.

1. 16 og 17 Dig. (6—2)

Note af PAULUS *til* PAPINIANS *Quæstiones 10de Bog* Indsigelse grundet paa at være rette Eier kan reises mod Publiciana.

17. NERATIUS *Notitser B. 3* Publiciana er ikke indstiftet for at en Ting skal fratages dens Eier; Beviser herpaa er for det første Billighedshensynet, dernæst Indsigelsen »dersom Tingen ikke er Besidderens Eiendom»; derimod er den indstiftet for at den der har købt en Ting i god Tro og af den Grund har faaet Besiddelse af den, skal beholde den fremfor enhver anden undtagen Eieren, dersom denne har Tingen.

1. 2 Dig. (21—3)

Se S. 187.

I. 31 § 2 Dig. (19—1)

NERATIUS *Notitser B. 3* Vi har begge kjøbt een og samme Ting af en Ikke-Eier, idet Kjøb og Salg foregik uden Svig, og den er overgivet os begge. Hvad enten vi her har kjøbt af den Samme eller hver af sin, maa den af os beskyttes som først retmæssig har lagt Haand paa Tingen, <5: hvem den først er overgivet.> — Har den ene af os kjøbt af Eieren, maa han ubetinget beskyttes.

I. 9 § 4 Dig. (6—2)

Se S. 185.

I. 14 Dig. (20—4)

PAULUS *t. Plautius B. 14* Naar en Ikke-Eier har pantsat een og samme Ting til to Personer paa forskellige Tider, gaar den første forud, medens den af os som er Besidder gaar forud, naar vi modtager et Pant af forskellige Ikke-Eiere.

I. 25 § 1 Dig. (22—1)

Se S. 163.

I. 18 Dig. (20—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 19* Naar jeg har modtaget en Ting til Pant af En som kunde benytte Publiciana fordi han ikke havde Eiendomsret, beskytter Prætor mig med Servius-Søgsmaalet paa samme Maade som han beskytter Pantsætteren med Publiciana.

IV. Begrændsede tinglige Rettigheder.

§ 56.

Begrændsede tinglige Rettigheder i
Almindelighed. Servituter.

I. 18 § 1 Dig. (13—7)

PAULUS *t. Ediktet B. 29* Naar en blot Eiendomsret er stillet i Pant, følger en senere tilkommen Brugs- og Nytteret med Pantet; det Samme gjælder om Tilskylning.

I. 1 Dig. (8—1)

MARCIAN *Regler B. 3* Servituter tilhører enten Personer¹⁾ som Brug og Nytte, eller Ting, som Land- og By-Eiendommers Servituter.

I. 15 § 1 Dig. (8—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 33* Servituters Væsen er ikke at En skal gjøre Noget, f. Ex. anlægge Beplantninger for at give en smukkere Udsigt, <eller at En skal dekorere sin Eiendom,> men at En skal finde sig i Noget eller undlade Noget.

I. 6 § 2 Dig. (8—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 17* Ogsaa med Hensyn til den Servitut som gaar ud paa at en Bygnings-Byrde skal bæres, staar der os et Søgmaal aabent <med Paastand paa, at Vedkommende baade skal bære Byrden og istandsætte sine Bygninger indenfor de Grændser der er givne ved Servitutens Paalæg.> Gallus mener rigtig nok at en Servitut ikke kan paalægges med den Virkning at En tvinges til at gjøre noget, men kun, at han ikke forhindrer mig i at gjøre noget; thi ved alle Servituter paahviler Istandsættelse den der gjør Fordring paa Servituten for sig, ikke den paa hvis Ting den ligger. Men Servius's Anskuelse er her blevet den herskende, nemlig at i det foreliggende Tilfælde kan man gjøre sin Ret gjældende til at tvinge Modparten til at istandsætte sin Mur saa den kan bære Ens Byrder. Labeo bemærker at denne Servitut ikke hviler paa Personen, men paa Tingen, og at Eierne følgelig har Lov til at opgive sin Ting.

I. 26 Dig. (8—2)

PAULUS *t. Sabinus B. 15* Ved Sameie kan ingen af Eierne i Kraft af en Servitut hverken gjøre noget mod den andens Villie eller forbyde den anden at gjøre noget; thi ingen kan have Servitut over sin egen Ting. <Derfor kommer det i Reglen til Deling paa Grund af

¹⁾ Det antages nu af flere, at Betegnelsen af Brug og Brug og Nytte som Servituter først skyldes en sen Tid, og at Stedet her altsaa er interpoleret.

endeløse Tvistigheder. Men ved Søgmaal til Deling af Sameie opnaar Interessenten at vedkommende Arbeide ikke udføres, eller at det Arbejde som er gjort fjernes, hvis det er til Gavn for hele Interessentskabet at Arbeidet fjernes.>

§ 57.

Prædialservituter. Inddelinger og Arter.

1. 1 § 1 Dig. (8—4)

ULPIAN *Institut. B. 2* Disse Servituter kaldes Grundeieendomsservituter (Prædialservituter), fordi de ikke kan skyldes uden Grundeieendom (*praedia*); thi Ingen kan erhverve en Grundeieendomsservitut, være sig i Byen eller paa Landet, undtagen den der har en Grundeieendom, ei heller kan Nogen skyldes en, undtagen den der har en Grundeieendom.

1. 3 pr. Dig. (43—20)

POMPONIVS *t. Sabinus B. 34* Det er gjældende Ret, at Vandledningsservitut kan stiftes ikke blot til Bevandning, men ogsaa for Kvægs Skyld eller for Forskjønnelses Skyld.

1. 5 § 1, 1. 6 Dig. (8—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 17* Neratius siger i sit Skrift »fra Plautius«, at man hverken kan have Servitutrettighed til at hente Vand eller drive Kvæg til Vanding eller tage Ler eller læske Kalk paa Andenmands Grund, med mindre man har Naboeieendommen; og han [o: Plautius] siger at dette var Proculus's og Atilicinus's Mening. Men selv siger han at selv om der kan oprettes en Servitut til Læskning af Kalk og Borttagning af Ler, kan der dog ikke udover hvad der er fornødent for selve vedkommende Grundstykke;

6. PAULUS *t. Plautius B. 15 f. Ex.* hvis det har Pottemagerværksteder, paa hvilke de Kar forarbejdes hvori

Eiendommens Udbytte udføres (det forekommer jo hist og her at Vinen udføres paa Dunke eller at der tilvirkes Tønder af Ler), eller Teglsten eller andre Ting til Bygningsarbejder paa Gaarden. (Hvis der derimod drives Pottemageri for at sælge Lervarer, foreligger der en Brugs- og Nytteret.) 1. Ganske forskjellig fra Brug og Nytte er fremdeles Retten til at læske Kalk og tage Sten og grave Sand for at bygge paa Ens Grund, endvidere til at tage Ris for ikke at mangle Stokke til Opbinding af Vin. Men naar nu disse Ting forbedrer Eiendommenes Tilstand? I saa Fald kan der ikke tvivles om at de udgjør en Servitut; dette godkjender Maecianus ogsaa, saa at han endog mener at der kan oprettes en Servitut om at jeg skal have Lov til at have et Skur paa din Grund, naar jeg nemlig har en Græsnings-servitut eller Servitut til Vanding af Kvæg, for at jeg kan have et Sted at søge Ly naar det bliver haardt Vejr.

1. 5 Dig. (8—5)

PAULUS *t. Ediktet B. 21* Naar dit Hus ligger mellem mit og Titius's kan jeg lægge den Servitut paa Titius's Hus at han ikke maa bygge høiere, selv om den ikke lægges paa dit; thi saalænge du ikke bygger høiere, haves der Nytte af Servituten.

1. 28 Dig. (8—2)

PAULUS *t. Sabinus B. 15* Et Hul forneden i en Væg til en Sal eller Spisestue, som anbringes f. Ex. for at skylle Gulvet, antages ikke at udgjøre en Vandafløbs-servitut, ei heller menes det, at man kan vinde Hævd paa at have [Afløb igjennem] det. Dette gjælder dog kun, dersom der ikke kommer Regnvand til Stedet; thi hvad der gøres med Menneskehaand, har ikke nogen stadig Aarsag; hvad der derimod kommer fra Himlen, det sker, selv om det ikke foregaar uafbrudt, dog af en naturlig Aarsag og antages derfor at ske til Stadighed. Nu bør alle Prædialservituter have stadige Aarsager; derfor kan Ret til Vands Afledning fra en Sø eller et andet stillestaaende Vand ikke tilstedes som Vandlednings-servitut. Ogsaa for Tagdrypsservituten er en naturlig og stadig Aarsag den nødvendige Forudsætning.

l. 4 pr. Dig. (8—1)

Se S. 106.

l. 44 Dig. (19—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 7*¹⁾ Ingen kan bortforpagte en Servitut.

l. 47 Dig. (18—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 29* Naar en Eiendom har Ret til Vandledning, gaar Vandledningsretten over til Kjøberen, selv om der intet er sagt derom, saavel som selve Vandledningerne, gennem hvilke Vandet ledes.

l. 12 Dig. (8—4)

PAULUS *t. Sabinus B. 15* Naar der er Servituter paa et Grundstykke, følger Servituterne med naar Grundstykket sælges. Det Samme gjælder ogsaa om Servituter paa Bygninger til Fordel for Grundstykker og paa Grundstykker til Fordel for Bygninger.

l. 12 Dig. (8—1)

JAVOLENUS *Epistl. B. 4*. Jeg tvivler ikke om at en Kommunes Grund rettelig kan erhverve en Servitut gennem en Slave.

pr., §§ 1, 2 og 3 Inst. (2—3)

Landeieendommens Rettigheder er følgende: Gang, Drift, Vei, Vandledning. Gang er Ret til at gaa og færdes for et Menneske, men ikke tillige til at drive et Lastdyr eller kjøre med en Vogn; Drift er Ret til at drive et Lastdyr eller kjøre med en Vogn. Altsaa har den der har Gang ikke Drift; men den der har Drift har ogsaa Gang og kan benytte den ogsaa uden Lastdyr. Vei er Ret til at gaa og drive og kjøre <og færdes> thi Vei indbefatter baade Gang og Drift. Vandledning er Ret til at lede Vand over Andenmands Grund. 1. Byeieendommens Servituter er saadanne som er knyttede til Bygninger; de kaldes »Byeieendommens«, fordi alle Bygninger kaldes Byeieendomme, selv om de er byggede paa

¹⁾ Rimeligvis Feilskrift for 17.

en Landgaard. Byeiendommens Servituter er følgende: at Naboen skal bære Naboens Byrder; at Naboen skal have Ret til at indsætte en Bjælke i hans Væg; at En skal tage imod Tagdryp eller Afløb i sit Hus eller paa sin Grund, eller at han ikke skal tage imod det; og at En ikke maa bygge sit Hus høiere, for ikke at tage Lyset fra Naboen. 2. Til Landeiendommens Servituter mener nogle (med Rette) at der bør henregnes Vands Hentning, Drift af Kvæg til Vanding, Ret til Græsning, til at læske Kalk og til at grave Sand. 3. Disse Servituter kaldes Grundeiendoms-Servituter, fordi de ikke kan oprettes uden Grundeiendom. Ingen kan nemlig erhverve en By- eller Landeiendoms-Servitut undtagen den som har Grundeiendommen, og Ingen kan skylde en Servitut undtagen den, som har Grundeiendommen.

1. 11 § 1 Dig. (6—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Naar der er Spørgsmaal om en overdragen Brugs- og Nytteret, gives Publiciana; <ligesaa naar Byeiendoms-Servituter er oprettede ved Overdragelse eller ved at man har tilladt deres Udøvelse (f. Ex. naar En har tilladt at en Vandledning førtes gennem hans Hus); ligesaa med Landeiendoms-Servituter, thi ogsaa her gjælder det at baade Overdragelse og Tilladelse maa beskyttes.>

1. 2 pr. Dig. (8—3)

NERATIUS *Regler B. 4* Landeiendoms-Servituter er Ret til at bygge høiere og tage Udsigten fra Naboens Landsted, Ret til at have en Spildevandsledning gennem Naboens Hus eller Landsted, Ret til at have et Tag ud over hans Grund.

1. 1 § 1 Dig. (8—3)

ULPIAN *Institut. B. 2* Til Landeiendoms-Servituter maa regnes Ret til at tage Vand, til at drive Kvæg til Vanding, til Græsning, til at læske Kalk, til at grave Sand.

1. 2 Dig. (8—2)

GAIUS *t. Provins-Ediktet* B. 7 Byeiendommens Servituter er følgende: til at bygge høiere og spærre Naboens Udsigt, eller til at [Naboen] ikke bygger høiere; fremdeles til at lade Tagdryp falde paa Naboens Tag eller Grund eller til at forbyde at det falder [paa ens eget Tag eller Grund]; fremdeles til at bygge en Bjælke ind i Naboens Væg; endelig til at have Bygning eller have Tag over hans Grund og andet lignende.

1. 15 § 1 Dig. (8—1)

Se S. 222.

§ 58.

P e r s o n a l s e r v i t u t e r .

§ 3 Inst. (2—4)

Se S. 241.

pr., § 1 Inst. (2—4)

Brug og Nytte (*usus fructus*) er Retten til at bruge og nyde Udbyttet af Andenmands Ting med Bevaring af Tingenes Substans. Det er nemlig en Ret over en Gjenstand; ved Gjenstandens Bortfald maa ogsaa Retten falde bort. 1. Brugen og Nytten lader sig adskille fra Eiendomsretten, og dette kan ske paa mange Maader. Saaledes f. Ex. naar man ved Legat tillægger En Brug og Nytte; saa har nemlig Arvingen den blotte Eiendomsret, Legataren Brugen og Nytten; og omvendt, naar man ved Legat tillægger En en Eiendom med Fradrag af Brugen og Nytten, saa har Legataren den blotte Eiendomsret, men Arvingen Brugen og Nytten; ligeledes kan man ved Legat tillægge En Brugen og Nytten, en Anden Eiendommen med Fradrag af Brugen og Nytten. Vil man uden Testamente stifte Brug og Nytte for en Anden, maa man gjøre det ved formløse Aftaler og ved Stipulationer. For at dog ikke Eiendomsret skulde være helt og holdent betydningsløs ved at Brugen og Nytten til Stadighed fragaar, er det vedtaget at Brugen og Nytten i bestemte Tilfælde bortfalder og falder tilbage til Eiendomsretten.

1. 8 § 2 Dig. (18—6)

PAULUS *t. Ediktet B. 33* Naar du sælger mig Brug og Nytte, gjør det en Forskjel, om du sælger mig en Ret til Brug og Nytte, som du eier, eller du sælger mig Brug og Nytte af en Gjenstand som du eier; thi i det første Tilfælde vil, dersom du dør strax efter, din Arving ikke skyldes mig noget, men Brugen og Nytten vil skyldes min Arving dersom du lever; i det andet Tilfælde vil der ikke skyldes min Arving noget, men din Arving vil skyldes mig Brugen og Nytten.

1. 13 pr. Dig. (7—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 18* Naar Brug og Nytte af en Ting er tillagt En ved Legat, kan Eieren forlange Sikkerhedsstillelse med Hensyn til Tingen, <saaledes at den ydes ved Dommerens Mellemkomst;> thi ligesom Brugs- og Nyttehaveren bør kunne bruge og nyde, saaledes bør ogsaa Eiendomsretshaveren være sikker paa sin Eiendomsret. At dette gjælder om enhver Brug og Nytte, er godkjendt af Julian i 38te Bog af hans Digester. Naar Brug og Nytte er tillagt ved Legat, bør der ikke gives Brugs- og Nyttehaveren Søgemaal, førend han har stillet Sikkerhed for, at han vil udøve sin Brug og Nytte efter god Mands Skjøn; og ogsaa naar der er Flere hvem Brug og Nytte er frataget ved Stiftelse af Legat, bør der stilles hver enkelt Sikkerhed.

1. 1 Dig. (7—1)

PAULUS *t. Vitellius B. 3* Brug og Nytte er Retten til at bruge og nyde Udbyttet af Andenmands Ting med Bevaring af Tingenes Substans.

1. 3 § 1 Dig. (7—1)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gyldne Ord B. 2* Der kan haves Brug og Nytte ikke blot over Grund og Hus, men ogsaa over Slaver og Dyr og andre Ting.

1. 12 § 1 Dig. (7—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 17* Naar der ved Legat er tillagt En Brug og Nytte af et Skib, mener jeg at det bør

kunne sendes ud at seile, selv om der er overhængende Fare for Skibbrud; thi et Skib anskaffes jo for at det skal seile.

l. 15 §§ 4 og 5 Dig. (7—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 18* Naar der ved Legat er til-lagt En Brug og Nytte af Klæder, <men ikke saaledes som Brug og Nytte tillægges over en Kvantitet,> maa det antages at han bor bruge dem saaledes at han ikke mis-bruger dem; dog maa han ikke udleie dem, eftersom en god Mand ikke vilde bruge dem paa den Maade. 5. Derfor vil han ogsaa, naar der tillægges ham Brug og Nytte af Theaterkostumer eller et Fortæppe eller andet Udstyr, ikke bruge dem andetsteds end paa Theatret. Men her maa overveies, om han ikke ogsaa kan udleie dem; og jeg tror at han kan udleie dem, og selv om Testator har pleiet at udlaane dem, ikke at udleie dem, vil dog selve Brugs- og Nyttehaveren kunne udleie saavel Theatergarderobe som Ligtogsgarderobe¹⁾.

l. 7 pr. Dig. (7—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 17* Naar der er testamenteret Brug og Nytte, tilhører alle Frugter af Tingen Brugs- og Nyttehaveren. Der kan testamenteres Brug og Nytte enten over fast Eiendom eller over Løsøre.

l. 9 pr. Dig. (7—1)

ULPIAN *smstds.* Naar der er testamenteret Brug og Nytte af Jord, er alt hvad der avles paa Jorden, og alt hvad der kan oppebæres af den dens Frugter, dog saaledes at det maa nydes efter god Mands Skjøn. Thi ogsaa Celsus bemærker i 18de Bog af sine Digester, at Brugs- og Nyttehaveren kan tvinges til at dyrke Jorden ordentlig.

l. 25 § 1 Dig. (22—1)

Se S. 163.

l. 27 § 1 Dig. (7—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 18* Naar Eieren har pleiet at bruge sine Butiksrum til sine Varer eller til Forretnings-

¹⁾ d: saadan Maskeradegarderobe som bruges ved de romerske Ligtog, hvor dertil leiede Personer forestillede den Afdødes Forfædre i deres Embedsdragt.

drift, maa det ubetinget tillades Brugs- og Nyttehaveren at udleie dem ogsaa til andre Varer, og kun det maa iagttages, at Brugs- og Nyttehaveren ikke misbruger Brugs- og Nytteretten eller bruger den paa fornærmelig eller skadelig Maade.

1. 21 Dig. (7—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 17* Naar der ved Legat er tillagt En Brug og Nytte af en Slave, tilhører alt hvad denne erhverver ved sit Arbeide eller for Brugs- og Nyttehaverens Kapital Brugs- og Nyttehaveren, hvad enten han (faar det ved Mancipation), stipulerer sig det eller Besiddelse er ham overdragen. (Hvad han derimod erhverver for Eierens Kapital, erhverver han for Eieren.) Men hvis Slaven indsættes til Arving eller modtager et Legat, (mener N. N. at der erhverves for Eieren; derimod) gjør det efter Labeo en Forskjel, for hvis Skyld han indsættes til Arving eller faar Legatet¹⁾.

1. 1 pr. Dig. (7—9)

ULPIAN *t. Ediktet B. 79* Naar Brug og Nytte af en Ting er tillagt En ved Legat, har Prætor fundet at Billighed bestemt kræver at Legataren stiller Sikkerhed for to Ting: baade at han vil bruge Tingen efter god Mands Skjøn, og at han, naar Brugen og Nytten ophører at tilhøre ham, vil tilbagelevere hvad der er tilbage af Tingen.

1. 1 § 3 Dig. (7—9)

ULPIAN *smstds* Brugs- og Nyttehaveren bør stille Sikkerhed for at Brugen og Nytten udøves efter en god Mands Skjøn, d. v. s. at han ikke vil forringe Brugs- og Nyttegjenstandens Tilstand og iøvrigt vil gjøre hvad han vilde gjøre med sin egen Ting.

1. 7 pr. Dig. (7—9)

ULPIAN *smstds* Naar en Ting er overgivet til Brugs- og Nyttehaveren, men der ikke er stillet Sikkerhed, kan

¹⁾ Stykkerne i () findes i Vatikaner-Fragmenterne af Ulpian, men er udeladt ved Redaktionen af Dig.

efter Proculus Arvingen vindicere Tingen, og hvis han mødes med den Indsigelse at Tingen er overgivet til Brug og Nytte, maa han reise Mod-Indsigelse. ~ Denne Antagelse er velbegrundet; men ogsaa selve Stipulationsløftet [o: om Sikkerhed] kan fremtvinges ved et personligt Søgmaal (*condictio*).>

§ 38 Inst. (2—4)

Naar man har Brug og Nytte af en Hjord, bør Brugs- og Nyttehaveren lægge til af Afkommet i de afdøde Høveders Sted, som ogsaa Julian mener, og i udgaaede Vinstokkes eller Træers Sted bør han sætte andre. Han bør nemlig avle og dyrke ordentligt og udøve sin Brug og Nytte som en god Husbonde.

l. 13 § 1 Dig. (7—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 18* Naar der er Proces om en Brugs- og Nytteret, skjønner Dommeren ikke alene over hvad der er skeet, men ogsaa over hvorledes Vedkommende for Fremtiden bør udøve sin Brugs- og Nytteret.

l. 5 Dig. (7—1)

PAPINIAN *Quæst. B. 7* Brug og Nytte kan baade fra Begyndelsen af oprettes for flere i Fællesskab over hele Tingen eller for hver især over hans Del af Tingen, og mistes paa samme Maade til den ved Lov bestemte Tid og formindskes paa samme Maade i Kraft af den Falcidiske Lov; naar endvidere Løftegiveren er død, deles Brugs- og Nytteforpligtelsen i Forhold til Arveparterne; og naar Brug og Nytte skyldes over en Grundeiendom der er i Sameie, vil der, dersom een af Fællerne anlægger Sag, erholdes Dom for Udlevering af hans Anpart.

l. 49 Dig. (7—1)

POMPONIUS *t. Plautius B. 7* Naar der ved Legat er tillagt mig og dig Brug og Nytte af Arvingerne Sempronius's og Mucius's Arvepart, vil jeg have en Fjerdedel i Sempronius's Part og en anden Fjerdedel i Mucius's Part, og du paa samme Maade en Fjerdedel i hvers Part.

l. 67 Dig. (7—1)

JULIAN *fra Minicius B. 1* Den hvem Brug og Nytte

er tillagt ved Legat kan sælge den til Trediemand, ogsaa mod Arvingernes Villie.

l. 11 § 2 Dig. (20—1)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Der har været Spørgsmaal om Brug og Nytte kunde gives i Pant eller Hypothek, <være sig ifølge Aftale med Eiendomsretshaveren eller med den der alene har Brug og Nytte.> Papinian siger i 11te Bog af sine Responsa, at Panthaveren maa beskyttes; og hvis Eieren vil sagsøge Panthaveren med Paastand om »at han ikke har Ret til at bruge og nyde mod hans Villie«, vil Prætor beskytte ham med følgende Indsigelse: »med mindre det er aftalt mellem Panthaveren og den hvem Brugen og Nyttten tilhører, at Brugen og Nyttten skal være til Pant«. Thi da Prætor beskytter Kjøberen af en Brugs- og Nytteret, hvorfor skulde han saa ikke ogsaa beskytte Panthaveren? <Paa samme Maade vil Indsigelse kunne reises ogsaa mod Pantsætteren.>

l. 8 pr. Dig. (20—6)

MARCIAN *smslds* Pant og Hypothek gaar tabt ved Brugs- og Nytterettens Bortfald, ligesom ved en legemlig Tings Tilintetgjørelse.

l. 66 Dig. (23—3)

POMPONIVS *t. Q. Mucius B. 8* Naar der gives mig Brug og Nytte af en Gaard, som min Hustru ikke har Eiendomsret til, af Eiendomsretshaveren som Medgift, vil der efter en Skilsmisse opstaa en Vanskelighed med Hensyn til at give Hustruen hendes Ret tilbage, fordi Brugs- og Nytteretten, som ovenfor bemærket, ikke kan afstaas af Brugs- og Nyttehaveren til andre end Eiendomsretshaveren, og hvis den afstaas til en Udenforstaaende, <ø: En som ikke har Eiendomsretten,> gaar der ikke noget over til ham, men Brugs- og Nytteretten falder tilbage til Eiendomsretshaveren. Nogle har derfor, for at bøde herpaa, rettelig ment at burde opstille den Regel, at Ægtemanden enten bør bortforpagte saadan Brugs- og Nytteret til Hustruen eller sælge hende den for een Sesterts, saaledes at selve Retten vil forblive

hos Ægtemanden, men Nydelsen af Frugterne tilhøre Hustruen.

1. 1 og 2 Dig. (7—5)

ULPIAN *t. Sabinus B. 18* Senatet har besluttet at Brug og Nytte ved Legat kan stiftes over alle Ting som bevislig findes i Ens Formue; ved denne Senatsbeslutning antages det at være blevet gjældende Ret, at der ved Legat kan stiftes Brug og Nytte over Ting der forsvinder <eller formindskes> ved Brug.

2. GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 7* Men med Hensyn til Penge bør der stilles behørig Sikkerhed overfor dem hvem Brugen og Nytten af Pengene er frataget ved Legat. — 1. Denne Senatsbeslutning har ikke haft til Følge at der eksisterer Brug og Nytte af Penge i egentlig Forstand (thi et i Sagens Natur liggende Forhold kan ikke ændres ved Senatsbeslutning), men ved Indstiftelse af et Retsmiddel har man faaet en *quasi* Brug og Nytte.

1. 69 Dig. (35—2)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 5* Naar der ved Legat er stiftet Brug og Nytte af en Formue, maa Gjæld fradrages fra alle Gjenstandene, fordi der efter Senatsbeslutningen ikke er nogen Ting som ikke kan blive Gjenstand for en ved Legat stiftet Brugs- og Nytteret.

1. 5 § 1 Dig. (7—5)

ULPIAN *t. Sabinius B. 18* Naar der ved Legat er stiftet Brugs- og Nytteret over Penge <eller andre Ting som opbruges ved Brug,> og der ikke er stillet Sikkerhed, maa det undersøges om de udbetalte Penge <eller de andre Ting som er opbrugelige> kan søges tilbage efter Brugs- og Nytterettens Udløb. <Nu kan det siges, at dersom en ved Søgmaal vil fremtvinge (*condicere*) Sikkerhedsstillen medens Brugs- og Nytteretten endnu staar ved Magt, kan den undladte Sikkerhed fremtvinges (*condici*) ved personligt Søgmaal (*condictio*) paa ubestemt Beløb; hvis han derimod vil søge efter Brugs- og Nytterettens Udløb,> mener Sabinus at selve Beløbet eller Antallet kan tilbagesøges. Denne Opfattelse godkjendes

ogsaa af Celsus i 18de Bog af hans Digester, og den synes mig ret skarpsindig.

1. 7 Dig. (7—5)

GAIUS *t. Provins-Ediktet* B. 7 Naar der ved Legat er stiftet Brugs- og Nytteret over Vin, Olie eller Korn, bør Eiendomsretten dertil overdrages Legataren, og Sikkerhed kræves af ham for at Ting af samme Godhed tilbagegives naar han dør eller undergaar Stands Forringelse; eller ogsaa bør der efter Vurdering af Tingene stilles Sikkerhed for et bestemt Beløb, hvilket er bekvemmere. Dette maa naturligvis ogsaa forstaas om alle andre Ting der opbruges ved Brug.

1. 3 og 4 Dig. (7—5)

ULPIAN *t. Sabinus* B. 18 Efter denne [o: den ovenfor S. 233 omtalte Senatsbeslutning] vil der ved Legat kunne stiftes Brug og Nytte af enhver Ting. Mon ogsaa af Gjældsfordringer? Nerva negter det; men det er rigtigere, som Cassius og Proculus mener, at den kan stiftes. Samme Nerva bemærker forøvrigt at der ogsaa kan testamenteres selve Debitor Brug og Nytte [af hans Gjæld], og at man saa maa eftergive ham Renterne.

4. PAULUS *t. Neratius* B. 1 Altsaa maa man ogsaa kræve Sikkerhed af en saadan.

1. 2 pr., § 1 Dig.. (7—8)

ULPIAN *t. Sabinus* B. 17 Den hvem Brug (*usus*) er efterladt kan bruge (*uti*), men ikke nyde (*frui*). Her maa de enkelte Tilfælde betragtes. 1. Brug af et Hus er efterladt enten Mand eller Hustru. Er det Manden, kan han bo der, ikke blot alene, men ogsaa med sin Husstand (*familia*). Det har været omspurgt, om han ogsaa kunde bo der med sine Frigivne. Celsus siger her: ogsaa med sine Frigivne, og at han ogsaa kan modtage en Gjæst; saaledes staar der nemlig i 18de Bog af hans Digester, og denne Mening godkjendes ogsaa af Tubero. Jeg husker at Labeo i en Bog af sine »Efterladte Skrifter« har behandlet det Spørgsmaal, om han ogsaa kan mod-

tage en Logerende; Labeo siger her, at naar han selv bor der, kan han modtage en Logerende; han bemærker tillige, at han ogsaa kan modtage Gjæster og sine egne Frigivne.

l. 12 § 2 Dig. (7—8)

ULPIAN *smstds* Er der efterladt ham Brug af Kvæg, f. Ex. af en Faarehjord, kan han efter Labeo kun bruge den til at gjøde med, men hverken Ulden eller Lammene eller Mælken; thi disse Ting hører nærmest under Nytte. <Jeg mener dog at han desuden ogsaa kan gjøre en maadeholden Brug af Mælken; thi Afdødes Villier bør ikke fortolkes saa strengt.>

l. 22 pr. Dig. (7—8)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 5* Høiselig Hadrian har, da der var efterladt visse Personer Brug af en Skov, erklæret at ogsaa Nyttens maatte antages at være dem tillagt, eftersom de ikke vilde have noget ud af det Legat, dersom de ikke havde Lov til at hugge og sælge af Skoven, saaledes som Brugs- og Nyttchaverne har.

l. 11 Dig. (7—8)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gyldne Ord B. 2* Paa den Gaard [af hvilken der er efterladt En Brug] kan han opholde sig med den Indskrænkning, at han ikke maa genere Gaardens Eier eller hindre dem ved hvem Bedriften foregaar; ei heller kan han sælge eller leie den Ret han har til nogen anden, eller overlade ham den uden Verdrag.

l. 10 pr. Dig. (7—8)

ULPIAN *t. Sabinus B. 17* Naar der tillægges En Beboelse, maa der spørges om det er det Samme som Brug. At et Legat af Brug og af Beboelse praktisk kommer <omtrent> ud paa Eet, indrømmer ogsaa Papinian i 18de Bog af sine »Spørgsmaal«. Vedkommende vil saaledes ikke kunne skjænke sin Ret bort, men kun kunne modtage de samme Personer som Brugeren; ei heller gaar hans Ret over til hans Arving; dog mistes Beboelsesretten ikke ved ikke at benyttes, ei heller ved Stands Forringelse.

I. 56 § 4 Dig. (45—1)

JULIAN *Digest. B.* 52 Den der stipulerer saaledes: »lover du at give mig ti [Dukater] saa længe jeg lever?«, kan rettelig kræve at der strax gives ham ti; men hans Arving maa tilbagevises med Aftale-Indsigelsen; < thi det er klart at Stipulator har haft til Hensigt at hans Arving ikke skulde kunne søge; > paa samme Maade som den der stipulerer sig en Ydelse indtil den 1ste i en Maaned, vel kan søge efter den 1ste, men tilbagevises med Aftale-Indsigelsen. Ogsaa dens Arving hvem en Servitut paa en Grundeiendom er tillagt saaledes at han skal have Ret til Gang derover saalænge han lever, kan tilbagevises med Aftale-Indsigelsen.

I. 6 pr. Dig. (8—3)

Se S. 223.

§ 59.

Servituters Stiftelse.

Gaius II §§ 28—33

Det er en Selvfølge at Overgivelse ikke kan finde Sted med Hensyn til ulegemlige Formuegoder. 29. Men Byeiendommens Servituter kan kun afstaas for Retten; Landeiendommens kan ogsaa manciperes. 30. Brug og Nytte kan kun stiftes ved Afstaaelse for Retten. Eiendomsretshaveren kan nemlig for Retten afstaa Brugen og Nytten til en Anden, saaledes at denne har Brugen og Nytten og han selv beholder den blotte Eiendomsret. Selve Brugs- og Nyttehaveren bevirker, ved for Retten at afstaa Brugen og Nytten til Eiendomsretshaveren, at den gaar fra ham og gaar op i Eiendomsretten; ved at afstaa den for Retten til en Anden bevarer han derimod ikke desto mindre sin Ret; thi det antages at saadan Afstaaelse er ugyldig. 31. Men alt dette gjælder naturligvis kun overfor Italiske Eiendomme, fordi ogsaa selve disse Eiendomme er Gjenstand for Mancipation og Afstaaelse for Retten. Anderledes overfor Provins-Eiendomme: naar En her vil stifte en Brugs- og Nytteret eller en Rettighed til Gang, Drift, Vands Afledning, til at

bygge et Hus høiere, eller til ikke at bygge høiere for ikke at tage Lyset fra Naboen, og andre lignende Rettigheder, kan han gjøre det ved Overenskomster og Stipulationer, idet jo heller ikke selve Eiendommene kan være Gjenstand for Mancipation eller Afstaaelse for Retten. 32. Da der ogsaa kan stiftes en Brugs- og Nytteret over Mennesker og andre levende Væsener, maa vi mærke os at Brugs- og Nytteret over saadanne ogsaa i Provinserne kan stiftes ved Afstaaelse for Retten. 33. Naar vi har sagt at Brugs- og Nytteret kun kan stiftes ved Afstaaelse for Retten, har det sin Rigtighed, tiltrods for at den ogsaa kan stiftes ved en Mancipation for saa vidt, som den kan fradrages naar man manciperer Eiendomsretten; det er nemlig ikke selve Brugs- og Nytteretten der manciperes, men idet den fradrages ved Eiendomsrettens Mancipation, bliver Følgen at Brugs- og Nytteretten er hos En og Eiendomsretten hos en Anden.

1. 1 § Dig. (8—3)

ULPIAN *Institut. B. 2* Overgivelse ~~eller~~ Taalen af Servituter vil kunne begrunde Prætors Mellekomst.

1. 20 Dig. (8—1)

JAVOLENUS *af Labeos efterl. Skr. B. 5* Naar en Veirettighed eller anden Grundeiendomsrettighed kjøbes, maa der efter Labeo stilles Sikkerhed for at du ikke hindrer at Vedkommende bruger den Rettighed, eftersom blot og bar Overgivelse af saadan Rettighed ikke kan finde Sted. Men jeg mener, at Udøvelsen af saadan Rettighed maa betragtes som Overgivelse af en Besiddelse, <og derfor er der ogsaa indrømmet quasipossessoriske Interdikter.>

§ 4 Inst. (2—3)

Naar en vil stifte en Servitutrettighed for sin Nabo, bør han gjøre det ved Aftaler og Stipulationer. En kan ogsaa i sit Testamente paalægge sin Arving ikke at bygge høiere for ikke at tage Lyset fra Naboens Hus, eller at han skal tillade ham at bygge en Bjælke ind i sin Væg eller at have Tagdrypsret, eller at han skal

tillade ham at gaa eller drive over sin Grund eller lede Vand derfra.

1. 3 pr. Dig. (7—1)

GAIUS *Dagl. Liv el. Gyldne Ord B. 2* Over <alle Slags> Grundeiendom kan <ved Legat> stiftes Brugs- og Nytteret, saaledes at det paalægges Arvingen at give en Anden Brug og Nytte. Ved at give forstaas, at han indsætter Legataren paa Eiendommen og tillader ham at bruge og nyde den. Ogsaa uden Testamente kan man stifte en Brugs- og Nytteret; vil man det, kan man gjøre det ved Aftaler og Stipulationer.

1. 2 § 5 Dig. (45—1)

PAULUS *t. Sabinus B. 12* Naar en Stipulation har en Handling til Indhold f. Ex. naar jeg har stipuleret saaledes: at du eller din Arving ikke vil hindre at jeg har Gang og Drift, og saa een af flere Arvinger hindrer mig deri, hefter ganske vist ogsaa hans Medarvinger i den Anledning, <men kan ved Arvedelingsproces kræve tilbage af ham hvad de har maattet yde.> Dette godkjendes ogsaa af Julian og Pomponius.

1. 38 § 10—12 Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 49* Naar En har stipuleret saaledes: at det skal være ham tilladt at bruge og nyde, angaar den Stipulation ikke hans Arving. 11. Men selv om han ikke har tilføiet »ham«, mener jeg ikke at en Stipulation angaaende Brugs- og Nytteret gaar over til Arvingen, og dette er ogsaa gjældende Ret. 12. Men naar En har stipuleret at det skal være ham og hans Arving tilladt at bruge og nyde, er det et Spørgsmaal om Arvingen kan anlægge Sag ifølge Stipulation. Jeg skulde tro at han kan det, skjønt de to Brugs- og Nytterettigheder er forskellige; thi ogsaa naar man stipulerer at det skal være En selv og Ens Arvinger tilladt at have Gang og Drift, maa vi antage at det Samme gjælder.

1. 11 § 1 Dig. (6—2)

Se S. 226.

1. 25 § 7 Dig. (7—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 18* Naar vi har sagt, at [den der har Brug og Nytte af en Slave, erhverver hvad Slaven] erhverver gennem Brugs- og Nyttehaverens Formue eller ved sit Arbejde, kan der spørges om dette kun gjælder naar Brugs- og Nytteretten er stiftet <ved Legat> eller ogsaa naar den er stiftet <ved Overgivelse eller Stipulation> eller paa en hvilkensomhelst anden Maade. Den rette Opfattelse er Pegasus's, som ogsaa Julian har sluttet sig til i 16de Bog af sine Digester: at der erhverves for enhver Brugs- og Nyttehaver.

1. 32 Dig. (7—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 33* Naar En <overgiver> det eneste Hus han eier eller sit eneste Grundstykke, kan han forbeholde sig personlige Servituter, f. Ex. Brug og Brug og Nytte, men ikke Prædialservituter. Men ogsaa naar han forbeholder sig Ret til Græsning eller Beboelse, er Forbeholdet gyldigt, idet der af mange Eiendomme oppebæres Nytte ved Græsning. Ved Forbehold af Beboelse, være sig paa Tid eller til dens Død der har taget Forbeholdet, antages Brug at være forbeholdt.

1. 1 pr. Dig. (7—4)

ULPIAN *t. Sabinus B. 17* Det er sikkert at ved Standsforringelse tabes ikke blot Brug og Nytte, men ogsaa Søgsmålsret angaaende Brug og Nytte. Det gjør ingen Forskel om Brugen og Nyttens er stiftet civilretligt eller ved Prætors Beskyttelse. Altsaa tabes ogsaa en overgivet Brug og Nytte, og ligesaa en ikke civilretlig stiftet Brug og Nytte af en tiendepligtig Eiendom eller af en Arvefæste-Eiendom, ved Standsforringelse.

1. 10 Dig. (7—9)

PAULUS *t. Ediktet B. 40* Naar jeg ved Legat har tilagt dig Brug og Nytte af en Slave som vi havde i Sameie, vil denne Sikkerhedsstillen [o: Brugs- og Nyttehaverens Kaution] være nødvendig overfor min Arving; thi uagtet han kan anlægge Sag til Sameies Deling for saa vidt Eiendomsretten angaar, vil dog Brugs- og Nytteforholdet, da Brugs- og Nytteretten er din egen, ikke falde ind under Dommerens Kompetence i Sagen om Sameies Deling.

1. 2 Dig. (8—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 17* En af Sameierne af et Hus kan ikke paalægge det en Servitut.

1. 18 Dig. (8—4)

PAULUS *Haandb. B. 1* Det er gjældende Ret at flere Eiere kan paalægge <eller erhverve> Servituter ogsaa uden at afstaa dem [for Retten] samtidig, dog saaledes at de tidligere først træder i Kraft ved den sidste Rets-handel, og at det da gjælder som om alle Eierne havde afstaaet samtidig. Hvis derfor den der først har afstaaet enten er død <eller paa anden Maade er kommet af med sin Part,> og hans Medeiere bagefter afstaar, er det ugyldigt; thi naar den sidste afstaar, antages Servituten ikke at erhverves baglæns, men det betragtes som om alle først da havde afstaaet, naar den sidste afstaar; alt-saa vil atter denne Retshandel være svævende, indtil den nye Sameier afstaar. <Det Samme vil ogsaa gjælde naar en Servitut afstaas til een af flere Eiere, og der der-næst indtræder et af de nævnte Tilfælde med en Med-eiers Person.> Altsaa ogsaa omvendt: dersom noget saa-dant hænder den som ikke har afstaaet, maa alle af-staa paany; thi der er kun eftergivet dem noget [af den strenge Rets Fordring] med Hensyn til det Tids-punkt hvorpaa de kan yde og handle [o: stifte Servi-tuten], saaledes at de ogsaa kan gjøre det til forskellige Tidspunkter, og derfor kan <der> ikke <afstaas til een eller> een afstaa. Det Samme maa ogsaa siges naar En afstaar, en Anden testamenterer Servituter. Hvis nemlig alle Sameiere testamenterer Servituter og deres Arv til-trædes samtidig, kan Legatet siges at være gyldigt; men tiltrædes Arven til forskellige Tider, saa nytter det ikke, at Legatets Erhvervsdag er kommet; thi vel er det an-taget at Levendes Retshandler kan suspenderes, men ikke Afdødes.

1. 4 § 28 [1. 4 § 29 Kr.] Dig. (41—3)

Se S. 245.

1. 10 pr. Dig. (8—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 53*. Naar En ved langvarig Brug og langvarig quasi-Besiddelse har opnaaet Ret til

Vands Ledning, behøver han ikke at bevise noget om ved hvilken Retshandel Rettigheden til Vandet er stiftet, f. Ex. ved Legat eller paa anden Maade, men han har analogisk Søgmaal, saaledes at han blot behøver at bevise at han har udøvet Brugen i saa og saa mange Aar og ikke med Vold, hemmeligen eller paa Anfordring.

1. 3 § 4 Dig. (43—20)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 34* En Vandledning hvis Oprindelse ikke mere erindres betragtes som retmæssig indstiftet.

1. 6 § 1 Dig. (7—1)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 7* Brug- og Nytte kan endvidere stiftes ved Arvedelings- og Sameiedelings-Dom, naar Dommeren tilkjender En Eiendomsretten, en Anden Brugen og Nyttten.

§ 60.

Servituters Ophør.

§ 3 Inst. (2—4)

Brug og Nytte ophører ved Brugs- og Nytttehaverens Død og <ved tvende Standsforringelser, den største og den mellemste,> og ved ikke at benyttes paa den Maade og i den Frist hvorom en Forordning af Os [1. 16 Cod. (3—33)] har givet fuldstændige Regler. Ligeledes ophører Brug og Nytte naar den afstaas af Brugs- og Nytttehaveren til Eiendomsretshaveren (Afstaaelse til Trediemand er nemlig ugyldig); eller omvendt naar Brugs- og Nytttehaveren erhverver Eiendomsret til Tingen, hvilket kaldes *consolidatio*. Yderligere gjælder det, at naar et Hus er fortæret af Ildebrand eller styrtet sammen ved Jordskjælv eller egen Feil, bortfalder Brugs- og Nytteretten, og der skyldes heller ikke Brug og Nytte af Grunden.

1. §§ 2, 3 Dig. (7—4)

ULPIAN *t. Sabinus B. 17* Det antages at Brug og Nytte gaar tabt ved Tingens Forandring; er der f. Ex. testamenteret mig Brug og Nytte af et Hus og Huset styrter sammen eller brænder, bortfalder den uden Tvivl. Mon ogsaa Retten til Grunden? Ja, det staar fuldkommen fast, at naar Huset er brændt, skyldes der hverken Brug og Nytte af Grunden eller af Stenene. Saaledes ogsaa Julian. 3. Naar der er testamenteret Brug og Nytte af en Grund og dernæst opført et Hus paa den, er det givet at Tingen forandres og Brugs- og Nytteretten bortfalder. Dog vil Eierens, dersom han selv har gjort det, kunne rammes af Søgmaal ifølge Testament eller for Svig.

1. 18 Dig. (8—1)

PAULUS *i Note til Papinians Quaestiones XXXI* Ved alle Servituter som ifølge Arvs Tiltrædelse er gaaet til Grunde [ved *confusio*], har man antaget at Svigs-Indsigelsen vil ramme Legataren, dersom han ikke finder sig i at de paalægges paany.

1. 8 pr. Dig. (8—6)

PAULUS *t. Plautius B. 15* Naar jeg har Ret til at lade Tagdryp falde paa din Grund og tilstaar dig Ret til at bygge paa den Grund, mister jeg Retten til at lade Tagdryp falde. Paa samme Maade naar der skyldes mig Veiret over din Gaard og jeg tillader dig at bygge noget paa det Sted over hvilket der skyldes mig Veiret, saa mister jeg min Veiret.

1. 64, 65 pr. Dig. (7—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 51* Naar Brugs- og Nyttehaveren er villig til at opgive sin Brug og Nytte, kan han ikke tvinges til at istandsætte Huset <i de Tilfælde i hvilke denne Byrde paahviler Brugs- og Nyttehaveren.> Men ogsaa naar Brugs- og Nyttehaveren, efter at der er indledet Proces mod ham, er villig til at opgive Brugs- og Nytteretten, maa det antages, at han bør frifindes af Dommeren.

65. POMPONIUS *fra Plautius B. 5* Men naar Brugs- og Nyttehaveren skylder at istandsætte hvad der er for-

ringet ved hans og hans Folks Skyld, bør han ikke frifindes, selv om han er rede til at opgive Brugs- og Nyttet; thi han skylder at gjøre alt hvad en omhyggelig Husbond gjør med sit eget Hus.

I. 10 pr. Dig. (7—8)

Se S. 234.

I. 25 Dig. (7—4)

POMPONIUS *var. lect. B. 11* Det er antaget at Brug og Nytte gaar tabt ved ikke at benyttes, saavel for en bestemt Del som for den heles Vedkommende.

I. 6 Dig. (8—2)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 7* Disse Rettigheder gaar, paa samme Maade som ~~Prædialservituter~~ ^{Prædialservituter}, tabt ved ikke at benyttes i en vis Tid; kun er der den Forskjel, at de ikke uden videre gaar tabt ved ikke at benyttes, men kun naar Naboen samtidig vinder Hævd paa Frihed for Servituten. F. Ex. naar mit Hus har en Servitut paa dit Hus mod at bygge høiere, saa at Lyset tages fra mit Hus, og jeg saa <i den fastsatte Tid> har mine Vinduer tilspigrede eller tilmurede, saa mister jeg kun min Ret, dersom du i dette Tidsrum har dit Hus bygget høiere; foretager du derimod ingen Forandring, bevarer jeg min Servitut. Ligeledes naar der er Servitut paa dit Hus om at have en Bjælke indbygget og jeg tager Bjælken ud, mister jeg kun min Ret, dersom du tilstopper det Hul Bjælken er taget ud af og holder det tilstoppet <i den fastsatte Tid;> foretager du derimod ingen Forandring, bevares min Ret ubeskaaren.

I. 12 Dig. (8—6)

CELSUS *Digest. B. 23* En der i god Tro har kjøbt en Gaard der er en Andens Eiendom, har benyttet en Veirettighed som skyldes Gaarden. I saa Fald bevares Veiretten, ja endog naar han besidder paa Anfordring eller ifølge Eierens Fordrivelse med Magt; thi en Gaard af en vis Beskaffenhed mister ikke sin Ret, naar den

besiddes efter sin Beskaffenhed, og det er ligegyldigt, om den der besidder den saaledes som den er besidder den med Rette eller Urette. *A fortiori* bevares altsaa ogsaa en Vandledningsret, naar Vandet af sig selv har flydt gennem Ledningen. Dette er ogsaa rigtigt antaget af Sabinus, som bemærket af Neratius i fjerde Bog af hans Notitser.

1. 12 § 2 Dig. (7—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 17* Brugs- og Nyttehaveren kan enten selv nyde Udbyttet af Tingen eller overlade eller udleie eller sælge det til en anden at nyde; thi ogsaa den der udleier bruger, og den der sælger bruger. Men ogsaa naar han overlader det paa Anfordring eller skjænker det til en Anden, mener jeg at han bruger og altsaa bevarer Brugen og Nytten, og saaledes har Cassius og Pegasus erklæret, og Pomponius godkjender det i femte Bog efter Sabinus. Jeg bevarer ikke blot Brugen og Nytten naar jeg selv udleier den; ogsaa naar en Anden som Forretningsfører for mig udleier Brugen og Nytten, bevarer jeg Brugen og Nytten (saaledes Julian i 35te Bog). Men naar han nu ikke udleier den, men En bruger og nyder i min Fraværelse og uden mit Vidende som Forretningsfører for mig? Jeg bevarer ikke desto mindre Brugen og Nytten (hvad ogsaa Pomponius i 5te Bog billiger) derved at jeg har erhvervet Søgmaal for uanmodet Forretningsførelse.

1. 5 Dig. (8—6)

PAULUS *t. Ediktet B. 66* En Servitut bevares for os baade gennem en Kompagnon og en Brugs- og Nyttehaver og en godtroende Besidder.

1. 20—24 Dig. (8—6)

SCAEVOLA *Regler B. 1* Servituten bevares ved Udøvelse, naar selve den hvem den skyldes udøver den, eller En der er i hans Besiddelse, eller hans Dagleier, eller Gjest eller Læge, eller En der kommer for at besøge Eieren, eller hans Forpagter eller Brugs- og Nyttehaver,

21. PAULUS *Sentent. B. 5* selv om Brugs- og Nyttehaveren udøver den i sit eget Navn;

22. SCAEVOLA *l. c.* kort sagt, hvo der end udøver Veirettigheden som skyldig,

23. PAULUS *l. c.* hvad enten han gjør det ved at gaa til eller fra vor Gaard,

24. SCAEVOLA *l. c.* selv om han er Besidder i ond Tro, bevares Servituten.

l. 14 pr. Dig. (8—6)

JAVOLENUS *fra Cassius B. 10* Dersom et Sted over hvilket Vei eller Gang eller Drift skyldes bliver spærret af en Oversvømmelse, men kommer istand igjen ved Tilskylning indenfor <den Frist som udkræves til at fortabe Servituten,> indtræder ogsaa Servituten atter i sin forrige Stand. Er derimod <Fristen> udløben, saa at Servituten fortabes, kan Vedkommende tvinges til at forny den.

l. 4 § 28 [§ 29 Kr.] Dig. (41—3)

PAULUS *t. Ediktet B. 54* Det er den rette Anskuelse, at der kan vindes Hævd paa Frihed for Servituter; den Scriboniske Lov har nemlig kun ophævet den Hævd hvorved en Servitut stiftedes, men ikke tillige den som skaffer Frihed ved en Servituts Ophævelse. Har jeg altsaa, medens jeg skyldte dig en Servitut, f. Ex. at jeg ikke maatte bygge høiere, i <den foreskrevne Frist> haft bygget høiere, vil Servituten være ophævet.

l. 32 pr. Dig. (8—2)

JULIAN *Digest. B. 7* Naar Lucius Titius's og Publius Maevius's Huse har en Servitut paa mit Hus, at jeg ikke maa bygge høiere, og jeg af Titius udbeder mig Tilladelse, dog kun paa Anfordring, til at bygge høiere, og har saaledes bygget i <den foreskrevne Frist:> saa faar jeg Hævd paa Frihed overfor Publius Maevius; thi der skyldes ikke Titius og Maevius een Servitut, men to. Til Bevis herpaa tjener, at hvis den ene af dem havde eftergivet mig Servituten, vilde jeg kun befries overfor ham, men ligefuldt skyldte den anden Servituten,

I. 13 Cod. (3—34)

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes Ligesom Vi ikke har tilladt, at Brugs- og Nytteretten, der tidligere fortabtes ved ikke at udøves i to Aar overfor fast Eiendom, i eet Aar overfor rørlige eller sig bevægende Ting, var underkastet en saa hurtig Forældelse, men har givet ogsaa den en Frist af 10 eller 20 Aar, saaledes har Vi ogsaa forment at det bør gjælde overfor andre Servituter, at alle Servituter gaar tabt ved ikke at benyttes, ikke i Løbet af to Aar (idet de jo udelukkende hefter ved fast Eiendom), men i 10 Aar overfor Nærværende, og efter 20 Aars Forløb overfor Fraværende, saaledes at Forholdet er eens i alle saadanne Tilfælde med fuldstændig Ophævelse af alle Forskjelle. (A. 531)

I. 32 § 1 Dig. (8—2)

Se S. 149.

§ 61.

Servituters Retsbeskyttelse.

I. 2 pr. Dig. (8—5)

Se S. 214.

I. 2 § 1 Dig. (8—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 17* Dette <confessoriske> tinglige Søgmaal staar ikke aabent for nogen anden end Eiendommens Eier; <thi ingen kan vindicere en Servitut uden den der har Eiendomsret til den Naboeiendom som Servituten paastaas at skyldes.>

I. 16 Dig. (8—1)

JULIAN *Digest. B. 49* Det er ikke ubilligt at der gives den der har faaet en Eiendom i Pant analogisk Servitut-Søgmaal, ligesom der maa gives ham analogisk Vindications-Søgmaal af selve Eiendommen. Det Samme maa ogsaa gjælde om den hvem en tiendepligtig Gaard tilhører [ø: den der har Emphyteusis].

I. 5 § 1 Dig. (7—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 17* Det er et Spørgsmaal, om Brugs- og Nyttehaveren kun har tingligt Søgmaal imod

Eieren eller ogsaa mod en hvilkensomhelst Besidder. Herom siger Julian i 17de Bog af sine Digester, at dette Søgmaal staar ham aabent imod en hvilkensomhelst Besidder; thi ogsaa naar der skyldes en Eiendom i Brug og Nytte en Servitut, maa Brugs- og Nyttehaveren gjøre, ikke Servituten, men Brugs- og Nytteretten til den gjældende imod Naboeiendommens Eier.

1. 4 § 3 Dig. (8—5)

ULPIAN *smstds* Naar en Eiendom, som en Veirettighed skyldes, eies af Flere, tilkommer der hver enkelt af dem Søgmaal fuldt ud; saaledes ogsaa Pomponius i 41de Bog. Men i Vurderingen vil kun Interessen indgaa, nemlig Sagsøgerens Interesse. <Om selve Retsspørgsmaalet kan altsaa hver enkelt anlægge Sag, og naar han vinder den vil det ogsaa gavne de andre; men Vurderingen maa indskrænkes til hans Interesse, skjønt Servituten ikke kan erhverves ved Een alene.>

1. 10 § 1 Dig. (8—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 53.* <Dette Søgmaal> [o: Søgmaal grundet paa langvarig Besiddelse af en Vandledning, se ovenfor S. 224] kan reises ikke alene mod den paa hvis Grund Vandet fremkommer eller over hvis Eiendom det ledes, men mod alle og enhver som forhindrer os i at lede Vandet, i Lighed med hvad der gjælder om andre Servituter. <Det gjælder alment, at hvo der end forhindrer mig i at lede Vand, kan jeg anlægge Sag mod ham med dette Søgmaal.>

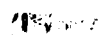
1. 6 Dig. (6—7)

PAULUS *t. Ediktet B. 21* Den mod hvem der er reist Sag angaaende Brug og Nytte, maa frifindes, dersom han har ophørt at besidde uden Svig; har han derimod frivillig tilbudt sig til Proces og ladet Søgmaalet angaaende Brugen og Nytten reise mod sig som om han var Besidder, maa han domfældes.

1. 7 Dig. (8—5)

PAULUS *smstds* Resultatet af disse Søgmaal [o: S. angaaende en Servitut om at finde sig i at Ens Væg støtter Naboeiendommens] er, at efter Dommerens Skjøn

enten Tingen selv eller en Sikkerhed ydes den Vindende. »Tingen selv« vil sige, at Dommeren paalægger Modparten at rette Feilen ved Væggen og sætte den i forsvarelig Stand. »Sikkerhed« vil sige, at han paalægger ham at stille Sikkerhed for Væggens Istandsættelse og for at hverken han eller hans Arvinger vil forhindre at der bygges høiere og er bygget høiere; og stiller han Sikkerhed, bliver han at frifinde. Dersom han derimod hverken yder Tingen eller Sikkerheden, maa han domfældes til at betale saa meget som Sagsøgeren edelig erklærer at Processens Gjenstand er ham værd.

l. 11 § 1 Dig. (6—2)

Se S. 226.

§ 62

Emphyteusis og Superficies.

l. 1 pr., § 1; l. 2 Dig. (6—3)

PAULUS *t. Ediktet B. 21* Nogle kommunale Eiendomme kaldes afgiftspligtige (*vectigales*), andre ikke. Afgiftspligtige kaldes saadanne som bortforpagtes paa ubegrændset Tid, d. v. s. paa det Vilkaar at saalænge Afgiften (*vectigal*) for dem betales, kan de hverken fratages selve Forpagterne eller deres Successorer; ikke afgiftspligtige er saadanne der bortforpagtes paa lignende Maade som vi i private Forhold pleier at bortforpagte vore Eiendomme. 1. De der har forpagtet en Eiendom af en Kommune paa ubegrændset Tid, bliver ganske vist ikke dens Eiere, men det er dog vedtaget at der staar dem tingligt Søgmaal aabent overfor en hvilken som helst Besidder, og ogsaa overfor selve Kommunen,

2. ULPIAN *t. Sabinus B. 17* dog kun naar de betaler Afgiften.

l. 25 § 1 Dig. (22—1)

Se S. 163.

I. 1 pr. Dig. (7—4)

Se S. 239.

I. 16 § 2 Dig. (13—7)

PAULUS *t. Ediktet B. 29* Ogsaa en afgiftspligtig Eien-
dom kan gives i Pant; <og ligesaa en superficiær Eien-
dom, fordi der nutildags gives Superficiarer analogisk
Søgsmaal.>

§ 3 Inst. (3—24)

Kjøb og Salg paa den ene Side, Leiemaal paa den
anden Side antages at have saa nært indbyrdes Slægt-
skab, at det i visse Tilfælde kan være et Spørgsmaal
om der indgaas et Kjøb og Salg eller et Leiemaal. Saa-
ledes med Hensyn til Grundeiendomme der overdrages
til Nydelse paa ubegrændset Tid, d. v. s. saaledes at
saalænge Renten eller Afgiften af dem betales til Eieren,
kan de hverken fratages Forpagteren eller hans Arving
eller den til hvem Forpagteren eller hans Arving har
solgt eller skjænket Eiendommen eller givet den i Med-
gift eller paa anden Maade afhændet den. <Men efter-
som der hos de Gamle var Tvivl om en saadan Kon-
trakts Væsen, og den af Nogle antoges for et Leiemaal,
af Andre for et Salg, er den Zenoniske Lov [I. 1 Cod.
(4—66)] givet, som bestemmer, at Emphyteusis-Kontrak-
ten har en særlig Natur og hverken henhører under
Leiemaal eller Salg, men beror paa sine egne Bestem-
melser, og hvis der er aftalt noget, gælder dette som om
det fulgte af en saadan Kontrakts Væsen, men er der
ikke aftalt noget om Risiko for Tingen, paahviler Risikoen
Eieren dersom hele Tingen gaar tilgrunde, men Emphy-
teuten dersom den delvis gaar tilgrunde. Dette er nu
gjældende Ret.>

I. 16 Dig. (8—1)

Se S. 246.

I. 12 § 2 Dig. (6—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 19* Overfor tiendepligtige Eiendomme og andre Eiendomme hvorpaa der ikke kan vindes Hævd staar Publicius's Søgmaal mig aabent, <naar f. Ex. Tingen er overdraget mig i god Tro.>

I. 15 § 1 Dig. (2—8)

MACER *om Appel B. 1* Som Besidder maa den betragtes, der paa Landet eller i Byen besidder fast Eiendom enten helt eller delvis. Men ogsaa den der besidder en tiendepligtig Eiendom, <ø: en emphyteutisk,> betragtes som Besidder. Ligeledes maa den, der kun har den blotte Eiendomsret betragtes som Besidder. Derimod er den der kun har Brug og Nytte ikke Besidder, som bemærket af Ulpian.

I. 1 § 3 Dig. (43—18)

ULPIAN *t. Ediktet B. 70* Naar Prætor siger: »naar der forlanges Søgmaal i Anledning af *superficies*, vil jeg tilstaa det efter Sagens Omstændigheder«, maa dette forstaas saaledes, at dersom En har leiet *superficies* paa Tid, vil der negtes ham tingligt Søgmaal. <Dog vil der efter Omstændighederne tilstaaes den tingligt Søgmaal, der har leiet *superficies* for lang Tid.>

I. 73 § 1, I. 74, 75 Dig. (6—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 17* Superficiaren,

74. PAULUS *t. Ediktet B. 21* d. v. s. den som paa Andenmands Grund har *superficies* mod at udrede en bestemt Afgift,

75. ULPIAN *t. Ediktet B. 16¹⁾* lover Prætor tingligt Søgmaal efter Sagens Omstændigheder.

I. 2 Dig. (43—18)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 25* Et superficiært Hus kalder vi et saadant som er bygget paa leiet Grund; Eiendomsretten til et saadant tilhører baade efter Civil- og Naturret den der eier Grunden.

¹⁾ Bør sikkert hedde: 17.

1. 49 Dig. (50—16)

ULPIAN *t. Ediktet B. 59* Udtrykket »bona« (Goder) er dels naturligt, dels juridisk. I naturlig Forstand bruges *bona* som afledt af *beare*, ɔ: at gjøre *beatus*; *beare* er at gavne¹). Det maa mærkes, at til vore Goder henregnes ikke blot de Ting som hører til vor Eiendom, men ogsaa Ting som i god Tro besiddes af os <eller er superficiære.> Ligeledes maa til Goder henregnes Rettigheder der beror paa Søgmaal, Sagsanlæg og Retsfølgning; thi alt dette antages at henhøre til Goder.

1. 1 § 7 Dig. (43—18)

ULPIAN *t. Ediktet B. 70* Det maa mærkes at *superficies* ogsaa kan overgives, ligesom den baade kan testamenteres og skjenkes bort.

1. 1 § 9 Dig. (43—18)

ULPIAN *smstds* Ogsaa Servituter kan stiftes ifølge prætorisk Ret, og kan ligeledes, i Analogi med dem der er oprettede ifølge Civilret, søges ved analogiske Søgmaal. Ogsaa et analogisk Interdikt staar aabent med Hensyn til saadanne.

§ 63.

Panteret. Historisk Udvikling. Begreb.

Gaius II §§ 59, 60

Endnu af andre Grunde kan En med sit Vidende vinde Hævd paa Andenmands Ting; thi den der har manciperet eller for Retten afstaaet en Ting til en Anden paa Tro og Love, han kan, dersom han selv bliver Besidder af Tingen, vinde Hævd paa den, og vel at mærke i Løbet af eet Aar, selv om den er fast Eie. Denne Form af Hævd kaldes Tilbagehævd (*usureceptio*), idet vi ved Hævd faar tilbage (*recipimus*) hvad vi een Gang har haft. 60. En Kontrakt paa Tro og Love indgaas enten med en Kreditor ved Panteretsforhold eller med

²) Denne Etymologi er sikkert urigtig.

en Ven, for at vore Ting kan være i større Sikkerhed hos ham. Forsaavidt nu en Kontrakt paa Tro og Love er indgaaet med en Ven, staar under alle Omstændigheder Tilbagehævd aaben; er den derimod indgaaet med en Kreditor, staar under alle Omstændigheder Tilbagehævd aaben, naar Pengene er betalte; er de derimod endnu ikke betalte, staar den kun aaben, naar Debitor hverken har leiet Tingen af Kreditor eller anmodet ham om at maatte besidde den paa Anfordring; i dette Tilfælde staar kun lucrativ Hævd aaben.

§ 3 Inst. (4—15)

Der tillægges Besidderen af et Dødsbo et Interdikt til Opnaaelse af Besiddelse, som kaldes *quorum bonorum*, og dets Virkning og Betydning er, at hvad nogen som Arving eller som Besidder besidder af det Bo hvis Besiddelse er givet en Anden, det skal han udlevere til den hvem Boets Besiddelse er givet. »Som Arving« antages den at besidde, som tror at være Arving; »som Besidder« besidder den, som uden Ret besidder en Ting af en Arv eller en hel Arv med Vidende om at denne ikke tilhører ham. Interdiktet kaldes et Interdikt til Opnaaelse af Besiddelse, fordi det kun er anvendeligt for den der nu først prøver at opnaa Besiddelse af en Ting; hvis altsaa En har opnaaet Besiddelse og bagefter mistet den, er dette Interdikt uanvendeligt for ham. Ogsaa det Interdikt som kaldes *Salvianum* er indrettet til Opnaaelse af Besiddelse, og det anvender Eieren af en Gaard overfor en Forpagters Ting, som denne har aftalt skal være til Pant for Afgiften af Gaarden.

§ 7 Inst. (4—6)

Ogsaa det Serviske og quasi-Serviske Søgmaal, hvilket sidste ogsaa kaldes det hypothekariske, beror alene paa Prætors Jurisdiktion. Det Serviske anvender man ved Proces om en Forpagters Ting, som hefter som Pant for Afgiften af Gaarden; med det quasi-Serviske gjør Kreditorer Paastand paa Panter og Hypotheker. Mellem Pant og Hypothek er der ingen Forskjel, forsaavidt angaar det hypothekariske Søgmaal; thi enhver Ting,

om hvilken det er aftalt mellem Kreditor og Debitor at den skal være pantsat for Gjælden, indbefattes under begge disse Benævnelser. Men i andre Henseender er der Forskjel; thi under Benævnelsen Pant indbefattes efter egentlig Sprogbrug den Ting, som tillige overgives til Kreditor, især dersom den er rørlig; den Ting derimod, som hefter uden Overgivelse ifølge blot Overenskomst, indbefatter vi i egentlig Sprogbrug under Benævnelsen Hypothek.

l. 74 [73 Kr.] Dig. (47—2)

JAVOLENUS *fra Cassius B. 15* Naar den som har faaet en Ting i Pant sælger den uden at der er aftalt Noget om Salg af Pantet, eller gjør det før Fristen for Salg i Tilfælde af at Gjælden ikke betales er inde, gjør han sig skyldig i Tyveri.

l. 4 Dig. (13—7)

ULPIAN *t. Sabinus B. 41* Naar der er truffet Aftale om Salg af et Pant enten fra Begyndelsen af eller senere, er ikke blot Salget gyldigt, men Køberen faar strax Eiendomsret til Tingen. Men selv om der ikke er truffet Aftale om Salg af Pantet, er det dog gjældende Ret at det er tilladt at sælge det, naar det blot ikke er aftalt at det ikke skal være tilladt. Naar det derimod er aftalt at det ikke skal kunne sælges, gjør Kreditor sig skyldig i Tyveri overfor Debitor ved at sælge det, <med mindre han tre Gange har varslet at han skal betale og Debitor dog har undladt det.>

l. 30 Dig. (9—4)

GAIUS *t. Prætor urb.s Edikt, Afsn. om uskeet Skade* Ved Søgmaal til Erstatning for Skade [forvoldet af Slaver el. lign.] gaar i god Tro Fraværendes Ret ikke tabt, men naar de kommer tilbage, gives der dem efter Billighed Leilighed til at gjøre den gjældende, hvad enten de er Eiere eller har en Rettighed over Tingen, f. Ex. som Panthaver eller Brugs- og Nyttehaver.

I. 43 Dig. (46—3)

Se S. 280.

I. 13 pr. Dig. (12—6)

Se S. 16.

I. 61 [59 Kr.] pr. Dig. (36—1)

PAULUS *Quæst. B. 4* En Pante-Debitor har indsat sin Kreditor til Arving og bedet ham overgive Arven til hans <5: Testators> Datter. Da han ikke vilde tiltræde Arven fordi den forekom ham usolid, tvinges han dertil ved en Befaling af Prætor, tiltræder den og overgiver den; da han ikke fandt nogen Kjøber til Pantet, begjærede han Tilladelse til at besidde det med Eiendomsret. Jeg svarede: ved Tiltrædelsen af en Arv hæves ganske vist et Obligationsforhold ved Forening i samme Person; men det maa undersøges, om ogsaa Pantet er frigjort ved Ophævelse af det naturlige Obligationsforhold. Vi maa her betragte Retsvirkningen saavel for det Tilfælde at Kreditor som Sagsøger og tillige som Arving besidder Tingen, som for det Tilfælde at han ikke besidder den. Besidder han den, kan han ikke rammes af noget Søgsmaal fra Fideikommissærens Side, hverken af Pante-kontraktssøgsmaal, eftersom dette hører til Arven, ei heller kan Pantet rettelig søges som Fideikommis paa Grund af manglende Udlevering (hvilket vilde være Tilfældet dersom Panteforholdet ikke var kommet imellem); thi han besidder Tingen som om han var Panthaver. Men ogsaa hvis Fideikommissæren besidder Tingen, vil det Serviske Søgsmaal være anvendeligt; thi det er sandt at Pengene ikke er betalte, saaledes som vi siger, naar denne Søgsmalsret er fortabt paa Grund af en Indsigelse. Altsaa foreligger der ikke blot en Tilbageholdelsesret, men ogsaa et Panterets-Søgsmaal, og Pantet kan ikke søges tilbage som frigjort. Der bliver altsaa paa Grund af Panteretten et naturligt Obligationsforhold tilbage. Noget andet er, at jeg vilde tro at han fra først af ikke burde have været tvunget til at tiltræde Arven, med mindre der iforvejen var stillet Sikkerhed for hans Skadeløsholdelse eller Gjælden var betalt; thi ogsaa naar en Arving er betænkelig med Hensyn til at gaa glip af en Fordel, f. Ex. naar han har modtaget et Legat paa

Betingelse af at han ikke blev Arving, har man et Responsum for at han ikke bør tvinges til at tiltræde Arven med mindre Legatet tilsikres ham. Her kunde man ganske vist sige at Arvingen heller ikke bør tvinges til at tiltræde, fordi det paa en Maade er mod Testators Villie, der ved at tillægge sin Arving et Legat paa Betingelse af at han ikke tiltræder Arven, har gjort Tiltrædelsen afhængig af hans egen Villie; <men medens Testator kun har tillagt ham een af Delene, tilstaar vi ham dem begge.>

Mettius Rufus's Bekjendtgjørelse om Grundbøger.

Bruns Fontes I 73

M. Mettius Rufus, Statholder over Ægypten, bekjendtgjør: Claudius Areus, Strateg i Oxyrynchos, har meddelt mig at hverken de private eller de offentlige Sager forvaltes tilbørligt, fordi Protokollerne i Grundbogsarchivet ikke holdes i Orden paa den Maade de skulde, skjønt det ofte er forordnet af mine Forgjængere i Statholderskabet at de skulde behørig berigtiges, hvilket ikke lader sig ordentlig gjøre dersom der ikke gjøres Indførsler fra først af. Jeg paalægger derfor alle Grundejere inden 6 Maaneder at gjøre Anmeldelse om deres Grundeiendom til Grundbogsarchivet, og ligesaa Kreditorerne om de Panter de har og andre om enhver Rettighed de maatte have, og de skal i Anmeldelsen gjøre Rede for, hvorfra Besiddelsen af hvad de har inde er tilfaldet hver især af dem. Ogsaa Kvinder skal til deres Mænds Opgivelser gjøre Tilføielse, for saa vidt der ifølge nogen stadig Retsordning besiddes Eiendom af dem, og ligesaa Børn af Forældre der har Brugsret ifølge offentlige Dokumenter, saaledes at Eiendomsretten efter deres Død er forbeholdt deres Børn, for at ikke de der indgaar Retshandler med dem skal forfordeles paa Grund af Uvidenhed. Jeg advarer ogsaa dem der opsætter Kontrakter og Notarerne mod at afslutte nogen Retshandel uden Besked fra Grundbogskontoret, idet de maa vide at saadant ikke nytter; iøvrigt vil de selv som handlende mod Paalæg faa deres fortjente Straf. For saa vidt der i Archivet er Anmeldelser fra tidligere Tid, skal de opbevares med al Omhu, og ligesaa Protokollerne, for

at man, hvis der senere bliver reist Undersøgelse mod Personer der har gjort urigtig Anmeldelse, kan overbevise dem af dem. For at endvidere Brugen af Protokollerne kan bevares paalidelig og for bestandig, saa at der ikke atter skal behøves Anmeldelse, paalægger jeg Archivarerne med fire Aars Mellemrum at forny Protokollerne, saaledes at den sidste Indførsel under hvert Navn overføres til de nye Protokoller, efter Sogn og efter Art. I Domitians 9de Aar (89), i Maaneden Domitian (Oktober).

§ 64.

Panterets Stiftelse og Gjenstand.

1. 4 Dig. (20—1)

GAIUS *om Hypothek-Formlen* Et Hypothek oprettes ved en Aftale, naar En aftaler at hans Ting paa Grund af en eller anden Forpligtelse skal være pantsat som Hypothek; og det er ligegyldigt med hvilke Ord det sker, ligesom ogsaa ved de Obligationsforhold der stiftes ved Overenskomst alene. Ogsaa naar man uden skriftlig Aftale er blevet enig om at en Ting skal være til Hypothek <og det kan bevises,> vil altsaa den Ting hvorm Parterne er blevne enige være pantsat. Der oprettes nemlig skriftlige Kontrakter om disse Ting, for at den stedfundne Retshandel ved dem lettere kan bevises; men ogsaa uden dem er Retshandelen gyldig, <dersom den lader sig bevise;> ligesom ogsaa et Ægteskab, <selvom Bevidnelsen ikke er optaget skriftlig.>

1. 5 pr. Dig. (20—1)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Man maa mærke at Ting kan gives i Hypothek for en hvilken som helst Forpligtelse, være sig at der indgaas Kjøb og Salg eller Leiemaal eller Mandat, og hvad enten Forpligtelsen er

ren eller paa Tid eller under Betingelse, og hvad enten den beror paa en samtidig stiftet Kontrakt eller gaar forud; endvidere ikke blot for Betaling af hele Pengesummen, men ogsaa for en Del af den; og saavel for en civilretlig som for en prætorisk eller blot naturlig Forpligtelse. Men ved en betinget Forpligtelse pantsættes Tingen kun dersom Betingelsen opfyldes.

l. 13 pr. Dig. (12—6)

Se S. 16.

l. 12 § 2 Dig. (20—4)

Se S. 103.

l. 1 § 1 Dig. (20—4)

PAPINIAN *Quæst. B. 8* Anderledes er Forholdet, naar En har modtaget et Pant for et Beløb som han senere skal udbetale inden en vis Frist, og Tingen saa f. Ex. gives en Anden i Pant førend den første betaler.

l. 9 pr. Dig. (20—4)

AFRICANUS *Quæst. B. 8* En som havde forpagtet en Badeanstalt fra førstkommende 1ste Juli, havde aftalt at Slaven Eros skulde tjene Bortforpagteren til Pant, indtil Afgifterne blev betalt; Samme satte før 1ste Juli samme Eros i Pant til en Anden for et Pengelaan. Da Africanus blev adspurgt, om Prætor burde beskytte Bortforpagteren mod denne Panthaver, der gjorde Paastand paa Eros, svarede han Ja; thi skjønt Slaven var givet i Pant paa en Tid, da der endnu ikke skyldtes Noget for Leiemaalet, maatte dog Bortforpagteren gaa forud, fordi Eros allerede dengang havde begyndt at være i saadant Forhold, at Panteretten til ham ikke kunde ophæves mod Bortforpagterens Villie.

l. 11 pr. Dig. (20—4)

GAIUS *om Hypothek-Formlen* Den gaar forud i et Pant, som først har udlaant Pengene <og faaet Hypothek,> selvom det forud var aftalt med en Anden, at Tingen skal tjene ham til Pant, hvis Pantsætteren faar Pengene af ham, <og selvom han har faaet dem bagefter af ham;> thi han kunde jo, selv om saadan Aftale forud er truffet, lade være med at modtage Pengene af ham.

1. 18 Dig. (20—4)

SCAEVOLA *Respons. B 1* L. Titius har udlaant Penge paa Rente mod Pant, og Maevius har laant samme Pant sætter Penge paa det samme Pant; jeg spørger, om Titius i saa Fald gaar forud ikke for Kapitalens og de Renter Vedkommende, som er løbet paa før Maevius udlaante sine Penge, men ogsaa for de senere paaløbne? Han svarede, at L. Titius gaar forud med Hensyn til alt hvad der skyldes ham.

1. 32 Dig. (46—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 76* Indsigelse hentet fra Hovedskyldnerens Person <og dennes andre Fordele> kan staa Kautiønisten <og andre Medforpligtede> aaben ogsaa mod Hovedskyldnerens Villie.

1. 11 § 3 Dig. (13—7)

ULPIAN *t. Ediktet B. 28* Naar et Pant hefter alene for en Kapital eller for Renter, er Pantekontraktssøgmaal tilstedeligt naar det hvorfor det er pantsat er betalt. <Men hvad enten Renter er optagne i Stipulationen eller ikke, naar blot Pantet ogsaa er pantsat for dem, er Pantekontraktssøgmaal udelukket saalænge der skyldes noget af dem. Anderledes er Forholdet med Renter som En har lovet udover den lovlige Rentefod; thi saadanne er fuldstændig utilladelige.>

1. 5 § 2 Dig. (20—1)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Man kan give Pant dels for sin egen Forpligtelse, dels for en Andens.

1. 2 Dig. (20—3)

GAIUS *om Hypothek-Formlen* Naar en Anden har givet et Hypothek for en Kvinde der har paataget sig en Forpligtelse for en Anden, eller for en Søn i Afhængighed hvem et Laan er givet mod Senatsbeslutningen [*S. C. Macedonianum*, se § 94,I], spørges der om Saadanne beskyttes. Med Hensyn til den der har pantsat sin Ting for en Kvinde vil det lettere kunne hævdes at han beskyttes, ligesom der tilstaas Kautiønist for en saadan Kvinde samme Indsigelse. Men ogsaa med Hensyn til den der har pantsat sin Ting for en Søn

i Afhængighed, maa det Samme siges som afhandles med Hensyn til hans Kautionist.

1. 9 § 3 Dig. (14—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 29* Man beskytter ikke blot en Søn i Afhængighed og hans Fader, men ogsaa hans Stipulationskautionist og hans Mandatskautionist, <som selv har Regres ifølge Mandat,> med mindre de da er traadt til i den Hensigt at skjænke; <thi da de i dette Tilfælde ikke har nogen Regres, vil Senatsbeslutningen ikke komme til Anvendelse.> Men ogsaa naar de ikke er traadt til i den Hensigt at skjænke, men dog med Faderens Samtykke, antages hele Kontrakten at være godkjendt af Faderen.

1. 8 § 5 Dig. (13—7)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 35* Naar et Pant ifølge Overenskomst kan sælges, kan det sælges ikke blot paa Grund af Ikke-Betaling af Kapitalen, men ogsaa af <den øvrige Skyld, f. Ex.> Renterne <og hvad der er bekostet paa det.>

1. 16 § 2 Dig. (13—7)

Se S. 249.

1. 34 § 2 Dig. (20—1)

SCAEVOLA *Digest. B. 27* En Kreditor har af Debitor modtaget i Pant alt hvad han eier eller eiendes vorder; der spurgtes, om ikke Pengestykker, som samme Debitor har faaet til Laans af en Anden, da de jo er kommet i hans Eie, dermed er undergivne Kreditors Panteret. Han svarede at det var de.

1. 16 § 7 Dig. (20—1)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Andenmands Ting kan rettelig pantsættes under den Betingelse: »dersom den bliver Debitors Eiendom«.

1. 7 Cod. (8—17 [8—18 Kr.])

Keiserne Diocletian og Maximian til Julianus Naar de samme Panter er givne til flere Kreditorer paa for-

skjellige Tider, gaar ganske vist de første forud; men desuagtet erklæres det med Retsautoritet, at den, for hvis Penge der bevises at være kjøbt en Eiendom som det udtrykkelig straks blev aftalt skulde være ham til Pant, skal gaa forud for alle. (A. 293)

l. 7 § 1 Dig. (20—4)

ULPIAN *Disputat. B. 3* Naar jeg har pantsat til dig hvad jeg maatte faa til Eie og til Titius specielt et Grundstykke, dersom det kommer i mit Eie, og jeg derpaa erhverver Eiendomsret til det, mener Marcellus at begge Kreditorer konkurrerer i Pantet; det gjør nemlig ikke meget til Sagen at Debitor har udredet Betalingen af sin egen Formue, eftersom jo en Ting der er kjøbt for pantsatte Penge ikke er pantsat alene af den Grund at Pengene var pantsatte.

l. 1 pr. Dig. (20—1)

PAPINIAN *Respons. B. 11* En generel Overenkomst med Hensyn til Pant i hvad En eier eller eiendes vorder er ifølge Skik og Brug gyldig; men naar Overenkomst er truffet med Hensyn til en bestemt, Andenmand tilhørende Ting, som ikke skyldes den der gav Pant i den, men hvorover Debitor først senere har erhvervet Eiendomsret, vil der vanskeligere gives en Kreditor, som ikke var uvidende om at Pantet var Andenmands Eie, analogisk Søgmaal; derimod vil han lettere faa Tilbageholdelsesret som Besidder.

l. 11 § 3 Dig. (20—4)

GAIUS *om Hypothek-Formlen* Naar det er aftalt om en fremtidig Ting at den skal tjene til Hypothek, f. Ex. om en Slave der først skal fødes, bliver der at spørge om Slavinden paa Aftalens Tid hørte til Debtors Formue; og paa samme Maade spørges der med Hensyn til Frugter, naar det er aftalt at de skal tjene til Pant, om Gaarden eller Brugsretten til den tilhørte Debitor paa Aftalens Tid.

1. 9 § 1 Dig. (20—1)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 9* Hvad der kan være Gjenstand for Kjøb og Salg, kan ogsaa være Gjenstand for Pantsættelse.

1. 29 § 2 Dig. (20—1)

PAULUS *Respons. B. 5* Et Hus, der var pantsat, er brændt, og L. Titius har købt Grunden og bebygget den; der reistes Spørgsmaal om Panteretten. Paulus svarede, at Pantfølgelsesretten vedblev at bestaa og at saaledes det Paastaaende maatte antages at være gaaet op i Grundens Retsstilling, <d. v. s. med Panteretten; men at godtroende Besiddere ikke kunde tvinges af Pantlæverne til at udlevere Bygningen, med mindre de fik de til Opførelsen anvendte Bekostninger erstattet, forsaavidt Tingene var blevet mere værd.>

1. 16 pr. Dig. (20—1)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Naar en Gaard er givet i Hypothek og dernæst bleven større ved Tilskyning, hefter den hele.

1. 3 Cod. (8—14 [8—15 Kr.])

En Del af et Reskript af Keiser Alexander Uagtet Frugter af pantsatte Grundeendomme, selv om det ikke udtrykkelig er angivet, antages ligeledes at være pantsatte ifølge stiltiende Overenskomst, har dog ingen Retskyndig antaget at Grundeendom, der kjøbes for Frugternes Værdi, kommer i samme Forhold. (A. 223)

1. 29 § 1 Dig. 20—1)

PAULUS *Respons. B. 5* Naar Slaver er pantsatte, maa ogsaa deres Afkom være i samme Retsforhold. <Naar vi har sagt at Afkommet hefter, hvad enten der er truffet særlig Aftale derom eller ikke, gjælder det dog kun forsaavidt Eiendomsretten over dem er tilfaldet den der har pantsat eller hans Arving; har derimod Slaverne født hos en anden Eier, hefter Afkommet ikke.>

1. 11 § 2 Dig. (2—4)

GAIUS *om Hypothek-Formlen* Naar en Forpagter har aftalt, at hvad der indførtes eller indbragtes eller

fødtes paa Gaarden skulde være pantsat, og saa har givet en Anden Hypothek i en Ting førend han indførte den og først derpaa har indført den paa Gaarden, saa gaar den forud, der har faaet specielt Pant uden Betingelse, fordi den Første ikke faar Pant i Tingen ved Aftalen, men ved Tingens Indførelse, som er indtraadt senere.

l. 6 og 7 Dig. (20—1)

Se S. 268.

§ 65.

Panterettens Indhold i Almindelighed.

l. 14 pr. Dig. (20—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 73* Man har spurgt om det, naar Betalingsdagen endnu ikke er kommet, burde tillades ogsaa i Mellemtiden at gjøre Panteretssøgmaal gjældende. Jeg mener at der bør gives Tilladelse til at gjøre Panteretssøgmaal gjældende <da det er i min Interesse;> og saaledes ogsaa Celsus.

l. 55 [54 Kr.] pr. Dig. (47—2)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 13* Naar en Kreditor bruger sit Pant, gjør han sig skyldig i Tyveri.

l. 8 Dig. (20—2)

PAULUS *Sentent. B. 2* Naar Debitor har rentefri Brug af Laanet, kan Kreditor af Frugterne af den til ham pantsatte Ting tilbageholde Renter indenfor den <lovlige> Grændse.

l. 4 Dig. (13—7)

Se S. 253.

l. 4 Dig. (20—5)

PAPINIAN *Respons. B. 11* Naar Fristen for Betaling af et Laan forlænges ifølge Overenskomst, antages det at være aftalt, at Retten til at sælge Pantet ikke maa udøves forinden,

1. 3 § 1 Cod. (8—33 [8—34 Kr.])

Keiser Justinian til Gardechefen Demosthenes Vi forordner derfor, at naar En har pantsat en Ting til sin Kreditor, skal, dersom der i Overenskomsten er vedtaget noget om, paa hvilken Maade Pantet skal sælges, hvad der er aftalt mellem Kreditor og Debitor iagttages saavel hvad Tidspunktet som hvad andre aftalte Bestemmelser angaar. Er der derimod ikke truffet nogen Overenskomst, skal det staa Laangiveren frit for efter Meddelelse til Laantageren eller Retskjendelse at sælge Tingen efter to Aars Forløb fra det Tidspunkt at regne, da vidnefast Meddelelse er afsendt eller Kjendelse afsagt. (A. 536)

1. 8 Cod. (8—27) [8—28 Kr.]

Keiser Gordian til Maximus Hvis du har tilbudt din Kreditor Pengene førend den pantsatte Eiendom blev solgt, og, da han ikke vilde modtage dem, har taget Vidner derpaa og deponeret Pengene og disse endnu er i samme Tilstand, er Salget af Pantet ugyldigt. Har han derimod udøvet sin Salgsret førend du tilbød ham Pengene, kan den retlig bestaaende Tilstand ikke omstødes. (A. 239)

1. 4 Cod. (8—27 [8—28 Kr.])

Keiser Alexander til Crescens Naar en Kreditor stiller <Hypotheker eller> et Pant til Salg, bør han, dersom han handler i god Tro, meddele Debitor det, og naar det er muligt, give ham vidnefast Erklæring derom. Kan du altsaa bevise at der er begaaet noget Svigagtigt med Hensyn til Salget af den pantsatte Gaard, saa maa du henvende dig til den under hvis Jurisdiktion Sagen hører, for at faa anlagt det Søgmaal som staar aabent i den Anledning. (A. 225)

1. 10 Dig. (18—2)

JULIAN Digest. B. 13 Antaget, at Kreditor har solgt Pantet under Forbehold af bedre Bud, saa kan han ikke antages at handle paa Tro og Love, dersom han ikke

modtager et bedre Bud. Dog er at bemærke, at dersom en insolvent Kjøber har meldt sig alene i den Hensigt at forhindre Salget, kan Kreditor uden Risiko tilstaa den tidligere Kjøber Pantet.

1. 4 Cod. (8—29 [8—30 Kr.])

Keiser Gordian til Eudemus Da du paastaar at Salget af den pantsatte Eiendom er foretaget af Panthaveren imod Tro og Love, idet han ikke har iagttaget hvad der regelmæssig pleier at ske ved Salg af Panter, maa du henvende dig til Provinsens Statholder og forfølge din Ret med et Søgmaal, der staar dig aabent ikke blot overfor Kreditor, men ogsaa overfor Besidderen, hvis du kan bevise at han har været meddelagtig med Kreditor i svigagtigt Forhold, saaledes at hvad der bevislig er foretaget i ond Tro gaar tilbage, og der dernæst tages Hensyn saavel til Frugterne som til det Tab der kan bevises at være forvoldt dig. (A. 240)

1. 10 Cod. (8 —27 [8—28 Kr.])

Keiserne Diocletian og Maximian til Rufinus Ogsaa den der fortsætter Besiddelse under Maske af en anden Person, som han har underskudt, kan ikke antages at have afhændet, da han i Virkeligheden kun handler i egen Interesse. Thi Kreditor kan ingen Forandring gjøre i Debtors Rettigheder hverken ved at købe den pantsatte Eiendom ved en fingeret Person eller ved at tilslaa sig selv den, men Eiendommen forbliver i samme Forhold hvori den var før saadan underfundig Fremgangsmaade. 1. Har han derimod købt den af Debitor som Sælger, er det et betænkeligt Præcedens at lade det med Parternes Samtykke fuldbyrdede Kjøb gaa tilbage, dersom det hverken kan gjøres gjældende at der har foreligget Svig fra Modpartens Side eller at der er handlet under Trusel om Vold. 2. Kan du altsaa med sikre Bevisligheder godtgjøre, at Panthaveren stadig har beholdt Besiddelsen under en fingeret Kjøbers Maske og ikke, efter at Eiendommen var solgt i god Tro, bagefter ærligen har erhvervet sig den, kan du tvinge Panthaveren til at give dig den tilbage ved at tilbyde ham Pengene med Renter. (A. 290)

1. 13 Cod. (8—27 [8—28 Kr.])

Keiserne Diocletian og Maximian til Theodota Den der har kjøbt en pantsat Eiendom af Panthaveren, har intet tingligt Søgmaal, medmindre han er indsat i ledig Besiddelse. (A. 293)

1. 1 Cod. (8—19 [8—20 Kr.])

Keiser Alexander til Athenion Hvis den der før dig har faaet Pantet har solgt det, kan Hypothek-Søgmaal ikke fremdeles staa dig aabent. 1. Naar derimod Debitor har givet selve den tidligere Kreditor de samme Panter i Betalings Sted eller solgt ham dem, har du lige saa lidt mistet din Søgmaalsret, som hvis Debitor havde solgt de samme Ting til andre; men du vil kun da finde Medhold i at gjøre din Fordring paa de pantsatte Ting gjældende, dersom du tilbyder at betale hvad der skyldes samme Besidder paa Grund af den tidligere indgaaede Kontrakt. (A. 230)

1. 13 Dig. (20—5)

PAULUS *Dekreter B. 1* En Panthaver der retmæssigen sælger et Pant, bør afstaa sin Ret, og dersom han besidder Pantet, bør han ubetinget overgive Besiddelsen.

1. 12 § 1 Dig. (20—5)

TRYPHONINUS *Disputat. B. 8* Naar Andenmands Ting er givet i Pant og Panthaveren har solgt den, maa vi undersøge, om den Pris Kreditor har faaet frigjør Debitor <for personligt Søgmaal for Gjæld.> Dette er den rigtige Afgjørelse, dersom han har solgt paa det Vilkaar at han ikke skal hefte for Vanhjemmel; thi da Prisen [for den pantsatte Ting] er opnaaet som Følge af en Kontrakt og Forpligtelse (den være iøvrigt hvordan den vil) fra Debtors Side, i hvert Fald paa Foranledning af ham, er det rimeligere at den kommer Debitor til Gode end at den tilfalder Kreditor som Berigelse uden Modydelse. <Men ganske vist frigjøres Debitor kun overfor Kreditor; overfor Tingens Eier (hvis den endnu ikke er vindiceret) eller overfor Køberen (efter Vindikation) hefter Debitor ifølge analogt Søgmaal, for at han ikke skal skaffe sig Fordel uden Modydelse paa en andens Bekostning.> Thi saaledes maa ogsaa Kreditor, hvis han f. Ex.

ved Søgsmal har frtaget Besidderen [af et Pant] for stort Udbytte, afskrive dette helt og holdent paa Gjældens Beløb; og i et Tilfælde, hvor en Kreditor ved en uretfærdig Retskjendelse havde frtaget Eieren en Ting der ikke var Debtors, under Paastand om at den var ham pantsat, og der dernæst blev Spørgsmaal om den efter Gjældens Betaling burde udleveres til Debitor, har vor Scavola erklæret at den maatte udleveres. — Har han derimod ikke solgt den saaledes, at det er sikkert at Prisen under alle Omstændigheder vil forblive hos ham, men er han forpligtet til at give den tilbage, saa mener jeg at der ganske vist foreløbig ikke kan kræves noget af Debitor, men at hans Frigjørelse holdes *in suspensio*; men hvis Kreditor bliver Gjenstand for Søgsmal ifølge Kjøb og maa holde Kjøberen skadesløs, maa han kunne indkræve sit Tilgodehavende hos Debitor, fordi det har viist sig at denne ikke er bleven frigjort.

l. 26 Dig. (46—3)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 35* Naar en Kreditor har solgt en pantsat Eiendom og har faaet ind hvad der skyldes ham, frigjøres Debitor. Men ogsaa naar Kreditor har kvitteret for Betalingen overfor Kjøberen eller har stipuleret sig den af ham, frigjøres Debitor lige saa vel. Men hvis en pantsat Slave sælges af Kreditor, frigjøres Debitor ikke saa længe Salget kan fordres ophævet [af Kjøberen], hvilket gjælder om ethvert solgt Pant, saa længe Kjøbet kan fordres ophævet.

l. 9 pr., § 1 Dig. (20—5)

PAULUS *Quæst. B. 3* Man har spurgt om Debitor var frigjort, naar Kreditor ikke kunde erholde Kjøbesummen af Pantets Kjøber. Jeg har ment at hvis der ikke kunde tilregnes Kreditor nogen Skyld, maatte Debitor vedblivende hefte, eftersom et nødtvungent Salg ikke frigjør Debitor med mindre Pengene kommer ind. 1. Pomponius derimod bemærker i 2den Bog af sine *lectiones*: hvad der pleier at tilføies i Pantekontrakter, at hvis Pantet indbringer for lidt ved Salg, skal Debitor betale Forskjellen, er overflødigt, eftersom Forholdet er saaledes *ipso iure*, ogsaa uden denne Tilføielse.

I. 12 § 5 Dig. (20—4)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Papinian i 11te Bog har givet det Responsum, at naar den første Panthaver senere ifølge Fornyelse har modtaget de samme Panter sammen med andre Kreditorer, træder han ind i sin egen Plads; men hvis den anden Panthaver ikke tilbyder ham at betale Laanet, kan den første sælge, dog at han alene holder sig skadesløs for det første Laan, ikke tillige for det senere, og hvad han faar ind udover det tidligere Laan, maa han udlevere anden Panthaver.

I. 11 § 2 Dig. (20—1)

Se S. 232.

I. 3. Cod. (8—34 [8—35 Kr.])

Keiser Konstantin til Folket Eftersom blandt andre Retsmisbrug navnlig den ubillige kommissoriske Bestemmelse ved Pant er i Tiltagende, saa er det Vor Villie, at den skal være ugyldig og at for Fremtiden enhver Erindring om den skal udslettes. 1. Hvis altsaa En lider under en saadan Kontrakt, skal nærværende Forordning bringe ham Lettelse, idet den sammen med de forbigangne Bestemmelser af denne Art tillige ophæver de bestaaende og forbyder fremtidige. Vi byder nemlig, at Kreditorerne skal give Slip paa Tingen og kun faa tilbage hvad de har udlaant. (A. 326)

I. 16 § 9 Dig. (20—1)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Pant eller Hypothek kan gives paa den Maade, at hvis Laanet ikke er betalt inden en vis Frist, skal Panthaveren med Kjøbers Ret besidde Tingen, <der da bliver at vurdere til sin rigtige Pris; i dette Tilfælde antages der nemlig at foreligge en Slags betinget Salg.> Saaledes har ogsaa høisalig Severus og Antoninus fastsat ved Reskript.

I. un. Cod. (8—26 [8—27 Kr.])

Keiser Gordian til Festus Dit Pant er gaaet tabt, dersom du ved Fornyelse har overført din Fordringsrettighed til en Anden og der ikke er taget Forbehold om at Tingen skulde hefte som Pant. 1. Er der derimod truffet en Aftale mellem dig og den der senere er bleven Eien-

dommens Eier og har overtaget den nye Forskrivning, om at den samme Eiendom skal hefte som Pant overfor dig, saa har du, selv om du ved personligt Søgmaal har faaet Dom, dog fremdeles Ret til at anlægge Pantesøgmaal. 2. Og hvis du har været indsat i Besiddelse, kan du ikke tvinges til at udlevere Besiddelsen, med mindre ogsaa de Penge der skyldes uden Pant tilbagebetales eller tilbydes dig af Debitor, idet du ellers kan gjøre Svigsindsigelse gjældende. Du kan nemlig med Rette paastaa, at der ikke bør gives Debitorer Medhold, naar de alene gjør Tilbud om de Penge for hvilke de har stillet Pant, uden tillige at stille Sikkerhed for dem som de har modtaget som simpelt Laan. 3. Dette gjælder ikke om Efterpanthaveren; der paahviler nemlig ikke ham nogen Forpligtelse til at gjøre første Kreditor Tilbud ogsaa om Gjæld stiftet ved Forskrivning. (A. 239)

1. 6 og 7 Dig. (20—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 73* I en generel Pantsættelse af Ting som En eier og eiendes vorder, indbefattes ikke Ting som det er usandsynligt at Nogen vilde pantsætte særskilt. Saaledes maa man f. Ex. lade Debitor beholde Husgeraad og ligeledes Klæder, og af Slaver hvad han har i saadan Brug at det er sikkert at han ikke vilde have givet dem i Pant. Overfor Betjening der er ham ubetinget nødvendig eller er knyttet til ham ved inderligt Forhold,

7. PAULUS *t. Ediktet B. 68* eller haves til dagligt Brug, er derfor Servius's Søgmaal ikke anvendeligt.

§ 66.

Panthaverens Retsbeskyttelse.

1. 18 Cod. (8—13 [8—14 Kr.])

Keiserne Diocletian og Maximian til Euodius Pante- og Hypotheks-Søgmaal er tingligt. (A. 293)

I. 16 § 3 Dig. (20—1)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Naar der er Tale om at gjøre en Panteret gjældende, maa der spørges, om Indstævnte besidder Gjenstanden for Søgsmålet. Hvis han nemlig ikke besidder den og ikke svigagtig har bevirket at han ikke besidder den, maa han frifindes; besidder han den, og betaler han enten Gjælden eller udleverer Tingen, maa han ligeledes frifindes; gjør han derimod ingen af Delene, maa Domfældelse indtræde. <Men hvis han er villig til at udlevere Tingen, men ikke kan det (f. Ex. fordi den ikke er tilstede og er langt borte, eller i Provinsen), pleier Sagen at ordnes ved at stille Sikkerhed; thi naar han stiller Sikkerhed for Udleveringen, frifindes han. Har han svigagtigen ophørt at besidde, og er han trods al Umag ude af Stand til at udlevere Tingen selv, maa han domfældes til at betale saa meget som Sagsøgeren edelig erklærer at Tingen er ham værd, ligesom ved andre tinglige Søgsmaal; thi hvis han kun domfældes til at betale saa meget som der skyldes, hvad vilde saa det tinglige Søgsmaal nytte til, da jo Sagsøgeren vilde opnaa det Samme ved et personligt Søgsmaal?>

§ 31 Inst. (4—6)

Se S. 24.

I. 12 § 1 Dig. (20—6)

PAULUS *Respons. B. 5* De der søger en Ting ifølge Panteret, pleier at udelukkes fra Vindikation af Tingen, naar en hvilkensomhelst Besidder er villig til at tilbyde Betaling af Pantefordringen; der bør nemlig ikke reises Spørgsmaal om Besidderens Ret, eftersom Sagsøgerens Ret ophæves ved Pantets Indløsning.

I. 19 Dig. (20—4)

SCAEVOLA *Respons. B. 5* En Hustru har givet sin Mand i Medgift en pantsat Eiendom og har ved Testamente indsat sin Mand og sine Børn med ham samt sine

Børn med en anden Mand til Arvinger. Skjønt Pant-haveren kunde sagsøge Arvingerne, der var solvente, har han istedet gjort Krav paa Eiendommen; jeg spørger da, om han ikke bør tvinges til at afstaa sin Fordringsret, dersom en retmæssig Besidder tilbyder ham Indløsning. — Jeg svarede, at det maatte antages at være en berettiget Paastand.

l. 57 Dig. (30)

ULPIAN *t. Sabinus B. 33* Naar en pantsat Ting er blevet efterladt ved Fideikommis, maa den, hvis Testator har vidst at den var pantsat, indløses af Arvingen, <med mindre det Modsatte har været Testators Mening;> har han været uvidende derom, maa den indløses af Fideikommissæren, <med mindre Testator vilde have testamenteret enten denne eller en anden Ting, dersom han havde vidst at den var pantsat;> herved kan fremkomme et Overskud efter Betalingen af Gjælden. <Har imidlertid Testators Mening været saaledes, at han vel ikke har haft noget imod at Byrden ved at frigjøre hans Eiendomme kom til at paahvile hans Arvinger, men at han dog ikke ligefrem har udtalt nogen Meningstilkjendegivelse om deres Frigjørelse, vil Fideikommissæren ved en Svigsindsigelse kunne opnaa af de Kreditorer der anlægger Hypothek-Søgsmaal imod ham, at de afstaar ham deres Søgsmaal; og selv om han ikke har gjort dette i rette Tid, vil det dog blive tilstaaet ham ved Statholderens Jurisdiktion.>

l. 21 § 3 Dig. (20—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 73* Naar en pantsat Ting ikke udleveres, maa der foretages en Vurdering imod dens Besidder, men ganske vist en forskjellig, alt efter som det er selve Debitor eller en hvilkensomhelst anden Besidder den overgaar; overfor Debitor gaar den nemlig ikke paa mere end hvad han skylder, fordi Kreditors Interesse ikke er større; overfor andre Besiddere kan den ogsaa gaa paa mere, <og hvad Kreditor har opnaaet udover Gjældens Beløb, maa han tilbagegive Debitor ifølge Pantekontraktssøgsmaal.>

I. 28 pr. Dig. (13—7)

JULIAN *Digest. B. 11* Naar en Kreditor, der har faaet en Ting i Pant, har mistet Besiddelsen af den og gjort Paastand paa den ved Servius-Søgsmaal og opnaaet Vurdering af Processens Gjenstand, tilbagevises Pantsætteren, dersom han senere gør Paastand paa den samme Ting, ved en Indsigelse, <med mindre han tilbyder den der har maattet betale, hvad der er blevet betalt for ham.>

I. 12 § 1 Dig. (20—4)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Naar en Besidder <paa ovennævnte Maader> er blevet domfældt fordi han ikke udleverede en pantsat Ting, og har betalt Vurderingssummen, er det et Spørgsmaal om Pantet ikke hefter overfor anden Panthaver som om han havde betalt første Panthaver hans Tilgodehavende. Jeg mener at dette maa besvares bekræftende.

I. 16 § 4 Dig. (20—1)

MARCIAN *smstds.* Undertiden maa Dommeren ogsaa skjønne om Frugterne, saaledes at han giver Dom ogsaa for Frugternes Vedkommende fra det Tidspunkt da Sagen er begyndt; saaledes f. Ex. hvis Eiendommen er mindre værd end Gjældens Beløb. Derimod kan han ikke afgive nogen Kjendelse om forudgaaende Frugter, <med mindre de er forhaanden og der ikke er Dækning i Tingen.>

I. 29 § 2 Dig. (20—1)

Se S. 261.

§ 3 Inst. (4—15)

Se S. 252.

I. 22 § 3 Dig. (13—7)

ULPIAN *t. Ediktet B. 30* Naar efter Salg af et Pant en Debitor, som har faaet Pantet overladt paa Anfordring eller til Leie, ikke udleverer Besiddelsen, hefter han <ifølge Pantekontraktens Modklage.>

§ 67.

Pantsætning af Rettigheder.

I. 11 § 2 Dig. (20—1)

Se S. 232.

I. 13 § 3 Dig. (20—1)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Ogsaa med Hensyn til Superficies-Eiendomme kan en Panthaver retmæssig optræde overfor enhver Besidder, hvad enten der blot foreligger en Overenskomst om Hypothek, eller Besiddelse er bleven ham overgivet og derpaa gaaet tabt.

I. 18 pr. Dig. (13—7)

PAULUS *t. Ediktet B. 29* Naar det er aftalt, at min Debtors Forskrivning skal være Pant overfor dig, maa saadan Aftale beskyttes af Prætor, saaledes at han baade beskytter dig, naar du vil inddrive Pengene, og Debitor imod mig, dersom jeg anlægger Sag imod ham. Har altsaa Forskrivningen lydt paa en Pengesum, kan du, naar du har inddrevet Pengene, søge Dækning i dem for din Fordring paa mig; har den lydt paa en eller anden Gjenstand, maa det du modtager være dig i Pants Sted.

I. 4 Cod. (8—16 [8—17 Kr.])

Se 337.

I. 7 Cod. (4—39)

Keiserne Diocletian og Maximian til Mnaseas Efterat man er kommet ind paa ogsaa at give Gjældsbeviser i Pant, har man fundet det stemmende med Rimelighed, ligesom der efter Salg af en Forskrivning tilstaas Køberen analoge Søgmaal, at der saaledes ogsaa (i Overensstemmelse med tidligere Responsum) bør tilstaas selve Panthaveren Søgmaal, naar han forlanger det.

1. 15 § 10 Dig. (42—1)

ULPIAN *om Konsulens Hverv* B. 3 [I det Foregaaende har U. afhandlet Spørgsmaal vedrørende Execution i Gjældsfordringer.] Endvidere: skal <Dommerne> selv indklage Fordringen og inddrive Beløbet og afskrive det paa Domfældelsens Gjenstand? eller skal de sælge Fordringen, som de pleier med legemlige Panter? — De maa her gjøre hvad de finder tjenligst til at bringe Sagen til Afslutning.

1. 13 § 2 Dig. (20—1)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Da det er vedtaget at en pantsat Ting kan modtages i Pant, er at bemærke, at saalænge begge Summerne skyldes, hefter saadant Pant overfor anden Panthaver, og der maa gives ham saavel analog Indsigelse som analogt Søgmaal; har derimod Pantets Eier betalt sin Gjæld, ophæves dermed Panteforholdet. Men der kan tvivles om der bør tilstaas anden Panthaver analogt Søgmaal med Hensyn til de betalte Penge eller ikke; thi sæt at det er en anden Ting end Penge, hvormed der er betalt? Det Rigtige er her hvad Pomponius har i 7de Bog til Ediktet: dersom den, hvis Forskrivning er givet i Pant, skylder rede Penge, maa efter disses Inddrivelse anden Panthaver gjøre Afregning med sig selv; skyldte han derimod en Gjenstand og har udredet den, maa den være i Pants Sted hos anden Panthaver.

§ 68

Lovbestemt og judiciel Panteret.

1. 31 Dig. (42—1)

CALLISTRATUS *Cognitioner* B. 2 Der bør ikke blot gives Debitorer, der forlanger det, en Frist til at betale, men den bør ogsaa forlænges, naar Omstændighederne kræver det; men naar nogen opsætter Betalingen af Gjenstridighed og ikke fordi de ikke kan skaffe Pengene tilveie, maa de tvinges til at stille Sikkerhed ved Udpantning i Overensstemmelse med den Regel, som høisalig

Pius har givet i sit Reskript til Cassius med følgende Ord: »Dem der vedgaar en Gjæld eller er pligtige til at betale ifølge Dom skal der gives en saadan Frist til at betale, som kan antages at være tilstrækkelig i Forhold til Vedkommendes Evne; fra dem der ikke betaler indenfor den oprindelig stillede eller senere med Grund forlængede Frist, skal der tages Pant, og Pantet sælges, dersom de ikke betaler inden to Maaneder; bliver der noget tilovers af Salgssummen, skal det gives tilbage til den hvis Pant er solgt«.

§ 69

Flerhed af Panterettigheder over samme Ting.

1. 20 § 1 Dig. (13—7)

PAULUS *t. Ediktet B. 29* Naar en Ting gives Flere i Pant paa samme Tid, er de alle ligestillede.

1. 10 Dig. (20—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 73* Naar en Debitor har pantsat sin Eiendom til to paa een Gang, saaledes at den skulde hefte *in solidum* overfor dem begge, kan hver af dem benytte Servius's Søgmaal *in solidum* overfor Trediemand. Opstaar der derimod Tvist mellem dem selv, gaar Besidderen forud; der maa nemlig tilstaas Besidderen denne Indsigelse: »hvis det ikke er aftalt, at ogsaa jeg skulde have Pant i den samme Ting«. Har Forholdet derimod været ordnet saaledes, at vedkommende Ting skulde hefte anpartsvis, tilkommer der dem et analogt Søgmaal baade indbyrdes og overfor Trediemand, ved hvilket de hver for sig kan beslaglægge sin Halvdel af Besiddelsen.

1. 15 § 2 Dig. (20—1)

GAIUS *om Hypothek-Formlen* De der allerede har pantsat deres Ting og bagefter pantsætter dem til en anden som anden Panthaver, pleier for at undgaa den

Risiko, som den i Almindelighed løber der pantsætter samme Ting flere Gange, at forudskikke en Anmærkning om at Tingen ikke er pantsat til nogen anden end f. Ex. L. Titius, saaledes at Tingen enten kun er pantsat for den Dels Vedkommende hvormed dens Værdi overstiger den forangaaende Gjældsforpligtelse <saa at altsaa kun det Overskydende er til Pant eller Hypothek;> eller for det Hele, naar Tingen er frigjort for den første Gjæld. Det maa her undersøges, om dette Sidste kun gjælder naar der simpelthen er truffet Aftale om at det Overskydende skal være til Hypothek; om altsaa hele Tingen maa antages at være indbefattet i Aftalen, naar den er frigjort fra første Panthaver, eller fremdeles kun en Del af den? Det Første er dog det Rimeligste.

l. 12 pr. Dig. (20—4)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Naar den Kreditor der først har faaet Hypothek i en Ting, besidder Tingen, og en anden vindicerer den med Hypothek-Søgsmaal, har den første en analog Indsigelse, nemlig: »hvis ikke Tingen forud er pantsat til mig som Pant eller Hypothek«; og naar en Anden besidder den, og første Panthaver vindicerer den med Hypothek-Søgsmaal, og den anden gjør den Indsigelse gjældende: »hvis det ikke er aftalt, at Tingen skal være pantsat til mig«, kan første Panthaver gjøre Modindsigelse gjældende som ovenfor angivet. Sagsøger derimod anden Panthaver en Besidder, er hans Søgsmaal rigtigt, og Hypotheket vil kunne tildømmes ham, dog at første Panthaver ved at sagsøge ham kan fratage ham Tingen.

l. 12 § 7 Dig. (20—4)

MARCIAN *smstds* Naar anden Panthaver har truffet uindskrænket Aftale om Hypotheket, vil han kunne fratage enhver Besidder det undtagen første Panthaver og den der har købt af ham.

l. 12 § 5 Dig. (20—4)

Se S. 267.

l. 15 § 5 Dig. (42—1)

ULPIAN *om Konsulens Hverv* B. 3 Naar det er en pantsat Ting, hvori der er gjort Udpantning, maa det undersøges om den kan sælges saaledes, at efter at Pant-haveren er fyldestgjort Resten bruges til Dækning af Udlægget. Forholdet er her dette, at skjønt en Kreditor ikke kan tvinges til at sælge en Ting han har faaet i Pant, gjælder ved en Exekution ifølge Dom den Regel, at hvis den beslaglagte Ting finder en Kjøber der er villig til at fyldestgjøre den første Panthaver og udbetale det Overskydende, maa Salget ogsaa af en saadan Ting tilstedes. Panthaverens Stilling synes heller ikke at forværres, da han jo faar sit Tilgodehavende og ikke mister sin Panteret, før han er fyldestgjort.

l. 8 Cod. (8—17 [8—18 Kr.])

Keiserne Diocletian og Maximian til Fabricius Naar een og samme Ting til forskjellige Tider er sat i Pant til to Personer, er det en sikker og almindelig kjendt Retsregel, at den der først har ydet Laanet og modtaget Pantet gaar forud, og at den anden ikke faar Ret til at sælge Pantet, med mindre det fulde skyldige Beløb er udbetalt til første Panthaver. (A. 293)

l. 1 Dig. (20—5)

PAPINIAN *Quæst. B. 26* En Kreditor som har faaet en Eiendom i Pant og efter en anden Kreditor, der ved Overenskomst har faaet en Panteret i hele Debtors Formue, ligeledes har truffet en lignende Overenskomst med Hensyn til hans Formue enten paa Grund af den samme eller en anden Kontrakt, har før anden Pant-haver var fyldestgjort uretmæssig solgt Resten af Formuen til Dækning for sit Pant. Men i den Anledning staar der ikke anden Panthaver, der gjør Fordring paa sine Panter, noget personligt Søgmaal imod ham aabent, ei heller bør der tiltaas ham analogt Søgmaal; og lige saa lidt kan første Panthaver rettelig indstævnes

for Tyveri af rørligt Gods, idet han maa antages blot at have gjort sin egen Interesse gjældende paa Grund af en Vildfarelse med Hensyn til Rækkefølgen, og desuden fordi anden Panthaver ikke ved Tyveri kan have mistet en Besiddelse som han ikke har haft. Ligeledes vil han uden Risiko kunne indlade sig paa et Søgmaal til Fremlæggelse, eftersom han hverken besidder eller svingagtigen er ophørt at besidde. Heraf følger, at anden Panthaver maa holde sig til Besidderne.

1. 12 § 9 Dig. (20—4)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Naar tredie Panthaver tillader at hans Panter sælges i den Hensigt ved at betale en tidligere Panthaver at rykke op i hans Sted i et andet Pant, vil han (efter Papinian i 11te Bog af hans Responsa) rykke op i hans Sted. Overhovedet har anden Panthaver ingen anden Ret end at betale den tidligere Panthaver og rykke op i hans Plads.

1. 22 Cod. (8—13 [8—14 Kr.])

Keiserne Diocletian og Maximian til Antiochianus Anden Panthaver gjør sin Panteret stærkere ved at tilbyde første Panthaver hvad der skyldes ham, og han kan af Debitor kræve Kapitalen og de Renter af den som skulde have været betalt, ikke tillige Renters Renter. (A. 294)

1. 5 Cod. (8—17 [8—18 Kr.])

Keiser Alexander til Septimius Den tidligere Panthaver kan ikke tvinges til at tilbyde dig, som har faaet Pant paa anden Prioritet, at betale dit Laan; men hvis du betaler ham alt hvad der skyldes ham, vil din Pante- ret blive gjort stærkere. (A. 233)

1. 1 Cod. (8—18 [8—19 Kr.])

Keiserne Severus og Antoninus til Marcellina De der forstrækker en Panthaver med Penge træder ikke ubetinget i hans Sted som Panthaver. Dette gjælder nemlig kun da, naar den, der senere betaler Pengene, yder dem paa det Vilkaar, at det samme Pant skal hefte overfor

ham og at han skal træde i Panthaverens Sted. 1. Da dette ikke er skeet i dit Tilfælde (thi der er Dom for at du ikke har faaet Pant), er det en urigtig Antagelse af dig at du kan finde nogen Støtte i Vor Forordning desangaaende. (A. 209)

1. 11 § 1 Dig. (13—7)

ULPIAN *t. Ediktet B. 28* Fornydelse af en Gjældsforpligtelse tilintetgjør Panteretten, med mindre det er aftalt at Pantet skal stiftes paany.

1. 3 Cod. (8—18 [8—19 Kr.])

Keiser Alexander til Valens Hvis du med dine egne Penge har affundet dig med de tidligere Panthavere, overfor hvem den Besiddelse heftede som du siger at du har kjøbt saaledes at Kjøbesummen udbetales til samme tidligere Panthavere, er du indtraadt i deres Rettigheder og kan værgе dig med retmæssigt Forsvar mod dem der har haft ringere Pantekrav end de. (A. 224)

1. 1 Cod. (8—19 [8—20 Kr.])

Se S. 265.

1. 19 Dig. (20—4)

Se S. 269.

1. 11 pr. Dig. (20—4)

Se S. 257.

1. 3 Cod. (8—17 [8—18 Kr.])

Keiser Antoninus til Varus Hvis du har faaet Pant i Eiendommen førend den kom til at hefte overfor det Offentlige, gaar du forud i Rettighed, ligesom du er først i Tid. (A. 213)

1. 5, 6 pr. Dig. (20—4)

ULPIAN *Disputat. B. 3* Undertiden gaar en senere Panthaver forud for en tidligere, f. Ex. hvis den senere Laan er blevet anvendt til selve Tingens Bevarelse; saaledes naar et Skib har været pantsat, og jeg har udlånt Penge til dets Tiltakling eller Istandsættelse;

6. SAMME *t. Ediktet B. 73* thi mit Laan har reddet det hele Panteforholds Bestaaen. Dette vil man ogsaa kunne godkjende hvis Laanet har været givet til at underholde Sømændene, uden hvilke Skibet ikke kunde komme i Behold til sit Bestemmelsessted.

l. 7 Cod. (8—17 [8—18 Kr.])

Se S. 259.

l. 1 Cod. (4—46)

Keiser Antoninus til Geminus Maternus Et Salg paa Grund af Skatterestance bør ikke gaa tilbage, hverken fordi den tidligere Eier tilbyder Købesummen eller fordi hans Kreditor gjør det med Hypothek- eller Panteret. Thi Skattekravet gaar forud, idet al dens Eiendom, der ikke betaler sin Skat, hefter for denne i første Række.

§ 70.

Pantere ttens Ophør.

l. 2 Cod. (8—25 [8—26 Kr.])

Keiser Antoninus til Maternus Hvis du kan bevise at du har købt Eiendommen og at dens Besiddelse er dig overgivet med h e n d e s Vidende og Samtykke som paa- staar at have faaet Pant i den af Sælgeren, vil du kunne vise hende tilbage med en Indsigelse. Thi et Panteforhold baade stiftes og løses ved Parternes Samtykke. (A. 208)

l. 8 pr. Dig. (20—6)

Se S. 232.

l. 29 Dig. (13—7)

Se S. 203.

l. 45 pr. Dig. (50—17)

ULPIAN *t. Ediktet B. 30* Hverken Pant eller Depositum eller Laan paa Anfordring eller Køb eller Leie- maal af egen Ting er gyldigt.

I. 15 Cod. (8—27 [8—28 Kr.])

Keiserne Diocletian og Maximian til Aviana Naar pantsatte Slaver er solgt og overgivet af Panthaveren, og Debitor senere engang gjør Krav gjældende paa dem, har ikke Sælgeren, men Kjøberen tingligt Søgmaal mod Besidderen. (A. 294)

I. 43 Dig. (46—3)

ULPIAN *Regler B. 2* Ved alle Former af Frigjørelse frigjøres ogsaa accessoriske Heftelser (*accessiones*), f. Ex. Kautionister, Hypotheker og Panter, dog med den Undtagelse, at Skyldneren ikke frigjøres ved at Kreditor og Kautionister falder sammen i een Person.

I. 14 § 1 Dig. (20—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 73* Det er anerkjendt, at et Pant vedbliver at bestaa i de samme Tilfælde, i hvilke en naturlig Forpligtelse vedbliver at bestaa.

I. 61 pr. [I. 59 pr. Kr.] Dig. (36—1)

Se S. 254.

I. 2, 3 Cod. (8—30 [8—31 Kr.])

Keiser Gordian til Domitius Du maa gaa ud fra at Panteforpligtelser vedvarer, selv om Retten til personligt Søgmaal er bortfalden. (A. 240)

3. *Keiserne Diocletian og Maximian til Florus* Hvis du ved Henvendelse til Statholderen kan bevise at den imod hvem dit Bønskrift er rettet er fyldestgjort ved Tilbagebetaling af Gjældens Beløb eller ved at give Ting i Betalings Sted eller ved Salg og Modregning i Kjøbesummen, eller hvis du har tilbudt ham Gjældens Restbeløb og, dersom han ikke har modtaget det, har deponeret det i forseglet Stand, vil Statholderen sørge for at du faar de Ting tilbage du har givet Pant i, eftersom det jo allerede ifølge det staaende Edikt er givet, at naar i det foreliggende Tilfælde Gjælden er betalt Kreditor

eller det har været hans Skyld at den ikke er betalt, kan han tydeligt nok tvinges til at tilbagelevere hvad han har modtaget som Pant. (A. 293)

1. 49 Dig. (46—3)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* At Pengene er betalt, forstaar vi først og fremmest i naturlig Betydning: naar Pengene er optalte for Kreditor. Men ogsaa naar de efter hans Ordre betales til en Anden, være sig til hans Kreditor eller hans fremtidige Debitor eller ogsaa til En hvem han vilde give dem til, maa Debitor frifindes. Ogsaa naar Kreditor har godkendt Betalingen, maa det samme gjælde. Ogsaa naar Pengene er betalt til en Formynder eller Kurator eller Fuldmægtig <eller hvilken som helst Stedfortræder> eller en Slave som Forretningsfører, maa Betalingen komme Debitor til Gode. Er der [ved Acceptilation] givet Tilstaaelse for hvad der ifølge Stipulation maatte hefte som Hypothek eller er modtaget som saadant uden Stipulation, vil ganske vist Udtrykket »Betaling« ikke være brugeligt, men Udtrykket »Fyldestgjørelse« er tilstrækkeligt.

1. 19 Dig. (20—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 21* Den der har faaet Pant i flere Ting kan ikke tvinges til at frigive een af dem uden ved Udbetaling af hele Gjældens Beløb.

1. 1 Cod. (8—30 [8—31 Kr.])

Keiserne Severus og Antoninus til Antiochia Den der er indsat til Arving for en Del kan kun faa sin Part af Panterne, naar han betaler hele Gjælden. (A. 206)

1. 13 § 4 Dig. (20—1)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Selvom Kreditor har faaet Dom over Debitor, vedbliver Hypothek-Forpligtelsen at bestaa, fordi Hypothek-Søgsmaalet har sine særegne Vilkaar, nemlig: Retten dertil er bortfaldet, naar Pengene er betalt eller Panthaveren er fyldestgjort, men i Mangel af disse Betingelser bestaar den. Ogsaa naar jeg anlægger personligt Søgsmaal mod Forsvareren, vedbliver Hypothek-Forpligtelsen at bestaa, selvom han har

stillet mig Sikkerhed og er blevet domfældt. Endnu meget mere maa det gjælde, at naar jeg har anlagt personligt Søgmaal være sig mod den Gjældbundne eller mod hans Kautionist eller mod dem begge for hver sin Del, vedbliver Hypothekforpligtelsen at bestaa, og Kreditor anses ikke for fyldestgjort derved at han har Søgmaal ifølge Dom.

l. 38 § 5 Dig. (46—3)

AFRICANUS *Quæst. B.* 7 Den der er gaaet i Kaution for dig hos Titius, har stillet Pant for sin Forpligtelse; senere har han indsat dig til Arving. Skjønt du nu ikke mere hefter ifølge Kautions-Forholdet, vedbliver ikke desto mindre Pante-Forpligtelsen at bestaa. Hvis han derimod har stillet en anden Kautionist og derpaa indsat dig til Arving, maa det retteligere antages at ved Ophevelsen af dens Forpligtelse, for hvem der er kautioneret, frigjøres ogsaa den der har kautioneret.

l. 11 § 1 Dig. (13—7)

Se S. 278.

l. 5 pr. Dig. (20—6)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Et Hypothek bortfalder ogsaa naar der gives Afkald paa det eller naar Kreditor aftaler ikke at kræve Pengene; <med mindre man vil sige at Aftalen er indgaaet i den Mening at der ikke skal gjøres personligt Krav gjældende. Og sæt nu at denne Rethandel er indgaaet, medens maaske en anden besad Hypotheket? Men da en Aftale skaber en stedsevarende Indsigelse, kan det Samme ogsaa siges i dette Tilfælde, saaledes at der ogsaa gives Afkald paa Hypotheket.>

§ 71.

Tilbageholdelsesret.

1. 14 § 1 Dig. (10—3)

Se S. 172.

1. 48 Dig. (6—1)

Se S. 171.

1. 60 [1. 59 Kr.] Dig. (47—2)

JULIAN *fra Minicius B. 3* Naar den der har givet en Ting i Brugslaan hemmelig har bortfjernet denne Ting, kan han ikke sagsøges for Tyveri, eftersom han har taget sin egen Ting tilbage og den Anden er frigjort for Laaneforholdet. Dette maa dog forstaas med den Indskrænkning, at den der har laant Tingen ikke havde Grunde til at holde den tilbage; thi hvis han har haft nødvendige Udgifter til den laante Ting, havde han <snarere> Interesse i at sikre sig dem ved Tilbageholdelse <end ovenikjøbet anlægge Søgmaal for Brugslaan, og altsaa vil han have Ret til Søgmaal for Tyveri.>

1. 11 pr. Cod. (4—34)

Keiser Justinian til Gardechefen Demosthenes Naar En har modtaget Penge eller Ting i Forvaring, maa han ubetinget tvinges til strax at give dem tilbage til den, der har givet ham dem i Forvaring, naar han ønsker det, og han maa ikke gjøre noget Modregnings- eller Fradrags-Krav eller nogen Svigs-Indsigelse gjældende, under Anbringende af at han selv har Ret til et eller andet personligt eller tingligt eller hypothekarisk Søgmaal mod den der har givet ham Tingen i Forvaring, idet han ikke har modtaget Depositum'et paa den Maade, at der deraf kunde affødes en Tilbageholdelsesret (hvilken er utilstedelig), og at en Kontrakt, som har sit Udspring af god Tro, skulde misbruges til Troløshed: (A.529)

1. 15 § 2 Dig. (47—2)

PAULUS *t. Sabinus B. 5* Pomponius har bemærket, at det er antaget, at naar den der har givet dig en Ting til Brugslaan stjæler Tingen, hefter han ikke for Tyveri, eftersom du ingen Interesse har deri, da du heller ikke hefter for Laanet¹⁾. Hvis du altsaa har Ret til Tilbageholdelse af den laante Ting paa Grund af Udgifter du har haft til den, vil du have Ret til Søgmaal ogsaa overfor selve Eieren, dersom han stjæler den, fordi Tingen i dette Tilfælde har været som i Pants Sted.

1. 7 § 2 Dig. (39—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 53* Det er derfor et Spørgsmaal, naar Huset er faldet ned før der stilledes Sikkerhed og Eieren ikke vil rydde det Nedfaldne bort men opgiver det, om der saa er noget Søgmaal imod ham. Da Julian blev spurgt tilraads om, hvad den paa hvis Hus Stykkerne var faldet ned skulde gjøre for at faa Skaden udbedret, naar det brøstfældige Hus var styrtet sammen førend der var indgaaet Stipulation paa uskeet Skade, svarede han, at hvis Eieren af det sammenstyrtede Hus vilde tage bort hvad der var styrtet sammen, maatte det kun tillades ham paa den Betingelse at han fjernede alt, d. v. s. ogsaa hvad der var ubrugeligt, og at han burde stille Sikkerhed ikke blot for fremtidig, men ogsaa for forbigangen Skade; hvis derimod Eieren af det nedfaldne Hus ingenting gjorde, maatte der tilstaas den paa hvis Hus Stykkerne var faldet ned et Interdikt, hvorved Naboen tilpligtedes til enten at fjerne Stykkerne eller at opgive hele Huset.

1. 39 § 1 Dig. (9—2)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 17* Naar En antræffer Andenmands Kvæg paa sin Grund, bør han jage det ud, paa samme Maade som om han havde antruffet sit eget, fordi han, dersom han har haft nogen Skade derved, har Ret til særlige Søgmaal. Den der altsaa antræffer Andenmands Kvæg paa sin Grund, kan ikke rettelig lukke det inde, ei heller bør han drive med det paa anden Maade end som ovenfor nævnt, som med sit

¹⁾ Herefter antages Justinians Redaktion at have udeladt noget af Paulus's Text.

eget; men han bør enten drive det bort uden at gjøre Skade eller give Eieren en Paamindelse om at tage sin Eiendom til sig igjen.

l. un. Cod. (8—26 [8—27 Kr.])

Se S. 267.

l. 23 § 4 Dig. (6—1)

Se S. 177.

ANDET KAPITEL

Obligationsret.

I. Almindelig Del.

§ 72.

Obligationsforholdets Begreb.

pr. Inst. (3—13)

Nu vil vi gaa over til Obligationerne. En Obligation er et retligt Baand, hvorved vi tilpligtes at betale et eller andet i Overensstemmelse med vort Borgersamfunds Ret.

l. 3 pr. Dig. (44—7)

PAULUS *Institut. B. 2* Obligationernes Væsen bestaar ikke i at gjøre en eller anden Gjenstand eller en Servitut til vor, men i at forpligte en Anden overfor os til at give eller gjøre eller yde Noget.

§ 73.

Obligatio naturalis.

l. 16 § 4 Dig. (46—1)

JULIAN *Digest. B. 53* Naturlige Forpligtelser eragtes ikke blot for saadanne derved at der haves Ret til et eller andet Søgmaal i Henhold til dem, men ogsaa naar

betalte Penge ikke kan kræves tilbage; thi selv om naturlige Debitorer¹⁾ mindre egentligt siges at skyldes (*debere*), kan de dog i unøiagtig Sprogbrug betragtes som Debitorer, og de, der modtager Penge af dem, som havende modtaget hvad der skyldtes dem (*debitum*).

l. 61 pr. [l. 59 pr. Kr.] Dig. (36—1)
Se S. 254.

l. 19 § 4 Dig. (39—5)
Se S. 109.

l. 1 § 1 Dig. (46—2)
Se S. 359.

l. 5 pr. Dig. (20—1)
Se S. 256.

l. 16 § 3 Dig. (46—1)

JULIAN *Digest. B. 53* En Kautionsist kan antages, saasnart der foreligger en civilretlig eller naturlig Forpligtelse, ved hvilken han kan træde til.

l. 6 Dig. (16—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 30* Ogsaa hvad der skyldes naturligt, bliver Gjenstand for Modregning.

l. 64 Dig. (12—6)
Se S. 15.

l. 13 pr. Dig. (12—6)
Se S. 16.

§§ 3, 3 a [§ 3 Kr.] Inst. (3—29)
Se S. 360.

l. 9 §§ 4, 5, l. 10, 11 Dig. (14—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 29* Ogsaa de, som har forpligtet sig for en Søn i Afhængighed uden hans Faders Samtykke, vil, naar de betaler, ikke kunne kræve tilbage; dette har nemlig høiselig Hadrian forordnet, og det kan

¹⁾ Julian antages i dette Stykke oprindelig at have talt specielt om Slaver, ikke om »naturlige Debitorer«.

ogsaa i og for sig hævdes, at de ikke kan kræve tilbage. Ganske vist er de beskyttede af den stedsevarende Indsigelse; men det er ogsaa Sønnen selv, og dog kan han ikke kræve tilbage; thi kun de kan kræve betalte Penge tilbage, som befries fra en Søgsmåls-Ret, fordi Loven har villet lette dem for en Byrde. 5. Men skjønt de ikke kan kræve tilbage, naar de betaler,

10. PAULUS *t. Ediktet B. 30* fordi den naturlige Forpligtelse vedbliver at bestaa,

11. ULPIAN *t. Ediktet B. 29* saa kan de dog, naar de er blevne domfældte uden at gjøre Indsigelse gjældende, benytte Senatsbeslutningens Indsigelse. Saaledes mener ogsaa Julian med Hensyn til selve Sønnen i Afhængighed, i Analogi med det Tilfælde at en Kvinde paatager sig Forpligtelser for andre.

l. 9 § 3 Dig. (14—6)

Se S. 259.

l. 32 § 2 Dig. (12—6)

JULIAN *Digest. B. 10* Naar en Kvinde staar i den Formening at hun er forpligtet for sin Medgift, kan hun ikke kræve tilbage hvad hun har betalt som Medgift, thi efterat Vildfarelsen er faldet bort, bliver Pietetsforholdet tilbage, og hvad der er betalt ifølge dette, kan ikke kræves tilbage.

l. 40 pr. Dig. (12—6)

MARCIAN *Regler B. 3* Den der har Ret til en stedsevarende Indsigelse kan kræve tilbage hvad han har betalt ifølge en Vildfarelse; men dette er ikke stedsevarende. Naar nemlig Indsigelsen tilstaas for Sagsøgtes Skyld, kan han kræve tilbage hvad han har betalt, saaledes som det er Tilfældet ved Anvendelse af Senatsbeslutningen om Forpligtelser for andre [se S. Velleianum, se § 21, I]; naar derimod Indsigelsen tilstaas til Skade for den hvem noget skyldes, kan hvad der feilagtig er betalt ikke kræves tilbage; naar f. Ex. en Søn i Afhængighed har faaet Penge tillaans imod den Macedonianske Senatsbeslutning og betalt dem efter at være bleven uafhængig, kan han ikke kræve dem tilbage.

l. 19 pr. Dig. (12—6)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 22* Naar en Skyldner er frigjort paa Grund af at den hvem der skyldes er ifaldet Straf, vedbliver den naturlige Forpligtelse at bestaa, og hvad der er betalt kan derfor ikke kræves tilbage.

l. 84 § 1 Dig. (50—17)

PAULUS *Quæst. B. 3* Den skylder naturligen, som ifølge *ius gentium* er pligtig til at betale, og hvem vi i Tillid har betroet noget.

§ 74.

Fordringsrettighedernes Indhold i Almindelighed.

l. 8 Dig. (44—7)

Se S. 105.

l. 185 Dig. (50—17)

Se S. 299.

l. 6 Cod. (2—3)

Se S. 84.

l. 71 § 2 Dig. (35—1)

PAPINIAN *Quæst. B. 17* Der er testamenteret Titius 100 Dukater paa det Vilkaar at han ikke maa flytte fra det Sted hvor jeg er begravet, eller at han skal have Op- hold i vedkommende Kommune. Man kunde her gjøre gjældende at der ikke bør tilstedes en Sikkerhedsstillen hvorved Frihedsretten indskrænkes. Men dette er ikke gjældende Ret med Hensyn til en Afdøds Frigivne.

l. 9 § 2 Dig. (40—7)

ULPIAN *t. Sabinus B. 28* Man har afhandlet det Spørgsmaal om den frigjør sig som udleverer en be- tingelsesvis frigiven Slave som Erstatning for Skade. Octavenus mente at han frigjordes; han hævdede at det Samme var Tilfældet naar han skyldte Stichus bort ifølge Stipulation og udleverede ham som betingelsesvis

frigiven; thi hvis Slaven havde opnaaet Frihed før Indfrielsen, vilde hele Fordringen falde bort; Fordringsrettighedens Indhold er nemlig noget som kan indfries og udredes i Penge, men Friheden kan ikke indfries eller skaffes tilbage for Penge. Denne Opfattelse synes mig rigtig.

l. 38 § 17 Dig. (45—1)

Se S. 41.

l. 38 §§ 20—23 Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 49* Naar jeg stipulerer til Fordel for en Anden, men i min Interesse, maa det undersøges om Stipulationen træder i Kraft. Marcellus hævder her, at Stipulationen er gyldig i et Tilfælde af følgende Art. En der er begyndt at udøve Formynderskab for en Umyndig har afstaaet Formynderskabet til sin Medformynder og stipuleret at Myndlingens Formue skal bevares. Marcellus mener at det kan hævdes at denne Stipulation er gyldig, <det er nemlig i Stipulators Interesse at der sker hvad han har stipuleret, idet han vilde hefte overfor Myndlingen, hvis det gaar anderledes.> 21. <Naar En har lovet at opføre et Leiehus eller tage det i Entreprise, og dernæst stipulerer af en anden at Huset skal opføres for Stipulatorens; eller naar En, efter at have lovet Titius at skaffe ham Maevis's Eiendom eller at give en Bøde dersom han ikke skaffer ham den, stipulerer af Maevis at Eiendommen skal gives til Titius; ligeledes naar En giver et Arbejde i Entreprise som han selv har taget i Entreprise: saa er det givet at han har Ret til analogt Søgmaal *ex locato*. 22. Naar altsaa En har stipuleret, hvor Ydelsen var i hans Interesse, vil han være i saadant Forhold at Stipulationen er gyldig. 23. Heraf følger, at en Stipulation ogsaa er gyldig naar jeg har stipuleret en Ydelse til min Fuldmægtig; ligesaa til min Kreditor, fordi det er i min Interesse at ikke en Bøde træder i Kraft eller pantsatte Eiendomme sælges.>

l. 54 pr. Dig. (17—1)

PAPINIAN *Quæst. B. 27* Naar en Slave giver en Fremmed Mandat til at sælge sig, er Mandatet ugyldigt. Men

hvis Mandatet er givet i den Hensigt at Slaven skulde frigives, og Vedkommende ikke frigiver ham, vil baade Herren opnaa Salgssummen, som om han var Sælger, og, forsaavidt naturlig Følelse kan paaberaabes, vil der kunne reises Mandat-Søgsmaal, f. Ex. hvis Slaven er en uægte Søn eller Broder.) <De Retskyndige har nemlig ment at der i *bonae fidei* Processer burde tages Hensyn til naturlig Følelse.>

1. 7 Dig. (18—7)

PAPINIAN *Quæst. B. 10* En Slave er solgt under den Betingelse, at han ikke maa være i Italien; i modsat Fald er det uden Stipulation vedtaget at Kjøberen skal udrede en Bøde. Sælgeren vil neppe i den Anledning kunne anlægge Søgsmaal blot for at hævne sig, medens han vil kunne anlægge analogt Søgsmaal, dersom han som Følge af Betingelsens Ikke-Overholdelse er ifaldet en Kontraktmulkt som han har tilsagt en Anden. <Heraf vil følge, at han kun kan anlægge Sag for saa vidt, som han er pligtig til Ydelse til en Anden; thi alt hvad der gaar ud derover, er Straf, ikke Skadeserstatning.> Har det derimod været aftalt, at Slaven ikke maatte føres ud af Landet til Straf, vil der rettelig kunne anlægges Søgsmaal ogsaa af humant Hensyn. Heri sees heller ikke at være nogen Modsigelse, idet det er af Interesse for et Menneske at dets Medmenneske modtager en Velgjerning; derimod beror Harmen over at en Bøde ikke paalægges alene paa Haardhjertethed.

1. 14 § 1 Dig. (11—3)

PAULUS *t. Ediktet B. 19* Overfor Forførelse af en Søn eller Datter i Afhængighed er dette Edikt [Ediktet om Forførelse af Slaver] ikke anvendeligt, idet der kun er oprettet Søgsmaalsret for Forførelse af en Slave der hører til vor Formue, naar Herren kan bevise at han er blevet fattigere, uden at der er gjort Skaar i hans Huses Anseelse og gode Rygte; <men analogt Søgsmaal efter Dommerens Skjøn staar ham aabent, fordi det er i vor Interesse at vore Børns Sind ikke fordærvethes.>

1. 32 § 12 Dig. (4—8)

PAULUS *t. Ediktet B. 13* Naar en Voldgiftsmand prøver at skjule sig, bør Prætor lade ham opspore, og dersom han længe undlader at give Møde, bør der ikjendes ham en Bøde.

§ 75.

F o r t s æ t t e l s e.

1. 33 pr. Dig. (9—2)

PAULUS *t. Plautius B. 2* Naar du har dræbt min Slave, bør efter min Mening mine Følelser ikke indgaa i Vurderingen, f. Ex. naar En har dræbt en Andens uægte Søn som han vilde give mange Penge for at beholde, men der bør kun tages Hensyn til hvor stor Værdi han har for Alle og Enhver. Ogsaa Sextus Pedius siger at Tings Værdi ikke maa ansættes efter deres Affection eller Nytte for Enkeltmand, men efter deres almindelige Brugsværdi: den der besidder en uægte Søn, er ikke rigere af den Grund at han vilde købe ham løs for en høj Pris hvis en Anden besad ham, og den der besidder en Andens Søn, eier ikke saa meget som han kunde sælge ham for til hans Fader. Ved den Aquiliske Lov¹⁾ faar vi nemlig Dækning for vort Tab; og vi maa antages at have tabt, hvad vi enten havde kunnet faa ind eller tvinges til at give ud.

1. 2 § 13 Dig. (47—8)

ULPIAN *t. Ediktet B. 56* I dette Søgmaal² firdobles Tingens sande Værdi indenfor et brugeligt Aar, men ikke dens Interesse.

¹⁾ Se § 84, 1ste Stykke (1. 2 Dig. (9—2)).

²⁾ 1. 2 pr. Dig. (47—8) Prætor siger: »Naar der paastaas med Forsæt (*dolo malo*) ved (bevæbnede eller) samlede Personer at være tilføiet En nogen Skade eller naar Ens Eiendele paastaas at være røvede, vil jeg give Proces mod den som paastaas at have gjort det. Ligeledes vil jeg, dersom en Slave paastaas at have gjort det, give Skades-Proces mod Herren«.

I. 193 Dig. (50—16)

ULPIAN *t. Ediktet B. 38* Disse Ord: »saa meget som Tingen skjønnes at være værd«, angaar ikke Interessen, men kun Tingens Vurdering. *Ulpianus, l. 193, Dig. de ac. 1, § 16.*

§ 10 Inst. (4—3)

Ikke ifølge Lovens Ord, men ifølge Fortolkning er det vedtaget, at der ikke blot maa foretages en Vurdering af den tilintetgjorte Gjenstand i Overensstemmelse med det ovenfor bemærkede, men desforuden af al den Skade der yderligere er tilføiet En ved Gjenstandens Tilintetgjørelse, f. Ex. naar En har dræbt en dig tilhørende Slave, der er indsat til Arving af Trediemand, inden han med dit Samtykke tiltraadte Arven; thi det er givet at der i saa Fald ogsaa maa tages Hensyn til den Arv du har mistet. Paa samme Maade naar En har dræbt eet Muldyr af et Par eller een Hest af et Firspand, eller een Slave af en Skuespillertrup er blevet dræbt; der foretages i saa Fald ikke blot en Vurdering af den eller det der er dræbt, men desforuden medregnes ogsaa Værdiforringelsen af dem der er tilovers.

I. 13 pr. Dig. (46—8)

PAULUS *t. Ediktet B. 76* Naar en Stipulation paa at Principalen vil godkjende hvad jeg har foretaget er forfalden, har jeg Søgsmålsret paa saa stort et Beløb som min Interesse andrager, ø: paa alt hvad jeg positivt har mistet og den Fordel jeg havde kunnet indvinde.

I. 8 Dig. (21—2)

Se S. 319.

I. 29 § 3 Dig. (9—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 18* Labeo bemærker endvidere, at naar et Skib af Storm er drevet ind paa et andet Skibs Ankertouge og Sømændene har kappet Tougene, maa der ikke tilstaas Søgsmåal, dersom Skibet ikke havde

kunnet reddes paa anden Maade end ved at kappe Tougene. Det Samme har Labeo og Proculus antaget med Hensyn til Fiskernet, som et Skib er drevet ind paa. Er det derimod sket ved Sømændenes Uagtsomhed, maa der anlægges Søgmaal efter den Aquiliske Lov. Men naar der anlægges Søgmaal for uretmæssig Beskadigelse af Fiskernet, maa der ikke foretages Vurdering af de Fisk der af den Grund ikke er blevet fangne, da det er usikkert om de vilde være blevet fangne. Det Samme maa ogsaa antages at gjælde angaaende Jægere og Fuglefængere.

1. 19 § 1 Dig. (19—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Naar En uafvidende har udleiet daarlige Fade og Vinen derpaa er løbet ud af dem, vil han have at staa inde for Interessen, og hans Uvidenhed vil ikke gjælde som Undskyldning. Saaledes ogsaa Cassius. Anderledes naar du har udleiet en Græsgang, hvorpaa der groede skadelige Urter; er nemlig i dette Tilfælde Kvæget dødt eller forringet i Værdi, maa du erstatte Interessen, dersom du har vidst det; har du ikke vidst det, kan du ikke kræve Afgiften. Saaledes Servius, Labeo og Sabinus.

1. 22, 1. 23 pr. Dig. (9—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 22* Har du altsaa dræbt en Slave, som jeg har lovet at udlevere under en Kontraktsmulkt, indgaar min Interesse i Sagens Paadømmelse. 1. Ligeledes vurderes Forhold, der staar i Forbindelse med Gjenstanden, f. E. naar nogen har dræbt een eller eet af Skuespillere eller Chorsangere eller Tvillinger eller af et Firspand eller af et Par Muldyr; der maa nemlig her ikke blot foretages en Vurdering af den tilintetgjorte Gjenstand, men ogsaa tages Hensyn til de øvrige Gjenstandes Værdiforringelse.

23. ULPIAN *t. Ediktet B. 18* Derfor bemærker Neratius, at naar en Slave, der var indsat til Arving, er dræbt, maa der ogsaa ske en Vurdering.

1. 8 pr., § 1 Dig. (13—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 27* Overfor en stjaalen Ting har man Tilbagesøgsmålsret til selve Gjenstandene; men

et Spørgsmaal er, om man kun har den saalænge de existerer, eller ogsaa naar de har ophørt at være til. Har Tyven tilbudt at udlevere dem, er der utvivlsomt ingen Tilbagesøgningsret; har han ikke tilbudt dem, vedbliver Retten til Tilbagesøgsmal af Tingens Værdi at bestaa; Gjenstanden selv kan jo ikke skaffes tilveie. 1. Naar en Ting søges tilbage som Følge af Tyveri, er det et Spørgsmaal, hvilket Tidspunkt der maa lægges til Grund ved Vurderingen. Det er imidlertid vedtaget at gaa ud fra det Tidspunkt, paa hvilket Tingen havde den høieste Værdi den nogensinde har haft, især da Tyven ikke frigjøres ved at udlevere Tingen i forringet Stand; en Tyv antages nemlig altid at være i Mora.

1. 203 Dig. (50—17)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 8* Det Tab En lider ved egen Skyld antages han ikke at lide.

1. 15 § 1 Dig. (9—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 18* Naar en dødelig saaret Slave bagefter dør ved en Sammenstyrtning eller et Skibbrud eller anden voldelig Hændelse, inden han dør af sit Saar, kan der efter Julian ikke anlægges Søgsmal for hans Drab, men kun for det ham tilføiede Saar; er han derimod død af sit Saar efter at være bleven frigivet eller afhændet, kan der anlægges Søgsmal for hans Drab. <Den saa forskjellige Behandling af disse Tilfælde beror paa, at Slaven ganske vist virkelig er blevet dræbt af dig i det Øjeblik du saarede ham, men dette er først blevet aabenbart ved hans Død; og i det første Tilfælde hindrede Sammenstyrtningen at det blev aabenbart om han var bleven dræbt.> — Naar du har frigivet en dødelig saaret Slave og indsat ham til Arving, og han dernæst er død, kan hans Arving ikke anlægge Søgsmal efter den Aquiliske Lov.

1. 21 § 3 Dig. (19—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 33* Naar det skyldes Sælgeren at en Ting ikke overgives, bliver hele Kjøberens Interesse Gjenstand for Vurdering, dog kun forsaavidt den er knyttet til selve Tingen. Havde han nemlig f. Ex. kun-

net handle med Vin og tjene derved, bør denne Fortjeneste ikke indgaa i Vurderingen, ligesaa lidt som hvis han har kjøbt Hvede og hans Husstand har lidt Hungersnød, fordi Hveden ikke er blevet overgivet: han faar kun Hvedens, ikke de af Sult omkomne Slavers Værdi. Forpligtelsen bliver heller ikke større paa Grund af Mora, skjønt den kan voxer, f. Ex. hvis Vinen nu er i høiere Pris, og dette har sin gode Grund; thi hvis Vinen var bleven mig leveret, saa vilde jeg (Kjøberen) have den, og naar den ikke er blevet mig leveret, maa der ialtfald nu leveres hvad der i sin Tid burde være leveret.

1. 20 [1. 19 Kr.] Dig. (18—6)

HERMOGENIAN *Oversigt over Retten B.* 2 Naar Kjøberen har været i Mora med Udbetalingen af Kjøbesummen til Sælgeren, skal han kun udrede Renter, ikke alt hvad Sælgeren havde kunnet opnaa ved at der ikke forelaa Mora, f. Ex. hvis han er Forretningsdrivende og, hvis Prisen straks var blevet betalt, havde kunnet tjene mere ved at købe Varer for den end ved at faa Renterne.

1. 2 § 8 Dig. (13—4)

(Om hvad der skal ydes paa bestemt Sted ¹⁾)

ULPIAN *t. Ediktet B.* 27 Her maa der tales om Dommerens Pligt i dette Søgmaal, <om han bør holde sig til det ved Kontrakten fastsatte Beløb eller om han bør saavel overskride som formindske Beløbet,> saaledes at der tages Hensyn dertil, hvis det har været i Indstævntes Interesse hellere at betale i Ephesus end paa det Sted der var aftalt. Julian tog i Tilslutning til Labeo ogsaa Hensyn til Sagsøgeren, i hvis Interesse det undertiden

¹⁾ 1. 1 Dig. (13—4) Paa andet Sted end hvor En havde stipuleret sig at noget skulde ydes ham, syntes ingen Mulighed for Søgmaal at staa aaben. Men da det var ubilligt, hvis Løftegiveren aldrig kom til det Sted hvor han havde lovet at yde (hvilket han enten kunde gøre med Villie eller fordi han nødvendig opholdtes paa andre Steder), at Stipulator ikke skulde kunne faa hvad der var hans, har man fundet det rigtigt at oprette et analogt Søgmaal i den Retning.

kunde være at modtage i Ephesus; <altsaa maa ogsaa Sagsøgerens Interesse indgaa i Vurderingen.> Sæt f. Ex. at han har udbetalt et oversøisk Laan for at faa det tilbagebetalt i Ephesus, hvor han skyldte Pengene under en Kontraktsmulkt eller mod Pant, og hans Pant er blevet solgt eller hans Mulkt forfalden paa Grund af din Mora; eller han havde en Gjæld til Fiscus og Stipulators Eiendom er blevet solgt for en ganske lav Pris. Her maa Interessen indgaa i Vurderingsskjønnet, og vel at mærke udover <Renternes lovbestemte Begrænsning.> Sæt at han pleiede at købe Varer; skal der saa ogsaa tages Hensyn til hans eventuelle Fortjeneste, ikke blot til hans Tab? Efter min Mening maa der ogsaa tages Hensyn til hans Fortjeneste.

1. 3 § 3 Dig. (19—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 9* Naar en Sælger af Vin har været i Mora med Leveringen, bør han dømmes til at betale Vinens Værdi paa det Tidspunkt den har været mest værd, dog at der kun tages Hensyn til to Tidspunkter: da den blev solgt eller da Sagen indgaar til Dom, og ligeledes paa det Sted hvor den har været mest værd, Salgsstedet eller Søgsmålets Sted.

1. 5 § 3 Dig. (12—3)

MARCIAN *Regler B. 4* I alle disse Tilfælde anvendes Parts Ed paa Gjenstandens Værdi kun i Tilfælde af Svig, ikke af Uagtsomhed; thi dennes Følger vurderes af Dommeren.

1. 3 § 2 Dig. (13—6)

(Søgsmaal for Brugslaan eller omvendt.¹⁾)

ULPIAN *t. Ediktet B. 28* Ved dette Søgsmaal <ligesom ved andre *bonae fidei* Retssager> anvendes <ligeledes> Parts Ed paa Gjenstandens Værdi; ved Afgjørelsen af Tingens Værdi lægges Paadømmelsens Tidspunkt til Grund, <medens der ved Retssager efter streng Ret gaas ud fra Tidspunktet for Processens Indledning.>

¹⁾ 1. 1 pr. Dig. (13—6) Prætor siger: »Hvad En paastaas at have udlaant til Brug, derom vil jeg give Proces«.

l. 44 §§ 5, 6 Dig. (44—7)

PAULUS *t. Prætors Edikt B. 74* Naar jeg har stipuleret saaledes: »hvis du ikke udleverer Gaarden, lover du saa at betale eet hundrede?«, indgaar alene de hundrede i Stipulationen, Gaarden derimod i dens Indfrielse. 6. Har jeg derimod stipuleret mig Bygningen af et Skib, og en Udbetaling af eet hundrede, dersom du ikke bygger det, er det et Spørgsmaal, om der er to Stipulationer, en simpel og en betinget, og altsaa den anden Betingelse ved sin Indtræden ikke ophæver den første; eller om den optager den i sig og bliver ligesom en Fornyelse af den første. Dette sidste maa snarest antages.

§ 76.

Om Stiftelsesmaaderne i Almindelighed.

l. 1 pr. Dig. (44—7)

GAIUS *Gyldne Ord B. 2* Obligationer opstaar enten af en Kontrakt eller af et Retsbrud eller ifølge særlig Retsregel af forskjelligartede Aarsager.

§ 2 Inst. (3—13), 1ste Punktum.

Den følgende Inddeling falder i fire Grupper; enten beror Obligationer nemlig paa Kontrakt, eller paa quasi-Kontrakt, eller paa Delikt eller paa quasi-Delikt. Først maa vi undersøge dem der beror paa Kontrakt.

§ 77.

Om Nødvendigheden af Form eller *Causa* for Kontrakter.

§ 2 Inst. (3—13), 2det og 3die Punktum
(1ste Punktum se ovenfor)

Af disse er der atter fire Slags: enten stiftes de nemlig reelt eller mundtlig eller skriftlig eller ved Overenskomst. Disse Former maa betragtes hver for sig.

1. 7 § 4 Dig. (2—14)

Se S. 392.

Gaius III § 128

Skriftlig stiftes en Forpligtelse f. Ex. ved Overførelse af en Gjældspost fra een Konto til en anden. Saadan Overførelse sker paa to Maader, enten fra en Ting til en Person eller fra en Person til en anden Person.

1. 5 pr. Dig. (19—5)

Se S. 379.

Inst. (3—22¹)

Ved [formløs] Overenskomst stiftes Forpligtelser ved Kjøb og Salg, Leiemaal, Fællesskab, Mandat. 1. Forpligtelsen siges i disse Tilfælde at stiftes ved Overenskomst, fordi <der hverken behøves noget Skriftligt eller endog blot Tilstedeværelse, og det er heller ikke nødvendigt at der ydes noget, for at Forpligtelsen kan komme istand.> men det er nok at de der foretager Handelen samtykker. 2. Derfor kan saadanne Handeler ogsaa indgaas mellem Fraværende, f. Ex. ved Brev eller Bud. 3. Endvidere forpligtes ved disse Kontrakter Parterne overfor hinanden til alt hvad de efter Billighed bør yde hinanden, medens ellers, ved mundtlige Forpligtelser, En stipulerer og en Anden lover.

1. 1 § 2 Dig. (45—1)

Se S. 54.

1. 2 § 3 Dig. (44—4)

Se S. 76.

¹) Jvfr. Gaius III 135 ff.

§ 78.

Skyldnerens Pligt til at yde Opfyldelses-
interessen.

§ 7 Inst. (3—15)

Ikke blot Ting kan gøres til Gjenstand for Stipulation, men ogsaa Handlinger; f. Ex. naar vi stipulerer at noget skal ske eller ikke ske. Ved saadanne Stipulationer vil det være rigtigst at tilføie en Bøde, forat ikke Stipulationens Beløb skal være usikkert og Sagsøgeren være nødt til at føre Bevis for sin Interesse. Naar altsaa En stipulerer at noget skal ske, bør der tilføies en Bøde i denne Form: »hvis det ikke sker saaledes, lover du saa som Bøde at betale 10 Dukater?« Stipulerer man derimod, at visse Ting skal ske og andre Ting ikke ske, i een og samme Sammenhæng, maa der tilføies en Clausul som denne: »dersom der handles herimod eller ikke handles saaledes, lover du saa som Bøde at betale 10 Dukater?«

§ 79.

Fortsættelse: Ydelsens Mulighed.

l. 185 Dig. (50—17)

CELSUS *Digest. B. 8* Til det Umulige gives ingen Forpligtelse.

l. 34 Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 48* Det gjør stor Forskjel, om jeg stipulerer mig en Ting, som er unddraget min Omsætning (*commercium*), eller En lover en saadan Ting; stipulerer jeg mig en Ting som er unddraget min Omsætning, antages det at Stipulationen er ugyldig; lover En en Ting, som er unddraget hans Omsætning, antages det at være hans Skade, ikke min.

I. 16 pr. Dig. (18—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 9* Kjøb af egen Ting er ugyldigt, hvad enten jeg har købt den med eller uden Vidende [om at den er min]; men har jeg købt den uden Vidende derom, vil jeg kunne kræve tilbage hvad jeg har betalt, idet der ingen Forpligtelse er kommet istand.

I. 6 pr. Dig. (18—1)

POMPONIUS *smstds Celsus* den Yngre siger at du ikke med Vidende kan købe en fri Person, og at Afhændelse af en hvilken som helst Ting er ugyldig, naar du veed at dens Afhændelse er forbudt: saaledes hellige og indviede Steder, eller Steder der er unddraget Omsætning, f. Ex. offentlige Steder der ikke blot er en Del af Statens Formue, men er i offentlig Brug, som f. Ex. Marsmarken.

I. 15 § 1 Dig. (18—1)

PAULUS *t. Sabinus B. 5* Uvidenhed kommer Kjøberen til Gode, naar den ikke har Charakter af Skjødesløshed.

I. 137 §§ 4, 5 Dig. (45—1)

VENULEIUS *Stipulationer B. 1* Det maa nærmere betragtes, om den der har lovet at betale hundrede, hfter strax, eller om ikke snarere Forpligtelsen hviler indtil han kan skaffe Pengene tilveie. Men naar han nu hverken har dem hjemme eller kan finde En, der vil laane ham dem? Dog, dette har intet at gjøre med naturlige Hindringer men angaar kun Ydeevnen. Ved Ydeevnen forstaas en Beleilighed eller Ubeleilighed for Person, ikke ved de Ting der loves. Ellers bliver det nemlig til, at naar En har lovet at udlevere Stichus, maa vi spørge hvor Stichus er; hvilket er urimeligt, idet der i saa Fald ikke bliver synderlig Forskjel, om En lover at yde noget i Ephesus, eller simpelthen at yde noget — som er i Ephesus, medens han selv er i Rom. Ogsaa dette angaar nemlig Ydeevnen, idet der er det Fælles ved Pengene og Stichus, at Løftgiveren ikke kan yde nogen af Delene i Øieblikket. Det gjælder endvidere overhove-

det at det Forhold, der volder Vanskelighed, maa føre til Uleilighed for Løftegiveren, og ikke blive Hindring for Stipulator; ellers ender man med at sige at heller ikke den kan yde, som har lovet at yde en Andens Slave, som Herren ikke vil sælge.

5. Naar jeg har stipuleret af En som ikke kan yde, <medens det er muligt for en Anden.> er efter Sabinus Forpligtelsen rettelig stiftet.

1. 18 § 3 Dig. (39—5)

Se S. 111.

1. 1 § 9 Dig. (44—7)

GAIUS *Gyldne Ord B.* 2 Naar den Ydelse vi stipulerer er en saadan at den ikke kan ydes, er det klart at Stipulationen er ugyldig ifølge Sagens Natur, f. Ex. naar der er indgaaet en Stipulation om en fri eller en afdød Person eller et brændt Hus mellem Parter som ikke vidste at en Person var fri eller afdød eller at Huset var brændt. Det samme gjælder naar En har stipuleret Ydelse af et helligt eller indviet Sted.

§§ 1 og 2 Inst. (3—19)

Naar En har stipuleret sig Ydelse af en Ting som ikke eksisterer eller ikke kan existere, f. Ex. Stichus, som er død, men som han troede var i Live, eller en Centaur, som ikke kan existere, er Stipulationen ugyldig. 2. Samme Regel gjælder, naar En har stipuleret sig Ydelse af en hellig eller indviet Ting som han troede var profan Ret undergiven, eller en offentlig Ting der til Stadighed er udlagt til Publikums Afbenyttelse, f. Ex. et Torv eller et Theater, eller en fri Person som han troede var Slave, eller en Ting som var unddraget hans Omsætning, eller sin egen Ting. Og Stipulationen vil ikke henstaa [som man kunde mene], fordi en offentlig Ting kan gaa over i privat Eie og en Fri kan blive Slave og Stipulator faa Omsætnings-Ret og Tingen ophøre at være Stipula-

tors Eiendom; den er strax ugyldig. Ligesaa omvendt: selv om Tingen oprindelig med Virkning var blevet Gjenstand for Stipulation, naar den saa senere uden Løftegiverens Skyld er kommet i et af de ovennævnte Forhold, træder Stipulationen ud af Kraft. Ei heller vil en Stipulation gjælde, selv om den strax fra Begyndelsen har været affattet saaledes: »Lover du at yde Lucius Titius, naar han bliver Slave?» eller i lignende Tilfælde, idet Ting der ifølge deres Natur er unddragne vor Eienomsret under ingen Omstændigheder kan blive Gjenstand for en Forpligtelse.

1. 15 pr. Dig. (18—1)

PAULUS *t. Sabinus B. 5* Selv om der har været Enighed med Hensyn til Gjenstanden, er dog Købet ugyldigt, dersom den er ophørt at eksistere før Salget.

1. 22 Dig. (18—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 28* Denne Salgsklausul: »hvis der er noget helligt eller indviet, sælges deraf intet« er ikke overflødig, men angaar begrænsede Steder af ringe Omfang. Hvis derimod alt hvad der sælges er indviet eller helligt eller offentligt, er Salget ugyldigt.

1. 4, 5 Dig. (18—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 9* Ogsaa af en fri Person og et <helligt og indviet Sted,> som ikke kan eies, antages der at finde Køb Sted, <dersom der købes af En der er uvidende om dette Forhold,>

PAULUS *t. Sabinus B. 5* fordi en fri Person er vanskelig at kjende fra en Slave.

1. 62 § 1 Dig. (18—1)

MODESTINUS *Regler B. 5* Naar En uafvidende har købt hellige og indviede Steder i den Tro at de var private, er ganske vist Købet ugyldigt, men han kan dog anlægge Sag mod Sælgeren ifølge Køb, saaledes at han opnaar hvad der svarer til hans Interesse i ikke at blive bedraget.

1. 8 § 1 Dig. (11—7)

ULPIAN *t. Ediktet B. 25* Naar et indviet Sted er blevet solgt som profant, giver Prætor Søgsmal *in factum* imod Vedkommende; dette Søgsmal staar ogsaa aabent imod Arvingen, <idet det indeholder et Søgsmal *quasi* ifølge Kjøb.>

1. 57 pr., § 1 Dig. (18—1)

PAULUS *t. Plautius B. 5* Jeg har kjøbt et Hus, uden at Sælgeren eller jeg vidste af at det var brændt. Nerva, Sabinus og Cassius siger at der Intet er solgt, skjønt Grunden jo er forhaanden, og at de betalte Penge kan søges tilbage. <Men hvis en Del af Huset er bevaret, gjør det efter Neratius i dette Tilfælde stor Forskjel, hvor stor en Del af Huset der er fortæret af Branden, og hvor stor en Del er bevaret; thi hvis den største Del af Huset er nedbrændt, kan Kjøberen ikke tvinges til at fuldføre Kjøbet, og kan endog kræve tilbage hvad han maatte have udbetalt; men hvis kun Halvdelen eller mindre end Halvdelen er brændt, bør Kjøberen tvinges til at fuldføre Kjøbet efter god Mands Skjøn, saaledes at han fritages for Ydelsen af den Del af Købesummen, der befindes at fragaa paa Grund af Branden. 1. Hvis derimod Sælgeren har vidst at Huset var brændt, men Kjøberen var uvidende derom, er Kjøbet ugyldigt dersom hele Huset var nedbrændt før Salget; er der derimod bevaret selv en nok saa lille Del af Huset, er Salget gyldigt og Sælgeren maa erstatte Kjøberen hans Interesse.>

1. 37 Dig. (45—1)

PAULUS *t. Sabinus B. 12* Naar jeg har stipuleret mig bestemte Penge, som f. Ex. er i et Pengeskab, og de er gaaet tilgrunde uden Løftgiverens Skyld, skyldes der mig ikke Noget.

1. 5 §§ 2 og 3 [1. 5 § 2 Kr.] Dig. (13—6)

Se S. 110.

1. 23 Dig. (50—17)

ULPIAN *t. Sabinus B. 29* Visse Kontrakter medfører kun Ansvar for Svig, andre baade for Svig og Uagtsom-

hed. Alene for Svig: Depositum og Laan paa Anfordring. For Svig og Uagtsomhed: <Mandat,> Brugslaan, Salg, haandfaaet Pant, Leiemaal: <endvidere Medgift, Formynderskab, uanmodet Forretningsførelse; ved disse sidste kræves endog Omhu. Fællesskab og Fælleseie medfører Ansvar baade for Svig og Uagtsomhed.> Dette dog kun naar intet andet udtrykkelig er vedtaget (være sig mere eller mindre) i hver enkelt Kontrakt; thi hvad der oprindeligt er vedtaget, maa overholdes <(Kontrakten har nemlig givet det Retskraft),> dog med den Undtagelse, at det efter Celsus's Mening er ugyldigt, dersom det er vedtaget at der ikke skal staas inde for Svig; det er nemlig i Strid med *bonae fidei* Processens Væsen; og dette er gjældende Ret. Derimod for Ulykkestilfælde med Dyr eller deres Død, naar de indtræder uden Uagtsomhed, Flugt af Slaver som ikke pleier at bevogtes, og Skade foraarsaget ved Plyndring, grove Forstyrrelser af offentlig Orden, Ildebrand, Oversvømmelser eller Angreb af Røvere er Ingen ansvarlig.

1. 96 Dig. (45—1)

MARCELLUS *Digest. B. 12* Den der skyldte mig en Slave ifølge Stipulation, kan ustraffet dræbe ham, dersom han griber ham i en Forbrydelse, <og der bør ikke tilstaas analogt Søgmaal imod ham.>

1. 226 Dig. (50—16)

PAULUS *Haandbog B. 1* Stor Forsømmelighed (*negligentia*) er Uagtsomhed (*culpa*); stor Uagtsomhed er Svig.

1. 91 pr. Dig. (45—1)

PAULUS *t. Plautius B. 17* Naar jeg har stipuleret mig en Slave og han dør uden at hans Udlevering er bleven forsinket, er Sagen klar, dersom Løftgiveren dræber ham. Forsømmer han ham derimod under Sygdom, er det et Spørgsmaal, om han hefter for Uagtsomhed i den Anledning, saaledes som Besidderen

gjør, naar der er Tale om Vindication af en Slave, der er blevet forsømt af Besidderen, eller om Uagtsomhed, naar der er Tale om en Stipulation, kun skal forstaas, som angaaende Handling, ikke Undladelse af at handle. Man maa snarest antage dette sidste, idet den der har lovet at give er pligtig til at give, men ikke til at handle.

l. 13 § 1 Dig. (13—7)
(Om Pantesøgsmal)

ULPIAN *t. Ediktet B. 38* I dette Søgsmal indgaar baade Svig og Uagtsomhed, ligesom ved Brugslaan; der indgaar ogsaa Paapasselighed; derimod ikke *vis maior*.

l. 14 Dig. (13—7)

PAULUS *t. Ediktet B. 29* Der kræves altsaa af Kreditor, hvad en omhyggelig Husbonde pleier at udvise overfor sine egne Ting.

l. 31 Dig. (9—2)

PAULUS *t. Sabinus B. 10* Naar en Gartner har slaaet en Forbigaaende ihjel ved at kaste en Gren ned fra et Træ, eller en Arbejder paa et Stillads har gjort det samme paa tilsvarende Maade, hefter han, dersom den er faldet ned paa offentlig Færdselsvei og han ikke har varskoet, saa at dens Fald undgaas. Men Mucius har bemærket, at der ogsaa kan anlægges Søgsmal for Uagtsomhed, naar det samme sker paa privat Grund, og at der foreligger Uagtsomhed naar der ikke er udvist den Forsigtighed som kunde være udvist af en omhyggelig Person, <eller der først er varskoet naar Faren er uundgaaelig.> Efter denne Betragtning gjør det ikke stor Forskjel om Vedkommende færdedes over offentlig eller privat Grund, idet der jo ofte er almindelig Færdsel over privat Sted. <Men er der ingen Færdselsvej, skal han kun staa inde for Svig, at han ikke lader Grenen falde ned paa En som han ser gaar forbi; man maa ikke forlange at han skal staa inde for Uagtsomhed, da han jo ikke har kunnet formode at nogen vilde passere Stedet.>

§ 8 Inst. (4—3)

Ogsaa naar din Slave er blevet overkjørt af Muldyr som Kusken ikke kunde holde paa Grund af Udygtighed,

er Kusken skyldig i Uagtsomhed. Ja selv om det er af Mangel paa Kræfter at han ikke har kunnet holde dem, hefter han ligeledes for Uagtsomhed, dersom en anden, Stærkere, havde kunnet holde dem. Det samme er ogsaa antaget om en Rytter, der ikke har kunnet holde paa sin Hest enten af Mangel paa Kræfter eller paa Grund af Udygtighed.

l. 213 § 2 Dig. (50—16)

ULPIAN *Regler B. 1* »Grov Uagtsomhed« (*lata culpa*) er meget stor Forsømmelighed, d. v. s. ikke at betænke hvad alle betænker.

l. 9 § 4 Dig. (19—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* I et Tilfælde, hvor en Hjord, som En havde leiet, var blevet drevet bort, har Keiser Antoninus og hans Fader givet følgende Reskript: »Hvis det kan bevises for Retten i en Sag om Leiemaal, at Røvere har bortført dine Geder uden bedragerisk Forhold fra din Side, kan du ikke tilpligtes at svare for denne Hændelse, og du vil kunne faa Afgiften for den paafulgte Tid tilbagebetalt som Penge du ikke har skyldt«.

l. 5 § 2 Dig. (13—6)

Se S. 110.

l. 17 § 2 Dig. (19—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 28* Papinian skriver i 8de Bog af sine *Quaestiones*: <»Naar jeg har givet dig en Ting til Besigtigelse og du siger at du har mistet den, staa Søgmaal med fri Motivering (*praescriptis verbis*) mig kun aabent i det Tilfælde at jeg ikke veed hvor Tingen er; er jeg nemlig vis paa at den er hos dig, kan jeg sagsøge dig for Tyveri eller søge Tingen tilbage ved personligt Søgmaal eller søge til Fremlæggelse«¹⁾ Heraf følger, at naar jeg har givet En en Ting til Besigtigelse enten for hans egen Skyld eller for begges, maa han efter min Mening staa mig inde baade for Svig og Uagt-

¹⁾ Papinian formodes at have skrevet hvad der nu læses l. 79 Dig. (47—2): En har givet en Ting til Besigtigelse. Hvis Risikoen paahviler Modtageren, kan denne selv anlægge Søgmaal for Tyveri.

somhed af Hensyn til Nyttens, derimod ikke for hændelig Skade; er den derimod blot givet for min Skyld, skal der kun staa inde for Svig, fordi dette Forhold kommer et Depositum nær.

1. 3 § 9 Dig. (3—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 10* Labeo bemærker, at i Søgemaal for uanmodet Forretningsførelse bliver der undertiden alene at spørge om Svig; thi naar du uanmodet har paataget dig mine Forretninger af Godhed, for at min Eiendom ikke skulde blive solgt, er det ubetinget billigt at du kun skal staa inde for Svig. Denne Mening har Billighed for sig.

1. 32 Dig. (16—3)

CELSUS *Digest. B. 11* Nervas Bemærkning, at grov Uagtsomhed var Svig, mishagede Proculus, men forekommer mig ganske rigtig. Thi selvom En ikke er omhyggelig i samme Grad som almindelige Mennesker: <naar han ikke ialtfald udviser Omhu med et Depositum efter sin individuelle Maalestok,> er han ikke fri for Svig; thi han kan ikke med Redelighed udvise mindre Omhu end med sine egne Ting.

1 25 § 16 Dig. (10—2)

Se S. 154.

1. 72 Dig. (17—2)

GAIUS *Dagl. Liv B. 2* Den ene Kompagnon hefter overfor den anden ogsaa for Uagtsomhed, d. v. s. for Lige-gyldighed og Forsømmelighed. <Uagtsomhed bør dog ikke bestemmes efter den høieste Grad af Omhu; det er nemlig nok at udvise saadan Omhu med de fælles Ting, som man pleier at udvise med sine egne Ting, idet den der lægger sig en lidet omhyggelig Kompagnon til, maa give sig selv Skylden.>

1. 17 pr. Dig. (23—3)

PAULUS *t. Sabinus B. 7* Overfor Medgiftens Ting maa Manden staa inde saavel for Svig som for Uagtsomhed, fordi han modtager Medgiften for sin egen

Skyld; <men han maa ogsaa svare til den Omhu, som han udviser med sine egne Ting.>

l. 1 pr. Dig. (27—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 36* Med Hensyn til alt hvad en Formynder har gjort, uagtet han ikke burde gjøre det, og paa samme Maade med Hensyn til hvad han har undladt, maa han gjøre Regnskab i denne Proces [ø: Formynderskabs-Processen], <idet han maa svare for Svig, Uagtsomhed og samme Omhu som med egne Ting.>

l. 24 § 5 Dig. (24—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 33* Naar en Ægtemand har været grusom mod Slaver der hører til Medgiften, bliver det at undersøge om han kan drages til Ansvar herfor. Har han kun været grusom mod sin Hustrus Slaver, er det givet at han hefter i den Anledning; men selv om han ogsaa af Natur er saadan mod sine egne, maa man ligeledes hævde at hans overvættes Haardhed bør aves ved denne Proces [ø: ved Søgmaal om Medgiften efter Ægteskabets Opløsning]; <thi skjønt Hustruen kun kræver den Omhu af ham, som han viser med sine egne Ting, og ikke kan kræve mere, bør dog en Grusomhed, der er dadelværdig overfor Ens Ting, aves naar der er Tale om Andres, d. v. s. om Ting der hører til Medgiften.>

l. 51 Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 51* Den der har lovet at yde Andenmands Slaver hefter ikke for Søgmaal ifølge Stipulation, naar Slaven har faaet sin Frihed; det er nemlig nok at han er fri for Svig og Uagtsomhed.

l. 8 §§ 9 og 10 Dig. (17—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 31* Den antages at handle svigagtigt, som ikke udleverer hvad han kan udlevere. 10. Har jeg altsaa givet dig Mandat til at købe en Slave, og du har købt ham, vil du være pligtig til at udlevere ham til mig. Men ogsaa hvis du har undladt at købe ham svigagtigen <(f. Ex. hvis du for Betaling har overladt en Anden at købe ham) eller af grov Uagtsomhed (f. Ex. hvis du af Venskab har fundet dig i at en

Anden købte ham), > hefter du. Ja selvom Slaven, som du har købt, er løbet bort, hefter du, hvis det skyldes Svig fra din Side; foreligger der ikke Svig <eller Uagtsomhed, > hefter du kun for saa vidt, som du maa stille Sikkerhed for at du vil udlevere ham, dersom han kommer i din Magt. Men naar du udleverer ham, maa du tillige overgive ham. Og hvis der er stillet dig Sikkerhed for Vanhjemmel eller du kan forlange at der stilles saadan Sikkerhed, antager jeg at det er tilstrækkeligt at du afstaar mig denne Søgmaalsret, saaledes at du gjør mig til Fuldmægtig i min egen Interesse og ikke skal yde mere end du selv vilde opnaa.

I. 47 § 4 Dig. (30)

ULPIAN *t. Sabinus B. 22* Naar en Ting der tilhører Andenmand eller et Dødsbo er gaaet tilgrunde eller forsvundet uden Arvingens Skyld, er han ikke pligtig til mere end at stille Sikkerhed; men er Tingen gaaet tilgrunde ved Arvingens Skyld, maa han strax domfældes.

I. 9 pr. Dig. (19—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Naar En har leiet mig et Hus eller en Gaard som han har købt i god Tro, og den saa uden Svig eller Uagtsomhed fra hans Side er fravindiceret ham, hefter han efter Pomponius ikke desto mindre ifølge Leiemaal overfor Leieren, saaledes at der maa tilsikres denne fri Nydelse af hvad han har leiet. <Men hvis Eieren ikke vil finde sig deri og Udleieren er rede til at skaffe en anden ligesaa bekvem Beboelsesleilighed, er det efter Pomponius ubetinget rigtigt at Udleieren frifindes.>

I. 1 pr., § 1 Dig. (4—9)

ULPIAN *t. Ediktet B. 14* Prætor siger: »Naar Rhe-dere, Kroværter og Staldholdere ikke tilbageleverer hvad de har paataget sig at opbevare for hvosomhelst, vil jeg give Proces imod dem«. <1. Dette Edikt har stor praktisk Betydning, fordi det ofte er nødvendigt at stole paa saadanne Folk og betro dem Ting til Opbevaring. Og man kan ikke finde at dette er en streng Bestemmelse imod dem; thi det staar i deres egen Magt at lade være at modtage Folk, og dersom denne Bestemmelse ikke var,

vilde der gives dem Anledning til at spille under Dække med Tyve til Skade for dem de modtager; selv som det nu er, afholder de sig jo ikke fra den Art bedrageriske Handlinger.>

1. 3 § 1 Dig. (4—9)

ULPIAN *smstds* Prætor siger: »naar de ikke tilbageleverer, vil jeg give Proces imod dem«. Dette Edikt giver Hjemmel for et Søgmaal *in factum*. Men det maa undersøges om et saadant er nødvendigt, da der jo kan anlægges civilretligt Søgmaal i samme Anledning: dersom der har været aftalt Betaling, *ex locato* eller *conducto*; har der nemlig været udleiet et helt Skib, kan den der har leiet det ogsaa anlægge Sag *ex conducto* med Hensyn til de Ting der mangler; og har Rhederen mod Betaling paataget sig at befordre Ting, kan han sagsøges *ex locato*; er derimod Tingene modtagne uden Betaling, kunde der, siger Pomponius, anlægges Sag for Depositum. Han undrer sig derfor over, at der er indført et prætorisk Søgmaal, da man dog har de civilretlige; men maaske, siger han, er det sket, <for at det kunde blive bekjendt at det er Prætor magtpaaliggende at holde disse Menneskeklassers Uredelighed i Tømme; og desuden> fordi der ved *locatum* og *conductum* kun staa inde for Uagtsomhed, ved Depositum kun for Svig, medens efter dette Edikt Modtageren hefter under alle Omstændigheder, selv om Tingen er gaaet til Grunde eller har lidt Skade uden Uagtsomhed fra hans Side — <medmindre der er tilstødt uafvendelig Skade. Derfor> hedder det <ogsaa> hos Labeo, at naar noget er gaaet til Grunde ved Havari eller Overfald af Sørøvere, er det ikke ubilligt at der tilstaas Rhederen en Indsigelse. Det Samme maa ogsaa gjælde naar der har foreligget *vis maior* i en Stald eller en Kro.

1. 20 [1. 21 Kr.] § 3 Dig. (3—5)

PAULUS *t. Ediktet B. 9* Lucius Titius har ført mine Forretninger ifølge Mandat fra dig. Forsaavidt han har gjort noget Forkert, hefter du ifølge Søgmaal for uanmodet Forretningsførelse¹⁾, <ikke blot for> saa <vidt,>

¹⁾ Se 1. 3 pr. Dig. (3—5): Prætor siger: Naar En har ført en Andens Forretninger, eller Forretninger der var Ens dengang han døde, vil jeg give Proces i den Anledning.

at du maa overdrage mig dine Søgsmalsrettigheder, <men, da du har været uforsigtig i dit Valg af ham, tillige saaledes, at du maa staa mig inde for ethvert Tab som hans Forsømmelighed har voldet mig.>

l. 25 § 7 Dig. (19—2)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 10* Den der for Betaling har paataget sig at flytte en Søile maa, hvis den gaar i Stykker under Nedtagningen, Transporten eller Opsætningen, svare for Risikoen, <dersom det er sket ved Uagtsomhed fra hans egen eller hans Arbejderes Side; Uagtsomhed foreligger kun da ikke, naar der er gjort alt hvad den Omhyggeligste vilde have iagttaget.> Det Samme maa naturligvis forudsættes at gjælde ogsaa naar En har paataget sig at flytte Fade eller en Bjælke; og det Samme kan ogsaa overføres til andre Ting.

§ 3 Inst. (4—5)

Se S. 410.

§ 80.

Fortsættelse: Skyldners Mora.

l. 88 Dig. (50—17)

SCAEVOLA *Quæst. B. 5* Der antages ikke at foreligge Mora, hvor der ikke haves Klageret.

l. 213 pr. Dig. (50—16)

Se S. 94.

l. 14 Dig. (50—17)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 5* I alle Forpligtelser, hvori der ikke angives en Frist, skyldes der strax.

l. 186 Dig. (50—17)

CELSUS *Digest. B. 12* Intet kan søges før den Tid da det er fysisk muligt at betale det; og naar der til en Forpligtelse føies en Betalingsfrist, kan der ikke søges før dens Udløb.

l. 32 pr. Dig. (22—1)

MARCIAN *Regler B. 4* Mora antages at foreligge ikke paa Grundlag af det faktiske Forhold, men af Personens Forhold, <d. v. s. naar han ikke har betalt efter at være bleven krævet paa passende Sted;> og dette maa undersøges for Dommeren. Thi, som Pomponius bemærker i 12te Bog af sine Epistler, en Definition af dette Begreb er vanskelig. Ogsaa høisalig Pius har i et Reskript til Balbus udtalt, at det Spørgsmaal om der foreligger Mora hverken kan afgjøres ved Forordning eller ved Retslærdes Undersøgelse, da det mere er faktisk end juridisk.

l. 8 § 1 Dig. (13—1)

Se S. 293.

l. 17 §§ 3 og 4 Dig. (22—1)

PAULUS *om Renter* Naar et Fideikommis ikke har kunnet udbetales en Umyndig der ikke havde nogen Formynder, antages der ifølge Reskript af høisalig Pius ikke at foreligge Mora fra Arvingens Side. Altsaa skyldes der heller ikke den noget [i Moraerstatning], som ikke har kunnet kræve, fordi han var fraværende i offentligt Ærinde eller med anden gyldig Forhindregrund af den Art, ifølge hvilken der pleier at tilstaas Gjenindsættelse; thi hvad kan der lægges den til Last, som ikke har kunnet betale, skjønt han var villig dertil? Der kan heller ikke antages at foreligge et analogt Tilfælde for saa vidt, som det er vedtaget at Mindreaarige hjælpes ogsaa med Hensyn til Ting som de ikke har erhvervet; thi (Mora-) Renter paalægges ikke for at skaffe Fordringshaverne Fordel, men for at hindre Mora fra Betalernes Side. 4. Den der sagsøges ifølge Leiemaal, skal kun præstere Morarenter, med mindre det var aftalt at han skulde skyldes Renter for forsinket Indbetaling af Pengene.

l. 5 Dig. (12—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 22* Naar noget som du er pligtig til at yde mig er gaaet til Grunde efter at du har været Skyld i at jeg ikke har faaet det, er det givet

at du maa bære Tabet. Men naar der spørges, om du har været Skyld i Ydelsens Udeblivelse, maa der ikke blot tages i Betragtning, om Ydelsen har staaet i din Magt eller ikke, og om det skyldes Svig fra din Side at den ikke staar eller har staaet i din Magt, eller ikke, men tillige om der er nogen gyldig Grund hvorfor du burde indse at du var pligtig til at yde.

l. 137 § 4 Dig. (45—1)

Se S. 300.

l. 63 Dig. (50—17)

JULIAN *Digest. B. 17* Den der uden Svig paakalder Domstolene, antages ikke at være i Mora.

l. 82 §§ 1 og 2 [§ 1 Kr.] Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 78* Naar en Slave er død efter Mora fra dens Side der har givet Løfte om ham, hefter Løftgiveren ikke desto mindre ganske som om Slaven var i Live. 2. Ogsaa den antages at have været i Mora, der har foretrukket at procedere for at tilbagelevere.

l. 42 Dig. (50—17)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 9* De der følger efter i en Andens Sted har gyldig Grund til Uvidenhed, om det der søges skyldes. Ogsaa Kautiønistler kan ligesaa vel som Arvinger retsgyldig beraabe sig paa Uvidenhed. Det her Sagte gjælder om Arvingen naar han sagsøges, derimod ikke naar han sagsøger; thi den der sagsøger, er selvfølgelig pligtig til at være sikker i sin Sag, da det jo staar i hans Magt hvornaar han vil anlægge Sagen, og han bør først undersøge Forholdet grundig og dernæst skride til Sags Anlæggelse.

l. 23 pr. Dig. (22—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 34* Ogsaa naar En pludselig er blevet nødsaget til at være fraværende i offentligt Ærinde, saaledes at han ikke kan overdrage sit Forsvar til en Anden, kan han ikke antages at være i Mora; og ligesaa naar han er kommet i Fængsel eller Krigsfangenskab.

I. 36 § 2 Dig. (7—1)

AFRICANUS *Quæst. B. 5* Der er ved Legat tillagt Titius Brug og Nytte over en Slave. Slaven er død inden han blev overgivet Titius, idet Arvingen hindrede hans Overgivelse. Efter Africanus kan her ikke siges andet end at Arvingen er forpligtet til at udrede Legatarens Interesse i at der ikke havde foreligget Mora, saaledes altsaa at Brugen og Nyttens af ham vurderes fra hint Tidspunkt til den Dag da Slaven er død. Heraf følger endvidere, at dersom Titius selv er død, maa paa lignende Maade Brugens og Nyttens Værdi fra det Tidspunkt af da Mora har foreligget udredes til hans Arving.

I. 114 Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 17* Naar jeg stipulerer mig Ydelse af en Eiendom paa en bestemt Dag og Løfttegivelsen er Skyld i at den ikke afleveres paa den Dag, vil jeg opnaa min Interesse i at der ikke havde foreligget Mora.

I. 8 Dig. (22—1)

PAPINIAN *Respons. B. 7* Naar Heste er efterladt En ved Fideikommis, maa der efter Mora staas inde ogsaa for deres Afkom som for Frugter, men for Afkom i andet Led som for Tilbehør, paa samme Maade som med Afkom af en Slavinde. Er det en Hjord der er efterladt, er selv Mora-Søgsmaal overflødigt, idet Afkommet følger med en efterladt Hjord¹⁾.

I. 14 pr. Dig. (22—1)

PAULUS *Respons. B. 14* Han svarede at naar der havde foreligget Mora med Udbetaling af et Fideikommis, maatte ogsaa Slavinders Afkom erstattes.

I. 32 § 2 Dig. (22—1)

MARCIAN *Regler B. 4 I bonæ fidei Kontrakter* skyldes Renter ifølge Mora.

¹⁾ Sidste Punktum efter fragm. Vat. 65.

I. 20 [I. 19 Kr.] Dig. (18—6)

Se S. 295.

I. 22 Dig. (39—5)

MODESTINUS *Differentiae B. 8* Det stemmer ubetinget med Billighed, at den der i Gaveøiemed har lovet en Pengesum <eller noget andet,> ikke skylder Morarenter af Pengene, <saa meget mere som en Gaverets-handel ikke henregnes til *bonae fidei* Kontrakter.>

I. 47 § 6 Dig. (30)

ULPIAN *t. Sabinus B. 22* Naar en Eiendom er gaaet til Grunde ved at opsluges af Jorden [under Jordskjælv], skyldes efter Labeo dens Værdi ubetinget ikke. Dette er rigtigt, forsaavidt det ikke er indtruffet efter Mora; <Legataren havde nemlig kunnet sælge den efter Modtagelsen.>

I. 15 § 3 Dig. (6—1)

Se S. 212.

I. 14 § 1 Dig. (16—3)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 9* Hvad enten der er anlagt Sag mod selve den hos hvem Tingen er deponeret, eller mod hans Arving, maa efter Sabinus og Cassius Sagsøgte frifindes, dersom Tingen er gaaet tilgrunde af sig selv før der er gaaet Dom i Sagen, f. Ex. dersom en Slave er død; det er nemlig, mener de, billigt at naturlig Undergang bæres af Sagsøgeren, <ialtfald hvis Tingen ogsaa vilde være gaaet til Grunde hvis den var blevet udleveret til Sagsøgeren.>

I. 3 § 3 Dig. (19—1)

Se S. 296.

I. 21 § 3 Dig. (19—1)

Se S. 294.

I. 24 § 4 Dig. (19—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 34* Fæsteren kan, naar det formenes ham at nyde [Udbyttet af Gaarden], rettelig strax anlægge Sag for hele Femaaret, selvom Gaardens Eier finder sig i at han nyder det i de resterende Aar; Eieren frigjøres nemlig ikke altid ved at finde sig i at han nyder Udbyttet af Gaarden i 2det eller 3die Aar. Thi den der er blevet sat ud af en Forpagtning og derfor har paa-

taget sig en anden Forpagtning, kan jo ikke bestride to Forpagtninger, og vil derfor paa den ene Side selv ikke være forpligtet med Hensyn til Afgiften [af den første Forpagtning], og paa den anden Side opnaa hele det Overskud han vilde have haft i hvert Aar. Tilladelsen til at nyde kommer nemlig for sent, naar den tilbydes paa et Tidspunkt da Fæsteren ikke kan nyde fordi han er bundet ved andre Forhold. Naar han derimod kun har hindret ham i faa Dage, men dernæst er gaaet i sig selv, og Fæsterens hele Stilling er uforandret, vil de faa Dages Forhaling ikke formindske Fæsterens Forpligtelse. Ligeledes vil den rettelig kunne anlægge Forpagtnings-Søgsmaal, hvem der ikke i Overensstemmelse med Aftalen leveres hvad der var aftalt, hvad enten han hindres i at nyde af Eieren eller af Trediemand som Eieren kan forbyde at hindre ham.

I. 18 [17 Kr.] Dig. (18—6)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 31* Man maa vide, at naar Kjøberen har begyndt at være i Mora, skal Sælgeren ikke mere staa inde for Uagtsomhed, men kun for Svig. Har baade Sælger og Kjøber været i Mora, mener ganske vist Labeo at Mora snarere maa komme Kjøberen end Sælgeren til Skade; men det er dog et Spørgsmaal, om ikke senere indtraadt Mora bør komme Sælgeren til Skade. Sæt nemlig at jeg har rykket Sælgeren og han ikke har leveret hvad jeg har købt, og jeg dernæst ikke har villet modtage det, naar han bagefter tilbød det? i dette Tilfælde burde aabenbart Mora komme mig til Skade. Men hvis Kjøberen har været i Mora, og dernæst, uden at Forholdene var forandrede, Sælgeren har været i Mora, uagtet han kunde frigjøre sig, er det billigt at den senere indtraadte Mora kommer Sælgeren til Skade.

§ 81.

Fortsættelse: V a n h j e m m e l s a n s v a r.

I. 34 Dig. (45—1)

Se S. 299.

I. 27 Cod. (8—44 [8—45 Kr.])

Keiserne Diocletian og Maximian til Theophilus Hvis Athenocles med sit Vidende har kjøbt en Eiendom der tilhørte Trediemand eller var pantsat, og der ikke er aftalt noget om Vanhjemmelsansvar, er det uretmæssigt af ham at kræve hvad han har betalt i den Anledning. Har han derimod gjort det uden at være vidende om Forholdet, er Din Begjæring retsstridig, naar Du forlanger at det betalte ikke skal gives tilbage. (A. 294)

I. 69 pr. Dig. (21—2)

SCAEVOLA *Quæst. B.* 2 Den der har gjort Forbehold med Hensyn til Frihed ved et Salg, hefter ikke for Vanhjemmelsansvar, hvad enten vedkommende Person allerede var fri ved Overgivelsen, eller han har opnaaet Friheden ved at en testamentarisk Betingelse er blevet opfyldt.

I. 11 § 15 Dig. (19—1)

ULPIAN *t. Ediktet B.* 32 Endelig siger Julian i 10de Bog hos Minicius, at naar En har solgt en Slave paa det Vilkaar, at han [i Tilfælde af Vanhjemmel] inden 30 Dage lovede at betale det Dobbelte af Kjøbesummen, men at der senere intet skulde ydes, og Kjøberen ikke inden Fristens Udløb har forlangt at dette skulde ske, saa er Sælgeren dog kun frigjort for saa vidt som han uafvidende har solgt Andenmands Slaver; i saa Tilfælde hefter¹⁾ nemlig Sælgeren kun for saa vidt som han skal garantere Kjøberen uforstyrret Besiddelse for sit eget og sin Arvings Vedkommende. Har han derimod med sit Vidende solgt Andenmands Slave, kan han efter Julian ikke frikjendes for Svig, og maa derfor hefte for Søgmaal ifølge Kjøb.

I. 11 § 18 Dig. (19—1)

ULPIAN *smstds* Vi maa nu undersøge hvad den er pligtig til at yde, der har solgt en Ting med Garanti for uforstyrret Besiddelse [ordret: der har solgt »Tilladelse til at have« (*habere licere*)]. Her mener jeg at det gjør stor Forskjel, om han kun paatager sig denne Garanti

¹⁾ Der maa læses *teneri*, ikke *fieri*.

for sit eget og sine Successorers Vedkommende, eller for alles Vedkommende. Har han kun garanteret for sit eget Vedkommende, antages han ikke at skulle staa inde for at en Anden ikke vindicerer Tingen; bliver altsaa Tingen fravindiceret Kjøberen, vil Sælgeren hverken hefte for Stipulation, dersom der har været anvendt Stipulation, eller ifølge Kjøb, dersom der ikke har været anvendt Stipulation. Dog bemærker Julian i femtende Bog af sine Digester, at selv om Sælgeren udtrykkelig erklærer at han garanterer uforstyrret Besiddelse for sit og sin Arvings Vedkommende, kan det hævdes at han vel ikke hefter ifølge Kjøb for Kjøberens Interesse, men at han dog er pligtig til at tilbagebetale Kjøbesummen. Sammesteds bemærker han, at det samme kan siges selv om der udtrykkelig indføres i Salget at der ikke skal staa inde for Vanhjemmel: Kjøbesummen skyldes, dersom Tingen fravindiceres Kjøberen, derimod ikke Interessen. <I en *bonae fidei* Kontrakt kan der nemlig ikke indgaa en Aftale om at Kjøberen skal kunne miste Tingen og Sælgeren beholde Kjøbesummen. Det skulde da være, siger Julian, at man vilde godkjende alle de ovennævnte Aftaler paa samme Maade som man godkjender at Sælgeren faar sine Penge selvom Kjøberen ikke faar Varen, f. Ex. naar vi køber en fremtidig Dræt af en Fisker eller hvad Vildt der maatte fanges i opstillede Jærgergarn af en Jæger eller hvad der fanges i et Net af en Fuglefænger; i saa Fald maa nemlig ganske vist Kjøberen erlægge Kjøbesummen selv om der Intet fanges. Men med Hensyn til de ovenfor omtalte Aftaler maa det Modsatte antages. Undtages maa det Tilfælde at En med sit Vidende sælger Andenmands Ting; i saa Fald maa man nemlig i Overensstemmelse med Julians Mening, som ovenfor er refereret, erkjende at den der handler svigagtigt hefter ifølge Kjøb.>

1. 25 § 1 Dig. (18—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 34* Den der har solgt en Eiendom har ikke nødig at skaffe Kjøberen Eiendomsret til den, hvilket derimod den er nødt til som i en Stipulation har lovet En en Eiendom.

1. 8 Dig. (21—2)

JULIAN *Dig. B. 15* Sælgeren af en Slave er pligtig til at staa Kjøberen inde for hele dennes Interesse i at Slaven var Sælgerens Eiendom. Hvis altsaa et Barn af en Slavinde eller en Arv som Slaven paa Kjøberens Befaling har tiltraadt fravindiceres Kjøberen, kan der anlægges Sag ifølge Kjøb; og ligesom Sælgeren er forpligtet til at staa Kjøberen inde for den uforstyrrede Besiddelse af den solgte Slave, saaledes maa han ogsaa staa Kjøberen inde for at han beholder hvad der har kunnet erhverves gennem Slaven.

1. 16 § 1 Dig. (21—2)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 9* Stipulationen paa den dobbelte Kjøbesum antages at træde i Kraft, naar Tingen er tilbagegivet Sagsøgeren, eller Kjøberen er dømt til at erstatte Tingens Værdi, eller Tingens Besidder er frifundet efter at være sagsøgt af Kjøberen.

1. 27 Dig. (21—2)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 11* Det er gjældende Ret, at naar der kan reises Indsigelser grundede paa Kjøberens Forhold, hefter Sælgeren ikke [nl. for Vanhjemmel] overfor ham, og omvendt, dersom de angaar Sælgerens Forhold. Saaledes har Kjøberen hverken Ret til Søgmaal ifølge Kjøb eller ifølge Stipulation paa den dobbelte eller den enkelte Kjøbesum, dersom han kan mødes med en Indsigelse grundet paa hans eget Forhold.

1. 51 pr. Dig. (21—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 80* Naar Kjøberen af Tingen har tabt sin Sag paa Grund af Dommerens Uforstand eller Vildfarelse, anerkjender vi ikke at Tabet bør paa hvile hans Hjemmelsmand. Hvad Forskjel skulde det ogsaa gjøre, om Tingen er gaaet tabt ved Uhæderlighed eller Dumhed hos Dommeren? Den Uret som sker Kjøberen bør jo ikke ramme hans Forgjænger.

1. 55 pr. Dig. (21—2)

ULPIAN *t. Kurul-Ædilernes Edikt B. 2* Naar der er gaaet Dom imod Kjøberen fordi han har været fraværende, træder Stipulationen ikke i Kraft; han antages nemlig at have tabt Sagen paa Grund af sin Fraværelse og ikke fordi han havde en daarlig Sag. <Men sæt nu at den hvem Dommen er gaaet imod vel ikke selv har været tilstede i Retten, men en anden har været tilstede og ført hans Sag: hvad skal vi saa sige? F. Ex., en Umyndig har med Formynders Samtykke indladt sig i en mod ham anlagt Proces, men Formynderen har ført Sagen i Myndlingens Fraværelse og Dommen er gaaet Formynderen imod. Ja, hvorfor skulde vi ikke sige at Stipulationen træder i Kraft? At Sagen er blevet ført, er jo notorisk, og det maa være nok at den er ført af En der havde Ret til at føre den.>

1. 53 § 1 Dig. (21—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 77* Naar Kjøberen har kunnet give sin Hjemmelsmand Underretning [om Processen], men ikke har gjort det og har tabt sin Sag fordi han mødte med mangelfulde Oplysninger, antages han ved selve dette Forhold at have handlet svigagtig, og kan ikke anlægge Sag ifølge Stipulation.

1. 55 § 1 Dig. (21—2)

ULPIAN *t. Kurul-Ædilernes Edikt B. 2* Naar Sælgeren er tilstede, skal man give ham Underretning; er han derimod fraværende, eller er han vel tilstede, men forskylder selv at han ikke faar Underretningen, træder Stipulationen i Kraft.

1. 56 § 3 Dig. (21—2)

PAULUS *t. Kurul-Ædilernes Edikt B. 2* Naar Kjøberen har kunnet vinde Hævd, men ikke har gjort det, antages det at være hans egen Skyld; hvis altsaa Slaven fravindiceres ham, hefter Sælgeren ikke.

1. 34 § 2 Dig. (21—2)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 27* Stipulationen paa den dobbelte Kjøbesum dækker ikke alene det Tilfælde, naar

En gjør Krav paa Eiendomsret til Tingen og fravindicerer Kjøberen den, men ogsaa naar En anvender Servius-Søgsmaalet.

1. 75 Dig. (21—2)

VENULEIUS *Stipulationes B. 16* Angaaende Grundeiels-Servituter mener Quintus Mucius og Sabinus, at naar de er fulgt stiltiende med Kjøbet og vindiceres af Trediemand, hefter Sælgeren ikke for Vanhjemmel; thi ingen kan hefte for Vanhjemmel med Hensyn til en Rettighed som pleier at knytte sig stiltiende til en Ting; med mindre da Eiendommen er overgivet »som en første Klasses Eiendom (*ut optimus maximusque esset*); <i saa Fald maa man nemlig staa inde for at den er fri for enhver Servitut.> Er det derimod Kjøberen der kræver en Ret til Vei eller Drift, kan efter Mucius og Sabinus Sælgeren ikke hefte, med mindre han udtrykkelig har erklæret, at Retten til Vei og Drift fulgte med Eiendommen; her hefter nemlig den der har afgivet saadan Erklæring. <Quintus Mucius's Antagelse er rigtig; den der har overgivet en Eiendom som en første Klasses Eiendom, maa staa inde for at den er fri for Servitut, men ikke tillige for at der skyldes den andre Servituter, med mindre han udtrykkelig har tilkjendegivet at saadanne fulgte med den.>

1. 74 § 2 Dig. (21—2)

HERMOGENIAN *Oversigt over Retten B. 2* Naar der er reist Spørgsmaal [nl. om Eiendomsretten til en Ting], kan Sælgeren foreløbig ikke søges til at erstatte Kjøbesummen, men kun til at godtgjøre sin Adkomst til Tingen.

1. 19 [1. 18 Kr.] § 1 Dig. (18—6)

PAPINIAN *Respons. B. 3* Naar der er reist Spørgsmaal om Eiendomsretten før Kjøbesummen er udbetalt, kan Kjøberen ikke tvinges til at udbetale Kjøbesummen, med mindre der af Sælgeren tilbydes gode Kautionister for det Tilfælde at Tingen bliver fravindiceret Kjøberen¹⁾.

¹⁾ I Stedet for Ordene: »med mindre — Kjøberen« har fragm. Vat. 12: selv om der nok saa meget tilbydes Kautionister for det Tilfælde at Tingen fravindiceres Kjø-

I. 11 § 12 Dig. (19—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Neratius siger i 2den Bog af sine Responsa, at naar Køberen [af en Slave] er domfældt i en Proces angaaende Erstatning for Skade, opnaar han ved Søgmaal ifølge Køb kun saa meget som han billigst havde kunnet slippe med at betale; og det samme mener han maa gjælde naar han anlægger Sag ifølge Stipulation. Endvidere mener han, at hvad enten han fører et Forsvar i Processen angaaende Skadeserstatning eller ikke, maa han lige godt kunne anlægge Sag, være sig ifølge Stipulation eller ifølge Køb, idet det jo er notorisk at Slaven har været skyldig i Skaden.

I. 56 § 1 Dig. (21—2)

PAULUS *t. Kurul-Ædilernes Edikt B. 2* Naar jeg underkaster mig Voldgift og Kjendelsen gaar mig imod, bør der ikke tilstaas mig noget Vanhjemmels-Søgmaal mod Sælgeren; thi jeg har gjort dette uden nogen tvingende Nødvendighed.

I. 13 § 15 Dig. (19—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Naar du har solgt mig Andenmands Eiendom og den derpaa er bleven min gennem Erhvervelse uden Modydelse, staar ikke desto mindre Søgmaal ifølge Køb mig aabent imod dig.

I. 30 § 1 Dig. (19—1)

AFRICANUS *Quæst. B. 8* Naar du med dit Vidende og uden mit Vidende har solgt mig Andenmands Ting, kan jeg efter Africanus's Mening endog før den fravindiceres mig rettelig anlægge Søgmaal ifølge Køb paa min Interesse i at den var bleven min Eiendom; skjønt det nemlig ellers er rigtigt at Sælgeren kun hefter saa vidt, at Køberen skal nyde uforstyrret Besiddelse af

beren, naar han i god Tro har begyndt at besidde. Thi Hævdtiden vil forgjæves løbe ud naar den er foregrebet af en Proces, og der bør ikke stilles Sikkerhed mod Fravindicering naar der truer Fare for Eiendomsretten ved selve Kontraktforholdets Begyndelse.

Tingen, ikke tillige saa vidt at han skal gjøre den til hans Eiendom, maa han dog staa inde for at der ikke foreligger Svig, og derfor hefter den, der med sit Vidende og uden Kjøberens Vidende sælger en Ting der er Andenmands Eiendom, ikke hans egen; og især dersom han har solgt den til En der vilde frigive eller pantsætte den.

l. 21 pr. Dig. (21—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 29* Naar en solgt Slave er død førend han søges fravindiceret Kjøberen, træder Stipulationen ikke i Kraft, <fordi ingen vindicerer ham, men der foreligger en almenmenneskelig uafvendelig Tilskikkelse; derimod kan der anlægges Søgmaal for Svig, dersom der har foreligget Svig.>

l. 37 pr. Dig. (21—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Der bør af Sælgeren loves Kjøberen den dobbelte Kjøbesum, hvis intet andet er aftalt; dog saaledes at der ikke stilles Sikkerhed, <med mindre det kan gjøres gjældende at dette er udtrykkelig fastsat,> men blot indgaas Stipulation.

l. 70 Dig. (21—2)

PAULUS *Quæst. B. 5* Naar en Ting er fravindiceret Kjøberen, staar Søgmaal ifølge Kjøb ham aabent ikke til blot at faa Kjøbesummen tilbage, men til at opnaa hans Interesse; heraf følger ogsaa, at hvis Tingen er blevet ringere, bliver Tabet Kjøberens.

l. 43 Slutn. Dig. (19—1)

PAULUS *Quæst. B. 5* Spørgsmaalet om Bekostninger som Kjøberen har gjort til en Slaves Uddannelse maa nærmere overveies; jeg mener nemlig at Processen ifølge Kjøb ogsaa er tilstrækkelig overfor dette Tilfælde; thi den omfatter ikke blot Kjøbesummen, men hele Kjøberens Interesse i at Slaven ikke fravindiceres ham. <Imidlertid, antager vi at Slavens Værdi er steget saa stærkt at Sælgeren ikke har kunnet tænke paa saa stor en Sum (f. Ex. hvis vi sætter at en Slave, der er solgt for en ganske lav Pris, bagefter er blevet Væddeløbskusk eller

Pantomimespiller og saa fravindiceres Kjøberen), synes det ubilligt, at Kjøberen tilpligtes at udrede den større Sum.>

1. 58 Dig. (21—2)

JAVOLENUS *fra Plautius B. 1* En Arving har overgivet en Slave der ikke var udtrykkelig nævnt i Legatet og indgaaet Stipulation angaaende Svig; derpaa fravindiceres Slaven Legataren. Her kan Legataren anlægge Søgmaal ifølge Testamentet imod Arvingen, selvom denne har været uvidende om at Slaven var en andens Eiendom.

1. 18 § 3 Dig. (39—5)

Se S. 111.

1. 1 pr., § 3 Dig. (19—4)

PAULUS *t. Ediktet B. 32* Ligesom det er een Ting at sælge og en anden at købe, og Kjøberen er eet, Sælgeren et andet, saaledes er Kjøbesummen eet og Varen et andet. Ved et Bytte derimod kan der ikke gjøres Forskjel paa hvem der er Kjøber og hvem der er Sælger, og Ydelsernes Charakter er en ganske anden [end ved Kjøb og Salg]. Kjøberen hefter nemlig ifølge Salg, dersom han ikke gjør Pengene til Modtagerens Eiendom; for Sælgeren derimod er det tilstrækkeligt at han forpligter sig overfor Vanhjemmel, overdrager Besiddelsen og holder sig fri for Svig, og han skylder derfor intet, dersom Tingen ikke fravindiceres Kjøberen; ved et Bytte derimod maa Tingene, hvis de begge opfattes som Kjøbesum, blive hver Parts Eiendom, hvis de derimod opfattes som Vare, behøver de ikke at blive nogen af Parternes. Men da der [ved et Kjøb] maa være baade en Ting og en Kjøbesum, kan et Bytte ikke være et Kjøb og Salg, idet man jo ikke kan bestemme, hvad der er Vare og hvad der er Kjøbesum, og det er fornuftstridigt at een og samme Ting baade sælges og er Kjøbesum.

3. Derfor mener Pedius at den der giver anden Mands Ting ikke indgaar noget Bytte.

1. 9 pr. Dig. (13—7)

ULPIAN *t. Ediktet B. 28* Naar min Debitor har givet mig Andenmands Ting i Pant eller har handlet svigagtigt ved en Pantsættelse, maa det antages at omvendt Pantesøgmaal er tilstedeligt.

1. 9 pr. Dig. (19—2)

Se S. 309.

1. Cod. (8—44 [8—45 Kr.])

Keiser Antoninus til Georgius Hvis den Eiendom der er givet dig i Betalings Sted iforveien var pantsat til andre Kreditorer, er Panteforholdet ikke forandret. Bli-
ver den dig altsaa fravindiceret paa Grund af dette For-
hold, har du analogt Søgmaal imod Debitor. Thi en
saadan Retshandel er ligestillet med et Salg. (A. 212)

1. 69 Dig. (46—3)

CELSUS *Digest. B. 24* Naar du har udleveret en Slave,
over hvem en anden havde Brug og Nytte <eller som var
pantsat til Titius,> til Erstatning for Skade, vil den der
har faaet Dom over dig kunne anlægge Søgmaal ifølge
Dom imod dig, <og vi behøver ikke at vente paa at Kre-
ditor vindicerer ham.> Men hvis Brugen og Nytten bort-
falder <eller Panteforholdet ophæves,> mener jeg at der
vil indtræde Frigjørelse.

Fortsættelse: Mangler ved Ydelsen.

1. 1 §§ 1 og 2 Dig. (21—1)

(1. 1 § 1 Punktum 1 og 2 se S. 381)

ULPIAN *t. Kurul-Ædilernes Edikt B. 1* [Ædilerne
siger:] »Naar derimod en Slave efter Salg og Overgivelse
er blevet forringet ved Kjøberens eller hans Husstands
eller Fuldmægtigs Virksomhed, eller der efter Salget er
født eller erhvervet noget af Slaven, eller kommet noget
andet til ham under Salget, eller der er tilfaldet Kjøberen
noget Udbytte derved, skal han restituere alt saadant. Til-
læg som han selv har ydet skal han have tilbage. Naar
en Slave har begaaet en Kapitalforbrydelse eller et Selv-
mordsforsøg eller har været sendt paa Arenaen for at
kjæmpe med vilde Dyr, skal alt saadant bekjendtgjøres
ved Salget; thi af disse Grunde vil vi give Proces. End-
videre vil vi give Proces, naar nogen paastaas med sit
Vidende svingagtigt at have solgt imod disse Bestemmel-
ser«. 2. Hensigten med Udstedelsen af dette Edikt er at

modvirke Bedragerier fra Sælgerens Side og at hjælpe Kjøbere som er blevet bedragne af Sælgerne. Kun maa vi vide at Sælgeren hefter lige fuldt, selv om han har været uvidende om hvad Ædilerne befaler at der skal staa inde for. Dette er heller ikke ubilligt. Sælgeren kunde nemlig vide disse Ting, og det gjør ikke Kjøberen nogen Forskjel, hvorfor han bedrages, om ved Sælgerens Uvidenhed eller Uredelighed.

l. 21 pr. Dig. (21—1)

ULPIAN *smstds »Redhibere«* [α: at tilbageleverer] er at sørge for at Sælgeren atter har hvad han havde [før Salget], og da dette skete ved at give Tingen tilbage, har man faaet Udtrykket »*redhibitio*» (Tilbagelevering), der betyder omtrent det samme som *redditio* (Tilbagegivelse).

l. 13 pr. Dig. (19—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Julian opstiller i sin 15de Bog en Forskjel mellem den der har solgt noget med og uden sit Vidende, <med Hensyn til Domfældelse ifølge Kjøb.> Han siger nemlig at den der har solgt et sygt Kreatur eller en Bjælke med en Feil, hvis han har gjort det uden sit Vidende, ved Søgmaal ifølge Kjøb kun skal staa inde for saa meget, som jeg vilde have givet mindre for Tingen, dersom jeg havde vidst at det var saa; har han derimod fortiet det med sit Vidende og bedraget Kjøberen, skal han staa ham inde for alle Tab som Kjøberen har paadraget sig ved Kjøbet; <er altsaa et Hus styrtet sammen paa Grund af Feilen ved Bjælken, maa han udrede hvad Huset vurderes til, og er Kjøberens Kreaturer døde som Følge af Smitte fra det syge Kreatur, maa han udrede Kjøberens Interesse i at der var blevet solgt ham et sundt Kreatur.>

l. 14 § 10 Dig. (21—1)

ULPIAN *t. Kurul-Ædilernes Edikt B. 1* Naar der ikke er gjort udtrykkeligt Forbehold med Hensyn til Sygdom, men Sygdommen er af en saadan Art at den kunde ses af enhver (f. Ex. naar en blind Slave har været til Salg, eller en der havde et iøinefaldende Ar efter et farligt Saar enten paa Hovedet eller en anden blottet Del

af Kroppen), heftes der efter Caelius's Mening ikke i den Anledning, men det er ligesom om der var gjort udtrykkeligt Forbehold med Hensyn til Sygdom. Det maa nemlig antages, at Ædilernes Edikt kun angaar saadanne Sygdomme og Feil som man har været eller har kunnet være uvidende om.

1. 19 §§ 2 og 3 Dig. (21—1)

ULPIAN *smstds* Et Ord (*dictum*) adskiller sig fra et Løfte (*promissum*) paa følgende Maade: ved et Ord forstaar vi hvad der blot er mundtlig udtalt og bliver indenfor blot og bar Tale; et Løfte derimod kan baade betegne en simpel Loven eller Tilsigen, og et formeligt Løfte (*sponsum*), som for den, der har givet Løftetageren (Stipulanten) Løfte angaaende et saadant Forhold [ø: angaaende en Slaves garanterede Egenskaber], bliver Udgangspunkt for eventuelt Sagsanlæg ifølge Stipulation eller Tilbageleverings-Søgsmaal; og heri er intet nyt, thi den der kan sagsøges ifølge Kjøb, kan ogsaa blive Gjenstand for Tilbageleverings-Søgsmaal. 3. Dog bør kun saadanne Ord eller Løfter godkjendes, som udtales saaledes at der maa staas inde for dem, ikke saaledes at de blot henkastes.

1. 19 §§ 5 og 6 Dig. (21—1)

ULPIAN *smstds* Endvidere siger Ædilerne: »vi vil give Kjøberen og enhver hvem Tingen tilhører Proces«. De lover herved Kjøberen og hans <Universal-> Successorer Søgsmaalsret. Ved Kjøberen maa vi forstaa den der har købt for Penge. <Har En indgaaet Bytte, maa det antages at begge betragtes som Kjøber og Sælger, og at begge kan anlægge Sag efter dette Edikt.> 6. Fristen for Tilbagelevering er et brugeligt Halvaar; hvis Slaven ikke leveres tilbage, men Søgsmaalet gaar paa Værdiforringelsen, er Fristen et brugeligt Aar. Men Tilbageleveringsfristen løber fra Salgsdagen eller, dersom der er givet noget Ord eller Løfte, fra det Tidspunkt da Ordet eller Løftet er givet.

1. 6 § 4 Dig. (19—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 9* Naar du har solgt mig et eller andet Kar og sagt at det rummede et vist Maal

eller havde en vis Vægt, kan jeg sagsøge dig ifølge Kjøb, hvis du leverer et mindre. Men hvis du har solgt mig et Kar saaledes at du forsikrede at det var helt maa du, hvis det ikke er helt, ogsaa staa mig inde for hvad jeg har tabt i den Anledning; foreligger der derimod ikke nogen retskraftig Aftale om at du skal staa inde for at det er helt, er du [efter Sabinus?] kun pligtig til at staa inde for Svig. Labeo mener det Modsatte, og at kun den første Regel bør følges, saaledes at der under alle Omstændigheder maa staas inde for at Karret er helt, <med mindre der foreligger Aftale i modsat Retning;> og dette er rigtigt. Sabinus har, efter hvad Minicius meddelelser, svaret, at det maa der ogsaa staas inde for ved Udleining af Fade.

§ 82.

Flerhed af Subjekter i Obligationsforhold.

1. 11 §§ 1 og 2 Dig. (45—2)

PAPINIAN *Responsa B. 11* Naar det var bestemt i et Dokument, at »denne og hin havde stipuleret sig 100 Dukater«, og der ikke var tilføiet, »saaledes at der var to Stipulationsberettigede«, maatte det antages at hver især havde stipuleret sig sin lige Del. 2. Og omvendt hvor der fandtes følgende Bestemmelse: »Julius Carpus har stipuleret sig rigtig Ydelse af saa og saa mange Dukater, og jeg Antonius Achilleus og Cornelius Dius har afgivet Løfte«; her maatte det antages at hver skyldte sin lige Del, fordi der ikke var tilføiet at hver især havde afgivet Løfte om det fulde Beløb, saaledes at der blev to Løfteforpligtede.

1. 54 pr. Dig. (45—1)

JULIAN *Digest.* B. 22 Stipulationer affattes undertiden specielt, undertiden generelt. Naar vi stipulerer spe-

cielt, maa Stipulationens Gjenstand deles mellem Eierne og mellem deres Arvinger saaledes, at der skyldes hver især hans Del af hver Gjenstand især; saa ofte vi derimod stipulerer generelt, finder Delingen mellem dem Sted efter Tal. F. Ex. naar En der har stipuleret sig Stichus og Pamphilus har efterladt sig to Arvinger til lige Deling, skyldes der hver især Halvdelen af Stichus og Pamphilus; har derimod den samme Mand stipuleret sig to Slaver, skyldes der hver af hans Arvinger een Slave.

I. 5 Dig. (7—1)

Se S. 231.

I. 72 pr. Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 20* Stipulationer deles ikke naar de angaar Ting som ikke tilsteder Deling, f. Ex. Vei, Færdsel, Drift, Vands Ledning og andre Servituter. Det samme mener jeg ogsaa maa gjælde naar En har stipuleret sig at noget skal gøres, f. Ex. Overdragelse af en Eiendom eller Gravning af en Brønd eller Opførelse af et Leiehus, eller Arheide <eller noget lignende; Deling af disse Ting forvansker nemlig Stipulationen.> Dog beretter Celsus i 38te Bog af sine Digester, at Tubero har antaget, at naar vi stipulerer os at noget skal gøres og det ikke bliver gjort, maa der ydes Penge istedet, og derfor maa ogsaa i den Art Tilfælde Stipulationen deles; efter Tubero kan man altsaa, siger Celsus, hævde, at der bør tilstaas Søgmaal efter retfærdig Vurdering af vedkommende Handling.

I. 34 § 1 Dig. (46—3)

JULIAN *Digest. B. 54* Naar to Stipulationsherettigede har stipuleret sig Levering af en Slave, og Promittenten leverer dem hver en Andel i forskellige Slaver, er der ingen Tvivl om at han ikke frigjøres. Hvis han derimod giver dem hver en Andel i samme Slave, indtræder der Frigjørelse, fordi den fælles Forpligtelse vil medføre at hvad der er betalt til to antages betalt til een. Naar nemlig omvendt to Kautionister har lovet Levering af en Slave, frigjøres de ganske vist ikke ved at levere Andele i forskellige Slaver; men naar de leverer Andele i samme Slave, frigjøres de.

1. 2 pr., §§ 1 og 2 Dig. (45--1)

PAULUS *t. Sabinus B. 12* Nogle Stipulationers Indhold er at der gives, andres at der gøres noget. 1. Nogle af begge disse Grupper tilsteder Ydelse af Dele, f. Ex. naar vi stipulerer at der skal gives ti [Dukater]; andre tilsteder ikke en saadan, f. Ex. naar der er Tale om Ting, som ifølge deres Natur ikke tilsteder Deling, saasom naar vi stipulerer os Vei, Færdsel eller Drift; andre igjen tilsteder vel ifølge deres Natur Ydelse af en Del, men Stipulationen opfyldes ikke naar dens Gjenstand ikke ydes helt, f. Ex. naar jeg stipulerer mig en Slave i Almindelighed eller en Skaal eller et hvilket som helst Kar. Naar der nemlig er udredet en Del af Stichus, er der endnu ikke indtraadt Frigjørelse med Hensyn til nogen Del af Stipulationen, men dens Gjenstand kan enten strax kræves igjen, eller ogsaa henstaar den indtil der leveres en anden Slave. Af samme Beskaffenhed er følgende Stipulation: »lover du at give Stichus eller Pamphilus?» 2. Ifølge disse Stipulationer frigjøres altsaa heller ikke Arvinger ved at betale hver for sin Part, saalænge de ikke alle yder den samme Ting; thi Forpligtelsens Vilkaar ændres ikke paa Grund af den Personforandring der er foregaaet ved at der er optraadt Arvinger. Naar altsaa den lovede Ting ikke tilsteder Deling, f. Ex. naar den er en Veirettighed, hefter Promittentens Arvinger hver for sig fuldt ud; men i det Tilfælde at een af Arvingerne har udredet Tingen fuldtud, har han Erstatningskrav overfor sin Medarving ved Arvedelingssøgmaal. Heraf bliver efter Pomponius Følgen, at naar en Mand har stipuleret sig en Vei- eller Færdselsrettighed, har hans Arvinger hver for sig Ret til Søgmaal fuldt ud. Nogle mener dog at Stipulationen bortfalder i dette Tilfælde, fordi en Servitut ikke kan erhverves gennem Arvingerne enkeltvis. Men Vanske-

ligheder ved Ydelsen kan ikke gjøre en Stipulation uvirksom.

1. 85 § 2 Dig. (45—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 75* Den anden Slags Forpligtelser angaar Arbeide hvis Udførelse Arveladeren har paabudt; Arvingerne forpligtes nemlig hver for sig fuldt ud, fordi et Arbeides Fuldførelse ikke kan skilles i Parter.

1. 25 § 10 Dig. (10—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 23* Naar En der har lovet en Veirettighed bort dør efter at have indsat flere Arvinger, deles Forpligtelsen ikke, og der er ikke Tvivl om at den vedvarer, idet jo ogsaa den som ikke har vedkommende Eiendom kan love en Veirettighed. <Da Arvingerne hver især hefter fuldt ud, maa der altsaa paa Dommerens Foranstaltning stilles Sikkerhed, saaledes at naar en af Arvingerne bliver sagsøgt og udreder Procesgjenstandens Vurderingssum, han saa kan faa vedkommende Beløb igjen af de andre for deres Parter.>

1. 7 § 1 Dig. (16—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 30* Mod Arvingen gives Søgemaal paa Depositum fuldt ud, naar der foreligger Svig fra den Afdødes Side; skjønt vi nemlig ellers ikke pleier at hefte for Svig fra en Afdøds Side for mere end vor Berigelse, saa udspringer Svigen i dette Tilfælde fra en Kontrakt og retlig Forfølgelse af en Ting, og derfor hefter en enkelt Arving fuldt ud, og flere Arvinger i Forhold til den Del hvortil hver af dem er Arving.

1. 22 Dig. (16—3)

MARCELLUS *Digest. B. 5* Naar to Arvinger svigagtig har tilvendt sig en Ting der var deponeret hos den Afdøde, vil de i hvert Fald i et vist Tilfælde hefte for hver sin Del. Har de nemlig delt 10000 [Sesterts], som var deponerede hos den Afdøde, og taget hver 5000, og er solvente begge to, vil de være forpligtede for hver sin Del; mere er nemlig ikke i Sagsøgerens Interesse. Har de derimod indsmeltet en Skaal eller ladet den indsmelte af en Anden eller svigagtig tilvendt sig nogen anden bestemt Gjenstand, kan de sagsøges fuldt ud

som om de selv havde paataget sig at opbevare den; thi det er i hvert Fald rigtigt at de begge har handlet svigagtigt fuldt ud <og Tingen kan kun tilbagegives fuldt ud. Dog vil det ikke være urimeligt om En mener at den Sagsøgte ganske vist ikke kan frigjøres uden ved at tilbagegive hele Tingen, men at han, dersom Tingen ikke tilbagegives, kun bør domfældes i Forhold til den Part han er Arving til.>

l. 1 § 36 Dig. (16—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 30* Naar Penge er deponerede i en Pose og en af Deponentens Arvinger kommer og fordrer dem tilbage, maa vi undersøge paa hvad Maade hans Krav skal opfyldes. <Pengene maa udtages enten hos Prætor eller i Overværelse af ærlige Mænd, og udbetales i Forhold til Arveparten; selvom Segl herved maa brydes, handles der ikke mod Vilkaaret for Depositum, naar det blot sker med Prætors Samtykke eller i Overværelse af ærlige Mænd. Resten maa enten forblive hos Vedkommende, dersom han ønsker det (hvorved der naturligvis først bliver at sætte Segl derpaa enten af Prætor eller af dem i hvis Nærværelse Seglene er blevet fjernede), eller, dersom han ikke vil gaa ind herpaa, deponeres i et Tempel. Er det derimod Ting som ikke kan deles, maa han udlevere dem helt og holdent, mod at der stilles ham behørig Sikkerhed af Fordringshaveren for hvad der gaar ud over dennes Part; stilles der ikke Sikkerhed, maa Tingen deponeres i et Tempel og Depositaren frigjøres for ethvert Søgmaal.>

l. 14 pr. Dig. (16—3)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 9* Naar Deponenten har flere Arvinger, <hedder det at naar over Halvdelen melder sig, maa Tingen udleveres til dem i deres Nærværelse; og »over Halvdelen« maa selvfølgelig ikke forstaas om Antallet af Personer, men om Arveparternes Størrelse. Der maa stilles behørig Sikkerhed.>

l. 25 § 9 Dig. (10—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 23* Der er Tvivl om en Stipulation hvorefter hver enkelt Arving har Ret til Søgmaal fuldt ud kan blive Gjenstand for Arvedelings-Processen;

f. Ex. naar En der har stipuleret sig Vei-, Færdsels- eller Drifts-Rettighed er død; idet en saadan Stipulation ifølge de XII Tavlens Love ikke deles, hvad der jo ogsaa er umuligt. <Det Rette er at den ikke bliver Gjenstand for Processen, men at Søgmaal fuldt ud staar alle Arvingerne aabent. Men ydes Veirettigheden ikke, maa Domfældelsen ske i Forhold til Vedkommendes Arvepart.>

pr., § 1 Inst. (3—16)

To og flere kan blive baade stipulationsberettigede og løfteforpligtede. Stipulationsberettigede paa den Maade, at Løftegiveren, efter at de alle har spurgt, svarer »jeg lover« (*spondeo*); f. Ex. naar Løftegiveren svarer to der stipulerer særskilt saaledes: »jeg lover ~~hver især af~~ Jer at give [saa og saa meget]«; hvis han nemlig først lover Titius, og dernæst lover paa Spørgsmaal af en anden, bliver det to forskjellige Forpligtelser og der antages ikke at være to Stipulationsberettigede. — To eller flere bliver løfteforpligtede paa den Maade at Stipulanten spørger: »Maevius, lover du at give fem Dukater? Seius, lover du at give de samme fem Dukater?«, og at de saa hver for sig svarer: »jeg lover«. 1. Ved denne Art Forpligtelser skyldes baade det fulde Beløb hver især af Stipulanterne, og hver især af Promittenterne hefter for det fulde Beløb. Men i begge Forpligtelser indgaar kun een Ting, og naar den ene Part henholdsvis modtager eller betaler hvad der skyldes, ophæver han alles Forpligtelser og frigjør alle.

1. 13 § 9 Dig. (19—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* To Personer kan indgaa et Leiemaal saaledes at begge hefter fuldt ud.

1. 9 pr. Dig. (45—2)

PAPINIAN *Quæst. B. 27* Jeg har deponeret een og samme Ting hos to under eet, idet jeg har stolet paa dem begge for hele Tingens Vedkommende (*in solidum*) <eller

jeg har paa lignende Maade laant To een og samme Ting til Brug.> Der bliver i saa Fald to Løfteforpligtede, <idet det ikke blot er i Stipulationens Form at to kan forpligtes, men ogsaa ved andre Kontrakter, f. Ex. naar Testator efter at have indsat flere til Arvinger siger: »Titius og Maevius skal give Sempronius ti [Dukater]«. >

l. 25 pr. Dig. (32)

PAULUS *t. Neratius B. 1* Naar det hedder: »den eller den Arving skal give Seius 100 [Dukater]«, kan Seius kræve dem af hvem han vil.

l. 1 § 4 Dig. (2—10)

[Om den der er Skyld i at En ikke møder for Retten.]

ULPIAN *t. Ediktet B. 7* Naar flere har handlet svigagtigt, hefter de alle; <men naar Een har betalt Bøden, frigjøres de øvrige, idet Sagsøgeren jo ikke har Interesse i mere.>

§ 4 Inst. (3—20)

Naar der er flere Kautiønstere, hefter de hver især fuldt ud, ligegyldigt hvor mange der er. Det staar altsaa Kreditor frit for at søge det fulde Beløb hos hvem han vil. Men efter høisalig Hadrians Skrivelse er Kreditor pligtig til at søge en Part hos hver enkelt Kautiønist, forsaavidt disse er solvente <ved Processens Indledning.> Naar derfor en af Kautiønsterne ikke er solvent paa dette Tidspunkt, gaar det ud over de andre. Men ogsaa naar Kreditor har opnaaet hele sit Tilgodehavende hos en enkelt Kautiønist, maa denne alene bære Tabet, dersom den for hvem han er gaaet i Borgen ikke er solvent; og han maa tilskrive sig det selv, idet han jo havde kunnet hjælpes ved høisalig Hadrians Skrivelse og forlange, at der kun tilstodes Søgmaal imod ham for hans Part.

l. 18 Dig. (45—2)

POMPONIUS *fra Plautius B. 5* Naar to er blevet løfteforpligtede med Hensyn til een og samme Slave Stichus, kommer den enes Forhold ogsaa den anden til Skade.

1. 32 § 4 Dig. (22—1)

MARCIAN *Regler B. 4* Naar to er løfteforpligtede, kommer den enes Mora den anden til Skade.

1. 10 Dig. (16—3)

JULIAN *fra Minicius B. 2* Depositums-Søgsmaal staar ikke aabent overfor Medarvinger der er fri for Svig.

1. 2 Dig. (45—2)

JAVOLENUS *fra Plautius B. 3* Naar to <enten> har <lovet eller> stipuleret sig den samme Pengesum, <skyldes der> *ipso jure* <hver enkelt fuldt ud, og hver enkelt skylder fuldt ud;> og derfor ophæves hele Forpligtelsen ved at en af dem indkræver eller indgaar Acceptilation [5: en Stipulation til Ophævelse af den oprindelige Stipulation].

1. 1 § 10, 1. 2, 3 og 4 Dig. (9—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 23* Naar flere boer i samme Leilighed, hvorfra noget er kastet ud paa Gaden, maa dette Søgsmaal¹⁾ tilstaas imod enhversomhelst af dem,

2 GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 6* <da det jo er umuligt at vide hvem der har kastet eller heldt det ud,>

3 ULPIAN *t. Ediktet B. 23* og Søgsmaalet maa tilstaas fuldt ud; men naar der er ført Proces med een, frigjøres de øvrige

4 PAULUS *t. Ediktet B. 19* <ved Erstatningens Betaling, ikke ved Processens Indledning;> men de kan komme til at udrede deres Part af Skaden til den der har betalt ved en Fællesskabsproces eller et analogt Søgsmaal.

¹⁾ Se l. 1 pr. h. t.: (Prætor siger:) *hvorfra* noget er kastet ned eller heldt ud paa et Sted hvor der er almindelig Færdsel eller Ophold: mod den der bor *dér* vil jeg give Proces paa det dobbelte Beløb af den Skade, der derved er gjort eller forvoldt o. s. v.

§ 83.

P e r s o n s k i f t e i O b l i g a t i o n s f o r h o l d.

Gaius II §§ 38 og 39

Forpligtelser tilsteder, paa hvilken Maade de end er indgaaede, ingen af disse [Former for Personskifte]. Thi naar jeg vil at det der skyldes mig af en eller anden skal skyldes dig, kan jeg ikke opnaa det paa nogen af de Maader hvorpaa legemlige Ting overføres til en Anden, men du maa paa min Opfordring stipulere dig Forpligtelsen af Vedkommende; dette har den Virkning at han frigjøres overfor mig og begynder at hefte overfor dig; og dette kaldes Fornyelse (*novatio*) af Forpligtelsen. 39. Uden denne Fornyelse derimod vil du ikke kunne anlægge Søgmaal i dit eget Navn, men du maa gaa i Rette paa mine Vegne som om du var min Sagfører eller Retsfuldmægtig.

l. 16 pr. Dig. (2—14)

ULPIAN *t. Ediktet B. 4* Naar der er indgaaet en Overenskomst om Kjøb af en Arv og Sælgeren af Arven gjør Fordringer gjældende, rammes han af Svigs-Indsigelsen. Thi siden det er forordnet i høisalig Pius's Reskript, at der skal tilstaas Kjøberen af en Arv analogt Søgmaal, maa Boets Skyldner fornuftigvis kunne benytte Svigs-Indsigelsen mod Sælgeren af Arven.

l. 1 og 2 Cod. (4—10)

1. *Keiser Gordian til Valeria.* Efter dit Anbringende har du udbetalt en vis Pengesum til den omtalte Person, og har istedetfor Gjælden faaet overdraget Søgmaalsmandat mod den Debitor for hvem du har betalt, og endvidere er Kreditor afgaaet ved Døden uden Arving førend du fik indledet Proces i den Anledning. Hvis dette forhold sig saaledes, staar analogt Søgmaal dig aabent. (A. 242)

2. *Keiserne Valerian og Gallienus til Celsus* Naar Fordringer er givne i Medgift, maa der, selv om der hverken er gaaet nogen Anvisning paa Debitor (*dele-*

gation) forud eller fulgt Proces's Indledning efter, dog tilstaas Ægtemanden analogt Søgsmaal i Lighed med dens som har kjøbt en Fordring. Herfor er der talrige Reskripter. (A. 260)

I. 4 Cod. (8—16 [8—17 Kr.])

*Keiser Alexander til Stabssergeant . . .*¹⁾ At ogsaa en Fordring paa en Debitor kan gives saavel i generelt som specielt Pant, er forlængst vedtaget. Hvis altsaa den Debitor hvem du har laant Pengene ikke fyldestgør dig, kan den paa hvem du har faaet Fordring i Pant, med mindre han har betalt sin Kreditor uden endnu af dig at være underrettet om din Panterettighed, ved analogt Søgsmaal tvinges til at fyldestgøre dig indtil det Beløb, som du kan bevise skyldes dig af hans Kreditor, dog kun saavidt han selv skylder. (A. 225)

I. 17 Dig. (2—15)

PAPINIAN *Quæst. B. 2* Sælgeren af en Arv har, efter at have overdraget Kjøberen sine Søgsmalsrettigheder, indgaaet Forlig med en Skyldner i Boet, som ikke vidste at Arven var solgt: hvis saa Kjøberen af Arven vil kræve denne Gjæld af ham, maa der tilstaas Skyldneren en Indsigelse paa Grundlag af Forlig i Anledning af hans Uvidenhed. Det samme Svar maa gives for dens Vedkommende der har overtaget en Arv i Fideikommis, naar Arvingen har indgaaet Forlig med en Skyldner der var uvidende herom.

I. 3 Cod. (8—41 [8—42 Kr.])

Keiser Gordian til Mucianus Dersom der ikke har fundet nogen Anvisning paa din Debitor (*delegatio*) Sted, og Søgsmalsrettighederne altsaa er forblevne hos dig, saa er der, selv om du har overdraget din Kreditor dine Søgsmalsrettigheder mod ham i Betalings Sted, dog in-

¹⁾ Navnet er udfaldet. Manden tilhørte et Korps af udtjente Soldater, der med Underofficersrang stilledes til Raadighed for Centralkommandoen.

tet til Hinder for at du kræver det skyldige Beløb af din Debitor, førend din Kreditor har indledet Proces eller modtaget noget af Gjælden eller givet Anvisning paa din Debitor, og at du paa den Maade afskjærer din Kreditors Krav imod ham. 1. Er der derimod givet Anvisning, og er du frigjort i Kraft af Fornyelsen, saa har du ingen Grund til at frygte at du skal løbe nogen Risiko, fordi Kreditor ikke gjør sit Krav gjældende mod ham af Hensyn til at han staar i Klientforhold til ham; thi ved den mundtlige Forpligtelse <der har fundet Sted i Fornyelses-Hensigt> er du frigjort for Gjælden. (A. 239)

1. 18 pr. Dig. (13—7)

Se S. 272.

1. 74 § 3 Dig. (21—2)

HERMOGENIAN *Oversigt over Retten* Den der har solgt en Fordring som den var, er kun pligtig til at staa inde for at den eksisterer, ikke tillige for at der kan ind drives noget; <samt for Svig.>

1. 5 § 2 Dig. (20—6)

MARCIAN *t. Hypothek-Formlen* Naar der er aftalt at der skulde stilles en Kautionsist istedet for et Hypothek, og han er stillet, maa det antages at Kreditor saa vidt er fyldestgjort, at Hypotheket frigjøres. Noget andet er det, naar Kreditor har solgt sin Fordringsrettighed og faaet Penge for den; i saa Tilfælde bevares nemlig alle Forpligtelser og Krav ubeskaarne, idet hint Beløb opfattes som en Købesum, ikke som Indfrielse af en Gjæld.

1. 23 § 1 Dig. (18—4)

HERMOGENIAN *Overs. ov. Retten B. 2* Sælgeren af en Fordring er pligtig til uden Fradrag at erstatte Køberen alt hvad han har opnaaet ved Modregning eller Inddrivning.

1. 5 Cod. (4—39)

Keiser Alexander til Nonarius Onesimus Køberen af en Arv er ved Benyttelsen af de af ham overdragne Søgmaalsrettigheder de samme Retsregler underkastet som den paa hvis Vegne han optræder, skjønt det er vedtaget

at der ogsaa tilstaaes Kjøberen analogt Søgmaal mod Boets Skyldnere. (A. 244)

1. 4, 5 og 6 Dig. (18—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Naar en Fordring er solgt, skal, efter hvad Celsus bemærker i 9de Bog af sine Digester, Sælgeren ikke staa inde for at Debitor er istand til at betale, men kun for at der er en Debitor, <med mindre andet er aftalt,>

5. PAULUS *t. Ediktet B. 33* og tillige at han ikke er væbnet med en Indsigelse, <med mindre det modsatte er vedtaget.> Naar der er nævnt en Debitor for en bestemt Sum, hefter Sælgeren for denne Sum; er der nævnt en Debitor for ubestemt Sum og han ikke skylder noget, hefter Sælgeren for Kjøberens Interesse.

6. SAMME *Quæst. B. 5* Kjøberen af en Fordring maa der ogsaa staa inde for Forfølgelse af et Pant, ogsaa et saadant som Sælgeren har modtaget bagefter; thi Sælgerens Fordel kommer Kjøberen til Gode.

1. 23 pr. Dig. (18—4)

HERMOGENIAN *Overs. ov. Retten B. 2* Sælgeren af en Søgmaalsrettighed, som han har imod en Hovedskyldner, bør afstaa enhver Ret som ifølge Forholdet tilkommer ham saavel overfor selve Skyldneren som overfor Kautionisterne for Gjælden, <med mindre andet er fastsat,>

1. 2 Cod. (2—13 [2—14 Kr.])

Keiserne Honorius og Theodosius til Gardechefen Johannes Naar en hvilkensomhelst Forskrivning overføres til Mægtiges Personer, skal Kreditorerne straffes med Tab af Gjældsfordringen. Thi det er aabenbar Graadighed af Kreditorerne, naar de køber andre til at inddrive deres Søgmaalsrettigheder. (A. 422)

Nov. 72 cap. 5, Punkt. 1.

Naar En, som ovenfor bemærket, er blevet Kurator og derefter har undersøgt den Mindreaariges Forhold og foranlediget Afstaaelser til sig selv enten ved Gave eller ved Salg eller paa en hvilkensomhelst anden Maade, maa han vide at hvad han saaledes har gjort er

fuldstændig magtesløst, og at der hverken ved ham selv eller ved Mellemmand indgaas nogen Retshandel af den Art, men at alt saadant bliver i enhver Henseende uvirksomt, som om det overhovedet slet ikke havde fundet Sted.

1. 18 § 3 Dig. (39—5)

Se S. 111.

1. 22 Cod. (8—53 [8—54 Kr.])

Se S. 55.

§ 84.

Fordringsrettighedernes Retsbeskyttelse.

1. 2 pr., § 1 Dig. (9—2)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 7* I første Afsnit af den aquiliske Lov bestemmes: »naar En uretmæssig har dræbt anden Mands Slave eller Slavinde eller firfødgede Kreatur, skal han være pligtig til at betale Eieren et saa stort Beløb i Penge, som vedkommende Tings højeste Værdi i det Aar har andraget«; 1. og nedenfor bestemmes dernæst, at mod den der benægter Faktum skal der gives Søgmaal paa det dobbelte Beløb.

1. 173 pr. Dig. (50—17)

PAULUS *t. Plautius B. 6* Ved Domfældelse af Personer som dømmes til at udrede hvad de formaar, maa man ikke fratage dem alt hvad de eier, men ogsaa tage Hensyn til dem selv, at de ikke kommer til at lide Nød.

1. 8 Cod. (7—71)

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes Naar der paa sædvanlig Vis sker Henvendelse til Vor Majestæt om, at Folk maa benytte den sørgelige Udvei at afstaa deres Bo, og at der maa gives Kreditorerne Valget imellem at tilstaa dem en Frist af fem Aar eller at modtage Afstaaelse af Boet, saaledes at Debitorernes ærlige Navn bliver uberørt og enhver Legemsstraf udelukkes: saa har der stadig været Tvivl, naar nogle af Kreditorerne vilde tilstaa den femaarige Frist, men andre strax vilde modtage

Afstaaelsen, hvem af dem man skulde give Medhold 1. Overfor en saadan Tvivl mener Vi derfor at det paa ingen Maade maa være tvivlsomt hvad Vi mener, og at Vi foretrækker den mildere Afgjørelse for den haardere; og Vi forordner, at Sagen skal afgjøres dels efter Gjældens Masse, dels efter Kreditorernes Antal. 2. Naar der altsaa findes en Kreditor der er større end alle de andre med Hensyn til Gjældens Beløb, saaledes at han alene overtræffer alle de andre, naar de slaas sammen og deres Gjældsfordringer regnes sammen, maa hans Afgjørelse gjælde, hvad enten han ønsker at tilstaa Frist eller at modtage Afstaaelse. 3. Hvis der er flere Kreditorer for forskellige Beløb, maa ogsaa her den større Gjældmasse gaa forud for det mindre Beløb, hvad enten Kreditorernes Antal [paa hver Side] er lige eller ulige, idet Sagen maa afgjøres ikke af Hensyn til de professionelle Pengelaaneres Antal, som let kan være meget stort, men efter Gjældsposternes Størrelse. 4. Befindes Gjældsposternes Beløb at være lige, men Kreditorernes Antal forskelligt, maa det komme an paa Majoriteten af Kreditorerne, saaledes at den Afgjørelse træffes, der har de flestes Tilslutning. 5. Fremkommer der derimod Ligelighed saavel med Hensyn til Gjældsposternes Størrelse som til Kreditorernes Antal, maa de have Fortrinnet, som holder til den mildere Afgjørelse og forlanger Frist, ikke Afstaaelse. 6. Ingen Forskjel maa gjøres med Hensyn til dette Valg mellem Pantekreditorer og andre Kreditorer; derimod maa med Hensyn til Fordeelingen af Gjenstande efter Dommerens Afgjørelse de forskellige Kreditorer beholde den Indflydelse som Lovreglerne hjemler dem. 7. Af det femaarige Moratorium maa intet Præjudicium flyde for nogen af Kreditorerne med Hensyn til Forældelse. (*A. 531—32*)

I. 6 § 7 Dig. (42—8)

ULPIAN *t. Ediktet B. 66* Man maa mærke, at det staar hos Julian og er gældende Ret, at den der har modtaget et Tilgodehavende førend Debtors Bo tages i Besiddelse, selvom han modtager det med fuldt Vidende om at Debitor er insolvent, ikke har dette Edikt¹⁾

¹⁾ Se nedenfor p. 343, l. 1 pr. h. t.

at frygte; han har nemlig kun været paapassende i egen Sag¹⁾. Den derimod som har modtaget sit Tilgodehavende efterat Boet er taget i Besiddelse, maa konkurrere og stilles lige med de andre Kreditorer; han burde nemlig ikke have taget noget forud for de andre efter at Boet var taget i Besiddelse, hvorved jo alle Kreditorers Stilling var gjort lige.

l. 9 Cod. (2—18 [2—19 Kr.])

Keiser Antoninus til Sallustius Hvis Julian har indkrævet Penge hos din Skyldner og du har godkjendt den Betaling, har du Forretningsførelses-Søgsmaal imod ham. (A. 217).

l. 5 § 5 [l. 6 § 3 Kr.] Dig. (3—5)

Se S. 403.

l. 31 § 5 Dig. (5—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 15* Det maa undersøges om Besidderen [af en Arv] bør tilbagegive hvad der er betalt ham. Det maa antages at han bør tilbagegive, hvad enten han har været Besidder i god Tro eller ikke, og at Debitorerne *ipso iure* frigjøres, naar han giver tilbage, som bemærket af Cassius og af Julian i 5te Bog.

l. 35 § 4 Dig. (18—1)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 10* <Naar en solgt Ting er gaaet tabt som Følge af Tyveri, maa man først undersøge, hvad der har været aftalt mellem Parterne med Hensyn til Tingens Bevogtning. Viser det sig at der ikke har været aftalt noget, maa der fordres saadan Bevogtning af Sælgeren, som en god Husbonde udviser med sine egne Ting. Har han iagttaget den og dog mistet Tingen, bør han være angerløs, dog at han selvfølgelig maa skaffe Kjøberen Vindikations- og Tilbage-søgsmaalsret til Tingen. Heraf kan vi slutte hvorledes Forholdet bliver med den der har solgt anden Mands Ting. Da han ikke kan have nogen Ret til Vindikation

¹⁾ Her antages at være udeladt l. 9 Dig. (12—6): Thi ogsaa en Ægtemand som har udbetalt en Medgift hvor han havde kunnet lade være, er saaledes stillet at han ikke kan kræve den tilbage.

eller Tilbagesøgsmaal, maa han netop derfor domfældes, idet han jo, hvis han havde solgt sin egen Ting, havde kunnet overdrage Kjøberen disse Søgsmalsrettigheder.>

1. 18 § 5, 1. 19 Dig. (4—3)

PAULUS *t. Ediktet B. 11* Naar en anden har dræbt en Slave, som du havde lovet mig, mener de fleste med Rette at der bør tilstaas Søgmaal for Svig imod ham, fordi du er frigjort for mit Krav; og der vil derfor negtes dig Søgmaal efter den Aquiliske Lov.

19 PAPINIAN *Quæst. B. 37* Naar en Kautionsist har dræbt et lovet Dyr inden Moras Indtræden, maa der, efter Responsum af Neratius Priscus og Julian, tilstaas Søgmaal for Svig imod ham, idet han ved Debtors Frigjørelse følgerigtigt ogsaa slipper for sin Forpligtelse.

1. 6 Cod. (4—39)

Keiser Alexander til Soldaten Pomponius Den der har solgt dig en Arv er, indtil han har overgivet Arvens Gjenstande, vedblevet at være deres Eier, og har altsaa kunnet overdrage Eiendomsretten til dem ved at sælge dem til andre. Men da han har brudt en Kontrakt, kan han sagsøges med Søgmaal ifølge Kjøb og tvinges til at udrede din Interesse. (A. 230)

1. 1 pr., § 1 Dig. (42—8)

ULPIAN *t. Ediktet B. 66 Prætor siger*: »Hvad der er indgaaet af Retshandler i Besvigelses-Hensigt med En som ikke har været vidende om Besvigelsen, desangaaende vil jeg tilstaa Boets Kurator <eller den hvem i den Anledning Søgmaal bør tilstaas,> Søgmaal¹⁾ indenfor et Aar fra det Tidspunkt af da der har været Leilighed til at gaa i Rette. Dette vil jeg ogsaa iagttage overfor selve den som har forøvet Besvigelsen«. 1. Prætor har været nødt til at udstede dette Edikt, hvorved

¹⁾ »tilstaa Søgmaal« antages at skyldes Justinians Redaktion; Prætor har lovet Gjenindsættelse i forrige Stand (*restitutio in integrum*).

han har seet paa Kreditorernes Tarv ved at tilbagekalde alt hvad der er afhændet til Besvigelse af dem.

l. 6 § 11 Dig. (42—8)

ULPIAN *smstds* Paa samme Maade siger vi ogsaa, at naar der er skjænket En Noget, skal vi ikke spørge om der er handlet med dens Vidende, hvem det er skjænket, men kun om Kreditorerne besviges derved; <og den uvidende Modtager kan ikke antages at lide nogen Uret, idet der jo kun fratages ham en Berigelse, ikke tilføies ham et Tab. Imod saadanne som uafvidende har modtaget en Gave af en insolvent Person, maa der dog kun tilstaas Søgmaal for saa vidt som de er blevet berigede derved, ikke derudover.>

l. 10 § 24 Dig. (42—8)

ULPIAN *t. Ediktet B. 73* Dette Søgmaal¹⁾ staar aabent et Aar og angaar hvad der er tilfaldet den mod hvem Søgmaalet anlægges. Prætor har nemlig ment at det var ubilligt at den der er bleven beriget ved Besvigelse, skal beholde sin Berigelse; <og derfor har han ment at Berigelsen burde fratages ham.> Hvad enten det altsaa er selve den der har begaaet Besvigelsen, hvem Berigelsen er tilfaldet, eller en anden, staar Søgmaal aabent imod ham med Hensyn til hvad der er tilfaldet ham eller hvad han svingagtig har forskyldt ikke er tilfaldet ham.

¹⁾ Ediktet herom antages at have lydt (jvfr. pr. h. t.): Hvad L. Titius i bedragerisk Hensigt med dit Vidende har foretaget med det omhandlede Bo, skal du erstatte dem som med Hensyn til den omhandlede Post ifølge mit Edikt bør komme eller være i Besiddelse, hvis der ikke er gaaet mere end et Aar siden der har været Leilighed til at gaa i Rette om den omhandlede Ting. Undertiden vil jeg efter oplyste Omstændigheder, ogsaa hvis der ikke har foreligget Viden, give Søgmaal *in factum*. (Sidste Punktum er muligvis senere Tilsætning.)

§ 85.

Om Obligationsforholds Ophør. Indledende Bemærkninger.

1. 54 Dig. (46—3)

PAULUS *t. Ediktet B. 56* Udtrykket »Betaling« (*solutio*, ordret: »Opløsning«) kan bruges om enhver Frigjørelse, paa hvilken Maade den end finder Sted, og angaar mere Forpligtelsens Væsen end Pengenes Betaling.

1. 176 Dig. (50—16)

ULPIAN *t. Sabinus B. 45* Det er vedtaget at der ved Udtrykket »Betaling« ogsaa skal forstaas enhver Art af Fyldestgjørelse. Vi siger, at den »betaler«, som gjør hvad han har lovet at gjøre.

1. 49 Dig. (46—3)

Se S. 281.

§ 86.

Betaling og *datio in solutum*.

Gaius III § 168

En Forpligtelse hæves først og fremmest ved Betaling af det som skyldes. Det er derfor et Spørgsmaal, om den der med sin Kreditors Samtykke betaler een Ting istedetfor en anden, frigjøres *ipso iure*, hvilket var mine Læreres Mening, eller om han *ipso iure* vedbliver at være forpligtet, men bør beskyttes mod Sagsøgeren med Svigsindsigelsen, hvad den anden Skoles Hjemmelmænd antog.

pr. Inst. (3—29)

<Enhver> Forpligtelse hæves ved Betaling af hvad der skyldes, eller naar En med Kreditors Samtykke betaler een Ting istedetfor en anden. Det gjør ingen Forskjel, hvem der betaler, den der selv skylder eller

en anden i hans Sted; der indtræder nemlig ogsaa Frigjørelse naar en anden betaler, hvad enten Betalingen sker med Debtors Vidende eller mod hans Vidende eller endog mod hans Villie. Paa samme Maade frigjøres, naar den Forpligtede betaler, ogsaa de der har stillet Sikkerhed for ham. Og det Samme gjælder omvendt, naar en Kautionsist betaler: han frigjøres nemlig ikke alene selv, men ogsaa den Forpligtede.

1. 53 Dig. (46—3)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 5* Det er enhver tilladt at betale for en Anden uden hans Vidende og mod hans Villie, idet det er civilretlig fastsat at det er tilladt at gjøre Ens Omstændigheder bedre ogsaa uden hans Vidende og mod hans Villie.

1. 31 Dig. (46—3)

ULPIAN *Disputat. B. 7* Mellem Haandværkere er der stor Forskjel baade paa Begavelse og Karakter og paa Kundskab og Uddannelse. Naar altsaa En har lovet selv at bygge et Skib eller et Leiehus eller at grave en Grøft, <og det er udtrykkelig fastsat at han skal gjøre det med sine egne Arbeidere,> saa vil en Kautionsist, der selv bygger eller graver Grøften uden Stipulantens Samtykke, ikke frigjøre den Forpligtede. Heraf følger ogsaa, at naar der anvendes en Kautionsist ved en Stipulation som denne: »[lover du] ikke at hindre at jeg har fri Gang og Drift?«, gjør Kautionsisten ikke Stipulationen virksom ved at hindre det og hindrer ikke at Stipulationen bliver virksom ved at tillade det.

1. 17 Dig. (46—3)

Se S. 217.

1. 26 Dig. (46—3)

Se S. 266.

1. 34 § 4 Dig. (46—3)

JULIAN *Digest. B. 54* Naar en Debitor, uden at der foreligger noget Mandat, feilagtig har antaget at han udbetalte Pengene [til en Anden end mig] med mit Samtykke, frigjøres han ikke. Derfor kan ingen frigjøres ved

at betale til en Stedfortræder som uopfordret paatager sig en andens Forretninger.

l. 12 pr. §§ 1, 2 og 3 Dig. (46—3)

ULPIAN *t. Sabinus B. 30* Til rette Fuldmægtig kan rettelig betales. Ved ret Fuldmægtig bør vi forstaa den, der enten har Specialmandat eller Mandat til Førelsen af alle Forretninger.

1. Undertiden kan dog ogsaa rettelig betales til den der ikke er Fuldmægtig; saaledes til den hvis Navn er optaget i Stipulationen, naar f. Ex. En stipulerer for sig eller Titius.

2. Ogsaa naar En har givet Mandat til at betale til Titius og dernæst har forbudt ham at modtage, frigjøres jeg, naar jeg betaler uden at vide at det er ham forbudt at modtage; derimod frigjøres jeg ikke, dersom jeg har faaet det at vide.

3. Anderledes er Forholdet naar vi antager at En har stipuleret for sig eller Titius: selvom han her forbyder mig at betale til Titius, frigjøres jeg dog ved at betale til ham, fordi Stipulationen indeholdt et bestemt Vilkaar, som Stipulanten ikke kunde ændre.

l. 15 Dig. (46—3)

PAULUS *t. Sabinus B. 6* Til en Umyndig kan der ikke betales uden Formynders Samtykke; og han kan heller ikke anvise Gjælden til Betaling hos en anden, fordi han ikke kan disponere over noget. Men hvis en Skyldner har betalt til ham og Pengene er i Behold, kan Skyldneren, hvis den Umyndige kræver dem, tilbagevise ham med Svigs-Indsigelsen.

l. 12 § 4 Dig. (46—3)

Se S. 51.

l. 61 Dig. (46—3)

PAULUS *t. Plautius B. 5* Naarsomhelst det jeg skylder dig er kommet i din Besiddelse og du ikke mangler noget og det der er betalt ikke kan kræves tilbage, er Frigjørelse indtraadt een Gang for alle.

I. 96 § 4 Dig. (46—3)

PAPINIAN *Respons. B. 11* Medens En der var indsat til Arving betænkte sig, blev der ved en Feiltagelse indbetalt Penge til en subsidiær Arving; naar Arven senere er tilfaldet denne, forsvinder Grundlaget for et Tilbagesøgsmaal (*condictio*, nl. *indebiti*); og dette Forhold har til Følge, at Gjældsforpligtelsen ophæves.

I. 78 Dig. (46—3)

Se S. 180.

I. 60 Dig. (46—3)

PAULUS *t. Plautius B. 4* Den der har givet anden Mands Slave i Betalings Sted, frigjøres naar der er vundet Hævd paa Slaven.

I. 1 Cod. (8—42 [8—43 Kr.])

Keiser Antoninus til Aristaeneta Den der skylder Penge ifølge flere Kontrakter, har det i sin Magt paa Betalingstidspunktet at tilkjendegive, i hvilken Anledning han betaler. Har Skyldneren ikke gjort dette, gaar Valgfriheden over paa Modtageren. Har ingen af dem tilkjendegivet sin Villie, kvitteres det indbetalte først paa Renterne, dernæst paa Kapitalen. (*A. 212*)

I. 3 § 1, I. 4, I. 5 pr. Dig. (46—3)

ULPIAN *t. Sabinus B. 43* Er der ikke sagt noget af nogen af Parterne, antages det, naar der er Tale om Gjældsposter med bestemt Termin, at den Post er betalt hvis Forfaldsdag er kommet;

4. POMPONIVS *t. Q. Mucius B. 12* endvidere hvad der skyldes paa mit eget Navn fremfor det jeg skylder som Kautionist for en anden; og hvad der skyldes med Bøde fremfor det der skyldes uden Bøde; og hvad der skyldes med Sikkerhed fremfor det der skyldes uden Sikkerhed.

5. ULPIAN *t. Sabinus B. 43* Naar der er Tale om Poster som skyldes øieblikkelig, da gjælder det, at naar der betales noget uden nærmere Angivelse, antages der at være betalt paa den mest trykkende Post. og hvis ingen er mere trykkende end de andre, d. v. s. hvis alle Poster er ensartede, da paa den ældste. Den der skyl-

des med Sikkerhed antages for mere trykkende end den der skyldes *pure*.

l. 8 Dig. (46—3)

PAULUS *t. Sabinus B. 10* Pomponius siger at det er en skarpsindig Bemærkning, at naar baade Terminernes og Kontrakternes Forhold er eens, maa der antages at være betalt forholdsvis paa alle Summerne.

l. 101 § 1 Dig. (46—3)

PAULUS *Respons. B. 15* Paulus har svaret at der er Forskjel paa en Debitor der betaler og en Kreditor der sælger et Pant: naar nemlig en Debitor betaler Penge, staar det i hans Magt at nævne, i hvilken Anledning han betaler; naar derimod en Kreditor sælger et Pant, saa har han Lov til at tage sig betalt af Salgssummen ogsaa for Beløb som kun skyldes ham naturligt, og derfor kan Gjælden kræves uden Fradrag af Salgssummen.

l. 2 § 1 Slutn. Dig. (12—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 28* <....een Ting kan ikke betales istedetfor en anden uden Kreditors Samtykke.>

l. 8 § 3 Slutn. Dig. (16—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 29*ogsaa den betaler nemlig som giver Anvisning paa en anden Forpligtet.

§ 87.

Kreditors Mora.

l. 41 § 1 Dig. (45—1)

Se S. 104.

l. 70 Dig. (46—3)

CELSUS *Digest. B. 26* Hvad der er lovet til en bestemt Termin, kan ogsaa ydes strax; thi hele Mellemtiden antages at staa Løftegiveren fri til at betale i.

1. 72 pr. Dig. (46—3)

MARCELLUS *Digest. B. 20* Naar den der skylder 10 [Dukater] har tilbudt sin Kreditor dem og denne har nægtet at tage imod dem, og dernæst Debitor har mistet dem ved egen Skyld men uden svigagtig Hensigt, kan han beskytte sig med Svigs-Indsigelsen, selvom han senere er blevet krævet og ikke har betalt; det er nemlig ubilligt at han skal hefte naar Pengene er gaaet tabt, idet han jo ikke vilde hefte hvis Kreditor havde villet modtage dem. Derfor maa en Gjæld, med hvis Modtagelse Kreditor har været i Mora, betragtes som betalt. Det gjælder da ogsaa, at naar en Slave har hørt til Medgiften og Ægtemanden [ved Medgiftens Tilbagebetaling] har tilbudt at udlevere ham, og Slaven saa er død, eller han har tilbudt Penge og mistet dem efterat Hustruen havde nægtet at modtage dem, ophører han *ipso jure* at hefte.

1. 9 Cod. (8—42 [8—43 Kr.])

Keiserne Diocletian og Maximian til Cassius Naar Forsegling af hele det skyldige Beløb er foretaget i behørig Form, er det givet at der indtræder Frigjørelse. Dog medfører Tilbud om Gjældens Betaling kun da Frigjørelse, naar det stilles paa Betalingsstedet. (A. 286)

1. 3 § 4 Dig. (19—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 9* Har Kjøberen været i Mora, maa Prisen ansættes som den er ved Sagens Anlæg, og paa det Sted hvor den er mindst. Mora antages at foreligge, naar ingen Vanskelighed hindrer Sælgeren i Overgivelsen <og han desuden til enhver Tid har været rede til at overgive.> Endvidere maa der ikke tages Hensyn til Priserne paa det Sted hvor Handelen afsluttes, men hvor Vinen skal leveres; thi Vin der sælges *ab Brundisium*, skal leveres i Brundisium, selvom Salget har fundet Sted andetsteds.

I. 6 Cod. (4—32)

Keiser Antoninus til Soldaten Antigonos Dersom du har tilbudt din Kreditor, som har Pant i din Ting, det skyldige Beløb med Renter i Vidners Overværelse, og hun har negtet at modtage det, og du har deponeret det i forseglet Stand, er du ikke pligtig til at betale Renter fra det Tidspunkt da du har gjort dit Tilbud. I Kreditors Fraværelse burde du have henvendt dig til Statholderen i den Anledning. (A. 212)

I. 72 § 2 Dig. (46—3)

MARCELLUS *Digest. B. 20* [Der er i det Foregaaende Tale om det Tilfælde, at en Debitor, der skylder en Slave, ikke leverer ham rettidig, og bagefter tilbyder ham under et Vilkaar.] Men sæt nu at Kreditor uden Debtors Vidende lader sig Slaven stipulere af en anden? Ogsaa i dette Tilfælde maa det antages at Debitor er fri for Risiko, paa samme Maade som hvis Stipulanten havde negtet at modtage Slaven, naar en hvilkensomhelst anden tilbød ham paa Debtors Vegne.

I. 41 § 1 Dig. (22—1)

MODESTINUS *Respons. B. 3* Lucius Titius, som skyldte hundrede [Dukater] og Renter af dem for nogen Tid, har forseglet et mindre Beløb end han skyldte. Jeg spørger da om Titius ikke er pligtig at udrede Renter af det Beløb han har forseglet. Modestinus svarede, at hvis Pengene ikke var udlaante paa det Vilkaar at det ogsaa var tilladt at betale det Modtagne tilbage stykkevis, suspenderedes Ydelsen af Renterne af hele Gjælden ikke, naar Kreditor har været rede til at modtage det hele Beløb, men Debitor, som ikke rettidig betalte det hele, kun har deponeret en Del.

I. 37 Dig. (17—1)

AFRICANUS *Quæst. B. 8* Jeg har stillet Sikkerhed for dig for Levering af en bestemt Slave og har leveret ham; naar der saa anlægges Mandat-Søgsmaal [af Kautionisten mod Debitor], maa der ved Vurderingen af ham rigtigst tages Hensyn til Leveringens og ikke til Søgsmaalets Tidspunkt, og derfor er dette Søgsmaal an-

vendeligt, selvom han senere er død. Anderledes er Reglerne ved Stipulation; her tages der Hensyn til Søgsmålets Tidspunkt, med mindre det enten har været Promittentens Skyld at han ikke betalte rettidigt, eller Kreditors at han ikke modtog; thi ingen af dem bør have Fordel af sin Uefterrettelighed.

1. 18 pr. Dig. (13—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 27* Ogsaa disse Ord af Prætor: »og det ikke har været Sagsøgerens Skyld« giver Anledning til det samme Tvivlsmaal¹⁾. Pomponius opkaster ogsaa det Spørgsmaal, hvorledes der maa forholdes, naar det f. Ex. ved Constitutets Termin ikke har været Sagsøgerens Skyld [at det ikke blev betalt], men har været hans Skyld før eller senere. Jeg mener at ogsaa her maa Constitutets Termin være det afgørende. Hvis altsaa Sagsøgeren ikke har indfundet sig, fordi han blev forhindret af Sygdom eller med Magt eller af Uveir, maa det efter Pomponius blive hans egen Skade.

1. 18 [1. 17 Kr.] Dig. (18—6)

Se S. 316.

1. 9 Dig. (24—3)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 14* Naar Hustruen har været i Mora med Modtagelse af Medgiften, skal Ægtemanden desangaaende kun staa inde for Svig, ikke tillige for Uagtsomhed, forat han ikke ved Hustruens Forhold skal tvinges til for bestandig at dyrke hendes Jord. Frugter der er tilfaldet Manden maa dog tilbagegives.

1. 7 Dig. (22—1)

PAPINIAN *Respons. B. 2* En Skyldner der havde laant mod Rente har tilbudt sin Kreditor Pengene og,

¹⁾ Der er Tale om Ediktet angaaende det s. k. Constitut, hvis Formel har været (1. 16 § 2 Dig. 13—5): »hvis det er klart at den der har konstitueret hverken betaler eller har gjort [hvad han skylder], og at det ikke har været Sagsøgerens Skyld at der ikke er skeet hvad der var konstitueret . . .« o. s. v. Derom bemærkes ibid. § 4, at der kan være Tvivl, om Ordene »eller har gjort hvad han skyldte« skal henføres til Constitutets Tidspunkt eller til Processens Indledning.

da han ikke vilde modtage dem, forseglet og deponeret dem; fra den Dag af er der ikke Tale om Rente. Men er han senere blevet krævet og har været i Mora, vil Pengene fra det Tidspunkt af ikke mere være ufrugtbare.

1. 84 § 3 Dig. (30)

JULIAN *Digest. B. 33* Naar en Slave er tillagt En ved Legat og Legataren har været Skyld i at han ikke modtog Stichus dengang Arvingen vilde udlevere ham, vil Svigs-Indsigelsen komme Arvingen til Gode, hvis Stichus dør.

1. 38 § 1 Dig. (19—1)

CELSUS *Digest. B. 8* Naar Kjøberen har været Skyld i at en Slave ikke blev ham overgivet, kan der efter Sextus Aelius's og Drusus's Mening (og deres Anskuelse forekommer ogsaa mig fuldkommen rigtig) forbeholdes Godtgjørelse for hans Kost ifølge Skjøn.

1. 36, 37 og 38 Dig. (19—2)

FLORENTIN *Institut. B. 17* For et Arbejde der er givet i Entreprise mod en rund Sum bærer Entreprenøren Risikoen indtil det er approberet. For hvad der er givet i Entreprise saaledes at det skal leveres efter Alenmaal, bærer Entreprenøren Risikoen saalænge det ikke er maalt; og i begge Tilfælde bliver det Bestillerens Risiko, hvis det er hans Skyld at Arbeidet ikke bliver approberet eller maalt. <Gaar derimod Arbeidet tabt ved *vis maior* inden det er blevet approberet, er det Bestillerens Risiko, medmindre andet var fastsat; der skal nemlig ikke staa Bestilleren inde for mere end hvad han vilde have opnaaet ved sin egen Omsorg og sit eget Arbeide.>

37. JAVOLENUS *fra Cassius B. 8* Naar et Arbeide er blevet tilintetgjort ved en eller anden voldelig Skade (*vis*), førend det blev approberet af Bestilleren, paa hviler Tabet kun da Bestilleren, hvis Arbeidet var saadan at det havde maattet approberes.

38. PAULUS *Regler* Den der har udleiet sit per-

sonlige Arbeide bør have Betaling for den hele Tid, dersom det ikke har været hans Skyld at han ikke præsterede Arbejdet. 1. Paa samme Maade er Sagførere ikke pligtige til at tilbagebetale deres Salær, naar det ikke har været deres Skyld at de ikke kom til at føre Sagen.

1. 19 Cod. (4—32)

Se S. 43.

1. 1 §§ 3 og 4 Dig. (18—6)

ULPIAN *t. Sabinus B. 28* Sælgeren har Lov til at helde Vinen bort, naar han forud har aftalt en Frist indenfor hvilken Vinen skulde tilmaales Kjøberen og den ikke er blevet tilmaalt inden denne Frist; dog¹⁾ kan han ikke helde den bort strax, men først naar han vidnefast har betydet Kjøberen, at han enten maa hente Vinen eller vide at Følgen vil blive at Vinen heldes bort. Dog fortjener han Anerkjendelse, hvis han ikke har heldt Vinen bort skjønt han havde Ret dertil; og i den Anledning kan han ogsaa kræve Leje af Fadene, dog kun hvis det har været i hans Interesse at de Fade Vinen var i var tomme (f. Ex. hvis han vilde have leiet dem ud), eller hvis han har været nødt til at leie andre Fade. <Det er forøvrigt tjenligst for ham at leie andre Fade og ikke udlevere Vinen uden han faar Leiens Beløb igjen af Kjøberen, eller at sælge Vinen paa ærlig Maade (*bona fide*); herved gør han sig nemlig, saavidt det kan ske uden Ulempe for ham selv, Umage for at Forretningen bliver til mindst mulig Skade for Kjøberen.> 4. Har du købt Vin paa Fade uden at der er aftalt noget om dens Levering, maa det antages at være fastsat, at de skulde tømmes før der var nødvendig Brug for dem til Vinhøsten; er de ikke blevet tømt, maa man gjøre hvad de Gamle har anbefalet: Sælgeren maa maale Vinen *per corbem* og helde den bort. De Gamle har

¹⁾ Resten af § 3 er mistænkt for at skyldes Justinians Redaktion.

nemlig tilraadet at maale Vinen, naar det ikke var bekjendt hvor stort Maalet var, i den Hensigt at det kunde oplyses, hvor meget der var gaaet tabt for Kjøberen.

§ 88.

Compensatio (Modregning).

1. 1 Dig. (16—2)

MODESTIN *Pandekt. B. 6* Modregning er Beregning af Gjæld og Fordring imod hinanden.

§ 30 Inst. (4—6)

Se S. 27.

Gaius IV §§ 63—68

Det staar dog [i *bonae fidei* Processer] Dommeren frit for ikke at tage nogetsomhelst Hensyn til Modregning mellem Parterne; det foreskrives nemlig ikke udtrykkelig i Formlens Ordlyd, men da det maa anses for stemmende med *bonae fidei* Processen, antages det at høre med til Dommerens Competence. 64. Anderledes er Forholdet med det Søgmaal som en Bankier benytter; han er nemlig pligtig til at sagsøge med Modregning, og denne Modregning udtrykkes i Formlens Ordlyd, og det saaledes, at han strax fra først af maa gjøre Paastand paa at der ifølge Modregning skal betales ham mindre [end Fordringens Beløb]. Hvis han f. Ex. skylder Titius 10000 Sesterts og Titius ham 20000, maa hans Paastand lyde: »hvis det er klart at Titius er pligtig til at betale ham 10000 Sesterts mere end han selv skylder Titius«. 65. Paa samme Maade paalægges det Kjøberen af et Fallitbo at søge med Fradrag (*deductio*), d. v. s. at hans Modpart kun skal domfældes for saa meget, som bliver til Rest med Fradrag af hvad Boets Kjøber omvendt skylder ham paa Fallentens Vegne. 66. Mellem det Modregningskrav, som gjøres gjældende mod Bankieren, og det Fradragsskrav, som reises mod Kjøberen af et Bo, er der den Forskjel, at kun hvad der er af samme Art og Natur gjøres til Gjenstand for Modregning; f. Ex. Penge regnes mod Penge, Hvede mod Hvede, Vin mod Vin, saaledes at nogle

endog antager at man ikke i ethvert Tilfælde kan regne Vin mod Vin eller Hvede mod Hvede, men kun naar den er af samme Art og Beskaffenhed. Derimod gjøres ogsaa hvad der ikke er af samme Art til Gjenstand for Fradrag. Naar altsaa Kjøberen af Boet gjør Fordring paa en Sum Penge, og paa den anden Side skylder Korn eller Vin, maa han fradrage disse Varers Værdi og anlægge Sag med Hensyn til Resten. 67. Paa samme Maade gjøres ogsaa det som skyldes til en [senere] Frist, til Gjenstand for Fradrag; derimod modregnes kun det som skyldes nu. 68. Endvidere indgaar Modregningen i Formlens Paastand (*intentio*), og deraf bliver Følgen, at hvis Bankieren efter udført Modregning gjør Paastand paa en eneste Sesterts for meget, taber han Sagen og mister derfor sine Penge. Fradraget derimod knyttes til Formlens Domfældelsespaabud, hvor der ikke fremkommer nogen Risiko for den der kræver for meget; i hvert Fald ikke naar Kjøberen af et Bo er Sagsøger, thi selv om han søger paa et bestemt Beløb, formulerer han dog Domfældelsen paa ubestemt Beløb.

1. 173 § 3 Dig. (50—17)

PAULUS *t. Plautius B. 6* Den handler svigagtigt, som søger hvad han vil komme til at give tilbage.

1. 23 Dig. (16—2)

PAULUS *Respons. B. 9* Naar Formynderen gjør Krav paa hvad der skyldes hans Myndlinge, kan der ikke gjøres Krav paa Modregning for Penge som Formynderen selv paa egne Vegne skylder Modparten.

1. 4, 5, 6 og 7 pr. Dig. (16—2)

PAULUS *t. Sabinus B. 3* Det er rigtigt, hvad baade Neratius mente og Pomponius siger, at en Kautionist *ipso jure* <ifølge enhver Kontrakt> skylder saa meget mindre, som den Forpligtede kan holde tilbage ifølge Modregning; thi ligesom jeg søger uretmæssigt, naar jeg søger hele Summen hos den Forpligtede, saaledes hefter ogsaa Kautionisten *ipso jure* ikke for et større Beløb end den Forpligtede kan domfældes til at betale.

5 GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 9* Naar der søges no-

get hos en Kautionist, er det ubetinget billigt, at Kautionisten faar Valget, om han vil modregne hvad der skyldes ham selv eller hvad der skyldes den Forpligtede; men man maa ogsaa give ham Medhold hvis han vil modregne begge Dele.

6 ULPIAN *t. Sabinus B. 30* Ogsaa hvad der skyldes naturligt, bliver Gjenstand for Modregning.

7 SAMME *t. Ediktet B. 28* Hvad der skyldes med Frist, vil ikke kunne modregnes før Betalingsterminen er kommet, selvom det efter Civilret maa betales.

1. 10 Dig. (45—2)

PAPINIAN *Quæst. B. 37* Naar to Løfteforpligtede ikke er Kompagnoner, vil det ikke komme den ene til Gode, at Stipulanten skylder den anden Forpligtede Penge.

1. 14 Cod. (4—31)

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes Vi fastsætter herved at Modregning *ipso jure* skal finde Sted ved alle Søgmaal, uden at der bliver at iagttage nogen indbyrdes Forskjel mellem tinglige og personlige Søgmaal. 1. Dog er det vor Villie, at Modregninger kun da skal gjøres gjældende, naar Retsgrunden for Modregningen er klar og ikke er indviklet ved mange Omsvøb, men kan gjøre det let for Dommerne at finde ud af Forholdet. Det er nemlig ganske utilbørligt, at der, maaske efter mange forskellige Tvistigheder, naar Sagen allerede er behørig oplyst, saa fra den anden Part, hvis Sag allerede er saa godt som tabt, gjøres en Modregning gjældende, skjønt Gjældsforpligtelsen allerede er sikker og utvivlsom, og at den forventede Domfældelse afskjæres ved Udflugter, der kun tilsigter Forhaling. Dette maa derfor Dommerne være opmærksomme paa, og ikke være for tilbøielige til at tilstede Modregninger eller af Blødhjertethed gaa ind paa dem, men følge den strenge Ret, og hvis de finder at de kræver en større og vidtløftigere Undersøgelse, da skal de henvise denne til en anden Proces og afgjøre den oprindelige Trætte, der allerede var saa godt som bragt paa det Rene, ved en endelig Dom. Undtages maa Depositums-Søgmaalet i Overensstemmelse med Vor Forordning [1. 11 Cod. (4

—34)], idet vi har anordnet at der her slet ikke kan finde Modregning Sted. 2. Saadanne som uretmæssig bemægtiger sig andres Besiddelse tilstedes der ikke Modregning. (A. 531)

1. 2 Dig. (16—2)

JULIAN *Digest. B. 90* <Enhver> kan tilbagevise sin Kreditors Søgmaal, naar denne tillige er hans Debitor, hvis han er rede til at modregne.

1. 4 Cod. (4—31)

Keiser Alexander til Flavius Lucianus Naar det er vitterligt at der skyldes Penge gjensidigt, maa Modregning *ipso jure* anses som Betaling fra det Tidspunkt af da der skyldes af begge Parter, dog kun forsaavidt Beløbene dækker hinanden, og der skyldes kun Renter af det overskydende Beløb hos den ene Part, forsaavidt da saadanne overhovedet kan kræves. (A. 229)

1. 10 pr. § 1 Dig. (16—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 63* Naar vi er to Kompagnoner der har udvist samme Forsømmelighed i et Fællesskabsanliggende, maa det antages at vi begge ophører at være forpligtede, <idet der *ipso jure* gjøres Modregning for Forsømmeligheden. Paa samme Maade erkjendes det, at naar den ene har oppebaaret noget af Fællesiet den anden kun har udvist en Forsømmelighed der værdsættes til det samme Beløb, antages der at foreligge Modregning og *ipso jure* gjensidig Frigjørelse.> 1. Naar altsaa En der kan <anvende Modregning> har betalt, vil han kunne søge tilbage (*condicere*), som om han havde betalt hvad der ikke skyldtes.

1. 11 Dig. (16—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Naar En skylder en anden Penge uden Renter, og denne ham med Renter, skal ifølge en Forordning af høiselig Severus Renter ikke svares af de Beløb der dækker hinanden hos begge Parter.

§ 89.

Novatio (Fornydelse).

1. 1 Dig. (46—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 46* Fornydelse er Optagelse og Overførelse af en tidligere Gjæld til en anden Forpligtelse, være sig civilretlig eller naturlig, d. v. s. naar der ud fra det tidligere Forhold oprettes et nyt paa den Maade at det tidligere ophæves. Ordet »Fornydelse« kommer nemlig af »ny« og af den nye Forpligtelse. 1. Det gjør ingen Forskjel hvordan den forudgaaende Forpligtelse er, om naturlig eller civilretlig <eller prætorisk,> og om mundtlig eller real eller ifølge stiltiende Samtykke; hvordan altsaa end den forudgaaende Forpligtelse er, kan den fornyes mundtlig, <naar blot den følgende Forpligtelse binder enten civilretligt eller naturligt: f. Ex. naar en Umyndig har afgivet et Løfte uden Formynders Samtykke.>

1. 8 Cod. (8—41 [8—42 Kr.])

Keiser Justinian til Senatet For at rette Fornydelsernes skadelige Omsvøb og den gamle Rets Tvetydigheder forordner Vi, at naar En har anvendt en anden Person eller gjort en Forandring eller faaet et Pant eller anset det for rigtigt at forøge eller formindske et Beløb eller tilføiet eller borttaget en Betingelse eller Frist eller modtaget en ringere Sikkerhed eller gjort andet som Følge af hvilket Grundlæggerne af den gamle Ret indførte Fornyer, skal der aldeles ikke fornyes noget i den tidligere Retshandel, men det Forrige skal staa ved Magt og det Senere føies dertil som et Tillæg, medmindre Vedkommende selv udtrykkelig har ophævet den tidligere Forpligtelse og har udtrykt at de har foretrukket den anden for den forrige. Og Vi bestemmer i al Almindelighed, at der kun maa finde Fornydelse Sted paa Grund af Parternes Villie, ikke paa Grund af Lov, selvom det ikke udtrykkelig angives, at Sagen skal gaa for sig uden Fornydelse, hvad man med et almindeligt brugt Udtryk

kalder *ἀνοβατεύω*¹⁾; Vi vil nemlig at dette skal ligge i Sagens Natur og ikke udtrykkelig tillægges udenfra. (A. 530)

§§ 3, 3 a Inst. (3—29)

Endvidere ophæves en Forpligtelse ved Fornylse; f. Ex. naar Seius har stipuleret sig af Titius, hvad du skyldte ham. Ved den nye Persons Mellemkomst opstaar nemlig en ny Forpligtelse, og den første ophæves idet den overføres til den senere, undertiden endog saaledes at den første ophæves i Kraft af Fornylsen, selv om den senere Stipulation er uvirksom. Saaledes f. Ex. naar Titius har stipuleret sig hvad du skyldte ham af en Umyndig uden Formynders Samtykke. I dette Tilfælde mister han sine Penge; thi hans tidligere Debitor frigjøres, og den senere Forpligtelse er ugyldig. Derimod gjælder den samme Regel ikke, naar En har stipuleret med en Slave; i saa Fald vedbliver nemlig den første Debitor at være forpligtet, ganske som om Kreditor ikke senere havde indgaaet Stipulation med nogen anden. — Er det derimod den samme Person med hvem Du senere stipulerer, indtræder der kun Fornylse hvis der er noget nyt i den senere Stipulation, f. Ex. hvis der tilføies eller borttages en Betingelse, Frist eller <Kautio-nist.> Naar Vi har sagt at der indtræder Fornylse naar der tilføies en Betingelse, er dette at forstaa derhen, at Vi kun mener at der er indtraadt en Fornylse, hvis Betingelsen indtræder; udebliver den derimod, vedbliver den tidligere Forpligtelse at bestaa. 3 a. <Da det imidlertid hos de Gamle vel stod fast, at der kun da var indtraadt Fornylse, naar den nye Forpligtelse var indgaaet i Fornylses-Hensigt, men netop derfor var tvivlsomt, hvornaar dette skulde antages at skee i Fornylses-

¹⁾ At udtale »anovateutos«; et græsk-latinsk Ord, af »novateuein« = lat. *novare*.

Hensigt, og de Retslærde derfor opstillede visse Præsumptioner herfor, uden at være enige om i hvilke Tilfælde de skulde gjælde: saa er der af denne Grund udkommet en Forordning [l. 8. Cod. (8—41)] af Os, som klarlig har fastsat, at der kun da indtræder Fornyelse, naar det udtrykkelig er udtalt mellem de kontraherende Parter, at de er komne sammen for at fornye den tidligere Forpligtelse, men at i andre Tilfælde den ældre Forpligtelse vedbliver at staa ved Magt og den senere lægges til den, saaledes at Forpligtelsen ifølge begge Retshandler vedbliver at bestaa i Overensstemmelse med Bestemmelserne i Vor Forordning, hvilke man kan lære nærmere at kjende ved at læse selve denne.>

I. 11 pr. Dig. (46—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 27* At anvise paa (*delegare*) er i sit Sted af stille en anden Forpligtet overfor Kreditor eller hvem han forlanger.

I. 20 Dig. (46—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 72* Fornye kan vi dels selv, naar vi er uafhængige, dels gennem andre, som stipulerer med vort Samtykke. 1. En Umyndig kan ikke fornye uden Formynders Samtykke; en Formynder kan, <naar det er hans Myndling tjenligt;> ligesaa en Generalfuldmægtig.

I. 91 Dig. (46—3)

LABEO *Pithana B. 6 i Paulus's Udtog* Naar din Debitor ikke vil frigjøres fra dig og er tilstede, kan han ikke mod sin Villie frigjøres fra dig. PAULUS. Jo, du kan frigjøre din Debitor mod hans Villie, selvom han er tilstede, ved at stille en anden istedet, af hvem du stipulerer dig Gjælden <i Fornyetelses-Hensigt;> og selvom du ikke kvitterer den, <vil dog for dit Vedkommende Tingen [o: Gjældsfordringen] strax være tabt; thi selvom du søger den, vil Svigsindsigelsen afskjære dit Søgmaal.>

I. 14 Dig. (16—1)

JULIAN *Digest. B. 12* Naar en Kvinde imod Senatsbeslutningen [S. C. Vellaeum, s. ovenfor S. 86] har

paataget sig andres Forpligtelser, er det billigt at der ved Gjenoprettelse tilstaaes Søgmaal ikke blot mod den oprindelige Debitor, men ogsaa mod hans Kautiønist; da nemlig som Følge af Senatsbeslutningen Kvindens Person unddrages Kreditor, maa det oprindelige Forhold gjenoprettes helt og holdent.

§ 90.

Obligationsforholds Ophævelse ved Parternes derpaa umiddelbart rettede Overenskomst.

Gaius III § 169.

En Forpligtelse hæves endvidere ved Acceptilation. Acceptilation er en Slags Skin-Betaling. Naar du nemlig vil eftergive mig hvad jeg skylder dig ifølge en mundtlig Forpligtelse, kan det ske paa den Maade at du tillader mig at sige følgende Ord: »har du modtaget (*acceptum*), hvad jeg har lovet dig«, og at du svarer: »Ja«.

Gaius III §§ 173 og 174

Se S. 53.

l. 153 Dig. (50—17)

Se S. 139.

l. 80 Dig. (46—3)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 4* Som enhver Retshandel er indgaaet, saaledes maa der ogsaa betales. Naar vi saaledes har indgaaet en Retshandel ved en Handling (*re*), maa der betales ved en Handling; f. Ex. naar vi har givet Penge til Laans, saaledes at lige saa mange Penge skal betales tilbage. Naar vi har indgaaet en Retshandel i Ord (*verbis*), maa Forpligtelsen indløses enten i Handling eller i Ord, i Ord f. Ex. naar der gives Promittenten Tilstaaelse (*acceptum fit*), i Handling f. Ex. naar han betaler hvad han har lovet. Paa samme Maade naar der er indgaaet Kjøb. Salg eller Leiemaal: da det kan indgaaes ved blot Overenskomst, kan det ogsaa omvendt opløses ved Uoverensstemmelse.

§ 1 Inst. (3—29)

En Forpligtelse hæves endvidere ved Acceptilation. Acceptilation er en Skin-Betaling. Naar nemlig Titius vil eftergive hvad der skyldes Titius ifølge en mundtlig Forpligtelse, kan det ske paa den Maade at han tillader Skyldneren at sige følgende Ord: »har du modtaget (*acceptum*), hvad jeg har lovet dig?» og at Titius svarer: »Ja«. Tilstaaelsen (*acceptum*) kan dog ogsaa gives paa Græsk, naar den blot gives saaledes som den pleier at gives med latinske Ord:

[Har du modtaget saa og saa mange Denarer? Ja jeg har.] — Paa denne Maade ophæves som sagt kun saadanne Forpligtelser, som er indgaaet mundtlig, ikke andre; man har nemlig fundet det i sin Orden at [kun] en i Ord indgaaet Forpligtelse kan ophæves ved andre Ord. Men hvad der skyldes af en anden Grund kan gøres til Gjenstand for en Stipulation, og saa kan Forpligtelsen ophæves ved Acceptilation. — Ligesom det der skyldes rettelig kan betales delvis, saaledes kan ogsaa Acceptilation finde Sted for en Del af Gjælden.

I. 19 § 1 Dig. (46—4)

ULPIAN *Regler B.* 2 Mellem Acceptilation og Kvittering (*apocha*) er der den Forskel, at ved Acceptilation indtræder Frigjørelse under alle Omstændigheder, selv om Pengene ikke er betalt, men ved Kvittering kun naar Pengene er betalt.

I. 77 Dig. (50—17)

Se S. 106.

§ 2 Inst. (3—29)

Der er overleveret en Stipulationsform som almindelig kaldes den Aquiliske, ved hvilken der opnaas at alle Slags Forpligtelser gøres til Gjenstand for Stipulation, og at denne ophæves ved Acceptilation. Den Aquiliske Stipulation fornyer nemlig alle Forpligtelser og er af

Aquilius Gallus¹⁾ formuleret som følger: »Hvad du end nu eller i Fremtiden er pligtig at betale mig eller gøre for mig af en hvilkensomhelst Grund strax eller med Frist, og hvorfor der nu eller i Fremtiden maatte tilkomme mig Søgmaal overfor dig, og hvilket Krav paa dig eller Forfølgelse overfor dig jeg nu eller i Fremtiden maatte have, og hvad du maatte eie, indehave eller besidde af mit eller svingagtigen maatte have ophørt at besidde: saa meget som hver af disse Ting maatte være værd, saa stort et Pengebeløb har Aulus Agerius stipuleret sig og Numerius Negidius lovet«. Paa samme Maade har omvendt Numerius Negidius spurgt Aulus Agerius: »Alt hvad jeg idag har lovet dig ved den Aquiliske Stipulation, har du modtaget det?« og Aulus Agerius har svaret: »Ja, jeg har og har krediteret dig Beløbet«.

§ 4 Inst. (3—29)

Endvidere ophæves Forpligtelser, der indgaas ved Overenskomst, ved den modsatte Villie. Naar nemlig Titius og Seius er blevne enige med hinanden om at Seius skulde have en Gaard i Tusculum købt for 100 <Dukater,> og det dernæst, inden Sagen er kommet istand, d. v. s. uden at Købesummen er betalt eller Gaarden overgivet, er blevet vedtaget imellem dem, at Købet og Salget skulde gaa tilbage, frigøres de gjensidig. Det samme gjælder ogsaa ved Leiemaal og alle Retshandler der hidrører fra Overenskomst, som allerede bemærket.

I. 1 Cod. (4—45)

Keiser Gordian til Licinius Rufinus Saalænge der intet videre er foretaget i Sagen, kan Køb og Salg gaa tilbage ved Overenskomst mellem begge Parter; thi hvad der er indgaaet ved Overenskomst, ophæves ved Hjælp af Villien i modsat Retning. Efter stedfunden Overgivelse ophæver derimod den blotte Villie ikke Købet, med mindre der tillige finder en Handling Sted, der er parallel med den forrige og hvorved Salget gaar tilbage.

¹⁾ Prætor 66 f. Chr.

1. 17 § 1 Dig. (2—14)

PAULUS *t. Ediktet B. 3* Visse Søgsmal afskjæres *ipso jure* ved Aftale, f. Ex. Injuriesøgsmal; ligesaa Tyverisøgsmal.

§ 3 Inst. (4—13)

Se S. 31.

1. 2 Dig. (2—14)

PAULUS *t. Ediktet B. 3* Labeo siger at der ogsaa kan træffes Aftale mellem Fraværende saavel ved Handling som ved Brev eller Bud. Men man gaar ud fra at der ogsaa kan træffes Aftale ved stiltiende Overenskomst. 1. Har jeg altsaa givet min Debitor hans Gjældsbevis tilbage, antages det at være aftalt imellem os at jeg ikke maatte søge, og det er vedtaget at Aftale-Indsigelsen vil komme ham til Gode.

1. 7 § 8 Dig. (2—14)

ULPIAN *t. Ediktet B. 4* Af Aftaler er nogle tinglige, andre personlige. Tinglige Aftaler foreligger, saa ofte jeg i al Almindelighed aftaler ikke at søge; personlige, saa ofte jeg aftaler ikke at søge hos en Person, f. Ex. ikke at søge hos Lucius Titius. Om der er indgaaet en tinglig eller personlig Aftale, maa skjønnes ikke saa meget efter de Aftalendes Ord som efter deres Hensigt; ofte indsættes nemlig, som Pedius bemærker, en Person i en Aftale, ikke for at Aftalen kan blive personlig, men for at angive med hvem Aftalen er indgaaet.

1. 27 § 2 Dig. (2—14)

Se S. 87.

1. 7 § 4 Dig. (2—14)

Se S. 298.

§ 91.

Ophør ifølge Ydelsens Umulighed. Andre
Ophørsgrunde.

1. 23 Dig. (50—17)

Se S. 303.

1. 33 Dig. (45—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 25* Naar Stichus er lovet til en bestemt Dag, men dør før den Dag, hefter Promittenten ikke.

1. 37 Dig. (45—1)

Se S. 303.

1. 107 Dig. (46—3)

POMPONIUS *Haandb. B. 2* En mundtlig Forpligtelse ophæves enten naturligt eller civilretligt; naturligt f. Ex. ved Betaling, eller naar den Ting der er Gjenstand for Stipulation uden Promittentens Skyld har ophørt at existere; civilretligt f. Ex. ved Acceptilation, eller naar der er indtraadt Sammenfald af Stipulantens og Promittentens Person.

1. 35 § 4 Dig. (18—1)

Se S. 342.

1. 18 § 5, 1. 19 Dig. (4—3)

Se S. 343.

1. 9 § 1 Dig. (19—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Her kan tilføies, hvad Marcellus har bemærket i 6te Bog af sine Digester: at naar en Brugs- og Nytteløshaver har bortforpagtet Gaarden paa fem Aar og er død, er hans Arving ikke pligtig til at staa [Forpagteren] inde for Nyttens af Gaarden, ligesaa lidt som Værten hefter overfor Leieren naar Huset er brændt. Marcellus opkaster videre det Spørgsmaal, om Forpagteren ikke hefter ifølge Leiemaal, saaledes at han maa svare Forpagtningsafgift pro rata for den Tid han har haft Nyttens af Gaarden, ligesom han jo maatte

gjøre, hvis han har leiet Tjeneste af Brugs- og Nyttehaverens Slave eller hans Bolig. Han helder nærmest til den Anskuelse at han hefter; og det er ogsaa ubetinget det rimeligste. Endvidere spørger han: naar han har gjort Bekostninger paa Gaarden under Forudsætning af at han skulde have Nyttens af den i fem Aar, om han saa kan faa dem tilbage? og han svarer at han ikke kan faa dem tilbage, fordi han burde have forudset at dette [o: Usufructuarens Dødsfald] kunde indtræde. Men sæt nu at den Anden ikke har givet ham Gaarden i Forpagtning som Brugs- og Nyttehaver, men som om han var Eier? Ja, saa hefter han selvfølgelig; thi han har ført Forpagteren bag Lyset; og herfor er der ogsaa et Reskript af Keiser Antoninus og høiselig Severus. De har ogsaa givet Reskript for at naar et Hus er brændt maa der svares Leie for den Tid Huset har staaet.

I. 9 § 4 Dig. (19—2)

Se S. 306.

I. 19 § 6 Dig. (19—2)

Se S. 75.

I. 75 Dig. (46—3)

MODESTINUS *Regler B. 8* Ligesom Acceptilation afskjærer Søgmaalsrettigheder der ligger forud for dens Termin, saaledes ogsaa Sammenfald af Personerne; naar nemlig Debitor bliver Kreditors Arving, afskjærer det ved Arven indtraadte Person-Sammenfald Fordrings-Søgmaalet.

I. 17 Dig. (44—7)

JULIAN *Digest. B. 33* Alle Debitorer som skylder en bestemt Gjenstand uden Modydelse frigjøres naar Gjenstanden tilfalder deres Kreditorer uden Modydelse.

§ 6 Inst. (2—20)

Naar anden Mands Ting er tillagt En ved Legat og Legataren er bleven Eier af den i Testators Levetid, <kan han, hvis han er bleven Eier ifølge et Kjøb, opnaa Kjøbesummen ved Søgmaal ifølge Testament; er han derimod blevet Eier uden Modydelse, f. Ex. ved Gave eller et andet lignende Forhold, kan han ikke anlægge Søgmaal. Det er nemlig en overleveret Regel, at to Be-

rigelser uden Modydelse (*causae lucrativae*) ikke kan falde sammen i samme Person og samme Ting.> Heraf følger, at naar een og samme Ting skyldes samme Person ifølge to Testamenter, kommer det an paa, om han ifølge [det ene] Testamente har faaet Tingen eller hvad Tingen er vurderet til. Har han nemlig faaet Tingen, kan han ikke anlægge Søgmaal, fordi han har den uden Modydelse; men har han faaet hvad den er vurderet til, kan han anlægge Søgmaal.

I. 32 Dig. (19—2)

JULIAN *fra Minicius B. 4* En der havde bortforpagtet en Gaard paa flere Aar døde og testamenterede Gaarden bort ved Legat. Cassius erklærede at Forpagteren ikke kunde tvinges til at drive Gaarden, eftersom Arvingen ikke havde nogen Interesse heri. Men hvis Forpagteren vilde drive den og hindredes deri af den hvem Gaarden var testamenteret, havde Forpagteren Ret til Søgmaal mod Arvingen, og Tabet herved maatte paahvile Arvingen, ligesom naar En ved Legat havde tillagt en anden en Ting som han havde solgt men endnu ikke overgivet; i saa Fald var nemlig hans Arving forpligtet overfor Kjøberen og Legataren.

II. Speciel Del.

A. Kontraktmæssige Forpligtelser.

§ 92.

Stipulatio.

pr., § 1 Inst. (3—15)

Mundtlig indgaas en Forpligtelse ved Spørgsmaal og Svar, naar vi stipulerer at noget skal gives os eller gøres for os. Heraf udspringer tvende Søgmaal, dels *condictio*, naar Stipulationen er bestemt, dels ifølge Stipulation (*ex stipulatu*), naar den er ubestemt. Det har dette Navn af den Grund, at »fast« (*firmum*) hos de Gamle hed

stipulum, et Ord der formodentlig kommer af *stipes* (en Stamme).)

1. Her var oprindelig følgende Udtryk i fast Brug: *spondes? spondeo, promittis? promitto* (lover du? jeg lover); *fidepromittis? fidepromitto; fideiubes? fideiubeo* (gaar du i Borgen? jeg gaar i Borgen); vil du give? jeg vil give; vil du gjøre? jeg vil gjøre. Om en Stipulation affattes paa Latin eller Græsk eller et andet Sprog, er uden Forskjel, at sige naar begge Stipulanterne forstaar vedkommende Sprog. Det er heller ikke nødvendigt at begge benytter samme Sprog, men det er nok at Svaret passer til Spørgsmaalet; to Grækere kan ogsaa indgaa en Forpligtelse paa Latin. <Disse staaende Udtryk var ganske vist i Brug i gamle Dage; men senere er der udstedt en Anordning af Keiser Leo [l. 10 Cod. (8—37)] som har ophævet de staaende Udtryk og blot forlanger rigtig Mening og overensstemmende Forstaaelse hos begge Parter, ligegyldigt med hvilke Ord den er udtrykt.>

§ 93.

Skriftlig indgaaede Forpligtelser.

Haandskrifter.

Gaius III §§ 128—134

Se S. 298.

129. Fra Ting til Person foregaar Omskrivning f. Ex. naar jeg opfører som Udgift til dig hvad du skylder mig i Anledning af Kjøb eller Leiemaal eller Fællesskab. 130. Fra Person til Person foregaar Omskrivning f. Ex. naar jeg opfører som Udgift til dig hvad Titius skylder mig, d. v. s. naar Titius har givet mig Anvisning paa dig i sit Sted. 131. Anderledes er Forholdet med de Poster som kaldes Kasseposter. Ved disse kommer der nemlig

en real, ikke en skriftlig Forpligtelse istand; de gjælder nemlig kun naar Pengene er udbetalt, og Udbetaling af Penge skaber en real Forpligtelse. Vi vil derfor rigtigst sige, at Kasseposter ikke skaber nogen Forpligtelse, men afgiver Bevis for en indgaaet Forpligtelse. 132. Derfor kan man strengt taget ikke sige at ogsaa Fremmede forpligtes ved Kasseposter; de forpligtes nemlig ikke ved selve Posten, men ved Pengenes Udbetaling, og denne Art Forpligtelse tilhører [ganske vist] Folke-Retten. 133. Om Fremmede forpligtes ved Omskrivning, er med Rette omstridt, idet en saadan Forpligtelse paa en Maade tilhører Civilretten; dette var Nervas Mening. Sabinus og Cassius mente derimod, at naar en Omskrivning fandt Sted fra Ting til Person, forpligtedes ogsaa Fremmede; naar den derimod fandt Sted fra Person til Person, forpligtedes de ikke. 134. Endvidere antages en skriftlig Forpligtelse at komme istand ved Haandskrifter¹⁾, d. v. s. naar En skriver at han skylder eller vil give noget; vel at mærke kun naar der ikke indgaas Stipulation i den Anledning. Denne Form for Forpligtelse er særegen for Fremmede.

§ 17 Inst. (3—19)

Naar der er skrevet i et Dokument at En har lovet noget, betragtes det som om der var svaret med forudgaaende Spørgsmaal.

§ 8 Inst. (3—20)

< Det maa bemærkes, at ved Kautiönisters Stipulationer gaar man ud fra som en almindelig Regel, at alt hvad der er skrevet som foregaaet, ogsaa antages at være foregaaet; derfor gjælder det, at naar En har skrevet at han har stillet Sikkerhed, antages alt [det dertil Fornødne] at være foregaaet efter Skik og Brug.>

l. 14 § 2 Cod. (8—37 [8—38 Kr.])

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes Naar det hedder [i Kontrakten] at Retshandelen er indgaaet mel-

¹⁾ »*chirographis et syngraphis*«; to græske Ord for omtrent samme Ting.

lem Parterne i deres Nærværelse [saa maa ogsaa dette staa til Troende, dog kun hvis begge Personer befandt sig i samme By paa den Dag da vedkommende Dokument blev opsat]¹⁾, med mindre den, som paastaar at han eller hans Modpart var fraværende, med klare og haandgribelige Beviser, helst, om muligt, skriftlige, men i hvert Fald med fuldgyldige og i enhver Henseende uan-
gribelige Vidner godtgjør at han eller hans Modpart den Dag var fraværende fra Byen: saa maa saadanne skriftlige Erklæringer staa til Troende af Hensyn til Kontrahenternes eget Bedste. (A. 531)

1. 25 § 4 Dig. (22—3)

PAULUS *Quæst. B. 3* Men dette gjælder kun, hvor der er Spørgsmaal om Betaling af hvad der ikke skyldes. Paastaas der derimod at et Gjælds-brev er udstedt uden at Summen skyldtes, og er dets Udtryk ubestemt [ø: er F o r a n l e d n i n g e n til Udstedelsen ikke angivet], saa er den til hvem Gjælds-brevet er udstedt, pligtig til at vise at det han har ladet Gjælds-brevet udstede paa virkelig skyldtes ham <medmindre Udstederen af Gjælds-brevet selv udtrykkeligt [i samme] har angivet de Grunde af hvilke han har skrevet det; i saa Fald maa han nemlig vedstaa sin egen Erklæring, med mindre han er rede til med indlysende, skriftlige Beviser at godtgjøre at han har lovet dette uden at det skyldtes.>.

Inst. (3—21)

OM SKRIFTLIG FORPLIGTELSE.

<I gamle Dage indgik man en skriftlig Forpligtelse, som sagdes at indgaas ved [Indførelse af] Gjældsposter; men denne Indførelse er ikke mere i Brug. — Naar En har givet skriftlig Tilstaaelse for at skylde hvad der ikke

¹⁾ De indklamrede Ord er rimeligvis en uægte Tilsætning. Beholdes den, maa der længere nede læses: *sed huiusmodi scripturas* o. s. v. og oversættes derefter. Meningen bliver i hvert Fald den samme.

er blevet ham udbetalt, kan han efter lang Tids Forløb ikke reise Indsigelse paa Grund af ikke-udbetalte Penge; dette er nemlig ofte forordnet. Heraf følger, at man ogsaa nutildags, forsaavidt man ikke kan reise Indsigelse, forpligtes skriftligt; og af denne skriftlige Forpligtelse opstaar en Tilbagesøgsmaalsret, at sige naar ingen mundtlig Forpligtelse foreligger. Den »lange Tid« gik tidligere ved denne Indsigelse ifølge keiserlige Anordninger indtil 5 Aar; men for at ikke Kreditorerne længere skulde eventuelt besviges for deres Penge, er ved en Forordning af Os [l. 14 Cod. (4—30)] Tiden blevet indskrænket, saa at en saadan Indsigelse ikke kan udstrækkes ud over to Aars Grændse. >

l. 14 § 2 Cod. (4—30)

Keiser Justinian til Gardechefen Menas Angaaende andre Beviser, som udstedes skriftlig af Kreditor angaaende privat Gjæld, og som giver tilkjende, at en Del af Gjælden (være sig Kapital eller Renter) er betalt, eller, medens Gjældsbeviset endnu forbliver hos Kreditor, giver tilkjende at der er skeet Betaling af hele Gjælden, eller endog lover at Tilbagelevering af Gjældsbeviset skal ske, eller hvilket andet Bevis der er givet for en hvilkenksomhelst anden Kontrakts Skyld, i hvilken der er Tale om Betaling af Penge eller Levering af bestemte Gjenstande, for at give tilkjende at Pengene eller andre Ting eller en Del deraf er betalt: saa kan en Indsigelse angaaende at Pengene ikke er udbetalte kun reises indenfor tredive Dage fra saadant Bevis's Udstedelse at regne, saa at samme Bevis, naar disse tredive Dage er gaaet, ubetinget skal anerkjendes af Domstolene, og at det ikke tillades Udstederen af Beviset efter ovennævnte Dages Udløb at gjøre gældende, at han ikke har faaet udbetalt være sig Pengene eller andre Ting. (A. 528)

l. 19 § 1 Dig. (46—4)

Se S. 363.

§ 94.

Obligationes quae re contrahuntur (Forpligtelser der indgaas i Gjerning«,
 o: Realkontrakter).

pr. Inst. (3—14)

Realt (*re*) indgaas en Forpligtelse f. Ex. ved Ydelse af Laan. En Forpligtelse ved Laan bestaar i Ting som kan veies, tælles eller maales, f. Ex. Vin, Olie, Korn, aftalte Penge, Kobber, Sølv eller Guld, hvilke Ting vi overgiver, idet vi tæller, maaler eller veier dem, i den Hensigt at de skal blive Modtagernes og at engang ikke de samme Ting, men andre af samme Slags og Beskaffenhed skal gives os tilbage. Derfor hedder det ogsaa *mutuum*, fordi det af mig gives til dig i den Hensigt, at det skal blive dit fra mit (*ex meo tuum*)¹). <Af denne Kontrakt affødes et Søgmaal som kaldes *condictio* (personligt Tilbagesøgmaal).>

l. 17 pr. Dig. (2—14)

PAULUS *t. Ediktet B. 3* Naar jeg giver dig ti og aftaler at der skal skyldes mig tyve, opstaar der ingen Forpligtelse udover de ti; en Forpligtelse kan nemlig ikke indgaas realt udover det Kvantum der er ydet.

§ 7 Inst. (4—7)

En Ting maa særlig iagttages over for disse Personer [o: Personer i Afhængighed], at den Macedonianske Senatsbeslutning har forbudt at udlåne Penge til dem der er afhængige af Forældre; og den der har lånt dem Penge negtes der Søgmaal saavel imod Sønnen eller Datteren eller Sønnesønnen eller -datteren, hvad enten de endnu er i Afhængighed eller de ved Faderens (eller

¹) Denne Etymologi af *mutuum* er urigtig.

Bedstefaderens) Død er begyndt at være uafhængige, som imod Faderen eller Bedstefaderen, hvad enten han endnu har dem i Afhængighed af sig eller han har emanciperet dem. Denne Foranstaltning har Senatet truffet af den Grund, at Børn der trykkes af Gjæld, idet der var laant dem Penge som de brugte til Udsvævelser, ofte stod deres Forældre efter Livet.

1. 1 og 3 Dig. (22---2)

1 MODESTINUS *Pandekt. B. 10* Oversøisk Laan (*traiecticia pecunia*) er Penge som føres over Havet; bruges de derimod paa Stedet, foreligger der ikke et oversøisk Laan. Dog bliver det et Spørgsmaal, om ikke Varer, der anskaffes for saadanne Penge, er at betragte som hørende til samme Kategori. Det kommer her an paa, om ogsaa Varerne fragtes paa Kreditors Risiko; i saa Fald bliver de nemlig oversøisk Laan.

3 MODESTINUS *Regler B. 4* Ved Sølaan (*nautica pecunia*) paahviler Risikoen Kreditor fra den aftalte Afseilings-Dag.

§ 2 Inst. (3—14)

Naar fremdeles en Ting gives En til Brug, o: gives ham som Laan til Brug, saa forpligtes han reelt <og hefter for Søgmaal ifølge Laan til Brug.> En saadan er ganske forskjellig stillet fra den der har faaet Laan til Eie. Tingen gives ham nemlig ikke i den Hensigt at den skal blive hans, og derfor hefter han for selve Tingens Tilbagelevering. Endvidere: naar den der har faaet et Laan til Eie har mistet hvad han har faaet ved en Hændelse, f. Ex. Ildebrand, Sammenstyrtning, Skibbrud eller røverisk eller fjendtligt Overfald, vedbliver han ligefuldt at være forpligtet. Den derimod der har modtaget en Ting til Brug, er ganske vist pligtig til at udvise <streng Agtsomhed,> og det er ikke nok at han har udvist saa stor Agtsomhed, som han pleier at udvise overfor sine egne Ting, saafremt da en Anden, der er

mere agtsom, havde kunnet passe paa Tingen; men for *vis maior* eller overordentlige Hændelser hefter han ikke, hvis da ikke Hændelsen er indtraadt ved hans Skyld; i dette Tilfælde nemlig, hvis du f. Ex. har behaget at tage en Ting du har som Laan til Brug med dig udenlands og saa mister den ved Overfald af Fjender eller Sørøvere eller ved Skibbrud, er der ingen Tvivl om at du hefter for Tingens Tilbagelevering. Som Laan til Brug i egentlig Forstand anses en Ting kun naar den er givet dig til Brug uden at der er modtaget eller aftalt nogen Betaling derfor. I modsat Fald, hvis der foreligger Betaling, antages du at have leiet Brugen af Tingen; Laan til Brug maa nemlig være gratis.

l. 9 Dig. (6—1)

Se S. 125.

l. 18 §§ 3 og 4 Dig. (13—6)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 9* Ogsaa naar En med sit Vidende har solgt Kar med Feil, og saa Vinen eller Olien, der blev heldt derpaa, er fordærvet eller løbet ud, maa han domfældes i den Anledning. 4. Hvad man kan opnaa ved omvendt Søgmaal, det kan man ogsaa sikre sig i et ligefremt Søgmaal som Sagsøgte ifølge Modregnings-Ret. Men det kan ske, at hvad En bør opnaa i Modregning er mere [nl. end selve Fordringen], eller at Dommeren ikke tager Hensyn til Modregningen, eller at der ikke kan gjøres Paastand paa Tingens Tilbagelevering, fordi den er gaaet til Grunde ved en Hændelse eller er tilbageleveret udenretlig; i disse Tilfælde maa vi erkjende omvendt Søgmaal for nødvendigt.

l. 1 pr. Dig. (43—26)

ULPIAN *Institut. B. 1* Laan til Brug paa Anfordring (*precarium*) er hvad der overlades En paa hans bønlig Anmodning til Brug for saa lang Tid som Overladeren tillader.

l. 2 pr. Dig. (43—26)

Se S. 147.

I. 4 § 1 Dig. (43—26)

ULPIAN *t. Ediktet B. 71* Vi maa huske at den der har noget paa Anfordring ogsaa er Besidder af det.

I. 8 § 6 Dig. (43—26)

ULPIAN *smstds.* I Almindelighed maa vi sige at ved Tilbagelevering [nl. af Ting der haves paa Anfordring] kommer kun Svig <og grov Uagtsomhed> i Betragtning, andet ikke. Derimod maa efter Interdiktets Udstedelse baade Svig og Uagtsomhed og alt Tilbehør komme i Betragtning; thi naar En har været i Mora ved et Laan paa Anfordring, bør han tilbagelevere alt Tilbehør.

§ 3 Inst. (3—14)¹

Endvidere bliver ogsaa den, hos hvem en Ting deponeeres, forpligtet reelt <og ved Depositums-Søgsmaal,> og ogsaa han hefter for Tilbagelevering af den Ting han har modtaget. Men han hefter kun for saa vidt som han har handlet svigagtig, derimod hefter han ikke for *culpa*, d. v. s. Ligegyldighed og Forsømmelighed; derfor er den angerløs der har mistet en Ting, som han ikke har passet tilstrækkelig paa, ved Tyveri, <fordi den der har givet en forsømmelig Ven en Ting at passe paa maa undgælde for sin egen Letsindighed.>

§ 30 Inst. (4—6)

Se S. 27.

I. 24 Dig. (16—3)

PAPINIAN *Quæst. B. 9* »L. Titius hilser Sempronius. For at Du kan vide at de 100 Sesterts, som Du idag har givet mig til Opbevaring (*commendasti*) og som er mig udbetalt ved Din Slave Stichus som Din Stedfortræder, er i mit Værge, lader jeg Dig det vide ved dette mit egenhændige Brev. Jeg skal strax udbetale Dig dem naar og hvor Du ønsker det.« Der stilles Spørgsmaal angaaende Tillæg af Renter. Jeg svarede at Depositums-

¹) Jvfr. I. 1 § 5 Dig. (44—7) (Gaius).

Søgsmaal var anvendeligt; thi at »give til Opbevaring« (*commendare*) er ikke andet end at deponere. Dette er dog kun rigtigt, hvis Meningen har været at de samme Mønstykker skulde gives tilbage; er der nemlig blot aftalt at det samme Beløb skulde gives tilbage, er man dermed ude over Depositums velbekjendte Grændser. Men selv om Depositums-Søgsmaalet ikke skulde være anvendeligt i dette Tilfælde, fordi det er aftalt at kun det samme Beløb, ikke de samme Mønstykker skal gives tilbage, kan det dog neppe hævdes at der skal beregnes Renter.¹⁾ Ganske vist er det forordnet med Hensyn til *bonae fidei* Processer, at Dommerens (*arbiter*) Beføielse med Hensyn til at tilkjende Renter rækker lige saa vidt som en Stipulation; men det er imod *bona fides* og mod Depositums Væsen, at forlange Renter for den Tid der er gaaet inden der har foreligget Mora, af en Person som har vist en Tjeneste ved at modtage Pengene. <Har der derimod fra Begyndelsen af foreligget en Aftale om at yde Renter, maa saadan Kontrakts-Bestemmelse staa ved Magt.>

l. 25 § 1 Dig. (16—3)

PAPINIAN *Respons. B. 3* Den der til eget Brug har anvendt Penge, som var deponerede hos ham uden Segl, <saaledes at han kun skulde tilbagegive samme Beløb,> maa i Depositums-Processen ogsaa dømmes til at betale Renter efter Moras Indtræden.

l. 17 pr. Dig. (16—3)

FLORENTIN *Institut. B. 7* <Skjönt saavel flere som een kan deponere,> kan <dog> hos en Sequester kun flere deponere, thi dette sker kun naar der er Strid om en eller anden Ting. Derfor antages i dette Tilfælde hver især at have deponeret fuldt ud; medens Forholdet er et andet naar flere deponerer en fælles Ting.

l. 17 § 1 Dig. (16—3)

Se S. 129.

¹⁾ Dette og det foregaaende Punktum menes at være en Anmærkning til Papinians Text.

§ 4 Inst. (3—14)¹⁾

Ogsaa en Kreditor der har modtaget et Pant forpligtes reallt, og ogsaa han hefter <ifølge Pante-Søgsmaal> for Tilbagelevering af selve den modtagne Ting. Men da Pantet gives for begge Parter Skyld, baade for Debtors, for at han lettere kan opnaa Laanet, og for Kreditor, for at han kan have større Sikkerhed for Laanet, har man ment at det var nok at han udviste streng Agtsomhed ved Tingens Opbevaring; har han udvist den og mistet Tingen ved en tilfældig Hændelse, maa han være angerløs og ikke hindres i at kræve Laanet.

1. 9 § 3 Dig. (13—7)

ULPIAN *t. Ediktet B. 28* Hele Laanet maa være tilbagebetalt eller Kreditor fyldestgjort, for at Pantekontrakts-Søgsmaal kan blive anvendeligt. Naar vi siger at Kreditor maa være fyldestgjort, forstaar vi derved at det maa være skeet paa den Maade som Kreditor har villet, uagtet der ikke er skeet Betaling; hvad enten han nemlig <for at opgive det omhandlede Pant> har villet sikre sig ved andre Panter eller ved Kautionister eller ved en anden Skyldner eller ved en eller anden Betaling eller ved en blot og bar Overenskomst, bliver Pantekontrakts-Søgsmaal anvendeligt. Det maa overhovedet fastholdes, at <naarsomhelst Kreditor har villet opgive sit Pant,> maa han antages at være fyldestgjort, saafremt han har sikret sig som han selv vilde, selvom han herved er kommen til kort.

1. 42 Dig. (13—7)

PAPINIAN *Respons. B. 3* I Processen angaaende givet Pant tilpligtes Kreditor rettelig til at tilbagelevere Overskuddet af Købesummen med Renter, og der bør ikke gives ham Medhold i en Paastand om at give Anvisning paa Køberen; thi ved et Salg [af et Pant] ifølge Overenskomst varetager Kreditor udelukkende sit eget Tarv.

¹⁾ Jvfr. Gaius l. 1 § 6 Dig. (44—7).

l. 8 pr. Dig. (13—7)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 35* Naar jeg har gjort nødvendige Bekostninger paa en Slave eller en Eiendom, som jeg har modtaget i Pant, har jeg ikke blot Tilbageholdelsesret, men ogsaa omvendt Pantekontrakts-Søgsmaal; det kan jo nemlig tænkes at jeg har betalt Læger, medens Slaven var syg, og at han bagefter er død, eller at jeg har afstivet eller repareret Huset og det bagefter er brændt, og at jeg følgelig ikke har noget som jeg kan holde tilbage.

§ 95.

Ubenævnte (Real-) Kontrakter.

l. 5 pr. Dig. (19—5)

PAULUS *Quæst B. 5* Min naturlige Søn er Slave hos dig og din hos mig; det er aftalt mellem os at du skulde frigive min og jeg din; jeg har frigivet, du har ikke frigivet; der spørges saa, ifølge hvilket Søgsmaal du hefter overfor mig. I Anledning af dette Spørgsmaal kan man undersøge Forholdet med alt hvad der hedder Ydelse for et Formaals Skyld <Det omfatter følgende Kategorier: enten giver jeg dig for at du skal give, eller jeg giver for at du skal foretage en Handling, eller jeg foretager en Handling for at du skal give, eller jeg foretager en Handling for at du skal foretage en Handling; i alle disse Tilfælde spørges, hvilken Forpligtelse der fremkommer.>

l. 3 §§ 2 og 3 Dig. (12—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 26* Hvis jeg har givet dig noget for at du skal frigive Stichus, kan jeg anlægge personligt Tilbagesøgsmaal, <dersom du ikke gør det; og skulde jeg fortryde det, kan jeg ligeledes anlægge personligt Tilbagesøgsmaal.> 3. Har jeg derimod givet paa det Vilkaar at du skulde frigive inden en vis Frist, maa

mit Tilbagekrav tilbagevises, hvis Fristen endnu ikke er udløbet, <med mindre jeg da fortryder Handelen;> er den derimod udløbet, kan der anlægges Tilbagesøgsmal. Men sæt nu at Stichus er død, kan saa det Givne kræves tilbage? Proculus siger, at dersom han er død efter Udløbet af den Frist indenfor hvilken han skulde frigives, haves der Tilbagekrav, ellers ikke.

I. 1 pr. Dig. (19—4)

Se S. 324.

I. 1 § 2 Dig. (19—4)

PAULUS *t. Ediktet B. 32* Ogsaa Kjøb og Salg indgaas ved de overensstemmende Parters blotte Villie; ved et Bytte derimod indtræder Udgangspunktet for Forpligtelse først ved Tingens Overgivelse. <I andre Tilfælde maa vi, naar Tingen endnu ikke er overgivet, sige at Forpligtelsen stiftes ved den blotte Overenskomst, hvilket kun er vedtaget overfor Retshandler der har deres særlige Benævnelser, som Kjøb og Salg, Leiemaal og Mandat.>

I. 1 pr. Dig. (19—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Søgsmålet *de aestimato* (angaaende vurderet Gjenstand) opstilles for at hæve Tvivl; det har nemlig været Genstand for stærk Tvivl, naar en vurderet Ting gives til Salg, om der saa haves Søgsmal ifølge Salg paa Grund af Vurderingen, eller *ex locato*, idet jeg kunde antages at have udleiet (*locasse*) Tingen til Salg, eller *ex conducto*, som om jeg havde leiet (*conduxissem*) en Tjeneste, eller for Mandat. Man har derfor fundet det rigtigere at opstille denne Søgsmalsform; <saa ofte der nemlig var Strid om en Kontrakts Benævnelse. men Enighed om at et eller andet Søgsmal burde tilstaas, maatte der, mente man, tilstaas et Vurderings-Søgsmal med fri Motivering; der er nemlig indgaaet en civil Retshandel og en *bona fide*

Retshandel.> Derfor gjælder ogsaa her alt det som vi har sagt gjælder i *bonæ fidei* Processer.

§ 96.

Forpligtelser som stiftes ved
Overenskomst.

pr. Inst. (3—22)

Ved Overenskomst stiftes Forpligtelser ved Kjøb og Salg, Leiemaal, Fællesskab og Mandat.

pr. Inst. (3—23) (Punktum 1 og 2)
(Punktum 1 Kr.)

Kjøb og Salg indgaas, saasnart man er kommet overens om Prisen, selvom Prisen endnu ikke er udbetalt og der ikke engang er givet Penge paa Haanden. Hvad der gives »paa Haanden«, er nemlig et Bevis paa at der er indgaaet Kjøb og Salg.

I. 1 § 1 Dig. (21—1) (Punktum 1 og 2)

ULPIAN *t. Kurul-Ædilernes Edikt B. 1* Ædilerne siger: » De der sælger Slaver skal meddele Kjøberne hvad Sygdom og Feil hver Slave maatte have, hvilken der er bortløben eller tilbøielig til at blive ude eller ikke fri for Ansvar for Skade; alt saadant skal de tydeligt og sandfærdigt erklære, naar Slaverne stilles til Salg. Er en Slave solgt mod disse Bestemmelser, eller har han vist sig at være anderledes end der blev sagt eller lovet da han solgtes, forsaavidt det er Ting for hvilke der skal staas inde: saa vil vi give Kjøberen og alle andre Vedkommende Proces til Tilbagetagen af vedkommende Slave«.

l. 38 pr. Dig. (21—1) (Punktum 1 og 2)

ULPIAN *smstds. B. 2* Ædilerne siger: »De der sælger Last- og Trækdyr skal tydeligt og sandfærdigt erklære hvad Sygdom eller Feil der maatte findes hos hvert især, og de skal overgives til Sælgerne i hele det Udstyr hvori de har staaet til Salg. Handles der imod noget af dette, vil vi give Proces, angaaende Levering af Udstyr eller Dyrenes Tilbagetagelse paa Grund af manglende Udstyr indenfor 60 Dage; angaaende Tilbagegang af Købet paa Grund af Sygdom eller Feil indenfor sex Maaneder; angaaende det de har været mindre værd dengang de solgtes, indenfor et Aar.«

l. 34 § 1 Dig. (18—1)

Se S. 118.

l. 8 Dig. (18—1)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 9* Hverken Køb eller Salg er tænkeligt uden en Ting som sælges. Ikke desto mindre kan fremtidige Frugter og Afkom rettelig købes, saaledes at, naar Afkommet er født, Salget tænkes at være foregaaet allerede dengang da Retshandelen blev indgaaet, og hvis Sælgeren lægger an paa at Afkommet ikke skal fødes eller Frugterne ikke fremkomme, kan han sagsøges ifølge Køb. 1. Undertiden antages dog ogsaa et Salg at finde Sted uden Ting, f. Ex. naar der kjøbes hvad man kunde kalde en Chance. Dette sker naar der kjøbes en Fangst af Fisk eller Fugle eller Gaver der kastes i Grams; Købet kommer nemlig istand selv om der ikke falder nogen Fangst, fordi det er Køb af et Haab, og hvis det der ved vedkommende Leilighed opfanges af udkastede Gaver fravindiceres Kjøberen, opstaar der ikke derved nogen Forpligtelse ifølge Køb, fordi denne Mulighed maa antages at være taget med i Betragtning ved Retshandelens Indgaaelse.

§ 2 Inst. (3—23)¹⁾

Endvidere maa Kjøbesummen bestaa i rede Penge.

¹⁾ Jvfr. Gaius 3,141. Paulus l. 1 Dig. (18—1).

Der har nemlig været stærk Tvivl om en Købesum ogsaa kan bestaa i andre Ting, f. Ex. om en Slave eller en Grundeiendom eller en Toga kan være Købesum for en anden Ting. <Sabinus og Cassius> mener at Købesummen ogsaa kan bestaa i en anden Ting; heraf kommer, mente de, den almindelig udbredte Forestilling, at Kjøb og Salg kommer istand ved Bytte og at dette er den ældste Form for Kjøb og Salg; og som Bevis brugte de den græske Digter Homer, der paa et Sted siger <at Achæernes Hær skaffede sig Vin ved at give visse Ting i Bytte, med følgende Ord:>

Vin tiltusket sig nu de haarfagre Mænd af Achaia,
Somme for blinkende Jern, og Andre for straalende Kob-
ber,
Somme for Huder af Tyre, og Andre for levende Horn-
kvæg,
Eller for Slaver.

(Il. 7, 472—75; Wilsters Overs.)

Førerne for den anden Skole mente <omvendt> og hævdede, at eet var Bytte af Ting, et andet Kjøb og Salg. Ellers kunde man, naar et Bytte af Ting havde fundet Sted, ikke gjøre Rede for, hvilken Ting der maatte antages at være solgt og hvilken at være givet som Købesum; Logiken tillod nemlig ikke at antage at begge Ting baade var solgt og givet som Købesum. <Den herskende Antagelse er blevet Proculus's, der hævder at Bytte er en særlig Art Kontrakt, forskjellig fra Salg; og det med god Grund, da ogsaa den støttes af andre Vers hos Homer²⁾ og kan belægges med kraftigere Bevisgrunde. Dette har baade Høisalige Keisere af Vore Forgjængere erkjendt, og det udvikles udførligere i Vore Digester.>

§ 28 Inst. (4—6)

Se S. 27.

I. 25 § 1 Dig. (18—1)

Se S. 318.

²⁾ Af Paulus I. 1 Dig. (18—1) ses at der sigtes t. Iliaden 6,235: Zeus nu Glaukos Forstanden betog, da Vaaben han bytted med Diomedes.

I. 11 § 2 Dig. (19—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 32* Fremfor alt er Sælgeren pligtig til at levere Tingen selv, o: til at overgive den; denne Handling gjør Kjøberen til Eier, dersom Sælgeren var Eier; var han det ikke, forpligter den kun Sælgeren med Hensyn til Vanhjemmel, <forudsat at Kjøbesummen er betalt eller Sælgeren fyldestgjort i saa Henseende.> — Kjøberen er pligtig til at sørge for at Pengene bliver Sælgerens.

I. 13 § 18 Dig. (19—1)

ULPIAN *smstds* Naar en Slave er solgt og Sælgeren har skjænket ham noget før Overgivelsen, maa ogsaa dette udleveres; ligesaa Arv der er erhvervet af Slaven og alle Legater, og der maa ikke gjøres Forskjel grundet paa af Hensyn til hvem de er ham efterladte. Ligeledes maa der udleveres Kjøberen hvad Slaven ved sit Arbejde har ydet Sælgeren, medmindre Overgivelsesfristen er blevet udsat ifølge Aftale for at Arbejdet kunde tilfalde Sælgeren.

I. 13 § 20 Dig. (19—1)

(Om Søgmaal grundet paa Kjøb og Salg.)

ULPIAN *smstds* Gjenstand for denne Proces er efterfølgende Ting. Først og fremmest Kjøbesummen, det Beløb Tingen er solgt for. Fremdeles Kjøbesummens Renter fra Overgivelsesdagen; da nemlig Kjøberen har Nydelsen af Tingen, er det ikke mere end billigt at han betaler Renter af Kjøbesummen.

I. 2 Cod. (4—44)

Keiserne Diocletian og Maximian til Aurelius Lupus Hvis du eller din Fader har solgt en Ting der er mere værd, for en for lille Kjøbesum, er det rimeligt at du enten paa Dommerens Foranstaltning faar den solgte Eiendom igjen mod at tilbagegive Kjøbesummen, eller at du, hvis Kjøberen foretrækker det, faar hvad der mangler i den rigtige Pris. <For lille antages Kjøbesummen at være, dersom der ikke engang er betalt Halvdelen af den sande Værdi.> (A. 285)

1. 8 pr. Dig. (18—6)

PAULUS *t. Ediktet B. 33* Man maa nødvendig vide hvornaar et Kjøb er afsluttet; saa vil vi nemlig ogsaa vide hos hvem Risikoen er; naar Kjøbet er afsluttet, paa-hviler nemlig Risikoen Kjøberen. Naar det er klart hvad, hvorledes og hvormeget det Solgte er, og der foreligger en Kjøbesum, og der sælges *pure*, er Kjøbet afsluttet; er Tingen derimod solgt betingelsesvis, og Betingelsen ikke er indtraadt, foreligger der intet Kjøb, ligesom der i samme Tilfælde ikke foreligger nogen Stipulation; er derimod Betingelsen indtraadt, er efter Proculus og Octavenus Risikoen hos Kjøberen; det Samme antager Pomponius i 9de Bog. Dør Kjøberen eller Sælgeren medens Betingelsen henstaar, er det givet, at hvis Betingelsen indtræder, er ogsaa Arvingerne forpligtede, som om Kjøbet allerede var indgaaet forud. Er Tingen overgivet medens Betingelsen henstod, vil Kjøberen ikke kunne vinde Hævd paa den som Kjøber. Hvad der er betalt af Kjøbesummen vil kunne kræves tilbage, og Mellemtidens Frugter tilhører Sælgeren (paa samme Maade som betingede Stipulationer og Legater bortfalder), dersom Tingen er gaaet til Grunde medens Betingelsen henstod; er derimod Tingen forhaanden, omend i forringet Stand, kan det hævdes at Tabet er Kjøberens.

1. 35 §§ 5—7 Dig. (18—1)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 10* Overfor Ting som veies, tælles eller maales, f. Ex. Korn, Vin, Olie og Sølv, gjælder undertiden det Samme som ved andre Ting, nemlig at Salget antages for afsluttet naar Tingene er tilmaalte, tilveiede eller udtalte. Er nemlig al Vinen eller Olien eller Kornet eller Sølv, ligegyldigt hvormeget det er, solgt for een Pris, saa gjælder den samme Ret som med andre Ting. Er derimod Vinen eller Olien eller Kornet eller Sølv solgt saaledes, at der fastsattes en bestemt Pris for hver Flaske eller Anker eller Skjæppe eller Pund, er det et Spørgsmaal hvornaar Kjøbet maa antages at afsluttes. Det samme Spørgsmaal fremkommer naturligvis ogsaa med Hensyn til Ting der tælles, dersom der er fastsat en Pris der retter sig efter Gjen-

standenes Tal. Sabinus og Cassius mener at Kjøbet først afsluttes, naar Gjenstandene er udtalte, tilmaalte eller tilveiede, idet Salget maa antages at komme istand ligesom under den Betingelse, at det indgaas for hver enkelt Flaske eller Anker eller Skjæppe som maatte blive tilmaalt, eller for hvert enkelt Pund som maatte blive tilveiet, eller for hver enkelt Gjenstand som maatte blive udtalt. 6. Ogsaa naar en Hjord sælges, maa det altsaa antages at Salget er afsluttet efterat man er blevet enig om Prisen, dersom den sælges under eet for een Pris; sælges den derimod for en bestemt Pris pr. Hoved, gjælder det Samme som vi lige har udviklet. 7. Ogsaa naar en Del af Vin paa Fad sælges fra en Kjælder, f. Ex. 100 Ankre, er det det ene Rette (og det synes ogsaa at være almindelig antaget), at hele Risikoen paahviler Kjøberen, indtil Vinen tilmaales; og det er ligegyldigt om der er fastsat een Pris for alle hundrede Ankre paa een Gang eller for hvert især.

l. 67 pr. Dig. (50—16)

ULPIAN *t. Ediktet B. 76* »Afhændet« (*alienatum*) kan det ikke rettelig siges at være, som endnu forbliver i Sælgerens Eie; derimod kan det rettelig siges at være »solgt« (*venditum*).

pr. Inst. (3—24)

Leiemaal (*locatio et conductio*, egl.: Udleie og Leie) er nær beslægtet med Kjøb og Salg og kommer istand efter de samme Retsregler. Ligesom nemlig Kjøb og Salg indgaas ved at man kommer overens om Prisen, saaledes antages ogsaa Leiemaal at indgaas ved at Betalingen fastsættes, og Leieren staar der saa Søgmaal *locati* aabent, Udleieren Søgmaal *conducti*. ↵

l. 1 pr. Dig. (11—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 24* Mod Landmaaleren har Prætor opstillet et Søgmaal *in factum*. Af ham maa vi ikke bedrages; det er nemlig i vor Interesse ikke at bedrages ved Opgivelsen af et Maal, f. Ex. naar der er Strid om Grændser eller en Kjøber eller Sælger vil vide

Maalet paa den Grund der sælges. Prætor har opstillet dette Søgsmaal, fordi de Gamle ikke mente at der kunde være Tale om Leiemaal <overfor en saadan Person,> men at hans Arbeide snarere ydes som en Velvillie, og at det der gives ham derfor gives som en Godtgjørelse (egtl.: Gave til Gjengjæld) og derfor kaldes Honorar. Sagsøger man derimod ifølge Leiemaal, maa det siges at Retspaastanden (*intentio*) ikke holder.

l. 1 § 1 Dig. (11—6)

Se S. 62.

§ 4 Inst. (3—24)

Det er endvidere et Spørgsmaal, naar Titius har aftalt med en Guldsmed, at denne af sit eget Guld skulde forfærdige ham Ringe af en vis Vægt og en vis Form og derfor modtage f. Ex. 10 <Dukater,> om der saa maa antages at indgaas Kjøb og Salg eller Leiemaal. Cassius siger, at om Stoffet indgaas der Kjøb og Salg, om Arbeidet Leiemaal. Men det er vedtaget at der kun indgaas Kjøb og Salg. Har derimod Titius leveret sit eget Guld og aftalt en Betaling for Arbeidet, er der ingen Tvivl om at der foreligger et Leiemaal.

l. 1 Dig. (14—2)

PAULUS *Sentent. B. 2* I *lex Rhodia* bestemmes, at naar Varer er kastet overbord for at lette et Skib, fordeles Tabet paa alle, fordi Ofret er skeet til alles Bedste.

pr. Inst. (3—25)

Fællesskab pleier vi at indgaa enten om hele vor Formue, hvorfor Grækerne har det særlige Ord *koinopraxia*, eller om en eller anden enkelt Forretning, f. Ex. om Kjøb og Salg af Slaver, eller om Kjøb og Salg af Olie, Vin eller Korn.

l. 29 § 2 Dig. (17—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 30* Aristo meddeler at Cassius har svaret at der ikke kunde indgaas et Fællesskab

hvorved den ene havde hele Fordelen, den anden kun Tabet, og at et saadant Fællesskab pleiede at kaldes »Løve-Fællesskab«¹⁾. Ogsaa vi er enige i at et saadant Fællesskab er uvirksomt, hvorved den ene Part har Fordelen, den anden ingen Fordel, men kun Tab; thi det er en ganske ubillig Form for Fællesskab, hvorved man kun har Udsigt til Tab og ikke tillige til Fordel.

l. 29 pr. (1ste Punktum) Dig. (17—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 30* Naar der ikke har været tilføiet noget om Delene i et Fællesskab, er det givet at de er lige.

l. 74 Dig. (17—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 62* Naar En har indgaaet et Fællesskab, bliver det han køber hans eget, ikke fælles; men ved Selskabs-Proces kan han tilpligtes til at lade Tingen indgaa i Fællesskabet.

l. 72 Dig. (17—2)

Se S. 307.

l. 1 pr. Dig. (17—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 32* Fællesskab kan indgaas saavel for bestandig, o: saalænge Parterne lever, som for en Tid eller fra et vist Tidspunkt <eller under en Betingelse.>

l. 14 og 15 Dig. (17—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 30* Naar Fæller har aftalt at en fælles Ting ikke skal deles indenfor en vis Tid, antages de ikke at have aftalt at de ikke maa træde tilbage fra Fællesskabet. Sæt imidlertid at det er aftalt at de ikke maa træde tilbage, er det saa gyldigt? Pomponius bemærker skarpsindigt at en saadan Aftale er uvirksom; thi selv om den ikke er truffen, haves der dog Fællesskabs-Søgsmaal (*actio pro socio*), dersom Fællesskabet opsiges i Utide; og ogsaa hvis det er aftalt at der ikke maa trædes tilbage fra Fællesskabet inden et vist Tidspunkt, og Fællesskabet saa opsiges før dette Tids-

¹⁾ Sigter vist til Fablen om Løven og Vildæslet, der jagede i Fællesskab, men saaledes at Løven tog hele Byttet (*Æsops Fabler* 258).

punkt, kan Opsigelsen være berettiget, og den hefter ikke efter Fællesskabs-Søgsmaal, der har sagt op af den Grund, at en eller anden Betingelse, under hvilken Fællesskabet var indgaaet, ikke opfyldes ham; eller sæt at hans Fælle tilføier ham saa megen Krænkelser og Skade at han ikke kan staa sig ved at finde sig i ham;

15. POMPONIUS *t. Sabinus B. 13* eller fordi han ikke faar Lov til at nyde den Ting for hvis Skyld han har indladt sig paa Forretningen?

1. 65 § 6 Dig. (17—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 32* Den der indgaar et Fællesskab paa Tid frigjør sin Fælle fra sig, men ikke sig fra sin Fælle ved Opsigelse før Tiden; hvis der derfor vindes nogen Indtægt bagefter, faar han ingen Andel i den, <men gjøres der nogen Udgift, maa han bære sin Part af den lige fuldt; med mindre Opsigelsen er skeet af en eller anden tvingende Grund. Er Tiden derimod udløben, staar det ham frit for at træde tilbage, idet der ikke er noget svigagtigt heri.>

1. 65 § 8 Dig. (17—2)

PAULUS *smstds* Endvidere har man paastaaet, at min Fælle kan opsiges vort Fællesskab overfor min Fuldmægtig. Herom bemærker Servius hos Alfenus¹⁾ følgende: at det staar i Herrens Magt, naar Opsigelse er skeet overfor hans Fuldmægtig, om han vil godkjende Opsigelsen. — Den til hvis Fuldmægtig der er skeet Opsigelse maa følgelig antages at være frigjort; om derimod selve den der har sagt op til en Fuldmægtig frigjøres, det beror paa den hvem han har opsagt, paa samme Maade som vi har sagt om den der siger sin Fælle op.

1. 40 Dig. (17—2)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 17* Skjønt en Fælles Arving ikke er Fælle, maa dog det der er paabegyndt af den Afdøde afvikles af hans Arving; og herved kan der komme til at foreligge Svig fra hans Side.

¹⁾ Juristen Alfenus Varus, der levede paa Borgerkrigens Tid, havde udgivet en Samling Responsa af den lidt ældre berømte Jurist Servius Sulpicius Rufus, Ciceros Samtidige.

I. 65 § 10 Dig. (17—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 32* Naar der foreligger et Fællesskab om en eller anden Ting og vedkommende Forretning er afsluttet, afsluttes Fællesskabet; dør derimod den ene Part, inden der endnu er foretaget nogetsomhelst i Forretningen, maa vi opstille den samme Adskillelse som ved Mandat: har den andens Død været ubekjendt, staar Fællesskabet ved Magt, men har den været bekjendt, staar det ikke ved Magt.

§ 7 og 8 Inst. (3—25)

Det er utvivlsomt at et Fællesskab ogsaa ophæves ved Konfiskation, at sige naar den ene Fælles hele Bo konfiskeres; idet nemlig en Anden træder i hans Sted, betragtes han som død. 8. Ligesaa naar en af Fællerne opgiver sit Bo paa Grund af Gjæld og hans samtlige Eiendele derfor sælges paa Grund af offentlig eller privat Gjæld, opløses ligeledes Fællesskabet. Bliver de i dette Tilfælde enige om at fortsætte Fællesskabet, antages et nyt Fællesskab at begynde.

I. 1 pr. og § 4 Dig. (17—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 32* Mandat-Forpligtelsen beror paa Parternes Overenskomst.

4. Et Mandat er kun gyldigt naar det er uden Vederlag; det har nemlig sit Udspring af Tjenstvillighed og Venskab, men Vederlag er Tjenstvillighed modsat; naar der kommer et Pengemellemværende til, falder Retshandelen snarere ind under Leiemaal.

pr. Inst. (3—26)

Mandat kan stiftes paa 5 Maader. Enten kan En give dig et Mandat alene for sin egen Skyld, eller for sin og din Skyld, eller alene for en Andens Skyld, eller for sin egen og en Andens Skyld, eller for din og en Andens Skyld. Men har du faaet et Mandat alene for din Skyld, er Mandatet overflødigt, og der affødes der-

for ikke nogen Forpligtelse deraf <eller noget Mandat-søgsmaal eder imellem.>

l. 1 Cod. (4—35)

Keiserne Severus og Antoninus til Leonidas Med den, hvis Forretninger er ført, kan du gaa i Rette for de Penge, som du har givet ud af egne Midler eller efter at have faaet dem til Laans af andre, ved Mandat-Søgsmaal paa Kapital og Renter. Angaaende det Honorar han har lovet vil der af Provinsens Statholder tilstaas dig extraordinær Retsforfølgning.

l. 6 pr. Dig. (17—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 31* Naar der har foreligget [Løfte om] en Ærespost som Remuneration, haves der Mandat-Søgsmaal.

l. 23 Dig. (50—17)

Se S. 303.

§ 9 Inst. (3—26)

Ogsaa et rettelig stiftet Mandat bortfalder, naar det kaldes tilbage inden der endnu er foregrebet noget i Sagen.

l. 12 § 16 Dig. (17—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 31* Naar jeg har givet i Mandat at inddrive en Pengesum og dernæst skiftet Sind, er det et Spørgsmaal, om jeg (eller min Arving) har Mandat-Søgsmaal. Marcellus mener at Mandat-Søgsmaalet bortfalder, fordi Mandatet er bortfaldet naar Villien dertil er ophørt. Har du givet i Mandat at inddrive Pengene, dernæst forbudt at gjøre det, og saa modtaget Pengene efterat de var inddrevne, frigjøres din Skyldner.

l. 15 Dig. (17—1)

Se S. 38.

l. 6 § 4 Dig. (17—1)

Se S. 394.

§ 97.

*Pacta vestita*¹⁾.

1. 7 §§ 4 og 5 Punktum 1 og 2 Dig. (2—14).

ULPIAN *t. Ediktet B. 4* Naar der ikke ligger nogen *causa* til Grund for en Overenskomst²⁾, er det vedtaget at der ved Overenskomsten ikke kan stiftes nogen civilretlig³⁾ Forpligtelse; en blot og bar Aftale afføder altsaa ingen Forpligtelse, men den afføder en Indsigelse. 5. Dog paavirker den undertiden selve Søgsmaalets Form, f. Ex. i *bonae fidei* Processer; vi pleier nemlig at sige at Aftaler indgaar i *bonae fidei* Processer. Dog maa det forstaas saaledes, at naar Aftalerne har sluttet sig umiddelbart [til den egentlige Retshandel], saa indgaar de [i Processen] ogsaa fra Sagsøgerens Side; er de derimod paafølgt efter et Mellemrum, indgaar de ikke, og de vil ikke have Gyldighed, dersom han anlægger Søgsmaal; forat der ikke skal affødes et Søgsmaal af en Aftale.

1. 21 § 5 Dig. (19—1)

PAULUS *t. Ediktet B. 33* Har jeg solgt dig en Eiendom paa den Betingelse at du ikke maatte sælge den til nogen Anden end mig, har jeg dermed Søgsmaal ifølge Salg imod dig, dersom du sælger den til en Anden.

1. 12 Dig. (19—5)

PROCLUS *Epistl. B. 11* Naar en Mand har solgt sin Hustru nogle Eiendomme og der i Salget er optaget den Bestemmelse, at de er blevne enige om at hvis Ægte-

¹⁾ Ordret: »paaklædte Aftaler«; i Modsætning til *pacta nuda*, ordret: »nøgne Aftaler«.

²⁾ Ulpian har i det Foreg. udviklet, at ogsaa Overenskomster, der ikke lader sig henhøre under de »benævnte« Kontrakter, afføder Søgsmaal, naar de har en *causa*; f. Ex. Overenskomsten *do ut des* (jvfr. § 95).

³⁾ Her maa sikkert læses *iure civili* istdf. det overleverede *hic*.

skabet opløstes, skulde Hustruen tilskjøde Manden Eiendommene for samme Pris, saafremt han ønskede det. mener jeg at der maa gives Søgmaal *in factum*, <og at dette ogsaa maa iagttages med Hensyn til andre Personer [end Mand og Hustru].>

1. 1 Dig. (18—2)

Se S. 90.

1. 1 og 2 Dig. (18—3)

ULPIAN *t. Sabinus B. 28* Naar en Eiendom er solgt kommissorisk, maa det snarere antages at Købet ophæves under et Vilkaar end at det sluttet under et Vilkaar.

2. POMPONIUS *t. Sabinus B. 35* Naar Sælgeren af en Eiendom i Kontrakten har truffet følgende Bestemmelse: »dersom Købesummen ikke er betalt inden en vis Frist, skal Eiendommen være usolgt«, antages Eiendommen kun at være usolgt, dersom Sælgeren vil at den skal være usolgt, idet Bestemmelsen jo er truffet af Hensyn til Sælgeren. Ved den modsatte Opfattelse vilde det jo staa i Køberens Magt, dersom Gaarden brændte, at gjøre Eiendommen (som han dog havde Risikoen for) usolgt ved at undlade at udbetale Købesummen.

§ 9 Inst. (4—6)

Angaaende Penge der er lovede ved Konstitut kan alle sagsøges som ved Konstitut har lovet at betale for sig eller for en Anden, at sige naar der ikke er indgaaet nogen Stipulation. Har de nemlig lovet ved Stipulation, hefter de efter Civilret.

1. 3 § 1 Dig. (13—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 27* Naar En har lovet ved Konstitut hvad han skyldte efter Civilret, men ikke skyldte efter prætorisk Ret, <ø: ifølge en Indsigelse,> er det et Spørgsmaal om han hefter ifølge Konstitut. Det Rigtige er, som ogsaa Pomponius bemærker, at han ikke hefter, fordi Penge som er lovede ved Konstitut ikke skyldes i retlig Forstand.

l. 1 § 7 Dig. (13—5)

ULPIAN *smstds* Ogsaa en naturlig Gjæld er tilstrækkelig [til at begrunde et Konstitut].

l. 28 Dig. (13—5)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 5* Naar En ved Konstitut har paataget sig at betale for en anden, vedbliver den for hvem han har indgaaet Konstitut stadig at være forpligtet.

l. 1 pr. Dig. (4—9)

Se S. 309.

§ 98.

K a u t i o n.

pr. Inst. (3—20)

For den der lover pleier andre at forpligte sig. De kaldes Kautionister (*fideiussores*), og dem pleier Folk at tage naar de vil sørge for at have større Sikkerhed.

l. 6 § 4 Dig. (17—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 31* Naar jeg har givet dig et Mandat som ikke var i min Interesse, f. Ex. at stille Sikkerhed for Seius eller at laane Titius Penge, har jeg Mandat-Søgsmaal overfor dig, som Celsus bemærker i 7de Bog af sine Digester, og jeg er forpligtet overfor dig.

l. 28 Dig. (13—5)

Se ovenfor.

l. 16 § 3 Dig. (46—1)

Se S. 286.

I. 19 Dig. (44—1)

MARCIAN *Institut. B. 13* Alle Indsigelser som staar aabne for Hovedskyldneren staar ligeledes aabne for Kautiønisten, selv mod Hovedskyldnerens Villie.

I. 7 pr. Dig. (44—1)

PAULUS *t. Plautius B. 3* Indsigelser som er knyttede til en bestemt Person gaar ikke over til andre. Saaledes staar den Indsigelse som en Fælle har: »forsaavidt han formaar«, ikke aaben for en Kautiønist, ei heller den som en Fader eller Patron har; og saaledes maa en Ægtemands Kautiønist, <der er stillet efter Ægteskabs Indgaaelse,> domfældes fuldt ud for Medgiftens Vedkommende.

I. 11 Dig. (46—1)

JULIAN *Digest. B. 12* Den der mod Senatsbeslutningen¹⁾ har laant en Søn i Afhængighed Penge, kan efter hans Død ikke lade sig stille en Kautiønist af Faderen, eftersom han hverken har civilretligt eller prætorisk Søgmaal imod Faderen, og der heller ikke er nogen Arv i Henhold til hvilken Kautiønist kan forpligtes.

I. 43 Dig. (46—3)

Se S. 280.

I. 60 Dig. (46—1)

SCAEVOLA *Respons. B. 1* I alle de Tilfælde hvor en Skyldner frigjøres fra en Kreditor saaledes, at Gjælden vedbliver at bestaa naturligt, heftede efter Scaevolæ Erklæring Kautiønisten; naar derimod Forpligtelsen om sættes ved Fornyelse (*novatio*), maa Kautiønisten frigjøres enten *ipso iure* eller ved en Indsigelse.

I. 18 § 1 Dig. (13—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 27* Naar der tilføies [nemlig

¹⁾ *Senatus consultum Macedonianum*, se I. 1 pr. Dig. (14—6): det er vedtaget, at den der har laant en Søn i Afhængighed Penge, skal der, selv efter dens Død af hvem han var i Afhængighed, ikke tilstaa Søgmaal eller Krav, for at de der laaner Penge ud paa Rente mod god Skik, kan vide, at ingen Fordring paa en Søn i Afhængighed bliver god ved at afvente Faderens Død.

i Prætors Formel om *pecunia constituta*¹⁾]: »og at de Penge skyldtes dengang der blev indgaaet Konstitut om dem«, saa kræver denne Tilføielse en fyldigere Fortolkning. Den har for det Første den Virkning, at dersom der skyldtes noget dengang Konstitutet blev indgaaet, men ikke skyldes noget nu, forpligter Konstitutet ligefuldt, idet Søgsmålet retter sig bagud. Følgelig maa efter Celsus og Julian ogsaa den der er forpligtet overfor et tidsbegrænset [o: hurtig forældeligt] Søgsmaal hefte hvis han indgaar Konstitut, selvom det tidsbegrænsede Søgsmåls Frist er udløbet efter Konstitutets Indgaaelse. Efter Julians Mening maa derfor det Samme gjælde ogsaa naar han ved Konstitut har paataget sig at betale efter Udløbet af Forpligtelsens Frist, idet han har indgaaet Konstitutet paa en Tid da Forpligtelsen bestod, omend for et Tidspunkt paa hvilket han ikke heftede.

§ 5 Inst. (3—20)

Kautionister kan ikke forpligtes saaledes at de skylder mere end den for hvem de forpligtes; deres Forpligtelse er nemlig et Accessorium til Hovedforpligtelsen, og der kan ikke være mere i Accessoriet end der er i det principale Forhold. Derimod kan de omvendt forpligtes saa at de skylder mindre. Naar altsaa Hovedskyldneren har lovet 10 Dukater, kan Kautionisten rettelig forpligte sig for 5; derimod ikke omvendt. Endvidere: naar Hovedskyldneren har lovet *pure*, kan Kautionisten love under en Betingelse, men ikke omvendt. »Mere« og »mindre« forstaas nemlig ikke blot om Beløbet, men ogsaa om Tiden. Det er nemlig »mere« at yde noget strax, »mindre« at yde det efter en Frist.

l. 4 Dig. (13—5)

PAULUS *t. Ediktet B. 29* Ogsaa naar han ved Konstitut paatager sig at betale til en tidligere Frist, hefter han lige saa vel.

¹⁾ Ediktets Ordlyd kjendes ikke; Begyndelsen citeres l. 1 pr. Dig. (13—5): Prætor siger: Den der har indgaaet Konstitut om Penge der skyldtes . . .

1. 11 § 1 Dig. (13—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 27* Naar En der skylder 100 <Dukater> ved Konstitut paatager sig at betale 200, hefter han kun for 100, fordi det er det Beløb der skyldes. Følgelig maa ogsaa den der ved Konstitut paatager sig at betale en Kapital, samt Renter der ikke skyldtes, kun hefte for Kapitalen.

1. 36 Dig. (46—1)

PAULUS *t. Plautius B. 14* Naar En som har baade en Hovedskyldner og Kautiønist lader sig Pengene udbetale af en af Kautiønistene og til Gjengjæld afstaar ham sine Søgmaal, kan det ganske vist siges at der ingen Søgmaal er, idet han har oppebaaret sit Tilgodehavende <og alle er frigjorte ved hans Oppebørsel.> Men det er ikke rigtigt; han har nemlig ikke modtaget Betaling, men i en vis Forstand solgt sin Fordring paa Skyldneren, <og han har derfor Søgmaal fordi han er pligtig netop til at afstaa sine Søgmaal.>

1. 38 pr. Slutn., § 1 Dig. (17—1)

MARCELLUS *Responsa* ikke ulig disse Tilfælde er en ofte forekommende Dommer-Undersøgelse, hvorved et Retsforhold ordnes, nemlig følgende: om en Kautiønist kan sagsøge til Frigjørelse før han betaler. Man bør ikke altid vente paa at han betaler eller domfældes efter Proces; f. Ex. ikke dersom Hovedskyldneren nøler med Betalingen eller dog bortødsler sin Formue, især dersom Kautiønistens ikke har saa mange Penge i Huset at han kan udbetale Kreditor Laanet og saa anlægge Mandat-Søgmaal mod Hovedskyldneren.

§ 4 Inst. (3—20)

Se S. 334.

B. Quasi-kontraktmæssige Forpligtelser.

§ 99.

De quasi-kontraktmæssige *condictiones*.

I. 206 Dig. (50—17)

POMPONIUS *var. lect. B. 9* Ifølge Naturret er det billigt at ingen bliver rigere til Skade og Uret for en anden.

§ 1 Inst. (3—14)

Ogsaa den der har modtaget hvad der ikke skyldtes af En der har betalt af en Vildfarelse, forpligtes reelt, <og den der anlægger Sag imod ham for at kræve det Udbetalte tilbage tilstaas der et Tilbagesøgsmaal (*condictio*)¹⁾.> Der kan nemlig søges tilbage fra ham med Formlen »hvis det er klart at han bør betale«, lige saa godt som om han havde modtaget et Laan. Derfor hefter den Umyndige, naar der uden Formynders Samtykke af en Vildfarelse er betalt ham hvad der ikke skyldtes ham, lige saa lidt for *condictio indebiti* (Tilbagesøgsmaal af ikke skyldige Penge) som for [Søgsmaal ifølge] Laan. Denne Form af Forpligtelse antages ikke at bero paa Kontrakt, idet den der yder i den Hensigt at betale Gjæld snarere har villet ophæve end indgaa en Rets-handel.

I. 66 Dig. (12—6)

PAPINIAN *Quæst. B. 8* Dette Tilbagesøgsmaal (*condictio indebiti*), som er indført af Billighedshensyn, benyttes almindelig til at faa tilbage hvad der tilhører En og forefindes hos en Anden uden Grund.

I. 1 Dig. (12—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 26* Dernæst maa vi betragte Forholdet, naar ikke-skyldte Penge er betalte. 1 Her gjælder det, at naar En i Uvidenhed har betalt hvad der

¹⁾ Det indklamrede Stykke findes ikke hos Gaius 3,91, hvorfra Resten omtrent ordret er taget.

ikke skyldtes, kan han søge det tilbage gennem dette Søgmaal; men har han betalt uagtet han var vidende om at han ikke skyldte, er Tilbagekrav udelukket.

1. 64 Dig. (12—6)

Se S. 15.

1. 10 Cod. (1—18)

Keiserne Diocletian og Maximian til Amphia Naar En af en Retsvildfarelse har betalt Penge der ikke skyldtes, er Tilbagekrav udelukket. Det er nemlig en kjendt Sag at Tilbagekrav af ikke-skyldige, betalte Penge kun staar aabent paa Grund af Uvidenhed om Faktum. (A. 294)

1. 65 § 4 Dig. (12—6)

PAULUS *t. Plautius B. 17* Hvad der gives med et Formaai, medfører et Tilbagekrav efter Billighed; f. Ex. naar jeg giver dig noget for at du skal gjøre noget, og du ikke gjør det.

1. 12 Dig. (12—4)

PAULUS *t. den Juliske og Papiske Lov B. 6* Naar En søger en Døds gave tilbage efterat Giveren er kommet sig, kan han ogsaa søge Frugterne af de skjænkede Ting tilbage, og Afkom, og Accessorier til den skjænkede Ting.

1. 3 § 7 Dig. (12—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 26* Naar en Slave, hvem det ved Testament var paalagt at betale Arvingen 10 (Dukater) og dermed være Fri, ved Codicil har faaet Frihed uden Betingelse og i Uvidenhed herom har betalt Arvingen de 10 (Dukater), kan han saa kræve dem tilbage? Celsus beretter at hans Fader mente at han ikke kunde kræve dem tilbage: Celsus selv derimod mener, af Hensyn til naturlig Billighed, at de kan kræves tilbage. Denne Opfattelse er den rigtige, skjønt det, som han selv siger, er vitterligt at den der har ydet noget i Haab om en Gjentjeneste fra Modtagerens Side eller om at denne

vilde blive ham venligere stemt, ikke kan kræve tilbage naar han er bleven skuffet i sin Forventning.

1. 19 § 6 Dig. (19—2)

Se S. 75.

1. 1 §§ 1 og 2 Dig. (12—5)

PAULUS *t. Sabinus B. 10* Hvad der er ydet med hæderligt Formaal kan altsaa kræves tilbage, naar det Formaal for hvis Skyld det er ydet ikke er virkeliggjort. 2. Har Modtagerens Bevæggrund været uhæderlig, kan det kræves tilbage, selvom Formaalet er virkeliggjort.

1. 3 Dig. (12—5)

PAULUS *smstds* Hvor der derimod foreligger Uhæderlighed baade fra Yderens og Modtagerens Side, maa vi hævde at der ikke kan kræves tilbage; f. Ex. naar der ydes Penge for at dømme urigtigt.

1. 6 Dig. (12—5)

ULPIAN *t. Sabinus B. 18* Sabinus har stadig godkjendt de Gamles Antagelse, at hvad der findes hos En af en retsstridig Grund kan kræves tilbage; og dette er ogsaa Celsus's Anskuelse.

1. 23 Dig. (12—1)

AFRICANUS *Quæst B. 2* Naar jeg har faaet en Slave, der ved Legat var tillagt dig, i Besiddelse som om han var tillagt mig, og har solgt ham, kan du efter Julian søge Købesummen tilbage fra mig, fordi jeg er bleven beriget ved din Ting.

§ 100.

Negotiorum gestio (Uanmodet Forretningsførelse).

1. 3 pr. Dig. (3—5)

Se S. 310 Anm. 1.

§ 1 Inst. (3—27)

Naar En [uanmodet] fører en Fraværendes Forretninger, opstaar der gjensidige Søgmaal dem imellem, som kaldes Søgmaal for [uanmodet] Forretningsførelse. <Principalen for den førte Forretning har ligefremt Søgmaal mod Forretningsføreren; Forretningsføreren derimod har omvendt Søgmaal mod Principalen.> Det er indlysende at disse Søgmaal ikke egentlig affødes af nogen <Kontrakt;> thi de affødes kun naar En uden Mandat uanmodet befatter sig med at føre Andenmands Forretninger, og som Følge af dette Forhold forpligtes de hvis Forretninger er blevet ført, ogsaa uden deres Vidende. Dette er vedtaget af praktiske Hensyn, for at ikke Fraværende, som var reist udenlands af pludselige, tvingende Grunde uden at have faaet Varetagelsen af deres Forretninger overdraget til nogen, skulde faa deres Forretninger forsømt, hvilke sikkert ingen vilde tage sig af, naar man ikke havde noget Søgmaal angaaende hvad man havde bekostet derpaa. Men ligesom den der har ført Forretningerne forsvarligt derved har et Krav paa Forretningens Principal, saaledes hefter omvendt ogsaa Forretningsføreren saaledes at han maa gjøre Regnskab for sin Forvaltning. I dette Tilfælde tilpligtes man at gjøre Regnskab i Overensstemmelse med den strengeste Agtsomheds Krav, og det er ikke tilstrækkeligt at anvende saadan Agtsomhed som man pleier at anvende overfor sine egne Sager, saafremt en Anden, der er mere agtsom, vilde have varetaget Forretningerne bedre.

1. 2 Dig. (3—5)

GAIUS *t. Provins-Ediktet* B. 3 Naar En har ført en Fraværendes Forretninger <selv uden hans Vidende> har han Søgmaal i Henhold til hvad han ~~gavnligen~~ maatte have bekostet paa hans Ting eller hvilke Forplig-

telser han selv maatte have paataget sig overfor Andre i den Fraværendes Interesse, og derfor affødes der i dette Tilfælde et gjensidigt Søgmaal, som kaldes Søgmaal for [uanmodet] Forretningsførelse. Og ligesom det er billigt at selve Forretningsføreren gjør Regnskab for sin Handling og domfældes for saa vidt som han enten har udført noget anderledes end han burde eller sidder inde med noget som Følge af vedkommende Forretninger, saaledes er det jo omvendt retfærdigt, hvis han har ført Forretningerne forsvarligt, at der ydes ham hvad der i den Anledning er fragaaet eller vil fragaa ham.

l. 9 § 1 Punktum 1 og 2 [l. 10 § 1 Kr.] Dig. (3—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 10* Den der anlægger Forretningsførelses-Søgmaal kan ikke blot anvende dette Søgmaal naar den Forretning han har ført har haft et heldigt Udfald; det er nok at han har ført den forsvarligt, selvom Forretningen ikke har haft et heldigt Udfald. Har han altsaa afstivet et Leiehus eller ladet en syg Slave lægebehandle, kan han anlægge Forretningsførelses-Søgmaal, selvom Huset er brændt eller Slaven død. Dette godkjendes ogsaa af Labeo.

l. 30 pr. [l. 31 pr. Kr.] Dig. (3—5)

PAPINIAN *Respons. B. 2* En har givet en Frigiven eller Ven Mandat til at modtage et Pengelaan; i Henhold til hans Skrivelse har Kreditor indgaaet Laanet og en Kautionist stillet Sikkerhed. Selvom Pengene ikke er anvendte til hans [Mandatarens] Fordel, maa der dog tilstaas Kreditor eller Kautionisten <Forretningsførelses-Søgmaal¹⁾ imod ham, efter Analogi nemlig med Faktor-Søgmaalet.

¹⁾ Papinian antages at have haft: analogt Søgmaal (*utilis actio*).

I. 8 [I. 9 Kr.] Dig. (3—5)

SCAEVOLA *Quæst. B. 1* Pomponius bemærker, at naar jeg har godkjendt en af dig ført Forretning, hefter du ikke overfor mig for uanmodet Forretningsførelse, selvom den har været ført nok saa slet; og at det følgelig bliver et Spørgsmaal, om ikke Forretningsførelses-Søgsmaalet suspenderes saalænge det er tvivlsomt om jeg godkjender Forretningen; thi naar Retten dertil eengang er indtraadt, kan den da umulig ophæves ved min blotte Villie. Dog mener han at den første Regel [at Søgsmaalet bortfalder ved Godkjendelse] kun da er rigtig, naar du er fri for Svig. — Scaevola: »Nej, jeg mener at der stadig er Forretningsførelses-Søgsmaal, selvom jeg har godkjendt Forretningen, men at du ialtfald for saa vidt ikke hefter overfor mig, som jeg ikke kan underkjennde hvad jeg eengang har godkjendt; og ligesom en forsvarlig ført Forretning maa kjendes gyldig af Dommeren, saaledes ogsaa alt hvad der er godkjendt af Principalen. Hvis der ikke skulde være Forretningsførelses-Søgsmaal naar jeg har godkjendt Forretningen, hvad vil saa Følgen blive naar En har inddrevet Penge hos min Skyldner og jeg har godkjendt det? hvorledes skal jeg faa mine Penge? og paa samme Maade naar han har solgt en Ting. Endelig: naar han selv har gjort en Bekostning, hvorledes skal han saa faa sit Udlæg igjen? thi der foreligger jo selvfølgelig ikke Mandat. Altsaa: der maa ogsaa være Forretningsførelses-Søgsmaal efter Godkjendelse.

I. 5 § 5 [I. 6 § 3 Kr.] Dig. (3—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 10* Naar En har ført mine Forretninger ikke af Hensyn til mig men for sin egen Fordels Skyld, har han efter Labeo snarere ført sin egen end min Forretning (den der træder til for at gjøre Bytte, lægger nemlig an paa sin Fordel, ikke paa mit Bedste); men ikke desto mindre, ja saa meget desto mere maa ogsaa han hefte for Forretningsførelses-Søgsmaal. Har han imidlertid bekostet noget paa mine Ting, har han Søgsmaal imod mig, ikke for hvad der er fragaaet ham

(han har jo nemlig indladt sig med mine Forretninger i uredelig Hensigt), men for hvad jeg er blevet rigere.

l. 36 Dig. (50—17)

POMPONIUS *t. Sabinus B.* 27 Det er Retsbrud (*culpa*) at blande sig i en Ting der ikke angaar En.

l. 26 pr. [l. 27 pr. Kr.] Dig. (3—5)

MODESTINUS *Respons. B.* 2 Af to Brødre, een myndig og een mindreaarig, som havde Landeiendomme i Sameie, havde den ældre Broder paa et fælles Gods, hvorpaa der var Beboelsesleilighed fra Faderens Tid, opført anseelige Bygninger. Da han skulde dele samme Gods med sin Broder, forlangte han, <efterat den yngre Broder havde naaet Myndighedsalderen,> at Bekostningerne herved skulde regnes ham til Gode som om Tingen var bragt i bedre Stand af ham. Herennius Modestinus mente at den Omspurgte ikke havde Søgemaal i Anledning af Bekostninger der var gjort uden tvingende Nødvendighed, men kun som Luxus.

l. 3 § 4 Dig. (15—3)

ULPIAN *t. Ediktet B.* 29 Naar [en Slave] for laante Penge har udstyret sin Herres Hus med Væggepuds og andre Sager der mere er til Behagelighed end til Nytte, antages han ikke at have lagt ud for Herren (*in rem versum*), idet heller ikke en Fuldmægtig vilde kunne føre saadant i Regning <med mindre han da havde et Mandat fra Herren eller hans Samtykke;> og Herren bør ikke bebyrdes med Udgifter som han ikke selv vilde have gjort. Men hvorledes skal man da forholde sig? Herren bør finde sig i at Kreditor fjerner vedkommende Ting, naturligvis uden Skade for Huset, for at Herren ikke skal blive nødt til at sælge Huset for at kunne yde det Beløb som dets Værdi er blevet forøget med.

l. 48 [l. 49 Kr.] Dig. (3—5)

Se S. 216.

§ 101.

Søgsmaal til Deling af Sameie.

§ 3 Inst. (3—27)

Naar en Ting er i Sameie mellem Flere uden at der er indgaaet Fællesskab, f. Ex. fordi den er tillagt dem under eet ved Legat eller skjænket dem, og den ene hefter overfor den anden for Søgsmaal til Deling af Sameie, fordi han alene har oppebaaret Frugter af Tingen, eller fordi hans Medeier har gjort nødvendige Bekostninger paa Tingen, antages han ikke egentlig at være forpligtet ifølge Kontrakt, thi de har jo ikke indgaaet nogen Kontrakt med hinanden; men da han ikke hefter ifølge skadegjørende Handling, antages han at hefte som (*quasi*) ifølge Kontrakt.

l. 3 pr. Dig. (10—3)

Se S. 155.

l. 5 Cod. (3—37)

Se S. 157.

§ 102.

Forpligtelser ifølge Delikt.

pr. Inst. (4—1)

Efterat der i forrige Bog er givet en Fremstilling af de kontraktmæssige og *quasi*-kontraktmæssige Forpligtelser, maa vi dernæst afhandle Forpligtelser der opstaar af et Delikt. Medens hine, som vi paa sit Sted har udviklet, falder i fire Afdelinger, er disse alle af een Slags; de affødes nemlig alle af en Handling, d. v. s.

af selve Deliktet; f. Ex. af Tyveri eller Røveri eller Skade eller Injurier.

pr. Inst. (4—3)

Søgsmaalet for uretmæssig Skade er oprettet ved den Aquiliske Lov. I dens første Afsnit bestemmes, at naar En uretmæssig har dræbt en Andenmand tilhørende Slave eller et Andenmand tilhørende firføddet Dyr som maa henregnes til Kvæg, skal han dømmes til at udrede saa meget til Eieren, som vedkommende Tings høieste Værdi har været i det sidste Aar.

§ 13 Inst. (4—3)

Naar altsaa En har saaret en Slave eller et firføddet Dyr som maa henregnes til Kvæg, eller har saaret eller dræbt et firføddet Dyr som ikke kan henregnes til Kvæg, f. Ex. en Hund eller et vildt Dyr, er der oprettet Søgmaal ved dette Afsnit¹⁾. Ogsaa med Hensyn til alle andre Dyr og ligeledes med Hensyn til livløse Ting indføres ved dette Sted Erstatning for uretmæssig forvoldet Skade. Der oprettes nemlig i dette Afsnit Søgmaal for alt hvad der maatte være »brændt, brudt eller søndret«. Egentlig havde Udtrykket søndret kunnet være nok til at betegne alle disse Forhold; thi ved »søndret« (*ruptum*) forstaas hvad der er ødelagt (*corruptum*) paa en hvilken-somhelst Maade. Derfor indbefattes under dette Udtryk ikke blot hvad der er brændt eller brudt, men ogsaa hvad der er revet over og slaaet fladt og heldt ud og fordærvet og forringet paa en hvilken-somhelst Maade; og endelig er der Responsum for at naar En har kom-

¹⁾ 3: ved tredie Afsnit af den Aquiliske Lov, der lød saaledes: »Naar En har gjort en Anden Skade paa andre Ting, skal han til Erstatning for hvad han uretmæssig har brændt, brudt eller søndret, domfældes til at udrede til Eieren saa meget, som Tingen maatte have været værd indenfor de sidste 30 Dage«. Se l. 27 § 5 Dig. (9—2); Gaius 3,217 f.

met noget i Andenmands Vin eller Olie hvorved Vinens eller Oliens naturlige gode Beskaffenhed blev ødelagt, hefter han ifølge dette Lovsted.

§ 16 1ste Punktum Inst. (4—3)

Det er iøvrigt antaget at der kun er Søgsmal efter denne Lov naar En har voldet Skade <umiddelbart> med sin egen Person, og derfor pleier der at tilstaas analoge Søgsmal mod den der har voldet Skade paa anden Maade. Naar f. Ex. En har lukket Andenmands Slave eller Kvæg inde saaledes at de omkom af Sult, eller har kjørt saa hensynsløst med hans Trækdyr at det blev sprængt, eller har jaget saaledes med hans Kvæg at det styrtede ned, eller har overtalt Andenmands Slave til at stige op i et Træ eller ned i en Brønd, og Slaven saa er død eller har faaet en Legemsbeskadigelse ved Opstigningen eller Nedstigningen, tilstaas der analogt Søgsmal imod ham.

§ 2 Inst. (4—3)

Den antages at dræbe uretmæssig, som dræber uden nogen Retsgrund. Følgelig hefter den der dræber en Røver ikke, i hvert Fald ikke hvis han ikke kan undgaa Faren paa anden Maade.

1. 31 Dig. (9—2)

Se S. 305.

1. 44 pr. Dig. (9—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 42 I* [Søgsmal ifølge] den Aquiliske Lov indgaar selv den ringeste Grad af Uagtsomhed.

§ 19 1ste Punktum Inst. (4—1)

<Søgsmålet for Tyveri, hvad enten det gaar paa det dobbelte eller firdobbelte Beløb, angaar kun Kravet paa en Bøde; et Krav paa selve Tingen har Eieren ved Siden

af, og han kan tage den fra Tyven enten ved Vindikation eller ved personligt Tilbagesøgsmaal (*condictio*). Vindikationen retter sig mod Besidderen, hvad enten Tyven selv eller en hvilken som helst anden er Besidder; Tilbagesøgsmaalet derimod staar kun aabent mod Tyven selv eller hans Arving, selvom han ikke er Besidder. >

1. 1 Dig. (13—1)

Se S. 182.

1. 1 § 3 Dig. (47—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 39* Tyveri er underfundig Forgripen sig paa en Ting i Berigelseshensigt, saavel paa selve Tingen som paa dens Brug eller Besiddelse. At begaa dette er forbudt ved en naturlig Retsregel.

pr. 1ste Punktum Inst. (4—2)

Den der røver Andenmands Ting hefter ganske vist ogsaa for Tyveri (thi hvem kan med mere Ret siges at forgribe sig paa Andenmands Ting mod Eierens Villie end den der røver den med Vold? og derfor er det ogsaa et rigtigt Udtryk, at Røveren er en ondskabsfuld Tyv); men ikke desto mindre har Prætor indført et særligt Søgmaal i Anledning af dette Retsbrud. Det kaldes Røveri-Søgmaalet [*actio vi bonorum raptorum*, Søgmaal for med Vold røvet Gods] og gaar indenfor et Aar paa firdobbelt, efter et Aar paa enkelt Beløb.

1. 1 pr., § 1 Dig. (4—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Ved dette Edikt hjælper Prætor imod snu og svigagtige Personer, der har skadet Andre ved en eller anden Snedighed, forat ikke deres Ondskab skal bringe dem Berigelse eller de Andres Enfold dem Tab. 1. Ediktets Ord er følgende: »Hvad der paastaas at være foretaget svigagtigt, derom vil jeg give

Proces, forsaavidt der ikke findes andet Søgmaal desangaaende og der skjønnes at foreligge skjellig Grund dertil.«

l. 1 pr. Punkt 1 og 2 Dig. (47—10)

ULPIAN *t. Ediktet B. 56* Udtrykket *iniuria* [ordret: »Uret«] kommer af at Handlingen sker *non iure* [ikke med Rette]; alt hvad der sker »ikke med Rette«, siges at ske »med Urette«. <Saaledes i almen Betydning; i særlig Betydning> forstaas ved *iniuria* en Fornærmelse (*contumelia*).

§ 1 Inst. (4—4)

Injurier foreligger ikke blot naar En f. Ex. er blevet slaaet med Næven eller med en Stok eller endog er bleven gjennempidsket, men ogsaa naar En er bleven udskjældt, eller naar Ens Bo er blevet taget i Besiddelse, som om han var [insolvent] Skyldner, af En der vidste at han ikke skyldte ham noget, eller naar En har skrevet, forfattet eller udgivet et Smædeskrift eller en Smædevise om en Anden eller svingagtig har foranlediget at noget saadant skete, eller naar En har forfulgt en gift Kone eller en ung Dreng eller Pige, eller naar der paastaas at foreligge Forsøg paa Forførelse; og overhovedet er det indlysende at Injurier kan begaas paa mange andre Maader.

§ 103.

Forpligtelser der affødes som (*quasi*) af Delikt.

Inst. (4—5)

OM DE FORPLIGTELSE DER AFFØDES SOM AF DELIKT.

Naar en Dommer har »gjort Processen til sin« [ø: ved en retsstridig Afgjørelse har faaet Del i Risikoen for Pro-

cessens Udfald], antages han ikke egentlig at være forpligtet ifølge skadegjørende Handling. Men da han paa den ene Side ikke er forpligtet ifølge Kontrakt og paa den anden Side ubetinget maa antages at have forseet sig, selvom det er uafvidende, antages han at være forpligtet som ifølge skadegjørende Handling, <og maa finde sig i en Bøde paa saa stort et Beløb som i den Anledning findes rimeligt efter Dommerens bedste Skjøn.> 1. Fremdeles antages den fra hvis Leilighed, hvad enten den er hans egen eller leiet eller en han boede i uden Vederlag, noget er faldet ned eller heldt ud saaledes at nogen led Skade derved, at være forpligtet som ifølge skadegjørende Handling. Naar han ikke antages at være ligefrem forpligtet ifølge skadegjørende Handling, er det fordi han som oftest vil hefte for en Andens Forseelse, være sig Slaves eller Fris. Af lignende Art er dens Forhold som paa et Sted hvor der er almindelig Færdsel, har haft noget liggende eller hængende som kan beskadige nogen hvis det falder ned; i dette Tilfælde er der fastsat en Bøde af 10 <Dukater.> Angaaende hvad der er kastet eller heldt ud er der oprettet et Søgmaal paa det dobbelte Beløb af den Skade der er voldet. For at have voldet en fri Persons Død er der fastsat en Bøde af 50 <Dukater;> lever han og paastaas at have lidt Skade, gives der Søgmaal paa saa stort et Beløb som Dommeren i den Anledning maatte finde rimeligt; Dommeren maa nemlig tage Hensyn til det Lægehonorar der er betalt og de andre Bekostninger der er gjort til Sygebehandlingen, endvidere til det Arbejde Vedkommende er gaaet glip af eller vil gaa glip af fordi han er blevet Invalid. 2. Naar en Søn i Afhængighed har haft Bopæl adskilt fra sin Faders, og der er faldet noget ned eller heldt noget ud fra hans Leilighed, eller han har haft noget liggende eller hængende som kan gjøre Skade ved at falde ned, er der efter Julians Antagelse intet Søgmaal mod Faderen, men man maa holde sig til Sønnen selv. Dette maa ogsaa iagttages overfor en Søn i Afhængighed der som Dommer har gjort en Proces til sin. 3. Fremdeles antages en Rheder, Krovært eller Staldholder at hefte som for en skadegjørende Handling for Svig eller Tyveri der begaas paa Skibet eller i Kroen eller Reisestalden, forudsat at

der ikke foreligger nogen skadegjørende Handling fra hans egen Side, men fra en af deres ved hvis Hjælp han fører Skibet eller driver Kroen eller Stalden. Da nemlig dette Søgmaal imod ham ikke er oprettet som Søgmaal ifølge Kontrakt, <og da han til en vis Grad er skyldig i Uagtsomhed (*culpa*), fordi han benytter slette Menne-skers Tjeneste,> antages han af den Grund at hefte som ifølge skadegjørende Handling. I disse Tilfælde staar der Søgmaal *in factum* aabent, hvilket gives Arvingen, men ikke staar aabent mod Arvingen.

Inst. 4—8)

Se S. 18.

pr. Inst. (4—9)

NAAR ET FIRFØDDET DYR PAASTAAS AT HAVE
ANRETTET SKADE

Naar ufornuftige Dyr af Kaadhed eller Fyrighed eller Vildskab har anrettet Skade (*pauperies*), er der i de XII Tavlens Lov anvist et Erstatnings-Søgmaal (og naar disse Dyr udleveres til Erstatning, bevirker de Sagvol-derens Frigjørelse, fordi der staar saaledes skrevet i de XII Tavlens Lov); f. Ex. naar en ondskabsfuld Hest har sparket eller en Tyr der pleier at stange har stanget. Dette Søgmaal er anvendeligt med Hensyn til Dyr som opfører sig imod deres Natur; hører derimod Vildskab til deres Art, er det uanvendeligt. Naar en Bjørn er løbet bort fra sin Eier og saa har gjort Skade, kan dens hid-tidige Eier ikke sagsøges, fordi han har ophørt at være Eier naar Dyret er undsluppet. *Pauperies* er Skade der sker uden Uret fra Forøverens Side; et Dyr kan nemlig ikke siges at have gjort Uret, da det er uden Begreb. Saavidt angaaende Erstatnings-Søgmaalet. 1. Iøvrigt kan mærkes at det ved Edikt af Ædilerne er os forbudt at holde Hund, Orne, Vildsvin, Bjørn eller Løve paa et Sted hvor der er almindelig Færdsel; og naar der er handlet herimod og paastaas at være voldet en fri Per-son Skade, maa Eieren domfældes til at udrede saa me-get som Dommeren skjønner er ret og billigt, og for andre Tings Vedkommende til det dobbelte af Skadens Beløb. Men foruden disse ædiliciske Søgmaal vil ogsaa Søgmaalet angaaende *pauperies* være anvendeligt; thi Søgmaal, <særlig> naar de gaar ud paa en Bøde, kan al-

drig udelukke hinanden selvom de konkurrerer med Hensyn til samme Ting.

TREDIE KAPITEL

Oversigt over Familie- og Arveret.

§ 104.

F a m i l i e r e t.

A. Familien (jvfr. § 16).

1. 11 Dig. (4—5)

Se S. 21.

1. 195 §§ 1—5 Dig. (50—16)

ULPIAN *t. Ediktet B. 46* Vi maa betragte hvorledes Udtrykket »Familie« forstaas. Det tages i forskellige Betydninger; thi det anvendes baade om Ting og om Personer. Om Ting f. Ex. i de XII Tavlers Love [V 4] i dette Udtryk: »den nærmeste Agnat skal have Familien«. Om Personer bruges Betegnelsen Familie, naar det i Loven hedder om Patron og Frigiven: »fra den Familie til den Familie«; og her er det givet at Loven taler om Enkeltpersoner. 2. Udtrykket Familie anvendes ogsaa til at betegne en Art Indbegreb (*corpus*), som enten beror paa selve Vedkommendes særegne Retsstilling eller paa Slægtskabets fælles Ret. Efter den særegne Retsstilling kalder vi Familie flere Personer, der enten naturligt eller retligt er i Eens Afhængighed (*potestas*), f. Ex. Familiefader, Familiemoder, Familiesøn, Familiedatter og de der videre følger i deres Sted, f. Ex. Sønnesønner og Sønnedøtre o. s. v. Familiefader kaldes den der har Herredømmet (*dominium*) i Hjemmet, og han kaldes rettelig med dette Navn, selvom han ikke har nogen Søn; vi betegner dermed nemlig ikke blot hans Person, men ogsaa hans Retsstilling; saaledes kalder vi ogsaa en Umyndig Familiefader. Naar en Familiefader dør, begynder alle de Personer (*capita*), der har været ham undergivne, at have hver sin Familie; de faar nemlig hver især Familiefader-Navn. Det samme bliver ogsaa Tilfældet med den der er emanciperet; ogsaa han

har nemlig, idet han er bleven uafhængig (*sui iuris*), sin egen Familie. Efter den fælles Retsstilling taler vi om en Familie der udgjøres af alle Agnater; thi skjønt de efter Familiefaderens Død har hver sin Familie, kan dog alle der har været i Afhængighed af Een, rettelig siges at være af samme Familie, fordi de er fremgaaet af samme Hjem og samme Slægt. 3. Ogsaa Slavehold pleier vi at kalde *familia*, som jeg har viist til Prætors Edikt under Afsnittet om Tyveri, hvor Prætor taler om Skatteforpagternes *familia*. Her er dette dog ikke en Betegnelse for alle deres Slaver, men for et vist Indbegreb af Slaver, der holdes for dette Formaals, 3: for Oppebørslens Skyld. Men paa andre Steder i Ediktet indbefattes alle Slaver under *familia*; hvor der saaledes tales om Samling af Personer og voldelig Tilegnelse af Gods, samt om Søgsmaalet til Tilbagegang, naar en Ting gives tilbage, som er forringet ved Kjøberens eller hans *familia*'s Skyld, og i Interdiktet *Unde vi*, indbefatter Benævnelsen *familia* alle Slaver. 4. Ligeledes tales der om en Familie af flere Personer, som udgaar af samme første Ætters Blod (som naar vi siger »den Juliske Familie«), som om de var rundne af samme Kilde. 5. Kvinden er baade Begyndelse og Ende paa sin Familie.

§ 1 Inst. (1—15)

Se S. 18.

1. 196 Dig. (50—16)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 16* Under Benævnelsen Familie indbefattes ogsaa selve Familiens Overhoved. 1. At Kvinders Børn ikke tilhører deres Familie er en Selvfølge, idet de der fødes kommer til at høre til Faderens Familie.

1. 10 § 4 Dig. (38—10)

PAULUS *om Grader og Besvogrede og deres Navne* Mellem Agnater og Cognater er der samme Forskjel som mellem Slægt og Art. Den der er Agnat er ogsaa Cognat, men den der er Cognat er ikke altid Agnat. Det ene er nemlig en borgerlig, det andet en naturlig Benævnelse.

Ulpian lib. sing. reg. V 8

Hvor der er Conubium tilstede, følger Børnene altid Faderen; hvor der ikke er Conubium tilstede, faar de

Moderens Stand, undtagen at den der avles af en Fremmed og en romersk Borgerinde bliver Fremmed, fordi den Miniciske Lov byder, at den der er avlet af Forældre hvoraf den ene er fremmed kommer til at tilhøre den ringeres Stand.

1. 19 Dig. (1—5)

CELSUS *Dig. B. 29* Naar der er indgaaet retmæssigt Ægteskab, følger Børnene Faderen; den udenfor Ægteskab avlede følger Moderen.

1. 24 Dig. (1—5)

ULPIAN *t. Sabinus B. 27* Det er en Lov af Naturen, at den der avles udenfor retmæssigt Ægteskab følger Moderen, <med mindre en særlig Lov bevirker noget andet.>

1. 5 Dig. (2—4)

PAULUS *t. Ediktet B. 4* (Selv om en Søn er født udenfor Ægteskab, kan han ikke stævne sin Moder for Retten), fordi hun altid er utvivlsom, selv om hun har undfanget udenfor Ægteskab. Fader derimod er den hvem Ægteskabet udviser.

1. 4 §§ 3—5 Dig. (38—10)

MODESTINUS *Pandekt. B. 12* Da der ogsaa bestaar visse Retsforhold mellem Besvogrede, er det ikke afveien paa dette Sted at tale i Korthed ogsaa om Besvogrede. Besvogrede er Mands og Hustrus Slægtninge (*cognati*); Benævnelsen [nl. *ad fines*, ordret »tilgrændsende«] kommer af, at to Slægtskabskredse, som er indbyrdes forskellige, knyttes sammen ved Ægteskab, og den ene kommer til den anden Slægtskabskreds's Grændse; thi Ægteskabet er Udgangspunkt for Svogerskabs-Forbindelsen. 4. Deres Navne er følgende: Svigerfader, Svigermoder; Svigersøn, Svigerdatter; Stifmoder, Stiffader; Stifsøn, Stifdatter. 5. Grader i Svogerskab er der ikke.

1. 8 Dig. (38—10)

POMPONIUS *Haandb. B. 1* Servius har rigtig bemærket, at Benævnelserne Svigerfader, Svigermoder, Svigersøn og Svigerdatter ogsaa indtræder ifølge Trolovelse.

B. Forældremagt. Børn i Afhængighed (jvfr. § 17).

1. 16 Dig. (47—2)

PAULUS *t. Sabinus B. 7* At Faderen ikke kan sagsøge en Søn i Afhængighed for Tyveri, beror ikke paa en Retsvedtægt, men paa Sagens Natur, idet vi lige saa lidt kan gaa i Rette med dem vi har i Afhængighed som med os selv.

1. 1 § 2 Dig. (6—1)

(Om Vindication af Ting)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Med dette Søgmaal kan frie Personer, der er i Afhængighed af os, f. Ex. Børn i Forældremagt, ikke sagsøges; de maa derfor sagsøges enten med Anerkjendelses-Søgmaal (*praejudicia*¹⁾ eller med Interdikter eller ved prætorisk *cognitio*²⁾. Saaledes ogsaa Pomponius i 37te Bog: <»med mindre«, siger han, »man vindicerer med Tilføjelse af Grunden«; og naar En sagsøger »sin Søn«, eller »[sin Søn] i Afhængighed efter <romersk> Ret«, tror jeg at ogsaa Pomponius er enig i at Søgmaalet er tilstedeligt; han siger nemlig, at man med Tilføjelse af Grunden kan vindicere »efter Quirinters <Lov«. >

1. 9 Dig. (1—6)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 16* En Søn i Afhængighed betragtes i offentligretlige Forhold som Familiefader, saa at han f. Ex. kan beklæde et Embede, eller kan ind sættes til Formynder.

1. 2 Dig. (48—8)

ULPIAN *om Ægteskabsbrud B. 1* En Fader kan ikke dræbe sin Søn uden at hans Sag er hørt, men bør anklage ham for Politimesteren (*praef. urbi*) eller Provinsstatholderen.

¹⁾ *Praejudicium* er et Søgmaal, der gaar ud paa forelobig Fastsættelse af et faktisk Forhold, særlig en Persons Stand.

²⁾ *c*: den rent magistratiske Proces, der ikke er bundet af Civilrettens Former.

I. 3 Cod. (8—46 [47 Kr.])

Keiser Alexander til Artemidorus Dersom din Søn er i Afhængighed af dig, har han ikke kunnet afhænde Ting der er erhvervede for dig. Hvis han ikke udviser den Lydighed (*pietas*) han skylder sin Fader, er det dig uforment at revse ham i Kraft af din Fædremagt, ligesom du, hvis han fremturer i samme Ulydighed, vil kunne bruge et strengere Middel og fremstille ham for Provinssatholderen, der vil afgive den Kjendelse som ogsaa du maatte ønske afgiven. (A. 227)

I. 1, 2 Cod. (4—33)

Keiserne Diocletian og Maximian til Aurelia Papi-niana At Børn ikke kan overdrages til en anden af deres Forældre hverken under Form af Salg eller Gave eller som Pant eller paa nogensomhelst anden Maade, heller ikke under Paaskud af Uvidenhed hos Modtageren, er en utvivlsom Retsgrundsætning. (A. 294)

2. *Keiser Konstantin til sine Provinsbeboere* Naar En paa Grund af stor Fattigdom og Nød for at opholde Livet har solgt sin Søn eller Datter som nyfødt, skal alene i dette Tilfælde Salget være gyldigt og Kjøberen kunne opretholde et saadant Slave-Forhold. 1. Men den der har solgt eller den der er afhændet eller enhver anden skal kunne kræve Vedkommende gjenindsat i hans Frihed¹⁾, forudsat at han enten tilbyder den Pris som han kan være værd, eller stiller en tilsvarende Slave i Stedet for ham. (A. 329)

§ 7 Inst. (4—8)

Se S. 20.

pr. Inst. (2—16)

(jvfr. Gaius II § 179—80)

I sine umyndige Børns Sted, som man har i Afhængighed, kan man ikke blot substituere paa den ovenfor angivne Maade, d. v. s. saaledes at hvis de ikke bliver

¹⁾ Texten i l. 2 menes at være fordærvet; man har ved Conjectur restitueret den saaledes . . . »som nyfødt, skal Kjøberen kunne — Slave-Forhold, dog at Salget kun er gyldigt med den Indskrænkning, at den der har solgt« o. s. v.

Ens Arvinger, en Anden skal være Ens Arving, men endvidere saaledes, at selv om de bliver Ens Arvinger, men dør medens de endnu er umyndige, skal en Anden være deres Arving; f. Ex. i følgende Form: »Min Søn Titius skal være min Arving; hvis min Søn ikke bliver min Arving, eller hvis han bliver min Arving, men dør førend han bliver myndig, saa skal Seius være min Arving.« Hvis i dette Tilfælde Sønnen ikke bliver Arving, bliver den Substituerede Faderens Arving; hvis derimod Sønnen bliver Arving, men dør før Myndighedsalderen, bliver den Substituerede selve Sønnens Arving. Det er nemlig blevet gjældende i Kraft af Sædvane, at naar [Børn] er i den Alder, at de ikke selv kan gjøre Testamente, kan deres Forældre gjøre det for dem¹⁾).

Gaius IV § 78

Naar en Søn har begaaet en skadegjørende Handling mod sin Fader, eller en Slave mod sin Herre, opstaar intet Søgmaal; der kan nemlig overhovedet ikke opstaa nogen Forpligtelse (*obligatio*) mellem mig og den der er i Afhængighed af mig. Derfor kan, selv om han kommer i Afhængighed af en anden eller er blevet uafhængig, hverken han selv sagsøges eller den af hvem han nu er i Afhængighed. Derfor er det et Spørgsmaal, naar en Andens Slave eller Søn har begaaet en skadegjørende Handling mod mig, og han senere er blevet afhængig af mig, om Søgmaal er bortfaldet eller suspenderet. Vore Lærere mener at det er bortfaldet, fordi der er indtraadt et Forhold hvor det ikke kan bestaa, og jeg kan følgelig ikke sagsøge ham, selv om han kommer ud af Afhængigheden af mig; den anden Skoles Forfattere mener at Søgmaalet er suspenderet, saa længe han er i Afhængighed af mig, da jeg ikke kan sagsøge mig selv, men at det indtræder igjen, naar han er kommet ud af Afhængigheden af mig.

1. 39 Dig. (44—7)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 3* En Søn i Afhængighed

¹⁾ Sidste Punktum er ikke fra Gaius.

forpligtes af enhver Grund ligesom en Familiefader, og kan derfor sagsøges ligesom en Familiefader.

1. 57 Dig. (5—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 41* Saavel ifølge Kontrakt som ifølge Delikt staar Søgmaal aabent mod en Søn i Afhængighed; men hvis Sønnen dør efter Processens Indledning, overføres Søgmaalet paa Faderen kun forsaa vidt angaar Peculiet og hvad der er kommet ham til Gode. Har derimod en Søn i Afhængighed indladt sig i Proces som Forretningsfører for En eller Anden, gaar efter hans Død Søgmaal, endog ifølge Dom, over mod den hvis Sag han har ført.

§ 7 Inst. (4—7)

Se S. 373.

1. 1 pr. Dig. (14—6)

Se S. 395.

Gaius II § 87.

Hvad vore Børn, som vi har i Afhængighed, samt hvad vore Slaver faar ved Mancipation eller opnaar ved Overgivelse, eller naar de stipulerer sig noget, eller erhverver af en hvilken som helst Grund, det erhverves for os; thi den der er i Afhængighed af os kan ikke eie noget. Derfor kan han, hvis han indsættes til Arving, ikke tiltræde Arven uden med vort Samtykke; og dersom han tiltræder den med vort Samtykke, erhverves Arven for os ganske som om vi selv var indsat til Arving; og paa samme Maade erhverves selvfølgelig et Legat for os gennem dem.

Gaius II § 96

Overhovedet maa man vide, at til dem der er i vor Afhængighed, *manus* eller *mancipium*, kan intet afstaas for Retten; da nemlig disse Personer ikke kan eie noget, følger jo deraf, at de heller ikke for Retten kan vindicere noget som deres Eiendom.

1. 7 pr. Dig. (39—5)

ULPIAN *t. Sabinus B. 44* En Søn i Afhængighed kan ikke skjænke bort, selv om han har fri Raadighed over sit Peculium; thi der tilstaas ham ikke fri Raadighed over hans Peculium i den Hensigt at han skal sætte det overstyr.

1. 31 § 2 Dig. (39—5)

PAPINIAN *Respons. B. 12* En Fader, der har skjænket en Datter, som han havde i Afhængighed, nogle Slaver, og ved hendes Emancipation ikke har frataget hende hendes Peculium, antages at have fuldbyrdet Gaven gennem det saaledes skete (*ex post facto*).

1. 1 § 3, 1. 2 Dig. (14—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 29* Rang hos en Søn i Afhængighed betyder intet med Hensyn til den Macedonianske Senatsbeslutnings Anvendelighed; <kun hvis han har militært Peculium (*peculium castrense*), bliver Senatsbeslutningen uanvendelig,>

2. SAMME *t. Ediktet B. 64* indenfor Omfanget af hans militære Peculium, idet Sønner i Afhængighed med Hensyn til deres militære Peculium betragtes som Familiefædre.

1. 11 Dig. (49—17)

MACER *om militære Forh. B. 2* Militært Peculium er hvad der af Forældre eller Slægtninge er skjænket En der er i Krigstjeneste, eller hvad en Søn i Afhængighed selv har erhvervet i Tjenesten, forsaavidt han ikke vilde have erhvervet det, hvis han ikke havde været i Tjenesten. Thi hvad han ogsaa vilde have erhvervet uden at være i Tjenesten, er ikke hans militære Peculium.

1. 15 § 1 Dig. (49—17)

PAPINIAN *Quæst. B. 35* Naar en Fader tilsiger sin Søn noget ved Stipulation, er Stipulationen gyldig, for-

saavidt den indgaas med Hensyn til det militære Peculium; indgaas den af en hvilken som helst anden Grund, er den ugyldig.

1. 2 Dig. (49—17)

ULPIAN *t. Ediktet B. 67* Naar en Søn i Afhængighed er død som Soldat, tilfalder hans Eiendele, dersom han er død uden Testamente, hans Fader ikke som Arv, men som Peculium; er han derimod død efter at have gjort Testamente, betragtes hans militære Peculium som Arven.

1. 1 pr. Cod. (6—60)

Keiser Constantin til Konsuler, Prætorer, Almuetrubner og Senat Ting, der er tilfaldet Sønner som Arv efter deres Mødre, er vel i deres Fædres Magt, men saaledes at de kun har Ret til at nyde dem, medens Eiendomsretten tilhører Børnene. (*A. 319*)

1. 6 § 1 Cod. (6—61)

Keiser Justinian t. Gardechefen Demosthenes Naar en Familiesøn, der befinder sig i Afhængighed af sin Fader eller Bedstefader eller Oldefader, har erhvervet noget for sig ikke af dens Formue, af hvem han er i Afhængighed, men af hvilket som helst andre Grunde, skal det, som tilfalder ham ved Lykkens Gunst eller ved hans eget Arbejde, ikke erhverves for hans Forældre fuldt ud, saaledes som tidligere var forordnet, men alene forsaa vidt angaar Brugen og Nytten, og dets Brug og Nytte skal vel forblive hos Faderen eller Bedstefaderen eller Oldefaderen, i hvis Afhængighed han er, men Eiendomsretten skal være og blive hos Familiesønnerne, paa samme Maade som der forholdes saavel med mødrene Ting som med Ting der er erhvervede for Familiesønner ved Giftermaal.¹⁾ 1 b. Herfra undtages militære Peculier, hvoraf de gamle Love end ikke tilstaar Fader, Bedstefader eller Oldefader at have Brug og Nytte; med Hensyn til disse gjør vi nemlig ingen Forandring, men bevarer de gamle

¹⁾ Et uvæsentligt Stykke er her udeladt.

Retsforhold urørt. Det Samme bliver at iagttage ogsaa med de Peculier, der som quasi-militære Peculier er lagt ind under Reglerne for det militære Peculium. (A. 529)

pr. Inst. (4—7)

Se S. 20.

l. 18 § 5 Dig. (49—17)

MARCIAN *Fideikommiss* B. 1 En Fader bør ikke tvinges til at finde sig i Søgmaal angaaende Peculium formedelst en Gjæld som hans Søn paastaas at have gjort paa det Peculium han har erhvervet i Krigstjeneste. Finder han sig frivillig i det, maa han som enhver anden, der paatager sig en Proces, stille Sikkerhed for at han procederer for sin Søn for Gjældens hele Beløb, ikke blot for Peculiets. <Ogsaa Søgmaal paa Sønnens Vegne kan han kun reise, hvis han stiller Sikkerhed for at Sønnen vil godkjende det.>

l. 3 §§ 11, 12 Dig. (15—1)

ULPIAN *t. Ediktet* B. 29 Papinian skriver at Faderen ogsaa hefter for Søgmaal ifølge Dom om Peculium, hvilket ogsaa Marcellus mener, og at dette ogsaa maa gjælde, naar der er Tale om et Søgmaal ifølge hvilket Faderen ikke havde behøvet at finde sig i Søgmaal om Peculium; thi som der kontraheres med en Søn ved Stipulation, saaledes kontraheres der ved en Dom; altsaa bliver der ikke at tage Hensyn til Grundlaget for Dommen, men kun til selve den Forpligtelse der ligesom er stiftet ved Dommen. Derfor mener han ogsaa at det samme maa gjælde, naar han er domfældt i Egenskab af Sagfører (*defensor*). 12. At der kan søges tilbage fra en Søn i Afhængighed i Anledning af Tyveri, er givet. Derimod er det et Spørgsmaal, om der bør gives Søgmaal om Peculium mod Faderen eller Herren. Det rimeligste er, at der bør gives Søgmaal om Peculium for saa vidt, som Herren er blevet beriget ved det skete Tyveri. Dette billiger ogsaa Labeo, fordi det er mod al Billighed at Herren <ustraffet> beriges ved sin Slaves Tyveri. Ogsaa i Søgmaal an-

gaaende Tilvendelse [nl. fra Ægtefællen, se Dig. 25—2] staar der Søgmaal om Peculium for hvad der er tilfaldet Fæderen aabent mod denne paa den afhængige Datters Vegne.

§ 7 Inst. (4—8)

Se S. 20.

Gaius I § 55

Ligeledes er i vor Magt (Afhængighed) de Børn som vi har avlet i ret Ægteskab. Dette er en for romerske Borgere særlig Ret; thi der er næsten ingen andre Mennesker der har en saadan Magt over deres Børn som vi har. Dette har høiselig Hadrian tilkendegivet i det Edikt han har udstedt om dem der søgte Romersk Borgerret af ham for sig og deres Børn. Jeg er dog ikke uvidende om at Galaternes Nation mener at Børnene er i deres Forældres Magt.

Ulpian lib. sing. reg. X 3

Naar en Fader eller Søn er erklæret fredløs, ophæves Fædremagten, fordi den der er erklæret fredløs, bliver fremmed, og en Fremmed ikke kan have en romersk Borger eller en romersk Borger en Fremmed i sin Magt (i Afhængighed).

pr. § 2 og 3 Inst. (1—9)

Se S. 17; jvfr. (t. § 2) Gaius I § 55.

Inst. (1—11)

Se S. 19.

l. 1 § 1 Dig. (1—7)

MODESTIN *Regler B. 2* Betegnelsen Adoption er generel, men inddeles i to Arter, hvoraf den ene ligeledes hedder Adoption, den anden Adrogation. Man adopterer Sønner i Afhængighed, men adrogerer dem der er uafhængige.

l. 4 § 10 Dig. (38—10)

MODESTIN *Pandekter B. 12* Den der adopteres eller emanciperes bevarer alle sine hidtidige Cognations- og Affinitets-Forhold, men mister sine Agnations-Rettigheder. I den Familie hvori han kommer ind ved Adoption

har han ingen Cognat undtagen Faderen og dem han træder i Agnat-Forhold til; nogen Besvogret (*adfinis*) har han overhovedet ikke i den Familie.

Gaius I §§ 99 og 101

Med Folkets Samtykke adopterer vi dem der er uafhængige; denne Form for Adoption kaldes Adrogation, fordi baade den der adopterer »rogeres«, o: spørges, om han vil at den han skal adoptere bliver hans rette Søn, og den der adopteres spørges, om han finder sig i at det skeer, og Folket spørges, om det byder at det skal ske. Ved Øvrighedens Befaling (*imperium*) adopterer vi dem der er i Afhængighed af deres *parentes*, hvad enten de er Efterkommere i første Led, som Søn og Datter, eller i et fjernere Led, som Sønnesøn og Sønnedatter, Sønnesøns Søn og Sønnesøns Datter. 101. Kvinder adopteres ikke ved Folket, thi saaledes har man fundet det rettest; derimod pleier ogsaa Kvinder at adopteres for Prætor eller i Provinserne hos Prokonsulen eller Legaten.

I. 21 Dig. (1—7)

GAIUS *Regler* Ogsaa Kvinder kan adrogeres ved keiserligt Reskript.

I. 40 pr. Dig. (1—7)

MODESTIN *Differentiae B. 1* Naar en Familiefader adrogeres, bliver de Børn der var i Afhængighed af ham Børnebørn hos den Adrogerende, og kommer sammen med deres Fader i Afhængighed af ham. Saaledes gaar det ikke ved Adoption; her forbliver Børnebørn i Afhængighed af deres naturlige Bedstefader.

I. 15 pr. Dig. (1—7)

ULPIAN *t. Sabinus B. 26* Naar en Familiefader adopteres, gaar alt hvad der har tilhørt ham og kan erhverves for ham af sig selv over til den der har adopteret ham; endvidere følger hans Børn i Afhængighed med ham, og ogsaa de der kommer tilbage ved *postliminium* eller som var i Moders Liv dengang han blev adrogeret, kommer paa samme Maade i Afhængighed af Adroganten.

Gaius III § 83

omtrent = § 1 Inst. (3—10)

Naar en Familiefader lader sig adoptere eller en Kvinde kommer i *manus*, erhverves alle hans eller hendes ulegemlige og legemlige Eiendele, samt hvad der skyldes ham eller hende, for Adoptivfaderen, med Undtagelse af hvad der gaar til Grunde ved Standsforringelsen, saasom Brug og Nytte. Frigivnes ved Ed stiftede Tjenesteforpligtelse, og Processer indledede for en ordinær Domstol (*legitimo iudicio*¹⁾).

§ 3 Inst. (3—10)

<For dens Gjæld> der har ladet sig adoptere <hefter den Adrogerende ganske vist ikke i og for sig, men han kan sagsøges paa Sønnens Vegne, og dersom han ikke vil paatage sig hans Sag, tillades det Kreditorerne gennem vedkommende Øvrighed at sætte sig i Besiddelse af> de Formuegoder, som vilde have været deres²⁾ <med samt Brug og Nytte,> dersom de ikke havde givet sig i Afhængighed, <og at disponere over dem ad lovlig Vei.>

§ 2 Inst. (3—10)

Den Erhvervelse, som tidligere foregik ved Adrogation, har Vi nu [l. 6 Cod. 6—61. jvfr. S. 420] indskrænket i Lighed med naturlige Forældres; saavel for naturlige Fædre som for Adoptivfædre erhverves der nemlig ved Sønner i Afhængighed ikke andet end alene Brug og Nytte over de Ting som tilfalder Sønnerne udefra, medens Eiendomsretten bevares dem ubeskaaret; dør derimod den adrogerede Søn i sin Adoptivfamilie, gaar ogsaa hans Eiendomsret over til den Adrogerende, med mindre der er andre Personer i Live, som efter Vor Forordning [l. 11 Cod. 6—59] gaar forud for Faderen med Hensyn til de Ting som ikke kan erhverves.

¹⁾ Herved forstaas (efter Gaius IV 103 ff.) en Domstol m. Enkeltdommer og mellem romerske Borgere, nedsat i Rom (d. v. s. den ordinære Procesform under *practor urbanus*'s Jurisdiktion).

²⁾ Skulde have været »hans« (nl. Sønnens); men Gaius III § 84, der er benyttet her, har brugt Flertal (jvfr. ovenfor § 83), og det er blevet staaende i Justinians Omredaktion.

Gaius I § 134

[Endvidere ophører Forældre, der har givet deres Børn i Adoption, at have dem i Afhængighed. Naar en Søn gives i Adoption, foregaar der tre Mancipationer]¹⁾ med to Frigivelser imellem, paa samme Maade som de pleier at foregaa naar Faderen løser Sønnen af sin Afhængighed med den Virkning at han bliver uafhængig. Dernæst kan han enten remanciperes til Faderen, og ham fravindicerer saa den, der adopterer, for Prætor Sønnen som sin, og da Faderen ikke gjør Modpaastand, tilkjendes Sønnen af Prætor den der vindicerer ham; eller han remanciperes ikke til Faderen, men den som adopterer, og hos hvem han jo er ved det tredie Salg, vindicerer ham fra Faderen; men det er rigtignok mere praktisk at remancipere ham til Faderen. Ved andre Børn, være sig af Mand- eller Kvindekjøn, er naturligtvis een Mancipation nok, og Vedkommende kan saa enten remanciperes til Faderen eller ikke remanciperes. Det Samme pleier ogsaa at foretages i Provinserne hos Statholderen.

1. 11 Cod. (8—47 [8—48 Kr.])

Keiser Justinian til Gardechefen Johannes De gamle Omsvøb ved Adoptioner, som pleiede at foregaa ved tre Emancipationer og to Frigivelser med en Søn og een Emancipation med andre Børn, ændrer eller ophæver Vi og forordner, at en Fader der ønsker at give Børn som befinder sig i Afhængighed af ham i Adoption, uden Iagttagelse af de gamle Emancipationer og Frigivelser skal kunne udtrykke det Samme ved Protokollering hos vedkommende Dommer²⁾, saaledes at haade den der adopteres er tilstede og ikke gjør Indvending, og ligesaa den der adopterer ham. (A. 530)

§ 2 Inst. (1—11)

(pr., § 1 h. tit. se S. 19)

Men nutildags gaar ifølge en Forordning af Os [1. 10 Cod. 8—47 (48 Kr.)], naar en Søn i Afhængighed gives i Adoption af sin naturlige Fader til en Udenforstaaende, den naturlige Faders Forældremagts Rettigheder ingen-

¹⁾ Suppleret ved Conjectur.

²⁾ D. v. s. Provinzstatholder.

lunde til Grunde, og der gaar intet over til Adoptivfaderen, og [Vedkommende] er ikke i Afhængighed af ham, omend Intestatarvefølgens Rettigheder af Os er ham til-lagte. Giver derimod den naturlige Fader sin Søn i Adoption, ikke til en Udenforstaaende, men til sin Søns Mor-fader, eller, dersom den naturlige Fader er emanciperet, ogsaa til hans Farfader, eller paa samme Maade til Oldefaderen paa fædrene eller mødrene Side: saa forbliver i dette Tilfælde, idet baade Adoptionens og de naturlige Rettigheder falder sammen i samme Person, Adoptivfaderens Ret bestaaende, idet den baade er befæstet ved Naturens Baand og bestyrket ved Adoptionens lovformelige Akt, saaledes at Vedkommende baade er i saadan Adoptivfaders Familie og i Afhængighed af ham.

1. 10 Inst. (1—11)

Kvinder kan ikke adoptere, fordi de heller ikke har naturlige Børn i Afhængighed af sig; <men ved keiserlig Bevilling kan de adoptere for at trøste sig for Tab af Børn.>

Gaius II §§ 156 og 157

Livs- og Tvangsarvinger¹⁾ er f. Ex. Søn eller Datter, Sønnesøn eller Sønnedatter, og saaledes videre de andre, forudsat at de har været i Afhængighed af den Afdøde. Men for at en Sønnesøn eller Sønnedatter skal være Livsarving, er det ikke nok at han har været i Afhængighed af Bedstefaderen ved dennes Død, men hans Fader maa ogsaa have ophørt at være Livsarving i sin Faders levende Live, enten fordi han er død eller paa en hvilkenksomhelst Maade kommet ud af Afhængighed; i saa Fald træder nemlig Sønnesøn eller Sønnedatter i sin Faders Sted. 157. Livsarvinger kaldes de, fordi de er Hjemme-Arvinger (*domestici heredes*) og ogsaa i deres Faders Levetid paa en Maade betragtes som Husherrer; deraf følger ogsaa, at naar En dør uden Testamente, gaar hans Børn forud i Successionen. Tvangsarvinger kaldes de, fordi de i hvert Tilfælde, hvad enten de vil

¹⁾ *Sui et necessarii heredes*. — *Sui heredes* er her oversat ved »Livsarvinger«, uagtet det latinske og det danske Udtryk ikke ganske dækker hinanden.

eller ikke, saavel ved Intestat- som ved Testamentarv, bliver Arvinger.

1. 195 § 2 Dig. (50—16)

Se S. 412.

pr. Inst. (1—12)

= Gaius I §§ 124—27

Vi maa dernæst betragte hvorledes de der er en andens Ret undergivne frigjøres fra den. 125. Først maa vi se paa deres Forhold der er i Afhængighed. 126. Hvorledes Slaven frigjøres fra Afhængighed, kan vi se af hvad vi ovenfor har udviklet om Slavers Frigivelse. 127. De der er i Afhængighed af en *parens*, bliver uafhængige ved hans Død. Dog er her en Forskjel. Ved Faderens Død bliver ganske vist hans Sønner og Døtre i hvert Fald uafhængige; med ved Bedstefaderens Død bliver hans Sønnesønner og Sønnedøtre ikke i hvert Fald uafhængige, men kun hvis de ikke efter Bedstefaderens Død vil falde tilbage i Afhængighed af deres Fader. Hvis altsaa ved Bedstefaderens Død deres Fader baade er i Live og var i Afhængighed af sin Fader, saa kommer de efter Bedstefaderens Død i Afhængighed af deres Fader; men hvis han paa det Tidspunkt da Bedstefaderen dør enten allerede er død eller er kommet ud af Afhængighed af sin Fader, saa bliver de uafhængige, idet de ikke kan gaa ind i Afhængighed af deres Fader.

§§ 1, 2 og 8 Inst. (1—12)

jvfr. Gaius I § 128

Naar den som paa Grund af en Forbrydelse <deporteres til en Ø¹⁾> mister sin Borgerret, bliver Følgen, idet han paa den Maade udgaar af de romerske Borgeres Tal, at hans Børn ophører at være i Afhængighed af ham, som om han var død. Paa samme Maade ophører ogsaa den der er i Afhængighed af sin *parens* at være i Afhængighed, hvis han [ø: den Afhængige] deporteres til en Ø. Men hvis de restitueres ved keiserlig Benaadning,

¹⁾ »som paa Grund af en Forbrydelse er erklæret fredløs ifølge den Corneliske Lov« Gaius l. c. — I Keisertiden benyttedes de smaa Øer i Middelhavet til Deportation og Relegation.

faa de i eet og alt deres tidligere Stand igjen. 2. Fædre der relegeres til en Ø bevarer deres Børn i Afhængighed; omvendt forbliver relegerede Børn i Afhængighed af deres Forældre. 3. Den der er blevet Straffeslave ophører at have sine Børn i Afhængighed. Straffeslaver bliver de der dømmes til Bjergværksarbeide og de der kastes for de vilde Dyr.

1. 5 §§ 1, 2 Dig. (49—15)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 37* Postliminiums-Retten er virksom dels i Krig, dels i Fred. 1. I Krig, naar vore Fjender har taget en af Vore til Fange og ført ham indenfor deres Linier; hvis han nemlig vender tilbage i den samme Krig, har han Postliminium, d. v. s. han gjenindsættes i alle sine Retsforhold ganske som om han ikke var taget til Fange af Fjenderne. Førstend han bringes indenfor Fjendernes Linier, vedbliver han at være Borger. Han antages at være vendt tilbage, naar han enten kommer til vore Venner eller er kommet indenfor vore Linier. 2. Ogsaa i Fred gives Postliminium. Naar vi nemlig hverken har Venskab eller Gjæstevenskab eller en i venskabelig Hensigt afsluttet Traktat med et Folk, er de der hører til det vel ikke Fjender, men hvad der kommer til dem af vort, bliver deres, og en fri Person af Vore, der tages af dem, bliver deres Slave; og det Samme gjælder hvis der kommer noget fra dem til os. Ogsaa i dette Tilfælde gives der altsaa Postliminium.

Ulpian lib. sing. reg. XXIII 5

Naar En der har gjort Testamente bliver taget til Fange af Fjender, er hans Testamente gyldigt: hvis han vender tilbage, i Kraft af Postliminiums-Retten; hvis han dør derude, ifølge den Corneliske Lov, som opretholder Arvefølgen efter ham, som om han var død i Borger-samfundet.

1. 18 Dig. (49—15)

ULPIAN *t. Sabinus B. 35* I alle retlige Henseender betragtes den som ikke er vendt tilbage fra Fjenderne, som om han var død dengang han blev taget til Fange.

§ 5 Inst. (1—12)

jvfr. Gaius I § 129

Naar en *parens* er taget til Fange af Fjender, bliver han vel Fjendernes Slave, men Børnenes Retsstilling er svævende paa Grund af Postliminiums-Retten; thi naar de der er taget til Fange af Fjender vender tilbage, faar de alle deres tidligere Rettigheder igjen. Derfor vil den der vender tilbage ogsaa have sine Børn i Afhængighed, idet det ved Postliminium fingeres at den der har været Fange altid har været i vort Borgersamfund; dør han derimod i Fangenskab, antages hans Søn at have været uafhængig fra det Tidspunkt da hans Fader blev taget til Fange. Ogsaa naar en Søn eller Sønnesøn er taget til Fange af Fjender, siger vi paa samme Maade, at hans Faders Ret til at have ham i Afhængighed er svævende paa Grund af Postliminiums-Retten¹⁾ Ogsaa den som tages tilbage efter at Fjenden er besejret, antages at være vendt tilbage ved Postliminium.

Gaius I § 130

Endvidere kommer Børn af Mandkjøn ud af Afhængighed, naar de ordineres til Jupiter-Præst (*flamen Dialis*), og af Kvindekjøn, naar de udtages til Vestalinder.

§ 4 1ste og 2det Punktum Inst. (1—12)

Naar en Søn i Afhængighed bliver Soldat, eller hvis han bliver Senator eller Konsul, forbliver han i Afhængighed af sin Fader. Soldatertjeneste og Konsulværdighed frigjør nemlig ikke Sønnen fra Afhængighed af Faderen. <Men ifølge en Forordning af Os [l. 5 Cod. 12—3] frigjør Patriciatets høie Rang strax ved Udstedelsen af den keiserlige Haandskrivelse Sønnen fra Afhængighed af Faderen.>

l. 6 Cod. (11—41 [11—40 Kr.])

Keiserne Theodosius og Valentinian til Gardechefen Florentius Fædre og Herrer som driver Rufferi og paa-lægger deres Døtre eller Slavinder Tvang til at synde, tilsteder Vi hverken at nyde deres Ret som Herre eller

¹⁾ En Etymologi af *postliminium* (af *limen*, Tærskel, og *post*, bagefter) forbigaas her.

at glæde sig ved Straffrihed for en saadan Forbrydelse. 1. Derfor er det Vor Villie, at de skal undergaa den Skam, at de ikke skal kunne nyde Retten som Potestashavere og at der ikke skal kunne erhverves noget for dem ad den Vei. Men Slavinder og Døtre, og ogsaa andre Personer der af Fattigdom har ladet sig leie og som deres ringe Stand har bragt i Ulykke, skal ved at paakalde Biskoppernes, eller ogsaa Dommernes og Defensorernes¹⁾ Mellemkomst, frigjøres for al Tvang til Elendighed, saaledes at Rufferne, hvis de øver Tryk paa dem, eller paalægger dem Tvang til at synde mod deres Villie, ikke blot mister den Potestas de havde over dem, men hjemfalder til Landsforvisningens Straf og indsættes i de offentlige Bjergværker; hvilken Straf er mindre end naar nogen paa en Ruffers Bud tvinges til at finde sig i et nedværdigende Samleie mod sin Villie. (A. 428)

XII tabb. IV 2

Se S. 21.

Gaius I § 132

Endvidere ophører Børn at være i Afhængighed af deres Forældre ved Emancipation. Men Sønnen kommer ud af Afhængighed hos sine Forældre ved tre Mancipationer, de andre Børn derimod, være sig af Mand- eller Kvindekøn, ved een Mancipation; de XII Tavlers Lov taler nemlig kun for Sønnens Vedkommende om tre Mancipationer med disse Ord: »Sælger en Fader sin Søn tre Gange, skal Sønnen være fri af Faderen«. Dette foregaar som følger: Faderen sælger Sønnen til En eller Anden; han frigiver ham *vindicta*²⁾; derved falder han tilbage i Afhængighed af sin Fader; han manciperer ham igjen enten til den samme eller til en anden (men det er Skik at han manciperes til den samme), og han frigiver ham dernæst paa samme Maade; derved falder han atter tilbage i Afhængighed af sin Fader; tredje Gang manciperer Faderen ham enten til den samme eller til en anden (men det er Skik at han manciperes til den samme)

¹⁾ En Øvrighed i den senere Keisertid, der skulde beskytte en Kommunes Beboere mod Vilkaarlighed fra oven.

²⁾ Gammel Frigivelsesmaade i Form af en (Vindications-) Proces.

og ved den Mancipation ophører han at være i Afhængighed af sin Fader, selv om han endnu ikke er frigiven men endnu er i Slave-Forhold. [Den naturlige Fader maa dog, naar Sønnen tredie Gang er manciperet til Fiduciær-Faderen, sørge for, at han remanciperes til ham selv af Fiduciær-Faderen, og frigives af sin naturlige Fader, saaledes at hvis Sønnen dør, hans naturlige Fader arver ham og ikke hans Fiduciær-Fader]¹⁾.

§ 6 Inst. (1—12)

Endvidere ophører Børn ogsaa at være i deres Forældres Magt ved Emancipation. Denne Emancipation foregik tidligere dels efter en gammeldags lovbestemt Fremgangsmaade, der bestod i Skinsalg og mellemkommende Frigivelser, dels ifølge keiserligt Reskript. <Vor Omsorg har imidlertid reformeret ogsaa dette Institut ved en Forordning [l. 6 Cod. 8—48 (8—49 Kr.)], saaledes at den gamle Fiktion er afskaffet, og Forældrene direkte henvender sig til vedkommende Statholdere eller Øvrighedspersoner og giver deres Sønner eller Døtre, Sønnesønner eller Sønnedøtre og saa videre fri af deres Magt. Dernæst tilkommer der ifølge Prætors Edikt med Hensyn til den af Faderen eller Bedstefaderen frigivne Søn, Datters, Sønnesøns eller Sønnedatters Formue Faderen eller Bedstefaderen de samme Rettigheder som tillægges Patronen med Hensyn til den Frigivnes Formue; og saafremt endvidere Sønnen eller Datteren o. s. v. er umyndig, opnaar Faderen eller Bedstefaderen ved Frigivelsen Formynderskab over ham.>

l. 11 Cod. (8—47 [48 Kr.])

Se S. 425.

l. 4 § 10 Dig. (38—10)

Se S. 422.

§§ 7 og 9 Inst. (1—12)

(§ 7 = Gaius I § 133, cfr. l. 28 Dig. 1—7)

Vi maa huske at den der har en Søn og af ham en

¹⁾ Stykket i Parenthes er tabt i den fuldstændige Text af Gaius, men overleveret i et Udtog, der er bevaret i *Lex Romana Visigothorum*.

Sønnesøn eller Sønnedatter i Afhængighed, har frit Valg, saa at han kan give Sønnen fri af Afhængighed, men beholde Sønnesønnen eller Sønnedatteren i Afhængighed, eller omvendt beholde Sønnen i Afhængighed, men frigive Sønnesønnen eller Sønnedatteren (og det samme maa forstaas ogsaa at gjælde om Sønnesønssøn og Sønnesønsdatter), eller endelig gjøre dem alle uafhængige 9. Man maa vide at hvis din Svigerdatter er bleven frugt-sommelig med din Søn og du derefter har emanciperet din Søn eller givet ham i Adoption, medens din Svigerdatter er frugtsommelig, fødes hendes Barn i Afhængighed af dig; er det derimod undfanget efter Emancipationen eller Adoptionen, kommer det i Afhængighed af sin emanciperede Fader eller sin Adoptiv-Bedstefader.

C. Andre Afhængighedsforhold.

Gaius I §§ 110—113

I gamle Dage indgik man i *manus* paa tre Maader: ved Usus, ved *farreum*, ved Coemptio. 111. Ved Usus indgik den Kvinde i *manus*, der forblev gift eet Aar i Træk. Thi den Kvinde paa hvem der ligesom vandtes Hævd ved et Aars Besiddelse, overgik til sin Mands Familie, og indtog en Datters Stilling. Derfor blev det bestemt ved de XII Tavlens Lov, at naar en Kvinde ikke vilde indgaa i sin Ægtemands *manus*, skulde hun hvert Aar være fraværende et *trinocium* [3: et Tidsrum af 3 Nætter i Træk], og paa den Maade afbryde hvert Aars Usus. Men hele dette Institut er dels ophævet ved Love, dels forsvundet af sig selv ved at gaa ud af Sædvane. 112. Ved *farreum* indgaar man i *manus* ved en Slags Offer, som gjøres til Jupiter Farreus, hvorved der anvendes et Brød af Spelt (*far*), hvorfor det ogsaa kaldes *confarreatio*. Desuden udføres og foretages der for at fuldbyrde denne Retshandling flere Ting, med bestemte og staaende Ord, i Nærværelse af 10 Vidner. Dette Institut er endnu i Brug i vor Tid. 113. Ved Coemptio indgaar man i *manus* ved en Mancipation, d. v. s. ved en Slags Skin-Salg; thi efter Tilkaldelse af ikke mindre end fem Vidner, voxne ro-

merske Borgere, samt en *libripens*¹⁾, køber den Kvinden, i hvis *manus* hun indgaar.

Gaius I § 136²⁾

[Endvidere ophører Kvinder, der kommer i *manus*, at være i Afhængighed af deres Fader. Men ved Ægteskab ved *confarreatio* er det med Hensyn til Jupiter-Præstinden ved en Senatsbeslutning paa Indstilling] af Maximus og Tubero³⁾ vedtaget, at hun kun antages at være i *manus* i gudstjenstlig Henseende, men i andre Forhold betragtes som om hun ikke var kommet i *manus*. [Kvinder som kommer i *manus* ved *Coemptio*,] frigjøres fra Afhængighed af deres Fader; og det gjør ingen Forskjel, om de er i deres Mands *manus* eller i en Udenforstaaendes, skjønt kun de betragtes som værende i Datters Sted, der er i deres Mands *manus*.

Gaius I § 115

Se S. 21.

Gaius III § 24

Ligeledes stedes Cognater, der er forbundne ved Slægtskab gennem Personer af Kvindekjøn, ikke til Arv, saaledes at der ikke engang mellem Moderen paa den ene Side og Sønnen eller Datteren paa den anden Side staar Adgang aaben til at tage Arv fra hinanden, med mindre der ved Indgaaelse i *manus* er indtraadt Blodslægtskabs Retsforhold mellem dem.

Gaius II § 90

Gjennem Personer som vi har i *manus* eller *mancipium* erhverves Eiendomsret for os af en hvilkensomhelst Aarsag, ligesom gennem dem som er i Afhængighed af os; om der derimod erhverves Besiddelse, er Gjenstand for Tvivl, fordi vi jo ikke besidder dem selv.

Gaius III §§ 83, 84

(§ 83 se S. 424.) Omvendt gaar hvad den skyldte, der har givet sig i Adoption eller er indgaaet i *manus*, ikke

¹⁾ Se S. 52.

²⁾ Stykkerne i [] er udfyldte ved Gjetning.

³⁾ Konsuler 11 f. Chr.

over paa Coëmptionator eller Adoptivfaderen. med mindre det var Gjæld ifølge Arv; med Hensyn til den hefter nemlig Adoptivfaderen eller Coëmptionator umiddelbart, idet han selv bliver Arving, og den, der har givet sig i Adoption eller er indgaaet i *manus*, ophører at være Arving. Hvad derimod det angaar som vedkommende Personer skyldte paa egne Vegne, hefter ganske vist hverken Adoptivfaderen eller Coëmptionator, og heller ikke den der har givet sig i Adoption eller er indgaaet i *manus* vedbliver at være forpligtet for det, fordi han eller hun jo frigjøres ved Standsforringelsen; men der gives dog analogt Søgmaal imod dem, idet der ses bort fra Standsforringelsen, og hvis de ikke forsvares mod dette Søgmaal, tillader Prætor Kreditorerne at sælge samtlige de Eiendele, som vilde have været deres, hvis de ikke havde givet sig i Afhængighed af en anden.

Gaius II §§ 114,115

Se S. 21.

Gaius I §§ 116—119

Der staar tilbage at udvikle hvilke Personer der er i *mancipium*. 117. Alle frie Personer altsaa, være sig af Mand- eller Kvindekjøn, der er i Afhængighed af en *parens*, kan manciperes af ham paa samme Maade som ogsaa Slaver kan manciperes. 118. Samme Ret gjælder for de Personer som er i *manus*; thi Kvinder kan manciperes af deres Coëmptionator paa samme Maade som Børn af deres *parens*, saaledes at skønt kun den Kvinde er i Datters Sted hos sin Coëmptionator, som er gift med ham, kan ikke desto mindre ogsaa den manciperes af ham som ikke er gift med ham og derfor heller ikke er i Datters Sted. 118 a. Men i Reglen manciperes der kun af *parens* eller Coëmptionator, naar disse vil frigjøre vedkommende Personer af Afhængighed, saaledes som det tydeligere vil fremgaa af det Følgende. 119. Se S. 51.

Gaius I § 123

[Hvis man vilde spørge hvori en Kvinde der har indgaaet Coëemptio adskiller sig fra manciperede Personer,]¹⁾ saa er Forskjellen, at den der indgaar Coëemptio ikke kom-

¹⁾ Suppleret efter Meningen ved Gjetning.

mer i Slavestand, medens de der manciperes af en *parens* eller Coëemptionator stilles lige med Slaver, saaledes at de hverken kan tage Arv efter eller modtage Legater fra den i hvis *mancipium* de er, med mindre de samtidig i samme Testamente gøres til Frie, saaledes som Retten er med Hensyn til Slaver. Grunden til Forskjellen er indlysende, idet de af deres *parens* eller af Coëemptionator modtages i *mancipium* med de samme Ord som Slaver, medens dette ikke sker ved Coëemption.

Gaius II § 86

Der erhverves for os ikke blot gennem os selv, men ogsaa gennem dem som vi har i Afhængighed, *manus* eller *mancipium*; ligeledes gennem Slaver af hvem vi har Brug og Nytte; ligeledes gennem frie Personer og Andenmands Slaver, som vi besidder i god Tro. For de enkelte Tilfælde skal nu gøres nøiere Rede. (Fortsættelsen i § 87 se S. 418.)

Gaius I § 141

Overhovedet maa vi erindre at overfor dem vi har i *mancipium* har vi ikke Lov til at foretage noget ærekrænkende; ellers hefter vi for Injurier. Folk holdes jo heller ikke længe i den Retsstilling, men for det meste sker det kun for et Skins Skyld i et Øieblik; naturligvis forsaavidt de ikke manciperes som Følge af en skade-gjørende Handling.

Gaius I § 135

Et Barn der er undfanget af en Søn som er manciperet een eller to Gange, er, selvom det fødes efter sin Faders tredie Mancipation, dog i Afhængighed af sin Bedstefader, og kan derfor baade emanciperes og gives i Adoption af ham. Et Barn derimod der er undfanget af en Søn som befinder sig i tredie Mancipation, fødes ikke i Afhængighed af sin Bedstefader. Labeo mener at det er i *mancipium* hos den samme hos hvem dets Fader er; men vi følger den Retsregel, at dets Retsstilling er svævende saa længe dets Fader er i *mancipium*; naar dets Fader er givet fri af Mancipationen, falder det i Afhængighed af ham; er han derimod død medens han var i *mancipium*, bliver det uafhængigt.

Gaius I §§ 138—40

De der er i *mancipiums*-Forhold, bliver, da de be-
trages som værende i Slavers Sted, uafhængige ved at
frigives ved *vindicta*, Census eller Testament. 139. I dette
Tilfælde er imidlertid Lex Aelia Sentia¹⁾ ikke anvende-
lig; vi spørger derfor ikke om hvor gammel Frigiveren
eller den Frigivne er, og heller ikke, om Frigiveren har
en Patron eller en Kreditor. Heller ikke det Antal der
fastsættes i Lex Fufia Caninia²⁾ gjælder for disse Per-
soner. 140. De kan endog opnaa Frihed ved Census imod
dens Villie i hvis *mancipium* de er, undtagen den hvem
hans Fader har givet i *mancipium* paa det Vilkaar at
han skal remanciperes til ham; thi i dette Tilfælde an-
tages Faderen paa en Maade at forbeholde sig sin For-
ældremagt ved selve det at han tager ham tilbage i *man-
cipium*. Heller ikke den antages at opnaa Frihed ved
Census mod dens Villie hos hvem han er i *mancipium*,
som hans Fader har givet i *mancipium* som Følge af en
skadegjørende Handling, f. Ex. naar han er dømt for
Tyveri paa hans Vegne og har givet ham i *mancipium*
til Sagsøgeren; Sagsøgeren har nemlig en saadan i Pen-
ges Sted.

Gaius I §§ 115, 115 a

(§ 115 se S. 21.) 115 a. I gamle Dage indgik man og-
saa Coemptio paa Tro og Love for at gjøre Testamente;
dengang havde nemlig Kvinder, med Undtagelse af visse
Personer³⁾, kun Ret til at gjøre Testamente naar de
havde indgaaet Coemptio og var blevet remanciperede
og frigivne. Men denne Nødvendighed for at indgaa
Coemptio har Senatet ophævet paa høisalig Hadrians
Foranledning.

¹⁾ En Lov af Aar 4 e. Chr., der satte Grændser for Fri-
givelse.

²⁾ Lov af Aar 2 f. Chr., der satte Grændser for Frigivelse.

³⁾ Der tænkes særlig paa Vestalinderne.

D. Standsforringelse (jvfr. § 19).**I. 11 Dig. (4—5)**

Se S. 21.

Gaius I §§ 158, 163

Agnationens Ret tilintetgjøres ved Standsforringelse, Cognationens Ret derimod ændres ikke paa den Maade, idet et civilretligt Forhold vel kan afficere civilretlige, men ikke naturlige Retsforhold¹⁾ . . . 163. Agnationens Ret forspildes ikke blot ved de større Former af Standsforringelse, men ogsaa ved den mindste; har altsaa en Fader emanciperet det ene af sine to Børn, vil efter hans Død intet af dem kunne blive Formynder for det andet i Kraft af Agnationsretten.

Gaius III § 51

Hvad angaar frigivne Kvinders Bo, tillægger den Papiske Lov²⁾ ikke en Patronesse der har faaet Børne-Ret noget Nyt, dersom de er døde uden Testament. Hvis altsaa hverken Patronessen selv eller den frigivne Kvinde er standsforringet, tilfalder efter de XII Tavlers Lov Arven Patronessen, og den frigivne Kvindes Børn udelukkes — den Ret der gjælder selvom Patronessen ikke har Børne-Ret; Kvinder kan nemlig, som ovenfor bemærket, aldrig have en Livsarving. Kommer der derimod Standsforringelse imellem enten for den enes eller den andens Vedkommende, udelukker omvendt den frigivne Kvindes Børn Patronessen; idet nemlig det paa Loven beroende Retsforhold er tilintetgjort ved Standsforringelsen, bliver Følgen at den frigivne Kvindes Børn gaar forud i Kraft af Cognationsretten.

§ 3 Inst. (1—15)

Væsentlig eens med Gaius I § 158, se ovenfor.

¹⁾ I det Væsentlige enslydende hermed er § 3 Inst. (1—15), kun at der er taget nogle almindelige Forbehold overfor Reglens Almengyldighed.

²⁾ Lov af 9 e. Chr., hvorved der fastsættes Præmier for Frugtbarhed i de højere Stænder. De Rettigheder der fulgte med et vist Antal Børn (to—tre) kunde ogsaa meddeles ved Bevilling. Gaius har ovenfor behandlet Tilfælde hvor den Papiske Lovs Bestemmelser udvidede Patroners Arveret efter Frigivne.

§ 1 Inst. (3—10)

Se ovenfor S. 424 (Gaius III § 83).

l. 2 § 3 Dig. (4—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 12* Ingen frigjøres for Følgerne af Delikt, selv om han er undergaaet Standsforringelse.

l. 8 Dig. (4—5)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 4* Forpligtelse som medfører en Ydelse efter Naturret gaar selvfølgelig ikke til Grunde ved Standsforringelse, idet et civilretligt Forhold ikke kan afficere naturlige Rettigheder. Derfor bliver Søgsmålet om Medgift, der jo er stillet paa »hvad ret og billigt er«, ved at bestaa ogsaa efter Standsforringelse.

Gaius III § 84

Se ovenfor S. 433.

Gaius IV § 38

Undertiden fingerer vi at vor Modpart ikke er standsforringet. Hvis han nemlig er forpligtet overfor os ifølge Kontrakt og er blevet standsforringet, f. Ex. en Kvinde ved Coemptio, en Mandsperson ved Adrogation, saa ophører han at være vor Skyldner efter Civilret, og der kan ikke efter streng Ret nedlægges Paastand paa at han bør betale; men for at det ikke skal staa i hans Magt at gjøre vor Ret til intet, er der indført et analogt Søgmaal mod ham med Tilsidesættelse af Standsforringelsen, d. v. s. et Søgmaal hvori han fingeres ikke at være standsforringet.

l. 2 § 1 Dig. (4—5)

ULPIAN *t. Ediktet B. 12* Prætor siger: »Mod den Mand eller Kvinde, som paastaas at være standsforringede efter at der er indgaaet nogen Retshandel eller Kontrakt med dem, vil jeg give Proces som om det ikke var skeet.«

E. Kjøen, Alder, Sindstilstand og deslige (jvfr. § 21).

pr. Inst. (1—25), 1ste og 2det Punktum.

Formyndere og Værger kan undslaa sig af forskellige Grunde; i Reglen dog fordi de har Børn, hvad enten de er i Afhængighed eller emanciperede. Har En nemlig i Rom tre Børn eller i Italien fire eller i Provinsen fem, kan han undslaa sig for Formynderskab eller Værgemaal ligesom for andre Hverv; thi baade Formynderskab og Værgemaal antages at være offentlige Hverv.

l. 1 Dig. (50—16)

Se S. 22.

l. 195 pr. Dig. (50—16)

ULPIAN *t. Ediktet B. 46* Hvor der i det sproglige Udtryk bruges Hankjøen, forstaas det ofte i udvidet Betydning om begge Kjøen.

Gaius I §§ 144, 145

Det er tilladt Forældre ved Testament at indsætte Formyndere for Børn som de har i Afhængighed; for Børn af Mandkjøn, naar de er umyndige, for Børn af Kvindekjøen hvilken Alder de saa har, og ogsaa naar de er gifte. De Gamle har nemlig villet at Kvinder, selvom de var udvoxne, skulde være under Formynderskab paa Grund af deres Letsind. 145. Naar altsaa En i sit Testamente har indsat en Formynder for sin Søn og sin Datter, og de begge naar den kjønsmodne Alder, opfører Sønnen at have Formynder, men Datteren forbliver lige fuldt under Formynderskab; thi ifølge Lex Papia Poppaea frigjøres Kvinder kun fra Formynderskab ved at faa Børne-Ret. Fra det her sagte maa dog undtages Vestalinderne, som allerede de Gamle har villet skulde være frie til Ære for deres præstelige Stilling; og saaledes er det ogsaa bestemt i de XII Tavlers Lov.

Ulpian lib. sing. reg. XI 25, 27

Formyndere for Myndlinge, hvad enten disse er Dreng eller Piger, fører baade deres Forretninger og meddeler Samtykke; Kvinders Formyndere meddeler kun Samtykke. — 27. Formynders Samtykke er nødvendigt

for Kvinder i følgende Forhold: naar de gaar i Rette eller procederer efter Civilret; naar de forpligter sig; naar de foretager en Retshandel efter Civilret; naar de tillader en af deres frigivne Kvinder at leve i Contubernium med en andens Slave; naar de afhænder en *res Mancipi*. Myndlinge behøver desuden Formynders Samtykke ogsaa ved Afhændelse af en *res nec Mancipi*.

Gaius II §§ 80, 81, 82 og 85

Vi maa erindre at hverken en Kvinde eller en Myndling kan afhænde en *res Mancipi* uden Formynders Samtykke; samt at en Kvinde kan afhænde en *res nec Mancipi*, en Myndling derimod ikke. 81. Har altsaa en Kvinde laant En Penge uden sin Formynders Samtykke, stifter hun en Forpligtelse, fordi hun gjør Pengene til Modtagerens, idet jo Penge er *nec Mancipi*. 82. Har derimod en Myndling gjort det samme, stifter han ingen Forpligtelse, fordi han ikke gjør Pengene til Modtagerens uden Formynders Samtykke; og derfor kan Myndlingen ganske vist vindicere sine Pengestykker, hvis de forefindes, d. v. s. søge dem . . .¹⁾. — 85. Til en Kvinde kan der rettelig betales ogsaa uden Formynders Samtykke; thi den der betaler frigjøres for sin Forpligtelse, fordi Kvinder, som ovenfor bemærket, kan give *res Mancipi* fra sig ogsaa uden Formynders Samtykke. Dog gjælder dette kun naar hun modtager Pengene; naar hun derimod ikke modtager dem, men kvitterer for dem og vil frigjøre sin Debitor ved Acceptilation uden sin Formynders Samtykke, kan hun ikke gjøre det.

Gaius I § 190

At Kvinder i voxen Alder skal være under Formynderskab, synes egentlig ingen Grund af Betydning at have talt for. Den der almindelig antages, at de paa Grund af Letsind ofte bedrages og at det var rimeligt at de veilededes af Formynders Myndighed, synes mere bestikkende end holdbar; thi Kvinder der er af voxen Alder fører selv deres Forretninger, og i visse Tilfælde meddeler Formynder sit Samtykke for et Skins Skyld;

¹⁾ Herefter er der i Gaius's Text et Hul som ikke kan udfyldes med Sikkerhed.

ofte tvinges han ogsaa af Prætor til at samtykke mod sin Villie.

Gaius I §§ 114, 115

Se S. 21.

pr. Inst. (1—22)

Se S. 22.

l. 9 Dig. (1—5)

PAPINIAN *Quæst. B. 31* I mange Stykker af vor Ret er Kvindernes Stilling ringere end Mændenes.

l. 2 pr. Dig. (50—17)

Se S. 22.

l. 1 § 5 Dig. (3—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 6* For det andet er Ediktet [*de postulando*, o: om Retten til at møde for Prætor] udstedt mod dem der ikke maa procedere for andre; her har Prætor udelukket ifølge Kjøen og Legemsfejl, samt forkastet Personer der er forkastelige paa Grund af Uærlighed. Ifølge Kjøen, idet han forbyder Kvinder at møde i Retten for andre. Grunden til Forbudet er, at de ikke imod den med deres Kjøen stemmende Ærbarhed maa befatte sig med andres Sager, og at Kvinder ikke maa paatage sig Mænds Pligter. Oprindelig er Bestemmelsen indført af Hensyn til en vis Carfania, en slet Kvinde, som ved usømmelig Optræden for Retten og Forstyrrelse af Øvrigheden gav Anledning til Ediktet.

l. 2 pr., § 1 Dig. (16—1)

Se S. 86.

l. 2 § 2 Dig. (16—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 29* Lad os altsaa gennemgaa Senatsbeslutningens Ord, efter først at have anerkjendt den høie Stands Forsynlighed, idet den har hjulpet Kvinderne, der paa Grund af deres Kjønns Skrøbelighed er underkastet og udsat for mange saadanne Hændelser.

l. 1 pr. Dig. (16—1)

Se S. 22.

Ulpian lib. sing. reg. XI 28

Mandspersoner frigjøres fra Formynderskab ved Myndighedsalderens Indtrædelse. Myndig er efter Cassianerne

den hvis voxne Alder fremgaar af hans Legemsbeskaffenhed, d. v. s. den som kan avle Børn; efter Proculeiaerne den som har fyldt 14 Aar. Priscus derimod mener at kun den er myndig hos hvem begge Dele, baade Legemsbeskaffenheden og Alderen, er tilstede.

l. 18 pr. Cod. (6—30)

Keiserne Theodosius og Valentinian til Senatet Naar der er efterladt et Barn (d. v. s. en der er yngre end 7 Aar), som befinder sig i Afhængighed af sin Fader, Bedstefader eller Oldefader, en Arv, der er tilfaldet det enten som Intestatarv fra dets Moder eller den Linie hvorfra dets Moder stammer, eller fra hvilket som helst andre Personer, skal det være dets *parentes*, af hvem det er i Afhængighed, tilladt at tiltræde Arven paa dets Vegne eller søge om Besiddelse af Boet. (A. 426)

§ 10 Inst. (3—19)

Hvad vi har sagt om Myndlinge, gjælder kun om dem som allerede har nogen Fornuft; thi Barnet (*infans*) og den der er det nær i Alder adskiller sig ikke meget fra den Afsindige, idet de ikke har nogen Forstand. Dog har man for deres Vedkommende der kommer Barnet nær i Alder i deres egen Interesse antaget en mildere Retsfortolkning, saaledes at de har samme Retsstilling som de der er den voxne Alder nær. Men den Umyndige der er i Afhængighed af sin Fader, forpligtes ikke engang med Faderens Samtykke.

pr. Inst. (1—21)

Se S. 23.

Gaius II § 82

Se S. 440.

l. 19 § 1 Dig. (12—1)

JULIAN *Dig. B. 10* Naar en Myndling uden sin Formynders Samtykke har udlaant Penge <eller betalt Gjæld,> har han, naar Pengene er brugt, kun Tilbage-søgsmaal <eller frigjøres> for saa vidt, som den der har modtaget Pengene kan antages at være bleven beriget ved hans Handling. Dersom altsaa den der har modtaget Pengene til Laans <eller som Betaling> har givet dem

videre som Laan eller Betaling til en anden, bliver han, naar Pengene er brugt, baade selv forpligtet overfor Myndlingen <eller frigjør ham overfor sig.> og vil have et Krav paa den han har betalt Pengene til, eller frigjøre sig overfor ham. Thi det gjælder overhovedet, at den der giver fremmede Penge til Laans, har et Krav paa Modtageren, naar de er brugt, og den der betaler en Gjæld med dem, frigjøres overfor Modtageren.

1. 13 § 29 Dig. (19—1)

Se S. 38.

1. 7 § 1 Dig. (18—5)

PAULUS *Quæst. B. 5* Naar der foreligger det Tilfælde, at en Myndling først har købt uden sin Formynders Samtykke, men dernæst med sin Formynders Samtykke, bevirker først det fornyede Salg, at de bliver gensidig forpligtede, idet Myndlingen tidligere ikke heftede, medens Sælgeren allerede var forpligtet overfor Kjøberen. Har omvendt Formynders Samtykke foreligget først, og Myndlingen dernæst købt uden Formynders Samtykke, er det sidste Køb uden Betydning. Det samme Spørgsmaal kan reises, hvis han uden Formynders Samtykke har aftalt at Købet skulde gaa tilbage: om det ikke er det samme som om han fra først af havde købt uden Formynders Samtykke, saaledes at han altsaa selv ikke hefter, men har Tilbageholdelsesret, hvis Kjøberen sagsøger ham. <Men ogsaa det kan med Grund gjøres gjældende, at da Købet til at begynde med er rettelig indgaaet, stemmer det neppe med god Tro at en Overenskomst opretholdes, som er skadelig for den ene Part, og navnlig ikke, dersom Vedkommende har feilet ifølge en begrundet Vildfarelse.>

1. 29 Dig. (41—2)

Se S. 139.

1. 127 Dig. (45—1)

SCAEVOLA *Quæst. B. 5* Naar en Myndling uden Formynders Samtykke lover Stichus og har stillet en Kautionist, men Slaven dør efter at Myndlingen har været i Mora, vil heller ikke Kautionisten være forpligtet paa Grund af Myndlingens Mora; thi der antages ikke

at finde Mora Sted hvor der intet Krav er. Derimod er Kautionisten forpligtet saa vidt, at han kan sagsøges saa længe Slaven lever, og, hvis han selv har været i Mora, ogsaa senere.

§ 3 Inst. (3—29)

Se S. 360.

l. 41 Dig. (12—6)

NERATIUS *Optegn. B. 6* Hvad en Myndling har lovet og ved Stipulation betalt uden Formynders Samtykke, kan kræves tilbage, fordi han ikke engang skylder det efter Naturet.

l. 5 pr. Dig. (26—8)

ULPIAN *t. Sabinus B. 40* En Myndling kan ikke forpligtes overfor sin Formynder med hans Samtykke. Er der derimod flere Formyndere <af hvilke eens Samtykke er tilstrækkeligt,> maa man sige at Myndlingen kan forpligtes overfor den ene med den andens Samtykke, hvad enten han laaner ham Penge eller stipulerer sig noget af ham. Naar derimod en Ene-Formynder har laant sin Myndling Penge eller stipulerer sig noget af ham, vil Myndlingen ikke være forpligtet overfor Formynderen; dog vil han forpligtes naturligt for saa vidt som han er bleven beriget; thi mod en Myndling bør der ifølge Reskript af høiselig Pius gives <ikke blot Formynderen, men> enhver Søgmaal for saa vidt han er blevet beriget.

l. 36 [37 Kr.] Dig. (3—5)

PAULUS *Sentent. B. 1* Paa Procesindledningens Tidspunkt pleier der at spørges, om en Myndling, hvis Forretninger er blevet ført uden Formynders Samtykke, er blevet beriget ved det Forhold, i Anledning af hvilket han er Gjenstand for Søgmaal.

l. 111 pr. Dig. (50—17)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 2* En Myndling der er lige ved Myndighedsalderen er baade istand til at begaa Tyveri og Injurier.

§ 18 Inst. (4—1)

= Gaius III § 208

Endelig maa man vide at der har været Spørgsmaal, om en Umyndig begaar Tyveri ved at borttage Andenmands Ting. Det er antaget¹⁾, at da Tyveri beror paa Forsæt, forpligtes den Umyndige kun ved den Forbrydelse, dersom han er lige ved Myndighedsalderen og derfor kan indse at han begaar en Forbrydelse.

l. 5 § 2 Dig. (9—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 18* Vi maa spørge, om der er Søgmaal efter den Aquiliske Lov, naar en Afsindig har begaaet en skadegjørende Handling. Pegasus har besvaret det benægtende; thi hvor skulde der kunne være Skyld hos ham, da han ikke er ved sin Fornuft? Dette er fuldkommen rigtigt; Søgmaal efter den Aquiliske Lov vil altsaa være udelukket, ligesom det er udelukket naar et firføddet Dyr har gjort Skade, eller en Tagsten er faldet ned. Men ogsaa naar et Barn har gjort Skade, maa det samme gjælde. Er det en Umyndig der har gjort den, mener Labeo at han hefter efter den Aquiliske Lov, fordi han hefter for Tyveri; og jeg mener at dette er rigtigt, dersom han allerede er istand til at begaa Injurier.

l. 1 § 15 Dig. (16—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 30* Der spørges om der gives Søgmaal for Depositum mod en Myndling, hos hvem noget er deponeret uden Formynders Samtykke. Det maa anerkjendes, at hvis han allerede var istand til at begaa Svig, da Tingen deponeredes hos ham, kan han sagsøges, hvis han har begaaet Svig, <for hans Berigelse gives der jo nemlig Søgmaal imod ham, selv om der ikke har været Svig tilstede.>

pr. Inst. (1—13)

= Gaius I § 142

Af de Personer som hverken er i Afhængighed eller i *manus* eller i *mancipium*, er nogle enten under For-

¹⁾ Gaius: »De fleste antager«.

mynderskab eller under Værgemaal, og nogle er udenfor begge disse Retsforhold.

§ 2 Inst. (1—21)

Formynderen maa straks ved selve Retshandelen personlig give sit Samtykke, dersom han mener at det er til Myndlingens Bedste. Et Samtykke, der meddeles bag efter eller pr. Brev, er uden Virkning.

1. 9 § 6 Dig. (26—8)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 12* Selv om den der kontraherer med Myndlingen ikke hører Formynderens Samtykke, men det dog kan bevises af Dokumenterne at være givet, indgaas Retshandelen gyldigt, f. Ex. hvis jeg pr. Brev sælger eller leier noget til en fraværende Myndling og han indvilliger med Formynders Samtykke.

1. 2 Dig. (46—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 79* Naar en Myndling er fraværende eller ikke kan tale, maa hans Slave stipulere; har han ingen Slave, maa han købe sig en; men har han ikke noget at købe for eller er der ikke Lejlighed til at købe, maa vi antage at en Statsslave bør stipulere for ham hos Prætor.

1. 9 pr. Dig. (26—7)

Se S. 48.

1. 2 Dig. (26—9)

Se S. 48.

1. 1, 2 og 3 Cod. (5—39)

Se. S. 51.

1. 26 § 3 Cod. (5—37)

Se S. 50.

1. 7 § 1 Dig. (37—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 1* En Umyndig kan hverken vedgaa Besiddelse af et Bo eller indlade sig i Proces uden Formynders Samtykke.

1. 18 pr., § 2 Cod. (6—30)

(1. 18 pr. se S. 442.) 2. Naar ingen *parens* er i Live, men Barnet efter hans Død har eller faar beskikket en

Formynder, kan han, endog medens Myndlingen endnu er Barn, paa hans Vegne tiltræde en Arv der er tilfaldet ham enten i hans *parens's* Livstid eller efter hans Død, eller søge om Besiddelse af et Bo og saaledes skaffe nævnte Barn en Arv.

1. 27 Dig. (26—7)

PAULUS *t. Plautius B. 7* En Formynder der udøver sit Formynderskab maa med Hensyn til Omsorg for sin Myndling antages at være i Eiers Sted.

1. 22 Dig. (26—7)

PAULUS *t. Ediktet B. 3* Formynderen kan <til sin Myndlings Bedste> baade fornye og indlade sig i Proces; men Gaver der er stiftet af ham kommer ikke Myndlingen til Skade.

1. 1 pr., § 1 og 2 Dig. (27—9)

ULPIAN *t. Ediktet B. 35* Ved en Tale af Keiser Severus er det forbudt Formyndere <og Værger> at afhænde Grundeiendom paa Landet eller i Byens Nærhed. 1. Denne Tale blev oplæst i Senatet i Tertullus's og Clemens's Konsulat [195 e. Chr.] d. 13de Juni, og dens Ordlyd er som følger: 2. »Endvidere, forsamlede Fædre, vil jeg forbyde Formyndere <og Værger> at afhænde Grundeiendom paa Landet eller i Byens Nærhed, med mindre Forældrene ved Testament eller Codicil har bestemt at det skulde ske. Hvis der er saa stor Gæld at den ikke kan betales af den øvrige Formue, maa der ske Henvendelse til hans Høivelbaarenhed Byprætoeren, som efter bedste Overbevisning vil skjønne over, hvilke Eiendomme der bør afhændes eller baandlægges, saaledes at der forbeholdes Myndlingen Søgmaal, hvis det senere kan godtgøres at Prætor er blevet ført bag Lyset. Hvis Tingen er i Fælleseie og Fællen anlægger Delingssøgmaal, eller hvis en Kreditor der har faaet et Grundstykke i Pant af Myndlingens *parens* skrider til sin Fyldestgørelse, mener jeg ikke der bør gjøres nogen Forandring [i de bestaaende Retsregler].

1. 22 § 6 Cod. (5—37)

Keiser Konstantin til Folket En Formynders Salg skal være ugyldigt uden Støtte ved Dekret, undtagen af Klæder, som paa Grund af Slid ved Brug eller Ødelæggelse ved Opbevaring ikke kan opbevares længere. (A 326)

1. 49 Dig. (4—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 35* Naar en Myndlings <eller et ungt Menneskes> Ting, <som Loven forbyder at afhænde,> er blevet afhændet, er Salget ganske vist gyldigt; men hvis det dreier sig om et stort Tab for Myndlingen <eller det unge Menneske> tilbagekaldes Afhændelsen ved Gjenindsættelse i tidligere Stand, selv om der ikke har foreligget hemmelig Aftale.

1. 1 pr. Dig. (27—3)

Se S. 308.

1. 33 pr. Dig. (26—7)

CALLISTRATUS *om Cognitioner B. 4* Af Formyndere og Værger for Myndlinge maa kræves samme Omhu med Bestyrelsen af Myndlingens Sager som en Familiefader efter god Tro maa udvise <i sine egne Sager.>

1. 1 § 3 Dig. (27—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 36* Til en Formynders Pligter hører ogsaa at føre Regnskab over sine Dispositioner og aflægge det for Myndlingen; har han ikke ført det, eller har han ført det, men undlader at fremlægge det, vil han hefte i saa Henseende ved et Formynderskabs-Søgsmaal. Det er vedtaget at der ogsaa maa holdes Forhør over hans Slaver, ja endog pinligt Forhør, og at det hører til Dommerens Pligt at anordne saadant. Høislig Severus har nemlig dekreteret, at naar der hverken fremlægges Inventar eller Tilvæxt-Fortegnelse¹⁾, bør man gribe til den Udvei, at der fremlægges Regnskab af de Slaver der har haft med Bestyrelsen at gjøre; paastaar Formynderne at dette Regnskab er ført uredeligt af Slaverne, vil disse endog kunne underkastes pinligt Forhør.

¹⁾ *Auctionalia*. Ordet, der kun synes at findes her, oversættes ellers almindelig ved »Auktionsfortegnelse«, men denne Betydning synes ikke at passe.

§ 2 Inst. (3—27)

Formyndere, som hefter ved Formynderskabs-Søgsmaal, antages ikke egentlig at være forpligtede ifølge Kontrakt; thi der bestaar ikke noget Kontraktsforhold mellem Formynder og Myndling; men da de jo ikke hefter ifølge Delikt, antages de at hefte som ifølge Kontrakt. Ogsaa i dette Tilfælde er der gjensidige Søgsmaal; det er nemlig ikke blot Myndlingen, der har Formynderskabs-Søgsmaal mod Formynderen, men ogsaa Formynderen har omvendt Formynderskabs-Søgsmaal mod Myndlingen, hvis han har gjort Bekostninger i Myndlingens Interesse eller har forpligtet sig for ham eller baandlagt en af sine Ting overfor hans Kreditor.

§ 2 Inst. (1—23)

Se S. 23.

1. 141 § 2 Dig. (45—1)

GAIUS *om mundtl. Forpligt. B. 2* Skjønt en Umyndig kan stipulere rettelig fra det Tidspunkt da han kan tale, forpligtes han dog, hvis han er i Afhængighed, ikke engang med sin Faders Samtykke; den Myndige derimod, som er i Afhængighed, pleier at forpligtes lige saa vel som en Familiefader. Hvad her siges om en Umyndig, det samme maa ogsaa siges om en <umyndig> Datter i Afhængighed.

1. 43 Dig. (44—7)

PAULUS *t. Ediktet B. 72* En Familiefader <i Uafhængighed> forpligtes naar han er myndig og ved sin Fornuft; en Myndling forpligtes efter Civilret ikke uden Formynders Samtykke; en Slave forpligtes ikke ifølge Kontrakt.

1. 7 § 2 Dig. (4—4)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Er der betalt en Mindreaarig Penge af hans Faders eller hans egen Debitor og har han mistet dem, maa det antages at han bør hjælpes, som om der var indgaaet en Retshandel med ham. Hvis altsaa den Mindreaarige kræver Debitor, bør han medtage sine Kuratorer, for at faa Pengene udbetalt; <ellers vil han ikke kunne tvinges til at betale til ham. Nutil dags pleier imidlertid,> som Pomponius bemærker i 28de

Bog, <Pengene at deponeres i et Tempel,> for at ikke Debitor skal belastes med mere end Renterne, eller den mindreaarige Kreditor miste Pengene; <eller de udbetales til Værgerne, hvis saadanne findes.> Ifølge keiserlig Anordning tillades det endog Debitor at tvinge et ungt Menneske til at ansøge om Værger. Men sæt nu at Prætor dekretterer at Pengene skal betales til den Mindreaarige uden Værger og Debitor har betalt dem: kan han saa være sikker? Der kan tvivles; men jeg mener dog at hvis han er bleven tvungen til at betale trods Henvi-
ning til at Kreditor er mindreaarig, vil man ikke kunne paalægge ham noget Ansvar; <med mindre man da vilde mene at han burde appellere som mod en Retsfor-
nægtelse.> Men jeg tror ikke at Prætor vilde give en saadan Mindreaarig Medhold naar han forlangte Gjen-
indsættelse i tidligere Stand.

1.7 Cod. (5—31)

Keiser Gordian til Dionysius Paamind den der i sin Tid har været din Myndling, siden hun efter dit Anbringende ikke blot er mandbar, men endog gift, at hun skal forlange en Værge. Undlader hun at forlange en saadan, staar det dig frit, for hurtigere at kunne aflægge Regnskab for din Forvaltning, at henvende dig til den der har Afgjørelsen heraf, og forlange en Værge.

1. 5 § 5 Dig. (26—7)

ULPIAN *t. Ediktet B. 35* Naar en Formynder ikke har paamindet sin Myndling, efter at han er blevet myndig, om at forlange Værger (efter allerhøieste Forordninger skal nemlig den der har ført et Formynderskab gjøre dette), hefter han saa i en Formynderskabs-Proces? Jeg tror nærmest at Formynderskabs-Processen er tilstrækkelig, fordi Forholdet falder ind under Formynderens Pligt, selv om Ansvaret først paadrages efter Myndigheds Indtræden.

1. 16 Cod. (5—71)

Keiserne Diocletian og Maximian til Eutychia Hvis du har solgt en Grundeiendom paa Landet eller i Byens Nærhed (hvilket ikke adskilles fra en Byeiendom ved

Beliggenheden, men ved sin Beskaffenhed) i Umyndighedsalder med din Formynders Samtykke eller som voxen uden Drekret af Statholderen over den Provins hvori Eiendommen er beliggende, har ifølge Senatsbeslutningens Indhold Eiendomsretten eller Retten til den ikke kunnet fortabes for dig, men det er givet at Vindikation af den og dens Frugter, eller, hvis disse ikke findes, Tilbagesøgsmaal staar dig aabent. 1. Men hvis Køberen kan godtgjøre at du med dine øvrige Midler ikke havde kunnet bestride Hverv eller Æresposter, og endvidere at de Penge, som du har faaet som Købesum, er kommet dig til Gode, vil han ved Hjælp af Svigsindsigelsen kunne forbeholde sig Købesummen med de Renter som du skulde have ydet, samt Udgifter til Eiendommens Forbedring.

1. 1 pr., § 1 Dig. (4—4)

Se S. 23.

1. 24 § 1 Dig. (4—4)

Se S. 24.

1. 1 § 3 Dig. (4—4) (jvfr. S. 18)

ULPIAN *t. Ediktet B. 11* Derfor styres unge Mennesker indtil den Alder stadigvæk ved Værgers Hjælp, og Bestyrelsen af deres egne Anliggender bør ikke betros dem forinden, selvom de forvalter deres Sager godt.

1. 7 Cod. (5—31)

Se S. 450.

1. 5 § 5 Dig. (26—7)

Se S. 450.

1. 1 pr., § 1 og 2 Dig. (27—9)

Se S. 447.

1. 101 Dig. (45—1)

MODESTINUS *om Forældelse B. 4* Myndige kan <uden deres Værger> forpligtes ved Stipulation.

1. 3 Cod. (2—21 [2—22 Kr.])

Keiserne Diocletian og Maximian til Attianus Naar den, som har en Værge og er yngre end 25 Aar, har solgt Ting efter Myndighedsalderens Indtræden, bør denne

Retshandel ikke opretholdes, idet en Mindreaarig der har Værgen maa antages at være den ei ulig, hvem Prætor har beskikket en Værgen og umyndiggjort. Har du indgaaet Retshandelen uden Værgen, staar det dig frit for efter Sagens Prøvelse at ansøge om Gjenindsættelse i tidligere Stand, forsaavidt den lovbestemte Frist endnu ikke er udløben. (A. 293)

XII tabb. V fr. 7 a

(Bruns p. 23)

Vorder En vanvittig, skal Agnater og Gentiler have Magt med ham og hans Fæ.

Paulus sentent. III 4 a § 7

Ifølge Sædvane pleier Umyndiggjørelse at ske ved Prætor i følgende Form: »Efterdi du ved din Slethed forøder dit fædrene og bedstefædrene Gods og bringer dine Børn i Trang, derfor forbyder jeg Dig Raadighed derover og Rets-Samkvem«.

l. 1 pr. Dig. (27—10)

ULPIAN *t. Sabinus B. 1* Efter de XII Tavlers Lov sættes Ødelanden ud af Raadighed over sin Formue, hvilket forøvrigt fra Begyndelsen er indført gennem Sædvane. <Men nutildags pleier Prætorer og Statholdere, naar de finder et Menneske som hverken kjender Tid eller Grændse for sine Udgifter, men har sat sin Formue over Styr ved at mishandle og forøde den, at give ham en Værgen paa samme Maade som den Afsindige; og begge forbliver under Værgemaal saa længe indtil den Afsindige faar sin Fornuft eller den anden sund Sans igjen; naar dette sker, ophører de *ipso iure* at være i Afhængighed af deres Værger.>

§ 3 Inst. (1—23)

Afsindige og Ødelande er <selv om de er over 25 Aar, dog> under deres Agnaters Værgemaal ifølge de XII Tavlers Lov. Men i Rom pleier Politimesteren eller Prætor og i Provinserne Statholderne efter Undersøgelse at beskikke dem en Værgen.

I. 6 Dig. (45—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 1* Den der er umyndiggjort erhverver ved at stipulere, men kan ikke overgive eller forpligtes ved Løfte; derfor kan man heller ikke gaa i Kaution for ham, saa lidt som for den Afsindige.

I. 10 pr. Dig. (27—10)

ULPIAN *t. Ediktet B. 16* Julian bemærker at den der er umyndiggjort af Prætor ikke kan overdrage nogen noget, fordi han ikke har det i sin Formue, idet Formindskelse af den er ham forbudt.

I. 11 Dig. (27—9)

ULPIAN *om Prokonsulens Hverv B. 3* Naar en Mindreaarigs Grundeiendom ønskes afhændet, bør Provinsstatholderens Tilladelse indhentes efter Undersøgelse af Forholdet. Det samme maa iagttages naar Værger vil afhænde en Afsindigs eller Ødelands <eller en hvilken-somhelst andens> Ting.

§ 2 Inst. (2—12)

Se S. 58.

I. 5 Dig. (50—17)

PAULUS *t. Sabinus B. 2* Ved Retshandlers Indgaaelse er Forholdet eet med Afsindige, et andet med dem der kan tale, selv om de ikke kan forstaa hvad der foregaar; thi den Afsindige kan ikke indgaa nogen Retshandel. Myndlingen kan foretage alle Retshandler med sin Formynders Samtykke.

§ 8 Inst. (3—19)

Se S. 28.

I. 5 § 2 Dig. (9—2)

Se S. 445.

I. 2 Cod. (4—38)

Keiserne Diocletian og Maximian til Aurelius Avitus At Kjøb og Salg kræver Samtykke, og at en Afsindig ikke kan give noget Samtykke, er en Selvfølge. Men at Afsindige <der er over 25 Aar gamle> i deres Sygdoms Mellemrum kan foretage Salg og hvilkesomhelst andre Retshandler, er ubestridt. (A. 286)

§ 4 Inst. (1—23)

Ogsaa Aandssvage og Døvstumme og dem der lider af stedsevarende Sygdom bør der beskikkes Værger, da de ikke kan varetage deres Sager.

F. Ægteskab.

1. 1, 2 Dig. (23—2)

MODESTINUS *Regler B. 1* Et Ægteskab er en Forbindelse mellem Mand og Kvinde og Delagtighed i alt i Livet, et Fællesskab i guddommelig og menneskelig Ret.

2. PAULUS *t. Ediktet B. 35* Et Ægteskab kan ikke komme istand uden at alle Vedkommende er enige, d. v. s. de der indgaar det og de af hvem de er i Afhængighed.

1. 30 Dig. (50—17)

ULPIAN *t. Sabinus B. 36* Ikke Samleie, men Samtykke gjør et Ægteskab.

Paulus Sentent. II 20

Paa den Tid da En har en Hustru kan han ikke have en Konkubine¹). Konkubinen adskilles altsaa fra Hustruen alene ved Kjærlighedsforholdet²).

Samme smstds 9 § 6

Mellem Slaver og Frie kan ikke indgaas Ægteskab, men vel Contubernium.

1. 1 Cod. (9—9)

Keiserne Severus og Antoninus til Cassia At Kvinder ikke ved offentlig Retsforfølgning har Klage over Ægteskabsbrud, selv om de vil klage over Krænkelser af deres Ægteskab, fremgaar af den Juliske Lov, som, medens den har tillagt Mænd Ret til at klage i Egenskab af Ægtemænd, ikke har tillagt Kvinder samme Forret. (A. 197)

¹) Dette var anderledes f. Ex. i attisk Ret.

²) Foran denne Sætning antages at være udfaldet noget. Meningen er vistnok at Konkubinatet udtrykker et ringere Kjærlighedsforhold.

1. 22 Cod. (5—4)

Keiserne Theodosius og Valentinian til Hierius Selv om der har manglet Gaver før Brylluppet eller Medgifts-Kontrakt, og selv om ogsaa Brudefølge og anden Bryllups-Høitidelighed udelades, maa ingen mene at et iøvrigt rettelig indgaaet Ægteskab af den Grund mangler Gyldighed, eller at man kan negte de deri fødte Børn Ret som Ægtefødte, idet ingen Lov forbyder en Forbindelse mellem Personer af lige Stand, naar den bekræftes ved deres eget Samtykke og Venners Garanti. (A. 428)

§ 1—11 Inst. (1—10)

jfvr. Gaius I § 59—61

Det er os ikke tilladt at tage hvemsomhelst til Hustru; visse Ægteskaber maa vi afholde os fra. Mellem Personer nemlig, som er hinanden i Forældres og Børns Sted, kan Ægteskab ikke indgaa, f. Ex. mellem Fader og Datter eller Bedstefader og Sønne- eller Datterdatter, eller mellem Moder og Søn eller Bedstemoder og Sønne- eller Dattersøn og saaledes videre i det uendelige; og hvis saadanne Personer kommer sammen, siges de at have indgaaet et syndigt Ægteskab og at have begaaet Blodskam. Dette strækker sig saa vidt, at selv om de ved Adoption er kommet hinanden i Forældres og Børns Sted, kan de ikke forenes ved Ægteskab, saaledes at samme Retsregel gjælder ogsaa efter Ophævelse af Adoptionen. Altsaa vil du ikke kunne tage den til Hustru, som ved Adoption er bleven din Datter eller Sønnedatter, selv om du har emanciperet hende.

2. Ogsaa mellem dem som er forbundne ved Slægtskab i Sidelinie, er der lignende Regler at iagttage, dog ikke saa strenge. Mellem Broder og Søster er nemlig Ægteskab forbudt, hvad enten de er Børn af samme Fader og Moder eller kun af den ene eller den anden af dem. Men naar en Kvinde ved Adoption er blevet din Søster, kan der ganske vist ikke komme et Ægteskab istand mellem dig og hende, saa længe Adoptionen bestaar; men naar Adoptionen er ophævet ved Emancipation, vil du kunne ægte hende; og ogsaa hvis du er blevet emanciperet, vil intet være til Hinder for et Ægteskab. Derfor er det en fast Regel, at naar En vil adoptere

sin Svigersøn, maa han først emancipere sin Datter. 3. Broder- eller Søsterdatter er det ikke tilladt at tage til Ægte; og heller ikke Broders eller Søsters Barnedatter kan man ægte, skjønt de er i 4de Led. Det tillades nemlig ikke at tage deres Barnedatter til Ægte, hvis Datter det ikke er tilladt at tage til Ægte. Derimod antages der ikke at være noget til Hinder for, at du tager en Datter af en Kvinde som din Fader har adopteret til Ægte, idet hun hverken er beslægtet med dig efter borgerlig eller naturlig Ret. 4. Børn af to Brødre eller Søstre eller af Broder og Søster kan gifte sig. 5. Fremdeles er det ikke tilladt at tage sin Adoptiv-Faster til Ægte, og lige saa lidt sin Adoptiv-Moster, fordi de anses for at være i Forældres Sted. Af samme Grund er det rigtigt at det ogsaa er forbudt at tage sin Grandtante til Ægte. 6. Ogsaa af Hensyn til Svogerskab maa vi afholde os fra visse Ægteskaber. Saaledes er det ikke tilladt at ægte sin Stifdatter eller Svigerdatter, fordi begge er i Datters Sted. Dette maa naturligvis forstaas saaledes, at hun har været din Svigerdatter eller Stifdatter; thi hvis hun endnu er din Svigerdatter, d. v. s. hvis hun endnu er gift med din Søn, kan du ikke tage hende til Ægte af en anden Grund, fordi samme Kvinde ikke kan være gift med to Mænd; og paa samme Maade hvis hun endnu er din Stifdatter, d. v. s. hvis hendes Moder er gift med dig, vil du ikke kunne tage hende til Ægte, fordi det ikke er tilladt at have to Hustruer paa samme Tid. 7. Ogsaa Svigermoder og Stifmoder er det forbudt at tage til Ægte, fordi de er i Moders Sted. Ogsaa dette gjælder kun naar Svogerskabet er ophævet; hvis hun derimod endnu er din Stifmoder, d. v. s. gift med din Fader, hindres hun i at ægte dig ifølge almindelige Retsregler, idet samme Kvinde ikke kan være gift med to Mænd; og paa samme Maade hvis hun endnu er din Svigermoder, d. v. s. hvis hendes Datter endnu er gift med dig, hindres Ægteskab derved at du ikke kan have to Hustruer. 8. En Ægtemands Søn med en anden Hustru og hans Hustrus Datter med en anden Mand kan rettelig indgaa Ægteskab, selv om de har en Broder eller Søster der er født i det senere indgaaede Ægteskab. 9. Naar din Hustru efter Skilsmisse avler en Datter med en anden, er hun ganske vist ikke din Stifdatter, men

Julian siger dog at man bør afholde sig fra saadanne Ægteskaber; thi vel er hverken Sønnens Brud Svigerdatter eller Faderens Brud Stifmoder, men de vil dog handle rigtigere og retmæssigt, der afholder sig fra saadanne Ægteskaber. 10. Sikkert er det at ogsaa Slægtskab mellem Slaver er Ægteskabshindring, hvis f. Ex. Fader og Datter eller Broder og Søster er blevet frigivne. 11. <Der er ogsaa andre Personer hvem det af forskellige Grunde forbydes at indgaa Ægteskab; en Opregning af dem har vi henvist til Værket Digester eller Pandekter, samlede fra den gamle Ret.>

1. 1, 2, 4 Dig. (23—1)

1. FLORENTIN *Instit. B. 3* Trolovelse (*sponsalia*) er Nævnelse og Tilsikring af et kommende Ægteskab.

2. ULPAN *om Trolovelse. Sponsalia* kommer af *spondere* (at tilsige); det var nemlig Skik hos de Gamle at stipulere og give Tilsagn om deres tilkommende Hustruer.

4. ULPAN *til Sabinus B. 35* Det blotte Samtykke er nok til at begrunde en Trolovelse.

1. 134 pr. Dig. (45—1)

PAULUS *Responsa B. 15* Titia, som havde en Søn med en anden Mand, indgik Ægteskab med Gaius Seius, som havde en Datter; og under Ægteskabet blev de enige om at Gaius Seius's Datter skulde troloves med Titias Søn, og der blev opsat en Kontrakt og tilføiet en Bøde, hvis nogen af dem hindrede Ægteskabet. Senere døde Gaius Seius under Ægteskabet, og hans Datter vilde ikke indgaa Ægteskabet. Der spørges, om Gaius Seius's Arvinger hefter ifølge Stipulationen. Han svarede at et Søgmaal ifølge den paaberaabte Stipulation vilde strandepaa Svigs-Indsigelsen, fordi den ikke var indgaaet i Overensstemmelse med god Skik, idet det fandtes stridende mod Ærbarhed at Ægteskaber <være sig fremtidige eller allerede indgaaede> gjordes tvingende ved en Bøde.

1. 8 Cod. (5—14)

Keiserne Theodosius og Valentinian til Gardechefen Hormisdas Ved denne Lov fastsætter Vi med Hensyn

til de Ting som Hustruen har udenfor Medgiften (hvilke Grækerne kalder Parapherna) at Manden ikke skal have noget Fællesskab derom mod Hustruens Forbud, og ikke maa paalægge hende nogen Tvang. Skjønt det nemlig i og for sig er rimeligt at Hustruen, der betror sig selv til Manden, ogsaa finder sig i at hendes Formue bestyres efter hans Forgodtbefindende, saa vil Vi dog, eftersom Lovgivere bør være Beskyttere af Retfærdighed, paa ingen Maade, som allerede anført, at Manden mod Hustruens Forbud blander sig i [Bestyrelsen af] Parapherna. (A. 450)

l. 51 Dig. (24—1)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 5* Q. Mucius siger at naar der bliver Strid om hvorfor noget er tilfaldet Hustruen, er det baade det Rette og det Anstændigste at antage at Ting hvorom det ikke kan paavises hvorfra hun har dem er tilfaldet hende fra hendes Mand eller fra En der er i Afhængighed af ham. <Q. Mucius har vistnok antaget dette for at udelukke Spørgsmaal om uanstændig Erhvervelse for Hustruens Vedkommende.>

l. 1 Dig. (24—1)

Se S. 113.

l. 9 § 2 Dig. (24—1)

ULPIAN *t. Sabinus B. 32* Døds-gaver mellem Mand og Hustru er anerkjendte.

l. 28 § 2 Dig. (24—1)

PAULUS *t. Sabinus B. 7* Naar Ægtemænd har stillet Slavearbejde til Raadighed for deres Hustruer eller omvendt, har man hellere antaget at der ikke skulde tages Hensyn dertil. Overhovedet maa Retsregler om Forbud mod Gaver ikke haandhæves smaaligt eller som mellem Fjender, men som mellem Mennesker der er forenede ved den stærkeste Følelse og blot er bange for at komme i ligefrem Nød.

Ulpian lib. sing. regul. VI 1—3

Medgift gives eller tilsiges eller loves. 2. Tilsige Medgift kan den Kvinde som skal giftes, og hendes Skyld-

ner, dersom han afgiver Tilsagnet efter hendes Ordre; endvidere en af Kvindens Ascendenter af Mandkjøn og forbundet med hende ved Slægtskab paa Mandssiden, f. Ex. hendes Fader og Farfader. Give og love Medgift kan hvemsomhelst. 3. Medgift kaldes enten *profecticia*, d. v. s. den som Hustruens Fader har givet, eller *adventicia*, d. v. s. den som er givet af enhver anden.

l. 42 Dig. (23—3)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 11* Ting der er givne i Medgift, og som kan veies, tælles eller maales, er paa Ægtemandens Risiko, fordi de gives med den Bestemmelse, at Ægtemanden kan afhænde dem efter eget Skjøn og at han eller hans Arving, hvis Ægteskabet engang opløses, skal tilbagegive andre af samme Art og Godhed.

l. 5 Cod. (5—12)

Keiser Alexander til Statia Naarsomhelst vurderede Ting gives i Medgift, bliver Ægtemanden, der har faaet Eiendomsretten til dem, Debitor for Summen som om den var deres Pris. Hvis det altsaa ikke er aftalt at Tingene skulde tilbagegives ved Ægteskabets Opløsning, og hvis de er rettelig vurderede, vil han kunne holde dem tilbage, dersom han tilbyder dig Pengene. A. 226)

l. 19 Dig. (23—2)

MARCIAN *Institut. B. 16* I Kapitel 35 af den Juliske Lov¹⁾ tilpligtes de som med Urette forbyder deres Børn i Afhængighed at indgaa Ægteskab <eller som ikke vil give dem Medgift> i Overensstemmelse med høisalige Severus's og Antoninus's Forordning, ved Proconsulen eller Provinsstatholderen til at lade dem indgaa Ægteskab <og give dem Medgift.> Ogsaa den som undlader at søge et passende Parti antages at forbyde.

l. 6 pr. Dig. (23—3)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 14* Med Rette har man hjulpet Faderen saaledes at naar han har mistet sin

¹⁾ 3: *lex Julia de maritandis ordinibus* (om de højere Stænders Giftermaal), givet af August i Aaret 18 f. Chr. Til denne Lov maa den senere Forordning af Septimius og Caracalla have henvist.

Datter, skal han dog have den Trøst at han faar den Medgift tilbage som han selv har udredet, forat han ikke paa een Gang skulde føle Tabet ved at miste sin Datter og sine Penge.

l. 17 pr. Dig. (23—3)

Se S. 307.

l. 7 § 3 Dig. (23—3)

ULPIAN *t. Sabinus B. 31* Naar Ting gives i Medgift, mener jeg at de kommer til at høre til Ægtemandens Formue, og at der maa tilstaas Manden Tillæg af Tid paa Hustruens Vegne. Tingene bliver Ægtemandens, naar de gives i Medgift medens Ægteskabet bestaar. Men sæt nu de gives før Ægteskabet? Har Hustruen givet dem saaledes at de straks bliver hans, saa bliver de hans; har hun derimod givet dem paa det Vilkaar at de først bliver hans naar hun ægter ham, maa vi utvivlsomt sige at de først bliver hans ved Ægteskabets Indgaaelse. Indgaas Ægteskabet altsaa ikke som Følge af Opsigelse, maa Kvinden, hvis hun har givet Tingene saaledes at de strax bliver Mandens, søge dem tilbage (*condicere*) efter Opsigelsen; har hun derimod givet dem saaledes at de først bliver hans ved Ægteskabets Indgaaelse, kan hun strax efter Opsigelsen vindicere dem. <Vindicerer hun dem derimod før Opsigelse er skeet, vil hun kunne rammes af en Indsigelse, enten for Svig eller *in factum*; thi hvad der er bestemt til Medgift bør ikke vindiceres.>

pr. Inst. (2—8)

Det hænder undertiden at den der er Eier ikke kan afhænde, og omvendt, at den der ikke er Eier har Beføielse til at afhænde Tingene. Ved den Juliske Lov er det nemlig Ægtemanden forbudt at afhænde et Grundstykke der hører til Medgiften mod Hustruens Villie, selv om det er givet ham for selve Medgiftens Skyld. <Dette Forhold har vi bragt i en bedre Orden ved en Ændring af den Juliske Lov. Da nemlig Loven kun galdt for saadanne Grundeierdomme, som var italiske, og forhindrede Afhændelser som skete mod Hustruens Villie, og Pantsættelser af dem endog med hendes Villie, har vi

forbedret begge Bestemmelser, saaledes at nu Afhændelse og Baandlæggelse ogsaa er forbudt overfor Ting der er beliggende paa Provinsernes Grund, og at ingen af Delene kan komme istand selv med Hustruens Samtykke, for at ikke Kvindekjønnets Skrøbelighed skulde misbruges til Skade for deres Formue.>

1. 75 Dig. (23—3)

TRYFONINUS *Disputat. B. 6* Skjønt Medgiften hører til Mandens Formue, er den dog Hustruens, og det er med Rette antaget, at hvis han som Medgift har givet et ikke-vurderet Grundstykke, for hvilket han har givet Sikkerhed ved en Stipulation paa det dobbelte, og det fravindiceres Ægtemanden, kan hun straks anlægge Søgmaal ifølge Stipulation. Thi da det er i hendes Interesse at hvad der var i Medgiften ikke vindiceres, <og da Vindicationen maa antages at gaa ud over hende selv fordi hun derved er ophørt at have Grundstykket som Medgift,> antages det at hun, endog medens Ægteskabet bestaar, maa have Beføielse til at drage sig Forholdet til Indtægt, skjønt Eiendomsretten er hos Ægtemanden, og skjønt han bærer Ægteskabets Byrder.

1. un. § 1 b og c Cod. (5—13)

Keiser Justinian til Folket i Byen Konstantinopel og til alle Provinsbeboere For i fuldere Maal at sikre Medgiftens Stilling forordner Vi, at ligesom man ved Forvaltning af Myndlinges Ting og i mange andre Retsforhold gaar ud fra at der stiltiende foreligger et Pante-forhold, saaledes skal der ogsaa ved dette Søgmaal [ø: det Søgmaal ifølge Stipulation, som Justinian satte i Stedet for det ældre Søgmaal angaaende Hustruens Ting] paa begge Sider foreligge et Pant, saavel fra Ægtemandens Side for Medgiftens Tilbagegivelse, som fra Hustruens Side for Ydelsen af selve Medgiften eller for Vindication af Ting der hører til Medgiften, hvad enten selve Hovedpersonerne har givet eller lovet eller paataget sig at udrede Medgiften, eller andre Personer for disse, og hvad enten Medgiften er *adventicia* eller *profecticia* efter den gamle Rets Udtryksmaade. 1 c. Saaledes vil nemlig Folks Ukyndighed og Enfoldighed ikke kunne medføre at de forfordes, idet Vi selv uden deres

Vidende i dette Tilfælde har gjort Vor Forsorg gjældende. Naar der nemlig antages at ligge baade Stipulation og Pant i en Medgift, og ugyldige Stipulationer ophjælpes, vil ad denne Vei senere hen Forholdet befindes retskraftigt og komplet, som om alle Medgifts-Dokumenter var opsat af de dygtigste Jurister. (A. 530)

1. 29 Cod. (5—12)

Keiser Justinian til Gardechefen Menas Naar en Ægtemand, medens Ægteskabet endnu bestaar, er kommet i Trang, og Hustruen vil varetage sit Tarv og beholde Ting der er givne hende i Pant som Medgift og Gave før Brylluppet og Formue udenfor Medgiften, giver Vi hende ikke blot, naar hun har Ægtemandens Ting inde og sagsøges i Anledning af dem, Beskyttelse ved en Indsigelse til at udelukke anden Panthaver fra at gjøre sin Panteret gjældende, men ogsaa naar hun selv i Overensstemmelse med Lovens Bestemmelser vil reise et Søgmaal mod Indehavere af Ting der tilhører Ægtemanden, forordner Vi at det endnu bestaaende Ægteskab ikke skal være hende til Hinder, men at hun skal kunne vindicere nævnte Ting saavel fra efterfølgende Panthavere som fra andre der ikke befindes efter Loven at have Rettigheder som gaar forud, ligesom hun vilde have kunnet det, hvis Ægteskabet var blevet opløst paa en saadan Maade, at hun havde kunnet gjøre Krav paa Medgift og Gaver fra før Brylluppet; dog saaledes at samme Hustru ikke skal have nogen Adkomst til at afhænde nævnte Ting i Ægtemandens levende Live og medens Ægteskab bestaar mellem dem, men kun maa benytte deres Frugter til at underholde saavel sig selv som sin Ægtemand og deres Børn, hvis de har nogen. 1. Selvfølgelig bevarer Ægtemandens Kreditorer deres Rettigheder ubeskaarne overfor ham og hans Ting, dersom han senere maatte erhverve saadanne; ligesom ogsaa Ægtemanden og Hustruen efter Ægteskabets Opløsning vil besidde deres Ret ubeskaaren med Hensyn til Medgiften og Gaver fra før Brylluppet, efter Medgifts-Kontraktens Lydende.

1. 1, l. 2 pr., § 1 Dig. (24—2)

PAULUS *t. Ediktet B. 35* Ægteskab opløses ved Skilsmisse, Død og Fangenskab eller anden Trældom der rammer en af Parterne.

2. GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 11 Divortium* (Skilsmisse) kommer enten af Sindenes Uoverensstemmelse (*diversitas*), eller deraf at de der opløser et Ægteskab gaar til forskellige Sider (*in diversas partes*). 1. Ved *repudium* <ø: ved Opsigelsen,> er følgende Udtryk vedtagne: »du skal have dine Ting for dig selv«, samt: »du skal passe dine Ting selv.«

1. 9 Dig. (24—2)

PAULUS *om Ægteskabsbrud B. 2* Ingen Skilsmisse er gyldig uden i Overværelse af 7 voxne romerske Borgere foruden en Frigiven af den som vil skilles. Ved Frigiven forstaar vi ogsaa en som er frigiven af Vedkommendes Fader, Bedstefader og øvrige Ascendenter.

1. 2 Cod. (8—38 [8—39 Kr.])

Keiser Alexander til Menophilus At Ægteskaber skal være frie, er fra gammel Tid anerkjendt. Det er derfor givet at Aftaler om at Skilsmisse ikke skal være tilladt ikke gjælder, og at Stipulationer, hvorved der paalægges den der lader sig skille Bøder, ikke kjendes gyldige. (A. 223)

§ 105

Arveret. Indledning.

1. 62 Dig. (50—17)

JULIAN *Digest. B. 6* Arv er ikke andet end en Indtræden i hele den Retsstilling som den Afdøde har haft.

1. 151 Dig. (50—16)

TERENTIUS CLEMENS *t. den Juliske og Papiske Lov B. 5* »Falden« siges en Arv at være, som man kan faa ved at tiltræde den.

1. 120 Dig. (50—16)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 5* Ved følgende Ord i de XII Tavlers Lov: »Som han har forføiet over sin Ting, saa skal Ret være« antages der at være tilstaaet den mest udstrakte Beføielse baade til at indsætte en Arving og til at skjænke Legater og Frihed, samt til at oprette Formynderskab. Men dette er blevet indskræn-

ket ved Fortolkning, ved Lovgivning, og ved deres Autoritet der kan fastsætte Retsregler.

1. 39 Dig. (29—2)

ULPIAN *t. Ediktet B. 46* Saalænge en Arv kan tiltrædes ifølge Testament, kan den ikke falde som Intestatarv.

1. 7 Dig. (50—17)

POMPONIUS *t. Sabinus B. 3* Vor Ret anerkjender ikke at een og samme Person, <som ikke er Soldat,> kan være død baade med og uden Testament; mellem de to Begreber »med Testament« og »uden Testament« er der ifølge Sagens Natur en Modsætning.

pr., §§ 1 og 2 Inst. (3—9)

Det Retsmiddel der kaldes »Besiddelse af Bo«, er indført af Prætor for at forbedre den gamle Ret. Og det er ikke blot ved Intestatarv at Prætor paa denne Maade har forbedret den gamle Ret, som ovenfor [f. Ex. § 9 Inst. 3—1] bemærket, men ogsaa ved Arv efter dem som er døde efter at have gjort Testamente. Naar nemlig en Andens efter Testamentets Oprettelse født Efterkommer er indsat til Arving, kunde denne ganske vist efter Civilret ikke tiltræde Arven, idet Indsættelsen var ugyldig; men ifølge prætorisk Ret blev han Besidder af Boet, idet han nemlig blev hjulpen af Prætor. <Ogsaa en saadan kan forøvrigt ifølge en Forordning af Os¹⁾ nu rettelig indsættes som Arving, som om han ogsaa efter Civilret ikke var ukjendt.> 1. Undertiden tilsiger dog Prætor Besiddelse af Boet hverken for at forbedre eller omstøde den gamle Ret, men snarere for at opretholde den. Ogsaa saadanne som ved rettelig gjort Testamente er indsatte til Arvinger, giver han nemlig Besiddelse af Boet i Overensstemmelse med Testamentet; og dog tilkommer ogsaa uden Besiddelse af Boet Arven dem efter Civilret. 2. Hvem <alene> Prætor kalder til Arv, bliver ganske vist ikke Arvinger *ipso iure* (Prætor kan nemlig ikke gjøre nogen til Arving; Arving kan man kun blive i Kraft af Lov eller lignende Retshjemmel, f. Ex. Senats-

¹⁾ l. 1 Cod. (6—48).

beslutning og keiserlige Anordninger); men idet Prætor giver dem Besiddelse af Boet, træder de i Arvingers Sted og kaldes Besiddere af Boet. Desuden har Prætor indført flere Grader med Hensyn til Meddelelse af Besiddelse af Bo, i den Hensigt at ingen skulde dø uden Efterfølger. <Ved de XII Tavlers Lov var nemlig Retten til at opnaa Arv overordentlig snævert begrændset, og Prætor har udvidet den af Billighedshensyn¹⁾.>

1. 20 § 17 Dig. (5—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 15* Senatet siger²⁾: >Det vedtoges at de fra hvem en Arv var søgt, hvis Dom var gaaet dem imod, burde tilbagebetale Kjøbesummen, som var tilfaldet dem for Ting af Arven som de havde solgt, selv om Tingene var gaaet til Grunde eller formindskede for Arven søgtes«. Naar den godtroende Besidder har solgt Ting af Arven, bør han afstaa Kjøbesummen, hvad end han har inddrevet den eller ikke, fordi han har Søgmaal for den; <men hvor han har Søgmaal, er det nok at han afstaar sine Søgmaal.>

1. 25 §§ 11 og 16 Dig. (5—3)

ULPIAN *smstds* Senatet har taget det Hensyn til de godtroende Besiddere, at de ikke skal rammes af Tabet fuldt ud, men kun hefter for saa vidt som de er blevet berigede. Ethvert Forbrug de har gjort af Arven, hvis de har sat noget overstyr eller forødt det i den Tro at det var deres Ting de handlede ilde med, skal de altsaa ikke staa inde for. Heller ikke ved at skjænke bort kan de antages at være blevet berigede, selv om de naturligt har forpligtet En eller Anden til at gjengjælde Gaven. Har de derimod modtaget ἀντίδορα (Gjengaver), maa de antages at være blevet berigede saa vidt som de har modtaget, som om der forelaa en Art Bytte.

16. Hvad En har forbrugt af en Arv, skal det gaa helt fra eller i Forhold til hans egen Formue? Sæt f.

¹⁾ §§ 1 og 2 efter Gaius 3, 32—34.

²⁾ Ulpian behandler her det saakaldte *senatus consultum Juventianum* af Aar 129 e. Chr., der var foranlediget ved at en Arv, som Fiscus gjorde Fordring paa, var bleven afhændet af Arvingerne.

Ex. han har drukket et Forraad¹⁾ op som hørte til Arven; skal saa det hele føres Arven til Udgift, eller noget ogsaa hans egen Formue, saaledes at han antages at være beriget med saa meget som han selv pleiede at forbruge før Arven tilfaldt ham? Hvis han altsaa har været noget rigeligere i sit Forbrug i Anledning af Arven, skulde han for saa vidt ikke antages at være beriget, men vel antages at være beriget for saa vidt hans regelmæssige Forbrug angaar; han vilde jo nemlig, selv om han ikke vilde have været saa rigelig i sit Forbrug, dog i hvert Fald have forbrugt noget til sin daglige Leve-maade. Ogsaa høisalig Marcus har nemlig i Pythodorus's Sag, af hvem man havde forlangt at han skulde give tilbage hvad der var tilovers af en Arv, dekretet, at hvad der ikke var afhændet for at formindske Fidei-kommiset, det maatte, hvis Købesummen ikke var gaaet ind i Pythodorus's Formue, fradrages Pythodorus's egen Formue og Arven, ikke Arven alene. Ogsaa i dette Til-fælde maa vi altsaa overveie, om regelmæssigt Forbrug skal fradrages Arven i Analogi med høisalig Marcus's Reskript, eller kun Formuen. Det rigtige er at der fra-drages hans egen Formue hvad han vilde have givet ud selv om han ikke var Arving.

1. 28 Dig. (5—3)

PAULUS *t. Ediktet B. 20* Efter Senatsbeslutningen maa det antages at al Berigelse maa fratages den god-troende Besidder lige saa vel som Røveren.

1. 31 pr., § 3 Dig. (5—3)

ULPIAN *t. Ediktet B. 15* Naar Besidderen har betalt noget til Kreditorer, kan han afregne det, skjønt han ikke *ipso iure* har frigjort den der søger Arven; thi hvad man betaler paa sine egne, ikke paa Debtors Vegne, frigjør ikke Debitor. Julian bemærker derfor i 6te Bog af sine Digester at Besidderen kun kan afregne det, naar han stiller Sikkerhed for at den der søger Arven vil blive forsvaret. Men det maa overveies om ogsaa den

¹⁾ Der tænkes paa Vin og Olie.

godtroende Besidder bør stille Sikkerhed for Forsvar, idet han jo ikke kan antages at være beriget ved at have betalt; med mindre han da skulde have Tilbagesøgsmaal og for saa vidt maa antages beriget, som han kan kræve tilbage; han kan jo f. Ex. have betalt paa egne Vegne medens han mente at være Arving.> Jeg tror her at Julian kun har tænkt paa Røveren, at han skulde stille Sikkerhed, ikke tillige paa den godtroende Besidder; <dog bør denne afstaa sit Tilbagesøgsmaal.> Forøvrigt vil ogsaa den der søger Arven, dersom han kræves af Kreditorerne, kunne benytte en Indsigelse. — 3. Se S. 217.

1. 36 § 5 Dig. (5—3)

PAULUS *t. Ediktet B. 20* »Frugter« maa forstaas med Fradrag af de Udgifter, som gjøres for at fremskaffe, indsamle og bevare dem. Dette kræves af naturlige Hensyn ikke blot overfor godtroende Besiddere, men ogsaa overfor Røvere. Dette var ogsaa Sabinus's Mening.

1. 38 og 39 Dig. (5—3)

PAULUS *smstds* Ogsaa med Hensyn til andre nødvendige og nyttige Bekostninger kan der gjøres den Forskjel, at godtroende Besiddere ogsaa kan afregne dem, men Røveren maa tilskrive sig selv Skylden, naar han med sit Vidende har gjort Bekostning paa Andenmands Ting. Det er dog humanere at der ogsaa overfor ham tages Hensyn til Bekostninger — thi den der søger Arven bør ikke berige sig ved en andens Tab —, og selv dette vil indgaa i Dommerens Hverv; Svigs-Indsigelsen behøves ikke. <Men ganske vist kan der være en Forskjel for saa vidt, som> den godtroende Besidder overhovedet kan fradrage Bekostninger, selv om den Ting de er gjort paa ikke forefindes, ligesom Formynder eller Værge har Ret dertil, medens Røveren kun kan gjøre det hvis Tingene er bedre.

39. GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 6* <Nyttige og> nødvendige Bekostninger er f. Ex. saadanne som gjøres for at istandsætte Bygninger <eller til Nyplantninger,> eller naar der betales Skadeserstatning ifølge Dom paa Sla-

vers Vegne, fordi det er fordelagtigere end at udlevere dem selv; overhovedet er det klart at der er flere andre Bekostninger af samme Slags. 1. Vi maa dog betænke, om ikke Svigs-Indsigelsen ligeledes kommer os til Gode ved Bekostninger paa Malerier og Marmorsager¹⁾ og andre Luxus-Gjenstande, forudsat at vi er godtroende Besiddere; thi overfor Røveren kan med Føie siges at han ikke burde have gjort unødvendige Bekostninger paa Andenmands Ting; <dog maa han have Beføielse til at tage bort, hvad der kan tages bort uden Skade for Tingens selv.>

1. 1 og 2 Dig. (37—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 39* Naar Besiddelse af Boet er tilstaaet, meddeler den alle Fordele og Mangler ved Arv samt Eiendomsret over de Ting der er i vedkommende Bo; thi alt dette er knyttet til Boet.

2. SAMME *t. Ediktet B. 14* Besiddere af Boet anses nemlig i alle Forhold som lige med Arvinger.

§ 106.

Testamentarisk Arv.

1. 1 Dig. (28—1)

MODESTINUS *Pandekt. B. 2* Et Testamente er en retskraftig Tilkjendegivelse af vor Villie med Hensyn til hvad man vil der skal ske efter Ens Død.

1. 19 Cod. (6—23²⁾)

Keiserne Honorius og Theodosius til Gardechefen Johannes Alle Testamenter maa antages i Høitidelighed at overtræffes af det, som ved at forelægges som Bønskrift rent paa Tro og Love for et saa stort Antal fornemme og prøvede Mænd³⁾ endog binder Keiserens Samvittighed.

¹⁾ Der tænkes vistnok snarest paa Marmor-Inkrustation af Vægge.

²⁾ Stykket er affattet paa et usædvanlig affekteret Latin.

³⁾ ∴ Keiserens Raad.

1. Ligesom altsaa den kan være sikker, som ved Protokolering hos en hvilken som helst Dommer eller et Byraad eller ved mundtlig Tilkjendegivelse for private Personer har gjort sin sidste Villie bekjendt, saaledes skal der heller ikke nogensinde kunne reises Tvivlsmaal om Arvegangen efter den, som succederer med Os som Mellemmand og med hele den Retsfylde som Vidne, der er repræsenteret ved Vort Kancelli. 2. Ei heller tillader Vi at det kommer Arvingerne til Skade, at mulig intet Reskript af Os har besvaret deres Villiestilkjendegivelse. Vi ønsker nemlig kun at høre Folks Villiestilkjendegivelser, ikke at befale over dem, for at ikke efter en Tilkjendegivelse af Os Friheden til Ændring skal synes at være afskaaren, idet selve det som i Bønskrifts Form forebringes Vore Øren, kun da er retskraftigt, dersom det godtgjøres at være endeligt og det ikke afsløres, at den Afdøde senere er kommet til en anden Erkjendelse. 3. For at Vi nu ikke skal antages at have forbigaaet noget med Hensyn til de ved denne Fremgangsmaade betegnede Arvinger, byder Vi at de skal have alle de Rettigheder som tilkommer skriftlig indsatte Arvinger, og at der ikke maa affødes nogen Trætte formedelst Krav paa Besiddelse af Boet, idet Optræden som Arving skal være tilstrækkelig i enhver Henseende, og Tiltrædelsen i og for sig skal antages at fyldestgøre ethvert Retskrav. 4. Vi mener nemlig at burde give alle og enhver Sikkerhed for at han med frit Valg, forsaavidt han har Testaments-Evne, kan betegne sin Efterfølger ved Indsendelse af et Bønskrift, og at han veed at hvad han har gjort staar fast, og at den indsatte Arving intet har at frygte, naar han kan godtgjøre med paalidelige Vidner at det indsendte Bønskrift stemmer med den Afdødes Villie, forudsat at intet andet kan komme ham til Hindrer. (*A. 413*)

1. 21 pr., §§ 1 og 2 Cod. (6—23)

Keiserne Theodosius og Valentinian til Gardechefen Florentius Ved nærværende nøie overveiede Lov forordner Vi, at det skal tillades dem der opsætter skriftligt Testamente, naar de ikke ønsker at nogen skal vide hvad der er skrevet deri, at fremlægge et forseglede eller ombundet eller blot lukket og med Omslag forsynet

Dokument, skrevet enten med Testators egen eller med en hvilkensomhelst andens Haand, og at forelægge det for tilkaldte Vidner, 7 i Tal, myndige romerske Borgere, alle samtidig til Forsegling og Underskrift, dog at Testator i Vidnernes Nærværelse erklærer at det er hans Testamente som forelægges dem, og selv i Vidnernes Overværelse underskriver det med egen Haand paa den ledige Plads af Testamentet. Naar dette er skeet, og Vidnerne underskriver og forsegler paa een og samme Dag og Tid, skal Testamentet være gyldigt, og ikke kunne omstødes af den Grund at Vidnerne ikke veed hvad der er skrevet i det. 1. Hvis Testator ikke kjender Bogstaver eller ikke kan skrive under, maa en ottende Underskriver medtages i hans Sted, medens iøvrigt det samme bliver at iagttage. 2. I alle Testamenter som dikteres med eller uden Vidners Overværelse er det overflødigt at kræve at Testator paa een og samme Tid skal tilkalde Vidner og diktere sin Villie og gjøre Testamentet færdigt; selv om der fremlægges et Testamente der er dikteret eller skrevet paa et andet Tidspunkt, skal det være tilstrækkeligt at paa een og samme Dag, uden at nogen anden Forretning kommer imellem, alle Vidnerne, selvfølgelig samtidig og ikke paa forskellige Tider, underskriver og forsegler Testamentet. (A. 439)

1. 12 Cod. (6—23)

Keiserne Diocletian og Maximian til Matronia Hvis eet af de 7 Vidner har manglet eller Vidnerne ikke har forseglet i Testators Nærværelse paa eet og samme Sted med eget eller en andens Signet, lider Testamentet af en Formfeil. 1. Forsaavidt du derimod paastaar at noget er udstreget eller skrevet oven over, saa vedkommer dette ikke den retskraftige Form, men hører til Spørgsmaalet om Ægthed, saaledes at det maa klarlægges, om der er foretaget en Rettelse ifølge Testators Villie, eller noget uden Forsæt er udslettet af en anden, eller om der her er begaaet et Falsum af en eller anden. (A. 293)

1. 23 Dig. (28—1)

ULPIAN *Disputat. B. 4* Naar et Testamente, som Te-

stator har brudt Seglet paa, atter er blevet forseglet med syv Vidners Segl, er dette ikke ufuldkomment, men gyldigt baade efter Civilret og efter prætorisk Ret.

§ 7 Inst. (2—10)

Naar et af Vidnerne ved Testamentets Oprettelse galdt for at være Fri, men senere har viist sig at være Slave, har saavel høisalig Hadrian (i Skrivelse til Catonius Verus [l. 1 Cod. 6—23]) som senere høisalig Severus og Antoninus givet Reskript for at de ved keiserlig Gunst opretholder Testamentet, saa at det betragtes som om det var behørig oprettet, naar paa det Tidspunkt da Testamentet forseglede vedkommende Vidne efter alles eenstemmige Opfattelse holdtes for Fri og der ikke var nogen som reiste Spørgsmaal om hans Stand.

l. 15 Cod. (6—23)

Keiser Konstantin til Folket Eftersom det er usømeligt at Testamenter og Afdødes Villie sættes ud af Kraft paa Grund af en tom Formalitet, har Vi, med Fjernelse af Bestemmelser, hvis Nytte er indbildt, besluttet at ved Indsættelse af en Arving skal Iagttagelsen af Ordformler ikke være nødvendige, hvad enten den skeer i Form af en direkte Befaling eller ved Omskrivning. 1. Det gjør nemlig ingen Forskjel, om det hedder: »jeg gjør til Arving«, eller »jeg indsætter«, eller »jeg vil«, eller »jeg paalægger«, eller »jeg ønsker«, eller »være«, eller »skal være«, men Indsættelsen skal være gyldig i hvilke Sætninger den end er foretagen, i hvilken Taleform den end er affattet, naar blot Villiestilkjendegivelsens Mening fremgaar klart af den, og det skal ikke være nødvendigt at veie Ord, som maaske en Døendes lallende Tunge har udtalt. 2. Ved Tilkjendegivelsen af den sidste Villie skal altsaa Nødvendigheden af staaende Udtryk være bortfalden, saaledes at de der ønsker at forføie over deres Eiendom skal have Frihed til at skrive Dokumentet paa hvilket som helst Stof og benytte hvilket som helst Ord. (A. 339)

§§ 1 og 2 Inst. (2—12)

Se S. 58.

§ 3 Inst. (2—12)

Endvidere kan en Stum og en Døv <ikke altid> gjøre Testamente. Dog taler vi kun om en saadan Døv der aldeles ikke kan høre, ikke om en Tunghør; ogsaa ved en Stum forstaas jo En som intet kan sige, ikke En som taler med Besvær. <Ofte mister nu selv lærde og dannede Mennesker ved forskellige Hændelser saavel Evnen til at høre som til at tale; derfor hjælper en Forordning af Os¹⁾ ogsaa disse, saaledes at de i visse Tilfælde og paa visse Maader efter dens Regler kan gjøre Testamente og foretage andre Handlinger som er dem tilladte.> — Er En efter at have gjort Testamente blevet stum eller døv som Følge af Sygdom eller anden Hændelse, vedbliver hans Testamente ikke desto mindre at være gyldigt.

I. 8 § 4 Dig. (28—1)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 7* De som dømmes til at kæmpe med Gladiators eller vilde Dyr eller til Bjergværksarbejde, mister deres Frihed, og deres Formue konfiskeres; heraf fremgaar at de mister Testaments-Evnen.

I. 3 pr. Cod. (1—7)

Keiserne Valentinian, Theodosius og Arcadius til Gardechefen Flavianus De som har svigtet den hellige Tro og vanhelliget den hellige Daab ved kjættersk Vantro, skal være udelukkede fra Samkvem med alle og enhver, afskaarne fra at vidne, ikke have Testaments-Evne, som Vi allerede tidligere har forordnet, ikke tage Arv efter nogen, ikke indsættes til Arving af nogen. (*A. 291*)

pr. Inst. (2—12)

Ikke alle har Lov til at gjøre Testamente. Saaledes har de der er i Afhængighed af andre ikke Ret til at gjøre Testamente, saaledes at de ikke engang kan gjøre det retskraftigt, selv om deres Forældre tillader dem det.

¹⁾ I. 10 Cod. (6—22).

Herfra maa dog undtages de som vi ovenfor har opregnet, og navnlig Soldater som er i Afhængighed af deres Forældre; dem er det nemlig ifølge keiserlige Forordninger tilladt at gjøre Testamente over hvad de har erhvervet i Tjenesten. Dette tilstodes oprindelig kun dem der var i Tjeneste, saavel ifølge Bestemmelse af høiselig August som af Nerva og den fortræffelige Keiser Trajan; senere blev det ved en Paategning af høiselig Hadrian ogsaa tilstaaet dem der er entledigede af Tjenesten, d. v. s. Veteraner. Naar de altsaa har gjort Testamente over deres Tjeneste-Peculium, vil dette tilhøre den de har efterladt som Arving; er de derimod døde uden Testamente og uden Børn eller Brødre i Live, vil det tilhøre deres Forældre efter de almindelige Retsregler. Heraf kan vi indse at hvad en Soldat der er i Afhængighed af sin Fader har erhvervet i Tjenesten, kan hverken hans Fader selv tage fra ham eller hans Faders Kreditorer sælge eller paa anden Maade gjøre Indgreb i, ei heller er det efter Faderens Død Brødrenes Fælleseie, men hvad han har erhvervet i Tjenesten er hans Særeie, medens efter Civilret alle Afhængiges Peculier henregnes til deres Forældres Formue paa samme Maade som Slavers Peculier regnes til deres Herrers Formue; <dog med Undtagelse af de Ting som ifølge keiserlige og særlig Vore Forordninger [Cod. 6—61] af forskellige Grunde ikke erhverves for dem.> Med Undtagelse af dem altsaa som har Tjeneste-Peculium <eller *quasi* Tjeneste-Peculium> er et Testamente, som en anden Søn i Afhængighed har gjort, ugyldigt, selv om han er død efter at være bleven uafhængig.

1. 14 Dig. (28—1)

PAULUS *Regler B.* 2 Naar den der er frigivet ved sin Herres Testamente ikke veed at hans Herre er død og Arven efter ham tiltraadt, kan han ikke gjøre Testamente, skjønt han allerede er Familiefader og uafhængig; thi den der er i Uvished om sin Stand, kan ikke med Sikkerhed forføie ved Testamente.

1. 1 § 3 Dig. (28—6)

MODESTINUS *Pandekt. B.* 2 En Fader kan ikke substituere for sine Børn med mindre han har indsat

sig en Arving; thi uden Indsættelse af Arving gjælder intet af hvad der er skrevet i et Testamente.

1. 32 pr. Dig. (28—5)

GAIUS *t. Prætors Edikt, om Testam. B. 1* Den Indsættelse til Arving: »hvem Titius ønsker« er beheftet med Feil, fordi den er overladt til en andens Forgodbefindende. De Gamle har nemlig ganske eenstemmig fastslaaet, at testamentariske Bestemmelser bør være faste i og for sig, ikke afhængige af andres Forgodbefindende.

§ 9 Inst. (2—14)

Se S. 106.

1. 15 § 4 Dig. (29—1)

ULPIAN *t. Ediktet B. 45* En Soldat kan baade indsette en Arving med Frist og en anden efter Fristen, eller ifølge en Betingelses Indtræden eller Bortfalden.

§ 25—28 Inst. (2—20¹)

Til ubestemte Personer var det i ældre Tid ikke tilladt at efterlade Legater eller Fideikommiss; thi heller ikke en Soldat kunde ifølge Reskript af høiselig Hadrian efterlade til en ubestemt Person. Ved ubestemt Person forstodes den hvem Testator i ubestemt Forventning forestillede sig, som hvis En vilde sige: »den der giver min Søn sin Datter til Ægte, ham skal min Arving give den og den Gaard«. Ogsaa hvad der efterlodes dem der første Gang efter Testamentets Oprettelse udnævntes til Konsuler, antoges ligeledes at efterlades ubestemt Person; og saaledes er der mange Arter af den Slags. Ogsaa Friheden antoges ikke at kunne skjænkes ubestemt Person, fordi man forlangte at Slaver skulde frigjøres med Navns Nævnelse. Ogsaa til Formynder skulde en bestemt Person indsættes. Men under en bestemt Betegnelse, <d. v. s. til en ubestemt Person blandt bestemte Personer> kunde der rettelig efterlades et Legat, f. Ex.: »hvis en af mine nulevende Slægtninge ægter min Datter, skal min Arving give ham den og den Ting«. At dog Legater og Fideikommiss, der var efterladt ubestemte Personer og udbetalt af en Feiltagelse,

¹) Jvfr. Gaius II 238—40.

ikke kunde kræves tilbage, var fastsat ved keiserlige Forordninger. 26. Ogsaa til en fremmed Posthum kunde der ikke efterlades et gyldigt Legat; en fremmed Posthum er den, som naar han fødes ikke vil være blandt Testators Livsarvinger (*sui heredes*); og derfor var en Sønnesøn, der var undfanget ved en emanciperet Søn, fremmed Posthum for sin Bedstefader. 27. <Men heller ikke dette Forhold er forblevet helt uden behørig Forbedring, idet der i Vor Codex er sat en Forordning [l. 1 Cod. 6—48], hvorved Vi ogsaa har raadet Bod paa dette Forhold ikke blot ved Arv, men ogsaa ved Legater og Fideikommissar, hvilket fremgaar tydeligt ved Læsning af Forordningen selv. Som Formynder kan dog heller ikke efter vor Forordning indsættes en ubestemt Person, fordi man bør sørge for sine Efterkommeres Formynderskab ved et bestemt Valg. 28. En fremmed Posthum kunde derimod haade tidligere og kan nu indsættes til Arving, med mindre han er i en Moders Liv som ikke retmæssig kan være vor Hustru.>

Inst. (2—15).

OM ALMINDELIG SUBSTITUTION

Man kan i sit Testamente indsætte Arvinger i flere Trin, f. Ex. »hvis den og den ikke bliver Arving, skal den og den være det«; og videre kan Testator substituere saa langt han vil og paa sidste Plads i Nødsfald endog indsætte en Slave til Tvangsarving. 1. Flere kan substituere i eens Sted, eller een i fleres, eller enkelte for enkelte¹⁾, eller de der er indsatte til Arvinger gjensidig for hinanden. 2. Har han substitueret Arvinger, der var indsat for forskellige Parter, for hinanden og ikke omtalt Parterne ved Substitutionen, antages han at have tillagt dem de samme Parter ved Substitutionen, som han udtrykkelig har nævnt ved Indsættelsen; herfor er der Reskript af høisalig Pius [l. 1 Cod. 6—26]. 3. Naar derimod En er indsat til Arving og substitueret for sin Medarving, og en anden substitueret for Arvingen, skal ifølge Reskript af høisalige Severus og Antoninus den Substituerede uden Forskjel kunne tiltræde enhver af

¹⁾ D. v. s. f. Ex. D, E og F for henholdsvis A, R og C.

Parterne. 4. Naar En har indsat en andens Slave i den Tro at han var Familiefader, og har substitueret Mævius for ham hvis han ikke blev Arving, og dernæst Slaven har tiltraadt Arven paa sin Herres Befaling, kan Mævius tiltræde Halvparten. Thi de Ord: »hvis han ikke bliver Arving«, forstaas overfor den, om hvem Testator veed at han er i Afhængighed, saaledes: »hvis han hverken selv bliver Arving eller gjør en anden til det«; men overfor den om hvem han tror at han er Familiefader, betyder de: »hvis han ikke erhverver Arven for sig eller for den af hvem han senere kommer i Afhængighed«. Saaledes har Tiberius Cæsar forordnet med Hensyn til sin Slave Parthenius¹⁾).

pr., § 1 Inst. (2—16)

OM PUPILLÆR-SUBSTITUTION

(Pr. se S. 416.) 1. <Ud fra dette Princip har Vi ogsaa sat en Forordning i Vor Codex [l. 9 Cod. 6—26], hvorved det er bestemt at hvis En har aandssvage Sønner eller Børnebørn eller Børnebørns Børn af hvilket-somhelst Køn eller Trin, skal han, selv om de er myndige, kunne substituere bestemte Personer for dem i Lighed med Pupillær-Substitutionen; men hvis de faar deres Fornuft igjen, skal samme Substitution træde ud af Kraft, i Lighed med Pupillær-Substitutionen, der træder ud af Kraft naar Myndlingen bliver voxen.>

1. 1 § 8 Dig. (37—11)

ULPIAN *t. Ediktet B. 39* Prætor kræver, at den af hvis Bo der gives Besiddelse, skal have haft Ret til at gjøre Testamente paa to Tidspunkter, baade naar han gjør Testamente, og naar han dør. Naar altsaa en Umyndig eller Sindssyg eller en anden af dem som ikke kan gjøre Testamente har gjort Testamente, vil der ikke kunne søges Besiddelse af Boet. Ogsaa naar en Søn i

¹⁾ Jvfr. l. 42 Dig. 28—5: Dette har Tiberius Cæsar forordnet med Hensyn til sin Slave Parthenius, der var indsat til Arving som om han var Fribaaren og havde tiltraadt Arven, skjønt han var Keiserens Slave; thi Arven blev delt mellem Tiber og den der var substitueret for Parthenius.

Afhængighed har gjort Testamente i den Tro at han var Familiefader, og dernæst paa det Tidspunkt da han dør befindes at være Familiefader, kan der ikke søges Besiddelse af Boet ifølge Testamente. Naar derimod en Søn i Afhængighed, der er Veteran, gjør Testamente over sit Tjeneste-Peculium, og dernæst dør efter at være emanciperet eller paa anden Maade bleven Familiefader, kan der søges Besiddelse af hans Bo. Naar En har haft Evne til at gjøre Testamente paa begge Tidspunkter, men ikke har haft den i Mellemtiden, kan der søges Besiddelse af Boet ifølge Testamente.

1. 181 Dig. (50—17)

PAULUS *t. Vitellius B. 1* Naar ingen har tiltraadt Arven, bortfalder enhver Virkning af Testamentet.

§ 2 Inst. (2—17¹)

Ogsaa ved et senere retskraftigt Testamente sættes et tidligere ud af Kraft. Det gjør her ingen Forskjel om der er blevet nogen Arving som Følge af Testamentet eller ikke; der tages nemlig kun Hensyn til om der <i noget Tilfælde havde kunnet blive nogen.> Hvis altsaa En ikke har villet være Arving, eller er død i Testators Live eller efter hans Død men før han havde tiltraadt Arven, eller ikke har opfyldt et Vilkaar under hvilket han var indsat til Arving: saa dør i disse Tilfælde Arveladeren uden Testament; thi det ældre Testament er ugyldigt, da det er sat ud af Kraft af det senere, og det senere Testament har heller ingen Kraft, da der ikke er blevet nogen Arving efter det.

§ 107.

I n t e s t a t a r v.

1. 39 Dig. (29—2)

Se S. 464.

§ 7 Inst. (3—1)

Naar der spørges om En kan blive Livsarving, maa der spørges paa et Tidspunkt hvor det er afgjort at

¹) Efter Gaius II, 144.

En er død uden Testament; hvilket ogsaa indtræder naar et Testament er blevet ugyldigt. Naar saaledes en Søn er gjort arveløs og en Medarving er indsat, men det derpaa efter Sønnens Død er blevet afgjort at den ved Testament indsatte Arving ikke bliver Arving, enten fordi han ikke har villet eller fordi han ikke har kunnet være Arving: saa bliver Sønnesønnen Arving efter sin Bedstefader, fordi der paa det Tidspunkt da det er afgjort at Arveladeren er død uden Testament, kun forefindes Sønnesønnen. Dette er udenfor Tvivl.

Gaius III § 17 Pkt. 1

Naar der ingen Agnat er, kalder samme Lov af de XII Tavler¹⁾ Gentilerne til Arv.

Novellae 118²⁾

Keiser Justinian til Gardechefen Petrus Da vi finder at der er fremkommet mange og forskellige Love i gammel Tid, hvorved der er indført en uretfærdig Forskel i Intestatarvegang mellem Slægtninge paa Mands- og Kvindesiden, har Vi fundet det nødvendigt ved nærværende Lov paa een Gang at ordne al Intestatarvegang mellem Slægtninge med en klar og overskuelig Inddeling, og idet saaledes de tidligere herom givne Love træder ud af Kraft, skal for Fremtiden det alene iagttages som Vi nu forordner. Da enhver Art Intestatarvegang adskilles efter tre Klasser, nemlig Ascendensen, Descendensen og Sidelinien, hvilken atter deles i Agnater og Cognater, bestemmer Vi at Descendensens Arvegang skal være den første.

Kap. 1.

Naar altsaa den som dør uden Testamente har nogen Descendent af hvilkensomhelst Art eller Trin, hvad en-

¹⁾ XII tabb. V 3—5: Som En forføier over sit Fæ eller sit Eies Formynderskab, saa skal Ret være. Dør En uden Testamente, og har ikke Livsarving, skal den nærmeste Agnat have Boet. Er der ingen Agnat, skal Gentilerne have Boet.

²⁾ Ved Oversættelsen af Novellae er den græske Text benyttet, hvor den syntes at have Fortrin for den latinske.

ten han nedstammer fra ham gennem Mand- eller Kvindekjøn, og hvad enten han er uafhængig eller afhængig, skal han gaa forud for alle Ascendenter og Slægtninge i Sidelinien. Selv om nemlig den Afdøde har været i Afhængighed af en anden, bestemmer vi dog at hans Børn, af hvilket som helst Kjønn eller Trin, skal gaa forud ogsaa for selve de Forældre, af hvem den Afdøde var i Afhængighed, at sige i de Ting som ifølge andre Love af Os ikke erhverves for Fædre. Thi med Hensyn til den Brug af disse Ting, der bør erhverves eller bevares, opretholder Vi Vore Love herom for Forældrene, dog saaledes at hvis en af disse Descendenter skulde dø efterladende sig Børn, skal hans Sønner eller Døtre eller andre Descendenter træde i deres *parens's* Sted, hvad enten de befinder sig i Afhængighed af den Afdøde eller er uafhængige, saaledes at de, saa mange som de er, faar en saa stor Part af Arven efter den Afdøde, som deres *parens* vilde have faaet hvis han var i Live; hvilket de Gamle kaldte Arvegang i Stammer. I denne Klasse vil Vi nemlig at der ikke skal spørges om Trin, men Vi fastsætter at sammen med Sønner og Døtre skal Børnebørn af en forud afdød Søn eller Datter kaldes til Arv, uden at der maa gjøres nogen Forskjel paa om de er Mænd eller Kvinder, og hvad enten de stammer fra Afkom af Mand- eller Kvindekjøn, og hvad enten de befinder sig i Uafhængighed eller Afhængighed. Dette er hvad Vi har anordnet om Descendents Arvegang; videre har Vi befundet at maatte fastsætte ogsaa om Ascendenter, hvorledes de kaldes til Arvegang efter Descendenter.

Kap. 2.

Hvis altsaa den Afdøde ikke efterlader sig Descendenter som Arvinger, men hans Fader eller Moder eller andre Forældre er i Live, fastsætter Vi at de skal gaa forud for alle Slægtninge i Sidelinie, alene med Undtagelse af Afdødes Helsøskende, som det vil fremgaa af det Følgende. Lever der flere Ascendenter, byder Vi at de skal gaa forud, som befinder sig paa nærmeste Trin, Mænd og Kvinder, være sig paa fædrene eller mødrene Side. Har de derimod samme Trin, deles Arven lige

imellem dem, saaledes at alle Ascendenter paa fædrene Side, saa mange som de er, faar Halvdelen, og Ascendenterne paa mødrene Side, saa mange de maatte findes at være, den anden Halvdel. Men hvis der tiligemed Ascendenter forefindes Helbrødre eller Helsøstre af den Afdøde, skal de kaldes til Arv med Ascendenterne af nærmeste Trin, selv om det er Fader eller Moder, idet Arven bliver at dele mellem dem efter Personernes Antal, saaledes at hver især baade af Ascendenter og af Søkende faar lige Lod. Faderen skal i dette Tilfælde ikke kunne forbeholde sig nogen Brug af Sønnernes eller Døtrenes Lod, idet Vi ved nærværende Lov istedetfor denne Brugslod har givet Arveret med Eiendomsret. Der maa ingen Forskjel gjøres mellem disse Personer, hvad enten de der kaldes til Arv er Kvinder eller Mænd, hvad enten de er forbundne [med Arveladeren] gennem en Person af Mand- eller Kvindekjøn, og hvad enten de har været uafhængige eller i Afhængighed af Arveladeren.

Tilbage staar at Vi giver Bestemmelser om den tredje Klasse, som kaldes til Arv i Sidelinie og deles i Agnater og Cognater, for at Vor Lov, efter at ogsaa dette Stykke er ordnet, kan findes fuldstændig i alle Maader.

Kap. 3.

Hvis altsaa den Afdøde hverken har efterladt sig Descendenter eller Ascendenter, kalder Vi først til Arv Helbrødre og Helsøstre, hvilke Vi ogsaa kaldte til Arv sammen med Fædre. Forefindes saadanne ikke, kalder Vi i anden Række Halvsøkende til Arv, være sig paa fædrene eller mødrene Side. Men hvis der findes Søkende af den Afdøde og desuden Børn af en anden forud afdød Broder eller Søster, skal disse kaldes til Arv sammen med deres Onkler og Tanter paa fædrene og mødrene Side, og saa mange som de er, skal de tage saa stor en Lod af Arven som deres *parens* vilde have faaet hvis han havde levet. Heraf følger, at hvis den forud afdøde Broder, hvis Sønner lever, var Helbroder til den nu afdøde Person, medens hans overlevende Brødre kun var hans Halvbrødre, gaar hans Børn forud for deres egne Onkler og Tanter, selv om de er paa tre-

die Trin (hvad enten Onklerne og Tanterne er paa fædrene eller mødrene Side), ligesom deres Fader vilde gaa forud, hvis han var i Live. Og omvendt, hvis en overlevende Broder er den Afdødes Helbroder, og en forud Afdød kun var hans Halvbroder, udelukker Vi hans Børn fra Arv, ligesom han selv vilde være udelukket hvis han levede. Denne Forret tilstaar Vi dog i denne Slægtskabsklasse kun Sønner eller Døtre af Søsken- de, saa at de træder ind i deres Forældres Ret; ingen anden Person der kommer til Arv af denne Klasse indrømmer Vi denne Ret. Ogsaa selve Søsken- de- børnene tillægger Vi kun da denne Begunstigelse, naar de staar lige med deres Onkler og Tanter, være sig paa fædrene eller mødrene Side. Hvis derimod sammen med den Afdødes Brødre ogsaa Ascendenter, som ovenfor sagt, kaldes til Arv, tilsteder Vi paa ingen Maade at Broder- eller Søsterbørn kaldes til Intestatarvegang, selv om deres Fader eller Moder var den Afdødes Hedsøskende. Eftersom Vi altsaa har givet Broder- og Søsterbørn den Forret, at de træder i deres Forældres Sted og at de alene, skjønt de er paa tredie Trin, kaldes til Arv sammen med dem som er paa andet Trin, saa er det klart at de gaar forud for den afdødes Onkler og Tanter være sig paa fædrene eller mødrene Side, selv om disse ligeledes er paa tredie Trin. 1. Har derimod den Afdøde hverken efterladt sig Søsken- de eller Søsken- de- børn, som ovenfor sagt, kalder Vi dernæst alle Slægtninge i Sidelinie til Arv efter hvert Trins Forrang, saaledes at de der er nærmere i Trin gaar forud for de andre. Findes der flere af samme Trin, deles Arven imellem dem efter Personernes Antal, hvilket Vore Love kalder »efter Hoveder«.

Kap. 4.

Vi vil at der ikke skal være nogen Forskjel i hvilken- somhelst Succession eller Arv mellem Mænd og Kvinder som kaldes til Arv, at sige dem som Vi har bestemt skal kaldes ligeligt til Arv, hvad enten de var forbundne med den Afdøde gennem en Person af Mandkjøn eller af Kvindekjøn, men vi foreskriver at i al Arvegang skal Forskjellen mellem Agnater og Cognater være ophævet, hvad enten den efter tidligere Love beroede paa

kvindelig Person eller paa Emancipation eller paa et hvilket som helst andet Forhold, og Vi foreskriver, at alle uden nogensomhest saadan Forskjel skal stedes til Intestatarv efter Slægtninge efter deres Slægtskabstrin.

Kap. 5.

Af det som Vi har sagt og anordnet om Arv, fremgaar ogsaa tydeligt Ordningen af Formynderskabsforholdet. Vi fastsætter nemlig, at enhver efter det Trin og den Klasse, hvori han kaldes til Arv enten alene eller med andre, ogsaa skal overtage Formynderskabets Hverv, idet der i dette Stykke ikke maa gjøres nogen Forskjel paa Agnaters og Cognaters Retsstilling, men alle ligeligt skal kaldes til Formynderskab, saavel de der er forbundne med den Umyndige ved Nedstamning fra Mænds som fra Kvinders Afkom. Dog er dette at forstaa med den Indskrænkning, at de maa være af Mandkjøn og voxen Alder og ikke af nogen Lov hindres i at overtage Formynderskab eller have gyldig Grund til at undslaa sig. Kvinder forbyder nemlig ogsaa Vi at overtage Formynderskabets Hverv, undtagen Moder eller Bedstemoder; disse alene tillader vi nemlig at tiltræde ogsaa et Formynderskab i Overensstemmelse med Arvegangens Regler, hvis de ved Protokollation har givet Afkald paa nyt Ægteskab og paa den Vellæanske Senatsbeslutnings Begunstigelse. Iagttager de nemlig dette, gaar de forud for alle Slægtninge i Sidelinie med Hensyn til Formynderskab, saaledes at alene testamenteriske Formyndere gaar forud for dem; thi Vi vil at den Afdødes Villie og Valg skal gaa først. Hvis flere af samme Slægtstrin kaldes til Formynderskab, byder Vi at de i Fællesskab skal indfinde sig hos den Dommer, hvem Omsorgen for dette Forhold paahviler, og at der her af dem skal udvælges een eller flere, saa mange som kan være tilstrækkelige til Formuens Forvaltning, og at han eller de skal forvalte den Umyndiges Sager, saaledes at Ansvar for Formynderskabet paahviler alle dem som kaldes til Formynderskab, og at den Umyndige ogsaa uden udtrykkelig Aftale har Sikkerhed i deres Formue for omtalte Forvaltning.

Kap. 6.

Alt dette, som Vi har fastsat om Arvegangen ifølge Slægtskab, vil Vi skal gjælde mellem dem som er af den katholske Tro. Overfor Kjættene derimod foreskriver Vi at de af Os allerede givne Love skal forblive i Kraft, uden at Vi indfører nogen Ændring eller Svækelse ved nærværende Lov. Hvad Vi altsaa i Vor Naade har forføiet til stedseværende lagttagelse ved denne Forordning, vil vi skal gjælde i de Tilfælde, som er indtraadt fra Begyndelsen af Juli Maaned i indeværende sjette Indiktion¹) eller maatte fremkomme derefter. Tidligere Tilfælde nemlig, som er indtraadt før nævnte Tidspunkt, skal afgøres efter de gamle Love.

Epilog.

Din Høifornemhed skal altsaa drage Omsorg for, at hvad Vi har anordnet ved nærværende Lov kommer til alles Kundskab, i denne vor keiserlige Hovedstad ved Opslag paa sædvanlig Maade, og i Provinserne ved at tilstille deres høi velbaarne Statholdere Instruxer, saaledes at ingen af Vort Riges Undersaatter er uvidende om Vor godhedsfulde Omsorg for dem; dog saaledes at Bekjendtgjørelsen af nærværende Lov foregaar paa ethvert Sted uden nogen Udgift for Hovedstadens Borgere eller Provinsbeboerne. (A. 543)

Nov. 127 pr., Kap. 1

Keiser Justinian til Gardechefen Bassus Vi undser os ikke for at forbedre Vore Love, idet Vi overalt kun har Vore Undersaatters Vel for Øie. Vi erindrer altsaa at Vi har forfattet en Lov, hvorved Vi har paabudt, at naar En dør efterladende sig Brødre og Børn af en anden, forud afdød Broder, skal ogsaa Børnene af den forud afdøde Broder kaldes til Arv i Lighed med Brødrene, idet de indtræder i deres Faders Trin og faar hans Lod. Men hvis den Afdøde efterlader sig Ascendenter og Helbrødre og Børn af en afdød Broder, paabød Vi vel at Brødrene i Medfør af selve Loven skulde kaldes til Arv

¹ En 15-aarig Skatteperiode, hvorefter man daterede i Oldtidens Slutning og Middelalderen. »Sjette Indiktion« betyder sjette Aar i den løbende Indiktion.

sammen med Forældrene, men vi udelukkede Broderens Sønner.

Kap. 1.

Idet Vi altsaa i Overensstemmelse med Retfærdighed ændrer dette, fastsætter Vi, at naar En ved sin Død efterlader sig en eller anden Ascendent og Brødre som kan kaldes til Arv sammen med Forældre, og Børn af en anden, forud afdød Broder, skal ogsaa den forud afdøde Broders Børn kaldes til Arv sammen med Ascendenterne og Brødrene, og tage saa stor en Lod som deres Fader vilde have taget, hvis han havde levet. Men dette fastsætter Vi kun om de Broderhjørn, hvis Fader var den Afdødes Helbroder; og for at sige det i Korthed: den Stilling Vi har givet dem naar de kaldes sammen med deres Brødre alene, den samme byder Vi at de skal have ogsaa naar Ascendenter kaldes til Arv sammen med Brødre. Og dette paabyder vi fra 1. Januar i nærværende 11te Indiktion. (A. 547)

Nov. 53 Kap. 6

Keiser Justinian til Johannes, anden Gardechef Eftersom enhver Lov af Os bestemmes af Humanitet, og Vi ser at visse Personer er gift med Hustruer uden Medgift og dernæst dør, og at Børnene saa kaldes til Arv efter deres Fader ifølge Loven, men at Hustruerne, selv om de nok saa meget har været rette Ægtehustruer, dog, fordi der hverken er udredet en Medgift eller en Gave før Brylluppet, ikke kan faa noget, men lever i yderste Nød: derfor forordner Vi at der ogsaa skal drages Om-sorg for dem, og at ogsaa en saadan Hustru sammen med Børnene skal kaldes til Arv efter den Afdøde. Og ligesom Vi har givet en Lov, der byder, at naar en Mand skiller sig ved en Hustru der er uden Medgift, skal hun have Fjerdedelen af hans Formue, saaledes skal ogsaa her, eftersom der jo kan være færre eller flere Børn, Hustruen have Fjerdedelen af Formuen, hvad enten der er flere eller færre Børn. Og hvis hendes Mand har efterladt hende et Legat der er mindre end Fjerdedelen, skal det Manglende udfyldes; thi ligesom Vi hjælper dem naar det gaar dem ilde, f. Ex. hvis deres Mænd skiller sig ved dem uden at de har Medgift, saaledes

skal de ogsaa, naar de bestandig er forblevet hos dem, nyde samme Forsorg. Overhovedet bliver alt i Overensstemmelse med hin Forordning af Os, som tillægger dem en Fjerdedel, ogsaa her at iagttage saavel med Hensyn til Mændene som til Hustruerne. Thi ogsaa nærværende Lov giver Vi for begge Parter, ligesom den tidligere.

1. Hvis Hustruen har haft Ting der tilhørte hende beroende i sin Mands Hus eller andetsteds, skal hun have Krav paa dem og Tilbageholdelsesret i alle Maader uformindsket, uden at hendes Mands Kreditorer paa nogen Maade skal have Sikkerhed i disse Ting, undtagen for saa vidt hun ved nærværende Lov deltager i Arven af hans Rettigheder.

2. Det her Sagte skal dog kun gjælde, naar den ene eller den anden af Ægtefæller, der ikke har aftalt Medgift eller Gave før Bryllup, være sig Manden eller Hustruen, befinder sig i Trang, og enten Manden eller Kvinden ved sin Død er velhavende, men den Overlevende er fattig. Thi hvis hun paa anden Maade er velhavende, er det ubilligt at hun som ikke har bragt Medgift eller han som ikke har givet Gave før Bryllup, skal forfordele Børnene ved Arvegangen, idet der er en anden Lov af Os som byder, at den der ikke har bragt Medgift ikke skal kunne tilegne sig sin Mands Ting ved Gaver før Bryllup. Dette vil vi ogsaa skal gjælde her, med mindre Manden selv har efterladt hende et Legat eller en Arvelod; thi at dette sker, har Vi intet at erindre imod, for at Vore Loves Overensstemmelse kan opretholdes i alle Stykker, og den ene Ægtefælles Trang afhjælpes ved den andens Rigdom. (A. 537)

Nov. 117 Kap. 5.

Samme til Gardechefen Theodotus Eftersom Vi tidligere har givet en Lov, der foreskriver, at naar En i sin Tid af ægteskabelig Kjærlighed har taget en Hustru uden Medgift og har forstødt hende uden nogen af Lovens anerkjendte Aarsag, skal hun tage Fjerdedelen af hans Formue, og derefter har givet en anden Lov, som bestemmer, at naar En alene af Kjærlighed har taget en Hustru uden Medgift og dør før hende efter at have levet sammen med hende til sin Død, skal ogsaa hun paa samme Maade tage Fjerdedelen af hans Formue, dog saa-

ledes, at denne Fjerdedel ikke overstiger et Beløb af 100 Pund Guld¹⁾, ordner Vi ved Nærværende begge Love paa en bedre Maade og fastsætter, at i begge Tilfælde Børn der er født af saadanne Ægteskaber er Arvinger efter Loven og kaldes til Arv efter deres Fader, og at Hustruen i begge Tilfælde, hvis hendes Mand havde indtil tre Børn være sig med hende eller af et andet Ægteskab, skal tage Fjerdedelen af sin Mands Formue. Er der derimod flere Børn, paabyder Vi at Hustruen i begge Tilfælde uden Forskjel skal tage saa meget som der tilkommer eet af Børnene, dog saaledes at Hustruen kun har Brugen af vedkommende Ting, medens Eiendomsretten forbeholdes de Sønner som hun havde i Ægteskabet. Har Hustruen derimod ikke Børn med ham, paabyder Vi, at hun ogsaa skal have de Ting, som Vi ved nærværende Lov har paabudt skal tilfalde hende af hendes Mands Midler, med Eiendomsret. Den Hustru, som uden Grund er bleven forstødt, skal tage den i denne Lov fastsatte Andel paa selve det Tidspunkt da hun forstødes. At derimod Manden i saadanne Tilfælde tager Fjerdedelen af sin Hustrus Formue i Medfør af Vor tidligere Lov, forbyder vi ubetinget. (A. 542)

1. 1 § 10 Dig. (38—9)

ULPIAN *t. Ediktet B. 49* Naar nogen af dem hvem der efter Ediktet kan gives Besiddelse af Boet enten ikke har villet at den skulde gives ham eller har undladt at modtage den indenfor den fastsatte Frist, staar Besiddelse af Boet aaben for de Øvrige som om den Første ikke havde hørt med [til de Berettigede].

§ 7 Inst. (3—2)

Det var tidligere vedtaget at ved denne Art af Arvefølge [ó: den agnatiske] galdt der ingen Oprykning, d. v. s. at selvom den Nærmeste, der efter det Ovenførte kaldes til Arv, enten havde frasagt sig Arven eller var død inden han tiltraadte den, havde de følgende Successorer efter Loven alligevel ikke Adgang. <Dette har atter Prætorerne kun ufuldkomment bødet paa; de

¹⁾ Metalværdien af et romersk Pund (= 327 g) Guld er ca. 810 Kr.

har vel ikke ganske undladt at afhjælpe det, men de kaldte Vedkommende til Arv efter Cognaternes Rækkefølge, idet den agnatiske Arveret blev spærret for dem. Men Vi, som ønsker at der ikke skal mangle noget i Rettens Fuldkommenhed, har fastsat ved en Forordning af Os¹⁾, som vi af Humanitetshensyn har udstedt angaaende Patronatsretten, at der ikke bør negtes dem Oprykning i Arv efter Agnater, idet det var ganske urimeligt, at den Adgang der af Prætor er aabnet Cognater, skulde være lukket for Agnater, især da det efterfølgende Trin rykker op naar det første svigter, hvor der er Tale om Formynderskabets Byrde, og saaledes det der galdt hvor det dreiede sig om en Byrde ikke var tilladt hvor det dreiede sig om en Fordel.>

l. 120 Dig. (50—16)

Se S. 462.

pr. Inst. (2—18)

Da Forældre ofte uden Grund gør deres Børn arveløse eller forbigaar dem, er det blevet indført, at Børn der klager over at de er gjort arveløse eller forbigaaede med Urette, kan anlægge Sag angaaende pligtstridigt (*inofficiosum*) Testamente, under Anbringende af at Forældrene ikke var ved deres Fornufts Brug dengang de oprettede Testamentet. Men en saadan Paastand gaar ikke ud paa at Vedkommende virkelig har været afsindig, men at han har gjort Testamente rettelig, men ikke i Overensstemmelse med Familiefølelsens Pligt (*officium*); thi er han virkelig afsindig, er Testamentet intet Testamente.

§ 1, 2, 3, 6 Inst. (2—18)

Det er ikke blot tilladt Børn at reise Klage mod et pligtstridigt Testamente af deres Forældre, men ogsaa Børns Forældre. <Søster og Broder gaar ifølge keiserlige Forordninger [l. 27 Cod. 3—28] forud for uværdige Personer der er indsat til Arvinger; de kan altsaa ikke anlægge Søgmaal mod alle Arvinger. Fjernere Slægtninge end Brødre og Søstre kan aldeles ikke anlægge Søgmaal eller vinde det, hvis de reiser det.> 2. Saavel naturlige Børn som Adoptivbørn <efter Vor Forord-

¹⁾ l. 4 § 20 Cod. (6—4).

nings [l. 10 Cod. 8—47] nærmere Bestemmelser > kan kun da anlægge Søgsmal for pligtstridigt Testamente, naar de ikke ved noget andet Retsmiddel har Adgang til den Afdødes Bo. Thi de som ved andet Retsmiddel har Adgang til hele Arven eller en Del af den, kan ikke anlægge Søgsmal for pligtstridigt Testamente. Ogsaa posthume Børn, som ikke har Adgang ved noget andet Retsmiddel, kan anlægge Søgsmal for pligtstridigt Testamente. 3. <Men dette maa forstaas for det Tilfælde, at der slet intet er efterladt dem ved Testamente af Arveladeren; thi dette har en Forordning af Os [l. 30 Cod. 3—28] indført af Hensyn til det naturlige Forhold. Men hvis der er efterladt dem en nok saa lille Arvepart eller Gjenstand, bortfalder Klagen over pligtstridigt Testamente, og hvad der mangler dem, udfyldes indtil Pligtdelens Fjerdepart, selv om der ikke er tilføiet at det skal udfyldes efter god Mands Skjøn.> — 6. Altsaa maa En have faaet Fjerdeparten, for at han ikke skal kunne anlægge Søgsmal for pligtstridigt Testamente, være sig ved Arvings Ret eller ved Legat eller Fideikommis, <eller som Gave mellem Levende, at sige i de Tilfælde der er omtalt i Vor Forordning, eller paa andre Maader som indeholdes i Forordninger.>

l. 22 Cod. (3—28)

Keiserne Diocletian og Maximian til Statilla Dersom din Mand efter at have gjort Testamente har indsat dig til Arving af det Hele, men det ikke godtgjøres, at han har gjort sin Datter, som han havde i Afhængighed, arveløs, og der ikke er efterladt hende noget og hun ikke overbevises om at have givet skjellig Grund til Anstød, er det udenfor Tvivl at hun ved at klage over pligtstridigt Testamente af sin Fader kan opnaa hele Arven. 1. Har hun allerede opnaaet den eller vinder hun senere Processen, maa hun udbetale dig hvad din Mand befindes at have skyldt dig dengang han døde. (A. 294)

Nov. 115 Kap. 3 pr., § 15, Kap. 4 pr., § 9, Kap. 5 pr.

Keiser Justinian til Gardechefen Theodotus

Kap. 3 pr.

Ogsaa et andet Hovedstykke har Vi indset maa føies til nærværende Lov. Vi fastsætter altsaa at det over-

hovedet ikke skal være tilladt Fader eller Moder, Bedstefader eller Bedstemoder, Oldefader eller Oldemoder at forbigaa deres Søn eller Datter eller øvrige Efterkommere eller gjøre dem arveløse i deres Testamente, selv om de ved en hvilken som helst Gave eller Legat eller Fideikommis eller paa nogen anden Maade har givet dem den Lod der tilkommer dem efter Lovene, med mindre de kan godtgjøres at have været utaknemmelige, og Forældrene med Navns Nævnelser har indføiet de paa Utaknemmighed beroende Aarsager i deres Testamente.

Kap. 3 § 15.

Naar altsaa Forældrene har indføiet de ovennævnte paa Utaknemmighed beroende Aarsager eller visse af dem eller en hvilken som helst af dem i deres Testamente, og de indsatte Arvinger har bevist at den anførte eller de anførte Aarsager eller een af dem er overensstemmende med Sandheden, forordner Vi at Testamentet skal staa ved Magt; men hvis dette ikke iagttages, skal der ikke indtræde nogen Tilsidesættelse af de Børn der er gjort arveløse, men Testamentet skal være ugyldigt for saa vidt Arvingers Indsættelse angaar, og Børnene skal stedes til Arv efter deres Forældre med lige Lod som ved Intestatarv, for at Børnene ikke skal dømmes paa falske Beskyldninger eller undergaa nogen Forfordeling med Hensyn til deres Forældres Midler. Men hvis der i saadanne Testamenter skulde være efterladt Legater eller Fideikommissarier eller Frigivelser eller Formynderindsættelser eller hvilkesomhelst andre Stykker som Lovene tillader at nævne, paabyder Vi at alt saadant skal opfyldes og gives dem hvem det var efterladt, saa at Testamentet skal gjælde som om det i dette Punkt ikke var omstødt. Dette er hvad vi har anordnet om Forældres Testamenter.

Kap. 4 pr.

Vi har fundet det rigtigt ogsaa omvendt at bestemme det samme med nogen Forskjel om Børns Testamenter. Vi fastsætter altsaa at det ikke er Børn tilladt at forbi-

gaa deres Forældre eller paa nogen Maade at udelukke dem fra deres Ting, hvorover de har Frihed til at testere, med mindre de udtrykkelig i deres Testamente har nævnt de Aarsager som Vi nu skal opregne.

Kap. 4 § 9

Hvis altsaa Børnene har anført saadanne Aarsager eller nogle eller een af dem i deres Testamente, og hvis de af dem indsatte Arvinger godtgjør enten dem alle eller nogle eller een af dem, foreskriver Vi at Testamentet skal forblive i Kraft. Men hvis dette ikke bliver iagttaget, fastsætter Vi at et saadant Testamente ikke skal have nogen Gyldighed med Hensyn til Arvingers Indsættelse, men Vi foreskriver at Testamentet skal omstødes og den Afdødes Ting gives til dem som kaldes til Intestatarv efter ham, dog at Legater, Fideikommissar, Frigivelser, Indsættelser af Formyndere og lignende Stykker, som ovenfor sagt, bevarer deres Gyldighed.

Kap. 5 pr.

Dette har vi anordnet for at holde baade Forældre og Børn fri for Forurettelse ved Testamente. Men hvis nogle af dem har været nævnt som Arvinger, selv om det er blevet dem paalagt at nøies med visse Ting, foreskriver Vi at Testamentet i dette Stykke ingenlunde maa omstødes, men at alt hvad der er blevet dem efterladt mindre end Pligtdelen, skal udfyldes af Arvingerne i Overensstemmelse med Vore andre Love. (A. 542)

§ 108.

Arvs Erhvervelse og Fortabelse.

l. 6 § 5 Dig. (29—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 6* Undertiden erhverver Sønner i Afhængighed ogsaa uden Tiltrædelse Arv for dem i hvis Afhængighed de er, f. Ex. naar en Søn af en Søn der er gjort arveløs indsættes til Arving; han vil nemlig uden Tiltrædelse gjøre sin Fader til Arving og endda til Tvangsarving.

1. 11 Dig. (28—2)

PAULUS *t. Sabinus B. 2* Ved Livsarvinger viser det sig tydeligere at Fortsættelsen af Eiendomsforholdet fører til at der ikke synes at have været nogen Arv, saa det er som om de hele Tiden havde været Eiere, der ogsaa i Faderens levende Live paa en Maade betragtes som Eiere. Derfor bruger man ogsaa Betegnelsen *filius familias* ligesom *pater familias*, idet man alene tilføier den Benævnelse hvorved den der har avlet adskilles fra den der er avlet¹⁾. Derfor antages [Sønner i Afhængighed, *filii familias*] ikke at oppebære Arv efter Faderens Død, men de faar snarere den fri Forvaltning af Formuen. Af denne Grund er de Eiere selvom de ikke er indsatte til Arvinger; og herimod strider ikke at det er tilladt at gjøre dem arveløse, idet det jo ogsaa havde været tilladt at dræbe dem²⁾.

§ 7 Inst. (2—19)

Endvidere kan en Udarving der er indsat ved Testament eller uden Testament kaldet til lovlig Arv blive Arving enten ved at optræde som Arving eller endog ved den blotte Villie til at overtage Arven. En antages at optræde som Arving, naar han bruger Boets Ting som Arving, f. Ex. ved at sælge Boets Ting eller ved at dyrke eller bortforpagte dets Grundeiendomme, og paa en hvilken som helst Maade, naar han enten i Handling eller Ord erklærer sin Villie til at tiltræde Arven, forudsat blot at han veed at den i hvis Bo han optræder som Arving er død med eller uden Testament og at han er hans Arving. At optræde som Arving er nemlig at optræde som Eier; de Gamle kaldte nemlig Arvinger »*pro dominis*« [ordret: »som Eiere«, »i Eieres Sted«]. — Ligesom en Udarving bliver Arving ved den blotte Villie, saaledes

¹⁾ Paulus forstaar her Udtrykkene *filius* og *pater familias* saaledes, at *familia* betegner Gjenstanden for Arven (Boet), og mener altsaa, at Udtrykkene egentlig betegner baade Faderen (*pater*) og Sønnen (*filius*) som Eiere af Boet.

²⁾ Saaledes maa Paulus have forstaaet sine egne Ord; thi paa hans Tid var det endnu Faderen tilladt at dræbe sit Barn. Men Ordene kan ogsaa betyde: »idet det jo ogsaa (tidligere) har været tilladt« o. s. v., og saaledes skal de vist nok forstaas her; thi paa Justinians Tid var det ikke mere Faderen tilladt at dræbe sit Barn.

udelukkes han ogsaa straks fra Arv ved det modsatte Forsæt. Der er intet til Hinder for at den der er født stum eller døv eller er blevet det senere, kan optræde som Arving og erhverve sig Arv, forudsat dog at han forstaar hvad der gaar for sig.

Gaius II § 164

Udarvinger pleier der at gives »*cretio*«, d. v. s. en Frist til at overveie, saaledes at de inden en vis Tid enten maa tiltræde Arven eller, hvis de ikke tiltræder den, udelukkes ved Tidens Udløb. Udtrykket *cretio* kommer af, at *cernere* er omtrent det Samme som at afgjøre (*decernere*) eller beslutte sig.

I. 1 Dig. (29—2)

PAULUS *t. Sabinus B.* 2 Den der kan erhverve en hel Arv kan ikke ved at dele den tiltræde den kun for en Dels Vedkommende.

I. 19 pr., §§ 1 og 2 Cod. (6—30)

Keiser Justinian til Gardechefen Demosthenes Da Vi i ældre Love og særlig i Julius Paulus's Quæstioner finder, at Familiesønner, der betænker sig med Hensyn til en Fædrencarv, ogsaa kan overføre denne Ret til at betænke sig til deres Afkom, hvortil desuden er føiet andre Bestemmelser, som særlig gjælder saadanne Personer: saa har Vi ment at denne Betænkningstid bør udstrækkes til alle Arvtagere, være sig Slægtninge eller Fremmede. 1. Derfor fastsætter Vi, at naar En, der er kaldet til Arv ved Testamente eller ved Intestatarv, har haft Ret til at betænke sig eller vel ikke har benyttet den, men dog ikke har frasagt sig Arven, saaledes at han af den Grund maa antages at betænke sig, og paa den anden Side ikke har foretaget noget, som medfører Tiltrædelse af Arven eller Optræden som Arving, kan han overføre ovennævnte Valgfrihed til sit Afkom, dog at saadan Overførelse maa være afgjort inden eet Aars Frist. 2. Og hvis den, som er vidende om at en Arv er tilfaldet ham være sig som Intestatarv eller ved Testamente, er død indenfor et Aars Frist uden at have søgt om Betænkningstid, kan han udstrække denne Ret til sine Successorer indenfor et Aars Frist. (*A. 529*)

I. 54 Dig. (29—2)

FLORENTINUS *Institut B. 8* Ved at tiltræde Arven til en hvilkensomhelst Tid antages Arvingen at have succederet den Afdøde allerede fra hans Død af.

§ 5 Inst. (2—19)

Se S. 36.

§ 6 Inst. (2—19)

Man maa dog vide at høiselig Hadrian har givet ogsaa En der var over 25 Aar gammel Dispensation, da der efter Overtagelsen af en Arv havde vist sig at være stor Gjæld som var ubekjendt paa den Tid da Arven tiltraadtes. <Dog har høiselig Hadrian kun tilstaaet en enkelt Person dette som en særlig Gunstbevisning; senere har høiselig Gordian udstrakt det til at gjælde for Soldater, men kun for dem; Vi derimod har i Vor Mennekkekjærlighed tilstaaet alle Vore Undersaatter denne Begunstigelse, og har udstedt en Forordning¹⁾ der paa een Gang er fuldt ud retfærdig og høimodig, og ved at iagttage dens Bydende kan Folk tiltræde en Arv og dog kun hefte for saa stort et Beløb som Boet viser sig at være værd; saaledes at de som Følge heraf ikke engang behøver at benytte sig af Betænkningstidens Retsmiddel, medmindre de undlader at iagttage Vor Forordning og baade mener at burde betænke sig, og foretrækker at underkaste sig Tiltrædelsens gamle besværlige Form.>

I. 22 §§ 2—5 Cod. (6—30)

Keiser Justinian til Senatet Hvis En er i Tvivl om han skal tiltræde en Arv efter en Afdød eller ikke, skal han ikke mene at Betænkningstid er nødvendig for ham, men han kan tiltræde Arven eller befatte sig med den; kun maa der ubetinget optages et Inventar af ham, saaledes at Inventaret over de Ting, som den Afdøde eiede ved sin Død, paabegyndes indenfor tredive Dage, at regne fra det Tidspunkt da Testamentet er blevet aabnet eller dets Aabning er bleven ham bekjendt eller han har erfaret at der er tilfaldet ham en Intestatarv. 2 a. Dette Inventar maa i alle Maader tilendebringes indenfor videre 60 Dage i Nærværelse af Notarer og an-

¹⁾ I. 22 Cod. (6—30).

dre som er nødvendige til Opsættelse af saadanne Dokumenter. 2 b. Dog maa Arvingen forsyne Dokumentet med en Underskrift, der baade angiver Tingenes Indbegreb og at Tingene forbliver hos ham uden at der er begaaet eller vil blive begaaet nogen Ondskab med dem; kjender han ikke Bogstaver eller er han forhindret i at skrive, maa han hertil anvende en særlig Notar, som kan gjøre Underskriften for ham, efter at forud det hellige Tegn er sat foran med Arvingens Haand. Selvfølgelig maa der medtages Vidner, som kjender Arvingen og var tilstede da han paalagde Notaren at skrive under for ham. 3. Hvis Arvingerne er fraværende fra de Steder, hvor Arvens Gjenstande eller største Delen af dem befinder sig, saa giver Vi dem eet Aars Frist fra Testators Død at regne til at udfærdige saadant Inventar; nævnte Frist er nemlig tilstrækkelig, selv om de er nok saa langt borte, til at gjøre dem det muligt at optage Inventaret enten personlig eller ved at sende Befuldmægtigede med Instrux til de Steder, hvor Gjenstandene befinder sig. 4. Naar de fuldt ud har opfyldt ovennævnte Forskrift for Inventars Optagelse, skal de baade have Arven uden Risiko og kunne benytte den Falcidiske Løvs Begunstigelse mod Legatarer, saaledes at de kun hefter overfor Dødsboets Kreditorer for saa vidt, som den dem tilfaldne Formues Ting er værd. 4a. De skal tilfredsstille de Kreditorer der kommer først; er der intet tilovers, kan de afvise dem der kommer senere, og Arvingerne skal overhovedet intet miste af deres egen Formue, for at de ikke skal faa Tab, hvor de haaber at vinde Fordel. Kommer Legatarer i Tide, maa de ogsaa tilfredsstille dem af Arven efter den Afdøde, enten med selve dens Gjenstande eller eventuelt ved Salg af dem. 5. Kommer der bagefter Kreditorer, som endnu ikke er fyldestgjorte selv efter at Arven er udtømt, skal det hverken tillades dem at anfægte Arvingen selv eller dem som af ham har erhvervet Ting hvis Kjøbesummer er gaaet med til Legater eller Fideikommisser eller til andre Kreditorer; derimod bør der ikke negtes Kreditorerne Tilladelse til at vende sig mod Legatarerne og benytte Pantessøgsmaal eller Tilbagesøgsmaal af Ikke-Skyld og derved faa tilbage hvad [Legatarerne] maatte have modtaget, idet det vilde være urimeligt at negte

Kreditorer der forfølger deres Ret Lovens Hjælp, medens Loven forskaffer Legatarer, der strider for Berigelse, deres Andele. (A. 531)

1. 3 Dig. (42—6)

PAPINIAN *Quæst. B. 27* En Debitor er blevet sin Kautions Arving og er gaaet fallit. Skønt Kautionsforpligtelsen er ophævet, vil der ikke desto mindre opnaas Udskillelse [af Arven fra Fallitboet] paa Begjæring af den overfor hvem Kautionisten var forpligtet, hvad enten han er ene Kreditor i Dødsboet, eller der er flere. Thi den Retsregel, som har ophævet Kautionsforholdet paa Grund af Hovedforpligtelsen, som var den større Forpligtelse, bør ikke bringe en Kreditor Tab som havde varetaget sit Tarv med Omhu. 1. Men sæt nu at Stipulator ikke kan opnaa Fyldestgjørelse af Arven ved Udskillelse af Kautionistens Bo: vil han saa kunne konkurrere med Arvingens øvrige Kreditorer, eller maa han holde sig til det Bo han har faaet udskilt? Da Stipulator, hvis Arven efter Kautionisten ikke var blevet tiltraadt af Skyldneren, efter Salget af Kautionistens Bo havde kunnet konkurrere for det Manglende med Debtors Kreditorer, er der ingen Mening i at han skulde afvises i det foreliggende Tilfælde. 2. Overfor enhver anden Kreditor derimod, der har opnaaet Udskillelse, er det rimeligere at antage, at hvis han ikke kan opnaa Dækning i Arven, vil han kun faa noget af Arvingens Bo, hvis Arvingens egne Kreditorer er fyldestgjorte. Og dette maa uden Tvivl antages med Hensyn til Arvingens Kreditorer, naar Kreditorerne i Dødsboet er fyldestgjorte.

1. 5 Dig. (42—6)

PAULUS *Quæst. B. 13* Naar Kreditorer i et Dødsbo har opnaaet Udskillelse af Dødsboet og Boet findes insolvent, men Arvingen er solvent, kan de ikke falde tilbage paa Arvingen, men maa blive staaende ved hvad de een Gang har fordret. Hvis derimod Arvingen efter opnaaet Udskillelse erhverver noget til, bør de der har opnaaet Separation kunne søge Dækning i det Tilerhvervede, forudsat at det er erhvervet ifølge Arven; naar de er fyldestgjorte, kan Arvingens egne Kreditorer søge

Dækning i Resten. Har derimod Arvingen erhvervet noget til af anden Aarsag, har Kreditorerne i Dødsboet intet Krav derpaa. Naar Arvingens egne Kreditorer har opnaaet Fyldestgjørelse, mener nogle at det Tiloversblevne bør tilfalde Kreditorerne i Dødsboet; men det synes jeg ikke; thi ved at forlange Udskillelse har de frafaldet deres Krav paa Arvingens Person og holdt sig til hans Gods og har saa at sige solgt en Afdøds Bo, som ikke kan modtage Forøgelser. Det samme mener jeg maa hævdes, selv om de har taget Feil med Hensyn til Udskillelsen af Boet og har opnaaet mindre end Arvingens egne Kreditorer. Arvingens egne Kreditorer har hans eget Gods at holde sig til, og hans Person, som kan erhverve til saa længe han lever.

1. 1 § 2 Dig. (42—6)

ULPIAN *t. Ediktet B. 64* (Der forudsættes i det Foregaaende at Titius har arvet Seius og er insolvent, og det udvikles, at Seius's Kreditorer i saa Fald kan opnaa Udskillelse af hans Bo.) Derimod kan Titius's Kreditorer ikke omvendt opnaa Udskillelse; thi det er tilladt at gjøre sin Kreditors Stilling ringere ved at lægge sig en ny Kreditor til. <Den altsaa, som har tiltraadt min Debitors Arv, vil ikke gjøre min Stilling ringere ved at tiltræde den, fordi jeg kan opnaa Udskillelse; men sine egne Kreditorer har han stillet ufordelagtigere ved at overtage et Dødsbo der er insolvent, og hans Kreditorer vil ikke kunne opnaa Udskillelse.>

§ 4 Inst. (4—17)

Naar en Arvedelings-Proces er ført til Ende, bør [Dommeren] tilkjende Arvingerne hver sine Ting, og hvis Tilkjendelsen skjønnes at give een Person for meget, bør han til Gjengæld dømme ham til at betale sin Medarving et bestemt Beløb, <som allerede bemærket.> Ogsaa for saa vidt maa enhver Arving dømmes til at betale til sin Medarving, som han alene har oppebaaret Frugter af en Eiendom i Boet eller har ødelagt eller forbrugt Ting af Boet; og dette maa paa lignende Maade iagttages ogsaa mellem flere end to Medarvinger.

1. 9. Dig. (38—16)

MARCIAN *Institut. B. 5* Naar af flere lovlige Arvinger nogle har undladt at tiltræde Arven eller er blevet forhindrede i at tiltræde den ved Døden eller en anden Aarsag, tilfalder deres Part dem som har tiltraadt og selv om de er døde inden den tilfaldt dem, gaar Retten dertil over til deres Arvinger. Anderledes er Forholdet mellem en indsat Arving og en i hans Forfald indsat Medarving; denne tilfalder nemlig Arven i Arvingens Forfald saalænge han selv er i Live, men den gaar ikke over til hans Arving naar han er død.

§ 109.

Legater og *mortis causa capiones* (Erhvervelser ved Dødsfald).

1. 116 pr. Dig. (30)

FLORENTINUS *Institut. B. 11* Et Legat er et Fradrag fra en Arv, som Testator vil have tillagt En udaf det der som Helhed skal være Arvingens.

§ 1 Inst. (2—23)

Man maa altsaa vide at alle Fideikommissar i de første Tider var uretskraftige, fordi ingen imod sin Villie kunde tilpligtes til at udrede det han var anmodet om at udrede; naar man nemlig vilde efterlade noget til Personer, hvem man ikke kunde efterlade Arv eller Legater, saa »betroede man det til deres Ærlighed« (*fidei committebant*) som kunde modtage noget ifølge Testamente; og deraf kommer Udtrykket *fidei commissum* [ordret: betroet til Ærlighed], fordi de ikke beroede paa nogen retlig bindende Forpligtelse, men kun paa deres Æresfølelse som anmodes [om at udrede dem]. Senere har høiselig August en og anden Gang af personlige Hensyn, eller fordi Vedkommende paastodes at være anmodet under Paaberaabelse af hans [o: Augusts] eget Velfærd¹⁾, eller paa Grund af flagrant Uærlighed fra Enkeltes Side,

¹⁾ o: med Formlen: saasandt Augusts Velfærd ligger Dig paa Hjerte, el. lign.

anmodet Konsulerne om at bruge deres Myndighed [nl. til at tvinge Vedkommende til at udrede Fideikommisset]. Da dette syntes retfærdigt og havde almindelig Sympathi, forandrede det lidt efter lidt til en staaende Rettergangsform; og det fandt saa stor Tilslutning, at der tilsidst endog valgtes en særlig Prætor, som skulde lede Retspleien i Sager om Fideikommis, og som man kaldte *fideicommissarius*.

§ 3 Inst. (2—20)

<Vi har imidlertid ikke ment at burde blive staaende ved at forordne dette¹⁾. Da Vi nemlig har fundet at de Gamle satte strenge Grændser for Legater, men tilstod Fideikommisserne, der mere afhang af de Afdødes Villie, større Rummelighed: saa har vi anset det for nødvendigt at stille alle Legater lige med Fideikommiss, saaledes at der ikke er nogen Forskjel imellem dem, men at Legaternes Mangler suppleres efter Reglerne for Fideikommiss, og at disse udfyldes med hvad Legaterne maatte have forud. Men forat Vi ikke skal skabe en Vanskelighed for de unge Studerende ved at afhandle de to Former under eet i den elementære Retsundervisning, har Vi anset det for rigtigst foreløbig at handle særskilt først om Legater og dernæst om Fideikommiss, saaledes at de Viderekomne, naar de har lært begge Retsforholds Natur at kjende, med deres skjærpede Opfattelse let kan begribe deres Sammensmeltning.>

1. 3 Dig. (29—1)

ULPIAN *t. Sabinus B.* 2 Sæt at en Soldat, som havde besluttet at gjøre Testamente efter almindelig Ret, er død før han gjorde det? Pomponius er i Tvivl. Men hvorfor skulde han ikke kunne godkjende det Modsatte²⁾, naar der er Tale om en Soldat? Den der har vil-

¹⁾ Der sigtes her til l. 2 Cod. (6—43), der først forordner, at det er ligegyldigt med hvilke Ord Testator udtrykker sin Villie (herom er handlet i det Foreg. i Institutionerne), og dernæst gaar over til at ophæve Forskjellen mellem Legater og Fideikommiss.

²⁾ Da Stykket i Digesterne staar uden Sammenhæng med noget Foregaaende, kan man ikke se hvortil dette refererer sig.

let gjøre Testamente efter almindelig Ret, har ikke dermed givet Afkald paa Soldatens Begunstigelse, og ingen kan antages at vælge en Testamentsform for at gjøre sin egen Villiestilkjendegivelse angribelig, men snarere at have villet benytte begge Former af Hensyn til mulige Tilfælde. Saaledes pleier jo mange Civile, naar de opsætter et skriftligt Testamente, at tilføie at det er deres Villie at det ogsaa skal gjælde som Codicil, og ingen vil paastaa, hvis Testamentet er mangelfuldt, at det ikke er nogen Codicil; thi med Vor Mening stemmer ogsaa et Reskript af høisalig Marcus¹⁾.

§ 1 Inst. (2—24²⁾)

Testator kan ikke blot efterlade sine egne Ting ved Fideikommis, men ogsaa sin Arvings eller Legatars <eller Fideikommissars> eller en hvilkensomhelst Andens. Følgelig kan ogsaa en Legatar <og en Fideikommissar> ikke blot anmodes om at aflevere den Ting der er ham efterladt til en Anden, men ogsaa om at aflevere en anden Ting, hvad enten den er hans egen eller en Andens. Kun maa det iagttages at ingen anmodes om at aflevere mere til en Anden end hvad han selv faar ifølge Testamentet; thi hvad der gaar ud derover er uvirksomt. — Naar Andenmands Ting efterlades ved Fideikommis, maa den der anmodes enten købe og levere selve Tingen eller betale hvad den vurderes til.

1. 1 pr. Dig. (35—2)

PAULUS *t. den Falcidiske Lov* Der er givet en *lex Falcidia*, som i sit første Kapitel har givet Frihed til at stifte Legater <indtil $\frac{3}{4}$ > i følgende Ord: »Romerske Borgere, som efter denne Løvs Vedtagelse vil gjøre Testamente om deres Formue og Eiendom, skal have Ret og Magt til, indenfor denne Løvs Regler, at give og ved Legat efterlade nævnte Formue og Eiendom hvorledes og til hvem de vil.« I det andet Kapitel fastsætter Loven en Grændse for Legater med følgende Ord: »Enhver romersk Borger, som efter denne Løvs Vedtagelse gjør Testamente, skal have Ret og Magt til at give og ved Legat

¹⁾ 5: Marc Aurel.

²⁾ Jvfr. Gaius II 260 ff.

efterlade saa stor en Sum Penge som han retsgyldig vil give og efterlade, og til hvilken romersk Borger han vil, forudsat at den efterlades saaledes, at Arvingerne ikke derved faar mindre end en Fjerdedel af Arven, og med denne Indskrænkning skal de, hvem noget saaledes er <givet og> efterladt, kunne oppebære vedkommende Penge uden Skade for sig, og den Arving, hvem det er paalagt at yde Pengene, skal være pligtig at yde de Penge det er ham paalagt at yde.«

1. 32 § 4 Dig. (35—2)

MAECIANUS *Fideikommiss* B. 9 Naar der ifølge den Falcidiske Lov er fradraget en Part i 20 [Dukater], som er efterladt Titius ved Legat, og det tillige var paalagt ham at betale Seius 5 Dukater tilbage, mener min Kollega Vindius at der i Pengene til Seius maa gjøres forholdsvis lige saa stort et Fradrag, som der er fradraget i Titius's 20 Dukater. Denne Antagelse har baade Billighed og Fornuft for sig, idet Legataren bliver forpligtet til at yde Fideikommiss i Lighed med Arvingen; og selv om Legataren ikke for sit Vedkommende kan forlange den Falcidiske Lov anvendt, kan man ikke derfor undlade at tage Hensyn til hvad dens Anvendelse har paaført ham; <medmindre Testator havde efterladt ham Fideikommisset paa det Vilkaar, at han skulde udbetale det hele, hvor meget eller hvor lidt han end fik ifølge Testamentet.>

§ 5 Inst. (2—23)

= Gaius II § 254

Da de der var indsat til Arvinger, naar det paalagdes dem at udbetale hele eller næsten hele Arven, vægrede sig ved at tiltræde en Arv der medførte ingen eller liden Berigelse, og Fideikommiss fulgelig blev uvirksomme, har senere <paa Keiser Vespasians Tid> under Pegasus's og Pusios Konsulat¹⁾ Senatet vedtaget, at den hvem det var paalagt at udbetale en Arv, skulde have Lov til at holde en Fjerdedel tilbage, paa samme Maade som det tillades at holde tilbage af Legater ifølge den Falcidiske Lov. Ogsaa af enkelte Ting, som efterlades ved Fi-

¹⁾ Aarstallet kjendes ikke.

deikommis, er samme Tilbageholdelsesret tilstaaet. Efter denne Senatsbeslutning maatte Arvingen selv bære Arvens Byrder; den som ifølge Fideikommis modtog en Del af Arven, var stillet som en Partiær-Legatar, d. v. s. en Legatar hvem der efterlodes en Del af Boet. Denne Form for Legat kaldtes *partitio*, fordi Legataren delte (*partiebatur*) Arven med Arvingen. Derfor blev de samme Stipulationer, som pleiede at oprettes mellem Arvingen og Partiær-Legataren, ogsaa oprettede mellem den, som modtog Arv ifølge Fideikommis, og Arvingen, nemlig at Gevinst og Tab ved Arven skulde deles imellem dem *pro rata*.

1. 5 § 1 Dig. (36—2)

ULPIAN *t. Sabinus B. 20* Naar et Legat er efterladt *pure*, indtræder Erhvervsdagen til det paa Dødsdagen¹⁾; er der efterladt Legater efter en Frist, indtræder Erhvervsdagen paa samme Maade som ved de *pure* efterladte, medmindre der har været efterladt noget som ikke gaar over til Arvingen (dets Erhvervsdag indtræder nemlig ikke før [Fristens Udløb]), f. Ex. naar der er efterladt Brug og Nytte efter et Aars Forløb. <Denne Anskuelse godkjender vi nemlig.>

1. 32 pr. Dig. (31)

MODESTINUS *Regler B. 9* Alt hvad der tillægges i et Testament uden Frist eller Betingelse maa ydes fra Arvens Tiltrædelsesdag.

§ 8 Inst. (2—20)

Naar samme Ting ved Legat er efterladt to enten i Forening eller adskilt, og de begge tiltræder Legatet, deles Legatet mellem dem. Gaar den ene ud, fordi han enten har vraget Legatet eller er død medens Testator var i Live eller er gaaet ud paa en hvilkensomhelst anden Maade, tilfalder det hele hans Medlegatar. »I Forening« tillægges et Legat f. Ex. naar En siger: »Titius og Seius giver jeg som Legat Slaven Stichus«; »særskilt« saaledes: »Titius giver jeg som Legat Slaven Stichus, Seius giver jeg som Legat Stichus«. Ogsaa naar han bru-

¹⁾ Ulpian antages at have skrevet: paa Dagen for Testamentets Aabning.

ger Udtrykket »samme Slave Stichus«, antages Legatet ligeledes at være tillagt særskilt.

1. 8 § 2 Dig. (20—7)

PAULUS *om Retsregler for Codiciller* Codiciller er gyldige i de samme Tilfælde i hvilke man kan gjøre Testamente. Dette maa vi dog ikke forstaa saaledes, at vi forlanger at Vedkommende paa det Tidspunkt da han opsætter Codicillen skulde kunne have gjort Testamente (han kan jo f. Ex. ikke have kunnet skaffe tilstrækkelige Vidner), men saaledes, at han har haft Testaments-Evne.

1. 1 pr. Dig. (34—7)

CELSUS *Digest. B. 35* Catos Regel¹⁾ siger, at et Legat som vilde være ugyldigt, hvis Testator var død paa det Tidspunkt da han gjorde Testamente, er ugyldigt paa hvilket Tidspunkt han end er død. Denne Regel er i visse Tilfælde urigtig.

1. 9 Dig. (26—2)

POMPONIUS *t. Q. Mucius B. 3* Naar ingen tiltræder en Arv, gjælder intet af det der er skrevet i Testamentet; naar een af flere tiltræder, gjælder Formynderskabsindsættelser strax, og man skal ikke vente paa at alle tiltræder Arven.

§§ 2, 3 og 4 Inst. 2—23²⁾

Først og fremmest maa man mærke, at det [ved fideikommissarisk Arv] er nødvendigt, at En indsættes til Arving ved retteligt Testamente og at det overlades til hans Ærlighed at aflevere Arven til en Anden; derimod er Testamentet ugyldigt, naar der ingen Arving indsættes deri. Naar altsaa En har skrevet: »Lucius Titius skal være Arving«, kan han tilføie: »Jeg anmoder dig, Lucius Titius, saasnart du kan tiltræde Arven efter mig, om at overgive og aflevere den til Gaius Seius«. Man kan ogsaa anmode Arvingen om at aflevere en Del, og det staar frit for at efterlade et Fideikommis saavel *pure* som under en Betingelse eller fra en vis Frist. 3. Naar Arven

¹⁾ Reglen antages at stamme fra Cato den Ældres Søn, der døde 152 f. Chr.

²⁾ Jvfr. Gaius II 248 ff.

er afleveret, vedbliver den der har afleveret den ligefuldt at være Arving; den der modtager Arven antoges undertiden for at være i Arvings, undertiden i Legatars Sted. 4. Paa Neros Tid, i Trebellius Maximus's og Annaeus Senecas Konsulatsaar [A. 56 e. Chr.], vedtoges en Senatsbeslutning, hvori det bestemtes, at naar en Arv var afleveret ifølge Fideikommis, skal alle Søgmaal, som efter Civilret staar aabne for Arvingen og imod Arvingen, tilstaa den og imod den hvem Arv er efterladt ifølge Fideikommis. Efter denne Senatsbeslutning har Prætor begyndt at tilstaa den der har modtaget en Arv analogiske Søgmaal som om han var Arving, og ligesaa imod ham som mod en Arving.

1. 31 pr. Dig. (39—6)

GAIUS *t. Provins-Ediktet B. 8* Erhvervelse ved Dødsfald foreligger, naar der bliver Leilighed til at erhverve formedelst Ens Død <med Undtagelse af de Former for Erhvervelse som har særlige Navne. Ganske vist faar nemlig den, som erhverver i Egenskab af Arving eller Legatar eller Fideikommissar, Leilighed til at erhverve ved en andens Død, men fordi disse Former af Erhvervelse har deres eget Navn, adskilles de fra det her definerede Begreb.>

REGISTER OVER KILDESTEDER

Tallene i [] henviser til Kriegells Udgave

XII Tavlens Lov.		Side	Gaius.		Side
IV 2		21	I 129		429
V 3—5		478	130		429
V 7 a		452	132		430
VI 1		52	133		431
Bruns Fontes I.			134		425
7. Udg.			135		435
Nr. 73		255	136		433
„ 87		29	138—40		436
„ 175		11	141		435
„ 177		14	142		445
Gaius.			144, 145		439
I 7		8	158, 163		437
55		422	190		440
59—61		455	II 24		52
99, 101		423	25		183
110—13		432	28—33		236
114—15		21	29		52
115, 115 a		136	38, 39		336
116—118		434	40, 41		119
119		51	41		196
120		52	59, 60		251
121		183	65		197
123		434	80—82, 85		440
124—27		427	86		435
128		427	87		418
			90		433
			95		45

	Gaius.	Side		Paulus.	Side
II 96		418	II	9 § 6	454
144		477		20	454
156, 157		426	III	4 a § 7	452
164		492			
179—80		416		Fragm. Vat.	
238—40		474	12		321
248 ff		502	65		314
254		500			
260		499		Institutioner.	
III 17		478	1—1	§ 1	115
24		433	1—2	§ 8	8
32—34		465	1—9	pr.	19
51		437	„	§ 3	19
83		424	1—10	§ 1—11	455
84		433	1—11	pr., § 1	19
91		398	„	§ 2	425
128		298	„	§ 10	426
128—34		369	1—12	pr.	427
135 ff		298	„	§ 1—3	427
141		382	„	§ 4	429
168		345	„	§ 5	429
169		362	„	§ 6	431
173—74		53	„	§ 7, 9	431
180		31	1—13	pr.	445
208		445	1—15	§ 1	18
217		406	„	§ 3	437
IV 36		5	1—21	pr.	23
38		438	„	§ 2	446
48		32	1—22	pr.	22
63—68		355	1—23	§ 2	23
78		417	„	§ 3	452
			„	§ 4	454
			1—25	pr.	439
			2—1	§ 4	117
			„	§ 6	118
			„	§ 12	159
			„	§ 13	160
			„	§ 14	160
			„	§ 15, 16	159
			„	§ 17—19	161
	Ulpian.				
V 8		413			
VI 1—3		458			
X 3		422			
XI 25, 27		439			
28		441			
XIX 1, 3, 4, 7, 9, 10		119			
XXIII 5		428			

	Institutioner.	Side		Institutioner.	Side
2—1	§ 20	117	2—16	pr.	416
„	§ 21	180	„	§ 1	476
„	§ 22	116	2—17	§ 2	477
„	§ 23, 24	162	2—18	pr.	487
„	§ 25	180	„	§ 1—3, 6	487
„	§ 26	178	2—19	§ 5	36
„	§ 28	179	„	§ 6	493
„	§ 29	176	„	§ 7	491
„	§ 33	183	2—20	§ 3	498
„	§ 34	176	„	§ 6	367
„	§ 35, 36	163	„	§ 8	501
„	§ 37	167	„	§ 25—28	474
„	§ 38	231	„	§ 31	69
„	§ 40	184	2—23	§ 1	497
„	§ 41	187	„	§ 2—4	502
„	§ 42	186	„	§ 5	500
„	§ 44	185	2—24	§ 1	499
2—3	pr., § 1—3	225	3—1	§ 7	477
„	§ 4	237	3—2	§ 7	486
2—4	pr., § 1	227	3—9	pr., § 1, 2	464
„	§ 2	122	3—10	§ 1	424
„	§ 3	241	„	§ 2	424
2—6	pr.	195	„	§ 3	424
„	§ 2	204	3—13	pr.	285
„	§ 8	204	„	§ 2	297
„	§ 9	204	3—14	pr.	373
„	§ 11	198	„	§ 1	398
„	§ 12	202	„	§ 2	374
„	§ 13	203	„	§ 3	376
„	§ 14	194	„	§ 4	378
2—7	pr., § 1	109	3—15	pr., § 1	368
„	§ 2	112	„	§ 2	101
2—8	pr.	460	„	§ 4	96
2—9	§ 5	46	„	§ 7	299
2—10	§ 7	471	3—16	pr., § 1	333
2—12	pr.	472	3—19	§ 1, 2	301
„	§ 1, 2	58	„	§ 4	42
„	§ 3	472	„	§ 8	34
2—14	§ 9	106	„	§ 10	442
2—15		475	„	§ 11	91

	Institutioner.	Side		Institutioner.	Side
3—19	§ 17	370	4—5		409
"	§ 23	59	4—6	pr., § 1	25
3—20	pr.	394	"	§ 4	218
"	§ 4	334	"	§ 7	252
"	§ 5	396	"	§ 9	393
"	§ 8	370	"	§ 13	25
3—21		371	"	§ 16	26
3—22		298	"	§ 18	26
"	pr.	381	"	§ 20	26
3—23	pr.	381	"	§ 28	27
"	§ 2	382	"	§ 30	27
"	§ 3, 3 a [3]	191	"	§ 31	24
"	§ 4	38	4—7	pr.	20
3—24	pr.	386	"	§ 2	208
"	§ 3	249	"	§ 7	373
"	§ 4	387	4—8	pr.	18
3—25	pr.	387	"	§ 1—4 a	16
"	§ 7, 8	390	"	§ 5	18
3—26	pr.	390	"	§ 7	20
"	§ 9	391	4—9		411
"	§ 10	66	4—12	§ 1	28
3—27	§ 1	401	4—13	pr. § 1	30
"	§ 2	449	"	§ 3	31
"	§ 3	405	4—15	pr.	33
3—29	pr.	345	"	§ 3	252
"	§ 1	363	"	§ 4, 4 a [4]	143
"	§ 2	363	"	§ 8	33
"	§ 3, 3 a	360	4—17	§ 2	164
"	§ 4	364	"	§ 4	496
4—1	pr.	405	"	§ 5	123
"	§ 18	445			
"	§ 19	407			
4—2	pr.	408			
4—3	pr.	406			
"	§ 2	407			
"	§ 8	305			
"	§ 10	292			
"	§ 13	406			
"	§ 16	407			
4—4	§ 1	409			

	Digester.	Side		Digester.	Side
1—2	l. 2 § 10	4	3—5	l. 9 [10]	169
„	l. 2, 47—49	7	„	l. 9 [10] § 1	402
1—3	l. 29, 30	85	„	l. 20 [21] § 3	310
„	l. 32 § 1	2	„	l. 26 [27] pr.	404
1—4	l. 1 § 1	6	„	l. 30 [31] pr.	402
1—5	l. 1	10	„	l. 36 [37]	444
„	l. 9	441	„	l. 48 [49]	216
„	l. 19	414	4—1	l. 1—3	33
„	l. 24	414	4—2	l. 1 pr.	79
1—6	l. 4	19	„	l. 3 § 1	81
„	l. 9	415	„	l. 5, 6	80
1—7	l. 1 § 1	422	„	l. 7 § 1	81
„	l. 15 pr.	423	„	l. 9 § 6	80
„	l. 21	423	„	l. 12 § 2	81
„	l. 40 pr.	423	„	l. 14 pr.	82
1—8	l. 6 § 1	11	„	l. 14 § 3	28
2—4	l. 5	414	„	l. 21 § 3	80
2—8	l. 15 § 1	250	„	l. 21 § 5	79
2—10	l. 1 § 4	334	4—3	l. 1 pr., § 1	408
2—14	l. 1 § 2—3	34	„	l. 1 § 1	82
„	l. 2	365	„	l. 18 § 5, l. 19....	343
„	l. 7 § 4, 5	392	4—4	l. 1 pr., § 1	23
„	l. 7 § 8.....	365	„	l. 1 § 3	451
„	l. 10 § 2	47	„	l. 7 § 2	449
„	l. 16 pr.	336	„	l. 16 pr.	34
„	l. 17 pr.	373	„	l. 24 § 1	24
„	l. 17 § 1	365	„	l. 49	448
„	l. 27 § 2	87	4—5	l. 2 § 1	438
„	l. 57 pr.	57	„	l. 2 § 3	438
„	l. 61	193	„	l. 8	438
2—15	l. 12	61	„	l. 11	21
„	l. 17	337	4—8	l. 32 § 12	291
3—1	l. 1 § 5	441	4—9	l. 1 pr., § 1	309
3—4	l. 1 pr., § 1	10	„	l. 3 § 1	310
„	l. 7 § 1	11	5—1	l. 57	418
3—5	l. 2	401	5—3	l. 13 § 14	211
„	l. 3 pr.	310	„	l. 20 § 17	465
„	l. 3 § 9	307	„	l. 25 § 11, § 16 ..	465
„	l. 5 § 5 [l. 6 § 3]..	403	„	l. 28	466
„	l. 8 [9]	403	„	l. 31 pr.	466

	Digester.	Side		Digester.	Side
5—3	l. 31 § 3	217, 466	6—2	l. 7 § 4	219
„	l. 31 § 5	342	„	l. 7 § 8	220
„	l. 36 § 5	467	„	l. 7 § 16	220
„	l. 38, 39	467	„	l. 8	188
„	l. 40 pr.	32	„	l. 9 § 1	185
6—1	l. 1 § 2	415	„	l. 9 § 4	185
„	l. 3 § 2	178	„	l. 9 § 5, 6	220
„	l. 5 § 1	179	„	l. 11 § 1	226
„	l. 5 § 2	163	„	l. 12 § 1	220
„	l. 9	125	„	l. 12 § 2	250
„	l. 13	212	„	l. 13 pr.	219
„	l. 15 § 3	212	„	l. 16, 17	220
„	l. 18	203	„	l. 21 § 2	142
„	l. 23 § 2, 3	175	6—3	l. 1 pr., § 1; l. 2 .	248
„	l. 23 § 4, 5	177	6—6	l. 19	126
„	l. 25	210	7—1	l. 1	228
„	l. 27 pr.	209	„	l. 3 pr.	238
„	l. 27 § 1	209	„	l. 3 § 1	228
„	l. 27 § 3	210	„	l. 5	231
„	l. 27 § 5	170	„	l. 6 § 1	241
„	l. 36 pr.	207	„	l. 7 pr.	229
„	l. 36 § 1	211	„	l. 9 pr.	229
„	l. 38	171	„	l. 12 § 1	228
„	l. 41 pr.	99	„	l. 12 § 2	244
„	l. 44	124	„	l. 13 pr.	228
„	l. 46, 47	213	„	l. 13 § 1	231
„	l. 48	171	„	l. 15 § 4, 5	229
„	l. 49 § 1	157	„	l. 21	230
„	l. 50 pr.	189	„	l. 25 § 7	239
„	l. 52	211	„	l. 27 § 1	229
„	l. 63	192	„	l. 32	239
„	l. 67	161	„	l. 36 § 2	314
„	l. 68	213	„	l. 49	231
„	l. 69, 70	210	„	l. 67	231
„	l. 72	89	7—4	l. 1 pr.	239
„	l. 73 § 1, l. 74, 75	250	„	l. 5 § 2, 3	242
„	l. 77	136	„	l. 13	124
„	l. 80	209	7—5	l. 1, 2	233
6—2	l. 1	219	„	l. 3, 4	234
„	l. 7 § 2	219	„	l. 5 § 1	233

	Digester.	Side		Digester.	Side
7—5	l. 7	234	8—5	l. 2 § 1	246
7—6	l. 5 § 1	246	„	l. 4 § 2	215
„	l. 6	247	„	l. 4 § 3	247
7—8	l. 2 pr., § 1	234	„	l. 5	224
„	l. 10 pr.	235	„	l. 6 § 2	222
„	l. 11	235	„	l. 7	247
„	l. 12 § 2	235	„	l. 8 § 5, 6	152
„	l. 22 pr.	235	„	l. 10 pr.	240
7—9	l. 1 pr.	230	„	l. 10 § 1	247
„	l. 1 § 3	230	„	l. 12	215
„	l. 7 pr.	230	„	l. 14	215
„	l. 9 § 2	105	8—6	l. 5	244
„	l. 10	239	„	l. 8 pr.	242
8—1	l. 1	222	„	l. 12	243
„	l. 2	240	„	l. 14 pr.	245
„	l. 4 pr.	106	„	l. 19 § 1	36
„	l. 12	225	„	l. 20—24	244
„	l. 15 § 1	222	„	l. 25	148
„	l. 16	246	9—2	l. 2 pr., § 1	340
„	l. 18	242	„	l. 5 § 2	445
„	l. 20	237	„	l. 15 § 1	294
„	l. 64, 65 pr.	242	„	l. 22, 23 pr.	293
8—2	l. 1 pr.	151	„	l. 27 § 5	403
„	l. 2	227	„	l. 29 § 3	292
„	l. 6	243	„	l. 30 § 2	217
„	l. 19 § 2	155	„	l. 31	305
„	l. 20 pr.	149	„	l. 33 pr.	291
„	l. 26	222	„	l. 39 § 1	284
„	l. 28	224	„	l. 44 pr.	407
„	l. 32 pr.	245	„	l. 45 § 4	125
„	l. 32 § 1	149	9—3	l. 1 pr.	335
8—3	l. 1 § 1	226	„	l. 1 § 10, l. 2, 3, 4	335
„	l. 1 § 2	237	9—4	l. 28	200
„	l. 2 pr.	226	„	l. 30	253
„	l. 5 § 1, l. 6	223	10—2	l. 16 § 2	103
8—4	l. 1 § 1	223	„	l. 25 § 9	332
„	l. 12	225	„	l. 25 § 10	331
„	l. 18	240	„	l. 25 § 16	154
„	l. 25	243	10—3	l. 3	155
8—5	l. 2 pr.	214	„	l. 7 § 5	147

	Digester.		Digester.		
10—3	l. 14 § 1	172	12—6	l. 41	444
„	l. 28	154	„	l. 52	74
10—4	l. 1, 2	214	„	l. 64	15
„	l. 7 § 1	133	„	l. 65 § 4	399
„	l. 12 § 3	182	„	l. 65 § 8	77
11—3	l. 14 § 1	290	„	l. 66	398
11—6	l. 1 pr.	386	„	l. 66	76
„	l. 1 § 1	62	12—7	l. 1 pr., § 1—2 . .	73
11—7	l. 8 § 1	303	„	l. 1 § 3	77
„	l. 12 § 2	14	13—1	l. 1	182
12—1	l. 2 § 1	349	„	l. 8 pr., § 1	293
„	l. 4 § 2	180	„	l. 10 § 2	190
„	l. 5	312	13—4	l. 1	295
„	l. 9 § 8	44	„	l. 2 § 8	295
„	l. 9 § 9	131	13—5	l. 1 pr.	396
„	l. 18 pr.	63	„	l. 1 § 4	88
„	l. 19 § 1	442	„	l. 1 § 7	394
„	l. 23	400	„	l. 3 § 1	393
„	l. 23	216	„	l. 4	396
„	l. 32	64	„	l. 5 § 9	47
„	l. 41	64	„	l. 11 § 1	397
12—3	l. 5 § 3	296	„	l. 14 § 3, l. 15 . . .	45
12—4	l. 3 § 2, 3	379	„	l. 16 § 2	352
„	l. 3 § 7	399	„	l. 18 pr.	352
„	l. 12	399	„	l. 18 § 1	395
12—5	l. 1 § 1, 2	400	„	l. 28	394
„	l. 3	400	13—6	l. 1 pr.	296
„	l. 4 § 2	81	„	l. 3 § 2	296
„	l. 6	400	„	l. 5 § 2 og 3 [2] . .	110
12—6	l. 1	73	„	l. 5 § 15	153
„	l. 1	398	„	l. 18 § 3, 4	375
„	l. 9	342	13—7	l. 1 § 2	72
„	l. 13 pr.	16	„	l. 4	253
„	l. 15 § 1	141	„	l. 8 pr.	379
„	l. 19 pr	288	„	l. 8 § 5	259
„	l. 23 pr.	69	„	l. 9 pr.	324
„	l. 26 § 12	77	„	l. 9 § 3	378
„	l. 32 § 2	287	„	l. 11 § 1	278
„	l. 40 pr.	287	„	l. 11 § 3	258
„	l. 40 § 1	173	„	l. 13 pr.	44

	Digester.	Side		Digester.	Side
13—7	l. 13 § 1	305	16—3	l. 1 § 36	332
"	l. 14	305	"	l. 7 § 1	331
"	l. 16 § 2	249	"	l. 10	335
"	l. 18 pr.	272	"	l. 14 pr.	332
"	l. 18 § 1	221	"	l. 14 § 1	315
"	l. 20 pr.	89	"	l. 17 pr.	377
"	l. 20 § 1	274	"	l. 17 § 1	129
"	l. 22 § 3	271	"	l. 22	331
"	l. 28 pr.	271	"	l. 24	376
"	l. 29	203	"	l. 25 § 1	377
"	l. 37	131	"	l. 32	307
"	l. 42	378	17—1	l. 1 pr., § 4	390
14—1	l. 1 § 4	49	"	l. 3 § 1	39
"	l. 1 § 9	49	"	l. 6 pr.	391
14—2	l. 1	387	"	l. 6 § 2	54
14—3	l. 1, 2	49	"	l. 6 § 4	394
"	l. 7 § 1	49	"	l. 8 § 9, 10	308
"	l. 11 § 2—5	67	"	l. 12 § 16	391
14—4	l. 1 § 3	54	"	l. 15	38
"	l. 5 § 18	188	"	l. 37	351
14—6	l. 1 pr.	395	"	l. 38 pr., § 1	397
"	l. 1 § 3, l. 2	419	"	l. 45 pr.	48
"	l. 9 § 3	259	"	l. 54 pr.	289
"	l. 9 § 4, 5; l. 10, 11	286	17—2	l. 1 pr.	388
15—1	l. 3 § 11, 12	421	"	l. 1 § 1, l. 2	190
15—3	l. 3 § 4	404	"	l. 3 § 3	84
15—4	l. 1 § 2	68	"	l. 14, 15	388
16—1	l. 1 pr.	22	"	l. 29 pr.	388
"	l. 2 pr. § 1	86	"	l. 29 § 2	387
"	l. 2 § 2	441	"	l. 40	389
"	l. 8 § 3	349	"	l. 65 § 6	389
"	l. 14	361	"	l. 65 § 8	389
16—2	l. 1	355	"	l. 65 § 10	390
"	l. 2	358	"	l. 72	307
"	l. 4—6, 7 pr.	356	"	l. 74	388
"	l. 6	286	18—1	l. 1	382
"	l. 10 pr., § 1	358	"	l. 1 § 2	45
"	l. 11	358	"	l. 4, 5	302
"	l. 23	356	"	l. 6 pr.	300
16—3	l. 1 § 15	445	"	l. 8	382

	Digester.	Side		Digester.	Side
18—1	l. 9 pr.	59	18—6	l. 18 [17]	316
"	l. 9 § 2	70	"	l. 19 [18] § 1	321
"	l. 10	71	"	l. 20 [19]	295
"	l. 11	71	18—7	l. 7	290
"	l. 14	60	19—1	l. 3 § 3	296
"	l. 15 pr.	302	"	l. 3 § 4	350
"	l. 15 § 1	300	"	l. 6 § 4	327
"	l. 16 pr.	300	"	l. 11 pr., § 1	55
"	l. 19	188	"	l. 11 § 2	384
"	l. 22	302	"	l. 11 § 12	322
"	l. 25 § 1	318	"	l. 11 § 15	317
"	l. 34 § 1	118	"	l. 11 § 18	317
"	l. 35 § 4	342	"	l. 13 pr.	326
"	l. 35 § 5—7	385	"	l. 13 § 15	322
"	l. 37	94	"	l. 13 § 18	384
"	l. 41 § 1	71	"	l. 13 § 20	384
"	l. 47	225	"	l. 13 § 29	38
"	l. 53	188	"	l. 13 § 31	123
"	l. 57 pr., § 1	303	"	l. 21 § 3	294
"	l. 58	72	"	l. 21 § 5	392
"	l. 62 § 1	302	"	l. 30 pr.	216
"	l. 75	192	"	l. 30 § 1	322
"	l. 76 § 1	207	"	l. 31 § 2	221
18—2	l. 1	90	"	l. 38 § 1	353
"	l. 2 pr.	90	"	l. 40	162
"	l. 4 § 3	95	"	l. 43	323
"	l. 10	263	19—2	l. 9 pr.	309
"	l. 15 pr.	94	"	l. 9 § 1	366
"	l. 16	100	"	l. 9 § 4	306
18—3	l. 1, 2	393	"	l. 13 § 9	333
"	l. 4 pr.	95	"	l. 13 § 11	56
"	l. 6 § 2	57	"	l. 19 § 1	293
18—4	l. 2 §	62	"	l. 19 § 6	75
"	l. 4, 5, 6	339	"	l. 24 § 4	315
"	l. 23 pr.	339	"	l. 25 § 7	311
"	l. 23 § 1	338	"	l. 32	368
18—5	l. 7 § 1	443	"	l. 36—38	353
18—6	l. 1 § 3, 4	354	"	l. 44	225
"	l. 8 pr.	385	"	l. 52	63
"	l. 8 § 2	228	19—3	l. 1 pr.	380

	Digester.	Side		Digester.	Side
19—4	l. 1 pr., § 3	324	20—4	l. 11 pr.	257
"	l. 1 § 2	380	"	l. 11 § 2	261
19—5	l. 5 pr.	379	"	l. 11 § 3	260
"	l. 12	392	"	l. 12 pr.	275
"	l. 14 § 3	217	"	l. 12 § 1	271
"	l. 17 § 2	306	"	l. 12 § 2	103
20—1	l. 1 pr.	260	"	l. 12 § 5	267
"	l. 1 § 2	164	"	l. 12 § 7	275
"	l. 4	256	"	l. 12 § 9	277
"	l. 5 pr.	256	"	l. 14	221
"	l. 5 § 2	258	"	l. 18	258
"	l. 6, 7	268	"	l. 19	269
"	l. 9 § 1	261	20—5	l. 1	276
"	l. 10	274	"	l. 4	262
"	l. 11 § 2	232	"	l. 7 § 2	194
"	l. 13 § 2	273	"	l. 9 pr., § 1	266
"	l. 13 § 3	272	"	l. 12 § 1	265
"	l. 13 § 4	281	"	l. 13	265
"	l. 13 § 5	97	20—6	l. 3	95
"	l. 14 pr.	262	"	l. 5 pr.	282
"	l. 14 § 1	280	"	l. 5 § 2	338
"	l. 15 § 2	274	"	l. 8 pr.	232
"	l. 16 pr.	261	"	l. 12 § 1	269
"	l. 16 § 3	269	20—7	l. 8 § 2	502
"	l. 16 § 4	271	21—1	l. 1 § 1	381
"	l. 16 § 7	259	"	l. 1 § 1, 2	325
"	l. 16 § 9	267	"	l. 14 § 10	326
"	l. 18	221	"	l. 19 § 2, 3	327
"	l. 19	281	"	l. 19 § 5, 6	327
"	l. 21 § 3	270	"	l. 21 pr.	326
"	l. 29 § 1	261	"	l. 38 pr.	382
"	l. 29 § 2	261	"	l. 43 § 10	92
"	l. 34 § 2	259	21—2	l. 8	319
20—2	l. 8	262	"	l. 12	55
20—3	l. 1 § 2	118	"	l. 16 § 1	319
"	l. 2	258	"	l. 21 pr.	323
20—4	l. 1 § 1	257	"	l. 27	319
"	l. 5, 6 pr.	278	"	l. 34 § 2	320
"	l. 7 § 1	260	"	l. 37 pr.	323
"	l. 9 pr.	257	"	l. 51 pr.	319

	Digester.	Side		Digester.	Side
21—2	l. 53 § 1	320	23—3	l. 21	92
„	l. 55 pr.	320	„	l. 42	459
„	l. 55 § 1	320	„	l. 66	232
„	l. 56 § 1	322	„	l. 75	461
„	l. 56 § 3	320	23—5	l. 16	190
„	l. 58	324	24—1	l. 1	113
„	l. 69 pr.	317	„	l. 5 § 6	109
„	l. 70	323	„	l. 5 § 8	107
„	l. 74 § 2	321	„	l. 5 § 13	108
„	l. 74 § 3	338	„	l. 9 § 2	458
„	l. 75	321	„	l. 13 § 2	76
21—3	l. 1 pr.	186	„	l. 28 § 2	458
„	l. 1 § 5	185	„	l. 29 § 1, l. 30 ..	182
„	l. 2	187	„	l. 31 § 7	108
22—1	l. 7	352	„	l. 32 pr.	74
„	l. 8	314	„	l. 32 § 27	74
„	l. 14 pr.	314	„	l. 51	458
„	l. 17 § 3, 4	312	24—2	l. 1, l. 2 pr., 1....	463
„	l. 23 pr.	313	„	l. 9	463
„	l. 25 pr.	156	24—3	l. 2 § 2	57
„	l. 25 § 1	163	„	l. 9	352
„	l. 25 § 2	167	„	l. 24 § 5	308
„	l. 26	162	26—2	l. 9	502
„	l. 28	124	26—7	l. 5 § 5	450
„	l. 32 pr.	312	„	l. 9 pr.	48
„	l. 32 § 2	314	„	l. 22	447
„	l. 32 § 4	335	„	l. 27	447
„	l. 34	124	„	l. 33 pr.	448
„	l. 41 § 1	351	26—8	l. 5 pr.	444
„	l. 45	167	„	l. 9 § 6	446
„	l. 46	213	26—9	l. 2	48
22—2	l. 1, l. 3	374	„	l. 7	51
22—3	l. 25 § 4	371	27—3	l. 1 pr.	308
23—1	l. 1, 2, 4	457	„	l. 1 § 3	448
23—2	l. 1, 2	454	27—9	l. 1 pr., § 1, 2....	447
„	l. 19	459	„	l. 11	453
23—3	l. 6 pr.	459	27—10	l. 1 pr.	452
„	l. 7 § 3	460	„	l. 10 pr.	453
„	l. 9 § 1	96	28—1	l. 1	468
„	l. 17 pr.	307	„	l. 8 § 4	472

	Digester.	Side		Digester.	Side
28—1	l. 14	473	35—1	l. 17 § 2	69
„	l. 17	58	„	l. 17 § 4	70
„	l. 23	470	„	l. 18	98
28—2	l. 11	491	„	l. 19 pr.	100
28—5	l. 9 pr., § 1.....	59	„	l. 71 § 1	93
„	l. 9 § 3—4	62	„	l. 71 § 2	288
„	l. 32 pr.	474	„	l. 72 § 6	73
„	l. 42	476	„	l. 75	103
28—6	l. 1 § 3	473	„	l. 79 § 1	103
28—7	l. 3	101	„	l. 99	92
„	l. 10 § 1	91	„	l. 101 pr.	101
„	l. 15	86	„	l. 105	95
29—1	l. 3	498	35—2	l. 1 pr.	499
„	l. 15 § 4	474	„	l. 32 § 4	500
29—2	l. 1	492	„	l. 69	233
„	l. 6 § 5	490	36—1	l. 61 [59] pr.	254
„	l. 20 § 4	36	36—2	l. 5 § 1	501
„	l. 39	464	„	l. 5 § 2	105
„	l. 54	493	„	l. 22 pr.	102
29—5	l. 9 pr., § 1.....	59	37—1	l. 1, 2	468
30	l. 43 § 2	105	„	l. 7 § 1	446
„	l. 47 § 4	309	37—11	l. 1 § 8.....	476
„	l. 47 § 6	315	38—5	l. 1 § 19	108
„	l. 57	270	38—9	l. 1 § 10	486
„	l. 69 § 1	94	38—10	l. 4 § 3—5	414
„	l. 84 § 3	353	„	l. 4 § 10	422
„	l. 112 § 3	84	„	l. 8	414
„	l. 114 § 14	194	„	l. 10 § 4	413
„	l. 116 pr.	497	38—16	l. 9	497
31	l. 3	105	39—2	l. 7 § 2	284
„	l. 32 pr.	501	„	l. 19	115
„	l. 77 § 3	35	„	l. 24 § 12	151
32	l. 22 pr.	37	„	l. 35, 37	155
„	l. 25 pr.	334	39—3	l. 1 § 12	152
34—2	l. 29	173	„	l. 2 § 9	153
34—5	l. 3	58	„	l. 19	54
34—7	l. 1 pr.	502	39—5	l. 1 pr.	107
35—1	l. 1 § 3	92	„	l. 2 § 5	96
„	l. 3	105	„	l. 2 § 6	39
„	l. 7 pr.	90	„	l. 2 § 7	70

	Digester.	Side		Digester.	Side
39—5	l. 3	91	41—1	l. 48 pr., § 1	166
"	l. 6	189	"	l. 50	116
"	l. 7 pr.	419	"	l. 53	134
"	l. 10	39	"	l. 55	132
"	l. 18 § 3	111	"	l. 59	134
"	l. 19 § 2	110	41—2	l. 1 § 3	126
"	l. 19 § 4	109	"	l. 1 § 5	135
"	l. 22	315	"	l. 1 § 9, 10	125
"	l. 31 § 2	419	"	l. 1 § 15	128
"	l. 35 § 2	44	"	l. 1 § 20	128
39—6	l. 2	113	"	l. 1 § 21	131
"	l. 26, 27	114	"	l. 2	202
"	l. 29	99	"	l. 3 § 1	133
"	l. 31 pr.	503	"	l. 3 § 3	134
"	l. 38	114	"	l. 3 § 5	127
40—2	l. 4 pr.	65	"	l. 3 § 12	136
40—7	l. 9 § 2	288	"	l. 3 § 13	132
40—12	l. 30	156	"	l. 3 § 18, 19	129
41—1	l. 1 pr.	157	"	l. 5	189
"	l. 1 § 1	161	"	l. 6 § 1	138
"	l. 3 pr.	160	"	l. 7	138
"	l. 5	157	"	l. 12 pr., § 1	127
"	l. 7 § 7	181	"	l. 15	138
"	l. 7 § 10	174	"	l. 17 § 1	159
"	l. 7 § 12	174	"	l. 18 pr.	128
"	l. 9 § 1	176	"	l. 23 pr.	136
"	l. 9 § 2	175	"	l. 26	133
"	l. 9 § 3	187	"	l. 27	139
"	l. 9 § 4	186	"	l. 29	139
"	l. 9 § 5	136	"	l. 30 § 6	128
"	l. 12 § 1	178	"	l. 34 pr.	78
"	l. 13 § 1	135	"	l. 39	129
"	l. 20 pr.	186	"	l. 40 § 1	140
"	l. 21 § 1	189	"	l. 44 pr.	137
"	l. 26 § 1 [2]	178	"	l. 44 § 2, l. 45, 46	137
"	l. 27 § 1	183	"	l. 48	191
"	l. 27 § 2	173	"	l. 49 pr., § 1	126
"	l. 31 § 1	162	"	l. 49 § 2	48
"	l. 36	63	41—3	l. 1	195
"	l. 40	165	"	l. 3	195

	Digester.	Side		Digester.	Side
41—3	l. 4 § 19	166	42—6	l. 4 pr.	98
„	l. 4 § 28 [29]	245	„	l. 5	495
„	l. 6	202	42—8	l. 1 pr., § 1	343
„	l. 9	204	„	l. 6 § 7	341
„	l. 12	192	„	l. 6 § 11	113
„	l. 13 pr.	197	„	l. 10 pr.	344
„	l. 15 § 1, 2	203	„	l. 10 § 24	344
„	l. 16	129	43—1	l. 1 pr.	116
„	l. 21	130	„	l. 2 § 1	118
„	l. 25	197	„	l. 2 § 2	118
„	l. 27	199	43—8	l. 2 § 9	117
„	l. 30 pr.	122	43—12	l. 1 § 3, 4	116
„	l. 30 § 1	198	43—16	l. 1 pr.	144
„	l. 30 § 2	122	„	l. 1 § 3	145
„	l. 31 § 5	137	„	l. 1 § 6	146
„	l. 33 § 1	197	„	l. 1 § 22	139
„	l. 33 § 5	203	„	l. 3 § 13	149
„	l. 40	198	„	l. 6	146
„	l. 44 § 4	130	„	l. 12	134
„	l. 44 § 5	204	„	l. 18	134
„	l. 47	201	43—17	l. 1 pr.	142
41—4	l. 2 pr.	201	„	l. 1 § 4	141
„	l. 2 § 16	219	„	l. 2	127
„	l. 2 § 17	202	„	l. 3 § 9—11	142
„	l. 2 § 20	202	„	l. 4	148
„	l. 6 § 1	200	43—18	l. 1 pr., § 1, 2 ..	150
„	l. 11	199	„	l. 1 § 3	250
41—5	l. 2 § 1	130	„	l. 1 § 7	251
41—7	l. 1, 2	159	„	l. 1 § 9	251
„	l. 5 pr.	199	„	l. 2	250
41—10	l. 3	200	43—19	l. 1 pr. § 1, 2, 3 [1, 2]	149
„	l. 5	196	„	l. 7	148
42—1	l. 15 § 5	276	43—20	l. 3 pr.	223
„	l. 15 § 10	273	„	l. 3 § 4	241
„	l. 19 § 1	111	43—24	l. 1 pr.	145
„	l. 31	273	43—26	l. 1 pr.	375
42—4	l. 6 pr.	98	„	l. 2 pr., § 1	147
„	l. 14 § 2	98	„	l. 2 § 3	148
42—6	l. 1 § 2	496	„	l. 4 § 1	129
„	l. 3	495			

	Digester.	Side		Digester.	Side
43—26	l. 8 § 6	376	45—1	l. 33	366
„	l. 20	188	„	l. 34	299
43—31	l. un.	144	„	l. 37	303
44—1	l. 7 pr.	395	„	l. 38 § 10—12 . . .	238
„	l. 19	395	„	l. 38 § 17	41
44—4	l. 2 § 1	82	„	l. 38 § 20—23 . . .	289
„	l. 2 § 3	76	„	l. 41 § 1	104
„	l. 4 § 27—31	82	„	l. 46 pr.	104
„	l. 4 § 33	79	„	l. 51	308
„	l. 14	172	„	l. 54 pr.	328
44—7	l. 1 pr.	297	„	l. 56 § 4	236
„	l. 1 § 5	376	„	l. 64	99
„	l. 1 § 6	378	„	l. 72 pr.	329
„	l. 1 § 9	301	„	l. 82 § 1, 2 [§ 1] .	313
„	l. 1 § 14, 15	37	„	l. 83 § 1	60
„	l. 2 pr.	30	„	l. 85 § 2	331
„	l. 2 § 2	45	„	l. 91 pr.	304
„	l. 3 pr.	285	„	l. 96	304
„	l. 8	105	„	l. 97 § 2	93
„	l. 11	41	„	l. 101	451
„	l. 14	15	„	l. 114	314
„	l. 17	367	„	l. 115 § 1	100
„	l. 39	417	„	l. 127	443
„	l. 42 pr.	97	„	l. 134 pr.	457
„	l. 43	449	„	l. 135 § 3	193
„	l. 44 § 1	102	„	l. 137 pr.	53
„	l. 44 § 2	98	„	l. 137 § 4, 5	300
„	l. 44 § 5, 6	297	„	l. 141 § 2	449
„	l. 55	37	45—2	l. 2	335
„	l. 57	59	„	l. 9 pr.	333
„	l. 61 § 1	39	„	l. 10	357
45—1	l. 1 § 1	53	„	l. 11 § 1, 2 ,	328
„	l. 1 § 2	54	„	l. 18	334
„	l. 1 § 3	40	45—3	l. 5	153
„	l. 1 § 4	64	„	l. 26	97
„	l. 2 pr., § 1, 2 . . .	330	46—1	l. 11	395
„	l. 2 § 5	238	„	l. 16 § 3	286
„	l. 5 § 1	53	„	l. 16 § 4	285
„	l. 6	453	„	l. 32	258
„	l. 22	72	„	l. 36	397

	Digester.	Side		Digester.	Side
46—1	l. 60	395	46—8	l. 13 pr.	292
46—2	l. 1	359	47—2	l. 1 § 3	408
"	l. 9 § 1	91	"	l. 14 pr.	192
"	l. 11 pr.	361	"	l. 15 § 2	284
"	l. 20	361	"	l. 16	415
46—3	l. 3 § 1, l. 4, l. 5 pr.	348	"	l. 52 § 14	182
"	l. 8	349	"	l. 55 [54] pr.	262
"	l. 12 § 2	66	"	l. 60 [59]	283
"	l. 12 § 4	51	"	l. 74 [73]	253
"	l. 15	347	"	l. 79	306
"	l. 17	217	47—8	l. 2 pr.	291
"	l. 23	110	"	l. 2 § 13	291
"	l. 26	266	47—10	l. 1 pr.	409
"	l. 31	346	48—8	l. 2	415
"	l. 32	66	49—15	l. 5 § 1, 2	428
"	l. 34 § 1	329	"	l. 18	428
"	l. 34 § 4	346	49—17	l. 2	420
"	l. 38 § 5	282	"	l. 11	419
"	l. 43	280	"	l. 15 § 1	419
"	l. 49	281	"	l. 18 § 5	421
"	l. 53	346	50—12	l. 2	39
"	l. 54	345	"	l. 3 pr.	35
"	l. 60	348	50—16	l. 1	22
"	l. 61	347	"	l. 35	211
"	l. 69	325	"	l. 49	251
"	l. 70	349	"	l. 67 pr.	386
"	l. 72 pr.	350	"	l. 79	168
"	l. 72 § 2	351	"	l. 109	199
"	l. 75	367	"	l. 115	121
"	l. 78	180	"	l. 120	463
"	l. 80	362	"	l. 134	202
"	l. 91	361	"	l. 151	463
"	l. 96 § 4	348	"	l. 176	345
"	l. 101 § 1	349	"	l. 193	292
"	l. 107	366	"	l. 195 pr.	439
"	l. 122 pr. — § 3..	347	"	l. 195 § 1—5	412
46—4	l. 19 pr.	88	"	l. 196	413
"	l. 19 § 1	363	"	l. 213 pr.	94
46—5	l. 5	49	"	l. 213 § 2	306
46—6	l. 2	446	"	l. 219	89

	Digester.	Side		Codex.	Side
50—16	l. 226	304	1—7	l. 3 pr.	472
„	l. 246 § 1	211	1—14	l. 5	85
50—17	l. 1	9	1—18	l. 8	61
„	l. 2 pr.	22	„	l. 10	399
„	l. 5	453	2—3	l. 6	84
„	l. 7	464	„	l. 20	184
„	l. 14	311	2—13 [14]	l. 2	339
„	l. 23	303	2—18 [19]	l. 9	342
„	l. 29	89	„	l. 12	110
„	l. 30	454	2—19 [20]	l. 3	80
„	l. 36	404	2—21 [22]	l. 3	451
„	l. 42	313	3—19	l. 2	208
„	l. 45 pr.	279	3—28	l. 22	488
„	l. 54	186	3—32	l. 1	170
„	l. 62	463	„	l. 3	214
„	l. 63	313	„	l. 5	168
„	l. 73 § 4	41	„	l. 6	215
„	l. 77	106	„	l. 22	164
„	l. 84 § 1	288	3—34	l. 13	246
„	l. 88	311	3—37	l. 5	157
„	l. 111 pr.	444	3—42	l. 8	43
„	l. 112	31	4—6	l. 3	75
„	l. 116 pr.	80	„	l. 8	75
„	l. 116 § 2	61	4—10	l. 1, 2	336
„	l. 131	210	4—11	l. un.	40
„	l. 142	54	4—22	l. 5	60
„	l. 153	139	4—27	l. 3 [2]	46
„	l. 161	101	4—30	l. 14 § 2	372
„	l. 173 pr.	340	4—31	l. 4	358
„	l. 173 § 3	356	„	l. 14	357
„	l. 175 § 1	187	4—32	l. 6	351
„	l. 181	477	„	l. 19	43
„	l. 185	299	4—33	l. 1, 2	416
„	l. 186	311	4—34	l. 8	218
„	l. 203	294	„	l. 11 pr.	283
„	l. 206	398	4—35	l. 1	391
			4—38	l. 2	453
			4—39	l. 5	338
			„	l. 6	343

	Codex.	Side		Codex.	Side
4—39	l. 7	272	7—32	l. 1	201
4—44	l. 2	384	„	l. 7	146
4—45	l. 1	364	„	l. 12	139
4—46	l. 1	279	7—33	l. 1, 2, 4, 5	206
4—49	l. 6	75	„	l. 12 pr.	30
4—50	l. 6	46	„	l. 11	206
4—54	l. 2	104	7—36	l. 1	207
„	l. 3	99	7—39	l. 3 § 1	29
„	l. 9	193	„	l. 8 pr., § 1, a[1]	205
4—64	l. 5	56	7—71	l. 8	340
5—4	l. 22	455	8—4	l. 5	145
5—12	l. 5	459	„	l. 7	146
„	l. 29	462	„	l. 11	145
5—13	l. un. § 1 b, c	461	8—13 [14]	l. 18	268
5—14	l. 7	42	„	l. 22	277
„	l. 8	457	8—14 [15]	l. 3	261
5—31	l. 7	450	8—46 [17]	l. 4	337
5—37	l. 22 § 6	448	8—17 [18]	l. 3	278
„	l. 26	50	„	l. 5	277
5—39	l. 1—3	51	„	l. 7	259
5—71	l. 16	450	„	l. 8	276
5—74	l. 3	88	8—18 [19]	l. 1	277
6—1	l. 1	207	„	l. 3	278
6—23	l. 12	470	8—19 [20]	l. 1	265
„	l. 15	471	8—20 [21]	l. un.	156
„	l. 19	468	8—25 [26]	l. 2	279
„	l. 21 pr.—§ 2	469	8—26 [27]	l. un.	267
6—28	l. 3	89	8—27 [28]	l. 4	263
6—30	l. 18 pr.	442	„	l. 8	263
„	l. 18 § 2	446	„	l. 10	264
„	l. 19 pr., § 1, 2	492	„	l. 13	265
„	l. 22 § 2—5	493	„	l. 15	280
6—37	l. 10	72	8—29 [30]	l. 4	264
„	l. 26	103	8—30 [31]	l. 1	281
6—51	l. 1 § 7	93	„	l. 2, 3	280
6—60	l. 1 pr.	420	8—33 [34]	l. 3 § 1	263
6—61	l. 6 § 1	420	8—34 [35]	l. 3	267
7—25	l. un.	184	8—37 [38]	l. 14 § 2	370
7—31	l. un.	120	8—38 [39]	l. 2	463

	Codex.	Side		Codex.	Side
8—38 [39]	l. 4	84	8—54 [55]	l. 2	103
8—41 [42]	l. 3	337	„	l. 3	42
„	l. 8	359	8—55 [56]	l. 10	111
8—42 [43]	l. 1	348	9—9	l. 1	454
„	l. 9	350	11—41 [40]	l. 6	429
8—44 [45]	l. 4	325			
„	l. 27	317			
8—46 [47]	l. 3	416			
8—47 [48]	l. 11	425			
8—51 [52]	l. 1	169			
8—53 [54]	l. 1	190			
„	l. 9	55			
„	l. 10	61			
„	l. 22	55			
„	l. 28	185			

Novellae.	
53 c. 6	484
75 c. 5, p. 1	339
115 c. 3 pr., § 15, c. 4 pr., § 9, c. 5 pr.	488
117 c. 5	485
118	478
127 pr., c. 1	483

INDHOLDSFORTEGNELSE

Første Del. Retshistorie.

Første Kapitel. Indtil Republikkens Ophør. Side

§ 1.	Udgangspunkter for Retsudviklingen. De tolv Tavlere Lovgivning	1
§ 2.	Republikkens Lovgivning efter de tolv Tavlere Love. Sædvaneret	2
§ 3.	Interpretatio. Retsvidenskab i Republikkens Tid	3
§ 4.	Det prætoriske Fdikt	4
§ 5.	Retsudviklingens Karakter. Ius gentium	6

Andet Kapitel. Under Keiserdømmet indtil Justinian.

§ 6.	Lovgivning: Senatsbeslutninger; keiserlige Forordninger	6
§ 7.	Magistraternes Edikt og Retsvidenskaben i Keisertiden	7

Anden Del. Retssystemets almindelige Del.

§ 12.	Indledende Bemærkninger	10
-------	-------------------------------	----

Første Kapitel. Personret.

§ 13.	Indledning	10
§ 14.	Slaver	14
§ 16.	Familien	18
§ 17.	Fædre magt. Børn i Afhængighed	19
§ 19.	Standsforringelse	21
§ 21.	Kjøn, Alder, Sindstilstand og deslige	22

Andet Kapitel. Retshaandhævelsen.

§ 22.	Oversigt over det romerske Processystem	24
§ 23.	Aktionssystemet	25
§ 24.	Overgang og Ophør af Søgmaal	28
§ 25.	Exceptio (Indsigelse). Replicatio (Modindsigelse)	30
§ 26.	Virkninger af Processens Indledning (litis contestatio) og af Domfældelse (res iudicata). Exekution. Konkurs	31

	Side
§ 27. Interdikter	33
§ 28. Gjenindsættelse i tidligere Tilstand	33

Tredie Kapitel. *Retshandler.*

§ 29. Begreb og Inddelinger	34
§ 30. Villieserklæringernes objektive Fremtrædelsesmaade. Overenskomsttheorien	35
§ 31. Fortsættelse: Overenskomster til Gunst for Trediemand	40
§ 32. Fortsættelse: Retshandlers Indgaaelse ved Repræsentant	45
§ 33. Fortsættelse: Former for Retshandler	51
» Fortsættelse: Udtrykkelige og stiltiende Villieserklæringer	54
§ 34. Umyndighed og Villiesmangel	58
§ 35. Error in motivis. Urigtige og bristende Forudsætninger	69
§ 36. Tvang, Svig og andre Ugyldighedsgrunde	79
» Sammenligning med dansk Ret: Villiestheori og Tillids- theori	84
» Mangler ved Retshandelens Indhold	84
§ 37. Retshandlers Ugyldighed	86
§ 38. Retshandlers Indhold	89
§ 39. Betingelser og Tidsbestemmelser	90
§ 40. Donatio (Gave)	107

Tredie Del. *Retssystemets specielle Del.*

Første Kapitel. *Tingsret:*

I. Indledning.	
§ 41. Tingsrettens Begreb	115
§ 42. Ting. Ting udenfor Omsætning (Res extra commercium). Ingens Ting (Res nullius)	115
§ 43. Inddelinger af Ting	119
II. Possessio.	
§ 44. Besiddelse og Possessio	125
§ 45. Fortsættelse: Possessio	133
§ 46. Fortsættelse: Retsbeskyttelsen for Possessio	141
§ 47. Iuris eller quasi possessio (Rettigheds eller uegentlig Besiddelse)	148
III. Ejendomsret.	
§ 48. Ejendomsrettens Begreb. Arter	151
§ 49. Eiendomsrets Erhvervelse og Ophør i Almindelighed ..	157
§ 50. Bemægtigelse og Frugterhvervelse	159
§ 51. Impensae. Accessio. Specificatio (Bekostninger)	168
§ 52. Derivativ Erhvervelse af Eiendomsret	183
§ 53. Extinktiv Erhvervelse af Eiendomsret: Hævd	195

	Side
§ 54. Eierklagerne	207
„ Eiendommens Retsbeskyttelse iøvrigt	215
§ 55. Actio Publiciana in rem (Publicius's tinglige Søgmaal)	218
IV. Begrændsede tinglige Rettigheder.	
§ 56. Begrændsede tinglige Rettigheder i Almindelighed. Servituter	221
§ 57. Prædialservituter. Inddelinger og Arter	223
§ 58. Personalservituter	227
§ 59. Servituters Stiftelse	236
§ 60. Servituters Ophør	241
§ 61. Servituters Retsbeskyttelse	246
§ 62. Emphyteusis og Superficies	248
§ 63. Panteret. Historisk Udvikling. Begreb	251
§ 64. Panterets Stiftelse og Gjenstand	256
§ 65. Panterettens Indhold i Almindelighed	262
§ 66. Panthaverens Retsbeskyttelse	268
§ 67. Pantsætning af Rettigheder	272
§ 68. Lovbestemt og judiciel Panteret	273
§ 69. Flerhed af Panterettigheder over samme Ting	274
§ 70. Panterettens Ophør	279
§ 71. Tilbageholdelsesret	283

Andet Kapitel. *Obligationsret.*

I. Almindelig Del.

§ 72. Obligationsforholdets Begreb	285
§ 73. Obligatio naturalis	285
§ 74. Fordringsrettighedernes Indhold i Almindelighed	288
§ 75. Fortsættelse	291
§ 76. Om Stiftelsesmaaderne i Almindelighed	297
§ 77. Om Nødvendigheden af Form eller Causa for Kontrakter	297
§ 78. Skyldnerens Pligt til at yde Opfyldelsesinteressen	299
§ 79. Fortsættelse: Ydelsens Umulighed	299
§ 80. Fortsættelse: Skyldners Mora	311
§ 81. Fortsættelse: Vanhjemmelsansvar	316
„ Fortsættelse: Mangler ved Ydelsen	325
§ 82. Flerhed af Subjekter i Obligationsforhold	328
§ 83. Personskifte i Obligationsforhold	236
§ 84. Fordringsrettighedernes Retsbeskyttelse	340
§ 85. Om Obligationsforholds Ophør. Indledende Bemærkninger	345
§ 86. Betaling og Datio in solutum	345
§ 87. Kreditors Mora	349

	Side
§ 88. Compensatio (Modregning)	355
§ 89. Novatio (Fornyelse)	359
§ 90. Obligationsforholds Ophævelse ved Parternes derpaa umiddelbart rettede Overenskomst	362
§ 91. Ophør ifølge Ydelsens Umulighed. Andre Ophørsgrunde	366
II. Speciel Del.	
A. Kontraktmæssige Forpligtelser.	
§ 92. Stipulatio	368
§ 93. Skriftlig indgaaede Forpligtelser. Haandskrifter	369
§ 94. Obligationes quae re contrahuntur (Forpligtelser der indgaas »i Gjærning«, »: Realkontrakter)	373
§ 95. Ubenævnte (Real-) Kontrakter	379
§ 96. Forpligtelser som stiftes ved Overenskomst	381
§ 97. Pacta vestita	392
§ 98. Kautio	394
B. Quasi-kontraktmæssige Forpligtelser.	
§ 99. De quasi-kontraktmæssige conditiones	398
§ 100. Negotiorum gestio (Uanmodet Forretningsførelse)	400
§ 101. Søgemaal til Deling af Sameie	405
C. Forpligtelser ifølge Delikt og quasi ifølge Delikt.	
§ 102. Forpligtelser ifølge Delikt	405
§ 103. Forpligtelser der affødes som (quasi) af Delikt	409
Tredie Kapitel. Oversigt over Familie- og Arveret.	
§ 104. Familieret	412
„ A. Familien	412
„ B. Forældremagt. Børn i Afhængighed	415
„ C. Andre Afhængighedsforhold	432
„ D. Standsforringelse	437
„ E. Køn, Alder, Sindstilstand og deslige	439
„ F. Ægteskabet	454
§ 105. Arveret. Indledning	462
§ 106. Testamentarisk Arv	468
§ 107. Intestatarv	477
§ 108. Arvs Erhvervelse og Fortabelse	490
§ 109. Legater og mortis causa capiones (Erhvervelser ved Dødsfald)	497